

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НРЗВО «КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ» (Україна)
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Україна)
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ (Україна)
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ» (Україна)
ГО «ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ» (Україна)
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ (Республіка Молдова)
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК (Республіка Польща)
WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI (BYDGOSZCZ) (Республіка Польща)
JHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎJOVICÍCH (Чехія)

***Розвиток фінансів, аудиту,
бухгалтерського обліку та оподаткування:
реалії часу***

**II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція студентів,
аспірантів та молодих вчених пам'яті
видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія**

01 лютого 2023 р.

**м. Кам'янець-Подільський
2023**

Рекомендовано до поширення в мережі «Інтернет» Вченою радою НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут» (протокол № 4 від 28 січня 2023 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Мар'ян ТРШАК – заслужений працівник освіти України, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри інклюзивної економіки, кібернетики і комп'ютерних наук, в.о. ректора НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»; **Ірина ГУМЕНЮК** – кандидат економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Ірина ГОДНЮК** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Олександр ШЕВЧУК** – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Василь ДЕМЯНИШИН – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів ім. Сергія Юрія ЗУНУ, **Володимир СЛОБОДЯН** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Людмила КУШНІР** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Олег КОРКУШКО** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Олександр ЛАВРУК** – доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Андрій ТИМКІВ** – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Наталія ШЕВЧУК** – викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Тетяна ЧЕРНЯВСЬКА** – доктор економіки, професор державного університету прикладних наук (м. Конін, Польща), **Віолета ГЕРАЙМОВИЧ** – кандидат економічних наук, доцент; **Rafael SILOSI** – кандидат наук, доцент, декан факультету економічної інженерії та бізнесу. Технічний Університет Молдови. (м. Кишинів, Молдова), **Катерина ПИЛИПЕНКО** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького, **Оксана ПРОКОПИШИН** – кандидат економічних наук, доцент інклюзивної економіки, кібернетики і комп'ютерних наук ЛНУП; **Юлія ШЕНДЕРІВСЬКА** – Виконавчий директор ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України»; **Юрій ЛУПЕНКО** – доктор економічних наук, професор, академік НААН, директор, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки».

Р 64 Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія (м. Кам'янець-Подільський, 01 лютого 2023 р.). Кам'янець-Подільський : НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». 2023. 554 с.

Збірник містить матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу», яка відбулась 01 лютого 2023 р. (НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», м. Кам'янець-Подільський), з актуальних питань сучасної фінансової системи, аудиту, обліку та оподаткування в умовах сьогодення.

Відповідальність за висвітлений матеріал у публікаціях несуть автори наукових праць.
Видано в авторській редакції.

Зміст

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	19
<i>Вікторія Абакумова</i>	
До питання про зміст дефініції «Мінімальна заробітна плата»	19
<i>Аліна Андросюк</i>	
Основні зміни бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану.....	22
<i>Інна Бержанір</i>	
Особливості організації обліку власного капіталу підприємства.....	24
<i>Вадим Берчук</i>	
Облікове забезпечення управління витратами сільськогосподарських підприємств при виробництві молока	26
<i>Anna Bilous</i>	
Audyt i inspekcja: Ukraina - Polska.....	28
<i>Аміна Бойцова</i>	
Інвентаризація майна, втраченого внаслідок воєнних дій	31
<i>Volodymyr Bondar</i>	
Concept and display of intellectual capital in reporting	33
<i>Юлія Бояновська</i>	
Державна та благодійна допомога фермерським господарствам України в умовах війни: обліковий аспект	36
<i>Денис Вертіль</i>	
Концепція обліку розрахункових операцій на підприємстві	39
<i>Ірина Вишневська</i>	
Важливість змін в оподаткуванні у воєнний стан	42
<i>Анастасія Гергуш</i>	
Особливості обліку поточних зобов'язань в умовах дії воєнного стану.....	44
<i>Валерія Горна</i>	
Регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану.....	46
<i>Микола Громов</i>	
Грошова кредиторська заборгованість: організаційний аспект обліку	49
<i>Вікторія Грохольська</i>	
Бухгалтерський облік і його роль в управлінні підприємницькою діяльністю	51
<i>Алла Гуменюк</i>	
Проблеми податкової системи України на сучасному етапі.....	54
<i>Анатолій Гуцул</i>	
Проблемні аспекти оподаткування прибутку підприємств.....	56
<i>Інна Гуцул</i>	
Сучасні тенденції функціонування системи адміністрування митних платежів зовнішньоекономічної діяльності України	58

<i>Олексій Дирявий, Сергій Єнін</i>	
Вибір методу нарахування амортизації основних засобів як складова облікової політики підприємств	62
<i>Ірина Добош</i>	
Основні проблеми інформаційного забезпечення системи управління підприємством в умовах правового режиму воєнного стану.....	65
<i>Богдан Дрозд</i>	
Особливості аудиту та аналізу в умовах воєнного стану.....	67
<i>Yaroslav Zakharchuk</i>	
Life safety during the state of emergency	69
<i>Ірина Інґефер</i>	
Організація первинного обліку в автотранспортних підприємствах	71
<i>Тетяна Копотієнко, Вікторія Негоденко, Вікторія Ганжа</i>	
Судова економічна експертиза в умовах воєнного стану	75
<i>Максим Курдюшкін</i>	
Розрахунки з оплати праці в умовах війни	78
<i>Ірина Луценко</i>	
Особливості аудиту нематеріальних активів аграрного підприємства	81
<i>Назар Мельник</i>	
Поточна дебіторська заборгованість : облікові аспекти щодо управління.....	83
<i>Галина Мельничук</i>	
Підтримка бізнесу в умовах війни.....	86
<i>Валентина Надоля</i>	
Необхідні умови управління витратами, пов'язаних із стандартизацією якості продукції	89
<i>Тетяна Олексієнко</i>	
Первинні документи в судовій економічній експертизі з податкових питань: реалії воєнного стану.....	92
<i>Марія Оліфіровська</i>	
Стратегія системи обліку та оподаткування вітчизняних суб'єктів економіки під час дії воєнного стану	95
<i>Олександр П'ятницький, Анастасія Бритвенко</i>	
Проблеми та перспективи розвитку пенсійної системи України в умовах воєнного стану.....	98
<i>Вікторія Приведенна</i>	
Розрахунки з постачальниками: практичний аспект	101
<i>Дмитро Пужайло, Олена Кучер</i>	
Оптимізація договірної роботи суб'єктів господарювання в умовах війни	103
<i>Віталій Рудан, Марина Сальнікова</i>	
Вектори використання партисипаторного бюджетування для реалізації проектів місцевого розвитку в умовах воєнного часу.....	106

Олексій Садовський

Облік витрат життєвого циклу сільськогосподарської продукції 108

Альона Соколовська

Державні закупівлі під час воєнного стану.....110

Cristina Sopovska, Bohdana Heraimovych

Audit: problematic issues and ways of development.....112

Мирослав Татенко, Каріна Назарова

Функціонування провідних аудиторських компаній в умовах війни
та їх вплив на післявоєнне відновлення України 115

Назар Татенко, Каріна Назарова

Вплив аудиту на трансформацію податкової системи України
в поствоєнний період 119

Максим Ткаченко

Сутність власного капіталу та об'єкт обліку 121

Тетяна Шикерява

Банківська система та особливості обліку в умовах воєнного стану 124

Марія Шульган

Вплив війни на особливості обліку продукції бджільництва в умовах
воєнного стану 127

Світлана Яковенко

Теоретичні основи обліку основних засобів у бюджетних установах 130

Яколенко Максим

Звітування за коштами, отриманими під звіт 133

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ ВІТЧИЗНЯТИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....135

Віталій Вовк

Митна злочинність та особливості її протидії в процесі здійснення
митного контролю 135

Олександр Демчук

Біологічні активи: сутність, ознаки і класифікація.....137

Наталія Деркач

Актуальні питання обліку собівартості готової продукції основного
виробництва 140

Людмила Макеєва

Управлінський облік як невід'ємна частина системи управління
підприємствами 143

Денис Малишко, Марина Яремчук

Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.....145

Maroncelli Edoardo

Audit quality control in Ukraine 148

Богдан Мельницький

Аналіз прибутковості діяльності ТОВ «Нова пошта».....150

<i>Аліна Олексієнко</i>	
Основні тенденції ведення управлінського обліку з урахуванням європейського досвіду	153
<i>Анастасія Охотська</i>	
Фінансовий та управлінський облік на підприємстві: основні відмінності	155
<i>Анна Плоска</i>	
Облік розрахунків з покупцями та замовниками як фактор підвищення ефективності управління діяльністю підприємства	157
<i>Руслана Рибальченко</i>	
Бюджетування як елемент фінансового управління підприємством	159
<i>Ярослав Сушарник</i>	
Сучасні особливості в процесі впровадження управлінського обліку	162
<i>Сергій Шеремета</i>	
Управлінська звітність підприємства : організаційний аспект.....	165
<i>Роман Шикеринець</i>	
Неподаткові резерви зміцнення доходів бюджетів місцевого самоврядування	168
ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	171
<i>Сергій Андрусів</i>	
Оцінка стану будівельної галузі України.....	171
<i>Анатолій Бержанір</i>	
Вплив соціальної відповідальності бізнесу на соціальний розвиток регіонів.....	174
<i>Дарія Біндюг</i>	
Вплив інфляційних процесів на економіку України як фактор розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах воєнного стану	176
<i>Анастасія Блощичак</i>	
Аграрний сектор як перспективна галузь економіки України.....	179
<i>Вікторія Боденчук</i>	
Соціально-економічний розвиток України: виклики сьогодення	183
<i>Анна Боняр</i>	
Молодь на ринку праці України: проблеми в умовах воєнного стану	185
<i>Вячеслав Бордаш</i>	
Тенденції соціально-економічного розвитку України: сьогодення та перспективи	188
<i>Тарас Борис, Оксана Марченко</i>	
Перспективи реформування освіти України в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення держави	189
<i>Наталія Боровик</i>	
Регіональний ринок праці та самозайнятість: стан та перспективи розвитку	192

<i>Бортник Ангеліна</i>	
Інтернет-маркетинг – інтерактивний інструмент ведення бізнесу	197
<i>Ян Боярин</i>	
Економічні аспекти розвитку овочівництва.....	199
<i>Богданна Бричка</i>	
Імплементация цифрових інструментів в структуру бізнес-процесів організації	201
<i>Євгенія Будюкова</i>	
Інвестиції в українську економіку в умовах війни	202
<i>Світлана Бурденюк, Ірина Пазинюк</i>	
Обґрунтування системи захисту пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм.....	205
<i>Олександр Бурла</i>	
Основи соціально-економічного розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання	208
<i>Тетяна Валігура</i>	
Теоретичні основи забезпечення базового фіскального імперативу зниження нерівності доходів та багатства	210
<i>Леонід Возненко</i>	
Соціально-економічний розвиток місцевого самоврядування в Україні.....	212
<i>Ігор Вояк, Наталія Рунчева</i>	
Інструменти стимулювання економічного зростання та досягнення добробуту України в поствоєнний період.....	215
<i>Святослав Герчаківський</i>	
Моніторинг застосування митних інструментів в умовах протидії COVID-19.....	218
<i>Олександр Гльос</i>	
Джерела формування та напрями використання фінансового забезпечення пенсійної системи України	221
<i>Каріна Гончарук</i>	
Креативні індустрії в умовах війни: вимоги та перспективи розвитку....	224
<i>Володимир Горин</i>	
Підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами закладів охорони здоров'я в контексті продовження медичної реформи.....	226
<i>Ілона Гуйван</i>	
Роль інтернет–технологій в маркетинговій діяльності підприємства	230
<i>Марія Гусева</i>	
Бізнес в умовах воєнного стану: адаптація та відновлення	232
<i>Андрій Даткун</i>	
Інновації як об'єкт державного управління	235
<i>Віктор Дзівінський</i>	
Орієнтири спрощення митного декларування в Україні.....	236

<i>Катерина Загоруйко</i>	
Проблеми “вимушеної” міграції та зростання тренду депопуляції населення України.....	238
<i>Галина Зелінська, Уляна Андрусів</i>	
Сьогодення та перспективи розвитку економіки знань в Україні.....	241
<i>Оксана Іванчук</i>	
Сучасні підходи до формування системи навчання персоналу організації.....	244
<i>Владислав Калащук, Елла Добровольська</i>	
Прогнозування перспектив сталого розвитку аграрних підприємств сільських територій регіону.....	247
<i>Софія Ковтун</i>	
Особливості державного регулювання підприємницької діяльності в умовах війни.....	249
<i>Дмитро Котелевець</i>	
Теоретичні положення забезпечення стратегічного розвитку інфраструктури цифрової економіки.....	252
<i>Вікторія Кульматицька</i>	
Реформування фінансового забезпечення охорони здоров’я в Україні....	254
<i>Kutsenko I.V.</i>	
Theoretical and methodological aspects of determining the essence of production resources of an agricultural enterprise.....	256
<i>Роман Кучер</i>	
Вплив війни на формування державного бюджету України.....	259
<i>Олександр Леськов</i>	
Прибутковість діяльності підприємства: економічний зміст та фактори підвищення.....	261
<i>Вікторія Лизун</i>	
Загрози ринку праці України спричинені війною та перспективи їх подолання.....	264
<i>Іван Линда, Ірина Верховод</i>	
Концепція сталого розвитку об’єднаних територіальних громад в Україні як основа для повоєнної відбудови.....	266
<i>Зоряна Лободіна, Юрій Лушней, Руслан Лободін, Тетяна Лушней</i>	
Необхідність та шляхи реформування системи управління публічними фінансами.....	269
<i>Олександр Лозиченко</i>	
Сучасні тенденції розвитку домогосподарств в Україні.....	271
<i>Анастасія Лосяцька</i>	
Страхування життя як важлива складова соціальної системи держави.....	274
<i>Олександра Мазур</i>	
Економіка креативної індустрії в Україні у воєнний період.....	277

<i>Валентина Макогон</i>	
Система формування доходів Державного бюджету України в умовах воєнного стану	280
<i>Павло Мисько</i>	
Молодь на ринку праці: сучасні умови та проблеми.....	282
<i>Elizaveta Nasalska, Olesya Demyanyshina</i>	
Management accounting: essence and classification of systems	284
<i>Ірина Перезовова, Петро Гринів, Георгій Перезов</i>	
Епістеміологічні основи в управлінні підприємством	287
<i>Олена Петришена</i>	
Тенденції та перспективи розвитку закладів ресторанного господарства Подільського регіону в умовах сьогодення	288
<i>Олександр Платухін</i>	
Визначення сутності поняття «власний капітал підприємства».....	291
<i>Сергій Пономаренко</i>	
Соціальна спрямованість видатків місцевих бюджетів.....	293
<i>Анастасія Рабченюк</i>	
Проблематика конфліктності в процесі реалізації митного адміністрування	296
<i>Олександр Решетюк</i>	
Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України	298
<i>Ігор Роговський</i>	
Проблеми посилення стратегічного характеру бюджетного планування	301
<i>Андрій Сальченков</i>	
Методологія та перспективи соціально-економічного розвитку в сучасних умовах	303
<i>Володимир Сидор</i>	
Удосконалення системи нетарифного регулювання	306
<i>Ірина Сидор, Тарас Сидор</i>	
Фіскальні інструменти регулювання розвитку територіальних громад в Україні: аналітичний огляд та напрями вдосконалення.....	308
<i>Олег Складанівський</i>	
Пожежна безпека в Україні: динаміка та економічні наслідки	311
<i>Сотніков Олександр</i>	
Державне стимулювання кредитування нерухомості в Україні	316
<i>Максим Степасюк</i>	
Формування доданої вартості на ринку олійних культур	318
<i>Олександра Танчук</i>	
Економіка у воєнний період в Україні: проблеми та пріоритети	320
<i>Тетяна Кухоцька, Ростислав Гринишин, Ярема Вуїв</i>	
Кластеризація регіонів України за викидами забруднюючих речовин в атмосферу.....	323

<i>Вікторія Тимошенко</i>	
Масштаби та наслідки трудової міграції в Україні	326
<i>Анастасія Треус</i>	
Антикризове управління бізнес-процесом в умовах воєнного часу.....	328
<i>Андрій Устенко, Олексій Ластовець, Ростислав Кавчук</i>	
Сучасні аспекти розвитку трейдерів електроенергії	331
<i>Віра Ференц</i>	
Сучасні аспекти розвитку маркетингу в Україні.....	333
<i>Анастасія Хайдарі</i>	
Формування фінансових ресурсів домогосподарств в Україні	335
<i>Анастасія Халавчук</i>	
Страхові компанії, як суб'єкт недержавного пенсійного страхування страховими компаніями	338
<i>Чао У</i>	
Вибір пріоритетного методу проведення стрес-тестування економічного ризику діяльності малих підприємств	341
<i>Світлана Чудновець</i>	
Проблеми формування місцевих бюджетів України.....	343
<i>Анастасія Чуніхіна</i>	
Основні тенденції функціонування ринку праці в Україні.....	345
<i>Святослав Шепетюк</i>	
Сучасні тенденції на ринку праці України	348
<i>Поліна Шиманська</i>	
Теоретико-методологічні основи стратегічного прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів.....	350
<i>Ілона Штарк</i>	
Інвестиції як основа соціально-економічного розвитку регіонів	353
<i>Василь Юрійчук</i>	
Державний борг як засіб реалізації економічної стратегії держави.....	356
<i>Софія Яворівська</i>	
Державне пенсійне страхування в Україні	359
<i>Інна Якушко</i>	
Сутність фіскальної політики та особливості її впровадження в системі державного регулювання економіки.....	361
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	364
<i>Ангеліна Баранюк</i>	
Особливості функціонування банківської системи України	364
<i>Єлизавета Буднік</i>	
Стабілізаційні заходи держави щодо подолання фінансових проблем під час воєнних дій.....	367

<i>Ольга Донцова</i>	
Банківські кредитні продукти для малого та середнього бізнесу в Україні	369
<i>Максим Лукашук</i>	
Розвиток банківського кредитування інновацій в економіці	372
<i>Михайло Люба</i>	
Прагматизм митної політики України в умовах протидії COVID-19	374
<i>Єгор Майданик</i>	
Вплив ризиків зовнішнього середовища на діяльність страхових компаній України	376
<i>Ігор Марціясь</i>	
Теоретичні засади управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування	378
<i>Ольга Михайленко</i>	
Диверсифікація кредитного портфелю банку	381
<i>Victoria Nevmerzhytska</i>	
Stock market of Ukraine in the conditions of War	384
<i>Богдан Панченко</i>	
Довіра до банків та її значення	388
<i>Катерина Сорохан</i>	
Управління надійністю страхової компанії	390
<i>Віолетта Субботіна</i>	
Особливості діяльності фінансово-кредитних установ: сучасний стан та перспективи	393
<i>Anastasia Tkachuk</i>	
Peculiarities of activity of non-banking financial and credit institutions during the war.....	396
<i>Катерина Якубовська</i>	
Особливості молодіжно кредитування.....	398
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ	401
<i>Олег Бородай, Олександр Гончар</i>	
Облік матеріальних цінностей аграрних підприємств в умовах діджиталізації	401
<i>Богданна Бричка</i>	
Аналіз актуального стану та пропозиції щодо покращення умов для підприємництва в Україні	403
<i>Олеся Вихрій</i>	
Використання digital-інновацій при здійсненні економічного аналізу діяльності підприємства	406
<i>Ірина Гарьковська</i>	
Професія бухгалтера у цифровій економіці.....	408

<i>Наталія Добрянська</i>	
Трансформація фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації	411
<i>Яна Дроботя, Ольга Дорошенко</i>	
Використання можливостей безконтактної оплати.....	414
<i>Максим Дубина</i>	
Основні інструменти моделювання трансформації фінансової поведінки домогосподарств в умовах діджиталізації ринку фінансових послуг	416
<i>Дмитро Конфета</i>	
Використання технології block chain в кредитуванні.....	418
<i>Сергій Ліпич</i>	
Діджиталізація у сфері фінансів, організації бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту	421
<i>Тетяна Лоза</i>	
Проблеми та перспективи розвитку ринку фінансових технологій в Україні.....	423
<i>Андрій Максименко</i>	
ChatGPT як інструмент діджиталізації економіки: переваги та загрози ...	427
<i>Молдаван Тетяна</i>	
Сутність діджиталізації у сфері фінансів.....	431
<i>Пастух Євген</i>	
Автоматизація та цифровізація бухгалтерського обліку: подібності та відмінності	433
<i>Катерина Пилипенко, Анатолій Постол</i>	
Навички викладання з використанням ІТ технологій в системі дистанційного навчання: реалії часу.....	436
<i>Kateryna Pylypenko, Yelyzaveta Pukas</i>	
Human potential in condition of robotization	438
<i>Яна Пилипчук</i>	
Оптимізація виробництва свічок із використанням взаємозамінних ресурсів	440
<i>Віта Різник</i>	
Методика та організація ведення обліку в умовах автоматизованої обробки даних.....	443
<i>Домнікія Русева</i>	
Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні.....	446
<i>Halyna Sydor</i>	
Syfrzycasja to współczesny wektor rozwoju gospodarczego Ukrainy.....	450
<i>Олеся Череповська</i>	
Розвиток діджиталізації банківської сфери в Україні	452
<i>Ксенія Черненко</i>	
Інформаційно-технологічне забезпечення системи податкового менеджменту за допомогою автоматизованих інформаційних систем...	455

РОЗВИТОК ОБЛІКУ, ФІНАНСІВ І ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ 459

Андрющенко Марина

Інтеграція бухгалтерського обліку в умовах глобалізації економіки.....459

Віталіна Асауленко

Особливості організації обліку суб'єктами малого підприємництва аграрної сфери 461

Дмитро Билина, Мар'ян Тріпак

Імплементація досвіду Європейського Союзу у механізми підтримки розвитку агропромислового комплексу України.....463

Dmytro Butorin, 467Leonid Demianenko

Financial politics and her role are in forming of profits of local budgets 467

Сергій Видолоб, Володимир Паркеєв

Система бухгалтерського обліку в Україні.....469

Артем Вовченко

Фактори впливу на ризик неплатоспроможності підприємства 472

Артем Гавриленко, Івлєв Ігор

Внутрішній контроль розрахунків видатків на оплату праці у бюджетних установах.....473

Ірина Гарбарець

Фінансова інклюзія в освітньому процесі 476

Марина Гончарук

Окремі питання формування облікової політики підприємств.....478

Крістіна Горбей

Сутність основних засобів та методичний аспект їх обліку 480

Василь Дем'янишин

Розвиток механізму управління фінансовими ресурсами бюджетних установ в умовах реформування системи управління публічними фінансами.....482

Людмила Дриманова

Особливості обліку готової продукції на підприємствах лісового господарства України.....485

Ольга Завгородня

Особливості обліку оплати праці та шляхи його вдосконалення 487

Світлана Кебал, Інна Соболю

Історія становлення та розвитку бухгалтерського обліку.....490

Вадим Кирилюк, Михайло Сімашкевич

Перспективи імплементації досвіду Німеччини у вітчизняну систему нарахування податку на доходи фізичних осіб в контексті євроінтеграційних процесів 493

Інна Когут, Леся Кобзаренко

Класифікація та групування необоротних активів 495

Валентина Кожухар

Первинний облік виробництва продукції галузі садівництва 498

Тетяна Козаренко

Сутність грошових коштів: підходи до визначення 501

Тарас Косюк, Віолета Гераймович

Вектори підвищення рівня фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я в Україні з урахуванням кращих практик європейського досвіду..... 503

Вікторія Макрушина

Особливості оподаткування та реєстрації бізнесу в Грузії..... 506

Людмила Маркевич

Обліково – аналітичне забезпечення управління витратами підприємств з виробництва органічної сільськогосподарської продукції рослинництва..... 508

Юлія Матеуш

Облік доходів в контексті вітчизняного та міжнародного законодавства 510

Олег Ногаль

Сутність інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами..... 512

Ilya Ognev, Sandra Rochka

Regulatory and legal support of the corporate reporting: the european experience 515

Владислав Одинець, Оксана Цукренко, Максим Неверов

Особливості формування внутрішньої звітності..... 517

Lubow Pawliczenko, Olena Arepiewa

Rachunkowość i księgowość podatkowa podatku dochodowego: różnice i sposoby ich łączenia 520

Olena Petrushka

Organization of state financial control in Germany: experience for Ukraine..... 522

Вікторія Провізіон

Проблеми та напрямки вдосконалення обліку грошових коштів..... 524

Дмитро Рибак

Роль та значення бухгалтерської звітності підприємства 526

Рибаченко Максим

Витрати на збут у підприємствах хлібопекарської галузі: класифікаційний підхід..... 527

Андрій Рожченко, Богдан Нагай

Оцінка і визнання кредиторської заборгованості в бухгалтерському обліку 530

Романюк Яна

Обґрунтування необхідності впровадження міжнародних стандартів обліку та звітності у виробничу практику сільськогосподарських формувань, як інструменту уніфікації обліково-аналітичного забезпечення фінансової звітності.....533

Олена Собчук

Корпоративна соціальна відповідальність: європейські тренди.....535

Галина Східницька

Капіталізація фінансових ресурсів суб'єктів господарювання як елемент інноватики у формі кластерних структурних елементів.....538

Людмила Чернега

Облікова політика сільськогосподарського підприємства щодо виробничих запасів..... 541

Андрій Чуєнков

Сутність поняття «вартість бізнесу»: інтегрований підхід 543

Юлія Шурман

Фінансові ресурси: економічний зміст та облік.....545

Юлія Юматов, Вікторія Дзяма

Міжнародні стандарти фінансової звітності як міжнародна мова бізнесу 548

Альона Яхно

Облікова політика підприємства щодо нематеріальних активів 551

Шановні учасники II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу»

Цей науковий захід присвячено пам'яті великого українського вченого, доктора економічних наук, професора, фінансиста, вчителя Сергія Ілліча Юрія. Нині велич цього знаного титана науки надихає молодих вчених на нові звершення, дослідження та працю у різних сучасних дослідницьких проектах.

Я переконаний, що наш заклад вищої освіти продовжує славні традиції наукової школи Сергія Юрія, а здобувачі освіти – це

майбутнє нашої України і надія для української науки.

Відзначу, що фінанси, аудит, бухгалтерський облік та оподаткування як напрями для наукових досліджень ідуть пліч опліч так як формують основу економічного розвитку, а нині є фундаментом відновлення для нашої держави.

Я зичу молодим вченим-фінансистам плідної праці, нових ідей, новаторських пропозицій у вдосконаленні систем фінансово-кредитного забезпечення управлінських рішень щодо модернізації наших суб'єктів господарювання.

Я бажаю молодим дослідникам у сфері обліку, аудиту та податків, зберегти славні традиції вітчизняних наукових шкіл та примножити їх здобутки власними пропозиціями того як покращити інформаційно-аналітичне забезпечення процесів формування, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів.

Я також вітаю керівників наукових шкіл, знаних професорів та доцентів і вірю, що ми разом з нашим молодим поколінням здолаємо усі негаразди, відновимо нашу країну та сформуємо чіткі напрями її подальшого розвитку як повноцінного члена світової цивілізованої спільноти.

Слава Україні! Героям слава!

*З повагою,
Ректор НРЗВО
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
Заслужений працівник освіти України,
кандидат економічних наук, доцент*

Мар'ян ТРИПАК

Дорогі друзі, шановні учасники та запрошені!

З великим задоволенням вітаю Вас на такому чудовому заході як міжнародна конференція. Відзначу, що неодноразово я приймав участь у подібних заходах, що проводилися Навчально-реабілітаційним закладом вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» і хочу акцентувати увагу на тому, що завжди організаторами долучаються до проведення багато молодих людей, що є як молодими-вченими так і здобувачами освіти. Це свідчить про те, що саме у цьому закладі

формується сприятливе середовище для розвитку української науки і освіти.

Ця конференція присвячена пам'яті великого українського вченого Сергія Юрія, що є добрим прикладом для молодого покоління і образом справжнього українського патріота. Своєю невтомною працею він сформував не одне покоління знаних українських науковців і дарував нашій країні свої наукові доробки, які лягли в основу важливих державотворчих процесів.

Я бажаю Вам досягти мети конференції і дати відповіді на важливі питання майбутнього розвитку сфери фінансів, обліку, оподаткування та аудиту, як важливої складової для соціально-економічного становлення України у пост воєнний період.

Голова Кам'янець-Подільської райради

Михайло СИМАШКЕВИЧ

Вельмишановне товариство

Щирозаочно вітаю професорсько-викладацький склад, студентів, увесь колектив Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», учасників II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу».

Ви маєте честь працювати, здобувати сучасну вищу освіту, підвищувати свій науковий рівень в одному з особливих інклюзивних вищих навчальних закладів України. Ваша наукова конференція присвячена пам'яті знаного в Україні та далеко за її межами українського вченого і педагога Сергія Юрія. Не випадково організатором цієї конференції є

кафедра фінансів, обліку та оподаткування, яка носить ім'я цього вченого. І це дуже престижно, адже Сергій Юрій, наш земляк, став класиком вітчизняної фінансової науки. Ми, разом з ректором інституту Мар'яном Тріпаком були свідками його зростання як наукової особистості і з упевненістю можемо стверджувати, що С. Юрій був завжди першим. Він вперше в Україні видав підручники «Фінанси», «Бюджетна система», «Соціальне страхування», «Казначейська система» за новими програмами, заснував спеціальний фаховий науковий журнал з фінансів, грошового обігу і кредиту «Світ фінансів», який сьогодні є одним з найпопулярніших серед наукової спільноти України, вперше на Правобережній Україні відкрив спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських та докторських дисертацій за спеціальністю «Гроші, фінанси та кредит». За його участю були розроблені перші варіанти Бюджетного та Податкового кодексів України, інші закони з фінансів, видано багато наукових монографій та статей з фінансових питань. Його життєвий приклад надихає на творчі пошуки студентську молодь, аспірантів та молодих вчених.

Із стін Вашого навчального закладу завжди виходитимуть висококваліфіковані фахівці, творчі особистості, які гідно нестимуть естафету своїх вчителів і наставників. Активне використання новітніх навчальних технологій на основі матеріальної бази, що постійно оновлюється, дасть можливість сформувати креативних науковців та ефективних бакалаврів, магістрів, яких підготувати інші вищі навчальні заклади не завжди можуть.

Переконаний, що сьогодні такий вищий навчальний заклад, як Ваш, зробить вагомий внесок у побудову розвинутої економіки і соціальної сфери в Україні відповідно до світових стандартів, прискорення інтеграції України в Європейський економічний простір, зміцнення конкурентоспроможності та підвищення авторитету нашої держави у світі.

Щиро зичу Вам міцного здоров'я, успіхів у всіх Ваших добрих починаннях, всіляких гараздів і великих звершень на благо України.

*Професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнського національного університету,
доктор економічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України,
академік Академії економічних наук України*

Василь ДЕМ'ЯНИШИН

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вікторія Абакумова

студент ОС магістр

Науковий керівник: Єрмолаєва Марина,

к.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ ДЕФІНІЦІЇ «МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА»

Мінімальна заробітна плата (далі – МЗП) в Україні регулюється ст. 95 Кодексу Законів про працю України та ст. 3 Закону України «Про оплату праці». Ці статті наголошують, що МЗП — це мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці. Тобто йдеться про законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може здійснюватися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці. Звернемо увагу на визначення «некваліфіковану», що є ключовою у цьому формулюванні. Розглянемо на конкретних прикладах безглуздість такого визначення з огляду на перелік посад у закладах вищої освіти (далі – ЗВО), тарифний розряд яких передбачає оплату праці на рівні мінімального. З'ясуємо про які тарифні розряди йдеться, а також зазначимо коло відповідних їм посад.

Нижче наведені розміри тарифних ставок заробітної плати (посадових окладів) (таблиця 1) працівників установ, закладів та організацій, що фінансуються з бюджету. Така схема формується на основі розміру посадового окладу 1 тарифного розряду, міжпосадових (міжкваліфікаційних) співвідношень розмірів тарифних ставок і тарифних коефіцієнтів [1]. На 2023 р. розмір посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду був встановлений постановою КМ України на рівні 2893 гривні [2]. Його рівень не може бути меншим за прожитковий мінімум для працездатних осіб, що визначений на 1 січня календарного року. Такий оклад у ЗВО мають прибиральник службових приміщень, двірник, черговий по гуртожитку, швейцар навчального корпусу.

Таблиця 1.

Тарифний розряд	Тарифний коефіцієнт	Розміри посадових окладів (ставок заробітної плати) (грн.)
1	1	2893
2	1,09	3153
3	1,18	3414
4	1,27	3674
5	1,36	3934
6	1,45	4195

Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

7	1,54	4455
8	1,64	4745
9	1,73	5005
10	1,82	5265
11	1,97	5699
12	2,12	6133
13	2,27	6567
14	2,42	7001

З таблиці бачимо, що розмір окладу посад з 1 по 13 тарифний розряд навіть нижчий, ніж МЗП – згідно зі статтею 8 Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» [3] розмір МЗП становить 6700 грн. У такому випадку працівнику донараховується різниця між його окладом та мінімальною зарплатою.

Тепер звернемо увагу на той факт, що посади 5-13 тарифного розряду в ЗВО обіймають працівники, від яких вимагається і вища освіта, і певні знання і вміння, і певна кваліфікація. Більше того, деякі з посад є керівними, тобто на працівника покладається певна відповідальність не тільки за свої рішення, але і за дії підлеглих. А тому виявляється безглуздість змісту поняття МЗП, рівень якої законодавчо встановлений за просту, некваліфіковану працю. Оскільки працівники, що обіймають посади 5-13 тарифного розряду в ЗВО, за Класифікатором професій відносяться до розділу 3 «Фахівці». Від них вимагаються знання в одній чи більше галузях природознавчих, технічних і гуманітарних наук. Такі фахівці здобули професію, якій відповідає кваліфікація за дипломом молодшого спеціаліста, бакалавра чи спеціаліста [4].

У таблиці нижче наведені посади керівних, педагогічних працівників вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та керівників інших структурних підрозділів, фахівців і технічних службовців навчальних закладів і установ освіти та наукових установ, тарифні розряди яких межують з 5 по 13 [5].

Таблиця 2.

Посада	Тарифний розряд
Керівник відділу: навчального, навчально-методичного	13-14
Завідувач навчально-виробничої (навчальної) майстерні, навчальної лабораторії університету, академії, інституту	13
Завідувач (керівник) практики (виробничої, навчальної)	12
Майстер виробничого навчання	11-14
Завідувач: докторантури, аспірантури, ординатури, інтернатури, підготовчого відділення; начальник: режимно-секретного відділу, військово-мобілізаційного підрозділу, відділу охорони праці	10-12
Директор: обсерваторії, ботанічного саду, студентського містечка; завідувач навчально-дослідної, навчально-наукової станцій (бази, бюро, служби тощо), віварію, навчально-виробничого (навчального) господарства (центру)	10-11
Головний: механік, енергетик	10-11

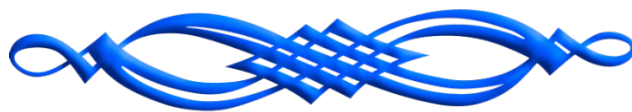
Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу

Начальник штабу цивільної оборони; керівник: студентського, проектно-конструкторського, дослідного та інших бюро, інших відділів і служб	8-10
Провідні фахівці відділів	10
Старший лаборант у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації, який має повну вищу освіту	6
Інспектор навчального (навчально-методичного) відділу	5

Як висновок, зазначимо, що оплата праці на рівні МЗП допустима тільки для професій, зазначених у розділі 9 «Найпростіші професії» Класифікатора професій. Відтак, оплата праці на рівні МЗП працівникам професій, передбачених розділом 3 «Фахівці» того ж Класифікатора, є порушенням законодавства про працю, а саме ст. 96 КЗпП [6]. Водночас визначення дефініції «мінімальна заробітна плата» має бути переглянута.

Список використаних джерел:

1. Про оплату праці : закон України від 20.04.1995 р. № 144/95 Дата оновлення: 19.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.01.2023).
2. Деякі питання оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : Постанова КМУ № 29 від 20.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/29-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.01.2023).
3. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03.11.2022 р. № 2710-IX Дата оновлення: 03.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (дата звернення: 27.01.2023).
4. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010 : Наказ Держспоживстандарту України від 28.07.2010 р. № 327 Дата оновлення: 29.12.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 27.01.2023).
5. Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ : Постанова Міністерства освіти і науки України 26.09.2005 р. № 557 Дата оновлення: 30.03.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1130-05#Text> (дата звернення: 27.01.2023).
6. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 р. № 322-VII Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 27.01.2023).

Аліна Андросюк

студентка, фаховий молодший бакалавр з менеджменту

Науковий керівник: Олена Єгорова,

*викладач-методист обліково-економічних дисциплін, доктор філософії
Криворізький фаховий коледж торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу
м. Кривий Ріг*

ОСНОВНІ ЗМІНИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З 2022 року Україна почала жити по новому – у стані війни, і це було несподіваним для кожного, в тому числі для всіх суб'єктів господарювання, які певною мірою скоротили об'єми та обсяги, але і зараз продовжують працювати, що забезпечує фінансову підтримку країни.

Без ефективного ведення бухгалтерського обліку, який вимагає максимальної відповідальності, не зможе триматись підприємницький «фронт». Робота досвідченого бухгалтера необхідна на усіх етапах ведення бізнесу, який допоможе розібратись у частих змінах в законодавстві та платити своєчасно податки.

Через воєнний стан в країні багато підприємств скоротили свої об'єми та обсяги роботи, але, попри кризу, підприємці продовжують працювати. Тоді, як Уряд України намагається адаптувати й спростити податкову регуляцію, важливо концентрувати свою увагу на нових змінах в оподаткуванні, бухгалтерському обліку та фінансовому звітуванні. Для стабілізації діяльності варто враховувати податкове навантаження, зміни трудового законодавства і зміни систем обліку. Бухгалтерія — це фінансовий тил підприємства. Якщо відбувається будь-яка господарська операція підприємства, вона повинна бути своєчасно відображена в бухгалтерському обліку. У разі не ведення бухгалтерського обліку на безперервній основі у певний час відбувається накопичення здійснених господарських операцій, проведення яких потім буде тривалим і коштовним, що вкладається в місткий термін відновлення бухгалтерського обліку.

Виділено основні зміни, що відбулись в веденні бухгалтерського обліку.

По-перше, суб'єкти господарювання мають можливість подати заяву про застосування спрощеної системи оподаткування за ставкою 2% доходу онлайн через Електронний кабінет платника.

По-друге, усі підприємці звільнені від сплати ЄСВ (єдиний соціальний внесок) на період дії воєнного стану і 12 місяців після його завершення [1].

По-третє, на період воєнного стану відсутні штрафи за несвоєчасну сплату податків та подачу звітів, але підприємці повинні розуміти важливість надходження податкових платежів до бюджету.

По-четверте, дозволено формувати податковий кредит із ПДВ (податок на додану вартість) без зареєстрованих податкових накладних.

По-п'яте, звільнені від плати за землю, екологічного податку та податку на нерухомість платники, на території яких велись бойові дії.

Оподаткування ФОП (фізична особа — підприємець) зазнало максимально можливої податкової оптимізації на час воєнного стану. Здійснено відтермінування звітування; для 1 та 2 груп єдиного податку з березня 2022 р. введено добровільну сплату єдиного податку; ФОП всіх груп з березня 2022 р. звільнені від сплати ЄСВ та звільнені від сплати ЄСВ за мобілізованих робітників; для 3 групи єдиного податку ставка знижена з 5% до 2% навіть без додаткового подання адміністративних заяв [2].

Мобілізований ФОП або ФОП військовослужбовець звільняється від всіх видів податкового навантаження. Навіть ФОП – платник ПДВ, мобілізований до Збройних сил України (ЗСУ), за звітні періоди, в яких відсутні операції з постачання або придбання товарів (послуг) та відсутні інші показники, які підлягають декларуванню, не зобов'язаний подавати податкову звітність з ПДВ.

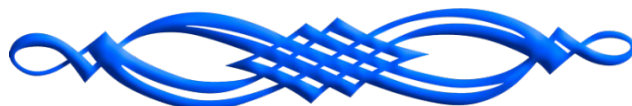
Користуючись гаслом бухгалтера: «Ніколи не втрачай гроші», на час воєнного стану юридичним особам не слід планувати валютні оплати за кордон, крім виконання імпорتنих контрактів з оплати товарів критичного імпорту, з огляду на дію обмежень НБУ (Національний банк України). На даний час існує сувора заборона валютних операцій з використанням російських рублів та білоруських рублів, учасником яких є юридична або фізична особа, яка має місцеперебування в Російській Федерації або в Республіці Білорусь [3].

НБУ ввів жорстке регулювання валютних операцій, яке буде послаблятися поступово при позитивному розвитку подій. Так, у випадку надходження коштів із-за кордону в російських рублях або білоруських рублях за операціями з експорту та імпорту товарів банку дозволяється здійснити обмін цих коштів на міжнародному валютному ринку на іншу валюту (крім російських рублів/білоруських рублів) для її подальшого зарахування на рахунки клієнта.

Отже, треба постійно і ретельно слідкувати за змінами в податковому та господарському законодавстві, які відбуваються кожен хвилину, якщо цього не робити цілі пласти корисної інформації будуть втраченими. Сьогодні дуже важливо мати надію на краще та бути впевненим, що «краще впевненість у хорошому результаті, ніж надія на чудовий результат» (Уоррен Баффет).

Список використаних джерел:

1. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI, (редакція від 04.12.2022р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
2. Дія. Бізнес. Офіційний вебсайт. URL: <https://business.diia.gov.ua/>
3. Юридична Газета. Офіційний вебсайт. URL: <https://yur-gazeta.com/gazeta/info/>

Інна Бержанір,

*к. е. н., доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Для забезпечення фінансової стійкості підприємств важливе значення має їх власний капітал, оскільки саме його аналіз надає можливість користувачам бухгалтерської звітності контролювати фінансові можливості підприємства протягом тривалого періоду часу. Облік власного капіталу є інформаційною базою для відображення таких характеристик підприємства, як забезпеченість оборотними коштами, кредитоспроможність, фінансова стійкість, платоспроможність тощо.

Організація бухгалтерського обліку на підприємствах – це система методів, способів, заходів, які забезпечують його оптимальне функціонування та розвиток відповідно до мети, цілей та місії [1]. Основною метою організації обліку власного капіталу є підтримка системи фінансового менеджменту в рішеннях щодо його збереження та забезпечення ефективного контролю за формуванням джерел власних коштів.

Основними завданнями організації обліку власного капіталу є: забезпечення обліку даних та узагальнення інформації про стан і рух власного капіталу; контроль за правильністю і законністю формування власного капіталу; своєчасне, повне, правильне відображення розміру і всіх змін власного капіталу; контроль за раціональним розподілом прибутку за відповідними фондами; організація аналітичного обліку на рахунках власного капіталу для своєчасного отримання достовірної інформації; правильне відображення в регістрах обліку і звітності операцій з власним капіталом [2].

В сучасних умовах організація обліку власного капіталу має недоліки, зокрема: відсутність окремого стандарту для обліку власного капіталу; неврахування впливу економічних факторів на величину власного капіталу; у наказі про облікову політику відсутній пункт про облік складових власного капіталу; відсутність у наказі про облікову політику підприємства порядок обліку виплат у разі виходу із товариства; недосконалість аналітичного обліку за окремими складовими власного капіталу; відсутність нормативно-методичних рекомендацій щодо обліку власного капіталу [3].

Для удосконалення обліку власного капіталу на підприємстві необхідно внести зміни до Наказу про облікову політику підприємства, виділивши окремим пунктом облік власного капіталу. На даному підприємстві це питання набуває особливої актуальності, тому що в умовах кризового стану необхідні докорінні зміни в діяльності підприємства аж до можливого продажу частини основних засобів. Через це адміністрації потрібна інформація, з якою частиною акціонерів можна провести оперативно-роз'яснювальну роботу в поточному порядку з метою заручення підтримкою реорганізаційних рішень на зборах акціонерів.

Необхідно передбачити аналітичний облік додаткового капіталу за учасниками, а також порядок оцінки внесків з огляду на те, що для підприємства є актуальним залучення інвестицій, тому у випадку появи інвестора, який захоче зробити внесок якимось видом активів в обмін на акції підприємства, ситуація з оцінкою такого внеску залишається невизначеною на даний час. В цьому ж контексті бажано було б вести окремий аналітичний облік кількості акцій працівників підприємства, які можуть бути ними продані. Такий облік надасть адміністрації підприємства інформацію, яку кількість акцій і за яку ціну можна викупити в акціонерів з метою формування пакету і передачі його можливому інвестору.

Повноцінне використання сучасних ефективних програмних продуктів дозволило б значно підвищити ефективність управлінського обліку та забезпечити комплексне використання первинної інформації для потреб обліку, аналізу та аудиту статутного капіталу.

В умовах ринкової економіки інформація щодо капіталу підприємства є необхідною умовою прийняття стратегічних рішень у галузі визначення джерел формування фінансових ресурсів та їх розміщення в активах підприємства. Від якості та різноманітності інформації, яка подається обліку залежить рівень управління фінансовими ресурсами і, як наслідок, – забезпечення фінансової стабільності, платоспроможності і кредитоспроможності підприємства.

Для управління власним капіталом на стадії створення нового підприємства необхідна облікова інформація про засновників, їх частку в сукупному капіталі та її отримання у формі матеріальних цінностей, нематеріальних активів та коштів. У подальшому необхідні бухгалтерські дані про збільшення первинного капіталу за рахунок надходження нових вкладень, формування резервного капіталу в результаті розподілу прибутку, а також про зменшення статутного капіталу при вибутті учасників, вилучення засобів з певних причин.

Облік власного капіталу забезпечує інформацією про операційну та фінансову діяльність, при цьому об'єднуючи функції управління – облік, планування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень. Враховуючи, що одержання прибутку є основною метою діяльності комерційного підприємства і забезпечує інтереси власників (засновників, акціонерів), це визначає необхідність ефективного та безперервного управління ним.

Основними критеріями оптимізації структури капіталу є прийнятний рівень доходності і ризику в діяльності підприємства, мінімізація середньозваженої вартості капіталу підприємства, максимізація ринкової вартості підприємства. Кожне підприємство повинно самостійно обирати критерії оптимізації структури капіталу.

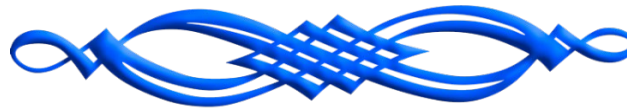
Раціональна організація бухгалтерського обліку власного капіталу передбачає таку його будову, за якої він забезпечив би своєчасне виконання завдань планування, контролю, управління, а також надання повної правової та неупередженої інформації за мінімальних затрат засобів і праці. Основними напрямками підвищення ефективності обліку власного капіталу підприємства є:

- необхідність обрання компромісного підходу для фінансування активів суб'єкта господарювання;

- врахування інтенсивності використання основного капіталу для аналізу фінансово-майнового стану, що є показником ефективності роботи підприємства;
- скорочення термінів дебіторської заборгованості, що прискорить оборотність капіталу.

Список використаних джерел:

1. Ксьондз С. М. Формування власного капіталу на вітчизняних підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 4. Т. 2. С. 131–134.
2. Садовська І. Б., Божидарник Т. В., Нагірник К. Є. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 688 с.
3. Бержанір І. А. Власний капітал: проблеми та напрями удосконалення обліку. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітнянські аспекти*: збірник наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 березня 2020 р.). Дніпро: НМетАУ, 2020. С. 21–23.

Вадим Берчук
студент ОС магістр
Науковий керівник: Олена Подолянчук,
завідувач кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,
к.е.н, доцент факультету обліку та аудиту
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ МОЛОКА

В сучасних умовах, коли агресія Росії завдає нищівного удару по економіці України, зростає роль обліку як функції управління задля подальшого використання інформації при аналізі, плануванні, оцінці тощо.

Представники молочної галузі підраховали, що втрати, які зазнало виробництво молока в Україні через війну та вторгнення агресора, вже сягають 136 млн доларів США. За словами віцепрезидента Асоціації виробників молока Ганни Лавренюк, виробництво молока в Україні значно впало. Що й зрозуміло: з усіх областей, які перебувають в окупації або постраждали від війни, 10 регіонів давали 42% виробництва молока в країні. А станом на вересень 2022 року падіння обсягів надоїв становило 50% у прифронтових областях. Через постійні обстріли, знищення сільгосптехніки та мінування полів неможливо заготовити сіно й силос, зібрати зернові культури. Тваринники стикнулися з тим, що худобу просто нічим годувати [1]. Вивчення світового ринку виробництва

молока та молочних продуктів показало, що попит на неї зростає [3, с. 198]. Все це спричиняє зростання цін на молоко та молочні продукти.

Діяльність підприємств сільськогосподарської галузі має цілий ряд відмінностей, які відрізняються від інших галузей своїм ресурсним та товарним різноманіттям, засобами виробництва, об'єктами обліку, впливом географічних та кліматичних умов, від яких залежить прибутковість та функціонування організацій, управлінські запити та порядок обліку [4].

Тому облік, як джерело інформації, є основою формування інформаційних потоків, які забезпечують ефективну систему управління підприємств, і зростає потреба дослідження облікового забезпечення управління витратами підприємств.

Управління витратами – це система взаємопов'язаних елементів (суб'єкт, об'єкт, завдання, інструменти, методи), якій притаманні відповідні функціональні аспекти (організація, планування, облік, контроль, аналіз, регулювання) [5].

Управління витратами вимагає дотримання точного обліку витрат в розрізі елементів та статей, фокусів відповідальності та порівнянь із цілями для визначення відхилень в розрахунку собівартості, виробничих витрат та ресурсів за визначений період, пошуку способів впливу на виробничий процес [4].

Облік витрат в системі управління – це процес отримання, підготовки та передавання інформації про витрати, що використовується управлінською ланкою, для планування і контролю виробничих ситуацій та оцінки можливих тенденцій розвитку всередині організації [2, с. 184].

Організація обліку витрат на сільськогосподарському підприємстві повинна бути організована за такими принципами:

- показники обліку витрат і калькулювання собівартості продукції повинні бути погоджені з плановими і нормативними показниками;
- документування витрат в момент їх здійснення, відокремлене відображення витрат за нормами і відхиленнями від норм витрат ресурсів і оплати праці;
- всі витрати, які відносяться до виробництва продукції даного періоду, повинні бути включені до її собівартості;
- всі витрати через систему рахунків бухгалтерського обліку повинні бути згруповані за об'єктами обліку витрат і статтям витрат;
- собівартість продукції калькулюється на основі даних бухгалтерського обліку витрат, що потребує ідентифікації об'єктів обліку витрат з об'єктами калькулювання [6, с. 745].

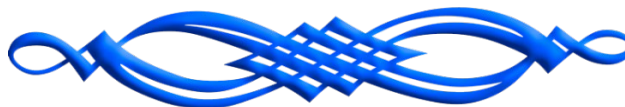
Для сільськогосподарських підприємств однією з найважливіших ділянок є облік витрат на виробництво продукції і формування її собівартості.

В сучасних умовах значно посилюються вимоги до бухгалтерського обліку в напрямі підвищення гнучкості, деталізації та оперативності одержуваної інформації про витрати з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Експортні струмки: у якому руслі розвивається молочний бізнес у час війни.
URL: <http://agro-business.com.ua/agro/suchasne-tvarynnytstvo/item/25555->

- eksportni-strumky-u-iakomu-rusli-rozvyvaietsia-molochnyi-biznes-u-chas-viiny.html (дата звернення: 20.01.2021).
2. Іщенко Я.П., Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік II: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2021. 396 с.
  3. Михайленко О.В. Молочна промисловість України: аналіз стану та перспективи розвитку. Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 65. С. 197-200.
  4. Овчарова Н.В., Кравченко О.В., Бобошко Р.М. Фориування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами сільськогосподарських підприємств. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 30. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/650/625> (дата звернення: 20.01.2021).
  5. Подолянчук О.А. Облік в системі управління витратами. *Ефективна економіка*. 2018. №7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/47.pdf (дата звернення 20.01.2023).
  6. Собченко А.М. особливості організації обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 744-748.

Anna Bilous

*Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
plac Marii Curie-Skłodowskiej 5, 20-400 Lublin*

спеціальність: Stosunki Międzynarodowe

Scientific supervisor: Irina Humeniuk,

PhD in Economics the Head of the Department of Finance,

Accounting and Taxation named after S. Yuriy

Educational and rehabilitation institution of higher education

«Kamianets-Podilskiy state institute»

AUDYT I INSPEKCJA: UKRAINA - POLSKA.

W przeciwieństwie do większości dwustronnych ścieżek, jakie Ukraina prowadzi z państwami partnerskimi, program stosunków między Ukrainą a Polską nie jest kształtowany ani przez interesy gospodarcze, ani przez czynniki ekonomiczne. Stosunki ukraińsko-polskie mają wymiar strategiczny, choć zawdzięczają to raczej Polsce niż Ukrainie. Polska jako pierwsza uznała niepodległość Ukrainy, od tego czasu konsekwentnie ją wspiera [1].

Polska nie tylko była większym lobbystą na rzecz integracji europejskiej Ukrainy niż sama Ukraina, ale proaktywność w stosunkach prawie zawsze wychodziła ze strony polskiej, a nie ukraińskiej. Przyczyna tego tkwi w strategicznym podejściu Polski do kształtowania polityki zagranicznej w ogóle.

Ukraina zaproponowała Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzenie niezależnej wspólnej kontroli celnej przejść granicznych na ukraińsko-polskiej granicy państwowej. Pozwoli to rozwiązać problem wydawania zezwoleń na międzynarodowe przewozy ładunków.

Leszek Prus, ekspert EU4PFM, przedstawił źródła informacji dla kontroli celnych dotyczących działalności podmiotów gospodarczych (zarówno urzędowych, jak i użytkowych) oraz prawne mechanizmy pozyskiwania takich informacji. Szczególną uwagę zwrócono na wymianę informacji podatkowych pomiędzy organami celnymi państw członkowskich UE – w szczególności na umowy międzynarodowe, ich koordynację z ustawodawstwem krajowym, organy właściwe dla tych obowiązków, obowiązek wymiany w formie elektronicznej, a także jako specyfikę przetwarzania danych osobowych w związku z koniecznością przestrzegania przez wszystkie organy przepisów prawa dotyczących ochrony tych danych.

Ukraińscy specjaliści otrzymują informacje na temat stosowania standardów audytu celnego w UE oraz praktycznych aspektów realizacji art. 48 KC UE dotyczącej kontroli pocelnej – kto może być kontrolowany, możliwy zakres kontroli, procedury techniczne, przepływ informacji itp.

Eksperti przedstawiają również pojęcie długu celnego w UE – w szczególności mechanizmy wpływu na przedsiębiorstwa w przypadku nieuiszczenia w terminie określonym przepisami prawa, opłat celnych i kar pieniężnych ustalanych w wyniku kontroli celnych, a także istniejące narzędzi IT w tym zakresie.

Państwowa Służba Podatkowa i jej organy lokalne mają prawo żądać od podmiotów gospodarczych, składając roczne sprawozdania z działalności finansowej i gospodarczej, zawarcia (aktów) w sprawie weryfikacji przez biegłego rewidenta (organizację audytową) wiarygodności rachunkowości i sprawozdawczości. Zgodnie z ustawodawstwem audytorzy mają prawo żądać od podmiotów gospodarczych instytucji Narodowego Banku Ukrainy podczas udzielania pożyczek korzystania z funduszy państwowych w ich działalności. Z tego samego prawa korzystają banki komercyjne i państwowe urzędy statystyczne w sprawach należących do ich kompetencji.

Początkowo audyt był tylko narzędziem do sprawdzania i potwierdzania autentyczności dokumentów księgowych i sprawozdań, następnie stał się systemowym ukierunkowaniem na aktywizację działalności gospodarczej. Jednocześnie, w celu zapobieżenia błędom, główne wysiłki ukierunkowane były na zwiększenie efektywności systemu zarządzania spółką, a przede wszystkim systemu kontroli wewnętrznej, co pozytywnie wpłynęło na rzetelność księgowości i rzetelność raportowanie danych. Tym samym podejście systemowe określiło nowe cechy audytu, jego działalność doradczą. Przy podejściu systemowym sformalizowano procedury audytu, co pozwala na optymalizację przebiegu kontroli, począwszy od etapu przygotowawczego, a skończywszy na sporządzeniu opinii z audytu [2].

Audyt firm w Polsce to specjalistyczna usługa firmy Globaljobs, która polega na niezależnej weryfikacji wszystkich raportów firmy i pomoże jej pomyślnie prosperować na terenie Polski, z uwzględnieniem wszelkich norm i niuansów legislacyjnych. Celem takiej kontroli jest ustalenie wiarygodnych danych o kondycji finansowej całego przedsiębiorstwa oraz jego sprawozdaniach księgowych.

Firma Globaljobs przeprowadza audyty na terenie Polski dla firm o różnym typie działalności i o dowolnej formie własności. Specjaliści posiadają wystarczające

doświadczenie i wiedzę, aby określić kondycję finansową przedsiębiorstwa i ocenić jego dalszą efektywność.

Audyt w Polsce przeprowadzany jest w razie potrzeby:

- potwierdzić kondycję finansową firmy dla partnerów zagranicznych;
- zwiększyć produktywność firmy;
- zapobiegać ryzyku podatkowemu;
- poprawiać błędy w raportach, które prowadzą do kar administracyjnych;
- przygotować się do okresu sprawozdawczego;
- sprawdzić kompetencje i zaniedbania pełnoetatowego księgowego.

Powszechnie uważa się, że audyt jest konieczny tylko w przypadku dużych przedsiębiorstw o złożonej strukturze lub spółek, których udziałowcy muszą chronić swoje interesy. Jednak bardzo często przeprowadzenie kontroli ma zalety nawet w przypadkach, gdy nie jest to obowiązkowe z punktu widzenia prawa [2].

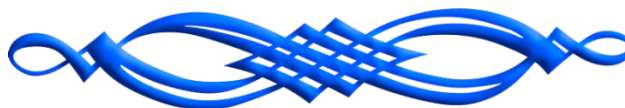
Wiadomo, że właściciel niechętnie postrzega kontrolę nad swoją działalnością finansową i gospodarczą, ale jest zainteresowany przeprowadzeniem audytu, ponieważ stwarza to możliwości prawidłowego podziału zysków między państwo a przedsiębiorstwo w postaci podatków płaconych do budżetu; rozsądny podział zysków z akcji i pożyczek w formie dywidend i innych form pomiędzy członków zespołu przedsiębiorstwa, inwestorów i inne osoby; wciągnięcie kapitału nowego wspólnika w działalność spółki i zapewnienie jego udziału w zysku; zmiany warunków partnerstwa i ich odzwierciedlenie w rachunkowości (koszt środków trwałych, ich przeszacowanie). różne niuanse pracy kontrolnej i weryfikacyjnej organów celnych nie są wystarczająco reprezentowane w badaniach naukowych i teoretycznych i mają znaczne rezerwy na zwiększenie jej skuteczności.

Bez rozbudowanego systemu kontroli postcelnej, czyli kontroli przez jakiś czas po zwolnieniu towaru, nie można mówić o przyspieszeniu formalności celnych i uproszczeniu procedur. Aby wdrożyć zasady kontroli post-celnej w czasie rzeczywistym, konieczne jest doskonalenie mechanizmów jej realizacji oraz wypracowanie odpowiednich metod.

Tak więc post-audyt celny na Ukrainie ma szereg problemów, których rozwiązanie pozwoli na zwiększenie bezpieczeństwa gospodarczego Ukrainy, a także przyspieszenie procesów integracji europejskiej naszego kraju [1].

Bibliografia:

1. Вакульчик О. М. Використання досвіду ЄС в побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного постаудиту в Україні. Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». 2021. № 2 (50). С. 11–23.
2. ACCOUNTING REGULATIONS IN POLAND 2022 // PKGT audit / Retrieved [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pkgt.pl/pliki/Accounting%20Regulations%20in%20Poland.pdf>

*Аміна Бойцова,
студент ОС Магістр,
Науковий керівник: Марина Єрмолаєва,
к.е.н., доц., професор кафедри Обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава*

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ МАЙНА, ВТРАЧЕНОГО ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ

Одним з елементів методу бухгалтерського обліку є інвентаризація. Інвентаризація – це опис майна, дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства з метою виявлення відхилень від даних бухгалтерського обліку. Саме за допомогою інвентаризації здійснюється моніторинг збереження і стану матеріальних ресурсів підприємства. Під час проведення інвентаризації членами інвентаризаційної комісії здійснюється перерахунок наявності окремих видів матеріальних цінностей, вимірювання, зважування. При цьому комісія складає інвентаризаційні описи. Слід зазначити, що інвентаризаційні описи заповнюються виключно в натуральних показниках за фактичною наявністю матеріальних цінностей за місцями зберігання.

Підписані членами інвентаризаційної комісії та матеріально-відповідальними особами інвентаризаційні описи передаються в бухгалтерію. Саме там і відбувається звірка фактичної наявності матеріальних цінностей з даними обліку, визначаються нестачі або лишки і здійснюється коригування даних обліку. При проведенні інвентаризації слід керуватися Положенням про інвентаризацію активів і зобов'язань від 02.09.2014 р. № 879.

Внаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації велика кількість підприємств, установ та організацій опинилася на окупованій території або зруйнована внаслідок воєнних дій. Перед суб'єктами господарювання постало завдання визначення обсягів втрат і пошкоджень майна та інших ресурсів. При цьому проведення інвентаризації значно ускладнюється.

На тимчасово окупованих територіях проведення інвентаризації на даний час неможливе, оскільки власність примусово відчужена у власника і, в більшості випадків власник не має доступу до свого майна. Відповідно до Наказу МФУ від 26.05.2022 р. № 148 на тимчасово окупованих територіях і на територіях, на яких ведуться бойові дії «проводять інвентаризацію у разі можливості безпечного та безперешкодного доступу уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал підприємств» [1].

На територіях, звільнених від окупації, проведення інвентаризації можливе, але сам процес ускладнюється. В першу чергу це пов'язано з тим, що після деокупації території потребують обстеження на предмет замінування і знешкодження виявлених вибухонебезпечних предметів. Внаслідок бойових дій

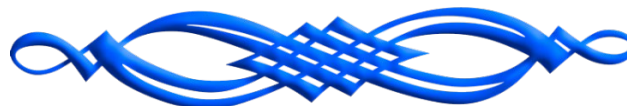
території в значній мірі пошкоджені, зруйновані дороги та під'їзні шляхи, що ведуть безпосередньо на території підприємств. Це ускладнює доступ до майна.

Окрім явних руйнувань і знищення майна, що веде до виявлення нестач і втрат, мають місце приховані наслідки воєнних дій. Це стосується, зокрема, аграрних підприємств. На деокупованих територіях вже зараз виявляються проблеми, які не дають можливості підприємцям здійснювати господарську діяльність. Це стосується пошкоджень і втрат сільськогосподарських угідь. Значні площі пошкоджені внаслідок пересування по ним важкої військової техніки або родючий шар знищено пально-мастильними матеріалами, що витікали із знищеної техніки. Крім того, проведення інвентаризації земельних ресурсів ускладнюється необхідністю їх перевірки та розмінування. Для підприємця в даному випадку проведення інвентаризації пов'язане з здійсненням додаткових витрат. Крім того на думку науковців і практиків при проведенні інвентаризації слід оцінити також втрачену вигоду підприємця [2].

Під час визначення результатів інвентаризації і вартості знищеного або пошкодженого майна слід керуватися Порядком визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації № 326 [3].

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку : наказ Міністерства фінансів України від 26.05.2022 р. № 148. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0779-22#Text> (Дата звернення 27.01.2023)
2. Єрмолаєва М. В., Мокієнко Т. В. Втрати бізнесу під час війни – оцінка, облік, звітність. The 10th International scientific and practical conference «*Analysis of modern ways of development of science and scientific discussions*» (November 29 - December 02, 2022) Bilbao, Spain. International Science Group. 2022. P. 61-63 (Дата звернення 27.01.2023)
3. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : Постанова Каб. Міністрів України від 20.03.2022 р. № 326 : станом на 22 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п#Text> (Дата звернення: 27.01.2023).

Volodymyr Bondar
Politechnika Lubelska
Edukacja techniczno-informatyczna, 1st course
Scientific supervisor: Iryna Godnyuk,
PhD in Economics, Associate Professor of Finance,
Accounting and Taxation named after S. Yuriy
Educational Rehabilitation Institution of Higher Education
Kamianets-Podilskyi state institution
Kamianets-Podilskyi

CONCEPT AND DISPLAY OF INTELLECTUAL CAPITAL IN REPORTING

In modern conditions of economic development it is intellectual capital that is a determining factor in the successful operation and further development of companies based on knowledge as the main factors in the development and increase of the value of business entities, today it is a determining factor and is constantly growing.

The importance of intellectual capital lies in the fact that it is a wingman of business development and improvement, a key factor in creating and maintaining the company's fundamental value. The use of intellectual and creative resources is at the heart of entrepreneurship and is the most important object of management in entrepreneurial activity.

It is believed that the term "intellectual capital" was first used by J. Galbraith in 1969, he defined this term as something more than "pure intelligence" of a person, including certain intellectual activity. In the 1990s, thanks to the works of T. Stewart, one of the founders of the concept of intellectual capital, this term became widespread, and it was defined as one of the types of capital that has the corresponding characteristics of capital and at the same time reproduces its unique features. He defined intellectual capital as intellectual material covering knowledge, experience, information, intellectual property and participates in the creation of values. That is, it is a collective mental energy [2].

The analysis of scientific sources and the legislative framework on this issue allows us to identify at least three approaches to the interpretation of the concept of "intellectual capital".

Representatives of the first approach (V. Sadovskyi, E. Stetsenko, B. Leontiev, V. Inozemtsev, L. Melnyk, etc.) interpret this category as a set of values. From the position of view of a set of values, intellectual capital is considered as an asset that has the ability to generate income

Under the second approach, from the standpoint of the process, such scientists as A. Vasylyk, L. Edvinson, S. Albert, K. Bradley investigate this category. The value of intellectual capital lies in its ability to reproduce, in the possibility of involving intellectual capital in the process of circulation, in which its production consumption is carried out.

Representatives of the third approach (E. Brooking, A. Vasylyk, Y. Gava, etc.) consider this category as a result. Thus, the essence of intellectual capital as a result

lies in its ability to increase and ensure the competitive advantages of the enterprise [6].

But most scientists, T. Stewart, N. Bontis, N. Kravchuk, Zh. Shulga and others, considering the structure of intellectual capital, distinguish three of its components: human, structural (organizational), consumer (customer) capital, which are interpreted in their own way [1].

As we can see, the structure of the intellectual includes three main elements: 1) human capital (individual competence; personified capital); 2) structural capital (organizational capital; internal structure; capital of the institution; intellectual property and infrastructure assets; technical and technological and infrastructure capital); 3) consumer capital (external structure; customer capital; social capital; customer and partner capital; market capital; customer and brand capital; capital of interaction with market institutions).

Intellectual capital, namely intellectual property, is partially reflected in financial reporting in the form of intangible assets. Another part of it - organizational capital, like other types of capital: human, social, natural capital, falls into non-financial reporting, which is part of integrated reporting [2].

The problem of the lack of uniform international approaches, standards and tools for disclosure of information regarding intangible components of the company's value, its intellectual capital, general requirements for the completeness, reliability, and comparability of such information remains relevant. An important step towards solving this problem was the adoption in 2013 by the Integrated Reporting Council of the International Standard for Integrated Reporting (IIRC), which defines the fundamental concepts, basic principles and elements of the content of integrated reporting. The purpose of an integrated report is to provide information about the resources and relationships ("capitals") that a company uses and influences to create value over time. Integrated reporting combines financial reporting and reporting on sustainable development (information about environmental, social, ethical aspects of activity) into a single interrelated information field [3].

The transition to integrated reporting and its spread in our country is the result of the company's voluntary transition to the principles of integrated thinking. The key reporting indicators in the field of sustainable development, which should be reflected in integrated reporting, can be grouped according to three components [?]: 1) economic component, which is the created and distributed direct economic value, revenues, operating costs, payments to employees, suppliers of raw materials and materials, capital providers, government, donations and other investments in communities, retained earnings; 2) the environmental component, which includes the results of activities related to both input flows (raw materials, energy, water) and output flows (emissions, discharges, waste, as well as costs related to the environment); 3) the social component, i.e. the number of employees and staff turnover, relations between employees and management, health and safety at the workplace, training and education, the level of wages and the social package of investments in social projects.

It is the first group that reflects the intellectual capital in the form of personnel

---

training costs, the amount of training for one employee, the amount of training courses.

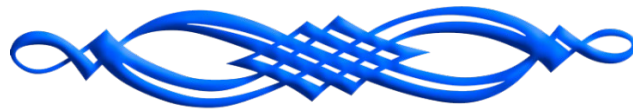
Compiling integrated reporting and displaying intellectual capital provides a number of advantages:

1. Increasing the level of forecast information provided, which allows users to make more informed decisions;
2. The disclosure of new data that was not previously disclosed increases the level of information understanding among users;
3. Improving the company's reputation among interested parties through increased transparency;
4. Integrated thinking, which can lead to an increase in the efficiency of the enterprise;
5. Means for attracting investments from potential investors;
6. Economic safety of enterprises [4].

Therefore, integrated reporting allows enterprises to reflect the relationship between organizational strategy, management, financial results and the intellectual, social, environmental and economic context of activity and provides a comprehensive overview of the strategy, management system, risks of impact on value generation and the growth potential of the sustainable development of enterprises. The issue of standardization to be disclosed and determining the format of submitting such information in Ukraine remains open.

References:

1. Bezverkhyi K. Genesis of integrated reporting in the world // Bulletin of the Ternopil National Economic University, 2017. Vol. 3. P. 87-96.
2. Kravchenko O.V., Ovcharova N.V. Theoretical and methodological principles of the formation of integrated reporting in Ukraine. Economy and society. 2016. No. 6. P. 359–366.
3. The International Standard of Integrated Reporting. - Access mode: http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08\en-US_ru-RU.pdf
4. Tivonchuk O.I. Modern approaches to disclosure of information about intellectual capital in enterprise reporting. - Access mode: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/19140>

Юлія Бояновська

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Яна Іщенко,

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ДЕРЖАВНА ТА БЛАГОДІЙНА ДОПОМОГА ФЕРМЕРСЬКИМ ГОСПОДАРСТВАМ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

В умовах повномасштабної воєнної агресії росії, функціонування фермерських господарств стало основою забезпечення продовольчої безпеки країни. Сьогодні в Україні загалом працює близько 40 тис. фермерських господарств. Саме дрібні та середні виробники виготовляють понад 80 % сільськогосподарської продукції, з якої до 30 % використовується для внутрішнього ринку і до 70 % іде на експорт [1].

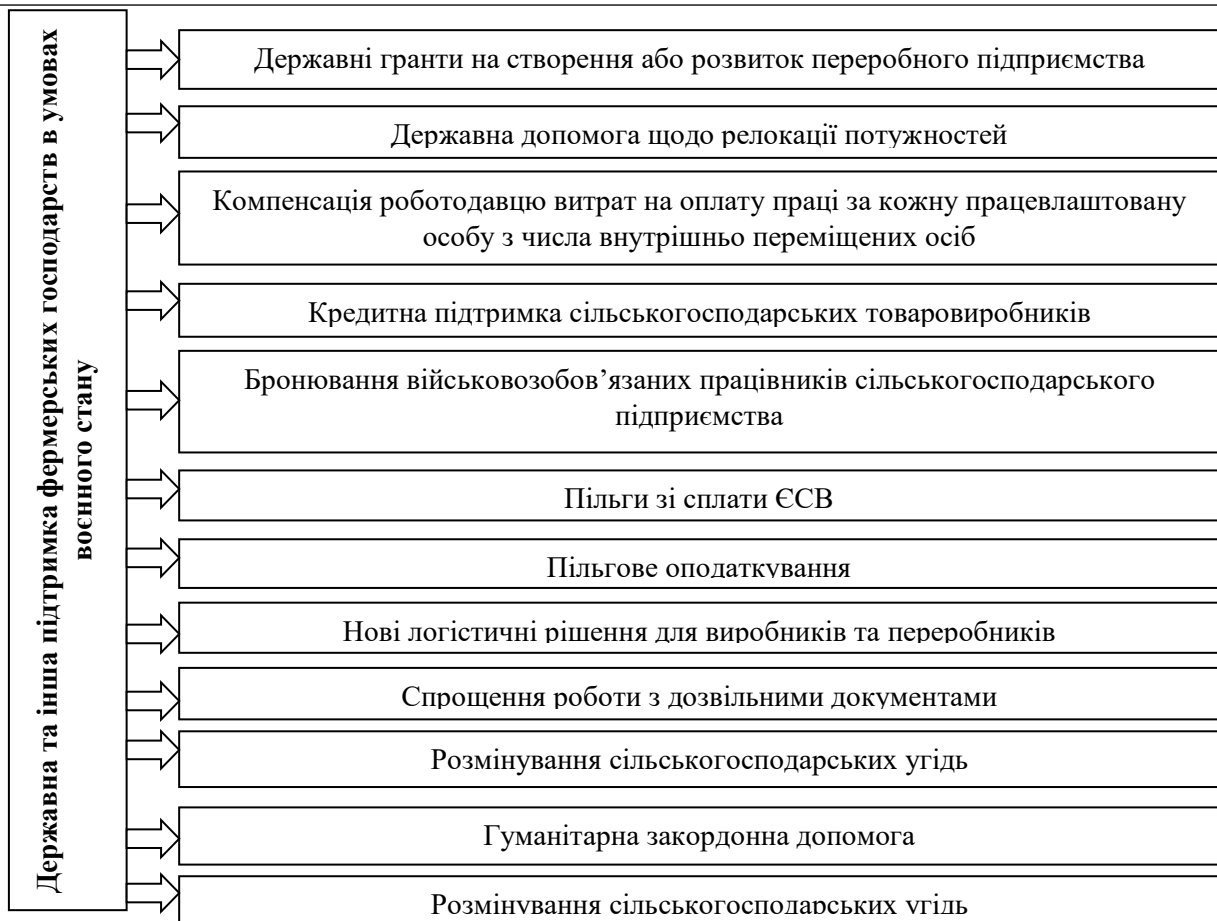
Агробізнес це чіткий механізм з термінами, процесами та технологіями. Його тимчасово не можна призупинити чи законсервувати. Попри військову агресію ворога, аграрії мусять працювати і будуть це робити.

Питання формування системи обліку фермерських господарств та оптимізації їх оподаткування розглянуто в працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема і науковців Вінницького національного університету: О.А. Подолянчук, Н.І. Коваль, Н.М. Гудзенко [2], Л.В. Коваль [3]. Зазначені проблеми досліджували К. Пилиперко, Р. Ліпський [4], Г.О. Король, Ю.Т. Труш, Т.В. Акімова [5] та інші.

В умовах війни українські фермери зіткнулися з проблемами: відсутність палива, добрив, блокування логістики, перебої з постачанням сільськогосподарської техніки та обладнання, зупинка експорту.

Забезпечення діяльності фермерських господарств в складних умовах активних бойових дій потребує додаткового фінансового та матеріального забезпечення як зі сторони держави так і зі сторони благодійних організацій. Така допомога сьогодні є різноплановою (рис. 3.1).

Українські підприємства, які знаходяться у зоні активних бойових дій, можуть отримати державну допомогу в переміщенні своїх потужностей до західних областей України. Для підприємств, які подадуть заявку, будуть створені умови для забезпечення безкоштовного переїзду до місця тимчасового переміщення.

Рис. 1. Державна та благодійна допомога фермерським господарствам України в умовах правового режиму воєнного стану
 Джерело: сформовано автором

Проте для фермерських господарств, що спеціалізуються на виробництві рослинницької продукції, релокація є неможливою, адже перемістити земельні ресурси, що становлять основу виробничої потужності, неможливо. Для фермерів, що займаються тваринництвом, це також складно, але більш реально.

Державою здійснюється компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб, внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні, за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету.

Для того щоб забезпечити сільськогосподарських товаровиробників фінансовими ресурсами, Уряд наприкінці березня 2022 року ухвалив Постанову, за якою визначена для них фінансова державна підтримка виключно малих та середніх аграрних виробників з оборотом не більше 20 млн євро в рік, що є еквівалентом підприємства, яке обробляє до 10 000 га. Ця фінансова програма передбачає компенсацію відсоткової ставки за залученими кредитами.

Ще однією нагальною проблемою фермерів в умовах війни є розмінування сільськогосподарських угідь. Під егідою Мінагрополітики у співпраці з ДСНС і ЗСУ компанія Feodal запустила сервіс Military.feodal.online. Такий сервіс спрямований на допомогу фермерам, чії поля та пасовища постраждали в результаті воєнних дій.

Важливою є благодійна допомога закордонних партнерів.

У мирний час операції з надання та отримання благодійної допомоги відбувались вкрай рідко. Проте, сьогодні для сільськогосподарських підприємств вони є скоріше нормою, аніж винятком.

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків з обліку благодійної допомоги

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Передача в якості благодійної допомоги фінансових та матеріальних ресурсів	949	301, 311, 10, 20, 27 та ін.
2	Віднесення витрат, пов'язаних із передачею благодійної допомоги, на фінансові результати	791	949
3	Отримано благодійну допомогу (насіння, садивний матеріал, добрива, засоби захисту рослин чи тварин, пальне, основні засоби)	15, 20	483
4	Після використання виробничих запасів, отриманих в якості благодійної допомоги за призначенням, її вартість списується на доходи	483	718
5	Віднесення доходів, пов'язаних з отриманням благодійної допомоги, на фінансові результати	718	791

Джерело: [6]

При отриманні насіння, садивного матеріалу, добрив, засобів захисту рослин чи тварин, пального, основних засобів на безоплатній основі, їх слід оприбуткувати, оцінивши при цьому за методикою, передбаченою відповідними стандартами обліку (залежно від виду отриманих матеріальних цінностей).

Облікове відображення отриманої та наданої благодійної допомоги в системі рахунків бухгалтерського обліку представлено в табл. 1.

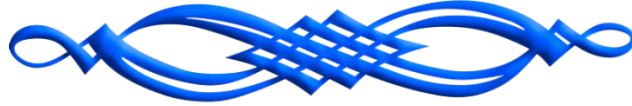
Зважаючи на кардинальні зміни в економічному, ринковому, правовому середовищі функціонування фермерських господарств, викликаних воєнною агресією російської федерації, узагальнено операції з надання державної та благодійної допомоги фермерським господарствам та методику їх обліку.

Список використаних джерел

1. У Мінагрополітики розповіли, скільки фермерських господарств діє в Україні під час війни. URL: <https://agropolit.com/news/24225-uminagropolitiki-rozpovili-skilki-fermerskih-gospodarstv-diye-v-ukrayini-pid-chas-viyni>
2. Подоляничук О.А., Коваль Н.І., Гудзенко Н.М. Облік в фермерських господарствах: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 374 с.
3. Коваль Л.В. Особливості формування облікової політики у фермерських господарствах. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №5. С. 113-123.
4. Пилипенко К., Ліпський Р. Облік у фермерських господарствах: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 368 с.
5. Король Г.О., Труш Ю.Т., Акімова Т.В. Облік у фермерських господарствах:

Навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 139 с.

6. Іщенко Я.П. Забезпечення інформаційної функції управління аграрним бізнесом в умовах воєнного стану: особливості бухгалтерського обліку та оподаткування. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 1 (59). С. 37-55.

Денис Вертіль

здобувач ОС «Магістр»

Науковий керівник: Микола Гордієнко,

к.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування

Сумський національний аграрний університет

м. Суми

КОНЦЕПЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Бухгалтерський облік, як наука та практична діяльність напряду залежить від дій та подій, що виникають в його зовнішньому середовищі, яке його оточує. При цьому фактори впливу одночасно розглядають і як об'єкти обліку, і як причину трансформації теоретико-методологічних засад бухгалтерського обліку. На сьогодні, одним із суттєвих факторів, звичайно є війна, яка напряду впливає на всі процеси, що відбуваються в суспільстві, це можна наглядно спостерігати на порушенні традиційних підходів до ведення господарської діяльності суб'єктів підприємництва, що напряду має вплив як на об'єкти бухгалтерського відображення, так і на організацію безпосередньо обліку на підприємствах.

Починаючи з ХХІ ст., століття розвитку інформаційного суспільства, питання кризи довіри до бухгалтерського обліку зайняли глобальне місце не лише на території України, але й у всьому світі. У кризовій ситуації, в якій на сьогодні знаходиться бізнес України у зв'язку з війною, головним завданням бухгалтерського обліку розрахункових операцій є - своєчасне документальне оформлення розрахункових операцій та дотримання встановлених правил розрахункових відносин.

Стан розрахунків з дебіторами і кредиторами на вітчизняних підприємствах був і залишається критично напруженим, що підтверджується значними сумами заборгованості та тривалих термінах її погашення. Не має сумніву в тому, що повністю ліквідувати (погасити) заборгованість підприємства на практиці не реально, та і недоцільно, оскільки вона як об'єктивне явище в економіці, є невід'ємним наслідком фінансово-господарських відносин з контрагентами. При цьому принагідно пам'ятати, що заборгованість може бути перетворена у фінансовий актив і таким чином сама стає предметом фінансово-господарських відносин.

Еволюція бухгалтерської думки відбувалася поступово, від найпростішого, тобто розуміння самого поняття «господарювання», до більш абстрактного для ефективнішого управління ним [3].

Заслуговує на увагу, погляд нідерландського дослідника Якоба ван дер Шуера (1625 рік), який вважав, що дебітор – це той, хто має (власник), хто одержує або кому посилають, той, хто купує, кому поставляють, продають або від кого сподіваються одержати платіж, або нарешті, той, хто повинен платити.

Видатний французький учений Матьє де ла Порт (XVII-XVIII ст.) сформулював теорію дебетування і кредитування рахунків, яка зводилася до двох основних правил:

= дебітор – все що отримується у власність чи управління підприємством або та особа, яка отримує цінності;

- кредитор – все, що перестає бути власністю чи виходить із управління підприємством, або та особа, яка видає цінності [2].

В умовах революційних наукових звершень відбувається взаємне збагачення новими знаннями та поняттями (категоріями) як природничих, так і суспільних наук, тобто здійснюється переосмислення, розширюється можливість і необхідність застосування процесів пізнання світу кожною галуззю науки.

Концепція – це і є спосіб пізнання, розуміння та трактування певних явищ, поглядів та процесів. В свою чергу, концепція бухгалтерського обліку (Accounting concepts) – це основні принципи ведення бухгалтерського обліку і звітності.

Дискусії з приводу існування теоретичної бази бухгалтерського обліку, серед науковців тривали і будуть тривати, але всім достеменно відомо, що розвиток бухгалтерського обліку побудований на основі практики. Проте учені-бухгалтери не могли з цим погодитися та намагалися створити теорію бухгалтерського обліку, хоча були запропоновані різноманітні теоретичні концепції бухгалтерського обліку.

Ми підтримуємо позицію науковця Гевчука А.В., що найбільш важливими є наступні концепції бухгалтерського обліку:

1. концепція діючого підприємства (on-going concern concept);
2. концепція нарощування (accruals concept);
3. концепція незмінності (consistency concept);
4. концепція обережності (prudence concept) [1].

Разом з тим, на сьогодні із-за відсутності концепції бухгалтерського обліку розрахункових операцій, пропонуємо її розглядати з позиції окремих етапів облікового процесу, а саме: організація обліку розрахункових операцій, ведення обліку розрахункових операцій, складання фінансової звітності. Серед основних принципів ведення бухгалтерського обліку розрахункових операцій, можна виділити наступні: 1. принципи зумовлені економічним оточенням; 2. принципи сформовані самим середовищем бухгалтерського обліку; 3. вимоги до бухгалтерського обліку. Найбільш об'єктивними за своєю сутністю, є принципи

сформовані безпосередньо самим середовищем бухгалтерського обліку, тоді як вимоги, є більш суб'єктивними.

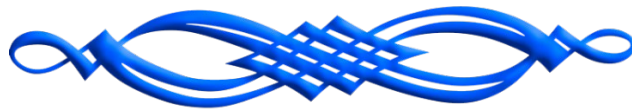
Основними шляхами розвитку бухгалтерського обліку в цілому, в тому числі розрахункових операцій в умовах воєнних дій є:

- = облік у суб'єктів здійснення військових дій;
- = облік на підприємствах, які виконують забезпечуючи функцію під час воєнних конфліктів;
- = облік майна підприємств, діяльність яких опинилася під прямим впливом воєнних дій;
- = облік, як політичний інструмент під час здійснення військових конфліктів [1].

Таким чином, правильність та своєчасність розрахункових операцій є одним із важливих показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, а це має велике значення для організації обліку любого підприємства. Облік розрахунків з покупцями та постачальниками є пріоритетною ділянкою бухгалтерського обліку, тому що основна частина доходів та грошових надходжень підприємств формується саме на цьому етапі.

Список використаних джерел:

1. Гевчук А.В. Еволюція та концепція обліку розрахунків на підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2018. Випуск 19, частина 1. С. 69-74. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/19_1_2018ua/18.pdf.
2. Легенчук С.Ф., Грицишен Д.О. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах проведення воєнних дій: історичний аналіз. *Вісник ЖДТУ.* 2019. №2(88). С. 121-127.
3. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: монографія. / за ред. д.е.н., проф. Г.М. Колісник. *Ужгород. Видавництво УжНУ «Говерла».* 2021. 274 с.
4. Сурніна К.С. Розрахунки в системі бухгалтерського обліку: історичний аспект. / К.С. Сурніна. URL: http://docs.goodle.com/viewer?a=w8rg:zsoplyidpgoi:www.nbuv.gov.ua.na/Azticles/kultnar/knp200014/knp14_9.dos.

Ірина Вишневська

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Олег Коркушко,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

ВАЖЛИВІСТЬ ЗМІН В ОПОДАТКУВАННІ У ВОЄННИЙ СТАН

Тимчасовий воєнний стан, тимчасово окуповані території, тимчасові повітряні тривоги й тимчасова комендантська година. «Тимчасовий» – слово, що заспокоює, й дає надію, що варто зачекати, й ось-ось це припиниться. Але просто чекати не достатньо, доводиться пристосовуватися, й облік далеко не виняток. Міністерство фінансів України вже затвердило 5 різних наказів у 2023 році [2]. На нашу думку, це свідчить про те, що повноважені органи України здатні швидко пристосовуватися до неочікуваних і загрозливих подій, для того щоб українцям було максимально зручно й комфортно працювати, налагоджувати й навіть створювати бізнеси, тим самим підтримуючи економіку України навіть під час повномасштабної агресії рф.

Отож в підсумках 2022 р. попри всі злочини держави-терориста, фінансуються всі пріоритетні видатки, вчасно та у повному обсязі (пенсії та соціальні виплати, зарплати медиків і вчителів, видатки на безпеку й оборону, охорону здоров'я, освіту тощо). Також забезпечено стабільну роботу податкових та митних органів, казначейської служби. Розширено і спрощено умови отримання кредитів для бізнесу за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%». У рамках підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу активно використовується механізм державних гарантій на портфельній основі. З початку воєнного стану укладено 12 421 кредитний договір на загальну суму 47,04 млрд. гривень. Також не менш важливо те, що було створено умови для адаптації бізнесу до реалій сьогодення. Порівняно з першими місяцями війни середньомісячні надходження податку на додану вартість (внутрішній ПДВ) зросли на 40 % [3].

Нашою пропозицією чи радше порадою, тим особам, які певною мірою зацікавлені та мають відношення до системі оподаткування та бухгалтерського обліку є: постійний та ретельний моніторинг будь-яких змін в податковому та господарському законодавстві, які постійно відбуваються. Якщо ж цього не робити, то будуть втрачені тони корисної інформації, що в подальшому може призвести до проблем з оподаткуванням чи навіть банальна втрата часу на ознайомлення вже з великою кількістю даних.

На нашу думку максимальних змін та можливої оптимізації у воєнний стан зазнало оподаткування ФОП. Як до прикладу для 1 та 2 груп єдиного податку в березні було введено добровільну сплату єдиного податку, для 3 групи єдиного податку ставка була знижена з 5% до 2% навіть без додаткового подання адміністративних заяв. Суттєвою підтримкою держави багатьом підприємцям є те, що юридичні та фізичні особи, дохід яких не перевищив 10 млрд. грн., можуть обрати сплату єдиного податку на рівні 2%, в той момент, як рівень доходу обмежений в 10 млрд. грн. притаманний 95% підприємств України, що в свою чергу дало змогу ледь не всім суб'єктам підприємництва скористатися цим видом оптимізації оподаткування.

Ні для кого не секрет, що будь-яка нова господарська операція на підприємстві, повинна бути своєчасно відображена в бухгалтерському обліку за принципами безперервності й послідовності. В свою чергу, господарська операція має наступне визначення: це дія, або подія, що несе зміни в структурі активів і зобов'язань та у власному капіталі підприємства. Де дія це спрямований факт господарського життя, коли подія є непередбачуваним фактом господарського життя (в якому цим часом ми і перебуваємо).

Відповідно, Законом № 2118 від 03.03.2022р. внесено певні зміни до Податкового кодексу України. Наприклад: якщо за певних обставин платник податків не має можливості своєчасно виконати свої податкові зобов'язання, то він звільняється від обов'язку своєчасно сплачувати податки та своєчасно подавати звітність. Зобов'язання щодо обов'язкової звітності буде відкладено на три місяці після закінчення воєнного стану.

Також важливими є зміни до деяких форм звітності. Тому з 15.03.2022 набуває чинності нова «декларація про доходи». Для платників податків, які враховують мінімальне податкове зобов'язання для визначення податку на прибуток, з'явився новий рядок – 06.2 МПЗ (мінімальне податкове зобов'язання), також змінено формулу розрахунку рядка 17 та з'явився новий додаток «МПЗ» [1].

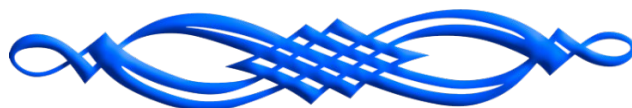
Якщо говорити про зміни у 2023 р. то Мінфіном запропоновано додати новий термін «Первісна вартість», який стосується фактичної вартості запасів згідно з НП(С)БО. Тобто певним чином відбувається заміна понять і визначень. Сума наданої знижки не повинна включатися до первісної вартості запасів. При цьому очевидно, що отримані знижки не враховуються. Положення також передбачає подібні запаси, зокрема вказуючи, що схожі запаси – це запаси з подібним призначенням або умовами використання. Плата за зберігання запасів не повинна включатися в первісну вартість, а включатися в поточну вартість. Поняття «витрати на збут» було замінене на «витрати на продаж».

Отож, якщо аналізувати конкретні зміни в бухгалтерському обліку 2023 року, то вони мають більш визначений характер. Кардинальних змін у бухгалтерському обліку у новому році, принаймні поки що, не буде. Але уточнення номенклатури теж потрібно враховувати в роботі.

Узагальнивши й проаналізувавши всю вище представлену інформацію, ми можемо зробити висновок, що всі зміни які відбулися і які ще обов'язково відбудуться в системі бухгалтерського обліку та оподаткування – мають позитивний характер, так як спрямовані на спрощення й заохочення для підприємців та платників податків, та відносно стабільної економіки України в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>
2. Міністерство фінансів України: Накази Міністерства фінансів України у 2023р. URL: https://mof.gov.ua/uk/decrees_2023-609
3. Міністерство фінансів України: підсумки 2022 року URL: https://mof.gov.ua/uk/news/key_results_of_2022_of_the_ministry_of_finance-3788

Анастасія Гергуш

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Олена Подолянчук,

завідувач кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

к.е.н, доцент факультету обліку та аудиту

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з військовою агресією Росії проти України український бізнес опинився у тяжкому фінансово-економічному стані, що призвело до дефіциту грошових коштів та неплатоспроможності значної кількості підприємств. Строки зобов'язань за договорами настають, а можливості їх виконати фізично немає. Кожного підприємця турбує питання, як йому діяти і захистити себе від відповідальності за невиконання зобов'язань в таких умовах. Тому виникає необхідність здійснення контролю за станом і умовами виконання зобов'язань. Інформаційною базою для цього є система обліку суб'єкта господарювання.

Незважаючи на глибокі теоретичні дослідження та тривалий історичний період серед фахівців даної галузі існують деякі розбіжності у трактуванні в цілому «зобов'язань», так і «поточних зобов'язань».

В науковій літературі сутність «зобов'язання» характеризують з юридичного, економічного, бухгалтерського поглядів (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення категорії «зобов'язання»

Ознака	Характеристика
Юридична сутність	Цивільне правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку
Економічна сутність	Зобов'язання організації перед контрагентами повинні розглядатися як статті його доходів, а зобов'язання контрагентів перед організацією – як статті його витрат
Бухгалтерська сутність	Заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди

Джерело: [7, с. 30]

Так з бухгалтерської (економічної) точки зору під зобов'язаннями розуміють лише залучений і позиковий капітал для фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, тобто кредиторську заборгованість, що значно звужує поняття [2, с. 73].

Тобто з позиції бухгалтерського обліку зобов'язання – заборгованість підприємства перед іншими юридичними і фізичними особами, що виникла в результаті здійснених раніше дій, оцінена в грошовій або інших формах і щодо якої у підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк [6, с. 719].

Одним із видів зобов'язань є поточні, які займають вагому частку у структурі пасивів підприємства.

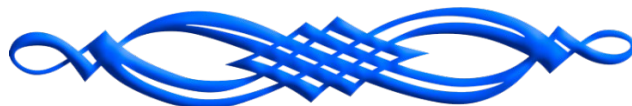
У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 11 «Зобов'язання» зазначено, що поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або мають бути погашені упродовж дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [5].

Бухгалтерський облік поточних зобов'язань ведеться на рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання». До поточних зобов'язань належать: короткострокові векселі видані; поточна заборгованість за розрахунками з одержаних авансів, з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці, з учасниками, з внутрішніх розрахунків; кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; короткострокові кредити банків; інші поточні зобов'язання [3; 4].

В умовах війни особливо гострим є питання належного та об'єктивного обліку поточних зобов'язань, адже введення воєнного стану в Україні визнано форс-мажором [1] та є підставою для звільнення від відповідальності за порушення умов договору між контрагентами. Але, потрібно пам'ятати, що звільнення від відповідальності можливе тільки в тому випадку, якщо саме ця обставина стала підставою для невиконання договірних зобов'язань. Тобто необхідно довести зв'язок між невиконанням зобов'язань і воєнними діями в Україні. Прикладом невиконання договірних зобов'язань через форс-мажор може слугувати неможливість здійснити постачання територією України внаслідок руйнування доріг та безперервних обстрілів. Проте, якщо постачання мало здійснюватися в регіонах, де бойові дії не велися, і була можливість безпечного транспортування, посилатися на форс-мажор неможливо.

Список використаних джерел

1. Всім кого це стосується: Лист торгово-промислової палати України № 2024/02.0-7.1 від 28.02.2022 р. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/621c5a543cda9382669631.pdf> (дата звернення 20.01.2022).
2. Гевлич Л.Л., Катранжи Л.І. Особливості під'їздів до визначення сутності поняття «поточні зобов'язання» та їх класифікація. *Фінанси, облік, банки*. 2017. №1 (22). С. 70-78.
3. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 22.08.2022).
4. Іщенко Я.П., Подоляничук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік II: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2021. 396 с.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 23.08.2022).
6. Онищенко О.В., Ткаченко І.В., Уфумов В.В. Особливості обліку поточних зобов'язань підприємств та шляхи його вдосконалення. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 6 (17). С. 718-722.
7. Семенець А.О., Дуплінат Т.Є. Особливості обліку і контролю поточних зобов'язань підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. №11/3. С. 29-31.

Валерія Горна

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Ірина Годнюк,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім.С. Юрія

НРЗВО Кам'янець-подільський державний інститут

м. Кам'янець-Подільський

РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У умовах воєнного стану в Україні відбувається активне формування правового регулювання земельних відносин, яке спрямоване на забезпечення раціонального й ефективного використання земельних ресурсів країни.

Земельні відносини в Україні врегульовуються низкою нормативно-правових актів, серед яких: Конституція України, Земельний кодекс України, Закони України «Про оренду землі», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», «Про Державний земельний кадастр», «Про оцінку земель», «Про землеустрій» та багато інших нормативно-правових актів [1].

Оснoву обліково-реєстраційної системи земель в Україні складає Державний земельний кадастр. Саме в ньому відображається суб'єктивна інформація щодо земельних ділянок, яка нагромаджується у результаті проведення обліку земель. Така інформація необхідна передовсім для здійснення державного контролю за використанням, відтворенням та охороною земель.

Військовий стан в Україні змусив швидко налагодити систему нормативного регулювання та контролю земельних ресурсів. Важливим завданням контролю земельних відносин в умовах воєнного стану стало прийняття Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24.03.2022 № 2145-IX (надалі – Закон №2145), що є відправною точкою в розвитку спеціального законодавства в сфері земельних правовідносин в умовах воєнного стану [5].

Закон 2145 передбачив на час дії воєнного стану такі правила:

автоматично продовжуються на один рік договори користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення усіх форм власності, строк яких завершився під час воєнного стану, без волевиявлення сторін;

землевласники та землекористувачі звільняються від відповідальності за невикористання земельних ділянок за їх цільовим призначенням;

земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності можуть надаватися у користування лише для ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

забороняється безоплатна приватизація земельних ділянок;

не проводяться земельні торги щодо прав оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності;

постійні користувачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності можуть передавати їх в оренду для ТСВ строком до одного року;

орендарі, суборендарі земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності без згоди землевласника можуть передавати свої права оренди, суборенди іншим особам на строк до одного року за договорами в електронній формі;

для ведення ТСВ земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, а також ті, що залишились у колективній власності, нерозподілені та невитребувані земельні ділянки та земельні частки (паї) [2].

Також, Законом №2145 визначені особливості регулювання земельних відносин під час дії воєнного стану, забезпечено максимально швидко передачу у користування земельних ділянок завдяки укладенню договорів оренди землі лише в електронній формі та здійснення передачі в оренду земельних ділянок без проведення земельних торгів на визначених законом умовах. Такий однорічний договір оренди землі не можна буде поновлювати, укласти на новий строк і він припинятиметься зі спливом строку, на який він був укладений [2].

Окрім цього на всій території України, що контролюється українською армією, можна купити чи продати земельну ділянку. Купувати земельні ділянки до 2024 року мають право лише громадяни України, але не більше ніж 100 га в руки. Щоправда фахівці радять не поспішати продавати землю, адже після неминучої перемоги, вартість земельних ділянок неодмінно зросте. Купівля/продаж землі у воєнний час регулює Закон №2247-ІХ, який регулює відносини у сфері купівлі/продажу землі у воєнний час. Зокрема вищезгаданий нормативно-правовий документ визначає оновлену процедуру реалізації угідь, особливості їх використання тощо [3].

У березні поточного року до Земельного кодексу України було внесено низку змін. Зокрема визначено категорії державних та комунальних угідь, які можуть реалізовуватися без проведення аукціонів:

промислові ділянки, які використовуються підприємствами, що здійснюють релокацію;

угіддя під нежитлову забудову, що експлуатуються з метою будівництва терміналів морських портів та інших критично важливих для економіки об'єктів;

землі енергетичного призначення, що використовуються для прокладання ліній електропередач та газопроводів тощо.

Усі інші ділянки державної та комунальної власності (крім сільськогосподарських угідь) й надалі реалізуються через електронні аукціони, за організацію та проведення яких відповідає електронна торгова система

Prozorro.Sale. Також зазначаємо, що вищезгадані обмеження не стосуються продажу приватних земель у воєнний стан [1].

Під час війни надзвичайно важливою є максимальна ефективність економіки. Саме тому в умовах воєнного стану мають відбуватися земельні торги. По-перше, проведення операцій з купівлі/продажу угідь є джерелом додаткових надходжень до Держбюджету. По-друге, земельні аукціони надають підприємцям можливість придбати ділянку для ведення будь-якої діяльності, що також має позитивні наслідки для економіки [4].

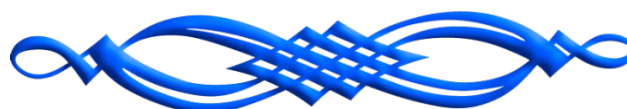
Для того, щоб продати земельну ділянку варто підготувати низку документів, а саме: Паспорт та ідифікаційний код; Державний акт на право власності; довідка про нормативно-грошову оцінку земельної ділянки; довідка про відсутність або наявність обмежень на земельну ділянку; експертна оцінка земельної ділянки; Нотаріально засвідчена згода чоловіка/дружини на відчуження ділянки.

Для того, щоб придбати земельну ділянку треба значно менше документів, а саме: Паспорт та ідифікаційний код; Нотаріально засвідчена згода чоловіка/дружини на придбання ділянки. Усі договори купівлі/продажу земельних ділянок укладає нотаріус. Нотаріуса можна обрати за місцем розташування земельної ділянки або місцем реєстрації однієї з сторін, що укладають угоду [5].

Отже, з початку війни до земельного законодавства внесено багато змін. Важливим питанням на сьогодні залишається розробка нового Земельного кодексу, який би сконцентрував більшість норм, які регулюють земельні відносини та цим самим навів би лад у земельному законодавстві, полегшивши пошук та застосування норм земельного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України: за станом на 25 жовтня 2001 р. № 2768-III [2768-14] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Закон України № 2145 від 24.03.22 Щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/220863.html>
3. Закон України №2211-IX від 21.04.2022, Щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-20#Text>
4. Як відбувається продаж землі під час воєнного стану – Режим доступу: <https://sale.uub.com.ua/news/prodazh-zemli-u-vojennyj-chas-v-ukraqini>
5. Як купити чи продати землю під час війни – Режим доступу: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/211625_osoblivost-regulyuvannya-zemelnikh-vdnosin-v-umovakh-vonnogo-stanu

Микола Громов

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Наталія Правдюк,

д.е.н., професорка, завідувачка кафедри бухгалтерського обліку

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ГРОШОВА КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ОБЛІКУ

Важливою та відповідальною ділянкою організації облікового процесу є організація обліку грошової кредиторської заборгованості, існування якої є об'єктивним і звичним явищем в процесі виробничо-господарської діяльності суб'єктів підприємництва, проте повинно постійно контролюватися управлінським персоналом на предмет своєчасного погашення, оскільки, надаючи можливість підприємству тимчасово використовувати запозичені ресурси, грошова кредиторська заборгованість все ж зменшує показники його платоспроможності і ліквідності.

В економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення категорій «кредиторська заборгованість» та «грошова кредиторська заборгованість».

Частина науковців вважає, що кредиторська заборгованість, рахунки до оплати (Accounts Payable) – це суми, які нараховуються постачальникам за купівлю у них товарів або послуг в кредит [1, с. 320]. На думку інших, кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк [2, с. 112].

Дослідники зазначають, що кредиторська заборгованість порівняно з дебіторською заборгованістю певною мірою є менш загрозна, оскільки не відволікає грошові кошти з обороту та забезпечує отримання необхідних товарів та робіт, однак потрібно також не переобтяжувати підприємство боргами та слідкувати за їх своєчасною сплатою для збереження партнерських відносин та позитивного іміджу підприємства [3, с.31].

В результаті узагальнення тлумачення поняття «кредиторська заборгованість» різними джерелами, поділяючи думку науковців, вважаємо, що кредиторська заборгованість – це фінансова угода між двома суб'єктами господарювання, в якій одна сторона тимчасово позичає комерційні кошти для товарно-грошового обігу, а інша – зобов'язується повернути грошовий борг у вказаний термін [4, с.68].

Таким чином, незалежно від трактування, кредиторська заборгованість характеризує борги підприємства та ефективність використання ним позикових коштів. За цих умов особливого значення набуває рівень управління кредиторською заборгованістю. Не можна не погодитися з думкою Дунаєвської О.М., що уміння працювати чужими грошми й уміння купувати товари (роботи, послуги) у кредит, тобто з відстрочкою оплати, є найважливішими фінансовими навичками [5].

Для ефективного управління і організації обліку кредиторською заборгованістю постає необхідність економічно правильно здійснювати класифікацію відповідних об'єктів, від якої залежить і сам порядок обліку на підприємстві.

За способом погашення кредиторську заборгованість (зобов'язання) класифікують на грошову і товарну (рис.1).

На нашу думку, основні завдання управління грошовою кредиторською заборгованістю полягають в:

- прискоренні грошових переказів клієнтам-кредиторам підприємства;
- зниженні боргів, виплати по яким сумнівні, або вже точно не будуть виплачуватися;
- проведенні ефективної договірної політики з кредиторами-постачальниками товарів, виконавцями робіт та надання послуг;
- недопущенні необґрунтованого росту грошової кредиторської заборгованості;
- дотриманні платіжної дисципліни (термінів погашення кредиторської заборгованості), оскільки це приводить до санкцій (штрафи, пені, порушення та розірвання договірних відносин), а також втрати ділового іміджу підприємства.

Рис.1 Класифікація кредиторської заборгованості за способом погашення
Джерело: сформовано автором на підставі [7.]

При правильному управлінні кредиторською заборгованістю можна усунути негативні наслідки її наявності. Це можливе за умови правильно організованої системи обліку та аналізу кредиторської заборгованості [6].

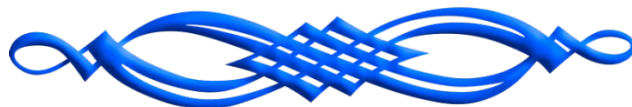
На підставі проведеного дослідження та аналізу наукових джерел [1-7] можна зробити наступні висновки :

- грошовою кредиторською заборгованістю є заборгованість за отримані товари, роботи, послуги з наступною оплатою грошовими коштами (з відстроченням/розстроченням платежу); отримані позики; видані векселі; кредити в банках;
- під організацією бухгалтерського обліку грошової кредиторської заборгованості потрібно розуміти сукупність дій, пов'язаних із застосуванням

облікових процедур, які дають можливість правильно сформулювати і забезпечити своєчасне отримання повної, достовірної, правдивої інформації про грошову кредиторську заборгованість підприємства щодо її розмірів та термінів погашення зацікавленим зовнішнім і внутрішнім користувачам та здійснювати контроль за величиною її впливу на фінансовий стан та результат діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практичний посібник. К. Лібра. 2004. 880 с.
2. Партин Г.О., Загородній А.Г. Управлінський облік: навч. посіб. К.: Знання. 2007. 303 с
3. Лобова. Н.В. Стан дебіторської та кредиторської заборгованості та її вплив на економічну стійкість сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. № 15.2010.С.30-33
4. Ступницька Т.М., Маркова Т.Д., Бамбуляк І.М., Кулік Н.М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. *Економіка харчової промисловості*.Т.10. Випуск 4. 2018.С.66-78
5. Дунаєвська О.М. Наукові підходи щодо сутності кредиторської заборгованості та її класифікації. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/175-1.pdf>
6. Плаксієнко В.Я., Куклішина О.С. Особливості облікового відображення розрахунків з постачальниками на підприємстві. URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2014/Economics/7_166187.doc.htm.
7. Кредиторська та дебіторська заборгованість. Назва з екрана. URL: <https://spar.ua/blogs/kreditorska-ta-debitorska-zaborgovanist>

Вікторія Грохольська

*студентка 3 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»
природничо-економічного факультету К-ПНУ ім. І. Огієнка*

*Науковий керівник: Андрій Ніколашин,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства*

*К-ПНУ ім. І. Огієнка
м. Кам'янець-Подільський*

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ**

Якісні зміни у системі управління діяльністю суб'єктів господарювання зумовлюють потребу у нових підходах презентування інформації з метою задоволення потреб внутрішніх користувачів. Саме бухгалтерський облік в управлінні економічним суб'єктом, як частина інформаційної системи забезпечує необхідну інформацію для оцінки, прогнозування, контролю, аналізу

альтернативних варіантів управлінських дій з метою підвищення ефективності господарювання, примноження майна власника, створення доданої вартості.

Бухгалтерський облік є основною частиною ринкового середовища, так як він оснащує компанії системою фінансово-господарської діяльності.

Управління на підприємствах виконується у двох сферах.

Першою сферою є соціально-економічна сфера, в якій регулюються взаємовідносини між різними учасниками робочого процесу пов'язанні з поділом і регулюванням праці, та відповідно формуються відносини між роботодавцями та робітниками.

Другою сферою є виробничо-технічна сфера, в якій виконуються роботи з координації, організації та регулювання виробничого процесу.

Управління є процесом, або функцією, яка дає можливість працювати тільки за допомогою спеціального апарату, який відповідає за зберігання, цільове використання ресурсів, виконує контроль за роботою виконавців щодо виконання програми бізнес-плану та господарських операцій технологічного процесу підприємницької діяльності.

На рівні країни інформація, отримана з бухгалтерського обліку підприємства, використовується для контролювання сплати податків, що наповнюють Державний бюджет України, а ще для прийняття управлінських рішень на муніципальному рівні.

Основні принципи бухгалтерського обліку в Україні визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Їх можна представити у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Основні принципи бухгалтерського обліку в Україні

Основні	Додаткові
<ul style="list-style-type: none"> - обачності, - повного висвітлення, - автономності, - послідовності, - безперервності, - нарахування та відповідності доходів і витрат, - превалювання сутності над формою, - історичної (фактичної) собівартості, - єдиного грошового вимірника, - періодичності. 	<ul style="list-style-type: none"> - законність, - достовірність, - дата операції, - прийняття вхідного балансу. - суттєвість, - доречність, - відкритість, - своєчасність, - консолідація.

Займаючи важливу роль в управлінні підприємством бухгалтерський облік виконує наступні функції:

1) Інформаційну, яка передбачає забезпечення інформацією для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів, про фінансовий стан і діяльність підприємства.

2) Контрольну, яка полягає в необхідності здійснення методами бухгалтерського обліку контролю збереження та ефективного використання ресурсів, виконання планових завдань, дотримання чинного законодавства й умов угод і контрактів.

3) Аналітичну, яка полягає в виконанні на основі первинних та зведених даних економічного аналізу наявності, стану і руху ресурсів та результатів діяльності підприємства із застосуванням економіко-статистичних методів і моделювання.

Крім того до функцій бухгалтерського обліку можна додати: комунікаційну, регулюючу, прогнозну, мотиваційну.

Від кожної з них залежить ефективність управління підприємством.

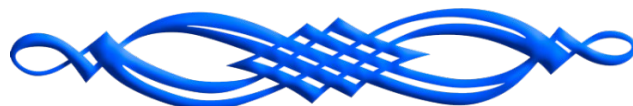
Сьогодні в Україні основи державного регулювання бухгалтерського обліку та звітності знаходяться на недосконалому рівні, а саме у процесі розробки., що підтверджуються постійними змінами до чинних нормативно-правових актів.

Бухгалтерський облік є одним з головних складових у системі управління, що вимагає від нього завжди бути зважено організованою, поєднувати в собі професійні знання, міжнародний досвід і компетенцію.

Від правильності дій бухгалтера залежать ефективно, а головне законне функціонування підприємства. Де звітність підприємства є основним засобом його комунікації в умовах дії ринкової економіки. З іншого боку, техніка бухгалтерського обліку не повною мірою очевидна для необізнаного користувача, тому незважаючи на величезну кількість цифрового матеріалу, будь-який користувач облікових даних зобов'язаний використовувати аналітичні групування і розраховувати показники, які не передбачені системою подвійного запису, проте потрібні для формування характеристик оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Замлинський В.В. Вплив глобалізаційних процесів на реформування бухгалтерського обліку в Україні // Економіст. 2013. № 3. С. 51-52.
2. Лігоненко Л. О. Дискусійні питання щодо трактування сутності та співвідношення понять «ефективність» і «результативність» управління підприємством // Актуальні проблеми економіки. К., 2008. № 10. С. 207-216.
3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL.: <https://interbuh.com.ua/ru/documents/onemanuals/35131>
4. Носач Л.Л. Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект: монографія, 2013. Т. 2. 414 с.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999р. №996-XIV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi:bin/laws/main.cgi>.
6. Розвиток науки про бухгалтерський облік і господарський контроль: забезпечення стійкого розвитку економіки України: монографія / Т.А. Бутинець та ін.; за заг. ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ЖДТУ, 2012. 308 с.
7. Жиглей І. В., Кузь В. І., Лаговська О. А., Олійник О. В. Розвиток бухгалтерського обліку в контексті узгодження антагоністичних інтересів груп заінтересованих осіб: монографія. Чернівці : Технодрук, 2012. 247 с.

Алла Гуменюк

*к.е.н., доцент кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань*

ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Податкова система є однією з найскладніших в правовій системі України. При цьому спостерігається тенденція щодо її нестабільності. Проте, як показує практика правозастосування податкового законодавства, зміни, що вносяться до законів України з питань оподаткування, досить часто спричиняють нові проблеми [2].

Проблема побудови ефективної податкової системи – одна із найбільш актуальних в Україні. Її вирішення повинно здійснюватися шляхом вивчення і аналізу як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого у світі досвіду у сфері оподаткування [1].

Незважаючи на те, що формування податкових відносин пройшло досить великий шлях, на даний момент існує досить велика кількість проблем, які необхідно вирішувати. Однією з них є пандемія нового типу COVID-19, а також жорсткі обмежувальні заходи, пов'язані з нею, які ставлять перед податковою політикою країни нові завдання, які включають підтримку громадян і бізнесу, а також відновлення економічного зростання в постпандемічний період.

Як відомо, в Україні справляються загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі) та місцеві податки і збори (обов'язкові платежі). За ринкових умов господарювання роль податків як основного джерела поповнення доходів державного бюджету, а також знаряддя регулювання соціально-економічних процесів у суспільстві зростає. Водночас податки мають велике значення не тільки на макрорівні, але й є важливим інструментом впливу на господарську діяльність підприємств та організацій на макрорівні. Приклад розвинених країн Заходу свідчить, що податки можна ефективно використовувати і на благо громадян. Для виконання цих завдань система оподаткування повинна мати міцну наукову базу та кваліфікованих фахівців на всіх рівнях [3].

Нині податки - це не тільки джерело бюджетних надходжень, а й найважливіші структурні елементи економіки, що зумовлює актуальність обраної теми. Необхідно підкреслити те, що без удосконалення податкової системи держави буде неможлива реалізація ефективної податкової політики, отже, і перетворення економіки.

Податкова політика повинна спиратися на принципи оподаткування, основними з яких вважаються:

1. принцип справедливості, полягає в забезпеченні відповідності інтересів держави при формуванні державного бюджету та інтересів платника податків;

2. принцип визначеності оподаткування, тобто платник податків повинен бути обізнаний про розмір податку, а також спосіб і час стягнення податку заздалегідь;

3. принцип зручності оподаткування, стягування податків для платника податків має бути зручним і влаштовувати його за часом;

4. принцип економії говорить про те, що витрати при стягненні податку повинні бути мінімальними.

Для дотримання цих принципів необхідно забезпечити виконання всіх функцій податків, таких як: фіскальна, розподільча, соціальна, стимулююча, контрольна та інших. У випадках некоректного виконання даних функцій може відбуватися домінування одних функцій над іншими, в результаті цього відбувається зміщення соціально-економічної рівноваги на ринку та в суспільстві.

Таким чином, ми можемо виділити низку проблем податкової системи: - це пріоритет фіскальної та контролюючої функції. Так, недооцінка регулюючої функції, що призводить до прагнення платників податків не сплачувати податки, в ході цього стали розроблятися численні схеми ухилення від оподаткування.

- негнучкість податкової системи. На сучасному етапі формування економіки в цілому, особливо зараз, у період цифровізації та автоматизації, відбувається уповільнення розвитку податкової системи.

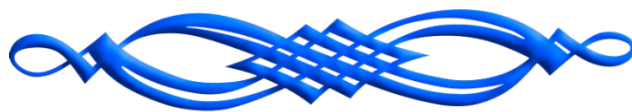
- недостатність дії стимулюючої функції розвитку малого та середнього бізнесу;

- перевищення витрат на адміністрування окремих податків порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння;

Отже, податкова політика повинна забезпечити вирішення двоєдиного завдання. З одного боку – це встановлення оптимальних податків, які не стримуватимуть розвиток підприємництва, з другого – забезпечення надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб.

Список використаних джерел:

1. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення: монографія. Бородіна О. М. та ін. ; за ред. І. В. Крючкова. Київ, 2007. 488 с.
2. Бойчик І. М. Економіка підприємства: навч. посіб. Вид. 2-е, доп., перероб. Київ, 2007. 528 с.
3. Афанасьєв М. В., Плоха О. Б. Економіка підприємства: навч.-метод. посіб. Харків, 2007. 320 с.

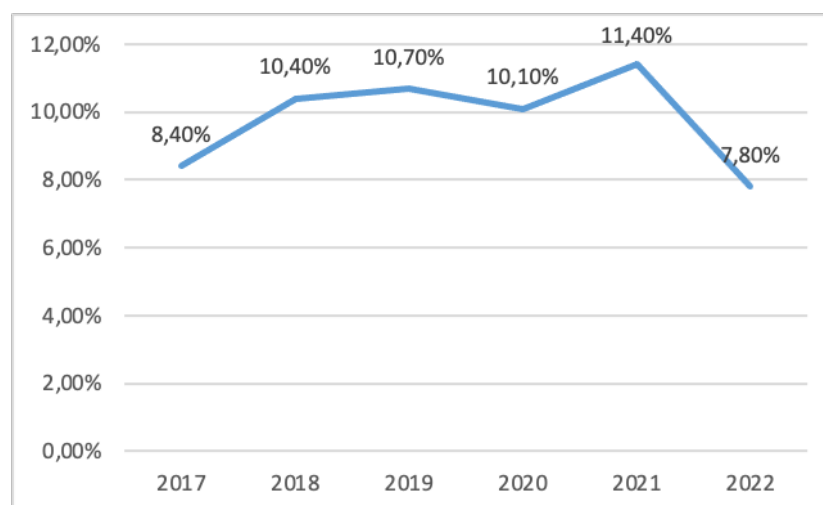
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Податок з прибутку є однією з основних сучасних форм податкового вилучення. Він займає особливе місце у податкових системах, оскільки безпосередньо зменшує саме те, що є метою підприємницької діяльності, тому його можна назвати інструментом, що впливає на економічний розвиток, і кожен його елемент має бути прорахований та обґрунтований.

З економічної точки зору, податок на прибуток це регулярні грошові відносини у зв'язку з безоплатним вилученням державою частки додаткової вартості задля забезпечення доходів бюджету, взаємопов'язані із завданнями економічної політики держави. З юридичної точки зору податок на прибуток є відчуженням частини прибутку суб'єктів на користь держави. Податок з прибутку організацій є тим податком, з допомогою якого держава може найактивніше впливати в розвитку економіки. Завдяки безпосередньому зв'язку цього податку з розміром отримуваного платником податків доходу через механізм надання або скасування пільг та регулювання ставки держава стимулює або обмежує інвестиційну активність у різних галузях економіки та регіонах [1].

Велика роль цього податку у розвитку малого підприємництва, а також у залученні в економіку країни іноземних інвестицій, оскільки в законодавстві багатьох країн передбачається повне чи часткове звільнення від сплати саме цього податку у перші роки створення та функціонування малих та спільних із іноземними підприємств та організацій.

На рис. 1, зображено динаміку частки податку на прибуток підприємств у структурі доходів Державного бюджету України за 2017-2022 рр., в Україні [2].

Рис. 1. Динаміка частки податку на прибуток підприємств у структурі доходів Державного бюджету України за 2017-2022 рр., %

Можливими причинами різкого зниження податкових надходжень у 2022 році могли послужити підвищення цін на енергоносії, послаблення курсу гривні та військове становище, а також зростання кількості збиткових підприємств та зниження прибутку платників податків.

Однак у цьому питанні все ще залишається низка невирішених проблем. По-перше, зниження ставки податку на прибуток підприємств призводить до поступового зменшення надходжень до державного бюджету (поступово зменшувалося з 2011 року). Податковий кодекс не передбачає компенсаційних джерел надходжень, які б компенсували скорочення доходів [3].

По-друге, зміни до закону були внесені одразу, без жодної роз'яснювальної роботи для платників податків та податкових органів, що спричинило проблеми у взаємодії між ними, ускладнило роботу та подовжило період адаптації до нововведень. Наприклад, узгодження податкового обліку з бухгалтерським призвело до проблем із ведення звітності податку на прибуток, що вимагало часу на підготовку нових податкових накладних, навчання персоналу та запровадження нових податкових накладних.

По-третє, було змінено визначення об'єкта оподаткування. Прибуток тепер визначається як «зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, наданих послуг та виконаних робіт та на суму інших витрат звітного податкового періоду» [4].

По-четверте, визначення валового доходу та валових витрат було вилучено, залишивши лише доходи та витрати. Це ще одна зміна, яка матиме негативний вплив на управління компанією, оскільки валові доходи та витрати використовувалися для розрахунку об'єкту оподаткування.

По-п'яте, платнику податку на прибуток заборонено відносити до складу витрат вартість товарів та послуг, придбаних у ФОП.

Основними проблемами та недоліками оподаткування прибутку підприємств є:

- Надмірне податкове навантаження, що спричиняє економічні та податкові проблеми, мотивує платників податків шукати шляхи ухилення від сплати податків та збільшує можливості для корупції, розвиває тіньовий сектор
- Малоймовірно, що податкові надходження в повному обсязі надійдуть до державного бюджету
- Пряме оподаткування не є стабільним джерелом формування державного бюджету, оскільки виникає в результаті діяльності підприємств;
- Податкові пільги при нарахуванні та сплаті податку на прибуток підприємств іноді необґрунтовано зростають, і такі пільги не діють як регулятор чи стимул для бізнесу, затримуючи надходження до державного бюджету та ускладнюючи роботу податкових органів. Чинний податковий режим передбачає значно ширший спектр податкових пільг. Якщо пільгу буде скасовано, ставку податку на прибуток підприємств можна зменшити. Це пов'язано з тим, що якщо ставка податку не є високою, а податкова система є обґрунтованою, компанії можуть обійтися без пільг, оскільки встановлені пільги не є важливим стимулом.

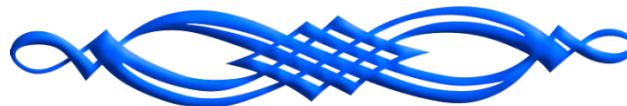
- Платники податків постійно намагаються ухилитися від сплати податків або приховати частину прибутку, що ускладнює розрахунок оподаткованого прибутку та створює проблеми для контролюючих органів. Така ситуація спонукає уряд створювати нові заходи для контролю над прибутками підприємств та забезпечення ефективного бухгалтерського обліку, а також посилювати відповідальність у разі порушення податкового законодавства.

- База оподаткування є нестабільною і її розмір коливається у циклічному економічному розвитку

Таким чином, можна сказати, що поточна політика оподаткування прибутку підприємств в Україні страждає від низки недоліків. Незважаючи на законодавчі зміни, практика різного тлумачення законодавства платниками податків та податковими органами все ще існує. Недосконалість чинного законодавства призводить до використання нелегальних схем у тіні через різноманітні неузгодженості, недоліки та пільгові умови.

Список використаної літератури:

1. Юрій С.М. Податкова система України: становлення та розвиток. Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. 2018. № 3. С. 292.
2. Доходи держбюджету України URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
3. Плугатар О.А., Кравченко Т.О. Проблеми та шляхи реформування податку на прибуток. *Економічний простір*. 2019. № 12. С. 12-13.
4. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2011. №13-14, № 15-16, № 17, ст.112, з наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

*Інна Гуцул,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

У сучасних умовах на функціонування системи митного оформлення в Україні впливає посилення інтеграційних процесів у розвитку світової та, зокрема, європейської економіки. Результатом таких процесів є формування нових вимог до функціонування та напрямів розвитку національних систем оподаткування та державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що акцентує увагу на сфері митного оподаткування як важливого джерела

наповнення державного бюджету.

У цьому контексті важливо вивчити деталі обробки та адміністрування митних платежів в Україні. Одним із ключових показників ефективності системи адміністрування митних платежів є обсяг її надходжень до державного бюджету. Їх аналіз забезпечить комплексне охоплення всіх факторів впливу, зокрема, ефективності роботи митних органів, змін у податковому та митному законодавстві, обсягів експортно-імпорتنих операцій, загальних показників економічної діяльності в державі.

За 2022 рік товарообіг склав \$99,7 млрд., з яких імпорт товарів в Україну становив \$55,5 млрд., експортували з України продукції на \$44,2 млрд. Серед головних зовнішньоекономічних партнерів найбільше імпортували до України: Китай – \$8,7 млрд, Польща – \$5,5 млрд та Німеччина – \$4,4 млрд. Експортували з України найбільше до Польщі – на \$6,7 млрд, Румунії – на \$3,9 млрд, Туреччини – \$2,9 млрд.

Найбільше імпортували до України наступні категорії товарів:

- машини, устаткування та транспорт – \$16 млрд;
- паливно-енергетичні товари – \$13,1 млрд;
- продукція хімічної промисловості – \$9,6 млрд.

До трійки найбільш експортованих з України товарів увійшли:

- продовольчі товари – \$23,4 млрд;
- метали та вироби з них – \$6 млрд;
- машини, устаткування та транспорт – \$4,2 млрд.

За 2022 рік Держмитслужба передала на потреби оборони України конфіскованих товарів та транспортних засобів на 356,4 млн грн., в тому числі: 1231 автомобіль на 167,4 млн грн; майно військового призначення на суму 44,3 млн грн; 1,5 млн пачок цигарок вартістю 39,6 млн грн; одяг та взуття на суму 14,6 млн грн; 6482 одиниць комп'ютерної техніки на суму 12,4 млн грн; 837 мобільних телефонів на 10,2 млн грн; запчастини до авто на суму 10,0 млн грн; продукти харчування на 4,5 млн грн та інші категорії майна.

Основними отримувачами стали:

- Міністерство оборони України – 299,7 млн грн;
- Державна прикордонна служба України – 25,8 млн грн;
- Обласні військові адміністрації – 13,8 млн грн;
- Міністерство внутрішніх справ України – 9,6 млн грн;
- Служба безпеки України – 7,4 млн грн.

Конфісковане та таке, що на інших законних підставах перейшло у власність держави, майно передається Збройним Силам України та правоохоронним органам згідно з розпорядженням КМУ від 26.02.2022 р. № 186-р «Про передачу майна для потреб Збройних Сил», постанови КМУ від 16.09.2022 р. № 1043 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо передачі майна для задоволення потреб функціонування держави в умовах воєнного стану», а також відповідно до рішень військового командування про примусове

відчуження або вилучення майна, прийнятих на підставі приписів Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

За 2022 рік митниці Державної митної служби України виявили 11 098 порушень митних правил на суму 2,9 млрд грн (вартісний показник збільшився на 5% порівняно з показником 2021 року). Вилучено предметів правопорушень на суму понад 697,5 млн грн. Зокрема:

- промислових товарів на 457,5 млн грн;
- продовольчих товарів та сільгосппродукції на 49 млн грн;
- валюти на 147,3 млн грн;
- транспортних засобів на 43 млн грн.

Безпосередньо митницями розглянуто 9825 справ про порушення митних правил. Застосовано адміністративне стягнення у вигляді штрафу на суму майже 770 млн грн. На розгляд до суду митницями передано 5721 справи про порушення митних правил на суму 3 млрд грн., за результатами їх розгляду накладено стягнень (конфіскація товарів та штрафи) на суму 1,8 млрд грн.

Слід зауважити, що основна проблема контрабанди продукції полягає не лише у втратах державного бюджету, а й у «викривленні» конкурентного середовища на внутрішньому ринку та формуванні різних умов для розвитку підприємницької діяльності. Водночас можна виділити дві ключові проблеми, невирішення яких сприяє розвитку контрабанди в Україні, а саме:

– неефективність законодавства і прогалини у правовому забезпеченні функціонування митниці і питаннях перетину державного кордону, що результується відсутністю інструментів боротьби із порушенням митних норм (для прикладу, на законодавчому рівні в Україні не передбачене обов'язкове пломбування транспортних засобів та гарантування імпортерами окремих видів вантажів, які переміщуються територією держави, а також не передбачено контроль за переміщенням посилок, що дозволяє здійснювати різні махінації із товаром);

– недотримання законодавчих норм суб'єктами митних відносин, що веде до посилення корупції на митниці та вимагає вирішення проблеми через імплементацію західних корпоративних стандартів та посилення відповідальності державних службовців за вчинення неправомірних дій або перевищення власних повноважень.

Забезпечення ефективного ведення боротьби з незаконним ввезенням товарів через митний кордон України, на наше переконання, вимагає комплексу заходів, до яких варто віднести такі:

- встановлення жорсткого громадського контролю за діяльністю митних та прикордонних органів, визначення покарання за вчинення корупційних діянь;
  - оптимізація ставок митних платежів;
  - спрощення процедури митного оформлення товарів;
  - забезпечує взаємодію митних органів та інших правоохоронних і контролюючих органів;
  - забезпечення митниці сучасними технічними засобами контролю,
-

– розвиток кінологічної служби, застосування методів пошуку на основі міжнародного досвіду.

Підсумовуючи проаналізовані вище дані, можна зробити висновок:

– у структурі надходжень митних платежів до державного бюджету основну вагу (3/4) постійно займає ПДВ із ввезених на митну територію України товарів, близько 14,0% – акцизний збір із ввезених на митницю спецтоварів території України, 7,2-8,0% – ввізне мито і близько 0,2% – вивізні;

– політична ситуація в державі та на міжнародній арені має суттєвий вплив на справляння митних платежів до державного бюджету, про що свідчить тенденція до зменшення податкових надходжень до бюджету як реакція на політичну та економічну ситуацію;

– окреслені реформи у сфері митної справи, спрямовані на покращення якості і підвищення ефективності роботи митниці, загалом мають формальний і декларативний характер та не результуються позитивними результатами, що підтверджується зростанням обсягів незаконно ввезених товарів та недонадходжень до державного бюджету та негативними результатами ведення судових справ щодо питань коригування митної вартості товарів.

На основі проведеного аналізу та зроблених висновків можна констатувати, що система адміністрування митних платежів в Україні потребує суттєвого вдосконалення за такими напрямками:

1) удосконалення інформаційного та організаційно-правового забезпечення діяльності митних органів;

2) посилити контроль митними органами товарів, які пропускаються через митницю;

3) формування виваженої політики протекціонізму;

4) спрощення митних процедур; удосконалення системи електронного декларування;

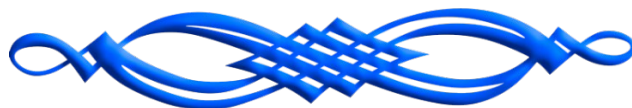
5) формування та реалізація комплексної державної програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності;

6) впровадження механізму імплементації законодавства ЄС у справі справляння митних платежів в Україні.

Такі комплексні заходи сприятимуть комплексному формуванню ефективної системи адміністрування митних платежів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Митна справа: Підручник / А. І. Крисоватий та ін.; за ред. А. І. Крисоватого. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 766 с.
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-17. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Офіційний веб-сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/>

Олексій Дирявий

здобувач ОС «Магістр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Сергій Єнін

здобувач ОС «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Станіслав Василішин

д.е.н., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування

Державний біотехнологічний університет,

м. Харків

ВИБІР МЕТОДУ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК СКЛАДОВА ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

Основні засоби є надзвичайно важливим об'єктом бухгалтерського обліку. Від рівня забезпеченості, збереженості та ефективного використання основних засобів залежить безперервність виробничого процесу та рівень віддачі економічного потенціалу підприємства загалом.

Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

Амортизаційні відрахування у світі визнані основним джерелом фінансування виробничих капіталовкладень і становлять 60-70% інвестицій в основний капітал. У західноєвропейських і американських компаніях амортизаційні відрахування становлять 40% загального обсягу поточних і капітальних витрат підприємств [2].

Пунктом 26 П(С)БО 7 [95] встановлено такі методи нарахування амортизації для основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів): прямолінійний; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний; виробничий. При цьому вибір оптимального методу нарахування амортизації основних засобів є одним із найважливіших завдань фінансового та податкового обліку підприємств.

Для прикладу розглянемо господарську операцію із придбання сівалки ДТЗ СЗ-14Т для умовного аграрного підприємства із первісною вартістю 50000 грн, ліквідаційною вартістю 3000 грн та терміном корисного використання 6 років. Згідно прямолінійного методу, річна сума амортизаційних відрахувань (*A*) розраховується наступним чином:

$$A = \frac{(ПВ - ЛВ)}{n},$$

Де *ПВ* - первісна вартість об'єкта; *ЛВ* - ліквідаційна вартість об'єкта;

n - строк корисної експлуатації. Таблиця амортизаційних відрахувань буде мати такий вигляд (табл. 1).

Нарахування амортизації за прямолінійним методом

Рік	Дата	Первісна вартість	Річна сума амортизації	Накопичений знос	Залишкова вартість
-	01.01.2023	50000	-	-	50000
1-й	31.12.2023	50000	7833	7833	42167
2-й	31.12.2024	50000	7833	15667	34333
3-й	31.12.2025	50000	7833	23500	26500
4-й	31.12.2026	50000	7833	31333	18667
5-й	31.12.2027	50000	7833	39167	10833
6-й	31.12.2028	50000	7833	47000	3000

Джерело: авторські розрахунки.

Суть кумулятивного методу (метод суми років) полягає у списанню залишкової вартості об'єкта основних засобів за допомогою спеціального коефіцієнта суми років (k):

$$A = (ПВ - ЛВ) \cdot k ,$$

$$k = \frac{P_n}{\sum P} ,$$

Де P_n - кількість років, що залишилася до кінця терміну експлуатації об'єкта основних засобів;

$\sum P$ - сума порядкових номерів років терміну експлуатації об'єкта основних засобів.

У нашому випадку коефіцієнт суми років буде складати:

$$k = \frac{P_n}{1+2+3+4+5+6} = \frac{P_n}{21} .$$

Таблиця амортизаційних відрахувань буде мати такий вигляд (табл. 2).

Нарахування амортизації за методом суми років

Рік	Дата	Первісна вартість	Річна сума амортизації	Накопичений знос	Залишкова вартість
-	01.01.2023	50000	-	-	50000
1-й	31.12.2023	50000	13429	13429	36571
2-й	31.12.2024	50000	11190	24619	25381
3-й	31.12.2025	50000	8952	33571	16429
4-й	31.12.2026	50000	6714	40286	9714
5-й	31.12.2027	50000	4476	44762	5238
6-й	31.12.2028	50000	2238	47000	3000

Джерело: авторські розрахунки.

Наклавши на графік суми нарахованої амортизації у кожному році експлуатації вантажного автомобіля (рис. 1), ми спостерігаємо суттєву різницю у застосуванні різних методів нарахування амортизації. Зокрема, прискорені методи забезпечують списання більшої половини залишкової вартості об'єкта у перші роки його використання, чого не можна сказати про інші методи.

Отже, ми можемо зробити висновок про те, що кумулятивний метод як варіант прискорених підходів до нарахування амортизації дають змогу закумуляувати максимальну суму коштів для потенційного відтворення основних засобів на початку їх експлуатації. Це є особливо актуальним для підприємств, необоротні активи яких постраждали внаслідок військової агресії у 2022 р. З цього приводу група дослідників на чолі з академіком В. Жуком зазначають, що «з метою реагування на непередбачувані обставини використання майна українськими підприємствами, що обумовлені війною на території нашої країни, їх облікова політика має бути змінена у частині розширення можливостей застосування прискореної амортизації активів, і зокрема, нерухомості» [3, с. 11].

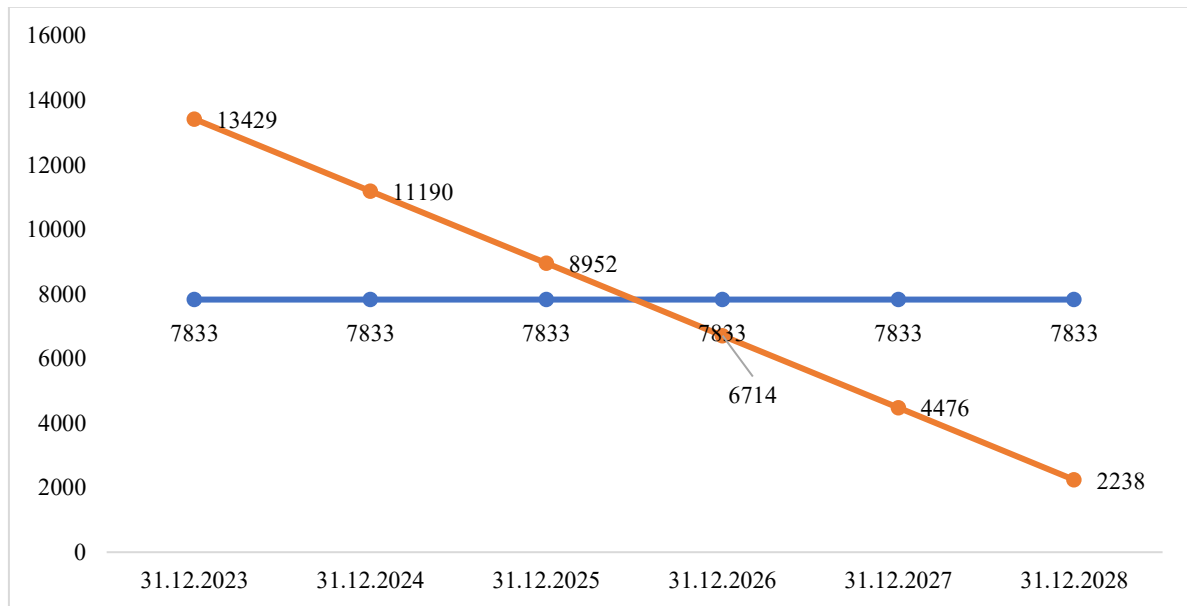

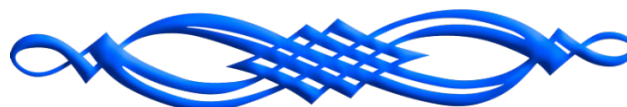
Рис. 1. Порівняння різних методів нарахування амортизації основних засобів

Джерело: авторські розрахунки.

Таким чином, від застосування того чи іншого методу амортизації в окремі роки буде залежати розмір собівартості продукції, і як наслідок, сума оподаткованого прибутку, що свідчить про надзвичайну важливість вибору методу нарахування амортизації при побудові облікової політики підприємств.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 15.01.2023).
2. Швець Н.В. Амортизаційна політика підприємства: проблемні питання. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2016. № 6. С. 199-202.
3. Жук В., Бездушна Ю., Попко Є. Амортизація активів підприємств у воєнний час. *Облік і фінанси*. 2022. № 1 (95). С. 6-12.

Ірина Добош

студент ОС фаховий молодший бакалавр

Науковий керівник: Бурдик О.Ю.,

д.ф., викладач

ВСП “Львівський фаховий коледж транспортної інфраструктури”

НУ “Львівська політехніка”,

м.Львів

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з вторгненням російської федерації 24 лютого 2022 року на територію України, введено воєнний стан. Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Під час дії правового режиму воєнного стану, стратегія розвитку обліку потребує особливої уваги, зокрема важливим є якісне інформаційне забезпечення системи управління підприємством. У зв'язку із вторгненням російської федерації на територію України виникають додаткові форс-мажорні обставини, які також потрібно відображати як в обліку, так і в фінансовій звітності підприємства, приймати на основі їх даних управлінські рішення.

Як у мирний час, так і в умовах війни головна вимога управління до інформації бухгалтерського обліку та фінансової звітності – це її корисність для обґрунтування управлінських рішень. Корисною така інформація буде тоді, коли вона є достовірною та міститиме саме ті відомості, які змістовно задовольняють запит управління [3]. Саме з цією метою потрібно дослідити основні проблеми інформаційного забезпечення, як основного джерела зазначених відомостей.

Основні проблеми інформаційного забезпечення системи управління підприємством у довоєнний час у науковій літературі розглянуто досить детально. Так, науковцем Сопко В.В. виділено такі основні проблеми вітчизняних інформаційних систем обліку: питання адаптації обраної інформаційної системи до особливостей організації обліку певного підприємства, що вимагає додаткових грошових та трудових витрат; періодичність оновлення після адаптації типової конфігурації шляхом програмування; вартість інформаційних систем та додаткові витрати на абонентську плату за обслуговування та зберігання інформації [5].

Науковцями Бойчук А. А, Бойчук В. О. запропоновано підвищити рівень організації інформаційного забезпечення системи управління на підприємствах за умови покращення обслуговування та зберігання облікової інформації через вдосконалення нормативно-правової бази [1].

З метою формування належної стратегії розбудови нового цифрового суспільства сталого соціально-економічного зростання необхідно орієнтуватися на перспективні, довготривалі тенденції розвитку цивілізації, особливу увагу приділяючи гідному місцю людини в цьому процесі [4].

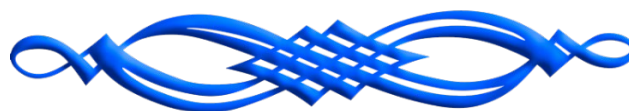
Зауважимо, що із настанням воєнного стану до проблеми вітчизняних інформаційних систем обліку потрібно віднести приділення особливої уваги щодо безпеки збереження інформації. Так, першочергово підприємства України почали відмовлятися від програмних продуктів країни агресора. Даний процес вимагає додаткових матеріальних витрат та часу. При цьому важливим є процес перенесення інформації без втрат зі старих систем на нові. Водночас українські інформаційно-технологічні ресурси зазнають посиленних атак, що вимагає підвищення рівня їх безпеки та захисту.

Другою важливою проблемою є ускладнення безперервного процесу інформаційного забезпечення в умовах нестабільного енергопостачання, що потребує налагодження закупівлі відповідно необхідного обладнання.

Однак, незважаючи на ряд висвітлених проблем, інформаційне забезпечення системи управління підприємством в умовах правового режиму воєнного стану поступово адаптується до новітніх викликів та продовжує своє функціонування. Тривалість адаптації залежатиме від наявності грошових та трудових ресурсів, інвестицій та дотацій в залежності від форми власності та виду діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бойчук А. А, Бойчук В. О. Проблеми інформаційного забезпечення обліку. Наука й економіка. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. 2015. Вип. 2 (38). – 139 с.
2. Закон України “Про правовий режим воєнного стану” із змінами, внесеними згідно із Законами № 2561-IX від 06.09.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Ловінська Л. Г. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в умовах воєнного стану в Україні/Л. Г. Ловінська, А. В. Озеран, Р. С. Коршикова // Фінанси України, 2022. т.№ 4. – С.92–106
4. Олешко А. А., Гороховець Є. В. Інформаційно-комунікаційні технології та людський розвиток. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 16. С. 16 –19.
5. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : [підручник] / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К., 2004. – 412 с.

Богдан Дрозд

студент Е-11

Науковий керівник: Тамара Герасимова,

Викладач циклової комісії обліково-економічних дисциплін

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком активної фази бойових дій, в Україні практично паралізовано діяльність підприємств, створюються перешкоди для бізнесу, особливо на окупованих територіях та на територіях проведення бойових дій. Наперекір новим викликам часу – спершу пандемії коронавірусу, а потім жорстокого вторгнення російської федерації на територію нашої держави, бізнес продовжує працювати. Сьогодні наші підприємці зосереджені на виробництві і розробках, які пов'язані з обороноздатністю та безпекою держави, а також розвінчуванні пропаганди російської федерації, волонтерстві тощо.

Повномасштабне воєнне вторгнення ворога перервали процес стабільності в економіці, в бізнесі, в життєвих планах суспільства. Агресія росії несе загрози і проблеми для розвитку України, як держави.

Наслідки військового вторгнення росії на територію України охопили усі сфери та особливо негативно вплинули на бізнес-середовище. Крім того, війна негативно вплинула на аудиторську діяльність, функціонування якої розділилося на до та після 24 лютого. Внаслідок війни змінилися діючі правила для українського аудиту та змінилися підходи до виконання аудиторами своїх професійних обов'язків. Першочерговими завданнями аудиторів стали – запобігання: легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; фінансування тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

В постанові КМУ «Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану» від 07.05.2022 № 561 закріплено нові норми проведення Держаудитслужбою фінансового контролю в умовах воєнного стану. «Державна аудиторська служба та її міжрегіональні територіальні органи під час воєнного стану та впродовж місяця після його припинення або скасування виконують свої повноваження з урахуванням таких особливостей: здійснюють заходи державного фінансового контролю з огляду на воєнний стан; до тривалості заходів державного фінансового контролю (інспектування, державний фінансовий аудит, перевірка закупівель) та інших строків, визначених порядками проведення цих заходів, не включають строк, упродовж якого такий захід (організація проведення, оформлення, реалізація) не здійснювали у зв'язку з обставинами, обумовленими воєнним станом; під час заходів державного фінансового контролю, зустрічних звірок, збирання інформації і документування процесу контролю документи надають, матеріали за його результатами реалізують у паперовій та/або електронній формі» [1].

Микола Васильович Романюк – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; аудитор, директор ТОВ «Нексія ДК Аудит і Податки»; партнер з контролю якості Групи компаній «NexiaDK. Auditors & Consultants»; член Ради Аудиторської палати України (АПУ) в своїй гостьовій лекції на тему «Аудиторська діяльність в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки», яка проводилась в онлайн-аудиторії для майбутніх фахівців з обліку і оподаткування відмітив: «В перші дні війни Аудиторська Палата України виступила зі зверненням до аудиторсько-бухгалтерської спільноти світу із закликом зупинити війну, отримавши підтримку від Польської палати обов'язкових аудиторів, Палати фінансових аудиторів Румунії, аудиторів Чехії, Болгарії, Словенії, Німеччини, інших країн Європи та світу, авторитетних міжнародних організацій та спілок, професійних бухгалтерів та аудиторів. Радою Аудиторської палати України опубліковано інформаційні повідомлення та листи «Щодо впливу військової агресії російської федерації на окремі аспекти діяльності суб'єктів аудиторської діяльності»; «Щодо впливу військової агресії російської федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти»; «Розгляд аудитором безперервності діяльності під час аудиту фінансової звітності» [2].

Внаслідок війни, сьогодні численні заходи контролю відмінюються, призупиняються, а інші – активізуються, нівелюються. Також, аудит має особливості у вимогах до процедур його проведення. Під час війни цілі та завдання аудиту дещо змінюються. Тому, було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 31.05.2022 року з метою забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки.

Основною метою нового Закону є створення правових механізмів стимулювання аудиторської діяльності та захисту інтересів аудиторів і суб'єктів аудиторської діяльності у період дії воєнного стану або/та післявоєнного відновлення економіки. В новації закону передбачається заборона на включення та передбачається виключення з Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності низки аудиторів за наступними ознаками:

- ✓ тих, які мають громадянство країни, що здійснює збройну агресію проти України;
- ✓ тих, які включені до відповідних публічних реєстрів країни, що здійснює збройну агресію України, або працюють чи мають власність;
- ✓ тих, які здійснюють управління аудиторськими фірмами, що зареєстровані у країні, що здійснює збройну агресію проти України;
- ✓ суб'єктів аудиторської діяльності, які мають у складі засновників (учасників, акціонерів) прямо або опосередковано громадян чи суб'єктів господарювання що здійснюють збройну агресію проти України;
- ✓ країни, що здійснюють збройну агресію проти України, а також які є учасниками мережі, зареєстрованої на території країни, що здійснює збройну агресію проти України.

Військова агресія з боку росії та запровадження воєнного стану на усій території України змінили умови функціонування підприємств (організацій).

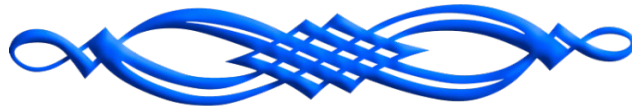

Виникла необхідність щодо коригування і методики проведення аналізу та аудиторської перевірки на підприємствах. Проведення аналізу фінансово-господарської діяльності можливе лише у випадках: 1) для потреб керівництва підприємства – оперативний, поточний та стратегічний аналіз; 2) при проведенні аудиторської перевірки з метою виявлення правильності та достовірності відображення показників бухгалтерського обліку в звітних документах.

У зазначених випадках, аналіз передбачає коригування існуючих показників на понесені втрати та знищені матеріально-технічні цінності, що відображаються у Балансі підприємства, та врахування можливих несприятливих подій на господарську діяльність у коротко -, середньо - та довгостроковому періодах функціонування. Аудитор, у свою чергу, спирається на використання існуючої методології проведення аудиторської перевірки (міжнародних стандартів аудиту), з урахуванням форс-мажорних обставин (у т.ч. військові дії та воєнний стан), що спричинили втрати та знищення майна підприємства.

Список використаних джерел:

1. Постанова КМУ «Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану» від 07.05.2022 № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>, (дата звернення 19.01.2023 р.).
2. Романюк М. В. «Аудиторська діяльність в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки»: гостьова лекція к. е. н., доцент кафедри фінансів економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка 11.05.2022 р, Київ. Офіційний сайт, URL: https://nubip.edu.ua/node/109134_2 (дата звернення 19.01.2023 р.).
3. «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»: Закон України від 31.05.2022 р. № 2285-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>, (дата звернення 19.01.2023 р.).

Yaroslav Zakharchuk
Politechnika Lubelska

Edukacja techniczno-informatyczna, 1st course
Scientific supervisor **Oksana Marunchak**

lecturer Separate structural subdivision Kamianets-Podilskyi professional college of
ERIHE «Kamianets-Podilskyi state institute»

LIFE SAFETY DURING THE STATE OF EMERGENCY

Security, as a comprehensive system of knowledge about the protection of life and activity of the individual, society and the living environment from dangerous factors of a natural and artificial nature, during martial law begins with awareness and appropriate management decisions.

Today's events in Ukraine leave none of us indifferent. At the same time, it is important to protect yourself and your loved ones from excessive anxiety, which can affect both emotional and physical health.

The state can directly manage both state-owned and all private companies, in fact, in "manual mode", and the rights and freedoms of Ukrainians can be significantly limited during the state of emergency.

It is possible to introduce a curfew, and an order not to leave homes without good reasons, and restrictions on freedom of movement around the country, and repurposing the company to produce products or services necessary for the country, and forced alienation or confiscation of property from citizens and businesses, that is, any other decisions, which will help save the lives of citizens and face the challenge in the state as a whole.

The state of emergency differs from the state of emergency in that it does not limit people's rights and freedoms, but establishes certain obligations for citizens, in particular:

- observe the rules of conduct, safety and actions in emergency situations;
- take measures to save the population and property before the arrival of the emergency rescue units;
- observe the regimes of protection against epidemics, radiation, etc.

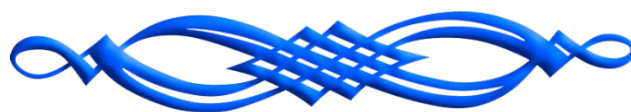
However, the introduction of a state of emergency on the territory of Ukraine introduces such restrictive measures for citizens and businesses as:

- establishment of a special regime of entry and exit, as well as restriction of freedom of movement in the territory where a state of emergency is introduced;
- traffic restrictions and their inspection;
- strengthening the protection of public order and objects that ensure the vital activities of the population and the national economy;
- prohibition of holding mass events, except for events, the ban on which is established by a court;
- prohibition of strikes;
- forced alienation or seizure of property from legal entities and individuals.

The authorities, first of all the civil protection services, will work intensively in a special mode to overcome a cataclysm, epidemic or other emergency situation. The authorities should organize regular notification of Ukrainians about events related to the situation, localize the problem, help the victims, and, if necessary, evacuate residents. Direct state intervention in the management of private companies or restrictions on the rights and freedoms of Ukrainians is not envisaged.

References:

1. ORDER No. 43 DATED 01.09.2022 "On the organization of occupational health and safety work at the institution in 2022 / 2023

Ірина Інґефер

студентка ОС магістр

Науковий керівник: Полятикіна Л. І.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Сумський національний аграрний університет

м. Суми

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ В АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Автомобільний транспорт є однією зі складових транспортної системи України. Виконуючи майже 80% обсягу вантажних перевезень економіки країни та більше ніж 90% пасажирських перевезень.

Автомобільний транспорт є також учасником процесу діяльності всіх інших видів транспорту. Займається перевезенням вантажів та пасажирів до пунктів призначення. Автотранспорт формується в автотранспортному підприємстві.

Підгрунтя виробничої бази автотранспортного підприємства становлять: вантажні автомобілі, легкові автомобілі, спеціальні автомобілі, автобуси, причепа й напівпричепа тощо.

Автотранспортні засоби зазвичай належать до окремої групи основних засобів, що зумовлює відповідну організацію їхнього обліку.

Особливістю діяльності автотранспортних підприємств є:

1. Використання основних засобів для надання автотранспортних послуг.
2. Використання трудових ресурсів для надання автотранспортних послуг.

Автотранспортні послуги надаються лише при одночасному використанні основних засобів та трудових ресурсів (машина не може їхати без водія).

Основним напрямком діяльності підприємств автомобільного транспорту є перевезення вантажів вантажними автомобілями та пасажирів легковими автомобілями й автобусами. Крім того, автотранспортні підприємства надають послуги, пов'язані з організацією й обслуговуванням автотранспортного процесу.

Автогосподарства надають послуги з навантажувально-розвантажувальних робіт, гаражне обслуговування та зберігання рухомого складу, технічне обслуговування та ремонт транспортних об'єктів, укладання умов виконання перевезень, контроль за їх виконанням, експедиційні й складські операції.

Для надання різних видів послуг, автотранспорт потребує постійного обслуговування та дотримання того, щоб транспорт перебував у працездатному стані. З метою продовження терміну експлуатації автомобілів, після завершення їх капітального ремонту, а для підвищення експлуатаційних якостей передбачається модернізація (поліпшення) об'єктів.

Автомобільні господарства здійснюються одержанням матеріальних цінностей автомобільного палива, мастильних матеріалів, запасних частин та агрегатів до автомобілів, автомобільних шин.

Однорідність виконаних робіт, відсутність незавершеного виробництва з перевезення вантажів і пасажирів істотно спрощує розрахунок фактичної собівартості виконаних робіт.

Автотранспортні засоби обов'язково належать до окремої групи основних засобів, що зумовлює відповідну організацію їхнього обліку. При цій одиниці обліку є об'єкт основних засобів із необхідними предметами комплектації.

Первинна вартість придбаного об'єкта складається з таких витрат:

- суми, що сплачують постачальникам і підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт;
- реєстраційні збори, державні мито й аналогічні платежі, що розглядаються у зв'язку з придбанням права на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита; - суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів;
- витрати зі страхування ризиків доставлення основних засобів;
- витрати на установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати, пов'язані з доведенням основних засобів до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою земельною ділянкою.

Витрати, що використовується для підтримання об'єкта в робочому стані й одержання первинно визначеної суми майбутніх економічних умов від його використання, до складу витрат.

Первинна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних із вдосконаленням об'єкта, що потенційно до збільшення майбутніх економічних можливостей, відповідно очікуваних від використання об'єкта.

Первинна вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів.

Облік і розрахунок фактичної собівартості перевезень на транспортних підприємствах розглянемо з використанням одного із методів простого, позамовного, нормативного.

Обчислення собівартості транспортної продукції не вимагає застосування складних методів, остання ця продукція має масовий характер, цьому простим способом і не має залишків незавершеного виробництва на кінець звітної періоду.

Об'єктом обліку й розрахунку при застосуванні цього методу є окремі види перевезень (робіт, послуг).

Нормативний метод обліку й калькулювання витрат на виробництво забезпечує:

- створення системи дієвих прогресивних норм і нормативів;
- поточний облік і розрахунок нормативної собівартості; виявлення й облік витрат, пов'язаних із відхиленнями від чинних норм і нормативів;
- виявлення місця, причини та винуватців відхилень;
- системний облік змін норм і нормативів; визначення фактичної собівартості як алгебраїчної суми нормативної її величини, відхилення від норми та зміни норми.

Зведений облік витрат на експлуатацію рухомого складу, його послугу та ремонт за нормативним методом ведуть за статтями витрат у розрізі окремих видів перевезень (робіт, послуг) із виявленням і обліком відхилень від норми за кожним показником. Зведений облік витрат на виробництво обробляється на підставі загальних даних, отриманих внаслідок обробки первинної документації.

Дані зведеного обліку зараховано під час складання калькуляції фактичної собівартості продукції. Якщо на підприємствах поточні норми суттєво відрізняються від планових, зведений облік витрат і калькулювання фактичної собівартості перевозять за нормативними калькуляціями.

Особливістю обліку в АТП є оперативний облік випуску автомобілів на лінію та їхній технічний стан. Щоденно диспетчер складає разом з іншими службами диспетчерський рапорт, який є основою для використання його керівництвом АТП у прийнятті рішень щодо підвищення технічної готовності парку автомобілів.

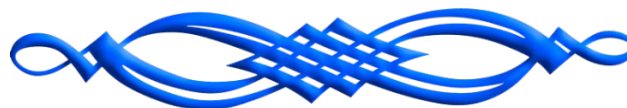
На підприємствах, де чинні норми несуттєво відрізняються від планових, за основу обліку відхилень беруться норми, закладені до планових розрахунків собівартості окремих видів перевезень. Якщо норми витрат змінюються в процесі виконання перевезень, виявлену різницю обчислюють окремо як пов'язану зі зміненою нормою, а планова собівартість не змінюється.

На підставі даних зведеного обліку витрат на виробництво складаються розрахунки фактичної собівартості, які вибираються для контролю за виконанням плану собівартості окремих видів і всього обсягу перевезень. Звітні розрахунки складаються на всіх учасники підприємства.

Список використаних джерел:

1. Автоматизація бухгалтерського обліку "1С: Бухгалтерія". Облік матеріальних цінностей (крім товарів): прихід, видаток // Галицькі контракти. Дебет-кредит. — 2010. - №9.-С.28-45.
2. Адамс Р. Основы аудита / Р. Адамс; Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 2009. — 398с.
3. Алборов Р. А. Аудит в организациях промышленности, торговли и АПК / Р. А. Алборов. — [4-е изд. перераб. и доп.]. — М. : “Издательство “Дело и Сервис”, 2010. — 432с.
4. Андреева Г. И. Економічний аналіз: навч.-метод. Посібник / Г. И. Андреева. — К. : Знання, 2012. — 263с. — (Серія "Вища освіта ХХІ століття").
5. Атамас П.Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки: [навч. посібник] / П.Й. Атамас. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 392 с..
6. Ахтирська О. Придбання запасів. Бухгалтерський і податковий облік / О. Ахтирська // Дебет-Кредит. - 2011. № 50. — С. 15-20.
7. Байдык О. Методы калькуляции себестоимости / О. Байдык // Бизнес. - 2010. - 31 января. - С.43-53.
8. Бакун Ю. Особливості проведення переоцінки запасів відповідно до П(С)БО / Ю. Бакун // Дебет-Кредит. - 2011. - № 48. — С. 10-13. 9. Баранова Я. В.

- Тестирование учета материалов при проведении аудита / Я. В. Баранова // Аудиторские ведомости. - 2012. №11.- С. 3-5.
10. Бардаш С. В. Інвентаризація: теорія, практика, комп'ютеризація / С. В. Бардаш. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – 372с.
  11. Белов Н.Г. Организация первичного учета в сельскохозяйственных предприятиях / Н.Г. Белов, В.А. Орлов. - М.: Издательство "Статистика", 1973. - 272 с. 74
  12. Белоусова І. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості / Белоусова І., Чумаченко М. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. - №4. – С. 4-9.
  13. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. – 528с.
  14. Болюх М. А. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ: навч. посібник / М. А. Болюх, А. П. Заросило / Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". — К. : КНЕУ, 2012. — 342с.
  15. Булах Т. Основні напрями вдосконалення організаційно-економічного забезпечення регіонального розвитку підприємництва у сфері послуг / Т. Булах // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 7. - С. 156-159.
  16. Бутинець Т.А. Документування господарських операцій: теорія, методологія, комп'ютеризація. Наукове видання / Т.А. Бутинець. -Житомир: ЖІТІ, 1999. - 412 с.
  17. Бухгалтерський облік в Україні: нормативна та методична база: Навчальний посібник / Укладачі: Г.О. Партин, А.Г. Загородній, Л.М. Пилипенко. – Львів: “Магнолія плюс”, 2011. – 264с.
  18. Бухгалтерський облік в Україні: навч. Посібник; за ред. Р. Л. Хом'яка, В. І. Лемішовського. — [7-ме вид., доп. і перероб.]. — Львів: Національний університет “Львівська політехніка”, “Інтелект-Захід”, 2012. — 1224 с.
  19. Бухгалтерський облік за національними стандартами. Практичний посібник. – [4-те видання доповнене і перероблене] / Укладачі: Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Б. М. Литвин, Р. О. Мельник. - Тернопіль: Економічна думка, 2007.
  20. Бухгалтерський облік і фінансова звітність - об'єкти фінансового контролю: Метод. посібник / Державна контрольно-ревізійна служба. / П.К. Германчук (кер.колективу авт.-упоряд.). — К. : Атіка; Ельга-Н, 2010. — 303с. 75

Тетяна Копотієнко

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

Вікторія Негоденко

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

Вікторія Ганжа

*здобувачка вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

СУДОВА ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Судова економічна експертиза є важливим джерелом отримання доказів у судових провадженнях та досудових розслідуваннях. На сьогодні за участю експертів-економістів розслідується значна кількість кримінальних, цивільних чи господарських справ з питань злочинності в економічній сфері. Судову економічну експертизу призначають у випадках, коли для вирішення питань по відповідним справам необхідні спеціальні економічні, фінансові, податкові та бухгалтерські знання. Крім того, нові виклики перед судовими експертами поставила воєнна агресія РФ проти України та впровадження воєнного стану.

Економічна експертиза – це документальне підтвердження (дослідження) закономірностей утворення, відображення в регістрах бухгалтерського обліку, та у звітності інформації щодо показників господарської діяльності підприємств; дослідження правильності і повноти формування доходів, витрат і результатів діяльності, формування активів, зобов'язань та власного капіталу, банкрутства та ліквідації підприємств, орендних відносин, наявності та розміру понесених збитків, оподаткування, включаючи трансфертне ціноутворення, кредитування та здійснення інших операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів [1].

У свою чергу, судова економічна експертиза - це експертне дослідження матеріальних об'єктів (документів бухгалтерського, податкового обліку та звітності), що містять інформацію про обставини справи та підлягають дослідженню у суді за їх змістом та формою і допомагають суду досягти об'єктивності у доказуванні. Проведені дослідження оформлюються у вигляді висновків експертизи [3].

Предметом економічних експертиз є фактичні дані або інформація про допущені правопорушення економічного характеру: зловживання у веденні бухгалтерського обліку і контролю, в організації виробництва, розподілу продукції; порушення методики і нормативів при плануванні, фінансуванні й кредитуванні господарської діяльності; заподіяння підприємницькій діяльності матеріальної шкоди або перешкоджання своєчасному виявленню фактів, які

призводять до неефективності, збитковості виробництва, порушення у сфері оподаткування та трансфертного ціноутворення [1].

Об'єктами дослідження у експертизах виступають: первинні документи (податкові та видаткові накладні, акти приймання-передачі, касові та банківські документи, митні декларації тощо); облікові реєстри (касові книги, картки складського обліку, реєстри податкових накладних, відомості аналітичного обліку, журнали-ордери тощо); бухгалтерська, фінансова, податкова та статистична звітність; акти ревізії, висновки експертів інших спеціальностей [2].

Існують такі види судової економічної експертизи:

- експертиза документів бухгалтерського, податкового обліку та звітності;
- експертиза документів про економічну діяльність підприємств;
- експертиза документів фінансово-кредитних операцій [1].

Війна в Україні впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства. Винятком не стала і судова економічна експертиза. Міністерство юстиції України видало наказ «Про деякі питання забезпечення судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану» від 14.03.2022 р. №1138/5, що визначає особливості здійснення цього виду діяльності під час війни [4]. Основні тези полягають у такому:

1) Зупинити проведення планових перевірок діяльності атестованих судових експертів, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, позапланових контрольних перевірок діяльності судових експертів та перевірок відповідності робочого місця, розпочатих відповідно до Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах на період до останнього календарного дня (включно) місяця, в якому буде припинено чи скасовано воєнний стан. Перевірка відповідності робочого місця може бути проведена в районах, у яких не проводяться воєнні (бойові) дії або які не перебувають у тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), у разі надходження заяви щодо проведення такої перевірки від особи, яка має намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта з відповідної експертної спеціальності [4].

2) Перенести проведення планових перевірок діяльності атестованих судових експертів, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, які мали розпочатися у період з 24 лютого 2022 р., відповідно до скоригованого графіка перевірок [4].

3) Зупинити з дня введення в Україні воєнного стану перебіг строків розгляду заяв та документів, поданих до Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України відповідно до Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів [4].

4) Продовжити строк дії свідоцтв про присвоєння кваліфікації судового експерта фахівцям, які до введення воєнного стану в Україні подали заяви та документи для проходження атестації в Центральній експертно-кваліфікаційній

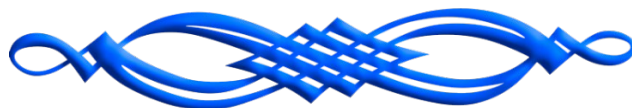
комісії при Міністерстві юстиції України з метою продовження строку дії свідоцтв, а також свідоцтв про присвоєння кваліфікації судового експерта, строк дії яких закінчується у період дії воєнного стану, або протягом одного місяця після припинення чи скасування воєнного стану [4].

5) Зобов'язати фахівців протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану вжити заходів щодо продовження строку дії свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта у порядку, визначеному Положенням про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів. У разі невжиття цих заходів, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта вважається недійсним [4].

Отже, судова економічна експертиза полягає у дослідженні господарських фінансових операцій, стану та результатів економічної діяльності суб'єктів економічних відносин. Поставлені перед нею завдання визначають, які саме питання судової та правоохоронної діяльності треба вирішити, та межі дії компетенції експерта-економіста. Експерти-економісти у межах своєї компетенції проводять дослідження та надають висновки тільки на підставі документів, що підтверджують господарські операції. У разі, якщо дані обліку суперечать фактичним обставинам та іншим доказам по справі, то оцінку таких доказів належить здійснити судово-слідчим органам, до компетенції яких це віднесено процесуальним законодавством. Дія воєнного стану безпосередньо вплинула і на здійснення судової економічної експертизи: на проведення планових перевірок, строки виконання справ, розгляду документів і заяв, строки дії свідоцтв про присвоєння кваліфікації та їх надання тощо. Але ці процеси є тимчасовими й після закінчення війни судова економічна експертиза запрацює в повному обсязі, визначеному законодавством.

Список використаних джерел:

1. «Економічна експертиза», Київський науково-дослідний інститут судових експертиз, Міністерство юстиції України. URL: <https://kndise.gov.ua/ekonomichna/>
2. «Судова економічна експертиза та напрямки її дослідження», Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз, Міністерство юстиції України. URL: <https://cutt.ly/VMO8URI>
3. «Економічна експертиза», Науково-дослідна лабораторія судових експертиз. URL: <https://ndlse.com.ua/ekonomichna-ekspertyza.html>
4. Наказ Міністерства юстиції України «Про деякі питання забезпечення судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану» від 14.03.2022 р. № 1138/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0326-22#Text>

Максим Курдюшкін

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Олена Подолянчук,

завідувач кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

к.е.н, доцент факультету обліку та аудиту

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

РОЗРАХУНКИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Незалежно від виду діяльності суб'єктів господарювання для виконання певних завдань залучаються наймані працівники. Як результат між працівниками і роботодавцем виникають трудові відносини, наслідком яких є розрахунками з оплати праці.

Питання оплати праці і трудових відносин завжди були актуальними, оскільки кожна людина ставить за мету мати стабільну роботу та гідну заробітну плату. В мирний час працездатне населення цінує свій робочий час та особливо час, виділений на відпочинок. Проживши більше 70-ти років в мирі, співпрацювати з різними вітчизняними та зарубіжними підприємствами, прагнути до вирішення покращення економічних, соціальних та екологічних проблемних питань як в середині країни, так і на світовому ринку, сучасне українське суспільство не могло повірити, що опиниться в таких жорстоких умовах. Воєнні дії в Україні та введений воєнний стан змусив лідерів переглянути низку законодавчих документів, у тому числі і щодо залучення працівників до інших видів робіт, умов виплати заробітної плати, умов праці та відпочинку на даний період, що можливо тимчасово поставило деяку категорію працівників в досить скрутне становище [1].

Варто зауважити, що нормативне регулювання оплати праці є багаторівневим: ринкове регулювання; державне регулювання; колективно-договірне регулювання та внутрішнє регулювання на рівні суб'єктів господарювання. Проте можна стверджувати, що кожен із названих вище напрямів регулювання не є досконалим [3, с. 222], що викликає різні підходи до розуміння сутності поняття «оплата праці».

В законодавстві немає чіткого визначення терміну «оплата праці». Законодавство вживає поняття «оплата праці» та «заробітна плата» як слова-синоніми. Також відсутні будь-які критерії розмежування цих термінів. Проте з такою позицією законодавця досить важко погодитись, оскільки науковці застерігають від застосування термінів-синонімів у праві, називаючи це одним із найпоширеніших порушень принципу єдності юридичної термінології. Означене можна пояснити тим, що в мові практично немає абсолютних синонімів, що унеможлиблює ефективне правове регулювання без чіткого визначення понятійних категорій. Саме тому терміни «оплата праці», «заробітна плата» мають бути чітко визначені, розмежовані й наповнені конкретним змістом. Тому доцільно буде розглядати «оплату праці» як термін більш широкий, оскільки його

цільове призначення спрямоване на організацію оплати праці, регламентацію її окремих елементів і всієї системи правових засобів у цій сфері, а «заробітну плату» своєю чергою – як термін, порівняно вужчий і спрямований на права працівника в трудових відносинах, отримання грошової винагороди [2, с. 305].

Все це негативно впливає на систему обліку розрахунків за виплатами працівникам, а також узагальнення інформації у різних формах звітності (табл. 1).

Таблиця 1

Використання облікових категорій в законодавчо-нормативній базі

Назва документа	Облікова категорія
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Розрахунки з оплати праці
Звіт про рух грошових коштів	Витрачання на оплату праці
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	Елемент операційних витрат – витрати на оплату праці
П(С)БО 26 «Виплати працівникам»	Виплати працівникам
МСБО 19 «Виплати працівникам»	Виплати працівникам
Інструкція №291 «Про застосування плану рахунків»	Розрахунки за виплатами працівникам

Джерело: [5, с. 60]

Для точного і достовірного відображення обліку оплати праці на рахунках бухгалтерського обліку та відображення даних у фінансовій звітності всі підприємства, установи та організації, незалежно від форм власності, повинні керуватися основними діючими нормативно-правовими документами, які регулюють облік оплати праці, такими, як Закон України «Про оплату праці», Закон України «Про колективні договори і угоди», Кодекс Законів про працю, Закон України «Про охорону праці» тощо.

В умовах воєнного стану при організації трудових відносин основним нормативним документом є Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (Закон №2136) [6], який має пріоритети перед звичайними нормами трудового законодавства.

В умовах сьогодення, коли наявна кризова ситуація, зростають ціни на засоби і предмети праці, суб'єкти господарювання змушені зменшувати витрати, в т.ч. й на оплату праці.

Якщо суб'єкт господарювання не може здійснювати свою діяльність, то ним може бути оголошено простій; застосовано порядок призупинення дії трудового договору [4]. Такі підходи впливають на організацію розрахунків з працівниками.

Відповідно до Закону №2136, у разі простою, коли виникла виробнича ситуація, працівники можуть бути переведені за їх згодою з урахуванням спеціальності і кваліфікації на іншу роботу на тому ж підприємстві, в установі, організації на весь час простою або на інше підприємство, в установу, організацію, але в тій самій місцевості на строк до одного місяця [6].

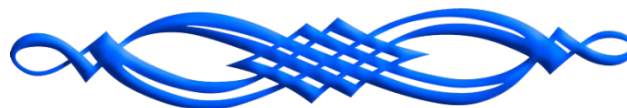
А час простою не з вини працівника, в т. ч. на період оголошення карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, оплачується з розрахунку не нижче від двох третин тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу).

Відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам на час призупинення дії трудового договору у повному обсязі покладається на державу, що здійснює військову агресію. Питання щодо механізму відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам державою-агресором наразі залишається відкритим. Однак, при призупиненні трудового договору роботодавець повинен продовжувати ведення обліку в частині нарахування заробітної плати та компенсаційних виплат, які були б належні працівникові, якщо такого призупинення не було б [4].

Таким чином, належно організований облік за будь-якої ситуації є одним із пріоритетних завдань системи управління підприємства.

Список використаних джерел:

1. Гуренко Т.О. Облік оплати праці та трудові відносини у воєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1153/1111> (дата звернення: 15.01.2023).
2. Мельник Я. Оплата праці: правовий аспект. *Юридичний вісник* 2020. №6. С. 303-308.
3. Подолянчук О.А. Облік та оподаткування розрахунків за поточними виплатами працівникам. *Theoretical and practical aspects of the development of the European Research Area: monograph / edited by authors*. 1st ed. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2020. С. 220-246.
4. Подолянчук О.А. Оплата праці та розрахунки з працівниками в умовах воєнного стану: трудові відносини та обліковий аспект. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php/Downloads/pdf/7_2020/pdf/5_2022/83.pdf?op=1&z=10290 (дата звернення: 15.01.2023).
5. Подмешальська Ю.В., Панченко А.М. Удосконалення організації обліку заробітної плати. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №1. С. 58-63.
6. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України № 2136 від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 15.01.2023).

Ірина Луценко

студентка ОС магістр

Науковий керівник: Ярміла Ткаль,

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

Сумський національний аграрний університет

м. Суми

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Аудит нематеріальних активів є однією із складових загальної аудиторської перевірки фінансової звітності аграрного підприємства. Відповідно до п. 4 НП(С)БО 8 нематеріальним активом є «немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований» [3]. Напрацьована роками система аудиту є дієвим інструментом виявлення та врахування в діяльності підприємств імовірних порушень, тому дослідження специфіки її застосуванні в для аграрних підприємств, є актуальним завданням. При цьому основною метою аудиторської діяльності є підтвердження достовірності наведених у фінансовій звітності даних про нематеріальні активи та відповідності фінансово-господарських операцій з такими активами нормативним актам.

Дослідженням методики проведення аудиту нематеріальних активів займалися такі вчені, як: Сунь Лін, М.І. Бондар, Н.М. Бразілій, А.М. Герасимович, Л.Ю. Мельник, М.В. Кужельний, Т.В. Польова, О.А. Петрик, С.В. Шульга, В.С. Рудницький, В.Я. Савченко, В.В. Сопко, А.Д. Шеремет та інші. Напрацювання вчених є важливими для сучасності, адже звертають увагу на недоліки методик аудиторських перевірок, та пропонують дієві шляхи їх вирішення. Натомість, залишаються неопрацьованими деякі актуальні для сьогодення питання щодо методики аудиту НМА аграрних підприємств з урахуванням специфіки даної галузі.

Виходячи з того, що термін «нематеріальні активи» по різному трактуються в нормативних актах та роботах науковців. Як наслідок – неможливо сформулювати єдиний підхід щодо класифікації нематеріальних активів. В результаті практично неможливо врахувати всі особливості даного об'єкту обліку в обліковій політиці на етапі організації облікового процесу, що неодмінно позначається на якості звітної інформації [1].

Порядок проведення аудиту НМА полягає у перевірці наявності всіх потрібних документів, які підтверджують права на володіння ними. Перевірка правильності та своєчасності відображення нематеріальних активів на балансі підприємства є одними з важливих вимог аудиту фінансової звітності та нематеріальних активів зокрема.

У процесі аудиту нематеріальних активів можна виділити наступні етапи:

1. Полягає у перевірці положень облікової політики в частині нематеріальних активів; виділенні аудитором конкретних об'єктів обліку нематеріальних активів підприємства, у розумінні правильності обліку кожного об'єкту за встановленою групою. На даному етапі необхідно перевірити, чи правильно оцінені нематеріальні активи і чи правильно сформована початкова

вартість придбаних нематеріальних активів. Відповідно пункту 2.4. Методичних рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів, «придбані (створені) об'єкти нематеріальних активів зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю» [2].

2. Передбачає необхідність перевірки аудитором правильності оприбуткування нематеріальних активів, що кореспондують з рахунком 12 «Нематеріальні активи» по відношенню до рахунків 31 «Рахунки в банках», 46 «Неоплачений капітал», а також правильності нарахування та відображення в обліку амортизації НМА – рахунок 13 «Знос», а саме субрахунок 133 «Знос нематеріальних активів».

3. Завершальний етап полягає у необхідності перевірки повноти відображення у Примітках до річної фінансової звітності інформації про наявні НМА, зокрема, правильності визначення балансової вартості даних активів; перевірки методу нарахування амортизації, умов експлуатації нематеріальних активів; наявності і руху НМА у звітному році; формуванні документів щодо результатів аудиту НМА тощо.

Для досягнення основних цілей, вирішення конкретних питань і підготовки висновків, аудитору необхідно дати характеристику основним критеріям та вимогам до аудиту нематеріальних активів (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії і вимоги, що пред'являються при аудиті НМА

№	Критерії	Вимоги
1.	Загальна прийнятність звітності по НМА	Чи відповідає звіт усім вимогам, що до нього пред'являються, чи містить суперечливу інформацію?
2.	Обґрунтованість	Чи є підстави включати наявні значення у звіт?
3.	Закінченість	Чи всі активи, що належать компанії, включені у звіт?
4.	Оцінка	Чи всі нематеріальні активи правильно оцінені та підраховані?
5.	Класифікація	Чи правильно віднесені суми НМА на рахунки бухгалтерського обліку, на яких вони обліковуються?
6.	Розділення	Чи включаються у звітність операції, здійснені незадовго до дати балансу, до періоду, в якому вони відбулися?
7.	Акуратність	Чи вартість нематеріальних активів відображена відповідно до чинного законодавства, чи відповідають суми за окремими операціями даним, наведеним у книгах та журналах аналітичного обліку, чи правильно вони узагальнені, чи відповідають кінцеві суми наведеним даним у Головній книзі?
8.	Розкриття	Чи всі нематеріальні активи належним чином класифіковані та описані, обліковані у фінансовій звітності та належним чином відображені у звітах та додатках?

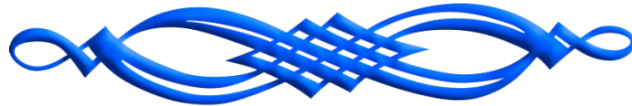
Таким чином, перевірки нематеріальних активів сільськогосподарських суб'єктів господарювання повинні організовуватися та здійснюватися відповідно до системного підходу, який гарантує достовірну перевірку відповідності бухгалтерського обліку та звітності нормативним стандартам і документації з урахуванням галузевих особливостей. У сучасних умовах

критеріями вдосконалення аудиту є теоретико-методологічні аспекти, а також процедури контролю якості аудиторської роботи.

Для покращення якості проведення аудиту, зокрема, аудиту нематеріальних активів необхідно привести українське аудиторське законодавство у відповідність до європейського та міжнародного. Тому подальші дослідження необхідно спрямувати у напрямку поглиблення та обґрунтування галузевої складової організаційно-методичних аспектів аудиту та розробки конкретних методик аудиту підприємств даної галузі.

Список використаних джерел:

1. Кожушко О.В., Ю. О. Лядова Ю.О. Вдосконалення методики проведення аудиту нематеріальних активів: ел. наук. фах. Видання. Харків: Харківський нац. ек. ун. ім. Семена Кузнеця, 2021.
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів: затв. наказом М-ва фінансів України від 16.11.2009 № 1327 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 23.11.2022).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.99 р. № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1327201-09#Text> (дата звернення: 23.11.2022).

Назар Мельник

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Наталія Правдюк,

д.е.н., професор, завідувачка кафедри бухгалтерського обліку

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ПОТОЧНА ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ : ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ЩОДО УПРАВЛІННЯ

Процес відображення даних щодо дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку обумовлений необхідністю забезпечення належного інформаційного забезпечення управлінських рішень у сфері розрахунків із покупцями та замовниками продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства.

В процесі ведення ділових переговорів щодо участі підприємства у тендерах та обсягів постачання у майбутньому фахівці мають бути поінформовані про наявний стан та рух заборгованості дебіторів, що є основою обговорення параметрів партнерства у стратегічній перспективі, а саме можливості надання відстрочки платежів, необхідності авансування продукції, доцільності надання торгівельних знижок тощо [1, с.174].

Дебіторська заборгованість - це показник фінансового стану підприємства, що вказує на суму заборгованості на користь підприємства на певний термін за наданий комерційний та споживчий кредити покупцям, а також як суму авансу

для постачальників, щодо яких у підприємства з'являється майнове документально підтвержене право вимоги оплати боргу [2, с.7].

Головна мета управління дебіторською заборгованістю – максимізація прибутку підприємства шляхом управління процесами формування та інкасації дебіторської заборгованості.

Велике значення для ефективного управління дебіторською заборгованістю має її класифікація за об'єктами виникнення на:

– поточну дебіторська заборгованість: за відвантажену продукцію, товари, роботи, послуги; за виданими авансами; з учасниками фінансово-промислових груп; за гарантійним забезпеченням; з підзвітними особами; за претензіями; за нарахованими доходами; з відшкодування наданих збитків; за надані позики; із внутрішніх розрахунків; з державними цільовими фондами; за операціями з деревативами; з іншими дебіторами;

– довгострокову дебіторську заборгованість: за майно, що передано у фінансову оренду (сума мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням фінансового доходу, що підлягає отриманню); довгострокові векселі одержані; інша довгострокова дебіторська заборгованість (видача довгострокових позик працівникам підприємства та інші види розрахунків) [3 ; 4].

Сьогодні одним із найбільш складних і суперечливих питань управління дебіторською заборгованістю є його облікові аспекти щодо управління цією заборгованістю. Суб'єкти господарювання на перший план висувають вирішення власних проблем замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед партнерами. Відсутність майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дає їм змогу ухилятися від взаєморозрахунків із партнерами [5, с.602].

Головним завданням бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості підприємства є надання повної, об'єктивної та достовірної інформації його керівництву та менеджерам управлінської ланки про стан та рух сум заборгованості дебіторів для обґрунтування рішень у сфері фінансового менеджменту. За цих умов є винятково важливим забезпечення адекватності бухгалтерських даних реальному становищу справ розрахунків підприємства з покупцями, замовниками та іншими дебіторами, що вимагає проведення ретельної їх перевірки та визначення достовірної вартості дебіторської заборгованості [6, с. 115].

Одним із шляхів удосконалення розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю є поліпшення договірної роботи. Необхідно виділити такі напрямки організації договірної роботи на підприємстві (рис.1).

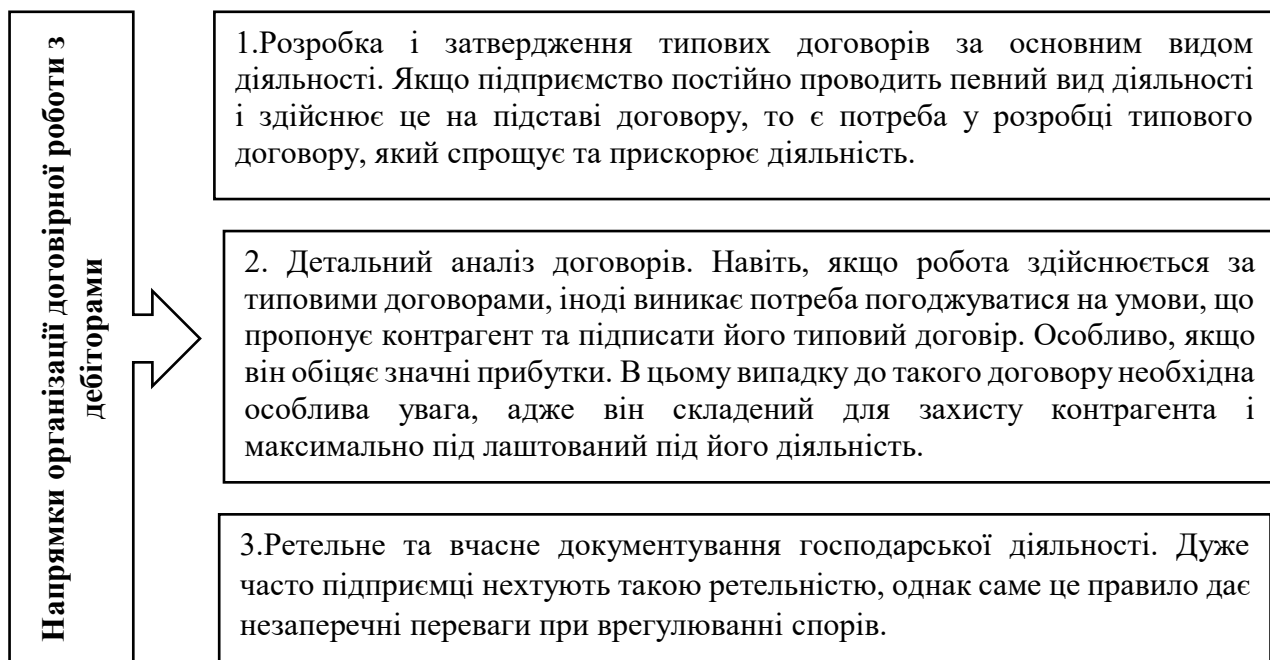

Рис.1 Напрямки організації договірної роботи з дебіторами

Джерело: сформовано автором на підставі [7].

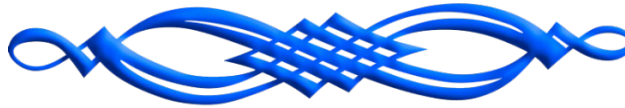
На підставі опрацьованих джерел [1-7] та проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

- дебіторська заборгованість як невід’ємна складова активів підприємства в сучасних кризових економічних умовах потребує особливої уваги з боку фінансових менеджерів підприємства;
- головною метою управління дебіторською заборгованістю є максимізація прибутку підприємства шляхом управління процесами формування та інкасації дебіторської заборгованості;
- основним завданням облікової класифікації дебіторської заборгованості за об’єктами виникнення є її ідентифікація для цілей подальшого обліку та систематизація і розкриття інформації про стан та рух заборгованості окремих видів та груп дебіторів підприємства, оскільки такі дані слугують інформаційною базою для прийняття управлінських рішень в напрямі скорочення поточних потреб в обігових коштах, пошуку потрібних обсягів поточного фінансування із зовнішніх джерел тощо.

Список використаних джерел:

1. Тирінов А.В. Методологія облікової класифікації дебіторської заборгованості підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 20. Частина 2. 2016. С.173-176
2. Лисак О.П. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/782/801>
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
5. 5.Рибалко О.М., Коваль С.Є. Облікові аспекти управління дебіторською заборгованістю. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 13. 2016. С.603-606
6. Тирінов А.В. Особливості визнання та облікової оцінки дебіторської заборгованості підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Випуск 5-2 (05). 2016. С.114-120
7. Гудзенко Н.М. Організація договірної роботи на підприємстві з мінімізацією ризиків зловживань. Проблеми економічного, облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали II Всеукр. наук.-практич. конф. молод. учених, 8 грудня 2016 року. Вінниця. «Едельвейс і К». С.31-33

Галина Мельничук
студентка ОПС фаховий молодший бакалавр
Науковий керівник: **Ольга Попіль**,
викладач обліково-фінансових дисциплін, спеціаліст першої категорії
ВСП Заліщицький ФК імені Є.Храпливого НУБіП України
м.Заліщики

ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сучасний розвиток економіки України частково залежить від продуктивності й можливості бізнес-середовища до ефективного протистояння усім викликам військового часу. Сьогодні можна спостерігати здатність підприємців до самоорганізації й бажання працювати в умовах війни підтримуючи головні тенденції розвитку економіки під керівництвом центральних органів влади, тому зберігається можливість наповнення державного бюджету, забезпечення працюючого населення робочими місцями та збереження його платоспроможності. Саме тому, влада країни повинна ініціювати нові заходи щодо пріоритетів і механізмів стимулювання розвитку економіки [1], які будуть направлені на підтримку бізнес-середовища під час війни і передбачати зміни щодо вимог ведення бізнесу, кредитування, оподаткування, можливість релокації з територій ведення активних бойових дій тощо.

24 лютого 2022 року Наказом Президента України та Верховною Радою України було введено воєнний стан [2]. Війна має неабиякий вплив на економіку країни, оскільки реальний сектор зіштовхнувся з чималою кількістю викликів. Тому дуже важливим елементом її підтримки є функціонування бізнесу.

Налагодження роботи вітчизняного бізнесу є гарантією наповнення державного бюджету шляхом сплати податків, збереження робочих місць,

платоспроможності населення та руху економіки. Для цього уряд запровадив низку ініціатив, які б допомогли підприємництву в цей непростий час: послаблення вимог щодо ведення підприємницької діяльності, ухвалення програми релокації, доступне кредитування та інші покращення, що будуть сприяти успіхам на економічному фронті.

Підприємці поступово адаптуються до нових реалій і відновлюють свою діяльність. Для них скасували практично всі ліцензії та дозволи, відтермінували планові та позапланові перевірки, дозволили не сплачувати окремі податки, зокрема пов'язані із втраченими товарами на територіях, де ведуться бойові дії.

Однією з важливих ініціатив, яку запровадив уряд, було зменшення податкового навантаження на бізнес для збереження виробничого потенціалу та робочих місць.

Серед податкових змін варто виділити наступні:

- ФОПам та юридичним особам, в яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 10 мільярдів гривень, надано право користуватися спрощеною системою оподаткування та сплачувати єдиний податок за ставкою 2% від обороту зі звільненням від податку на прибуток, ПДВ та інших платежів, а будь-яких обмежень щодо кількості працівників не буде;

- Добровільно сплачувати єдиний податок можуть ФОПи I та II групи;

- ФОПи II та III групи на власний розсуд вирішують чи сплачувати ЄСВ за найманих працівників, які були призвані на військову службу до лав ЗСУ чи інших формувань. Ці суми будуть погашатися за кошти державного бюджету;

- До кінця 2022 року від плати за землю та екологічного податку звільняються власники, підприємства яких розташовані на окупованих територіях чи в зоні бойових дій;

- На період дії воєнного стану ставка ПДВ на пальне при постачанні та ввезенні знизилася з 20% до 7%, а також скасували акцизи на нафтопродукти;

Наступним важливим кроком для покращення становища стала реалізація програми релокації бізнесу з територій, де тривають бойові дії на захід України. Станом на сьогодні цією можливістю може скористатися будь-яке підприємство, що перебуває в зоні ризику. Проте першочергово будуть переміщувати стратегічні підприємства та ті, які виготовляють товари першої необхідності.

Забезпечення логістичної можливості без надмірної загрози для залізничників та водіїв - це основна умова здійснення переїзду. Тому евакуацію із зони активних бойових дій та через гуманітарні коридори не проводять. Державні та місцеві органи влади сприяють створенню умов для: 1) безоплатного переміщення компаній; 2) вибору відповідних ділянок розміщення виробництва; 3) перевезення та розселення працівників; 4) підбору персоналу у місцях дислокації.

За даними Міністерства економіки, протягом кількох останніх місяців 707 підприємств перенесли потужності на захід України, створюючи сотні тисяч робочих місць для переселенців у кооперації з місцевою владою у проєкті «33-33-33». А загалом було прийнято понад півтори тисячі заявок для участі в програмі релокації [4].

Ще однією важливою ланкою економіки виступають банки, які змогли вкрай швидко відреагувати на нові реалії та послабити умови обслуговування

для своїх клієнтів: зниження відсоткових ставок, запровадження кредитних канікул, скасування низки комісій тощо.

Своєю чергою Кабінет Міністрів розширив програму «Доступні кредити 5-7-9%», а саме запустив безвідсоткове кредитування бізнесу на період війни. Кредитний ліміт збільшили до 60 мільйонів гривень. Отримати кредит може будь-який бізнес, що потребує підтримки, за ставкою 0% на період дії воєнного стану та місяць після його закінчення, однак пізніше вона зросте до 5%. Строк кредитування за програмою «5-7-9» залежатиме від цільового призначення грошей. На реалізацію інвестиційного проекту надається щонайбільше на 5 років, а для фінансування оборотного капіталу – на 3 роки. Програма розширена на середні підприємства з річним доходом до 50 млн. євро. і на великі підприємства з доходом більше 50 млн. євро. незалежно від кількості працівників. Станом на 10.10.22 р. кількість підписаних кредитних угод складає 48 393 на суму 143 566,7 млн. грн (із них на 53 945,61 млн. грн. підписані угоди з 24.02.2022 р. [5]).

Серед головних заходів з допомоги має бути включена підтримка малого бізнесу. Одними із методів державного стимулювання розвитку малого підприємництва є: 1) Зменшення навантаження податків за допомогою встановлення граничної межі оподаткування підприємців малого бізнесу, зменшення кількості податків. 2) Встановлення пільг з приводу оподаткування прибутку малих підприємств; надання державних субсидій. 3) Державна підтримка розвитку факторингової та лізингової діяльності. 4) Розміщення держзамовлення на виробництво продукції та надання послуг сектором малих підприємств на конкурсній основі. 5) Створення розвинутої системи інформаційно-консультаційного забезпечення та ринкової інфраструктури.

Отже, війна завдала значного удару по економіці країни, тому сьогодні надважливим є те, щоб вона продовжувала працювати. Варто враховувати наявні ризики та скористатися всіма доступними стимулами та перевагами для продовження поточного або створення нового бізнесу.

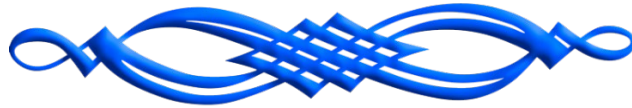
Прийняті рішення урядом України з підтримки розвитку бізнес-середовища у період воєнного стану є досить результативними. Бізнесу надано можливість адаптуватися до нових реалій життя і максимально швидко реагувати на зміни в лояльних умовах. Підтримуючи малий, середній та великий бізнес уряд доводить, що саме він виступає рушійною силою відбудови української економіки та швидкого її оновлення з метою підтримки територіальної незалежності та самостійності держави.

Список використаних джерел:

1. Могильська В. Стимулювання бізнесу в період воєнного стану в Україні. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (2022): 195-197.
2. Про введення воєнного стану в Україні (Наказ Президента України). № 64. (2022). Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397/>

3. *Про правовий режим воєнного стану* (Закон України). № 389-VIII. (2015). Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/t150389?an=1/>
4. *Релокація підприємств із зони бойових дій*. (2022). Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/print/222939.html/>
5. *Тил працює - Україна воює: підтримка бізнесу в умовах воєнного стану*. (2022). Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221573.html/>

Валентина Надоля
здобувач освітньої програми «Менеджмент організацій»
Науковий керівник: **Ольга Крикун**,
к.е.н., доцент, доцент закладу вищої освіти
кафедри економіки та менеджменту
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків

НЕОБХІДНІ УМОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ СТАНДАРТИЗАЦІЄЮ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

При забезпеченні якості різні види робіт направлені на постійне покращення будь-якого процесу виробництва у часі. Найважливішими кроками в управлінні витратами є загальне оцінювання діяльності підприємства. Витрати, пов'язані з якістю, визначаються похибками, відмовами, затримками, дефектами і всякими заходами, які не додають цінності кінцевому продукту. Підвищення витрат приводить до підвищення ціни продукції, яка викликає скорочення об'ємів продажу. Щоб продукція, яка виробляється купувалася за високою ціною, необхідно постійно вдосконалювати, а це додаткові витрати, які полягають в попередженні помилок і контролі якості.

Концептуальні підходи щодо управління витратами на якість набули розробки Е. Демінга і Г. Тагута, які за допомогою способів математичної статистики довели, що продукцію можна вироблювати без дефектів, по 100 % відповідності продукції технічним умовам, скорочуючи витрати невідповідності. Впровадження стандартів якості на виробництві впливає на порядок організації обліку витрат та попередження браку, проведення оцінки досягнутої якості.

Класифікація витрат на якість – одне з головних завдань, від правильного вирішення якої залежить визначення їх розподілу за структурою і вимог до організації обліку, аналізу і оцінки [2].

Сьогодні потреба економічного відношення до ресурсів, які здорожчали та стали дефіцитними, але власникам бізнесу, які стандартизували своє виробництво, потрібно серйозно віднестися до витрат, які пов'язано з якістю. Практика показує, що не можна скоротити витрати на забезпечення якості, які принесуть довгострокову вигоду [3]. Тільки якісна продукція забезпечить компанії приплив клієнтів, формуватиме основу лояльних покупців. Коли

присутні витрати на перевірку, важливо розглядати кожну операцію контролю окремо і постійно шукати можливості для поліпшення процесу, що виключає той або інший вид браку, а отже, і проводити відповідний контроль [1].

Інформацією про витрати, пов'язаних з якістю, може бути [2]:

- форми по зарплаті (понижена зарплата робочого із-за допущеного браку);
- звіти про виробничі витрати (план/факт аналіз);
- акти про брак (вартість забракованої продукції, фактичні утримання з винуватців за брак, відшкодування збитків);
- допуски на відхилення і звіти про переробку і усунення дефектів (допустимі параметри при виправленні невідповідностей);
- калькуляції і кошториси про вартість продукції;
- звіти про витрати на ремонт, заміну і гарантійне обслуговування (облік невідповідностей і втрати);
- акти (записи) контролю і випробувань (витрати на попередження невідповідностей);
- протоколи (записи) аналізу матеріалів (витрати пов'язані з дефектом);
- бюджети підрозділів (втрати продажів, ціна, якість матеріалу).

У ці непрості воєнні часи замість того, щоб шукати оптимальний рівень дефектності, відповідний мінімальному рівню витрат, виробник повинен зосередити свою увагу на повному виключенні дефектів та адекватно оцінити і контролювати обчислення витрат пов'язаних з якістю. При оцінці витрат може виникати багато питань, пов'язаних з їх віднесенням на облік рахунків:

1) чи відносяться витрати на перевірку вимірювального устаткування до витрат на попередження або є частиною витрат на оцінку? Відповідь залежить від того, де використовується це устаткування. Якщо відділом технічного контролю — то це витрати на оцінку, якщо у виробничому цеху при самоконтролі — то це витрати на попередження;

2) частина персоналу може працювати, займаючись одночасно: написанням методик щодо стандартизації процесів, розробка керівництва з якості; калібруванням і настройкою контрольного устаткування (оцінка); роботою з браком, виявленим при контролі усередині організації (відмови внутрішні); роботою з браком по скаргах споживачів (відмови зовнішні).

Виходячи з цього можна виділити наступні етапи збору даних про витрати, пов'язані з якістю, а саме [2]:

1. Обчислення витрат, безпосередньо пов'язаних з функцією якості, відділом контролю якості:

- оплата праці співробітників відділу (включаючи нарахування на зарплату, відрахування по фондах);
- витрати, зв'язані з використанням приміщень (орендна плата, опалювання, освітлення, безпека і т.д.);

- відрахування на утримання допоміжного персоналу, канцелярські й інші адміністративні витрати;
- амортизаційні відрахування на спеціальне устаткування для контролю якості;
- вартість матеріалів, що витрачаються на лабораторні заміри та дослідження.

2. Обчислення витрат, пов'язаних з якістю, що виконуються співробітниками організації поза відділу контролю якості:

- частина (%) зарплати працівника відділу обслуговування споживачів, який займається поверненням продукції, що відмовила у споживача. Для цього використовують різні методи: опитування співробітника, як здійснювався процес; метод «фотографії» робочого часу);

- розподілити накладні витрати, які пов'язані з якістю доставки, зберігання, складування, охорони, утилізації і т. д.

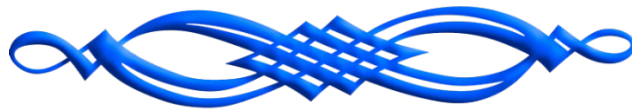
3. Внутрішні витрати, пов'язані з непередбаченими відмовами, тобто, ті витрати, які не були заплановані при запуску матеріалів у виробництво. Це можуть бути витрати, які виникають у результаті повторного контролю і переробки продукції, при аналізі браку, при утилізації відходів, при замовленні нових матеріалів, при затримці відвантаження і т. п.

4. Витрати, пов'язані з відмовами після зміни власника, тобто після доставки продукції до споживача, гарантійне обслуговування товару.

Отже, практична значущість ведення обліку і аналіз витрат пов'язаних із забезпеченням якості випуску продукції, обумовлена правильністю врахування абсолютних і питомих втрат від рекламаций і ліквідації відхилень та невідповідностей, виявлених в процесі виготовлення продукції.

Список використаних джерел:

1. Крикун О. О. Процеси діджиталізації в системі управління якістю. *Digital Transformations of Modernity: Proceedings of the Multidisciplinary International Scientific-Practical Conference (January 24, 2022. Coimbra, Portugal)*. Chernigiv: REICST, 2022. 154 p. С. 53-55.
2. Менеджмент: простір варіантів : навчальний посібник. За заг. ред. проф. Г. О. Дорошенко. / О. О. Крикун Розділ 10 Управління якістю. Харків. ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 560 с. Розділ 10 С. 279-304.
3. Стандартизація, метрологія, сертифікація та управління якістю: Підручник / Л. В. Баль-Прилипка, Н. М. Слободянюк, Г. Є. Поліщук, М. З. Паска, В. Г Бурак. Київ: ЦП «Компринт», 2017. 573 с.

Тетяна Олексієнко

*судовий експерт відділу економічних досліджень
Полтавський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України,
м. Полтава*

ПЕРВИННІ ДОКУМЕНТИ В СУДОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ЕКСПЕРТИЗІ З ПОДАТКОВИХ ПИТАНЬ: РЕАЛІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Судова економічна експертиза полягає у дослідженні та наданні висновків за поставленими запитаннями у межах спеціальних знань експерта. Такі дослідження стосуються сфери господарської діяльності суб'єкта господарювання та ґрунтуються на даних бухгалтерського та податкового обліку. Одним із об'єктів судової економічної експертизи є первинні документи, використання яких забезпечує виконання основного завдання судової економічної експертизи – документального підтвердження процесів господарської діяльності, які є предметом дослідження.

Згідно з ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», первинним є документ, який містить відомості про господарську операцію [1]. Зміст останньої відображається у бухгалтерському обліку на підставі належно оформлених первинних документів відповідно до вимог ст. 9 Закону [1] та п. 2.4 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [2]. Складений з дотриманням законодавчих вимог первинний документ є одним з основних об'єктів експертизи.

Реалії сьогодення вносять корективи як до процесу вчасності формування первинних документів, відображення їх даних у бухгалтерському обліку, так і збереження та відновлення таких документів. Так, з початком повномасштабного російського військового вторгнення на територію України у підприємств, які провадили діяльність на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на тимчасово окупованих територіях, виникли суттєві ускладнення щодо збереження первинної облікової документації для подальшого підтвердження даних податкового обліку та звітності. Для судової економічної експертизи важливо встановити особливості документального підтвердження та визначення процесу експертного дослідження господарських операцій діяльності підприємства упродовж дії воєнного стану.

Статтею 44 Податкового кодексу України [3] визначено обов'язок платників податків вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів. При цьому, з 16.04.2022, відповідно до пп. 69.28 п. 69 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» Кодексу [3], встановлено, що до платників податків/податкових агентів, які провадили діяльність на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації, і не можуть пред'явити первинні документи, на підставі яких здійснюється облік доходів, витрат та

інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, застосовуються спеціальні правила для підтвердження даних, визначених у податковій звітності.

Підставами неможливості пред'явлення первинних документів є втрата (знищення чи зіпсуття) первинних документів або знаходження їх на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації, якщо їх неможливо вивезти або їх вивезення пов'язане з ризиком для життя чи здоров'я платника податків, фізичних осіб чи неможливе у зв'язку з адміністративними перешкодами, встановленими органами влади.

Алгоритм дій платника податків при неможливості вивезення первинних документів та / або їх втрати наведено на рисунку 1. Тобто, у разі неможливості вивезення первинних документів платник податків подає до податкового органу повідомлення про неможливість вивезення первинних документів, у разі їх втрати – повідомлення про втрату первинних документів.

При проведенні судових економічних експертиз слід враховувати, що дані та показники податкової звітності платника податків за податкові (звітні) періоди, зазначені у повідомленнях, не можуть бути піддані сумніву лише на підставі відсутності первинних документів. Подані повідомлення є також підставою для збереження витрат та / або від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток, та / або податкового кредиту з податку на додану вартість, та / або суми від'ємного значення податку на додану вартість минулих податкових (звітних) періодів без наявності договірних, розрахункових, платіжних та інших первинних документів, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку та нарахування податку.

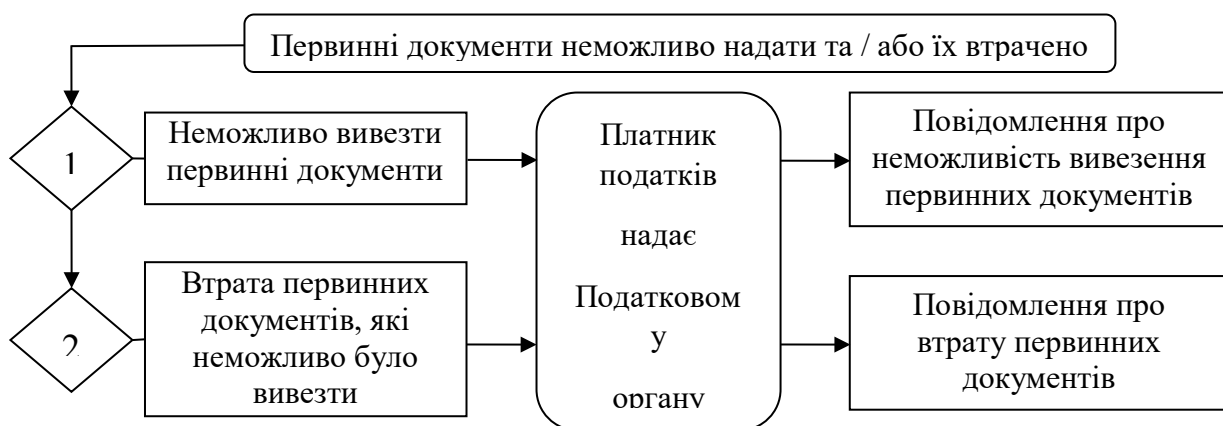

Рис. 1. Алгоритм дій платника податків при неможливості вивезення первинних документів та / або їх втрати

Також у податкових (звітних) періодах, зазначених у відповідному повідомленні, не може бути переглянуто у бік збільшення суми податкових зобов'язань з податків і зборів, задекларовані в податкових деклараціях за

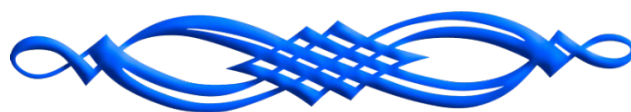
зазначені податкові (звітні) періоди, у бік збільшення суми від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток, задекларовані в податкових деклараціях/розрахунках щодо зазначених податкових (звітних) періодів, у бік збільшення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість, заявлені в податкових деклараціях за вказані звітні періоди.

Експертне дослідження господарських операцій на підставі первинних документів суб'єктів господарювання, які провадили діяльність на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації, має здійснюватися з урахуванням вищезазначених норм податкового законодавства. Тому під час дослідження судовий експерт-економіст має врахувати дані повідомлення про неможливість вивезення первинних документів та повідомлення про втрату первинних документів. Дослідженню підлягатиме період здійснення господарських операцій, їх зміст, суми за вказаними у повідомленні первинними документами, наявність підписів керівника підприємства та головного бухгалтера. При цьому необхідно зважати на те, що показники податкової звітності платника податків за податкові (звітні) періоди, зазначені у повідомленнях, не піддаються сумніву та розглядаються на підставі наданих повідомлень.

Експертне дослідження первинних документів у контексті податкового обліку та звітності, їх перевірки контролюючими органами, щодо суб'єктів господарювання, які провадили діяльність на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації, не повинно обмежуватися тільки вимогами щодо наявності, реквізитів та змісту первинних документів. Це обґрунтовується особливостями формування даних податкового обліку на підставі бухгалтерських документів, продиктоване реаліями воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (дата оновлення 10.08.2022). URL: <https://cutt.ly/R9W1ouR> (дата звернення 26.01.2023).
2. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 (дата оновлення 10.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення 26.01.2023).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (дата оновлення 03.01.2023) URL: <https://cutt.ly/x9W1r2O> (дата звернення 26.01.2023).

Марія Оліфіровська

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Олена Балашова,

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,

банківської справи та підприємництва

Донбаська державна машинобудівна академія

м. Краматорськ

СТРАТЕГІЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з дією воєнного стану в Україні державна влада здійснює заходи підтримки суб'єктів господарювання, діяльність яких надзвичайно важлива для економіки країни під час війни. Одним із дієвих інструментів впливу на діяльність економічних суб'єктів є оподаткування. Запроваджені зміни до законодавства пом'якшили удар та запобігли паніці у фінансовому секторі. Проте, враховуючи ризики довгостроковості бойових дій, важливо вибудувати політику забезпечення стійкості економіки в умовах війни та проаналізувати наслідки введених змін сьогодні та їх відголос у майбутньому.

Метою цієї доповіді є проведення аналізу наявних змін функціонування системи обліку та оподаткування під час дії воєнного стану, їх наслідків та пошук шляхів її адаптації до цих умов в контексті підтримки економіки держави. Процес дослідження проводився із застосуванням діалектичного підходу до вивчення нинішнього стану обліку та оподаткування вітчизняних суб'єктів економіки та з використанням методів пізнання: дедукції та абстрактно-логічного пізнання – для визначення змісту податків, елементів витрат при простій; абстрагування і конкретизації – для окреслення напрямків оптимізації податкового навантаження; групування, порівняння, узагальнення в процесі формування результатів дослідження.

Нині Україна стійко та героїчно протистоїть російській навалі. Поряд з прямим фронтом бойових дій, важливий фронт економічний. Беззаперечно, що під час війни Україна витрачає мільярди доларів, які направляє на підвищення оборони та підтримання інфраструктури. Міцним тилом української економіки воєнного часу є підприємці та бізнес, які продовжують працювати. Функціонування вітчизняного бізнесу є гарантією наповнення державного бюджету та підтримки платоспроможності населення. Робота бізнесу – фундаментальний фактор зростання економічної стійкості держави, що також сприяє ефективному протистоянню нападникові.

З огляду на перелічені причини Верховна рада України та уряд впровадили ініціативи підтримки підприємств на час війни. Такі нововведення призначені для оптимізації вимог ведення бізнесу: покращення умов кредитування, можливість релокації, зменшення податкового тиску та інші покращання, які дадуть змогу бізнесу продовжувати діяльність. Система обліку та оподаткування

завжди чутлива до кардинальних економічних процесів та загально-політичного становища в державі. Війна та зміни, які вона внесла, викликали необхідність адаптації обліку та податкової системи до цих умов. Тому варто проаналізувати наслідки введених змін сьогодні та в майбутньому.

Дослідженню особливостей функціонування системи обліку та оподаткування українських суб'єктів господарювання в умовах повномасштабної війни присвятили свої праці вчені-економісти, практики та законодавці. Зокрема, Верховна Рада України прийняла низку законодавчих актів, якими внесено зміни щодо забезпечення функціонування українського підприємництва та бізнесу за умов воєнного стану [1; 2]. Насамперед зазначимо, що на термін дії воєнного стану платники єдиного податку 1-ої та 2-ої групи (частка мікробізнесу – фізичні особи-підприємці) – звільняються від сплати єдиного податку і здавання податкової звітності з цього податку [3]. Встановлено одну ставку єдиного податку для платників єдиного податку 3-ої групи, у розмірі 2% від отриманого доходу (замість ставки 5% для тих, хто не був платником ПДВ або ставки 3% для тих, хто перебував в статусі платника ПДВ) [1].

Водночас операції з постачання товарів, робіт та послуг підлягають звільненню від оподаткування, для тих, хто залишається платником ПДВ та їх місце постачання перебуває на митній території України. Проте недостатнім є забезпечення проблеми справляння ПДВ балансової вартості залишків запасів, необоротних активів, оскільки не уточнено положення про зняття оподаткування ПДВ з перехідних залишків необоротних активів, адже до цього, в разі зміни загальної системи оподаткування на спрощену, платник ПДВ зобов'язаний буде нарахувати податкові зобов'язання за такими залишками.

Вважаємо, що для визначення доречності переходу суб'єкта господарювання на спрощену систему оподаткування в контексті економічної вигоди доцільно розрахувати навантаження з податку на прибуток, ПДВ за попередній рік та порівняти отриманий результат з даними за 2% від доходу за аналогічний період.

Багато суб'єктів господарювання сьогодні змушені призупинити або зменшити обсяг діяльності. Це відбувається внаслідок браку сировини й матеріалів або через розташування підприємств у зоні активних бойових дій.

Простій – це призупинення роботи, спричинене відсутністю організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи, невідвратною силою або іншими обставинами (ст. 34 Кодексу законів про працю України) [4]. Інших дефініцій простою у чинному законодавстві немає. За часткового простою є ймовірність, що окремі структурні елементи підприємства (адміністративний, збутовий тощо) все ще працюватимуть у звичайному режимі.

Формуючи фінансову звітність тепер, підприємства мають переглянути основні бухгалтерські показники, зокрема: оцінку необоротних матеріальних і нематеріальних активів, їх знецінення чи ліквідацію, оцінку очікуваних кредитних збитків, оцінку збитків дебіторської заборгованості. Також підприємства мають можливість скористатися правом податкової знижки, при

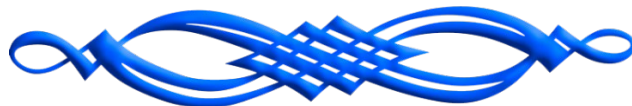
цьому до її суми доразувати суми коштів та вартість майна, які перерахувало підприємство як пожертву чи благодійні внески неприбутковим організаціям. Розмір такої суми не має перевищувати 16% загального оподаткованого доходу звітного року [5].

Висновки. Аналіз наявних змін функціонування системи обліку та оподаткування під час дії воєнного стану відкриває резервні шляхи консолідації рішень та зусиль, нові виміри у підтримці підприємництва для ефективного відновлення економіки держави. Обліково-податкова система зіштовхнулася з новими викликами, вирішення яких потребує оперативності та врахування майбутніх наслідків

Наведені рекомендації підвищують потенційні можливості застосування інструментів, у контексті підтримки економіки держави, для зменшення податкового тиску на вітчизняні підприємства та адаптацію ведення обліку до умов воєнного стану. Надалі важливою все ще є підтримка бізнесу як основного фактору зростання економічної стійкості держави, що також сприяє ефективному протистоянню нападникові.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
2. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>
3. Офіційний сайт Верховної ради України. Тил працю – Україна воює: підтримка бізнесу в умовах воєнного стану. *Інформаційне управління*. 2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221573.html>
4. Кодекс законів про працю України. Редакція від 24.11.2021, підстава – 1150-IX № 322-08 від 14 серпня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.04.2022р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

Олександр П'ятницький

магістр

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський

Анастасія Бритвенко

к.е.н., доцент, кафедра економіки та готельно-ресторанного бізнесу

Мелітопольського державного педагогічного університету

імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Пенсійна система в Україні – це система оплати праці по мірі використання, а це означає, що поточні внески працівників використовуються для виплати пенсій нинішніх пенсіонерів. Система базується на поєднанні обов'язкових внесків як роботодавців, так і найманих працівників, і забезпечує базову пенсію для 90% пенсіонерів. Решту пенсіонерів отримують спеціальні пенсії, які пов'язані із працею на шкідливих об'єктах та державною службою.

В останні роки українська пенсійна система зіткнулася зі значними викликами, серед яких демографічні зміни, низькі ставки внесків та високий рівень неформальної зайнятості. Уряд зробив кроки з реформування пенсійної системи, в тому числі підвищив пенсійний вік і запровадив закон про пенсійну реформу, спрямований на підвищення стійкості системи та встановлення трирівневої пенсійної системи, яка повинна включати мінімальну державну пенсію, добровільне накопичення населенням пенсійних внесків та приватне пенсійне страхування. Однак до початку бойових дій на всій території України уряду не вдалося реалізувати пенсійну реформу.

Суттєві втрати національної економіки внаслідок бойових дій, виїзд близько 9 млн людей, за даними ООН, з України, зростання безробіття призвели до катастрофічної ситуації в пенсійній системі, оскільки кількість населення пенсійного віку не зменшилося і становить станом на грудень 2022 року 10,3 млн осіб [1].

На сьогоднішній день дефіцит (рис. 1) доходів Пенсійного фонду України ще є не настільки критичним, щоб мова йшла про заборгованість з виплати пенсій, однак зростання безробіття внаслідок економічної кризи створить загрозову ситуацію не тільки для індексації пенсій, але й для їх виплат.

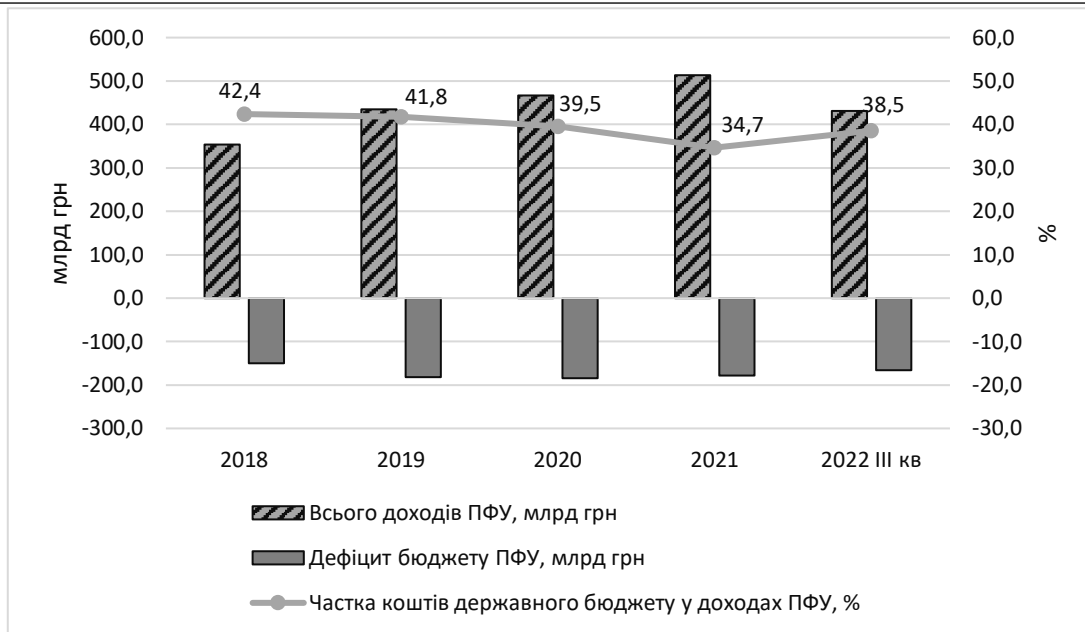

Рис. 1. Динаміка доходів Пенсійного фонду України у 2018-III кв. 2022 років

*Побудовано автором за даними Пенсійного фонду України [2]

Дані рисунку 1 свідчать, що дефіцит Пенсійного фонду України, який повністю фінансується за рахунок коштів державного бюджету з 2018 по 2021 роки поступово знижувався, однак лише за дев'ять місяців 2022 року частка коштів державного бюджету в доходах ПФУ зросла на 3,8%. Зменшення кількості підприємств внаслідок окупації частини територій держави, скорочення кількості працівників, закриття бізнесу та податкові пільги із сплати ЄСВ неминуче призведуть до зростання дефіциту бюджету Пенсійного фонду України.

У 2022 році надходження від сплати податків, що стягуються із заробітної плати фізичних осіб зазнало зниження у березні-квітні, що цілком об'єктивно, адже гостра фаза війни і швидка окупація територій призвела до повного припинення роботи бізнесу на цих територіях і обмеженої роботи бізнесу на всій території України. Відновлення сплати податків з доходів фізичних осіб відбулося у червні, однак відновлення надходження від податків на доходи фізичних осіб мало незначну позитивну тенденцію, а підвищення розміру мінімальної заробітної плати з 1 жовтня 2022 року призвело до збільшення надходження від податків з доходів фізичних осіб лише на 200 млн грн (рис. 2). В грудні такі надходження були значно вищими, однак наприкінці року підприємства погашають борги по сплаті податків, що й зумовило таке зростання.

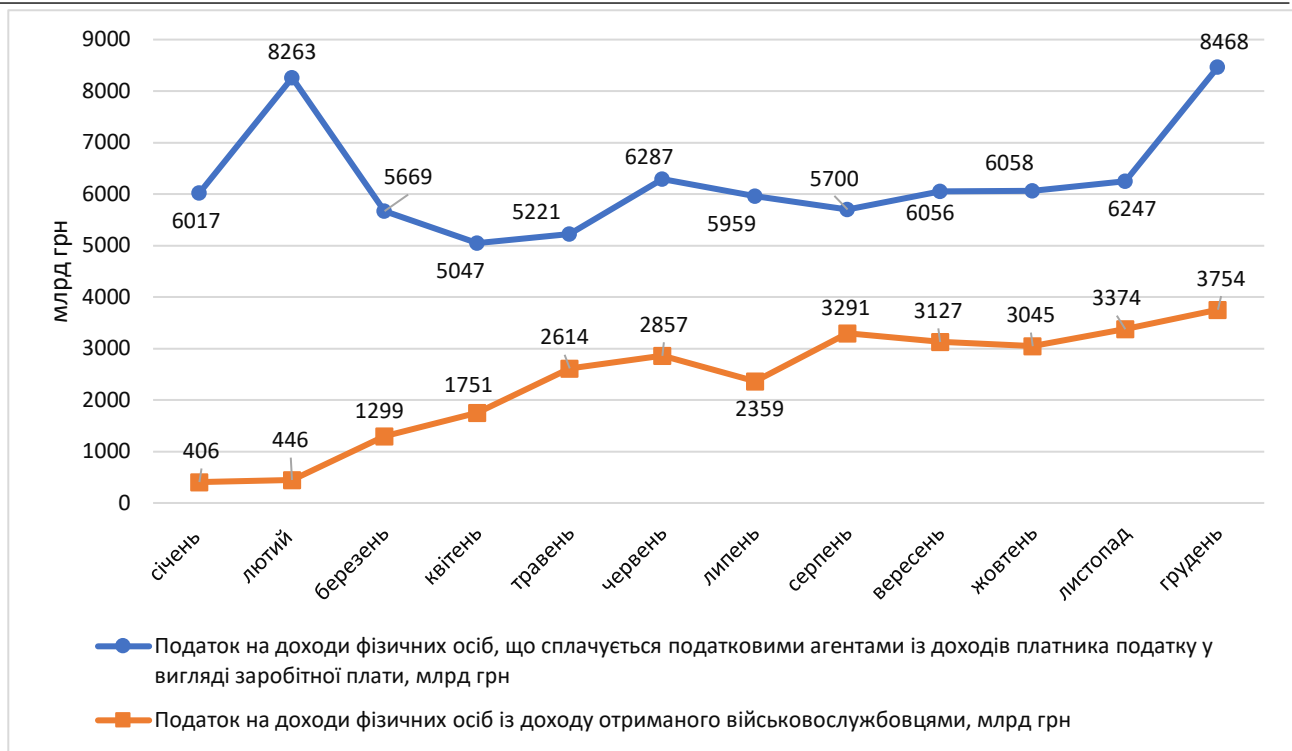

Рис. 2. Динаміка надходжень податку на доходи фізичних осіб, що стягується із доходів платника податку у вигляді заробітної плати у 2022 році

*Побудовано автором за даними порталу openbudget.gov.ua [3]

Як свідчать дані рисунку 2 ситуацію з надходженням від податків на доходи фізичних осіб виправила позитивна динаміка надходження податків від виплат військовослужбовцям, адже середньомісячні надходження до державного бюджету від цього виду податків у червні 2022 року збільшилися у 7 разів порівняно з січнем до 2,8 млрд грн, до кінця року тенденція збільшення надходжень була позитивною. Однак після завершення війни та демобілізації, це важливе джерело надходжень від податків на заробітну плату зменшиться, що призведе до збільшення дефіциту бюджету Пенсійного фонду України.

Відтак, зважаючи на таку ситуацію, владі варто розробити ряд заходів щодо мінімізації дефіциту бюджету Пенсійного фонду України за рахунок збільшення доходів фонду. Враховуючи воєнний стан та зростання ризиків збереження заощаджень запровадження добровільної накопичувальної системи не матиме підтримки в суспільстві, адже ризиковим буде вкладення коштів на пенсійний рахунок у воюючій країні. Тому основним заходом щодо наповнення Пенсійного фонду України є створення додаткових робочих місць, скасування всіх пільг щодо сплати ЄСВ та запровадження прогресивного підходу нарахування ЄСВ.

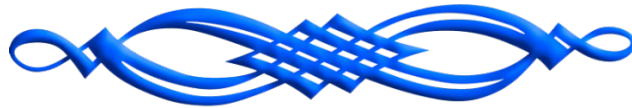
Створення нових робочих місць є можливим у випадку розробки і реалізації відновлення української економіки, де першим етапом має бути розвиток підприємництва в тилкових містах і територіях. Для цього необхідно розширити кількість і суми грантів для відкриття власної справи та переробного підприємництва через портал «Дія». В першу чергу необхідно розвивати підприємства, які виготовлятимуть товари першої необхідності, енергетичне обладнання, військове спорядження та інші товари з високою часткою доданої вартості. Окрім грантів, необхідно розробити механізм цільового кредитування

бізнесу використовуючи цільові кредити рефінансування Національного банку України, що дозволить збільшити кредитування понад ті обсяги, які пропонуються в рамках державної програми «Доступні кредити 5-7-9».

Пільги щодо сплати ЄСВ повинні бути скасованими, адже вони відіграли свою стимулюючу роль на початку гострої фази війни. Щодо впровадження регресивного методу нарахування ЄСВ, то на наш погляд цей захід може бути виправданими, адже значно розширити базу оподаткування за рахунок високих заробітних плат, які зараз є в країні. Разом з тим, запропоновані нами напрями реформ щодо збільшення надходження до Пенсійного фонду України мають отримати ширший аналіз в майбутніх наукових дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/>
3. Веб-портал «Відкритий бюджет». URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2022&budgetType=NATIONAL>

Вікторія Приведенна
студентка ОС Магістр

Науковий керівник: Марина Єрмолаєва,
к.е.н., доцент, професор кафедри Обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Практична діяльність підприємства передбачає придбання товарів, сировини та інших матеріальних цінностей у постачальників. При цьому виникає необхідність правильного документального оформлення здійснених розрахунків і отримання матеріальних цінностей, оскільки облікове відображення проведених операцій можливе виключно при наявності відповідним чином оформлених документів.

Взаємовідносини покупця з постачальником регламентуються Цивільним кодексом України. Предмет придбання, його кількість, ціна та інші умови угоди купівлі-продажу визначаються договором. Згідно п.1 ст. 626 ЦКУ «договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків» [1]. ЦКУ зазначає, що учасники договору самостійно обирають контрагента і включають в договір умови на власний розсуд, якщо вони не порушують законодавства.

Зазвичай на підприємстві договори підписує його керівник, або уповноважена на це особа. Договір складається як мінімум у двох примірниках і один примірник передається бухгалтерській службі. Саме бухгалтер здійснює контроль за своєчасністю проведення розрахунків з постачальником у формі,

визначеній договором, та контролює надходження придбаних матеріальних цінностей на підприємство.

Однією з функцій облікової служби підприємства є своєчасна звірка розрахунків з постачальниками із одночасним складанням і підписанням Акту звірки. В Наказі про облікову політику підприємства слід встановити періодичність проведення взаємозвірки розрахунків з постачальниками та покупцями з метою недопущення виникнення простроченої або безнадійної заборгованості.

До 1.01.2015 р. для отримання придбаних цінностей у постачальника покупець зобов'язаний був видати довіреність керуючись Інструкцією про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей, затвердженою наказом Мінфіну від 16.05.1996 № 99. З січня 2015 р. ця Інструкція втратила чинність і використання довіреностей стало необов'язковим.

Сьогодні при отриманні придбаних матеріальних цінностей від постачальника слід керуватися Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Мінфіну від 24.05.1995 № 88. Згідно п. 2.5. «повноваження на здійснення господарської операції особи, яка в інтересах юридичної особи або фізичної особи - підприємця одержує основні засоби, запаси, нематеріальні активи, грошові документи, цінні папери та інші товарно-матеріальні цінності згідно з договором, підтверджуються відповідно до законодавства. Такі повноваження можуть бути підтверджені, зокрема, письмовим договором, довіреністю, актом органу юридичної особи тощо» [2].

Це означає, що не дивлячись на скасування Інструкції № 99, довіреність може бути використана при прийманні цінностей від постачальника. Згідно ст. 244 ЦКУ довіреність – це «письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами» [1]. На сьогодні використання довіреностей визначається виключно умовами договору між покупцем і постачальником. Практика свідчить, що в разі значних обсягів придбання матеріальних цінностей у одного й того ж самого постачальника неодноразово, доцільно безпосередньо в договорі прописати коло осіб – представників покупця, які будуть отримувати придбані матеріальні цінності.

Це значно зменшить паперовий документообіг як у покупця, так і у постачальника [3].

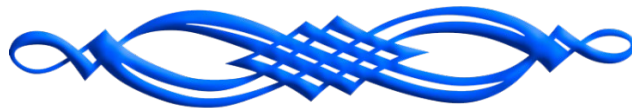
За необхідності, наприклад, при придбанні особливо цінних речей, в договір купівлі-продажу можна включити пункт про їх отримання за довіреністю покупця. Слід зауважити, що оскільки Інструкція № 99 втратила чинність, то й довіреність зараз не має типової форми. Це означає, що покупець може виписати постачальнику довіреність на своєму фірмовому бланку, завірити її підписами керівника і головного бухгалтера та печаткою підприємства. При цьому необхідно дотримуватись вимог щодо змісту обов'язкових реквізитів, що має містити бухгалтерський документ відповідно до п. 2.4 Інструкції № 88, зокрема: «найменування підприємства, установи, від імені яких складений документ, назва документа (форми), дата складання, зміст та обсяг господарської операції,

одиниця виміру господарської операції (у грошовому та за можливості у натуральних вимірниках), посади і прізвища осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення, особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Залежно від характеру операції та технології обробки даних до первинних документів можуть бути включені додаткові реквізити: ідентифікаційний код підприємства, установи з Державного реєстру, номер документа, підстава для здійснення операцій, дані про документ, що засвідчує особу - одержувача тощо» [2]. Отже, сучасне законодавство надає суб'єктам підприємницької діяльності самостійно визначати порядок документального оформлення господарських операцій з придбання матеріальних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. Дата оновлення 01 січ. 2023 р. № 2465-IX, 2811- IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (Дата звернення 24.01.2023)
2. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : затв. Наказом МФУ 24.05.1995 р. № 88. Дата оновлення 10.08.2021 р. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (Дата звернення 24.01.2023)
3. Єрмолаєва М. В., Осадча І. М. Документальне оформлення обліку розрахунків з постачальниками. *Сучасний менеджмент: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали 3-ої Всеукраїнської наук.-практ. конф. / упоряд. Боліла С.Ю., Шепель Т.С. – Херсон, ДВНЗ «ХДАУ». - 21.05.2018: тези доповідей. С. 157-159.

Дмитро Пужайло
здобувач вищої освіти ОС Магістр,
Олена Кучер
здобувач вищої освіти ОС Магістр,
Науковий керівник: **Ольга Лега**,
к.е.н., доцент, професор кафедри обліку та оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

ОПТИМІЗАЦІЯ ДОГОВІРНОЇ РОБОТИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Безпека договірних відносин завжди залежить від багатьох чинників, як зовнішніх, таких як загальноекономічна ситуація, курс валют, політична стабільність, так і внутрішніх — неблагонадійність конкретного контрагента, несподівані фінансові проблеми в нього [1]. Через воєнну агресію росії щодня доводиться пристосовуватись до нових правил і функціонувати в нових реаліях.

Суттєвих змін зазнали й договірні відносини. Унаслідок бойових дій, тимчасової окупації певних українських територій, ракетних обстрілів та інших обставин, пов'язаних із війною, виконання багатьох зобов'язань за цивільно-правовими договорами ускладнюється або стає неможливим [2]. Тож з огляду на ситуацію в країні суб'єктам підприємницької діяльності варто подбати про безпеку договірних відносин із контрагентами. В умовах воєнного стану ризику роботи з контрагентами це, перш за все, операції з контрагентами з тимчасово окупованих територій (місце реєстрації або розташування активів на ТОК), по-друге визнання правочинів, пов'язаних з «російським / білоруським слід», нікчемними, у зв'язку з обмеженням співпраці з компаніями в Україні та закордоном, заборонаю виконання будь-яких зобов'язань (поставка, сплата за товар тощо), виявленням зв'язків з рф, рб.

Основними шляхами мінімізації ризиків договірних відносин суб'єктів господарювання:

1. Аудит чинних договорів, які слід розділити на декілька категорій: подальше виконання є можливим (навіть якщо це буде коштувати дорожче або виконання буде ускладненим); виконання є неможливим тимчасово (наприклад, місто, куди необхідно доставити товар, знаходиться в облозі окупантом); виконання є неможливим повністю (предмет договору було знищено, контрагент потрапив під санкції тощо). Після категоризації договорів, необхідно застосувати один з юридичних інструментів: призупинити виконання своїх зобов'язань, змінити домовленості з контрагентами або розірвати окремі договори [1].

2. З використанням юридичного супроводу переукласти договір, додавши умови щодо регулювання проблем з повоєнного досвіду. Необхідно грамотно скласти договір, передбачити в ньому весь можливий арсенал захисту від недобросовісних дій, таких як штрафні санкції, гарантії, забезпечення, передоплати. Кожний вид договору, укладений між сторонами, як правило, повинен містити положення про дії сторін, що необхідно вчинити в умовах форс-мажорних обставин і наслідки, які наступають для сторін щодо виконання договірних зобов'язань із застосуванням форс-мажору [2].

3. На етапі пошуку контрагента важливо перевірити його комплексно, із залученням до цього процесу бухгалтерів і юристів, провести due diligence. Якщо з підприємствами заключені договори, доцільно перевірити повторно їх благонадійність.

4. Особливістю перевірки контрагента в поточних обставинах є також необхідність встановлення його належності до підсанкційних осіб. Глобальна політика санкцій, яка наразі проводиться у зв'язку з вторгненням російської федерації в Україну, зачіпає велику кількість компаній і осіб.

5. Перевірка контрагента з точки зору економічної безпеки операції. Така перевірка має показати, чи дійсно контрагент веде підприємницьку діяльність, чи подається податкова звітність, чи є на балансі підприємства контрагента будь-які активи. Можна з'ясувати склад засновників контрагента для визначення пов'язаних з ним осіб. Для цього можна звернутися до державних реєстрів та баз даних [3].

6. Підтвердити обґрунтованість вибору контрагента, оцінивши умови угоди та їх комерційну привабливість, наявність особистих контактів керівників компаній, ділову репутація, платоспроможність контрагента, ризик невиконання зобов'язань, наявність в контрагента необхідних ресурсів (виробничих потужностей, технологічного обладнання, кваліфікованого персоналу) і відповідного досвіду тощо.

7. Встановити у контрагента обсяг повноважень при укладенні даного виду угоди - вимоги законодавства при укладенні конкретної угоди, підтвердження права підприємства на заняття конкретним видом діяльності (копії установчих документів; довідка органів статистики; виписка з ЄДРПОУ, свідоцтво платника ПДВ, копії ліцензій з додатками), перевірка повноважень особи на укладення та підписання договору, оскільки відповідно до ст. 215 ЦК України відсутність належних повноважень у особи (обсяг цивільної дієздатності) при укладанні угоди є однією з підстав визнати угоду недійсною в судовому порядку (дані по особі, яка буде підписувати договір, перевірка обсягу повноважень цієї особи на підписання договору згідно з наданими установчим документам, довіреності та іншим документам, що підтверджують обсяг повноважень) [3].

8. Наявність підписаних та пролонгованих договорів та інших первинних документів. Правильність їх складання є головним чинником впливу на податкові наслідки від господарської операції. Повнота виконання договору відображається у первинних документах, що підтверджують факт відвантаження товарів, продукції, виконання робіт, надання послуг (акти здачі-приймання виконаних робіт, надання послуг, видаткові накладні і ін.). Виконання договору другою стороною підтверджується, зазвичай, платіжними документами (банківські виписки, платіжні доручення і т. д.).

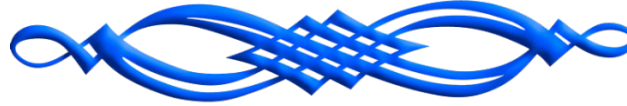
9. Страхування ризиків – це особливий та додатковий захист від ризиків. Такий вид страхування непопулярний, проте на нього варто звернути увагу, зважаючи на збільшення кількості неплатоспроможних контрагентів.

Наведені рекомендації щодо ведення договірної політики суб'єктів господарювання не є повними, але можуть стати в нагоді для забезпечення виконання умов договору з контрагентом та запобігання ризикам виникнення спорів з податковим органом.

Список використаних джерел:

1. Сторожук Т., Рекун А. Виконання договірних зобов'язань та форс-мажор. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/209873_vikonannya-dogovnikh-zobovyazan-ta-fors-mazhor (дата звернення 24.01.2023).
2. Нікітін О. Особливості виконання договірних зобов'язань під час воєнного стану за відсутності в договорі положень про форс-мажор. URL: <https://id-legalgroup.com/blog/osobennosti-vipolneniya-dogovornih-obyazatelstv-vo-vremya-voennogo-polojeniya-pri-otsytsyvii-v-dogovore-polojenii-o-fors-majore---oleg-nikitin--advokat-ID-Legal-Group> (дата звернення 24.01.2023).
3. Мінімізація ризиків договірних відносин. Місія здійсненна. URL: <https://gc.ua/uk/minimizaciya-rizikiv-dogovirnix-vidnosin-misiya-zdijsnenna/> (дата звернення 24.01.2023).

4. Лега, О., Яловега, Л., & Прийдак, Т. (2022). Договірна політика та податкові ризики в умовах невизначеності. *Цифрова економіка та економічна безпека*, (3(03)), 41-46. <https://doi.org/10.32782/dees.3-8> http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13814/1/Лега_Яловега_Прийдак_договори.pdf (дата звернення 24.01.2023).

Віталій Рудан

кандидат економічних наук, магістр

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський

Марина Сальнікова

викладач кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу

Мелітопольського державного педагогічного університету

імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя

ВЕКТОРИ ВИКОРИСТАННЯ ПАРТИСИПАТОРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Перебіг Помаранчевої революції 2004 року, Революції Гідності 2014 року, першої (з 2014 року) та другої (з 2022 року) фаз війни з Російською Федерацією показали всьому світу феноменальну рису українського суспільства – волонтерство. Волонтерство розвивалося стихійно, в першу чергу, з метою допомоги борцям за європейські цінності та українським воїнам, однак основний ментальний мотив волонтерства в Україні – це бажання участі громадян у спрямуванні допомоги конкретним адресатам, які борються за ідеали суспільства, без посередників в особі державних органів влади та бажання контролю за рухом наданої допомоги. Тобто українське суспільство дійсно вважає державу (не безпідставно) «поганим менеджером» і намагається самостійно впливати на подолання загроз для існування самої держави.

Разом з тим, волонтерство є менш активним в сфері фінансування економічних, екологічних та соціальних проектів місцевого розвитку, що зумовлює необхідність пошуку механізмів залучення мешканців громад до участі в розподілі бюджетних коштів на фінансування бажаних для громади проектів. В такому випадку, влада, під впливом міжнародного досвіду, повинна створити умови для участі громадян в розподілі частини бюджетних коштів і контролю за їх використанням і, тим самим, дозволяє розширити ефекти реалізації прямої демократії в країні.

Одним із варіантів залученості населення до участі в розвитку місцевих громад є партисипаторний бюджет (бюджет участі) [1]. В теоретичному сенсі бюджет участі означає форму фінансового розподілу фонду коштів, надану

урядом, місцевою владою або організаціями для полегшення участі громади в процесах прийняття рішень та підтримки проектів громади.

Теоретичні основи бюджету участі ґрунтуються на демократичних принципах, підкреслюючи важливість залучення громадян та розширення прав і можливостей. Процес бюджету участі спрямований на підвищення підзвітності, прозорості, оперативності місцевих адміністрацій та сприяння активній громадянській позиції.

Крім того, на концепцію впливають теорії соціального капіталу та розвитку громад, які підкреслюють роль громадських мереж та довіру до створення більш інклюзивного та справедливого суспільства. Мета полягає в тому, щоб надати громадянам ресурси та можливості для колективного формування своїх громад та сталого вирішення місцевих проблем.

Таким чином, партисипаторне бюджетування не повинно припинятися в період воєнного стану, адже нагальні потреби забезпечення територіальної безпеки і оборони також можуть вирішуватися шляхом реалізації проектів бюджету участі, окрім цього екологічні та соціальні проекти розвитку громад на тилкових територіях нашої держави є не менш важливими, ніж в мирний час.

Варто зауважити, що з метою повноцінної реалізації проектів бюджету участі в територіальних громадах необхідно створити цифрову платформу, де будуть реєструватися проекти бюджету участі та відбуватиметься голосування в режимі онлайн за той чи інший проект. Позитивним прикладом створення цифрового забезпечення реалізації бюджету участі є платформа бюджету участі міста Тернополя, яка створена на основі веб-платформи електронної демократії [2]. Така платформа пропонує мешканцям Тернопільської територіальної громади можливість зареєструвати власний проект, провести етап голосування та етап контролю за реалізацією проекту.

В сучасних умовах воєнного стану доцільно зосередити увагу на проектах, які б дозволили зміцнити рівень безпеки і оборони територіальної громади, а також підготувати громадян до війни. Одним із проектів такого роду може бути проект місцевого центру загальної військової підготовки, де будуть проводитися тренінги з вогневої підготовки, тактичної медицини, міських боїв, курси виживання тощо. Учасники таких тренінгів зможуть пройти серйозний курс молодого бійця і у випадку мобілізації до війська вже матимуть необхідні навички та підготовку до ведення бойових дій. Більше того підготовка населення до бойових дій на допризивному етапі дозволить врятувати людські життя мешканців громади.

Другий тип проектів в рамках безпеки і оборони місцевої громади – це проекти з розвитку інфраструктури цивільного захисту, а саме: модернізація наявних і побудова нових укриттів, а в прикордонних територіях – оборонних споруд.

Третій тип проектів – це, безумовно, проекти з розвитку енергетичної інфраструктури, серед яких варто відмітити проекти з встановлення сонячних міні електростанцій на дахах багатоквартирних будинків, заміна вуличного освітлення на ліхтарі із сонячними панелями тощо.

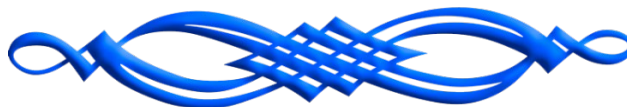
Четвертий тип проектів – це проекти соціального спрямування, а зокрема проекти створення коворкінг центрів обладнаних всім необхідним для довгострокової роботи під час відключень електроенергії та відсутності мережевого інтернету.

З метою реалізації окреслених вище проектів в рамках бюджету участі в умовах воєнного стану, на наш погляд, варто змінити процедуру формування самого бюджету участі, яка в переважній більшості українських міст та об'єднаних територіальних громад передбачає виділення певної частки (до 5%) від видатків місцевого бюджету на цілі партисипаторного фінансування. В умовах воєнного стану та в період повоєнної відбудови держави доцільно розширити джерела формування бюджету участі за рахунок міжнародної фінансової допомоги у вигляді грантів; створення умов для добровільного перерахування здачі за товари у великих супермаркетів та магазинів, які діють на території громади на збільшення бюджету участі; створення умов для добровільного перерахування кешбеку отриманого за банківські послуги в бюджет участі; перерахування певного відсотку надходжень від місцевих зборів за проведення ярмарків та фестивалів.

Такі напрямки наповнення бюджету участі з одного боку дозволять виділити більше коштів на фінансування громадських проектів, а з іншого – дозволить врахувати феномен волонтерства в нашій країні та розвинути інститут прямої демократії.

Список використаних джерел:

1. Локтіонова Д. Програм «громадський бюджет» як інструмент міської політики. *European political and law discourse*. Volume 5. Issue 4, 2018. p. 142-149.
2. Громадський Проект Тернопіль: Бюджет участі. URL: <https://pb.rada.te.ua>.

Олексій Садовський,

здобувач освіти

Державний навчальний заклад «Лісоводський професійний аграрний ліцей»

Науковий керівник: Галина Медвідь,

викладачка

Державний навчальний заклад «Лісоводський професійний аграрний ліцей»

ОБЛІК ВИТРАТ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Важливим елементом побудови управлінського обліку виробничих витрат є обґрунтоване встановлення його об'єктів, чітке розмежування витрат виробництва за галузями виробництва і за центрами витрат в розрізі стадій життєвого циклу продукції, об'єктами калькуляції, а також економічно обґрунтоване встановлення межі технологічного процесу виробництва. Життєвий цикл продукції, залежить від технологічних особливостей галузі, в

якій функціонує виробник. Тому, кожна галузь має ряд відмінностей від загальноекономічної моделі життєвого циклу, які впливають на процес виробництва продукції, формування собівартості, а отже і на облік витрат. Виробничий процес в сільському господарстві пов'язаний із технологією вирощування біологічних активів рослинництва і тваринництва. Біологічні активи є живими організмами, тому дія економічних законів у сільському господарстві пов'язана з дією біологічних законів росту рослин і тварин, а процес виробництва сільськогосподарської продукції прямо пов'язаний з природним процесом біологічних перетворень.

Життєвий цикл сільськогосподарської продукції – це етапи, обумовлені технологічними особливостями вирощування рослин і тварин. Тривалість виробничих циклів, що залежать від періоду трансформації біологічних активів, визначає необхідність розмежування витрат в ході життєвого циклу продукції і впливає на методику розрахунку її собівартості, що потребує специфічних методів і прийомів. Враховуючи особливості технології вирощування продукції рослинництва і тваринництва та закони агрономії і зоології пропонуємо наступні стадії вирощування сільськогосподарської продукції (етапи технологічного процесу): 1) рослинництво: основний обробіток ґрунту, внесення добрив, передпосівний обробіток ґрунту, посів, догляд за посівами, збирання урожаю, розподіл та зберігання продукції (реалізація, насіння, корми тощо); 2) тваринництво: запліднення, народження, утримання до відлучки, відлучка, сортування, відгодівля за цільовим призначенням, розподіл продукції (корми, утримання, реалізація). На кожній з стадій виникають витрати, пов'язані з виконанням робіт та використанням матеріалів необхідних для проходження продукції через цю стадію. Разом з тим, враховуючи технологічні особливості процесу виробництва сільськогосподарської продукції для контролю і регулювання витрат за кожною стадією виробництва, доцільно класифікувати їх за етапами технологічного процесу: в рослинництві – залежно від технології вирощування сільськогосподарських культур, у тваринництві – залежно від вікових особливостей тварин у процесі їх вирощування та видів біологічних активів і продукції, що дозволить формувати та контролювати величину виробничих витрат на кожній стадії вирощування сільськогосподарських рослин та тварин. Крім того, на кожній стадії життєвого циклу продукції слід здійснювати поділ витрат на змінні та постійні, що дозволить задовольняти управлінські цілі та визначати маржинальний прибуток і проводити аналіз беззбитковості та рентабельності її виробництва.

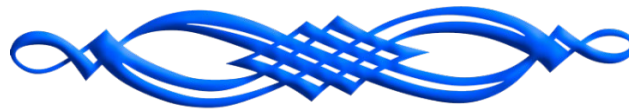
Для обліку витрат життєвого циклу продукції рослинництва і тваринництва та для потреб управлінського обліку необхідно використовувати аналітичні рахунки до рахунку 23 «Виробництво» відповідно до етапів технологічного процесу (наприклад: 231.1.1. – витрати для вирощування озимої пшениці, понесені на основний обробіток ґрунту і т.д.). Це спростить облік витрат за стадіями життєвого циклу продукції рослинництва і тваринництва та дозволить систематизувати інформацію відповідно до управлінських потреб. 171 Облік витрат за стадіями життєвого циклу дозволить формувати контрольовані витрати, а за допомогою всебічного аналізу виникне можливість скласти

кошториси витрат поетапно, що в майбутньому полегшить визначення відхилень від нормативів та прийняття заходів для їх зменшення на визначеному етапі.

Список використаних джерел:

1. Дутчак Р.Р. Еволюція теорії управління витратами на підприємстві / [Електронний ресурс] / Р.Р. Дутчак. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2012.../EC312_30.pdf
2. Єршова Н.Ю. Роль обліково-калькуляційного інструментарію стратегічного управлінського обліку в управлінні витратами промислових підприємств / Н.Ю. Єршова // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2016. Т. 21. Вип. 1. – С. 214-219.
3. Живець А.М. Аналіз сучасних методів комплексного цільового управління витратами / А.М. Живець // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – Вип. 7. – Ч. 5. – С. 16-19.

*Альона Соколовська,
студент ОС Магістр,
Науковий керівник: Марина Єрмолаєва,
к.е.н., доц., професор кафедри Обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава*

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Установи, які повністю або частково фінансуються за рахунок коштів державного бюджету не можуть забезпечити виконання покладених на них функцій без використання матеріально-технічних ресурсів, отримання послуг та виконання тих чи інших робіт. Придбання матеріальних ресурсів, робіт та послуг може здійснюватися виключно в межах кошторисних призначень окремої бюджетної установи.

На початку року бюджетна установа розробляє та затверджує кошторис доходів та витрат і протягом календарного року здійснює свою діяльність в рамках затвердженого кошторису. Не втрачає актуальності питання матеріально-технічного забезпечення функціонування бюджетних установ і, зокрема, організації процесів придбання активів.

На сьогодні в Україні процеси придбання матеріальних ресурсів бюджетними установами регламентується ЗУ «Про публічні закупівлі» № 922-VIII від 25.12.2015 р. в редакції від 01.01.2023 р. Згідно зазначеного Закону публічна закупівля - придбання замовником товарів, робіт і послуг [1]. Замовником при цьому виступає безпосередньо державна установа. Предметом закупівлі можуть виступати товари, роботи або послуги.

ЗУ № 992 регламентує порядок здійснення державних закупівель. Так, придбання товарів, робіт та послуг бюджетними установами має здійснюватися виключно шляхом публічних закупівель через електронну систему закупівель.

При цьому вся інформація щодо предмету закупівель, учасників закупівель та умов проведення закупівлі оприлюднюється в електронній системі закупівель.

В Україні створена та успішно функціонує система публічних закупівель ProZorro Market. Для можливості користування зазначеною системою замовник товарів, робіт, послуг реєструється на одному з електронних майданчиків – e-tender, gov.auction, Українська універсальна біржа, Держзакупівлі онлайн, Tender online, тощо. Слід зауважити, що одна закупівля може здійснюватися лише на одному майданчику.

В узагальненому вигляді процес публічних закупівель можна поділити на такі етапи:

- 1-й етап – реєстрація покупця в системі ProZorro;
- 2-й етап – визначення потреб, аналіз ринку та планування обсягів закупівлі;
- 3-й етап – підготовка тендерних документів;
- 4-й етап – проведення аукціону;
- 5-й етап – кваліфікація і оскарження;
- 6-й етап – укладання договору.

Публічна закупівля через систему ProZorro може здійснюватися за двома напрямками – шляхом прямої закупівлі через каталог як у звичайному інтернет-магазині і через запит ціни пропозиції.

Який спосіб обрати залежить від обсягу закупівлі. Якщо обсяг придбання менший 100 тисяч гривень, то згідно Постанови КМУ № 1178 від 12.10.2022 р. «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування», процес закупівлі здійснюється за наступним алгоритмом:

1. Публікація плану закупівлі;
2. Пошук товарів на обраному майданчику;
3. Розміщення обраного товару у кошик;
4. Дочекатися підтвердження системою придбання;
5. Оформлення замовлення;
6. Отримання підтвердження від постачальника;
7. Укладання договору;
8. Оприлюднення звіту про придбання.

Якщо вартість придбання перевищує 100 тисяч гривень, то відповідно до Постанови № 1178 слід обрати закупівлю через алгоритм запиту ціни пропозиції. При цьому закупівля буде здійснена за такими етапами:

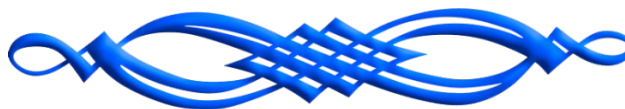
1. Розробка плану закупівлі і оприлюднення його протягом 5 робочих днів з моменту затвердження;
2. Оголошення запиту ціни пропозиції;
3. Очікування подання пропозицій учасниками. При цьому система ProZorro самостійно визначить переможця, який запропонує найнижчу ціну;
4. Укладання угоди з переможцем;
5. Оприлюднення угоди протягом 3 робочих днів з дати укладання [2].

Таким чином, протягом дії воєнного стану дещо спростилася процедура здійснення публічних закупівель. На нашу думку, це пов'язано з необхідністю швидко реагувати на виклики ситуації і скоротити час на придбання необхідних матеріально-технічних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. Дата оновлення 01.01.2023 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (Дата звернення 25.01.2023)
2. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі» : Постанова КМУ № 1178 від 12.10.2022 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text> (Дата звернення 25.01.2023)

Cristina Sopovska

Istituto Superiore Guido Galli.

Classe 5 servizi commerciali Principal

Bohdana Heraimovych

student, National University of Life and

Environmental Sciences of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

Scientific supervisor: Irina Humeniuk,

PhD in Economics the Head of the Department of Finance,

Accounting and Taxation named after S. Yuriy

Educational Rehabilitation Institution of Higher Education

Kamianets-Podilskyi state institution

AUDIT: PROBLEMATIC ISSUES AND WAYS OF DEVELOPMENT

A modern auditor not only expresses an opinion on the reliability of accounting statements, but also evaluates the financial and economic activity of the enterprise, prospects for business development, and must also provide recommendations on improving efficiency and identifying reserves for economic growth.

Auditing in Ukraine has been developing for almost thirty years, but there are still problematic issues of theory and practice, in particular, the place of auditing in the system of economic sciences, its definition, types, subject, objects, method and standardization. In connection with the significant changes made to the Law "On the Audit of Financial Statements and Audit Activities" and the transition to international auditing standards (IAS), many questions arise regarding the application of the latter.

Conducting an audit is regulated by auditing standards, including certain RLS first formulated in American standards:

- the audit must be conducted by a person or persons with appropriate training and work experience;
- in all matters related to the performance of the work, the auditor or auditors must maintain independence;
- proper professional skill must be demonstrated when performing the audit and drawing up the agreement;
- work must be carefully planned;
- in order to draw up an audit plan and determine the nature, time and scope of the audits, it is necessary to obtain sufficient information about the structure of internal control;
- in order to draw up an audit plan and determine the nature, time and scope of the audits, it is necessary to obtain sufficient information about the structure of internal control;
- the audit opinion should establish whether it is presented accounting reporting in accordance with generally accepted principles of accounting and reporting. [2].

The above rules reflect the most common approach to auditing in the west, which can be independently determined by large multinational corporations. Approaches to auditing are based on various theoretical concepts as a summary of postulates that determine audit methodology. A comparison of domestic and Western approaches to auditing suggests the need to compare postulates as the basis for the formation of audit principles.

In addition to the standards, auditors are required to adhere to the International Code of Ethics for Professional Accountants. The main goal of the new version of the Code of Ethics is a clearer structure and easy navigation through the Code, as users of the previous version of the Code complained about difficulties in quickly finding the necessary information.

Previously, the Independence Standards were included in the section "Professional accountants-practitioners" (Sections 290-291), now they are separated into a separate section. It is also remarkable that the provisions on professional accountants in business are placed in the Code before the provisions on professional accountants in public practice. This placement is logical, since the provisions relating to accountants can also be applied by auditors who provide accounting services.

- Thus, the main ethical principles of the International Code of Ethics for Professional Accountants are: [4]
- honesty;
- objectivity;
- professional competence and due diligence;
- confidentiality;
- professional behavior.

At the same time, both versions of the Code contain a number of requirements that are mandatory for implementation and are reflected in both legislative acts and individual standards.

Based on the comparison of the legal framework in the field of regulation of audit activity in Ukraine and the USA, it can be concluded that the fundamental approaches to the regulation of audit activity in these countries differ little, since they are built on the same principles and have similar goals and directions of activity. But at the same time, it should be noted that the American approach to the regulation of audit activities is stricter, which is expressed, in particular, in the requirements of the Sarbanes-Oxley Act.

This is a US federal law administered by the Securities and Exchange Commission.

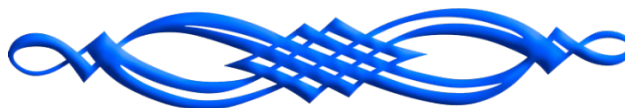
For example, SOX requirements include clients' internal controls over the preparation and review of financial statements, including controls that affect the accuracy, completeness, effectiveness, and public disclosure of changes in material related to financial statements.

In addition, the American approach contributes to the protection of the interests of investors interested in the reliability of information reflected in accounting (financial) statements, and business in general, to a greater extent than the Russian approach.

Regarding the Codes of Ethics, it can be said that the conceptual approach to the regulation of the ethics of auditors both in Ukraine and in the USA is based on the scheme "identification of threats - assessment of probable damage - determination of probable measures to counter the existing threat - assessment of the possibility of reducing the threat to an acceptable level - refusal to continue work with this client".

References:

1. The Law of Ukraine "On the Audit of Financial Statements and Audit activity". – URL:<http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 15.05.2022)
2. International standards for quality control, auditing, review, other assurance and related services: 2016-2017 edition, part 1. К.: International Federation of Accountants. Audit Chamber of Ukraine, 2018. 1141 с.
3. Hutsalenko O.O., Fabiyanska V.Yu. Regulation of independent audit in Ukraine in the conditions of European integration. ECONOMY. FINANCES MANAGEMENT: topical issues of science and practice. 2019. №4. С. 154 – 169.
4. Cheresnyuk O.M., Sydorenko I. Trends in the development of auditing services in Ukraine. International Scientific and Practical Internet Conference "Accounting, Taxation and Control: "Theory and Methodology", Ternopil. a. 23.12.2020. С. 158 – 160.

Мирослав Татенко

фахівець з трансфертного ціноутворення компанії ЕУ

студент ОС магістр

Державний торговельно-економічний університет (ДТЕУ)

Каріна Назарова

докторка економічних наук, професорка,

завідувачка кафедри фінансового аналізу та аудиту

Державного торговельно-економічного університету (ДТЕУ)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОВІДНИХ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Початок військової агресії РФ мав дуже негативний вплив на діяльність компаній багатьох галузей, в тому числі і компаній, що надають послуги у сфері аудиту, аутсорсингу та податкового консультування. Обсяг збитків даних компаній від негативного впливу війни на сьогодні важко оцінити через відносно невеликий період часу та продовження бойових дій.

Вже через кілька тижнів після початку вторгнення РФ, чотири найбільші аудиторські компанії світу, які мали свої підрозділи в Росії - ЕУ, КРМГ, РwС та Deloitte засудили дії країни – агресора та заявили про свій намір повністю покинути російський ринок [1].

При цьому слід зазначити, що серед санкцій, накладених на РФ, не було таких, які зобов'язують міжнародні аудиторські фірми покинути ринок [1]. З огляду на всі чинники, можна дійти одностайного висновку, що такі дії даних компаній були добровільними. Аналогічним чином було розірвано усі зв'язки з компаніями – членами в Білорусі.

Узагальнена інформація щодо виходу компаній «Великої четвірки» з ринку РФ та Білорусі представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Ключові маркери виходу компаній «Великої четвірки» з ринків РФ і РБ

Компанія	Дата заяви про вихід з ринків РФ та РБ	Дата фактичного виходу з ринків РФ та РБ	Кількість працівників у офісах РФ і РБ
Deloitte	7 березня 2022 року	24 травня 2022 року	3 000
ЕУ	7 березня 2022 року	13 липня 2022 року	4 700
РwС	6 березня 2022 року	4 липня 2022 року	3 700
КРМГ	7 березня 2022 року	8 липня 2022 року	4 500

Удосконалено за джерелами [2, 11, 13, 14]

Крім компаній четвірки ринок РФ покинули інші провідні аудиторські фірми, зокрема BDO [3], Nexia International [12], Grant Thornton [10], Baker Tilly International [8] та багато інших.

Такі дії аудиторських компаній мають велике значення для України, адже завдають шкоди економіці РФ, хоч і не такої значущої, як збройна агресія даної країни щодо нашої держави.

Окрім зовнішньої діяльності, спрямованої на вихід з економічного середовища РФ та РБ, аудиторські компанії здійснюють активну підтримку України на всіх рівнях. Наприклад, працівники компанії PwC надають послуги з консультування клієнтів у пошуку нових актуальних рішень проблем, спричинених війною в Україні, за такими напрямками [9]:

- релокація співробітників за кордон;
- релокація бізнесу за кордон (повна або часткова);
- втрата активів, майна;
- зміна ланцюгів постачання товарів, сировини, обладнання;
- мобілізація;
- відносини з державою-агресором;
- відбудова країни;
- кібербезпека та IT-інфраструктура;
- інші питання, пов'язані з воєнним станом в Україні.

Працівники компанії KPMG діляться порадами щодо розкриття особливостей ведення обліку, оподаткування та загального функціонування компаній в умовах воєнного стану в Україні. Зокрема, досить змістовно розкрито питання оцінки можливості дотримання суб'єктами господарювання принципу безперервності в умовах війни. Фахівці KPMG пропонують для оцінки здатності продовжувати діяльність на безперервній основі керівництву компанії зробити такі кроки [4]:

- оновити бюджети, бізнес прогнози та оцінити ступінь чутливості бізнесу до змін з огляду на виявлені фактори ризику та різні можливі сценарії. При цьому компанії важливо розглянути принаймні один серйозний, але вірогідний негативний сценарій;
- розробити досяжні та реалістичні плани дій в умовах сумнівів щодо безперервної діяльності;
- підготувати чітке та надійне розкриття інформації у фінансовій звітності, включаючи розкриття інформації щодо невизначеності, виявленої в оцінці безперервності діяльності, якщо це необхідно.

Окрім цього, експерти KPMG у одному із своїх звітів, присвяченому дослідженню досвіду повоєнної відбудови інших країн, що постраждали від війни, здійснили змістовний огляд досвіду відновлення та реконструкції таких постраждалих від війни країн, як Сирія, Косово, Ірак, Хорватія та Кувейт. Наприклад, ключовими маркерами підходу до оцінки збитків у Сирії були [5]:

- **вибір сфери оцінювання:** оцінка збитків була проведена в шести адміністративних центрах, які були обрані, в першу чергу, на основі кількості населення;
- **визначення пріоритетних секторів:** п'ять пріоритетних секторів включали житло, охорону здоров'я, освіту, транспорт та енергетику;
- **три етапи оцінки:** на першому етапі були визначені довоєнні базові показники, а на наступних етапах проводилася кількісна оцінка збитків.

Підхід до оцінки збитків в Косово був наступним [5]:

- **остаточне визначення території оцінки:** спочатку для оцінки було визначено 14 муніципалітетів, а пізніше, коли стали доступними інші райони, було оцінено ще 15 муніципалітетів;
- **визначення стратегічних галузей:** були визначені ключові стратегічні сектори, які включали житлове господарство, інфраструктуру охорони здоров'я та освіти, транспорт, водопостачання та електропостачання в сільській місцевості;
- **категоризація рівня збитків:** залежно від рівня пошкоджень, заклади освіти та охорони здоров'я були розподілені на чотири групи.

Також у даному звіті було розкрито роль міжнародних організацій, зокрема Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародного валютного фонду (МВФ) та інших країн у відновленні економіки постраждалих від війни країн.

Цікаві ідеї щодо відновлення поствоєнної України поділився у своєму дослідженні на порталі NV керуючий партнер ЕУ в Україні Богдан Ярмоленко [7]. Для прикладу, фахівець даної аудиторської компанії розглядає питання доречності повного відновлення металургійного комбінату Азовсталь, протиставляючи йому натомість побудову десятків сучасних заводів з виробництва автокомпонентів, що також експортуються, як і продукція зруйнованого комбінату у Маріуполі [7].

При цьому керуючий партнер ЕУ в Україні констатує, що план відновлення України не має зводитись лише до суми монетарної допомоги, яка за підрахунками може скласти \$600–700 млрд. Не менш важливим є інституційна компонента, яка має включати [7]:

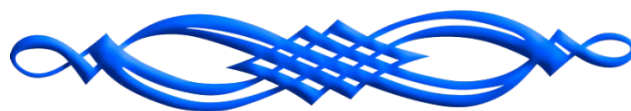
- передачу технологій, в тому числі управлінських;
- створення сприятливого середовища для зовнішньої торгівлі;
- політичну підтримку інтеграційних процесів.

Підсумовуючи вищезазначену роль компаній «Великої четвірки» в Україні в умовах війни, слід наголосити на тому, що усі вони брали участь у двотижневого брейнштормінгу Мінекономіки, на якому було представлено перші кроки щодо створення конкретного плану відбудови України [6].

Список використаних джерел:

1. Гордієнко О. З Росії пішли всі найбільші міжнародні аудитори та консультанти. що це означає для економіки РФ – Forbes.ua. URL: <https://forbes.ua/inside/utechka-mozgov-iz-rossii-ukhodyat-mezhdunarodnye-auditory-i-konsultanty-08032022-4331> (дата звернення: 21.01.2023).
2. Економічна правда. Російська компанія, яка входила до Deloitte, продовжить роботу в РФ під новою назвою. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/05/24/687394/> (дата звернення: 21.01.2023).
3. Заява BDO щодо України. Міжнародна аудиторська компанія BDO - BDO. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/news-2/2022/bdo-statement-on-ukraine> (дата звернення: 21.01.2023).

4. Куліна О., Король О. Облік та фінансова звітність підприємств під час війни. KPMG. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/press-releases/2022/05/oblik-ta-finansova-zvitnist-pidpryyemstv-pid-chas-viyny.html> (дата звернення: 21.01.2023).
5. Романович Д., Макаренко О. Повоєнна відбудова: дослідження досвіду та поточного стану. KPMG. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home/insights/2022/12/post-war-reconstruction-of-economy-case-studies.html> (дата звернення: 21.01.2023).
6. Шевчук С., Гордієнко О. Операція «Лугано». Уряд презентує український «план Маршалла» у Швейцарії. Хто і як пише програму відбудови – Forbes.ua. URL: <https://forbes.ua/inside/operatsiya-lugano-cherez-tizhden-uryad-prezentue-ukrainskiy-plan-marshalla-u-shveytsarii-khto-i-yak-pishe-programu-vidbudovi-29062022-6807> (дата звернення: 21.01.2023).
7. Ярмоленко Б. План Маршалла. Чи є шанс створити нову Україну?. Новини України та Світу. Головні і останні новини - NV. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/vidbudova-ukrajini-shcho-take-plan-marshalla-ostanni-povini-50256495.html> (дата звернення: 21.01.2023).
8. Baker Tilly International оголосила про вихід з глобальної мережі компаній з Росії та Білорусі - Baker Tilly. Baker Tilly. URL: <https://bakertilly.ua/bakertilly-international-ogolosila-pro-vihid-z-globalnoi/> (дата звернення: 21.01.2023).
9. Doing business unusual. PwC. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/tax/doing-business-unusual.html> (date of access: 21.01.2023).
10. FBK leaves the Grant Thornton network. Grant Thornton International Ltd. Home. URL: <https://www.grantthornton.global/en/press-releases/press-releases-2022/fbk-leaves-the-grant-thornton-network/> (date of access: 21.01.2023).
11. Lloyd R. EY work in Russia. EY Deutschland - Home | Building a better working world. URL: https://www.ey.com/en_gl/news/2022/02/ey-statement-on-ukraine (date of access: 21.01.2023).
12. Nexia International (Nexia) прийняла рішення щодо виключення з мережі компаній Росії та Білорусі. Nexia DK. URL: <https://nexia.dk.ua/nexia-international-nexia-priyniala-rishennia-shchodo-vykliuchennia-z-merezhi-kompanii-rosi-ta-bilorusi/> (дата звернення: 21.01.2023).
13. PwC більше не має фірми в Росії: 4 липня завершено роботу над усіма аспектами щодо відокремлення. PwC. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/press-room/2022/pwc-no-longer-has-firm-in-russia.html> (дата звернення: 21.01.2023).
14. Wright K. Update: Russia and Belarus. KPMG. URL: <https://home.kpmg/xx/en/home/media/press-releases/2022/06/update-russia-belarus.html> (date of access: 21.01.2023).

Назар Татенко,

магістр ОС «Фінансовий контроль і аудит»

Державний торговельно-економічний університет,

експерт з питань оподаткування ТОВ «Ернст енд Янг»

Каріна Назарова,

д. е. н., професорка, завідувач кафедри фінансового аналізу та аудиту

Державний торговельно-економічний університет

ВПЛИВ АУДИТУ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Післявоєнне відновлення Української економіки є одним із ключових векторів розвитку, над яким має працювати українське суспільство. Уряд України на конференції в Лугано 4-5 липня 2022 року охарактеризував Національний план відновлення української держави, де відображаються напрями відновлення вітчизняної економіки та необхідні заходи для їх реалізації, включаючи законодавчі зміни. Документ включає в себе 15 національних програм, які передбачають програми розвитку у сфері освіти, культури, будівництва, енергетики, ринків капіталів [1]. Не стало винятком питання поліпшення бізнес середовища, одним з проєктом якого є розробка узгодженої концепції трансформації податкової системи у післявоєнний період [3].

Варто зазначити, що роль та місія аудиту в поствоєнний період значно зміниться. Довоєнні потреби в меншій мірі цікавтимуть інвесторів та інших зацікавлених осіб. Значні кошти та інвестиції від іноземних партнерів на відбудову привертатимуть інтерес громадськості. А завдання аудиторів – надати впевненість, що такі кошти в повній мірі надійшли до державного бюджету, а звітування щодо таких коштів є достовірним і відображає реальний стан інвестора чи позикодавця [5].

Роль аудиту у реформуванні податкової системи набуде особливої ролі. Складність полягає в тому, що чинне податкове законодавство є несистемним, з наявними юридичними коалізіями та суперечностями [8]. Очевидно, що довоєнні податкові реформи не мали суттєвий вплив на покращення економічної ситуації (згадати хоча б знаменитий закон 466-ІХ, від якого очікували значний ефект) [4]. Недоліком було намагання трансформувати податкову систему на зразок Європейських країн. Однак певні відмінності в економічному середовищі в деяких випадках лише ускладнили і без того складне податкове законодавство.

Післявоєнний період, на наш погляд, є той час, коли необхідно оптимізувати податкову систему, яка би враховувала потреби українського суспільства та мотивувала б громадян дотримуватися податкової дисципліни. Сучасне непропорційне податкове навантаження спричиняє ухилення платників, що призводить до недостатніх надходжень до місцевих та державних бюджетів. Як вірно зазначив Богдан Ярмоленко, керуючий партнер ЕУ в Україні, наша держава не повинна екстраполювати чи повертати минуле, а має будувати прагматичне майбутнє, з поглядом на досвід минулого [9].

Для відновлення української економіки Уряд буде залучати провідні аудиторські, консалтингові та юридичні фірми, спільні зусилля яких дозволять

спроєктувати оновлену ефективну податкову систему. Цінність таких компаній полягає в наявності унікального досвіду щодо проблем оподаткування та розуміння основних потреб підприємств різних форм власності.

Практичний досвід показує, що аудит системи оподаткування компанії є частиною загального аудиту підприємства. Його мета полягає у висловленні думки аудитора щодо достовірності ведення податкового обліку та складання податкової звітності відповідно до законодавчих вимог [6]. Саме тому, на наш погляд, аудит має врахувати вирішити такі проблемні моменти податкової системи:

- 1) Провести глибинний аналіз недоліків ретроспективної податкової системи;
- 2) Оптимізувати електронний документообіг між підприємствами та податковими органами;
- 3) Запропонувати механізм сплати податків дистанційно;
- 4) Розробити унікальну спрощену систему оподаткування, яка би мотивувала суб'єктів мікро- та малого підприємництва вести господарську діяльність;
- 5) Переглянути і розробити нові ставки прямих і непрямих податків, скоротити їх кількість;
- 6) Проаналізувати основні зміни, які мають бути внесені до законодавства [2;7].

Як вірно зазначив податковий аналітик В'ячеслав Черкашин, нова податкова система має стати своєрідною Конституцією економічної свободи, інакше спроба перезапуску економіки України будуть під загрозою або як мінімум ослаблені [7].

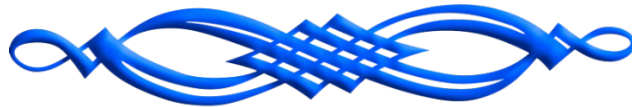
Отже, аудит у реформуванні податкової системи у післявоєнній Україні відіграє ключову роль, внаслідок наявного досвіду вітчизняних аудиторських практик. Неправильна оптимізація оподаткування зможе поставити під загрозу стратегію відновлення економіки України.

Список використаних джерел:

1. Богдан Т. План відновлення України: сильні та слабкі сторони. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html (дата звернення: 21.01.2023).
2. Боярчук Д. Якою має бути ідеальна податкова система для України. шість основних умов – *forbes.ua*. *Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії*. URL: <https://forbes.ua/company/yakoju-mae-buti-idealna-podatкова-sistema-dlya-ukraini-shist-osnovnikh-umov-01062022-6341> (дата звернення: 21.01.2023).
3. Всі проєкти | ПЛАН ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ. ПЛАН ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ. URL: <https://recovery.gov.ua/project/program/boost-business-environment> (дата звернення: 21.01.2023).
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві : Закон України від 16.01.2020 р. № 466-IX :

- станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text> (дата звернення: 21.01.2023).
5. Редько О. Ю. Повеєнний аудит: перспективи та виклики. 2022. URL: <https://www.abv.org.ua/materials/article/audit-after-war> (дата звернення: 21.01.2023).
  6. Таращенко В. А. Податковий аудит: підходи до тлумачення. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7712> (дата звернення: 21.01.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.3.53
  7. Черкашин В. Вісім податків замість 13. чому податкова реформа війни має працювати і після – forbes.ua. *Forbes.ua* | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії. URL: <https://forbes.ua/inside/vosem-nalogov-vmesto-42-pochemu-nalogovaya-reforma-voyny-dolzhna-rabotat-i-posle-28042022-5726> (дата звернення: 21.01.2023).
  8. Швабій К. Нові реалії податкової політики України. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/20/692850/> (дата звернення: 21.01.2023).
  9. Ярмоленко Б. План Маршалла. Чи є шанс створити нову Україну?. *Новини України та Світу. Головні і останні новини - NV*. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/vidbudova-ukrajini-shcho-take-plan-marshalla-ostanni-novini-50256495.html> (дата звернення: 21.01.2023).

Максим Ткаченко
студент ОС бакалавр
Науковий керівник: **Ірина Годнюк**,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім.С. Юрія
НРЗВО Кам'янець-подільський державний інститут
м. Кам'янець-Подільський

СУТНІСТЬ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

У теперішній час, коли більшість підприємств мають недержавну форму власності, власний капітал набуває важливе економічне значення, бо показує кількість власних засобів підприємства, які знаходяться у його розпорядженні. Власний капітал відіграє важливу роль у створенні та розвитку підприємства оскільки є головною економічною базою всього процесу діяльності і основою для початку та продовження господарської діяльності будь-якого підприємства. Без власного капіталу неможливо почати бізнес, адже він є одним із найістотніших і найважливіших показників, оскільки виконує функції джерела довгострокового фінансування, забезпечення кредитоспроможності підприємства, джерела фінансування ризику, забезпечення самостійності та влади організаторів бізнесу.

Економічна сутність капіталу в цілому та власного капіталу зокрема вивчали і вивчають багато зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема такі як В.В. Бланк, К. Маркс, А. Сміт, Д. Рікардо, П. Самуельсон, Ж.Б. Сей, Ж. Тюрго, В.Я Соколов, Ф.Ф. Бутинец, В.В. Сопко, С.Ф. Голов, Г.Г. Кірейцев, В.М. Івахненко та багато інших.

В залежності від рівня економічного розвитку суспільства, науковці по-різному трактували поняття «власний капітал». Згадка про власний капітал, як об'єкта обліку була знайдена в Італії в 1491 році. На той час під власним капіталом розуміли особисті засоби власника, які він мав у власності, вкладав в підприємство та отримав в процесі підприємницької діяльності. Для відображення інформації про власний капітал формували рахунок, який називали «капітал». Цей рахунок разом з результатними рахунками використовували також для визначення прибутків і збитків підприємства. За дебетом якого відображалися активи підприємства, а кредитом – джерела їх створення, тобто пасиви» [5].

Поступово сутність власного капіталу змінювалася. Представники економічної думки вкладали в поняття «власний капітал» своє значення та сутність.

Розгляд поняття “власний капітал” в обліковій літературі дає підстави вважати про дискусійність та неоднозначність його визначення. Це зумовлено наявністю п'яти теорій капіталу (теорія власності, теорія залишкового капіталу, теорія господарської одиниці, теорія підприємства, теорія фонду) і, відповідно, різним трактуванням природи капіталу.

Згідно НПСБО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"(далі НПСБО 1), затвердженого Наказом Мінфіну України від 07.02.2013 N 73 поняття “власний капітал” трактується , як частка в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [3].

На думку проф. Т.А. Бутиця «власний капітал – це залишковий інтерес в активах підприємства після вирахування зобов'язань. Проф. В.В. Сопко власний капітал розглядає як власні джерела підприємства, які без визначення строку і повернення внесені засновниками або залишені ними (засновниками) на підприємстві» [1,4].

Проф. М.Т. Білуха пише, що «власний капітал визначається вартістю майна суб'єкта господарювання, тобто чистими активами (різниця між вартістю майна і позиковим капіталом), і складається зі статутного, додаткового й резервного капіталу, нерозподіленого прибутку та цільових (спеціальних) фондів». Тобто, на відміну від П(С)БО та попередніх точок зору, власний капітал визначається не за залишковим принципом, а за формальною ознакою (порядком формування, або за порядком відображення в обліку та звітності) [5].

В цілому погляди на власний капітал можна розділити на три частини: визначення власного капіталу як суми вкладеного капіталу засновниками і накопиченого капіталу в процесі діяльності підприємства, як чисту вартість майна або різниці між активами і зобов'язаннями підприємства та погляд крізь призму “теорії власності” як обсяг прав та інтересів власника фірми.

Залишковий підхід визначення власного капіталу вказує не на економічну суть власного капіталу, а лише на спосіб визначення його величини. Цим можна визначити сукупну величину власного капіталу, але не можна одержати інформацію про його структуру і величину складових частин.

Тому, зважаючи на економічний та правовий зміст власного капіталу власний капітал є власним джерелом відтворення активів, який відображає обсяг прав і інтересів власників і має бути представлений інвестованим та накопиченим капіталом.

Згідно НПСБО 1 власний капітал підприємства має свою власну структуру, що відображається в обліку на рахунках: зареєстрований капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), вилучений капітал, неоплачений капітал [3].

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку визначають власний капітал як частку активів підприємства, що залишилася після вирахування всіх його зобов'язань, і поділяють його на дві частини: авансований капітал (contributed capital) і реінвестований (нерозподілений) прибуток (retained earnings) [2].

Узагальнюючи національний і міжнародний досвід власний капітал у цілому формується за допомогою двох складових вкладеного (зареєстрований, інвестований) та накопиченого (незареєстрований, нерозподілений, додатковий) капіталу. Тобто капітал можна розділити на дві частини:

вклади (інвестиції засновників) – частка засновника (акціонера) у статутному капіталі підприємства, яка виконує функції відносин власності, управління підприємством;

додаткові внески – частка учасника в інших формах власного капіталу – резервному, чи іншому виді та нерозподіленого прибутку, який реінвестований в бізнес.

Проте незалежно від того, хто і як трактує ті чи інші складові частини структури власного капіталу, його загальні розміри, що відображаються у звітності, залежать від реальної оцінки активів, об'єктивності облікових даних щодо розрахунків з кредиторами та державою.

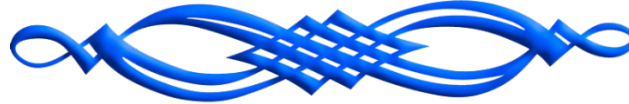
Розмір власного капіталу підприємства залежить від багатьох факторів, до яких можна виділити:

- інвестиції (призводять до збільшення власного капіталу);
- прибутки, отримані в результаті діяльності (збільшують розмір власного капіталу);
- вилучення частки засновником (зменшує розмір власного капіталу);
- витрати, пов'язані з використанням власного капіталу (виплата дивідендів, покриття раніше отриманих збитків тощо).

Отже розмір власного капіталу для зовнішніх користувачів інформації є мірилом щодо відповідальності підприємства і захисту прав кредиторів. Тому величина власного капіталу та її структура є дуже важливим елементом процесу діяльності підприємства та системи бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Н. О. Бугай Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи її вирішення. Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/21_2016/5.pdf
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013
3. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». від 07.02.2013 р. №73. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
4. Шура Н.О., Шатило М.В. Європейський погляд на категорію "власний капітал" підприємства та його складові. Агросвіт. 2015. №7. С. 50—54.

Тетяна Шикерява
студент ОС бакалавр
Науковий керівник: *Ірина Годнюк*,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім.С. Юрія
НРЗВО Кам'янець-подільський державний інститут
м. Кам'янець-Подільський

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Банки є важливим джерелом інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. Банківська система України в останні роки зазнала значних втрат кількісного складу. У 2022 році спостерігалась тенденція щодо скорочення банків кількісь яких у 2022 році складала 69 одиниць, що на 17 менше порівняно з 2017 р [3].

Але не дивлячись ні на що, банківська система не зупинялася ані на день, працювала без перебоїв, забезпечуючи платежі та доступ клієнтів до їх грошей. Банки підійшли до кризи операційно стійкими та ефективними, із значним запасом капіталу та ліквідності, із завчасно розробленими планами дій на випадок несприятливих подій та з високим рівнем довіри клієнтів.

Прийняті антикризові рішення Національним банком України ґрунтуються на трьох ключових принципах:

- захист інтересів клієнтів банків, перш за все вкладників. Вони мають зберігати доступ до власних та кредитних коштів, платежів і переказів;
- підтримання діяльності банків та їх ліквідності. Негативний тимчасовий вплив бойових дій на показники діяльності банків не має призводити до визнання найбільш постраждалих з них неплатоспроможними;
- чесне відображення реального фінансового стану банків [4].

В умовах війни з Росією банківська система України працює з обмеженнями, встановленими Постановою Правління Національного банку

України № 18 від 24.02.2022 року «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». Ці обмеження стосуються зняття готівки з рахунків клієнтів, видачі готівкових коштів в іноземній валюті, роботи валютного ринку, офіційного курсу іноземної валюти тощо [1].

В той же час Національним банком України передбачено, що: банки забезпечують роботу відділень в безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення; забезпечується доступ до сейфових скриньок в безперебійному режимі; безготівкові розрахунки здійснюються без обмежень; банкомати підкріплюються готівкою без обмежень; НБУ здійснює підкріплення готівкою без обмежень; НБУ здійснює бланкове рефінансування банків для підтримки ліквідності без обмежень за сумою терміном до одного року з можливістю пролонгації ще на один рік; платежі Уряду України здійснюються без обмежень, згідно із законодавством про особливий період.

Крім того, банки значно знизили комісії за свої послуги. Населення та підприємства можуть безперешкодно сплачувати за товари й послуги. Більшість магазинів та заправок станцій приймають безготівкові платежі.

Незважаючи на нижчі ставки, темпи зростання операційних доходів банківського сектору залишається операційно прибутковим. Чистий операційний прибуток за результатами п'яти місяців 2022 року зріс на понад 30% р/р., що говорить про достатній капітал, для покриття втрат від кредитного ризику та достатній рівень операційної прибутковості, щоб відновити капітал після проходження глибокої фази поточної кризи.

Окремим викликом є протидія дезінформації. НБУ, зважаючи на подібні ризики, регулярно оновлює на офіційному сайті дані щодо стану банківського сектору та публікує його ґрунтовний аналіз у Звіті про фінансову стабільність.

В умовах війни коли ситуація постійно змінюється виникатиме потреба у постійному та регулярному перегляді бухгалтерських оцінок, відповідних моделей та підходів для відображення актуальної, доречної та правдивої інформації в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

З метою забезпечення надійності та стабільності функціонування фінансової системи в період дії воєнного стану Національний банк України постановою Правління Національного банку України від 07 березня 2022 року № 41 «Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану» встановив порядок складання та подання фінансової звітності банками в умовах воєнного стану [2].

Згідно з Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 24.10.2011 № 373, банки складають фінансову звітність на підставі даних бухгалтерського обліку з урахуванням коригуючих проводок щодо подій, які коригують дані після дати балансу. Операції мають бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

Під час розкриття інформації в проміжній фінансовій звітності відповідно до вимог МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність» банки відображають суттєві

зміни, що відбулися з часу останньої річної фінансової звітності з поясненням подій та операцій щодо змін у фінансовому стані та фінансових результатах з часу останньої річної звітної дати. Отже, у проміжній фінансовій звітності банки мають розкрити інформацію про вплив військової агресії російської федерації проти України на показники фінансової звітності.

Враховуючи вищевикладене, у річній фінансовій звітності за 2021 рік банкам необхідно розкрити інформацію про вплив впровадження воєнного стану, зокрема, на: безперервну діяльність; фінансові інструменти; оцінку знецінення активів; основні засоби; податки; зобов'язання за страховими договорами; оренду; обтяжливі умови договорів; оцінку справедливої вартості; визнання доходу тощо.

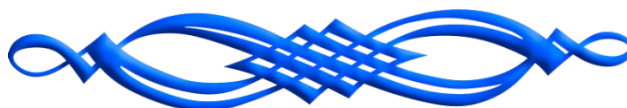
Щодо застосування МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» банки зобов'язані розкривати у фінансовій звітності інформацію про характер і ступінь ризиків, пов'язаних із фінансовими інструментами, а також вплив військової агресії на них.

У зв'язку з військовою агресією росії проти України виникає значний ризик фізичного пошкодження активів або відсутність доступу до них, а також ризик знецінення активів через зменшення суми очікуваного відшкодування. Відповідно до МСБО 36 «Зменшення корисності активів» потрібно тестувати всі активи, щодо яких можливе потенційне знецінення [5].

З огляду на вищевикладене, економічні наслідки війни матимуть значний вплив на бухгалтерський облік та звітність банків, оскільки ситуація постійно змінюється і виникатиме потреба у постійному та регулярному перегляді бухгалтерських оцінок, відповідних моделей та підходів для відображення актуальної, доречної та правдивої інформації в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Список використаних джерел:

1. Постанова Правління НБУ № 18 від 24.02.2022 року «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>
2. Постанова Правління НБУ від 07 березня 2022 року № 41 «Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0041500-22#Text>
3. Щодо бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в період воєнного стану. URL: <https://ibuhgalter.net/material/1318/26235>
4. М. Л. Швайко Сучасні тенденції розвитку банківської системи України. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socoeconom/article/view/20864/19673>
5. Міжнародні стандарти фінансової звітності URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text

Марія Шульган,
аспірантка 2-го року навчання
спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця
Науковий керівник: *Наталія Здирко,*
д.е.н., професор,
декан факультету обліку та аудиту,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ПРОДУКЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного сьогоднішнього дня, не дивлячись на великі втрати та збитки, які отримали українські пасічник, галузь бджільництва продовжує свою роботу, тим самим забезпечує своєю продукцією як внутрішній, так і зовнішній ринок.

Бджільництво – це стратегічний напрям сільського господарства України. Перш за все – це найімовірніша кількість зайнятих людей (щонайменше до півмільйона пасічників), це велике значення бджільництва для запилення культур та їх врожайності, а також - це суттєвий внесок в економіку нашої країни. Бджільництво в Україні експорто-орієнтоване та стабільно входить у першу п'ятірку постачальників меду в світі [1]. Стратегічна значущість бджільництва України підтверджується щорічним використанням квоти по меду впродовж останніх 5-6 років, що є немаловажливою складовою розвитку нашої України.

Стратегічний розвиток будь-якої галузі країни залежить також і від зовнішньої політики, а в даному випадку, передусім, від цінової політики продукції, адже саме експортери є основними «гравцями» на ринку зовнішньої економіки.

Стратегія розвитку галузі бджільництва в умовах воєнного стану на сьогоднішнього дня є складним питанням. Ще до повномасштабного вторгнення, українськими пасічниками запропоновано Комплексну державну цільову програму розвитку бджільництва в Україні до 2025 року з метою забезпечення збалансованого підходу до розвитку медової галузі в цілому [4]. Однак, війна внесла свої корективи, як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку: змінилось все і цінова політика на продукцію бджільництва, зокрема.

Цінова політика по «солодкому продукту» в динаміці відображена у таблиці 1.

Таблиця 1

Ціни на мед (роздріб) в Україні за період 2019-2022 р.р.

Продукція бджільництва	Ціни на мед в Україні				Середня ціна на мед за 4 роки
	2019 р. (грн./кг)	2020 р. (грн./кг)	2021 р. (грн./кг)	2022 р. (грн./кг)	
Мед	60 грн.	100 грн.	147 грн.	100 грн.	101,75 грн.

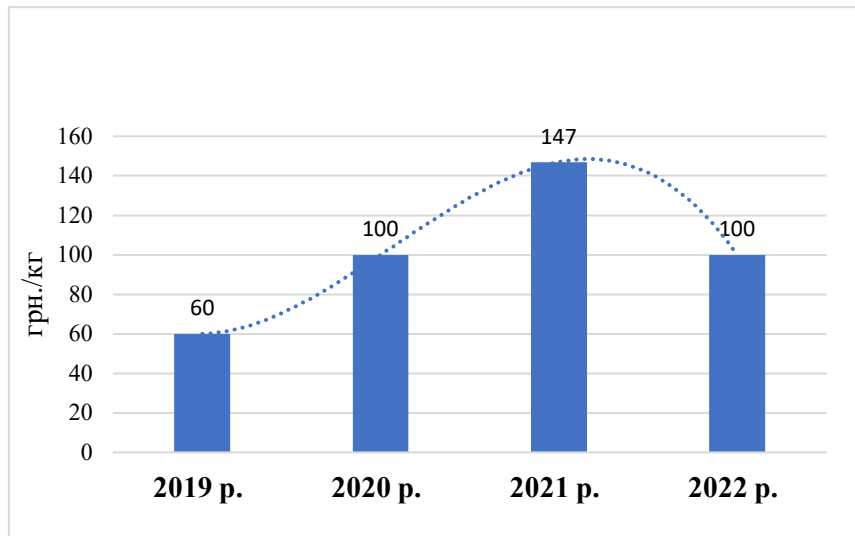

Рис. 1. Ціни на мед в Україні за 2019-2022 роки, грн/кг

Джерело: сформовано за даними [2]

Розглядаючи динаміку цінової політики за останні 4 роки, ми спостерігаємо суттєве підвищення цін на мед починаючи з 2019 року, що є важливо для галузі в цілому. Разом з тим в умовах воєнного часу, ціни на мед нестабільні. Ми розуміємо, що коливання ціни за 2022 рік спричинила війна в країні. Нині галузь вже скоротилась. Багато пасік знищено, чимало господарів їх залишили, поїхавши у безпечні регіони. Тому, навіть якщо війна закінчиться в 2023 році, відновити швидко пасіки не вийде, оскільки це потребує значних коштів і часу. Однак, українські бджолярі не втрачають надії і працюють навіть під обстрілами, що дає можливість галузі функціонувати.

Отже, із впевненістю можна стверджувати, що для стратегічного розвитку галузі бджільництва в цілому потрібно шукати рішення, які в умовах післявоєнної відбудови будуть мати швидкий позитивний результат, а разом із ним - і підтримку держави.

Ефективним рішенням, на думку українських пасічників, є створення кооперативів, які зможуть «підняти на ноги» бджільництво та вивести галузь на новий рівень, адже є господарства, які переїхали і продовжують свою діяльність. Для підтримки галузі на державному рівні працює Програма USAID АГРО, якою вже скористались і пасічники.

Так, до прикладу пасічники з Чернігівщини і Вінниччини вже об'єднуються в кооперативи. Метою кооперативу є не тільки об'єднати пасічників для відстоювання спільних інтересів, але і зокрема щодо масштабування виробництва та впровадження нових технологій, обміну досвідом тощо [3].

Після звернення до Програми USAID АГРО фермери підготували та подали заявку на конкурс щодо відбору мікро, малих та середніх сільськогосподарських підприємств (ММСП), для переміщення виробничих потужностей. Так був знайдений партнер — ФГ «Витвірня» у Жмеринському районі Вінницької області [3]. Тобто господарства пасік з двох областей уже реалізують свою діяльність.

За цією ж програмою підприємство зі Старобільська що на Луганщині, отримало тисячі замовлень від бджолярів на виготовлення вуликів та обладнання [5].

Програма підтримки бджолярів та виробників обладнання для бджільництва від USAID передбачає, що бджоляр купує вулик у виробника за 70% його вартості, 20% компенсує Проєкт USAID, 10 % – знижка виробника.

Виробник «Nucleus» отримав замовлень від бджолярів на 5 500 вуликів із сосни. Це вдвічі більше, ніж на підприємстві виготовили торік. Залежно від розміру своєї пасіки та її потреб, кожен бджоляр замовив від 20 до 200 вуликів. Вартість одного вулика – від 1000 до 2300 гривень: ціна залежить від комплектації [5].

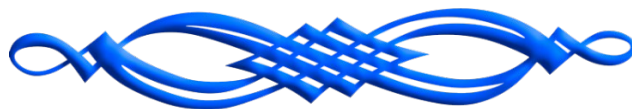
Така програма від Проєкту USAID дозволяє надати допомогу і бджолярам, і виробникам обладнання для бджільництва. Це дозволить завантажити потужності виробника, а бджолярам допоможе оновити вулики, збільшити їх кількість, що врешті сприятиме розвитку медового сектору як на Сході так і по всій Україні.

А разом з цим, це говорить і про налагодження обліку в галузі. Адже згідно рахунків бухгалтерського обліку вулики та обладнання відносяться до 10 класу рахунків. І знову ж таки, це і податки в бюджет країни.

Звичайно, який же буде врожай меду в 2023 році прогнозувати важко. Спочатку потрібно перезимувати нашим «трудівницям». З огляду на аномальну погоду з плюсовою температурою у січні 2023 р. ми спостерігаєм «перший» обліт бджіл після зимівлі, однак, зима ще не закінчилась. Разом з усіма труднощами, українські пасічники працюють на добробут нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Міністерство аграрної політики України. URL: Міністерство аграрної політики України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/bdzhilnictvo-strategichnij-napryam-silskogo-gospodarstva-ukrayini> (дата звернення: 17.01.2023 р.)
2. Ціна меду в Україні. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Gf5LeIGJjuA> (дата звернення: 17.01.2023 р.)
3. AgroPortal.ua. URL: <https://agroportal.ua/news/zhivotnovodstvo/pasichni-chernigivshchini-ta-vinnichini-ob-yednuyutsya-u-kooperativ> (дата звернення: 18.01.2023 р.)
4. Звернення учасників Медового форуму «Україна медова і світ». URL: <https://ucc.org.ua/uploads/files/5dad4bfda3e01791687100.pdf> (дата звернення: 18.01.2023 р.)
5. AGROTIMES. URL: <https://agrotimes.ua/agromarket/za-programoyu-usaid-pidpruyemstvo-na-luganshhyni-otrymalo-tysyachi-zamovlen-vid-bdzholyariv/> (дата звернення: 18.01.2023 р.)

Світлана Яковенко

студентка ОС магістр

Науковий керівник: Наталія Коваль,

доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Основні засоби формують матеріально-технічну базу кожного підприємства. Від правильного та раціонального обліку та їх амортизації залежить процес їх відтворення, поповнення, оновлення та в кінцевому рахунку – забезпеченість підприємства конкурентоспроможними, сучасними засобами праці.

Основні засоби є матеріальними активами, без яких жодна установа чи орган функціонувати не зможе. Та не усі матеріальні активи є основними засобами. Останні використовують як бюджетні установи, організації, органи місцевого самоврядування, так і підприємства недержавного сектору.

Якість та достовірність бюджетного обліку основних засобів забезпечує можливість оцінки ефективності та результативності використання бюджетних коштів; узгодженості показників звітності з міжнародними нормативами; повним та достовірним відображенням всіх фінансових операцій з основними засобами; виявленні повноти задоволення суспільства в певних видах послуг за обсягом, змістом та якістю [1]

Відповідно до НП(С)БОДС 121 «Основні засоби», основними засобами є матеріальні активи, які бюджетна установа утримує для досягнення мети або задоволення своїх потреб шляхом: використання їх у виробництві чи діяльності; під час постачання товарів, виконання робіт чи надання послуг; здавання в оренду іншим особам (юридичним чи фізичним) [4]. Тобто основні засоби це активи, які установи використовують у процесі своєї діяльності для досягнення тієї чи іншої мети і завдання.

Облік основних засобів у бюджетних установах відмінний від обліку на підприємствах недержавного сектору, оскільки регулюється іншими законодавчими документами. Так, бюджетні установи обліковують основні засоби за НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» і методрекоме́ндаціями по його застосуванню [5].

Для віднесення активу до основних засобів бюджетних установ у бухгалтерському обліку необхідне одночасне виконання 2-х критеріїв:

✓ строк корисного використання основних засобів є першим ключовим критерієм, за яким визначаємо, чи відносити до них матеріальні цінності. Так, до основних засобів належать ті матеріальні цінності, які плануємо використовувати більше одного року (3, 5, 7, 10, 15, 20 або більше). Термін

експлуатації різний і залежать від виду основних засобів;

✓ вартість основних засобів є другим ключовим критерієм. У бюджетному обліку основні засоби це ті матеріальні активи, вартість яких за одиницю складає 6000 грн (без ПДВ) або більша. Якщо строк використання матеріального активу більше року а вартість – менше 6000 грн, то це малоцінні необоротні матеріальні активи [6].

Але, слід пам'ятати, що з 1 січня 2020 року за проектом змін від Мінфіну бюджетні установи отримали можливість самостійно визначати собі вартісний критерій розділення основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів. Більшість підприємств у своїй обліковій політиці використовують критерій з пп. 14.1.138 ПКУ, де він з 23.05.2020 р. зріс з 6000 грн до 20 000 грн [7]. Бюджетникам теж варто взяти саме цей критерій – 20 000 грн. Слід також звернути увагу, що новий критерій необхідно буде застосовувати лише до тих об'єктів, які будуть надходити після зміни критерію у своїй обліковій політиці.

Основні засоби бюджетних установ в бухгалтерському обліку необхідно відображати на рахунку 10 «Основні засоби» після введення їх в експлуатацію. Підставою для цього буде акт введення в експлуатацію основних засобів. Після його затвердження формується відповідна інвентарна картка:

- ✓ інвентарна картка обліку основних засобів;
- ✓ групового обліку основних засобів;
- ✓ обліку тварин і багаторічних насаджень [8].

Слід звернути увагу не те, що облік основних засобів, неможливий без застосування субрахунків 1311 «Капітальні інвестиції в основні засоби», оскільки спершу накопичуємо витрати, тим самим формуємо капітальні інвестиції в активи. Як правило, первинними документами для відображення цих операцій є накладна, акт виконаних робіт, акт наданих послуг (наприклад, з транспортування, монтажу тощо).

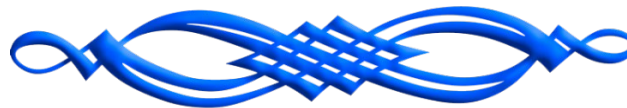
Отже, у методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору № 11 від 23.01.2015 [9] є настанови щодо групування витрат на будівництво, виготовлення, створення і поліпшення за кожним об'єктом основних засобів за відповідними напрямками (проектно-вишукувальних, будівельних робіт, роботи з монтажу устаткування, або придбання устаткування, що потребує монтажу, інші капітальні роботи і витрати). Але самої форми, яка для цього призначена, Міністерством фінансів досі не розроблено. Тому виникає необхідність у розробці та доповненні порядку організації бухгалтерського обліку бюджетних установ картою аналітичного обліку незавершених капітальних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Гамова О.В., Козачок І.А., Ракоєд Н.В. Особливості ведення обліку та розробка програми державного аудиту основних засобів в бюджетній установі. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С. 42–49. DOI:

<https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.3.42>

2. Коваль Н.І. Проблеми обліку амортизації основних засобів згідно національних та міжнародних стандартів. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу управлінні підприємницькою діяльністю: матеріали II Міжн. нау.-практ. інтер. конф.*, 25 лист. 2014 р. Мукачево, 2014. С. 74 – 76.
3. Плахтій Т.Ф. Облік витрат на ремонт та модернізацію основних засобів: бухгалтерські та податкові наслідки. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. №4. С.108-116.
4. Облік основних засобів 2022: від придбання до списання. *Бухгалтерія для бюджету та ОМС*. 2022. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/184-oblik-osnovnih-zasobv-2022-vd-pridbannya-do-spisannya> (дата звернення 27.04.2022).
5. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України № 1163 від 25.11.2014. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Re18312> (дата звернення 20.01.2023).
6. Левадський І. Основні засоби 2022. *Бухгалтерія для бюджету та ОМС*. 2022. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/173-osnovn-zasobi-2022> (дата звернення 20.01.2023).
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n10624> (дата звернення: 21.01.2023).
8. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання: наказ Міністерства фінансів України № 118 від 12.09.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Text> (дата звернення: 21.01.2023).
9. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору: наказ Міністерства фінансів України № 11 від 23.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text> (дата звернення: 21.01.2023).

*Яколенко Максим,
студент ОС Магістр,
Науковий керівник: Марина Єрмолаєва,
к.е.н., доц., професор кафедри Обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава*

ЗВІТУВАННЯ ЗА КОШТАМИ, ОТРИМАНИМИ ПІД ЗВІТ

Господарська діяльність підприємства інколи потребує швидкого вирішення питань матеріального забезпечення виробничих процесів, виконання виробничих функцій поза межами розташування підприємства та інших дій, які по'язані з отриманням грошових коштів підприємства під звіт. Отримувати грошові кошти під звіт має право виключно працівник підприємства.

Коло таких осіб мають визначити керівник підприємства та головний бухгалтер і видати відповідний наказ по підприємству, оскільки не будь який працівник має повноваження на отримання коштів, що належать підприємству. В разі зміни персоналу або зміни посадових обов'язків працівників в наказ вносяться відповідні зміни.

В обліку підзвітних коштів слід керуватися Кодексом законів про працю, Інструкцією про службові відрядження в межах України та за кордон та Податковим кодексом України. У відповідності до названих нормативних документів працівник може отримувати грошові кошти на придбання товарно-матеріальних цінностей для забезпечення безперебійного функціонування підприємства, на службове відрядження, на закупівлю у населення сільськогосподарської продукції, на придбання брухту чорних та кольорових металів. При цьому грошові кошти можуть видаватися готівкою з каси, зараховуватися на картку працівника або витратитися з корпоративної картки підприємства.

Виплата грошових коштів повинна бути відповідним чином оформлена. В разі отримання грошових коштів на господарські потреби працівник повинен отримати чіткі вказівки від керівника підприємства про напрями використання коштів із вказанням чіткого переліку ТМЦ, необхідних для придбання. Якщо грошові кошти видаються готівкою, то у видатковому касовому ордері необхідно вказати мету видачі коштів. Якщо кошти під звіт видаються в безготівковій формі, то на нашу думку бажано видати наказ про цільове використання отриманих особою грошей. Може статися так, що необхідність придбати матеріальні цінності через підзвітну особу виникає часто. В цьому випадку в наказі про затвердження переліку осіб, що мають право отримувати грошові кошти під звіт, додатково слід вказати на які цілі можуть бути витрачені видані їм кошти.

В системі АПК поширеним видом діяльності є переробка сільськогосподарської продукції. Окрім переробки власної сировини такі підприємства закупають сільськогосподарську продукцію у громадян. Незважаючи на те, що НБУ намагається максимально обмежити готівкові розрахунки, їх питома вага в загальній системі розрахунків в Україні

залишається високою, особливо в сільській місцевості. На це є ряд причин об'єктивного і суб'єктивного характеру, і, відповідно, це викликає необхідність здійснення готівкових розрахунків коштами, отриманими під звіт. При цьому для оформлення видачі готівки слід обов'язково видати наказ по підприємству з вказанням мети видачі грошових коштів під звіт. Так само обов'язковим є наказ про відрядження працівника в іншу місцевість для виконання ним своїх службових обов'язків.

В будь-якому випадку, не зважаючи на форму отримання грошових коштів, працівник зобов'язаний відзвітуватися щодо їх цільового використання. В залежності від мети отримання коштів встановлено різні терміни звітування.

Терміни подання Звіту про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт визначено пп. 170.9.2, 170.9.3 ПКУ та Порядком складання Звіту про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт № 841.

Згідно Порядку № 841 Звіт подається до закінчення 5-го банківського дня після повернення з відрядження або виконання отриманого завдання [1]. Слід звернути увагу, що у ПКУ терміни подання Звіту деталізовані виходячи з того, яким чином здійснювалося використання отриманих грошових сум – готівкою, готівкою, знятою з розрахункової картки працівника або з корпоративної платіжної картки.

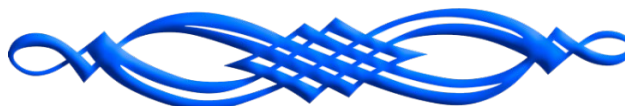
При цьому терміни звітування щодо витрачених підзвітних сум коливаються від 3-х банківських днів до 10-ти, а в окремих випадках – до 20-ти банківських днів, якщо це погоджено з адміністрацією підприємства.

Форма Звіту є стандартною і застосовується незалежно від цільового призначення витрачених коштів всіма суб'єктами господарської діяльності. Залишок невикористаних сум працівник повинен повернути або в касу підприємства або на його поточний рахунок. В разі неповернення підзвітних сум їх вважають доходом працівника і утримують з них ПДФО та військовий збір. При цьому для визначення суми ПДФО застосовують коефіцієнт, визначений п. 164.5 ПКУ [2].

Контроль за цільовим використанням підзвітних сум і своєчасність звітування за одержаними коштами є важливим завданням бухгалтерської служби підприємства будь-якої форми власності.

Список використаних джерел:

1. Порядок складання Звіту про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт: Затв. наказом МФУ 28.09.2015 р. № 841. Дата оновлення 19.04.2016 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-15#Text> (Дата звернення 23.01.2023)
2. Податковий кодекс України : затв. 2.12. 2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення 3.01.2023 р.) Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Дата звернення 23.01.2023)

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Віталій Вовк

Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник: С.Д. Герчаківський,

к.е.н., доцент

МИТНА ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОТИДІЇ В ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Протидія злочинності у митній сфері є однією з найважливіших форм боротьби фіскальних органів держави з протиправними проявами, що спрямована на попередження митних деліктів, виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню митних правопорушень.

Питання, що пов'язані із існуванням митної злочинності в світі та Україні, профілактикою митних правопорушень, девіантною поведінкою суб'єктів митної системи вивчалися фахівцями в галузі митного права, теорії управління, фінансів. Окремим науковим та прикладним проблемам протидії девіантній поведінці приділяли увагу в своїх роботах такі вчені, як К. Антонов, О. Бандурка, А. Берлач, А. Войцещук, В. Володимиров, О. Долженков, Є. Додін, А. Закалюк, І. Івашук, Г. Кириченко, Ю. Ляпунов, О. Максимов, В. Мартинюк, Є. Скулиш, Б. Тишкевич, Ю. Сучков, В. Філонов, І. Шинкаренко та ін. Проблеми митної злочинності, девіантної поведінки суб'єктів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність є актуальною з огляду на її недостатню розробленість та фрагментарність в сучасній українській фінансовій науці.

Так, Є.В. Додін обстоює ідею введення до наукового обігу поняття «митна злочинність», під якою пропонує розуміти сукупність злочинів, що вчиняються в сфері митної діяльності або митної справи. Критеріями вирізнення митних злочинів названо ознаки об'єктивної сторони: порушення правил переміщення через митний кордон України різних об'єктів; місце вчинення злочинів - митний кордон України; спосіб вчинення - переміщення поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю; предметами злочинних посягань є предмети контрабанди, які вилучені з цивільного обігу або обіг яких обмежено [1].

Класичними митними деліктами, що формують сукупність поняття «митна злочинність» є контрабанда та порушення митних правил. Результати проведеного дослідження [2] потенційних обсягів зростання контрабанди в Україну показують її суттєве зростання в наступні роки. Окрему увагу потрібно звернути на розподіл контрабандних поставок за основними категоріями товарів. Як бачимо, найбільш ризиковими товарними групами є: машини та електроніка 21,4%, хімічна продукція 14,3%, транспорт 10,6%, текстиль та одяг 9,8%, та аграрний сектор - в середньому по 5% на кожен підгалузь: продукти тваринного походження продукти рослинництва і продукти харчування.

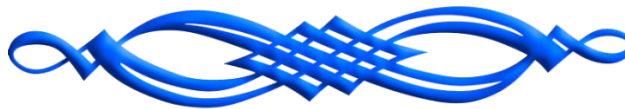

Також звертає на себе увагу щорічне збільшення фактів незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів з використанням поштових та експрес-відправлень, так у 2014 році було виявлено 101 факт незаконного переміщення наркотиків з використанням поштових відправлень, що становило 9% від загальної кількості зазначених правопорушень, у 2015 році - 189 фактів (19%), у 2016 році виявлено 383 зазначених фактів (34%), у 2017 році - 595 фактів (42%). Найбільша кількість фактів виявлення наркотиків у поштових відправленнях з таких країн: Нідерланди, Ізраїль, Німеччина, Китай, Таїланд [3].

Митна злочинність як певний феномен обумовлюється корупційною природою взаємостосунків між усіма суб'єктами митних правовідносин, а тому розгляд питання корупції в митній сфері є необхідним. Корупція в митній сфері має транснаціональний і транскордонний характер. У ній беруть участь митні адміністрації країн-постачальника товару, країни-покупця, країни-транзитери, правоохоронні органи, міжнародні компанії, численні посередники, місцеве населення з прикордонних населених пунктів. Рух через національні кордони контрабанди, фальсифікату та неврахованих товарів забезпечують, як мінімум митні, прикордонні, контролюючі органи, а також правоохоронні органи двох держав, що мають спільний кордон. У зв'язку з цим наївно думати, що окрема взята реформа митних органів сприятиме подоланню корупції на митницях. У країні, де тіньовий обіг товарів і послуг становить понад 40%, високий рівень корупції на митницях - явище закономірне.

Список використаних джерел:

1. Додін Є.В. Митна злочинність: поняття та структура. *Митна справа*. 2010. №3. С. 17-29.
2. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: обсяги, прямі та непрямі втрати бюджету і економіки. *Special report*. 2018. 28 с.
3. Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року). Поглиблений огляд наркоситуації в Україні. URL: <http://www.ummcda.org.ua/index.php/86-natsionalnij-zvit-za-2017-rik-shchodo-narkotichnoji-situatsiji-v-ukrajini-za-danimi-2016-roku>.

*Олександр Демчук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник: Мошковська О.А.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

БІОЛОГІЧНІ АКТИВИ: СУТНІСТЬ, ОЗНАКИ І КЛАСИФІКАЦІЯ

Поняття «біологічні активи» є відносно новим об'єктом дослідження у сучасній обліковій практиці. З огляду на те, що сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку української економіки, ефективне управління вищезазначеними об'єктами обліку, а також процесом збору врожаю біологічних активів для продажу чи подальшої переробки в сільськогосподарську продукцію або ж в додаткові біологічні активи сприятиме реальному визначенню їх справедливої вартості, і, як результат, отриманню суттєвої економічної вигоди.

Біологічні активи були виділені в окрему облікову групу у результаті затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» (надалі – НП(С)БО 30). Вищезазначений стандарт визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію під час збирання врожаю та розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Відповідно положень даного нормативного акту, біологічний актив – це жива тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи [1]. На противагу цьому, визначення поняття «біологічний актив» відповідно положень Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 41 Сільське господарство (надалі – МСБО 41), є більш вузьким. Термін «біологічний актив» використовується для позначення живої тварини або рослини [2]. При цьому слід зазначити, що обидва трактування поняття «біологічні активи» є обмеженими, адже до їх складу входять не лише рослини і тварини, а також птахи, риба, бджоли.

Окрім цього, існують певні термінологічні суперечки. Зокрема Н. В. Перевозник зазначає, що «недостатнє наукове вивчення економічної характеристики біологічних активів призводить до того, що нині відсутнє чітке розмежування економічних термінів «активи», «біологічні активи», «ресурси», «біологічні ресурси», що спричиняє їх неоднозначне трактування й викликає дискусії щодо їх економічної та обліково-аналітичної сутності» [3]. Слід зазначити, що в науковій літературі з фінансового обліку досі не існує єдиного підходу до визначення поняття «біологічний актив». Незважаючи на вищезазначені прогалини, визначення біологічних активів, закріплене у НП(С)БО 30, є базовим визначенням даного терміну, до якого звертаються більшість науковців, що підтверджується працями Ю. А. Вериги, Л. О. Калайди [4], О. В. Качмар [5].

Важливо підкреслити, що біологічний актив повинен мати характерні ознаки, щоб бути класифікованим як такий. На думку Н. В. Перевозник, для окреслення сутності терміну «біологічні активи» варто використовувати чітко визначені характерні ознаки активу саме з позицій економічної категорії [3, с. 117]. Біологічний актив повинен відповідати трьом основним ознакам, про які зазначає Н. В. Перевозник, і які окреслено у НП(С)БО 30:

1. Біологічний актив та/або сільськогосподарська продукція визнаються активом, якщо підприємство контролює їх в результаті минулих подій,
2. Існує імовірність отримання підприємством у майбутньому економічних вигод, пов'язаних з їх використанням,
3. Їх вартість може бути достовірно визначена [1].

Для повної економічної характеристики біологічних активів необхідним є дослідження їх класифікації. Класифікація біологічних активів – це відносно стабільна, логічно побудована система активів сільськогосподарського підприємства, окремі структурні одиниці якої характеризуються певною відокремленістю, самостійністю та виконують певне призначення стосовно системи [6, с. 73].

Відповідно положень НП(С)БО 30, всі біологічні активи можна розподілити за строком використання. Поточні біологічні активи – біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи (біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень) протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі. Довгострокові біологічні активи – усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами [1]. Приклади поточних і довгострокових активів наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Структура біологічних активів за НП(С)БО 30 [1]

Біологічні активи	Поточні	Довгострокові
Рослинництво	- зернові культури; - овочеві культури; - технічні культури; - кормові культури; - розсадники.	- виноградники; - сади, дерева в лісі (лісовий масив).
Тваринництво	- тварини на вирощуванні і відгодівлі; - риба (риборозведення); - доросла птиця; - сім'ї бджіл.	- основне стадо овець; - основне стадо великої рогатої худоби; - основне стадо свиней.

Відповідно положень МСБО 41 біологічні активи класифікуються за ознакою зрілості та за способом використання у виробничому процесі. За ознакою зрілості біологічні активи поділяють на зрілі та незрілі. Зрілі біологічні активи – це ті, що набули ознак того, що їх можна зібрати як урожай, або ті, що можуть забезпечити отримання (збір) врожаю на регулярній основі. Всі інші біологічні активи є незрілими [2].

За способом використання біологічні активи можна класифікувати як споживні та плодоносні біологічні активи. До першої групи відносять всі біологічні активи, що зібрані як сільськогосподарська продукція, яка в подальшому буде реалізовуватися як біологічні активи. До споживчих біологічних активів відносять худобу, кінцеве призначення якої є продаж; худобу, що вирощується для отримання м'яса; зернові – кукурудза та пшениця, а також ліс, який спеціально вирощують, щоб в майбутньому отримати деревину. До групи плодоносних біологічних активів відносять всі ті активи, які не ввійшли до першої групи. Прикладом таких активів є фруктові дерева, виноградники, худоба, яка вирощується для того, щоб отримати молоко, ліс, призначення якого полягає в заготівлі дерев без вирубки лісу. Плодоносні біологічні активи радше є самовідтворюваними активами, а не сільськогосподарською продукцією [2].

На нашу думку, найбільш вдалою є класифікація біологічних активів, запропонована Н. В. Перевозник [7]. Вона найкраще розкриває дану облікову категорію, враховуючи потреби сільськогосподарських підприємств щодо відображення біологічних активів в обліку та формування облікової інформації з метою управління ними.

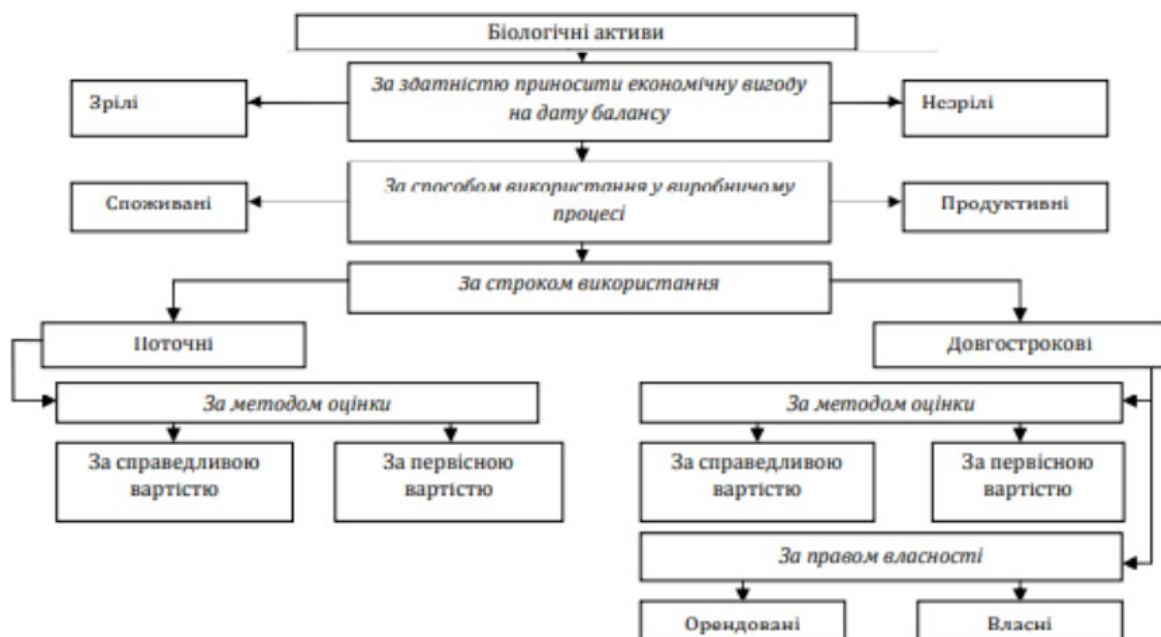

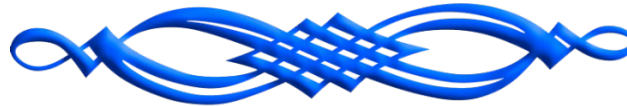
Рис. 1. Класифікація біологічних активів за Н. В. Перевозник [7]

Наразі основною проблемою залишається визначення сутності «біологічних активів». Сам термін «біологічні активи» потребує більш ґрунтовного опрацювання і доповнення за допомогою ухвалення додаткових нормативних актів, що дозволить оперувати максимально наближеним до реальності визначенням «біологічних активів» в процесі обліку наявних біологічних активів і сільськогосподарської продукції для більш реальної оцінки їх вартості.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: затвердж. наказом Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027.
3. Перевозник Н.В. Біологічні активи як обліково-аналітична та економічна категорія / Н.В. Перевозник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6 (73). – С. 115 - 118.
4. Верига Ю. А., Калайда Л. О. Особливості оцінки біологічних активів / Ю. А. Верига, Л. О. Калайда // Економічні студії. – 2020. - № 1 (27). – С. 70 - 73. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/7278/1/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD.%D1%96%20%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D1%96%D1%97%201%20%2827%29_70_73.pdf
5. Качмар О. В. Сутність біологічних активів як об'єктів обліку та контролю / О. В. Качмар // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2018. – № 23. – С. 622 - 626. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/23-2018/122.pdf>
6. Мисака Г. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Г. В. Мисака, В. М. Шарманська. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.
7. Перевозник Н.В. Класифікація біологічних активів в обліку та звітності / Н. В. Перевозник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №8 (75). – С. 71 - 76.

Наталія Деркач
студентка ОС магістр
Науковий керівник: Ярміла Ткаль,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет
м. Суми

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ СОБІВАРТОСТІ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ОСНОВНОГО ВИРОБНИЦТВА

В умовах удосконалення господарського механізму, ціноутворення, управління суспільним виробництвом важливого економічного, практичного значення набувають питання формування і складу витрат, собівартості готової продукції, визначення їх економічної сутності та обліку. Саме від ґрунтовного дослідження та практичного застосування буде залежати рентабельність виробництва окремих видів продукції, виявлення резервів зниження собівартості, визначення цін, обґрунтування рішень стосовно виробництва нових видів продукції.

Встановлено, що основним внутрішнім чинником зростання цін на продукцію є висока собівартість виробництва, яка визначається: недостатнім технічним, технологічним оснащенням; нерівномірним характером виробництва; значними витратами внаслідок виробництва продукції. З метою обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, яка має свої особливості, на практиці застосовуються такі методи, як: позамовний, попередільний і нормативний.

Використовуються й методи калькулювання, а зокрема: метод прямого віднесення витрат на об'єкти обліку, при якому витрати списуються прямо на об'єкти обліку, а потім на підставі облікових даних обчислюється собівартість продукції; коефіцієнтний, пропорційний; виключення побічної продукції та комбінований.

Завданнями аналізу собівартості продукції є: оцінка виконання плану собівартості за звітний рік; виявлення використаних ресурсів подальшого зниження собівартості продукції; розроблення заходів із мобілізації резервів економного витрачання матеріальних, трудових, грошових ресурсів. Для виявлення резервів зниження собівартості, необхідно визначати фактори, які зумовлюють це зниження.

В сучасних умовах господарювання для сільськогосподарського товаровиробника важливо бути компетентним в обліковій інформації не лише щодо обсягу виробленої продукції, а й щодо обсягу витрачених матеріальних засобів та праці, собівартості продукції, що надає можливість визначити ефективність галузі виробництва.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НП(С)БО 16 «Витрати» визначають витрати, як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). У даному визначенні сутність витрат виражається не через їх економічну природу, а через наслідки операцій з активами та капіталом для фінансово-майнового стану підприємства.

В.Г. Козак вважає, що «...витрати підприємства – одна з важливих категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства. Для управління необхідно знати не просто витрати, а інформацію про витрати на будь-що (продукт, або його партію, послуги)». На думку дослідника, «...термін “витрати” є більш вживаним у процесі виробництва продукції, її реалізації (тобто списання), а термін “затрати” – у процесі придбання цінностей. Витрати і затрати зближує і те, що вони супроводжуються вибуттям активів, або виникненням боргових зобов'язань».

Н.С. Андрющенко виокремив етапи розвитку знань про витрати: перший етап – публічна звітність про витрати, відслідковування, облік і контроль витрат на господарському і державному рівнях; другий етап – здійснення спроб розкрити суть поняття «витрати», поява різних теорій витрат; третій етап – використання математичних методів у теорії, дослідження поведінки витрат, вивчення витрат як об'єкту обліку і контролю; четвертий етап – виникнення нового напрямку дослідження – управління витратами.

Л. Сук надає таке визначення: «Класифікація витрат – це групування витрат за певними ознаками, яких є різна кількість. Класифікація допомагає глибше зрозуміти суть витрат, вивчити порядок їх формування і мету використання». Вчений класифікує витрати за трьома ознаками: для оцінки запасів та визначення фінансового результату; для прийняття управлінських рішень; для контролю і регулювання.

Як відзначає О. Бородкін, «...саме від виробничих витрат і собівартості залежить, чи буде продукція, яку виробляють підприємства в умовах економіки, конкурентоспроможна і прибуткова. Оскільки виручка від реалізації продукції є

основним джерелом покриття витрат на виробництво продукції, ринкова економіка спонукає підприємства вирішувати, яку продукцію і в якому обсязі виробляти».

В.М. Петров розглядає планування собівартості продукції, як важливу складову частину розробки економічно обґрунтованих планів сільськогосподарських підприємств та їх окремих підрозділів. При плануванні собівартості продукції враховують вплив техніко-економічних факторів, але на величину собівартості основних видів продукції суттєво впливає також механізм розподілу витрат між основною та побічною продукцією.

Більш повним є визначення П.С. Безруких, який під методом обліку витрат та калькулювання собівартості розуміє «...сукупність прийомів організації документування та відображення виробничих витрат, що забезпечують визначення фактичної собівартості і необхідну інформацію для контролю за процесом формування собівартості продукції».

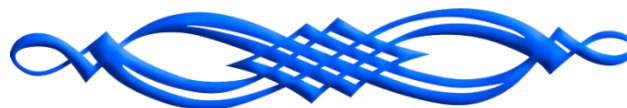
Т.Г. Маренич визначає, що «...однією з основних проблем калькулювання є економічно обґрунтований розподіл витрат звітного періоду між готовою продукцією і незавершеним виробництвом, між окремими виробами і видами робіт. Від її правильного вирішення залежить точність калькуляційних розрахунків».

Аналіз витрат, у першу чергу, має забезпечити необхідною інформацією управлінський персонал підприємства, який відповідає за планування, проведення контролю за господарюючими операціями та приймає різні адміністративні рішення. Таким чином, у процесі дослідження встановлено, що в умовах обмеженості ресурсів і досягнення планової ефективності виникає потреба постійного порівняння понесених витрат і отриманих результатів.

Таким чином, шляхи зниження собівартості продукції наступні: використання менш дорогих матеріалів; вдосконалення виробництва; автоматизація робочих місць; кооперація з підприємствами, які можуть виготовляти ті чи інші складники за меншими цінами. Оптимальним шляхом обліку витрат та собівартості є запровадження економічних технологій виробництва, переймання світового досвіду зі зменшення собівартості.

Список використаних джерел:

1. URL: http://www.vtei.com.ua/konfa/27_03/3/20.pdf (дата звернення: 12.01.2023)
2. Козак В.Г. Визначення поняття «витрати» та їх оцінка. Реформування економіки України: стан та перспективи. Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (26–27 листопада 2009 р., м. Київ). К.: МІБО КНЕУ, 2009. С. 129–131.
3. Черній М.Я. Формування облікової політики підприємств на основі організаційно-технологічних особливостей діяльності. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2020. Вип. № 2. С. 381–388.

Людмила Макеєва

студентка ОС бакалавр

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: Альона Годованюк,

викладач ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Нині управлінський облік поступово набуває визнання на українських підприємствах різних галузей матеріального виробництва. Головною метою управлінського обліку є максимізація прибутку та мінімізація збитків. Він пов'язаний з представленням даних для прогнозування розбіжностей у фінансах, які допомагають менеджерам приймати важливі рішення.

Згідно з офіційним визначенням, наданим Міжнародною федерацією бухгалтерів, «управлінський облік» - це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, яка використовується керівництвом для планування, оцінки та контролю всередині організації та забезпечення відповідне підзвітне використання ресурсів [1, с. 24].

Сфера його дії досить широка і включає кілька господарських операцій. Управлінський облік використовується менеджерами для кращого розуміння та управління підприємством. Розуміння того, як змінюється поведінка витрат на різних рівнях діяльності, потрібно для прийняття управлінських рішень.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено, що підприємства самостійно розробляють системи та форми внутрішнього (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій з метою подання інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів [3]. Тому застосування та регулювання управлінського обліку в Україні може бути реалізоване лише на рівні окремих підприємств, які його запроваджують.

Управлінський облік є невід'ємною частиною системи управління підприємствами, яка формує та уніфікує змістовну внутрішню документацію підприємства та надає інформацію для менеджерів, здатних швидко приймати важливі рішення.

У бізнесі управлінський облік працює ефективно, якщо вище керівництво дотримується своїх основних цілей.

Основним елементом досягнення внутрішньої гармонії на підприємстві (компанії) є ефективна комунікація між керівниками, співробітниками та підрозділами з метою роз'яснення посадових обов'язків підлеглих, уникнення непорозумінь, встановлення відповідальності кожного працівника за роботу, яку він виконує.

Для того, щоб ефективно організувати управлінський облік на підприємстві, необхідно розуміти, що процес охоплює кілька етапів, які поступово запроваджуються в організації. До головних етапів управлінського обліку належать: підготовчий, організаційний, методологічний, технічний, завершальний [2, с. 254].

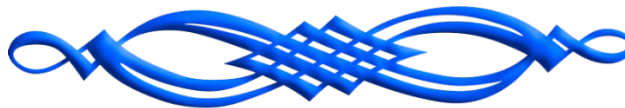
В економічно розвинутих країнах компанії використовують управлінський облік для вирішення різноманітних інформаційних та аналітичних завдань. Управлінському обліку в розвинутих країнах світу відводиться важлива і всеосяжна роль. Він також набуває популярності в країнах «третього світу» та країнах, які до початку 1990-х років входили до складу радянської імперії.

В Україні управлінський облік все ще є предметом гострих дискусій та повільного впровадження на практиці. Розвиток ринкових відносин у нашій державі має призвести до кардинального переосмислення критеріїв економічної оцінки результатів організаційно-господарської діяльності підприємств, а також зміни змісту та функцій управління на мікроекономічному рівні. Сьогодні керівники змушені покладатися на власні сили, приймаючи самостійні рішення щодо управління довіреними їм підприємствами та підрозділами, так і щодо самостійного планування їх діяльності.

За результатами дослідження структури, основних функцій, послідовності застосування управлінського обліку робимо висновок, що управлінський облік є однією із головних складових системи управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Голов С.Ф. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні. 2000. № 11. 24 с.
2. Мельничук І.І. Організація управлінського обліку на торговельному підприємстві. Приазовський економічний вісник. 2020. Випуск 6 (23). С. 252 - 255 URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2020/6_23_ukr/46.pdf
3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні Закон України від 16.07.99 р. № 996-XI (зі змінами і доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

Денис Малишко
аспірант 1-го року навчання
кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав

Марина Яремчук
Студент ОС магістр
Науковий керівник: *Людмила Яременко,*
к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав

МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

В умовах ринкової економіки ефективна організація обліку витрат та калькулювання собівартості продукції має бути спрямована на забезпечення дієвого контролю за використанням ресурсів на будь-якій стадії технологічного процесу та отримання облікових даних, необхідних для досягнення управлінських цілей. Удосконалення технологій та організаційних аспектів діяльності суб'єктів господарювання, що відбулися останніми роками, спричинили значний вплив на склад і структуру витрат, але не змогли повністю забезпечити підвищення економічної ефективності.

В системі бухгалтерського обліку під методом обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції більшість авторів розуміють сукупність прийомів документування та відображення виробничих витрат, які забезпечують визначення фактичної собівартості продукції, а також віднесення витрат на одиницю продукції.

Зовсім інше трактування пропонують Т.М. Давидова, В.К. Горкавий та Ю.С. Герасименко, у своїх напрацюваннях вони зазначають, що метод обліку витрат на виробництво це «сукупність способів побудови аналітичних позицій (аналітичних рахунків) з формування витрат з метою обґрунтованого калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) і управління ними» [2, с. 14].

В.О. Шевчук ототожнює методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, у своїх працях наголошує, що «калькулювання собівартості продукції це сукупність прийомів аналітичного обліку витрат на виробництво та розрахункових процедур визначення собівартості продукту» [6].

Вітчизняні вчені виділяють чотири підходи до розуміння взаємозв'язку даних досліджуваних понять:

- 1) калькулювання обумовлює облік витрат;
- 2) облік витрат обумовлює калькулювання;
- 3) облік та калькулювання тотожні;
- 4) калькулювання та облік є незалежними процесами.

Вітчизняні вчені, які у своїх напрацюваннях доводять, що калькулювання обумовлює облік витрат, а собівартість - центральний елемент бухгалтерського обліку та аналітичний синтез всієї роботи, в результаті розрахунків собівартості повинен бути підпорядкований обліку витрат, по-перше – ціль, по-друге – засіб.

«Кінцевою метою виробничого обліку є калькулювання собівартості продукції», – зазначають вчені. Однак більшість вчених переконані, що облік витрат обумовлює калькулювання собівартості продукції. При цьому облік витрат і калькулювання розглядаються як відокремлені етапи - спочатку облік витрат, потім калькулювання. Перший етап може існувати без другого, другий без першого – ні.

Так, Маниліч М. І. зазначає, «що метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції - це єдиний процес дослідження витрат підприємств на виробництво та реалізацію продукції з позицій вимірювання, контролю, визначення собівартості виробів і робіт» [4].

«Може існувати лише один метод обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості, облік витрат не можна відривати від методу калькулювання», – переконують науковці [6].

Ототожнення методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції властиве науковим працям Лисиченко О. О. Вчений розглядає метод калькулювання (визначення собівартості) як сукупність способів аналітичного обліку витрат на виробництво, а також економічних розрахунків з метою визначення собівартості продукції, робіт і послуг [3, с. 191].

Інші представники наукової спільноти пропонують проводити чітке розмежування між обліком витрат і калькулюванням собівартості продукції, ставлячи в основу такого поділу функції, які ними виконуються.

Так, В.Ф. Палій зазначає, що метод обліку витрат повинен характеризувати з необхідною повнотою та деталізацією процес їх виникнення та порядок формування в конкретному виробничому процесі, а метод калькулювання - це сукупність способів аналітичного обліку витрат на виробництво за калькуляційними об'єктами та прийомів обчислення собівартості калькуляційних одиниць [5].

Виділивши тісний взаємозв'язок між методом обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, більшість науковців виділяють наступні методи, які відносяться до методів обліку витрат: попроцесний, позамовний, попередільний та нормативний, наголошуючи, що система методів калькулювання це простий метод виключення витрат на побічну продукцію, який розподіляє витрати пропорційно обґрунтованій базі, з урахуванням даних нормативного і комбінованого методу.

Цікавими є напрацювання Боднар М.М. щодо методів обліку витрат і калькулювання, а особливо класифікації. У своїх працях він класифікував методи обліку витрат і калькулювання за відповідними ознаками: способом пізнання, в розрізі за процесами формування витрат, на нормативний метод та ненормативний метод. Також у його дослідженнях відокремлено методи

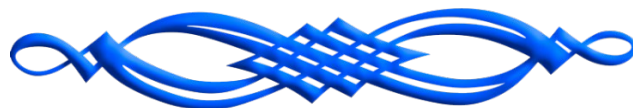

калькулювання від методів обліку витрат, що дало йому змогу обґрунтувати сукупність прийомів обчислення собівартості за допомогою прямого розрахунку, виключення витрат, розподілу витрат, підсумовування витрат, нормативного та комбінованого методів [1].

Отже, система бухгалтерського обліку зазначає, що метод обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції це перш за все сукупність прийомів документування, процес відображення виробничих витрат, які впливають на забезпечення визначення фактичної собівартості продукції, а також відносять витрати на одиницю продукції. Сам процес калькулювання, за допомогою якого визначається собівартість продукції, яка полягає в акумулюванні витрат на її виробництво. Методи обліку витрат фіксують та представляють витрати в необхідному аналітичному розрізі з метою визначення достовірного розрахунку собівартості виробленої продукції. З метою вибору оптимального методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції потрібно з'ясувати суть даного методу, його змістовне наповнення, виділити спільні та відмінні риси, визначити переваги та недоліки, щодо впровадження даного методу в діяльності підприємства. Економічна література представлена багатьма методами обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, які набувають широкого використання в практичній діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Боднар М.М. Звітність підприємства. Підручник. Київ: «Центр навчальної літератури», 2019. 570 с.
2. Давидова Т.М. Методологічні аспекти обліку витрат на збут та відображення їх у фінансовій звітності. Вісник податкової служби України. 2009. № 8. С. 14–19.
3. Лисиченко О.О., Атамас О.П., Атамас П.Й. Фінансовий облік: навч. посіб. К.: Центр навчальної і практичної літератури, 2019. – 356 с.
4. Маниліч М. І. Собівартість продукції: теоретичний аспект [Електронний ресурс]. Режим доступу: // http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpren/2012_8/01SPTA.pdf
5. Палій В.Ф. Теорія бухгалтерського обліку. М.: Фінанси і статистика, 2004. – 279 с
6. Шевчук В.О. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. К.: ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2011. 399 с.

Maroncelli Edoardo

Licei opera Sant'Alessandro,

4a, classico, Italy

Scientific supervisor: Tripak Marian

PhD in Economics, Associate Professor, Rector

Educational and rehabilitation institution of higher education

«Kamianets-Podilskyi state institute»

AUDIT QUALITY CONTROL IN UKRAINE

Audit activity is a component of the financial development of any company. This is an audit, based on the results of which the auditor, based on the audit activity and the obtained sufficient evidence, expresses his own independent opinion regarding the audited financial documentation.

The concept of "audit quality" can be considered as a category that characterizes the degree of necessary and sufficient level of trust in the auditor's opinion on the part of clients. The problem of audit quality is relevant for all economically developed countries. This makes it necessary to monitor the results of the auditors' activities. Furthermore, the strengthening of audit quality control can be an impetus for changing public opinion regarding the need to conduct an audit and for increasing trust in the opinion of auditors and in the profession as a whole; to increase the competitiveness of domestic auditing companies.

The audit market suffers from changes in the country. The decrease in the number of subjects of audit activity is related to the crisis phenomenon of the presented period, hyperinflation, increased requirements for auditors and changes in legislation, but this did not affect the volume of services provided.

The issue of improving the audit quality services is considered at different levels: directly by the audit organization, individual auditors and the state. At the state level, a system of audit quality control is being developed and established; quality checks are carried out by the federal authorities. Self-regulated organizations, in turn, control the quality of work of audit organizations or individual auditors who are members independently or on behalf of an authorized federal body. Internal quality control rules should be established at the level of the audit organization itself, and the firm's management and direct executors should ensure their compliance.

During the control, it is necessary to highlight the main strategic and tactical aspects of quality control of audit activity. The strategic approach is focused on the maximum satisfaction of the user's need of audit services at the minimum level of cost and achieving the optimal level of the active profitability. The tactical approach is implemented by taking measures to solve strategic goals and objectives, and ensures compliance of the audit quality services with the established criteria [3; 7].

External audit quality control, in our opinion, has greater priority than internal. First, it is independent of the relationship with the management of the audit organization, and therefore is more effective; secondly, the effectiveness of internal control of own audit organizations depends on the quality of external audits.

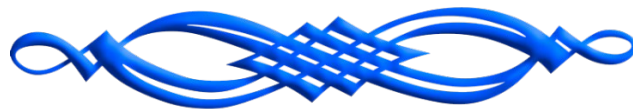
Normative acts establish that planned external audit quality audits are conducted by auditor organizations at least once every five years, but not more often than once a year. A slightly different procedure for conducting external control is established for audit organizations that perform mandatory audits of accounting (financial) reporting of credit and insurance organizations, non-state pension funds, state corporations and state companies, economic entities whose securities are traded on the stock market quality. Inspections are carried out by organizations at least once every three years, but not more often than once a year, and by the authorized body for control and supervision - not more often than once every two years [1; 4].

Auditing in Ukraine is growing and developing, not as fast as we would like, but it is confidently moving forward. Scientists assure that auditors will be needed, but they say that the profession will change a bit. Today, this does not cause shock and does not surprise. In our environment, the question of the profession transformation sounds more and more often, because scientific and technical progress is accelerating. Now there are programs that facilitate the work of auditors, they have automated calculations, sampling, analytics, error detection, and trend detection. The profession will move along the vector of narrow specialists and digitalization. As long as accountants are needed, auditors will be needed as well.

That is why, within the framework of this article, I would like to emphasize the implementation of external audit quality control in Ukraine.

Reference:

1. The Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On the Audit of Financial Statements and Auditing Activities" on Ensuring Auditing Activities for the Period of Martial Law and Postwar Economic Recovery" dated 05/31/2022 No. 2285-IX
2. Hutsaliuk V. The essence and peculiarities of the organization of the audit of financial results [Electronic resource] 2022. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/24032021/5/4.pdf> (access date 02/15/2022).
3. Website of the Audit Chamber of Ukraine. URL: <https://www.apu.com.ua/>.

Богдан Мельницький

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Наталія Крихівська,

к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ

АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «НОВА ПОШТА»

Серед основних показників, що відображають фінансовий результат діяльності будь якого підприємства є прибуток. Однак, для дослідження прибутковості діяльності абсолютної суми прибутку недостатньо, адже оцінювання прибутковості та ефективності полягає у зіставленні ефекту (результату) із понесеними витратами. Тому аналіз прибутку завжди доповнюється оцінюванням рівня рентабельності.

Останнім часом на ринок логістичних послуг в Україні стрімкими темпами «увірвалося» ТОВ «Нова пошта», прибутковість якого варто дослідити.

В процесі аналізу прибутку важливо виокремити такі види прибутку: валовий, операційний, оподатковуваний та чистий прибуток. На основі фінансової звітності за 2019-2021 рр. сформуємо дані у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз видів прибутку ТОВ «Нова пошта»

Показники, тис. грн.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Приріст, %
Валовий прибуток	2 948 976	4 025 771	4 402 498	+49,29
Операційний прибуток	1 024 144	1 538 307	1 611 195	+57,32
Прибуток до оподаткування	868 357	1 090 142	2 794 933	+221,86
Чистий прибуток	782 954	991 292	2 600 320	+232,12

Джерело: сформовано авторами за [1]

Валовий прибуток ТОВ «Нова пошта» збільшився на 1 453 522 тис. грн., що склало 49,29% проти 2019 року. Така тенденція свідчить про підвищення ефективності виробництва, тобто зростання ефективності основної діяльності. Операційний прибуток збільшився від 1 024 144 тис. грн. до 1 611 195 тис. грн., тобто на 587 051 тис. грн., темп приросту при цьому становить 57,32%. Прибуток до оподаткування збільшився від 868 357 тис. грн. до 2 794 933 тис. грн., тобто на 1 926 576 тис. грн. або 221,86%. При цьому варто зауважити значне зростання у 2021 році інших фінансових доходів, що стало причиною приросту оподаткованого прибутку та приросту чистого прибутку. Зокрема, чистий прибуток збільшився на 232,12% за аналізований період.

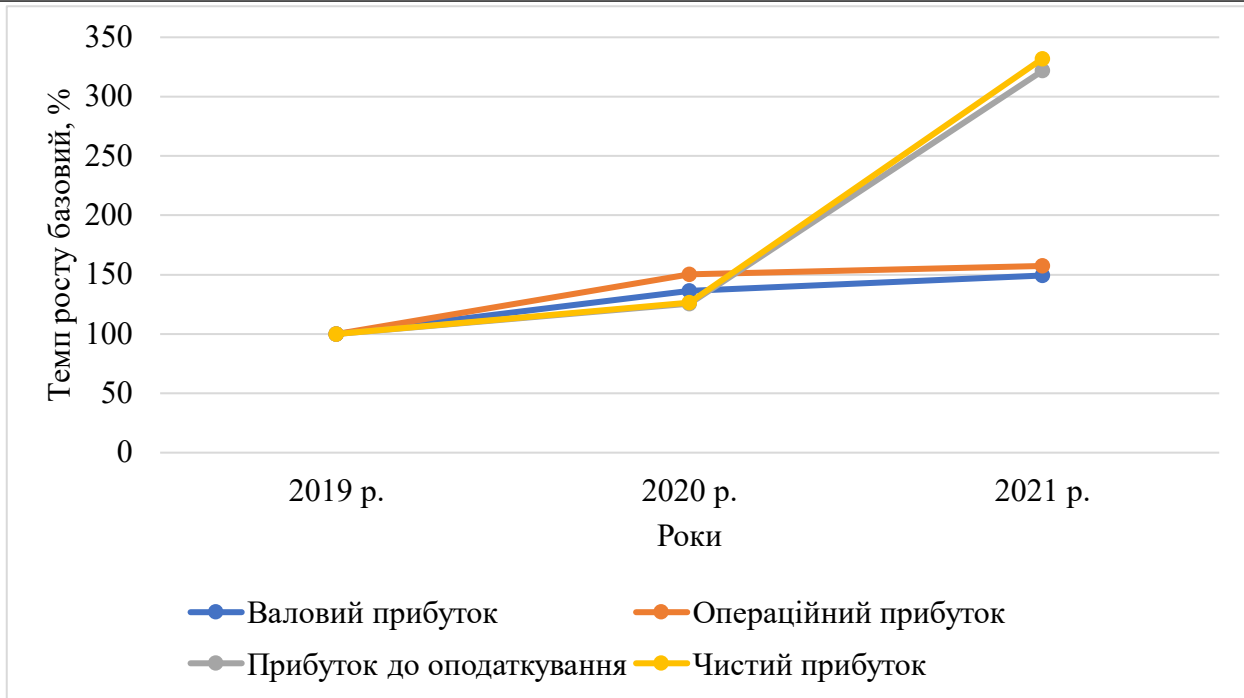

Рис. 1 – Динаміка видів прибутку ТОВ «Нова пошта»

Незважаючи на позитивні характеристики щодо прибутку та його динаміки, важливо дослідити також прибутковість діяльності ТОВ «Нова пошта», щоб зробити висновки щодо ефективності діяльності.

Таблиця 2

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Нова пошта»

Показники, %	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Приріст, %
Рентабельність активів	18,94	15,90	25,00	+31,99
Рентабельність власного капіталу	88,98	57,33	77,88	-12,48
Рентабельність продаж	21,92	23,82	21,12	-3,64
Рентабельність виробництва	28,07	31,26	26,78	-4,62

Джерело: пораховано авторами за [1]

Аналізуючи показники рентабельності протягом 2019-2021 років, зауважимо збільшення рентабельності активів на 31,99%, адже темп росту чистого прибутку перевищував приріст загальних активів підприємства. Це вказує на грамотне управління компанією та створює більше прибутку при мінімальних обсягах інвестицій. Однак, щодо решти досліджуваних показників рентабельності спостерігається зниження в динаміці. Зокрема рентабельність власного капіталу знижується на 12,48%, що пояснюється перевищенням темпів росту власного капіталу над темпами зростання чистого прибутку та свідчить про зниження ефективності використання власного капіталу компанії. Дещо нижчими темпами характеризується зменшення показників рентабельності продажів та виробництва, однак зауважена динаміка свідчить про зниження ефективності основної діяльності товариства.

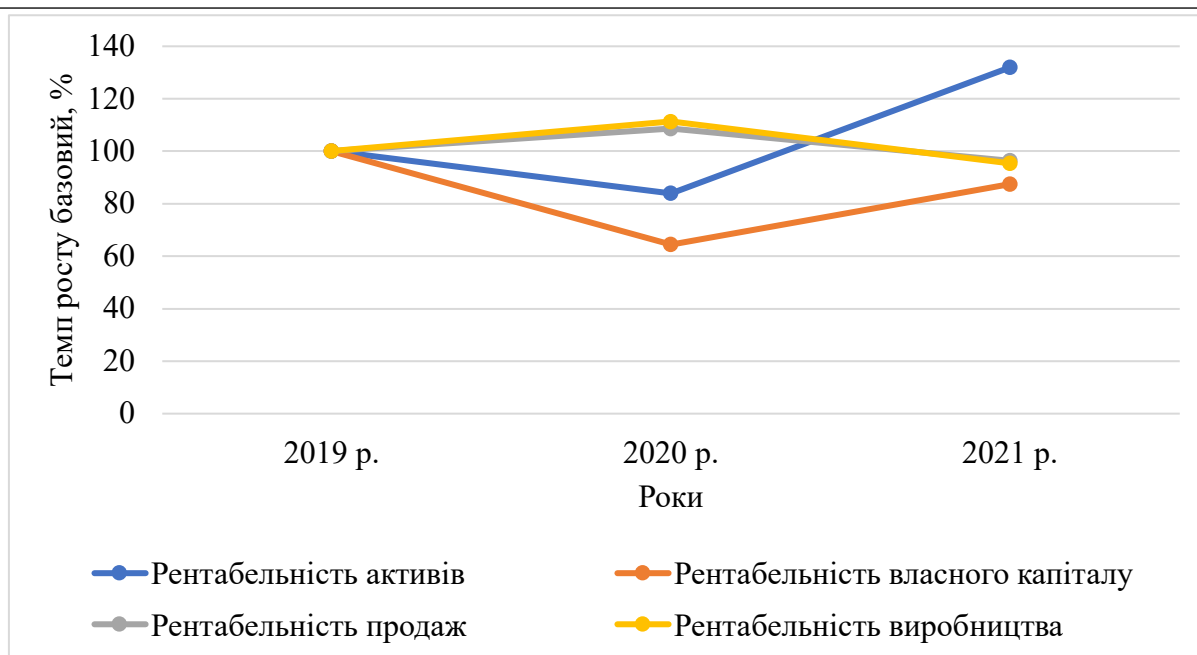
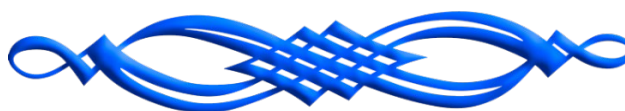

Рис. 2 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «Нова пошта»

Отже, підсумовуючи, варто зауважити, що вагомим доповненням аналізу прибутку, є аналіз рентабельності, що підтверджує проведені дослідження на прикладі ТОВ «Нова пошта». Зокрема, зазначимо, що при зростанні всіх абсолютних сум прибутку, спостерігається спадна динаміка ефективності діяльності, адже більшість показників рентабельності знижуються за аналізований період. Тому, в результаті, доцільним є виявлення причин таких тенденцій для подальшого забезпечення ефективності роботи компанії.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт ТОВ «Нова пошта». URL: <https://novaposhta.ua/>

Аліна Олексієнко

студентка, фаховий молодший бакалавр з менеджменту

Науковий керівник: Олена Єгорова,

викладач-методист обліково-економічних дисциплін, доктор філософії

Криворізький фаховий коледж торгівлі

та готельно-ресторанного бізнесу

м. Кривий Ріг

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

В сучасних тенденціях євроінтеграційного напрямку держави для суб'єктів підприємницької діяльності значну роль відіграє ефективне ведення управлінського обліку як основного і перевіреного джерела обробки, підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [1].

Важливим етапом дослідження ведення управлінського обліку на підприємствах є вивчення світової практики його становлення. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні вже триває. Уже сьогодні поступово вносяться зміни в національні стандарти, наближаючи їх до міжнародних і скорочуючи відстань між вітчизняною системою обліку й загальноприйнятою європейською. Вітчизняна система ведення бухгалтерського обліку теж отримує додаткові стимули, а також можливості для розвитку.

Глобалізаційні процеси визначають постановку нових проблемних питань у сфері бухгалтерського обліку, одним з яких є питання розбіжностей у регулюванні обліку, які виникають між країнами. Це спричиняє ускладнення комунікаційних процесів між суб'єктами у міжнародному бізнесі.

В умовах євроінтеграції перехід України на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) є особливо актуальним, оскільки спрощення взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності напряму залежить від формалізації документування виробничо-господарських процедур та стандартизації механізмів документообігу на підприємствах [2, с. 47].

Проте впровадження МСФЗ проходило б набагато швидше, якби не було основних розбіжностей. Треба зазначити, що звітність підприємств за англосаксонською моделлю повинна задовольняти всі вимоги власників, а в багатьох країнах Європи, і в Україні зокрема, звітність зобов'язана відповідати всім вимогам законодавства.

Стандарти бухгалтерського обліку в США, Великобританії, Канаді, Ірландії, Новій Зеландії, Австралії сформовані без урядових організацій, а правове регулювання має бути тільки у відношенні до конкретних випадків, що формують загальні принципи бухгалтерського обліку на майбутнє. Стандарти бухгалтерського обліку у Європі розробляються в професійному середовищі, є незалежними та мають директивний характер.

Найхарактернішою закономірністю сучасного світу є величезне зростання зовнішньоекономічних зв'язків країн з різним ступенем розвитку. Становлення і розвиток цих відносин – це безпосередній результат поступової інтернаціоналізації виробництва та формування ринку. З метою створення

повноцінно дієвої ринкової економіки та стимулювання торгівлі, виходячи з важливості комплексного застосування ефективних правил і методики у сферах законодавства про заснування і діяльність компаній, корпоративного управління, а також бухгалтерського обліку, Україна і Євросоюз домовилися співпрацювати в питаннях упровадження на національному рівні відповідних міжнародних стандартів і поступового наближення до права ЄС у сфері бухгалтерського обліку. Головна мета – надати інвесторам та іншим користувачам фінансової звітності можливість порівняти показники діяльності різних підприємств та зробити певні висновки, оцінку наданим показникам. Наприклад, такі поняття, як мале, середнє, велике підприємство, повинні однаково трактуватися в різних країнах – членах Євросоюзу.

Також для середніх і великих підприємств запроваджено обов'язок подавати разом із фінансовою звітністю звіт про управління (для середніх підприємств він містить фінансову інформацію, для великих – ще й нефінансову).

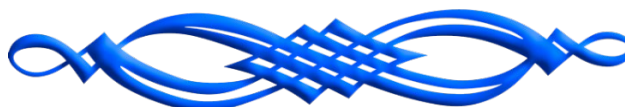
Мета подання звіту управління полягає в тому, щоб користувачі фінансової звітності отримали справедливий огляд розвитку підприємства і його стану, зіставний з розміром і складністю бізнесу. Ця інформація не повинна обмежуватися фінансовими аспектами виробничо-господарської діяльності підприємства. Вона також повинна включати аналіз екологічних і соціальних аспектів проваджуваної діяльності, необхідних для розуміння розвитку, результативності або стану підприємства.

Міжнародний досвід свідчить про те, що підприємства для забезпечення конкурентоспроможності зазвичай діють імпульсивно, не аналізуючи ситуацію, в яку потрапляють. Підприємствам України, зважаючи на економічну кризу, варто зосередити увагу на прийнятті своєчасних та неупереджених управлінських рішень, що буде запорукою успішного бізнесу [3, с. 146].

Отже, основні тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні свідчать, що адаптація європейської практики здійснення облікових процедур та ведення фінансової звітності може стати важливим сегментом оптимізаційного механізму вітчизняної облікової моделі.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Редакція від 10.08.2022 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Тенденції розвитку бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду Ярмолук О.Ф.; Дмитренко, О.М.; Viter, S A. *Oblik i Finansi*; Київська вип. 91, (2021): 44-51. DOI:10.33146/2307-9878-2021-1(91)-44-51
3. Яременко, Л. М., & Пономаренко, Я. А. (2019). Сучасні тенденції впровадження управлінського обліку із застосуванням міжнародного досвіду. «Вісник ЖДТУ»: *Економіка, управління та адміністрування*, (2(88)), 144–148. [https://doi.org/10.26642/jen-2019-2\(88\)-144-148](https://doi.org/10.26642/jen-2019-2(88)-144-148)

Анастасія Охотська

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Олег Коркушко,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК НА ПІДПРИЄМСТВІ: ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ

Вирішуючи, який з двох видів обліку, фінансовий або управлінський, підходить для бізнесу, слід враховувати ряд відмінностей. Один вид обліку в першу чергу орієнтований на історичні дані, в той час як інший - на прогнози майбутніх тенденцій, забезпечує менеджерів відповідною інформацією для досягнення організаційних цілей. Крім того, фінансовий та управлінський види обліку дають інвесторам інформацію, включаючи корисну інформацію для оцінки цінних паперів.

Фінансовий облік та управлінський облік - це дві абсолютно різні категорії, але мають схожі характеристики. Обидва вимагають розуміння господарських операцій та здатності розпізнавати тенденції, що може призвести до рекомендацій щодо їх покращення. Однак управлінський облік орієнтований на майбутнє, і його фахівці повинні володіти навичками прогнозування та постановки цілей [1], [2].

Керівники підприємств використовують управлінський облік для прийняття щоденних бізнес-рішень. Основна відмінність між ними полягає в тому, що управлінський облік спирається на прогнози майбутніх тенденцій, а не на історичні дані. Наприклад, управлінський облік допомагає керівникам підприємств визначити, скільки коштуватиме новий продукт, вибрати найкращий спосіб розподілу ресурсів та проаналізувати майбутні лінії виробництва продукції (надання послуг). Використовуючи дані управлінського обліку, керівники підприємств можуть відносно швидко приймати оперативні рішення [5].

Фінансовий облік зосереджений на забезпеченні зовнішніх осіб, які приймають рішення, відповідною інформацією, в той час як управлінський облік зосереджений на підготовці управлінських звітів та забезпеченні менеджерів своєчасними і точними фінансовими даними. Однак обидва підходи є корисними в різних ситуаціях. Наприклад, якщо фінансовий облік більше спрямований на представлення фактів і цифр, то управлінський облік спирається на прогнози майбутніх тенденцій і допомагає бізнесу передбачити проблеми, які можуть виникнути [3].

Фінансовий облік - це метод, який використовує історичні дані для розрахунку поточного стану суб'єкта господарювання. Ця інформація є орієнтиром для інтерпретації поточних умов та майбутніх тенденцій. Тим не менш, історичні дані є недосконалими, оскільки вони не включають фінансові аспекти, які можуть вплинути на результати діяльності компанії. Крім того, історична інформація часто є неточною, оскільки вона не може передбачити

майбутні події. Таким чином, результати, отримані на основі фінансового обліку, можуть не відображати дійсного стану бізнесу.

У фінансовому обліку історична собівартість є ключовим принципом. Цей принцип означає, що підприємство повинно обліковувати основні засоби за ціною їх придбання. Однак з цього принципу існують певні винятки. Наприклад, високоліквідні активи повинні оцінюватися за поточною ринковою ціною. Крім того, дебіторська заборгованість та боргові інвестиції повинні відображатися за чистою вартістю реалізації. Як наслідок, історична собівартість може вводити в оману, оскільки вона відображає здатність компанії працювати на певному рівні [1].

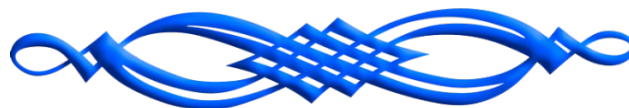
Фінансовий облік повинен відповідати стандартам бухгалтерського обліку країни, щоб вважатися дійсним. Він відрізняється від управлінського обліку, який може бути створений компанією і служить внутрішнім користувачам. У той час як фінансовий облік зосереджується на історичних даних, управлінський облік зосереджується на кількісній та якісній інформації. Тому він корисний для прийняття рішень всередині підприємства.

Фінансовий облік зосередився на короткострокових результатах в нинішніх умовах, з виживанням і ризиком на порядку денному. Цей акцент зрозумілий. Але короткострокові результати є одним з багатьох показників життєдіяльності компанії. Більше того, довгостроковий стан компанії також має важливе значення для інвесторів, клієнтів тощо. Таким чином, компаніям необхідно прийняти виклик управління як для довгострокового функціонування, так і для довгострокової ефективності [4].

Зосередження на короткострокових стратегіях зростання призведе до неправильного сприйняття того, чого хочуть фінансові ринки. Хоча така стратегія може бути привабливою в короткостроковій перспективі, вона може призвести до того, що компанії перевищать норму прибутку і втратять економію від масштабу. Наприклад, якщо ціна на продукцію компанії піднімається вище ринкової вартості, компанія може втратити продажі, оскільки споживачі більше не готові платити вищу ціну. Крім того, занадто високе підвищення цін може призвести до зменшення прибутків, внаслідок чого залишиться менше коштів на витрати підприємства.

Список використаних джерел:

1. Гарасим П.М., Журавель Г.П., Хомин П.Я. Курс фінансового обліку: навч. посіб. Київ. 2015. 566с.
2. Карпенко О.В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: навч. посіб. Київ. 2012. 296 с.
3. Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік: навч. посіб. Київ. 2012. 672 с.
4. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аудиту: навч. посіб. Київ. 2014. 260 с.
5. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: навч. посіб. Київ. 2010. 784 с.

Анна Плоска

студентка ОС магістр

Науковий керівник: Ярміла Ткаль,

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

Сумський національний аграрний університет

м. Суми

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Нагальною є необхідність налагодження системи ефективного управління дебіторською заборгованістю як одного з найбільш важливих і водночас складних елементів управління оборотними активами для забезпечення фінансового оздоровлення та економічного розвитку підприємства.

Істотне значення ролі та місця управління дебіторської заборгованості в загальній парадигмі управління підприємства, зумовлює постійну увагу дослідників до різних її аспектів.

На думку провідних західних економістів Ю. Бріггема та Л. Гапенски, процес управління дебіторською заборгованістю розпочинається з вирішення питання про надання чи відмову в наданні кредиту покупцю. Крім того, найбільш ефективною вважається така кредитна політика, яка максимізує чисті грошові надходження за певний період, що компенсують ризик, який бере на себе фірма. Деякими авторами проводяться дослідження стосовно визначення допустимого періоду прострочки та пропонується використовувати медіанний метод (наприклад, у випадку, коли термін прострочки по 7 дебіторам складає 2, 4, 7, 10, 15, 20, 25 днів, середнім строком буде вважатися 10 днів). Сучасними умовами господарювання висуваються більш жорсткі критерії оцінювання допустимого періоду прострочки, які повинні базуватися на регламентованих вимогах та розглядатися для кожного окремого випадку. Зазначений підхід забезпечить зменшення ризику прострочки платежу та страхування від виникнення безнадійних боргів.

Загалом система управління дебіторською заборгованістю передбачає існування двох підсистем: підсистеми управління кредитною політикою та підсистеми, що охоплює комплекс заходів, які спрямовані на зниження ризику виникнення простроченої та уникнення безнадійної дебіторської заборгованості.

В науковій літературі упускається момент, коли необхідно провести організаційні заходи стосовно управління дебіторською заборгованістю. Проте організація є тим процесом, який направлений на найбільш оптимальне сполучення ресурсів – матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних, вдале поєднання всіх видів ресурсів та їх раціональне використання.

Процес управління дебіторською заборгованістю доцільно розпочинати з створення робочої групи (комісії) з управління дебіторською заборгованістю (у разі відсутності окремо діючого відділу з управління дебіторською заборгованістю). Крім того, на даному етапі, слід обумовити заходи щодо стимулювання персоналу за обґрунтовані рішення, професіоналізм у роботі та

системи штрафних санкцій у випадку невиконання або недобросовісного виконання своїх обов'язків, що призвели до виникнення безнадійних боргів.

Мотивація працівників є одним із моральних чинників, що направляється на прийняття рішень та підкріплення їх наказами, інструкціями, вказівками з приводу використання живої праці та матеріальних ресурсів, передбачає підпорядкування та субординацію між членами колективу.

Через мотивацію апарат управління узгоджує дії всіх працівників підприємства з метою досягнення тактичних та стратегічних завдань та загальної мети підприємства. На другому етапі формування системи управління дебіторською заборгованістю повинна бути здійснена обґрунтована класифікація, що визначає не лише її економічну сутність, а й надає можливість подальшого управління нею. Підґрунтям здійснення ефективного аналізу для управління дебіторською заборгованістю є дослідження факторів, що впливають на її формування та інкасацію та з'ясування причинно-наслідкових зв'язків між ними. Виходячи з зазначеного, одним з важливих етапів системи управління дебіторської заборгованості є систематизація факторів, що дають можливість отримання повної характеристики дебіторської заборгованості у процесі її аналізу.

Оскільки на величину дебіторської заборгованості впливає велика кількість різноманітних факторів, їх доцільно умовно розподілити на внутрішні (залежать від професійних навичок персоналу підприємства управляти дебіторською заборгованістю) та зовнішні (не залежать від організації діяльності на підприємстві та обмежити їх вплив досить складно).

Обсяг існуючої дебіторської заборгованості доцільно досліджувати різносторонньо, проте, в більшості випадків ігнорується проведення комплексного фінансового аналізу, що в перспективі є джерелом прийняття ефективних управлінських рішень. Економічний аналіз не повинен розглядатися відокремлено від системи управління підприємством.

Система управління підприємством базується на застосуванні комплексного підходу з метою розробки варіантів управлінських рішень для забезпечення стабільного економічного розвитку суб'єкта господарювання. Таким чином, на четвертому етапі здійснюється аналітичне дослідження дебіторської заборгованості за переліком напрямків.

В сучасній практиці менеджменту важливе місце при здійсненні управління дебіторської заборгованості відводиться вибору форм рефінансування, оскільки обґрунтоване прийняття рішення про систему рефінансування надає можливість швидкого трансформування дебіторської заборгованості в грошові кошти та тим самим сприяє покращенню показників фінансового стану підприємства.

Вибір методу рефінансування повинен здійснюватися з дотриманням наступних правил, а саме: витрати на рефінансування не повинні перевищувати: вартості короткострокових кредитів; очікуваного прибутку від використання вивільнених коштів у господарський кругообіг; інфляційних втрат у випадку затримки платежу.

В сучасних умовах господарювання на етапі управління дебіторською заборгованістю «Формування етапів інкасації дебіторської заборгованості»

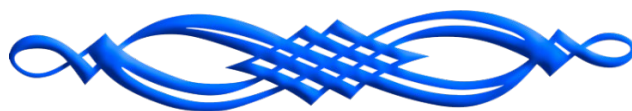
доцільно розробляти алгоритм аналізу для прийняття рішення про віднесення дебіторської заборгованості до безнадійної та її списання (за рахунок раніше сформованого резерву або на інші операційні витрати).

Підсумковий етап управління дебіторської заборгованості полягає у формуванні системи її моніторингу, яка проводиться для пошуку тенденцій і закономірностей та дозволяє своєчасно виявити прихований потенціал у системі управління та який зосереджений, в першу чергу, на контролі за рівнем дебіторської заборгованості, відношенні дебіторської заборгованості до обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і термінах погашення дебіторської заборгованості. Крім того, моніторинг дебіторської заборгованості повинен забезпечити існування оперативної інформаційної системи для запобігання прострочення терміну платежу та виникнення безнадійної дебіторської заборгованості шляхом прийняття своєчасних заходів. Основним результатом та підтвердженням ефективного формування системи моніторингу дебіторської заборгованості на підприємстві є можливість прийняття управлінських рішень щодо товарного кредиту та виявлення його впливу на фінансовий стан підприємства.

Таким чином, для досягнення основної мети аналізу для управління дебіторською заборгованістю необхідно вдало поєднати два процеси – збільшення обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та зменшення дебіторської заборгованості зі статусом безнадійна.

Список використаних джерел:

1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5190> (дата звернення: 10.01.2023)
2. URL: http://www.rusnauka.com/40_PRNT_2016/Economics/7_218192.doc.htm (дата звернення: 16.01.2023)
3. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі: монографія. Х.: ХДУХТ, 2016. 285 с.

*Руслана Рибальченко,
студент ОС магістр*

*Науковий керівник: Валентина Чумак,
к.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава*

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Розвиток ринкової економіки в Україні спричинив радикальні зміни в плануванні, обліку і контролі виробничо-господарської діяльності. Підприємствам доводиться діяти в умовах воєнного стану, стрімкого розвитку нових технологій, жорсткої конкуренції і нестабільності. Бюджетне планування

залишається «слабким» місцем в управлінні. На багатьох українських підприємствах сьогодні відсутня ефективна система управління, що підтверджують показники їх діяльності. Бюджетування як один з методів внутрішнього фірмового планування є важливим елементом управління виробничо-фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання.

Основні положення бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства знайшли своє відображення у роботах зарубіжних вчених: А. Дайте, Р. Дафте, Е. Майора, Т. Скоуна, Х. Фольмута та інші. Вагомий внесок в дослідженні процесу бюджетування зробили також і вітчизняні науковці, зокрема І. Бланк, М. Голов, Б. Дук, А. Кармінський, О. О. Терещенко.

Як свідчить вітчизняна практика та зарубіжний досвід, для бюджетування характерні основні ознаки технології управління, а саме, приймаючи управлінські рішення, основна увага приділяється фінансовій стороні, що дає підґрунтя для досягнення таких цілей, як зменшення витрат, максимізація прибутку, оптимізація залучених фінансових ресурсів та ефективне їх використання, що сприяє, в цілому, поліпшенню фінансового стану суб'єкта господарювання.

Як переконує світовий досвід складання бюджетів забезпечує оперативне планування на підприємстві, що дає змогу передбачити майбутні фінансові проблеми і намітити напрями удосконалення стратегічної діяльності суб'єкта господарювання. Бюджетування є робочим інструментом, що включає в себе всі сторони діяльності підприємства: його виробничі, техніко-технологічні, маркетингові, фінансові, інноваційні, інвестиційні ті інші аспекти. Практичний досвід свідчить про те, що існує три основні підходи до складання бюджетів, які можуть застосовуватися на етапах їх планування, узгодження і затвердження. Це підходи «build-up (знизу-вверх)», «break-down (зверху-вниз)», а також ітеративний підхід [1, с. 125].

За методом «break-down» робота по складанню бюджетів починається «зверху», тобто керівництво підприємства визначає цілі й завдання, зокрема планові показники по прибутку. Потім ці показники все більш деталізуються по мірі просування на більш низькі рівні. Вищі рівні в такий спосіб формують планове завдання для більш низьких рівнів. За методом «build-up» роблять навпаки. Наприклад, розрахунок показників реалізації починають окремі збутові підрозділи, а вже потім керівник відділу реалізації підприємства зводить ці показники у єдиний бюджет (план) реалізації, який у подальшому може ввійти складовою частиною в загальний бюджет (план) підприємства. Методи «break-down» та «build-up» – це дві протилежні тенденції.

Найбільш прийнятна ітераційна процедура бюджетування, за якої, як правило, спочатку зверху спускаються цільові фінансові показники, потім формується за напрямом «знизу-вверх» вся система бюджетів підприємства аж до основних завершальних бюджетів, далі аналізується їх відповідність фінансовим показникам. Якщо планові значення відповідають цільовим показникам, бюджет подається керівництву на затвердження, після чого він з проекту стає директивним і розсилається керівникам підрозділів підприємства для виконання і контролю. Якщо ж за наслідками аналізу виявляється розбіжність одержаних цільових показників з бажаними, то керівництво

підприємства дає завдання на підготовку наступної версії бюджетів. Очевидно, що основним завданням бюджетування є підвищення ефективності роботи підприємства на підставі цільової орієнтації й координації всіх подій, що охоплюють зміну господарських засобів та їх джерел, виявлення ризиків і зниження їх рівня. Впровадження системи бюджетування дозволяє значно поліпшити якість процесу управління. На думку вчених-економістів, фінансове планування у процесі управління на підприємстві відбувається протягом п'яти етапів. Зокрема, четвертий етап включає, безпосередньо, процес бюджетування. На даному етапі проводиться складання оперативних бюджетів та здійснюється оцінка прийнятих рішень [2, с. 520] .

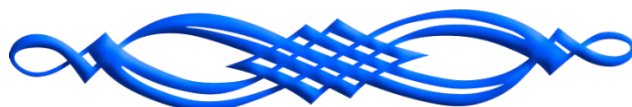
Важливу роль у бюджетуванні слід надати контролю його виконання. Українські підприємства вже почали впроваджувати в практику управління бюджетне планування і контроль. Але, зазвичай, цей механізм управління використовується не на сто відсотків його можливої ефективності. Аналіз відхилень фактичних показників від бюджетних та визначення причин цих відхилень дає змогу здійснювати постійний періодичний контроль.

Слід наголосити, що впровадження бюджетування на підприємствах повинно підтримуватися державою, тому що цей процес може викликати деякі труднощі: по-перше, це великі витрати на розробку та пристосування системи бюджетування до окремих підприємств; по-друге, необхідно врахувати появу конфліктів між спеціалістами фінансових відділів; по-третє, необхідно науково обгрунтовано організувати планування та нормування статей відповідних бюджетів, а не намагатися отримати ще більше коштів для успішної реалізації бюджетів. Отже, при усуненні цих недоліків і налагодженні оптимальної організації управління, а саме в фінансовому бюджетуванні, це дасть змогу ефективно управляти підприємствами та досягати поставлених цілей.

В сучасних умовах господарювання бюджетування на підприємстві стає більш динамічною, гнучкою системою, яка перебуває в тісному зв'язку з економічними процесами в країні, оскільки бюджетування є першим кроком до втілення в життя стратегічного плану підприємства. Разом з тим бюджет підприємства має відображати оптимальні, найбільш ефективні рішення щодо керування та розвитку діяльності підприємства, адже лише завдяки професійному управлінню можна досягти успішності та процвітання підприємства. Таким чином, розроблення системи бюджетів на підприємстві дає змогу врахувати всі елементи прогнозів, сконцентрувавши їх в бюджеті про доходи та витрати. Тому питання бюджетування на підприємстві потребує подальшого вивчення і уточнення з урахуванням потреб сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. Київ : Ніка-центр «Ельга», 2000. 527 с.
2. Чумак В. Д., Стадник Н. С. Місце та роль фінансового планування в управлінні підприємством. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнарод. участю), м. Полтава, 21 жовтня 2021 р. Полтава, 2021. С. 519–522.

Ярослав Сушарник

доцент кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Проаналізовано поняття управлінського обліку як ефективного інструменту управління, який створює переваги в ринковому середовищі і забезпечує підприємство ключовою інформацією. Ключові слова: управлінський облік, внутрішня бухгалтерська звітність, служба управлінського обліку.

Стабільність і економічний розвиток будь-якої держави залежить від фінансової та економічної стабільності вітчизняних виробників, оскільки вони є основним джерелом поповнення бюджету через сплату податків та зборів. Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні, який характеризується як якісними, так і кількісними зрушеннями в системі управління, вимагає прискореної розробки системи інформаційних потреб для внутрішніх користувачів підприємства. Для керівництва підприємством і прийняття ним ефективних рішень необхідним є надання більш детальної інформації, яку не завжди містить фінансова та податкова звітність. Законодавством передбачено, що підприємство самостійно розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю (з метою підготовки та обробки інформації про діяльність підприємства та його структурні підрозділи для внутрішніх користувачів). Внутрішня інформація, що формується і обробляється у структурних підрозділах часто носить узагальнений характер.

Це свідчить про небажання та недостатню кваліфікацію керівників підрозділів підприємства створювати і розвивати систему інформатизації та документообігу, який забезпечував би надання точних і коректних даних, в першу чергу, для прийняття ефективних рішень на рівні відповідного підрозділу, і на рівні підприємства загалом. Тому питання впровадження управлінського обліку на підприємствах України є досить своєчасним і актуальним. Внутрішня бухгалтерська звітність підприємства – це звітність, яка складається бухгалтером-аналітиком і подається як адміністрації підприємства, так і менеджерам всіх рівнів управління. Форма внутрішньої звітності повинна максимально розкривати зміст її показників та бути зрозумілою для конкретного користувача інформації – менеджера, для якого саме складений звіт. [1].

Значною перешкодою щодо впровадження управлінського обліку на підприємствах України є відсутність чіткого визначення переліку складових цього обліку. Завдяки управлінському обліку бухгалтер, крім власне обліку та калькулювання собівартості продукції, займається нормативним плануванням, економічним аналізом та підготовкою управлінських рішень" [2]. Управлінський облік забезпечує інформацією для надання відомостей по оперативних

результатах господарської діяльності всіх рівнів керівництва, виявляючи можливості і проблеми підприємства. Отже, управлінський облік можна визначити як систему збору, аналізу і систематизації облікових даних, направлену на вирішення конкретних управлінських завдань.

Слід зазначити, що в процесі реформування обліку в Україні до цього часу не досягнуто значних успіхів у впровадженні управлінського обліку. Нерідко вчені та бухгалтери-практики заперечують доцільність впровадження управлінського обліку в Україні. Проте сьогодні інтерес до проблем управлінського обліку зростає, не дивлячись на те, що спеціалісти в цій галузі не прийшли до єдиної думки про сутність, значення управлінського обліку та управлінської інформації для діяльності вітчизняних підприємств. Актуальними стають питання адаптації і взаємозв'язку управлінського і фінансового обліку. [1].

Досвід господарювання багатьох зарубіжних країн засвідчив, що успішне функціонування системи управлінського обліку сприяє ефективній реалізації функцій загальної системи управління підприємством. При цьому адміністрація підприємства самостійно вирішує питання організації управлінського обліку: як класифікувати витрати, наскільки деталізувати місця виникнення витрат, яким чином вести облік фактичних або планових витрат, як організувати внутрішню управлінську звітність і контроль на підприємстві. Побудова системного управлінського обліку є найбільш важким питанням. У західній практиці ця область внутрішньофірмового управління вважається конфіденційною.

Одним з основних чинників успіху є чітке розуміння як проблем, так і економічних вигод від реалізації системи управлінського обліку. Виникають питання: а хто може впроваджувати систему управлінського обліку на українському підприємстві і чи може бухгалтерія підприємства допомогти в організації такого обліку? Розробка та впровадження системи управлінського обліку вимагає значних зусиль і від менеджерів різних рівнів, і від облікових працівників. Саме в їх співпраці повинні бути створені форми та методи збору і обробки інформації, яка була б зрозуміла і бухгалтеру, і менеджеру. [2].

Впровадження управлінського обліку на практиці ставить перед керівництвом підприємства конкретні завдання організаційного характеру, зокрема:

1. Чи доцільне використання управлінського обліку на підприємстві?
2. Чи створювати управлінську службу на підприємстві?
3. Який має бути порядок інформації про витрати, обсяг виробництва та систему контролю за цими показниками?

Значний вплив на вирішення цих проблем мають організаційні та інші особливості конкретного підприємства, наявність внутрішньої та зовнішньої звітності. Вирішальне ж значення при цьому мають відігравати розміри підприємства, потреби щодо забезпечення інформацією всіх рівнів управління та методики збору й опрацювання даних.

Вести підприємницьку діяльність сьогодні орієнтуючись лише на минулі події, які надає нам фінансовий облік, неможливо. Будь-яке підприємство прагне знати, яка продукція користується найбільшим попитом, які витрати необхідні на її випуск, який дохід принесе її реалізація в майбутньому. Цю інформацію намагаються відображати всі підприємства, але різними способами, найефективнішим з яких є система управлінського обліку. Це дасть змогу повністю автоматизувати збирання даних і в будь-який момент отримати цілісну картину діяльності підприємства в цифрах[3].

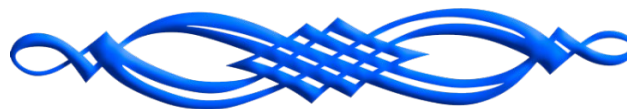
Отже, розглянуті аспекти впровадження управлінського обліку на українських підприємствах висвітлили їхні проблеми, а саме:

1) з метою забезпечення більшої оперативності та аналітичності управлінської інформації на підприємствах доцільно в складі бухгалтерської служби виділити службу управлінського обліку, що надасть більше можливостей у реалізації його функцій. Питання управлінського обліку мають розподілятися між бухгалтером аналітиком, бухгалтером-контролером та бухгалтером фінансистом, кожен з яких виконуватиме свою функцію;

2) вважаємо за необхідне використовувати у роботі підприємства внутрішню звітність, яка допоможе оперативно і вчасно отримувати і систематизувати інформацію по підприємству. Створення системи внутрішньої звітності на підприємстві можна лише за наявності: масиву основних даних; узгодженості змісту та форми звітів; функціонального підходу до накопичення та підсумовування інформації.

Список використаних джерел:

1. Бруханський Р.Ф. Ідентифікація специфічних функцій стратегічного управлінського обліку. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. № 1. С. 7—18.
2. Турова Л.Л., Костюнік О.В. Проблеми впровадження управлінського обліку в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5. С. 37—40.
3. Мазіна О.І. Значення глобальних принципів управлінського обліку у розвитку теорії, практики і професійних компетенцій. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2018. № 2. С. 83—90.

Сергій Шеремета

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Наталія Правдюк,

д.е.н., професор, завідувачка кафедри бухгалтерського обліку

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

УПРАВЛІНСЬКА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА : ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Управління це – цілеспрямована дія на об'єкт з метою змінити його стан або поведінку у зв'язку зі зміною обставин [1, с. 6].

Одним з інструментів управління діяльністю підприємства є його управлінська звітність. Саме управлінська звітність, яка сформована на підставі даних управлінського обліку, дозволяє отримувати достовірну інформацію щодо фінансово-господарського стану підприємства. На відміну від фінансової звітності, яка орієнтована на зовнішніх користувачів, управлінська звітність призначена для внутрішнього використання. Вона допомагає управлінському персоналу побачити реальну ситуацію на підприємстві і оперативно реагувати на поточні зміни.

Систематизована в управлінській звітності інформація необхідна для прийняття управлінських рішень із питань, що стосуються оцінки управлінським персоналом вищих рівнів діяльності підрозділів підприємства; виявлення тенденцій їх розвитку; недоліків і позитивних моментів в їхній діяльності. Таким чином, питання дослідження сутності управлінської звітності та визначення напрямків її розвитку є надзвичайно актуальним.

Управлінська звітність – це «фінансовий відбиток» бізнесу в зрозумілих одержувачам звітності термінах [2].

Метою складання управлінської звітності є задоволення інформаційних потреб адміністративно-управлінського персоналу шляхом поєднання вартісних та кількісних показників, які дають змогу оцінювати та контролювати, прогнозувати та планувати діяльність центрів відповідальності або окремі напрями їхньої діяльності[3, с.605].

Організація формування даних в управлінській звітності та порядок її подання є складовою частиною системи організації управлінського обліку на підприємстві.

Управлінський облік – це система, у якій не тільки здійснюється підготовка інформації для прийняття ефективних рішень, планування та контролю на різних рівнях підприємства, а й оцінка прийнятих рішень із погляду відповідності загальній стратегії підприємства[4, с.1014].

Під організацією управлінського обліку розуміють систему умов і елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної і своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства, здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і управління виробничою діяльністю[5,с. 42].

З метою забезпечення раціональної організації управлінського обліку доцільно розробити план його організації з відповідними складовими (рис.1).

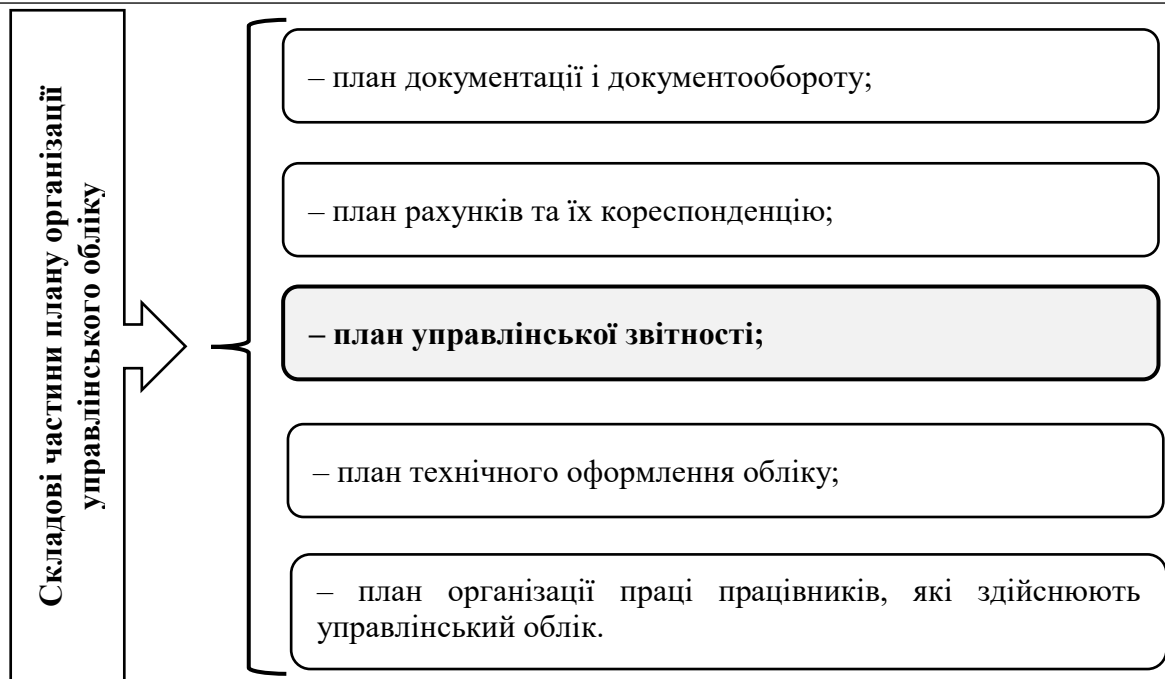

Рис.1 Складові частини плану організації управлінського обліку
Джерело: сформовано автором на підставі [5].

План управлінської звітності – це план заходів щодо організації роботи з підготовки, визначених на підприємстві, форм управлінської звітності.

Для організації управлінської звітності варто провести наступні дії (рис.2).

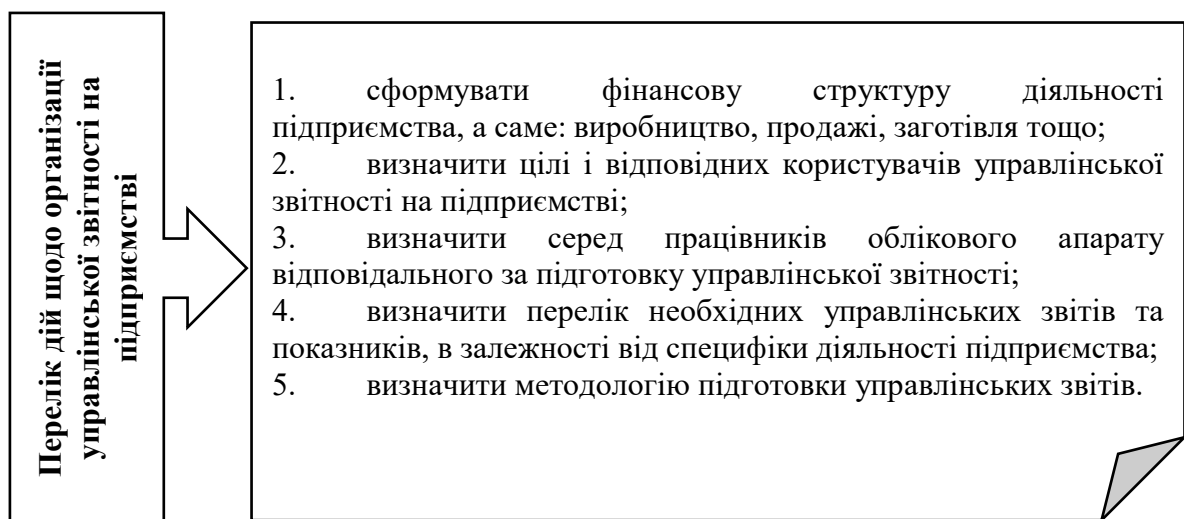

Рис.2 Перелік дій щодо організації управлінської звітності на підприємстві
Джерело: сформовано автором на підставі опрацьованих джерел

При організації управлінської звітності необхідно, у першу чергу, враховувати потреби «одержувачів звітності», адже саме від їх запитів складається і структура звітів, і перелік самих форм управлінських звітів.

Структура ведення управлінської звітності залежить від специфіки діяльності підприємства, проте є основні форми, які вважаються загальноприйнятими.

До таких форм відносять:

1) Звіт про рух грошових коштів (Cash Flow), який дозволяє в найкоротші терміни отримати інструмент по контролю за платежами, обов'язковими платежами та касовими розривами. В результаті одержувач звітності отримує повну картину – скільки підприємство отримало грошей, на що витратило, скільки залишилося.

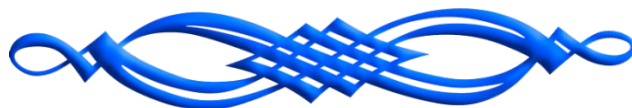
2) Звіт про прибутки і збитки (P&L), який дозволяє оцінити рентабельність (прибуток) підприємства, допомагає визначити конкретні проекти (сегменти діяльності), які генерують нульову або від'ємну рентабельність та сприяє концентрації на тих напрямках діяльності підприємства, які приносять реальний прибуток.

3) Управлінський баланс – це звіт, який зводить результати звітів P&L і Cash Flow в один. Він відображає грошову оцінку вартості майна, яким володіє підприємство, а також джерела, з яких було сформоване його майно. Дана форма звітності допомагає контролювати коректність обліку, напрямки використання прибутку, дебіторську і кредиторську заборгованість.

Отже, на підставі опрацьованих джерел [1-5] та проведених власних досліджень можна зробити висновок, що управління підприємством – складне завдання, що включає багато складових: управління виробництвом, продажами, закупками, стратегічним розвитком, маркетингом, ресурсами. Впровадження управлінської звітності надасть ряд переваг управлінському персоналу та власникам підприємства, зокрема: призведе до скорочення витрат підприємства за рахунок нормування всіх показників; дозволить здійснювати облік і контроль за ефективністю використання ресурсів підприємства; сприятиме отриманню повної та якісної інформації в розрізі бізнес-процесів, підрозділів, структури витрат, структури продажів, ефективності співробітників, ефективності використання ресурсів підприємства інше; дозволить здійснювати контроль дебіторської та кредиторської заборгованості, сприятиме впровадженню платіжного календаря.

Список використаних джерел:

1. Кравченко В.О. Основи менеджменту: навч. посіб. Одеса: Атлант, 2012. 211 с.
2. Як управлінська звітність покращує ефективність бізнесу? Назва з екрану. URL: <https://sb1.com.ua/yak-upravlinska-zvitnist-pokrashhuye-efektyvnist-biznesu/>
3. Гладій І.О. Управлінська звітність підприємства : принципи формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 23. 2018. С.604-608
4. Розіт Т.В., Слюніна Т.Л. Проблеми організації управлінського обліку та роль управлінського аудиту на підприємствах. *Економіка і суспільство*. Випуск № 18. 2018. С.1012-1017
5. Загребельна Н.І., Аніщенко Г.Ю. Практичні аспекти організації управлінського обліку на підприємствах. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/86/eko/ukr/6.pdf>

Роман Шикеринець,

студент ОС магістр

Науковий керівник: Володимир Горин,

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

НЕПОДАТКОВІ РЕЗЕРВИ ЗМІЦНЕННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Одним із важливих завдань бюджетної політики органів місцевої влади на сучасному етапі державотворення є нарощування власних доходів місцевих бюджетів. У наукових джерелах перспективи такого зростання найперше пов'язують із підвищенням ефективності функціонування системи місцевого оподаткування. Проте, не варто ігнорувати вагомий потенціал нарощування бюджетних ресурсів, які надходять до місцевих бюджетів завдяки застосуванню нефіскальних інструментів. Більш того, заходи у царині оподаткування на рівні територіальних громад доволі складно реалізувати, оскільки вдосконалення елементів головних бюджетоформуєчих податків (ПДФО, акцизний податок) не належить до компетенції місцевого самоврядування. Натомість, підвищення ефективності управління комунальним майном, земельними, водними та іншими ресурсами, що матиме наслідком збільшення надходжень до місцевого бюджету може бути реалізоване за рахунок рішень, які ухвалюють саме органи місцевого самоврядування.

До складу власних повноважень органів місцевого самоврядування зараховують право на відчуження об'єктів комунальної власності або передачу їх в оренду. Однак, процедурні моменти та умови цих відносин недостатньо чітко регламентовані у законодавчому порядку, що формує сприятливе середовище для корупції та зловживань з використанням майна комунальної власності. Звичним явищем у територіальних громадах в Україні є надмірно ліберальні умови для передачі комунального майна в оренду, нерозробленість прозорих процедур вибору орендарів об'єктів комунальної власності, а також існування широкого переліку суб'єктів господарювання, які з тих чи інших причин (як правило, недостатньо аргументованих) користуються преференційним правом на отримання в оренду чи купівлю об'єктів комунальної власності. Непоодинокими є випадки, коли об'єкти комунальної власності передаються в оренду приближеним до представників влади комерційним структурам на пільгових умовах або безкоштовно. Такі прецеденти ведуть до значних бюджетних втрат. Більш того, схеми пільгової передачі в оренду чи цільове користування об'єктів комунальної власності нерідко є першим кроком до реалізації схеми тіньової приватизації комунального майна. Наприклад, в інформаційному просторі можна відшукати інформацію про застосування схем, коли об'єкти комунальної власності невдовзі після їхньої передачі у користування спеціально заснованим для тіньової приватизації комунальним підприємствам відчужуються або видаються в суборенду іншим структурам, однак за реальну ринкову плату. Відтак, без порушення законодавства, значний обсяг потенційних бюджетних ресурсів

«виводиться» з його доходів, виступаючи джерелом особистого збагачення наближених до органів влади осіб чи комерційних структур.

Однією із реалій бюджетної політики теперішнього часу, що спричиняє значні бюджетні втрати, є поширення тінювих схем приватизації землі, яка належить до комунальної власності. Так звані «гаражні» («студентські») схеми, коли орган місцевого самоврядування передає кільком фізичним особам – мешканцям територіальної громади за їх особистим зверненням земельні ділянки для будівництва гаражів чи ведення особистого підсобного господарства, але у подальшому відбувається об'єднання цих земельних ділянок із зміною цільового призначення на житлове будівництво, позбавляє місцеві бюджети таких обсягів доходів, які співмірні з їх інвестиційними бюджетами.

Шлях до подолання цієї проблеми, на нашу думку, полягає у досягненні максимальної відкритості процедур розпорядження комунальним майном. Необхідно у законодавчому порядку закріпити норму щодо обов'язковості застосування конкурентних процедур передачі комунального майна в оренду шляхом проведення відкритих конкурсів. При цьому важливо, щоб інформація про їхнє проведення була максимально доступною та поширювалась через усі можливі канали комунікації. Іншим варіантом забезпечення високого рівня транспарентності конкурсних процедур передачі комунального майна в оренду є створення відповідної вкладки на веб-ресурсі органу місцевого самоврядування, де сконцентрована інформація про об'єкти, які уже передані в оренду, умови та строки закінчення оренди за цими договорами, а також об'єкти, які вакантні із зазначенням дати та умов проведення конкурсу за право взяття їх в оренду. Прецеденти створення таких сервісів окремими територіальними громадами є, тому варто масштабувати цей досвід по всій Україні.

Важливим застережним моментом впровадження конкурсних процедур передачі комунального майна в оренду є наявність так званих «запобіжників» заниження вартості орендної плати, коли учасниками конкурсу є афілійовані з владою структури, або ж їх кінцевим власником є одна й та ж особа. У цьому випадку уся процедура конкурсу на отримання права оренди являє собою, в реальності, «виставу», переможці якої відомі наперед. Уникнути такої ситуації можливо завдяки формалізації процедур встановлення розмірів орендної плати відповідно до правил трансфертного ціноутворення. За такою процедурою, в основу встановлення розміру орендної плати за об'єкти комунальної власності покладені середньоринкові ціни на оренду комерційного майна, які встановились на дату укладання угоди у конкретній територіальній спільноті. У дрібних громадах, де про ринок нерухомого майна можна говорити тільки умовно, визначення розмірів орендної плати може відбуватись за методом аналогії, на основі даних схожих за іншими характеристиками територіальних громад. Усі пропонувані новації, для того, щоб уникнути їх декларативності, мають бути закріплені у відповідному нормативному документі місцевого рівня, яким може виступити прийняте органом місцевого самоврядування Положення про процедуру відчуження об'єктів комунальної власності та передачі їх в оренду.

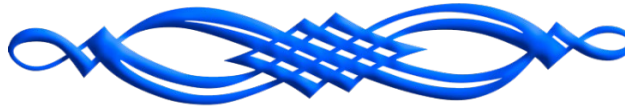
Важливою проблемою, яка знижує знаходження місцевих бюджетів є також відсутність повної інформації про належну органам місцевого самоврядування

землю та комунальну власність. У багатьох територіальних громадах ніколи не проводилась інвентаризація комунальної власності чи землі, що може стати об'єктом відносин оренди або продажу, а також приносити дохід у вигляді плати за землю. Однак, за оцінками експертів земельного ринку, площа не облікованих земельних ресурсів, які перебувають у господарському обігу, однак виведені з під оподаткування, сягають 5 млн га. Із загального земельного банку нашої країни, придатного для господарювання, на рівні 41 млн га лише 26 млн га відображені у податковій звітності. Таким чином, понад третину загальної площі земель господарського використання в Україні виведені з-під оподаткування [1]. Таким чином, тільки проведення тотальної інвентаризації земельних ресурсів з метою подальшого оподаткування може збільшити надходження від земельного оподаткування більш, ніж на третину. В умовах розвитку земельного ринку ці землі можуть бути оцінені та на умовах відкритих конкурсних процедур продані за ринковими цінами, що забезпечить надходження додаткових доходів за групою доходів від операцій з капіталом.

Список використаних джерел:

1. Ландшафтний парк «Трахтемирів» – мішень для рейдерів землі, чи звичайний конфлікт інтересів»? URL: <http://nikorupciji.org/2018/08/31/landshaftnyj-park-trahtemyriv-mishen-dlya-rejderiv-zemli-chy-zvyhajnyj-konflikt-interesiv/>

ТЕНДЕНЦІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сергій Андрусів

здобувач ІПО

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Науковий керівник: Ольга Гальцова,

д.е.н., проф., завідувач кафедри національної економіки,

маркетингу та міжнародних економічних відносин

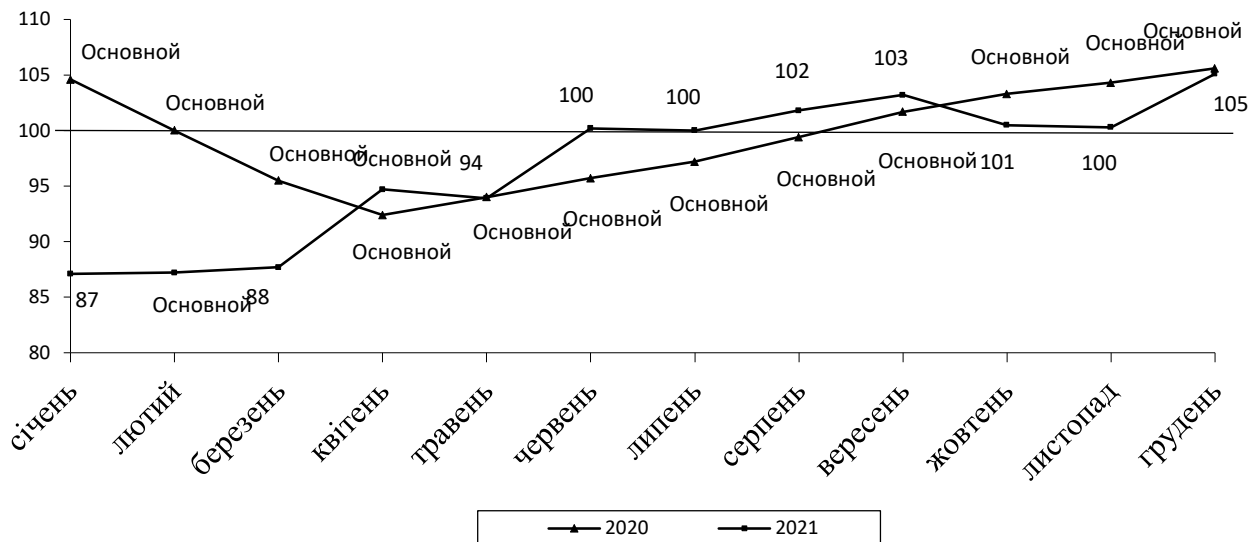
Класичний приватний університет

м. Запоріжжя

ОЦІНКА СТАНУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

В процесі трансформаційних перетворень розвиток національної економіки України характеризується глобалізаційними процесами, швидкими та глибокими змінами у розвитку науки і техніки, які мають революційний вплив на різні галузі виробництва і сфери послуг, зокрема, і на будівельну галузь. Такі обставини зумовлюють необхідність адаптації вітчизняних підприємств до змін економічного середовища шляхом пошуку нових підходів до вирішення проблеми ефективного функціонування.

Посилення конкуренції в будівельній галузі обумовлює впровадження в практику нових прогресивних технологій управління, ефективність яких безпосередньо залежить від імплементації інноваційних механізмів управління [1-2]. Розглянемо більш детально виробництво будівельної продукції у 2021 відносно 2020 року через показник – індекс будівельної продукції (рис.1).

Рисунок 1. Індекси будівельної продукції 2020-2021 роки [3].

Як бачимо з рис. 1 у 2021р. порівняно із 2020р. індекс будівельної продукції склав 105,1%. Проте за один рік роботи висновки щодо ефективності діяльності будівельної галузі вкрай важко. Тому для більш точного оцінювання функціонування будівельної галузі проведемо більш детальний аналіз діяльності

Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

будівельної галузі за показниками обсяг виробленої будівельної продукції та індекси будівельної продукції за більш довший період (табл.1, табл.2)

Таблиця 1.

*Обсяг виробленої будівельної продукції за видами
у 2014-2021 роках [3]*

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Будівництво	51108,7	57515,0	73726,9	105682,8	141213,1	181697,9	202080,8	258073,6
Будівлі	24856,5	28907,5	38106,4	52809,6	66791,6	83589,3	80625,6	102894,3
житлові	11292,4	13908,8	18012,8	23730,0	29344,8	33208,8	29083,6	39147,9
нежитлові	13564,1	14998,7	20093,6	29079,6	37446,8	50380,5	51542,0	63746,4
з них								
будівлі транспорту та засобів зв'язку	-	-	-	392,5	550,5	737,8	769,6	668,8
будівлі промислові та склади	-	-	-	-	10363,2	13414,6	15971,8	19848,4
Інженерні споруди	26252,2	28607,5	35620,5	52873,2	74421,5	98108,6	121455,2	155179,3
транспортні споруди	6998,6	7232,9	9819,5	19001,0	27428,3	33532,4	67857,8	90093,0
автостради, вулиці та дороги	4347,2	5613,4	7678,3	16395,9	23540,9	27074,8	62126,8	83957,3
залізниці	1106,7	715,3	856,0	1091,0	1764,0	1999,3	1890,8	1729,1
злітно-посадкові смуги	6,6	0,6	к/с	46,4	30,7	515,1	429,0	680,9
мости, естакади, тунелі та метро	465,2	449,6	к/с	833,5	1192,4	2441,4	2295,5	2729,8
порти, канали, греблі та інші водні споруди	1072,9	454,0	693,2	634,2	900,3	1501,8	1115,7	995,9
трубопроводи, комунікації та лінії електропередачі	5683,4	7443,0	9809,2	12805,3	15950,5	20583,4	21945,0	26804,7
магістральні трубопроводи, комунікації та лінії електропередачі	2821,9	3738,7	4949,1	6216,6	7520,5	9287,7	10058,6	12428,8
місцеві трубопроводи та комунікації	2861,5	3704,3	4860,1	6588,7	8430,0	11295,7	11886,4	14375,9
комплексні промислові споруди	10632,6	10436,3	11685,2	16186,7	24291,0	36638,8	25333,1	30746,3
споруди гірничопромислових та добувних підприємств	7482,9	7133,2	7995,8	10108,1	13676,9	15501,6	14008,7	17309,1
споруди підприємств електроенергетики	1389,6	1675,8	2137,9	3657,1	7100,3	16500,5	7532,9	8982,8
споруди підприємств хімічної промисловості	184,9	174,6	194,6	240,6	280,9	210,9	342,4	377,1
споруди підприємств металургійної промисловості	1575,2	1452,7	1356,9	2180,9	3232,9	4425,8	3449,1	4077,3

Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу

інші інженерні споруди	2937,6	3495,3	4306,6	4880,2	6751,7	7354,0	6319,3	7535,3
з них споруди спортивного та розважального призначення	243,4	158,2	248,9	427,8	729,2	1748,0	1856,3	2945,1

Дані сформовано без тимчасово окупованих територій

Таблиця 2.

Індекси будівельної продукції за видами у 2011-2021 роках [3]

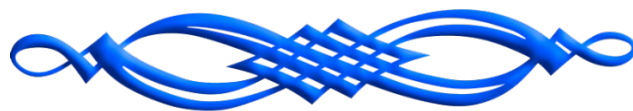
Роки	Будівництво, усього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2011	120,0	114,9	101,7	122,1	124,4
2012	92,7	93,9	93,5	94,1	91,7
2013	89,0	96,6	111,3	90,0	82,8
2014	79,6	79,6	103,5	66,3	79,7
2015	87,5	91,7	98,9	85,8	83,7
2016	117,5	120,8	117,8	123,7	114,0
2017	126,4	121,5	116,3	126,1	131,7
2018	108,6	103,5	100,9	105,7	113,6
2019	123,6	119,1	104,8	130,3	127,7
2020	105,6	93,7	83,5	100,3	115,6
2021	106,8	110,0	119,2	105,1	104,6

Дані сформовано без тимчасово окупованих територій

Як бачимо з таблиці 2 Індекси будівельної продукції за аналізований період мають тенденцію до зниження. А в подальшому цей показник теж буде знижуватись у зв'язку з агресією росії проти України, розпочатої 24 лютого 2022 року. Все це у майбутньому буде формувати негативні тенденції у розвитку будівельної галузі. Проте, будемо вірити що імплементація у будівельну галузь інноваційної діяльності, дозволить сформувати нові підходи до реформування механізму управління інноваційною діяльністю будівельної галузі України.

Список використаних джерел:

1. Andrusiv, U. Y., & Galtsova, O. L. (2017). Evaluation of innovation activity of construction enterprises. Науковий вісник Полісся, 1(3 (11)), 204-215.
2. Andrusiv, U. Y., Mazur, I. M., & Kinash, I. P. (2016). Systematic approach to the formation of management mechanism of construction enterprises innovation activity.
3. Державна служба статистики України URL <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Анатолій Бержанір

*к. соц. н., доцент кафедри соціальних і правових дисциплін
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ НА СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ

Ефективний розвиток економічної системи держави, і особливо її спрямованість на задоволення соціальних потреб громадян, залежить від співпраці державних або місцевих органів влади, бізнесу та суспільства. Гармонійність їх довгострокових цілей діяльності може бути забезпечена за умови реалізації концепції соціальної відповідальності.

У сучасних умовах одним із вагомих важелів економічного і соціального розвитку виступає соціальна відповідальність підприємницьких структур, яка великою мірою сприяє досягненню сталого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах. Принципи соціальної відповідальності бізнесу є надзвичайно актуальними у країнах з ринковою економікою.

Разом з тим, вони мають характерні риси та особливості у кожній окремій державі, яка їх впроваджує. Як стверджує З. Галушка [1], бізнес не існує поза суспільством, він має безпосередні зв'язки із різними групами впливу, залежить від законодавства, економічної кон'юнктури та низки інших чинників. Однак їх наявність не виступає перешкодою, а змушує шукати нові шляхи соціалізації бізнесу у цьому зовнішньому середовищі. Отже, соціальна відповідальність бізнесу не народжується сама собою. Вона може виникнути лише на основі усвідомлення об'єктивної необхідності такої діяльності або як реакція на стимули, створені державою або ринком.

Науковці вказують [2, с. 42], що у загальному розумінні діяльність вільних ринків покликана максимізувати соціальний добробут та збільшити суспільне процвітання. При цьому, зміни в розвитку суспільства і суспільній свідомості дозволили замислитися над тим, що оцінюючи створювану ринками соціальну цінність, важливо враховувати усі виникаючі в результаті їх діяльності «зовнішні ефекти», включаючи вплив на здоров'я людини та навколишнє середовище. Крім того, саме бізнес є ключовим каталізатором вирішення низки великих взаємопов'язаних глобальних цілей (гідна праця та економічне зростання, інновації та інфраструктура, сталий розвиток міст та спільнот та ін.), які складають ціннісний сенс концепції сталого розвитку.

Практикою доведено, що довгострокова стабільність та фінансова ефективність бізнесу залежить, разом з іншими чинниками, також і від соціально-економічної стабільності регіону, де функціонують підприємства, компанії, фірми. У зв'язку із цим, фінансування різноманітних соціальних програм є одним із пріоритетних напрямів їхньої діяльності.

Протягом останніх років вітчизняні компанії поживляють роботу із соціального розвитку регіонів, у яких вони розташовані. Прикладом соціально відповідального ведення бізнесу у цьому напрямку можна назвати роботу ДП «НАЕК «Енергоатом». Пріоритет соціальної політики компанії – комплексне

підвищення якості життя працівників, членів їх родин та населення територій, прилеглих до АЕС. Компанія робить значний внесок в економіку та сталий розвиток територій присутності, сплачуючи податки у місцеві бюджети та створюючи робочі місця. Бере активну участь у вирішенні соціальних проблем, допомагає збереженню культурної спадщини, підтримує освіту, фізичну культуру та спорт [3].

Масштаби діяльності та фінансові можливості НАК «Нафтогаз України» дозволяють реалізовувати на постійній основі різноманітні проекти у рамках внутрішньої та зовнішньої соціальної політики. Так, наприклад, за 9 місяців 2021 року зведений бюджет України отримав від Укргазвидобування 24,6 млрд грн рентних платежів, з них 1,23 млрд грн надійшло напряму до бюджетів громад та областей, де компанія видобуває газ. З 2015 по 2020 рік компанія спрямувала 250 млн грн у 181 соціально-інфраструктурний проект. Серед ключових проектів останніх років: створення дитячих майданчиків, підвищення безпеки сіл, розбудова інфраструктури освітніх закладів, допомога лікарням [4].

Дослідження Центру «Розвиток КСВ» показали, що у 2016–2019 рр. найбільш поширеними практиками КСВ з досягнення сталого розвитку міст і громад були:

- програми соціального партнерства з містами присутності;
- програми допомоги у розробці стратегій розвитку регіону присутності;
- програми підтримки молодих художників та кінематографістів;
- програми підтримки соціальних ініціатив мешканців громад присутності бізнесу;
- формування культури безпечної поведінки на дорозі (використання ременів безпеки, автокрісел);
- проведення освітніх, медичних та екологічних заходів у рамках програм корпоративного волонтерства [5].

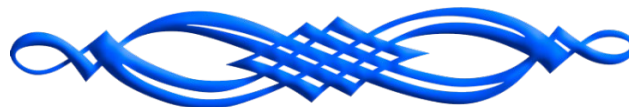
Необхідність впровадження політики соціальної відповідальності дедалі більшою мірою актуалізується у свідомості українських підприємців, оскільки підприємства регіону не лише є частиною економічних відносин держави, але і впливають на соціальні процеси сучасного суспільства. Бізнес за таких умов виходить за рамки його професійної орієнтації. Він повинен вибудовувати відносини із безліччю взаємозалежних суб'єктів, тому що на його діяльність, крім внутрішнього середовища, виявляє вплив зовнішнє оточення – влада, громадські організації, споживачі, мешканці території, на якій розташоване підприємство тощо.

Досягнення найбільших результатів у створенні суспільного блага за допомогою практик КСВ можливе за умови системного підходу до неї, що передбачає довгострокове планування, оцінку соціального ефекту і безперервну взаємодію з представниками місцевої громади. Більше того, поширення такого підходу у корпоративних практиках можливе тільки з поширенням концепції у всьому бізнес-співтоваристві, з підвищенням інформованості і розуміння підприємцями значущості і вигідності такої діяльності як для суспільства, так і для самої компанії [6].

Отже, за допомогою соціальної відповідальності відбувається процес формування і реалізації єдності інтересів компанії, працівників, держави, місцевих громад у досягненні конкурентоздатності компанії та соціального розвитку регіонів. Така модель їх співпраці слугує забезпеченню сприятливого середовища для співробітників підприємства та місцевого населення.

Список використаних джерел:

1. Галушка З. І. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: національні особливості. URL: http://zbirnuk.bukuniver.edu.ua/issue_articles/11.pdf (дата звернення: 12.01.2023).
2. Ольшанський О. В., Крамчанінова М. Д., Какацій С. В. Вплив ініціативи корпоративної соціальної відповідальності бізнесу на соціально-економічний розвиток регіонів України. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2021. № 6 (270). С. 41–46.
3. ДП «НАЕК «Енергоатом». Сприяння місцевим громадам. URL: <https://www.energoatom.com.ua/parts/pdf-file/nonfinreport2020.pdf> (дата звернення: 14.01.2023).
4. НАК «Нафтогаз України». Соціальне партнерство. Підтримка громад. URL: <https://www.naftogaz.com/community-support> (дата звернення: 14.01.2023).
5. Внесок українського бізнесу в реалізацію Україною Цілей сталого розвитку 2016–2020 рр. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2020/12/Vpliv-biznesu-na-CSR.pdf> (дата звернення: 14.01.2023).
6. Бержанір А.Л., Чирва Г. М. Методологія теоретичних досліджень корпоративної соціальної відповідальності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 122–125. URL: <http://global-national.in.ua/issue-21-2018> (дата звернення: 10.01.2023).

Дарія Біндюг

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Ярміла Ткаль,

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

Сумський національний аграрний університет

м. Суми

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Інфляція є одною із гострих проблем у сучасному економічному розвитку, одним із проявів розпаду макроекономічної рівноваги та нестабільності. Початок повномасштабного вторгнення, а також низка серйозних ракетних обстрілів об'єктів критичної інфраструктури зіграли не останню роль у зростанні інфляційних процесів в економіці України у 2022-2023 рр. (рис. 1).

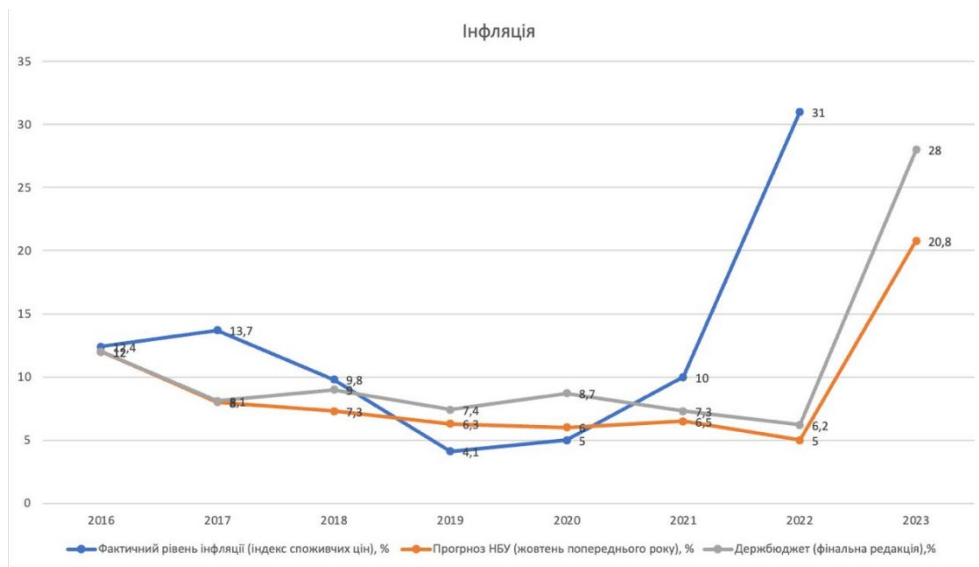

Рис. 1. Динаміка інфляційних процесів в економіці України у 2022-2023 рр.

Але не лише агресія з боку росії вплинула на знецінення гривні. До цього призвів ще й ряд таких факторів: нестабільність світових цін, емісія грошей, монополізація ринку. За даними Держкомстату станом на 10.01.2023 р. фактичний рівень інфляції на базовому рівні у грудні минулого року порівняно з листопадом збільшився на 0,8%, а загалом за рік цей показник сягнув 22,6%.

Це призвело до появи дисбалансу в економіці. Високий рівень інфляції почав руйнувати грошову систему, спровокував часткову втечу національного капіталу за кордон, послабив нацвалюту, посприяв її витісненню у внутрішньому обігу іноземною та скоротив можливості фінансування державного бюджету. Кризові процеси відчутно вплинули на пересічного громадянина: суттєве зростання цін, зниження якості товарів та послуг через скорочення конкурентоспроможного ринку.

В намаганнях утримати інфляцію під контролем Національний банк України вжив заходів щодо стабілізації обмінного курсу та дещо змінив облікову ставку. Зафіксовано курс гривні для запобігання паніці, а також забезпечено стабільну роботу системи безготівкових розрахунків. Відбулося підвищення ставки рефінансування НБУ, яка складає 25 % річних.

Через це рішення відчутного інфляційного тиску зазнав бізнес. Бізнесмени були вимушені в терміновому порядку коригувати господарську діяльність підприємств. Банки почали кредитувати лише надійних клієнтів із високим кредитним рейтингом та заставою. А клієнти без чистої кредитної історії одержували кошти під 40-45% річних.

Постає питання, як працювати підприємствам та як вести бізнес в умовах воєнного стану? Як реагувати на нові зміни які надав уряд? Обидва питання є досить цікавими, адже інфляція стимулювала перерозподіл доходів між найманими працівниками та підприємцями. Зростання цін на товари і послуги мало б призвести до збільшення прибутків суб'єктів господарювання. Проте ці прибутки були мінімальними, якщо взагалі були, бо виробники не тільки продавали результати своєї праці, а ще й купували для їх створення матеріали,

інструменти та інше, тобто витрати також зросли. В якому стані все ж буде підприємство, буде залежати від якості адміністративних рішень, темпів зростання цін на товарному і ресурсному ринках.

Так як же все-таки пережити інфляцію підприємствам? По-перше, недоцільно тримати надлишкові кошти на розрахунковому рахунку, видавати позики і кредити знайомим контрагентам. Вільні гроші слід вкласти або в розвиток, або в інвестиції (розширення географії знаходження шляхом інвестування в нерухомість, ретельна диверсифікація інвестиційного портфеля). Якщо це неможливо, у компанії немає іншого варіанту, окрім як жити за рахунок позикових коштів (звичайно, що це підкріплюється економічними розрахунками, аби підтвердити майбутню кредитоспроможність підприємства).

По-друге, скоротити розрив між відвантаженням товару та оплатою або вимагати попередньої плати, що забезпечить виграшну позицію у конкурентній боротьбі на ринку. Це означитиме, що компанія матиме кошти для закупівлі сировини та матеріалів, а також для створення запасів готової продукції. Якщо своєчасно не вжити відповідних заходів, це може завдати значних збитків і призвести до подовження строків виплат по кредиту.

В критичній ситуації бухгалтерський облік є вкрай важливим для бізнесу. Через зміни, що запровадив уряд з метою адаптування та спрощення податкової регуляції, бухгалтери сконцентрували свою увагу на оподаткуванні, а також змінах в обліку та звітності.

Зважаючи на очікуваний великий обсяг міжнародної фінансової підтримки, НБУ більше не має причин поспішати з подальшою девальвацією гривні після 25% знецінення по відношенню до долара наприкінці липня. Водночас, враховуючи, що поточний обмінний курс спричиняє значні дисбаланси на валютному ринку і що МВФ може наполягати на девальвації гривні, можна вважати, що певна девальвація все-таки ще можлива цього року.

В умовах війни великі бюджетні потреби покривалися переважно за рахунок міжнародної фінансової допомоги. Бюджетний дефіцит зменшиться в найближчі роки, але залишиться на високому рівні через необхідність підтримувати обороноздатність країни та забезпечувати безперерйне функціонування економіки.

Є й оптимістичні прогнози, які надає нам НБУ, а саме, що у 2023 році ставка індексу споживчих цін становитиме 28%. Цей рівень інфляції, передбачений у державному бюджеті на поточний рік.

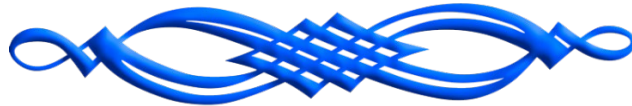
Таким чином, інфляція – складне явище, яке негативно впливає не лише на ціноутворення, але й завдає значної шкоди економіці країни. Інфляція призводить до фіскальної кризи. Через її вплив реальна вартість бюджетних надходжень зменшується, тому уряд вимушений скорочувати видатки та запроваджувати ряд заходів, аби стримувати інфляційні процеси. Дослідивши інфляцію в Україні, робимо висновок, що вона була спричинена цілою низкою факторів, які мають різні форми прояву. Колосальну допомогу надає країні співпраця з міжнародними партнерами, які в свою чергу й надалі залишатимуться важливим джерелом надходжень фінансів до бюджету. Міжнародна протекція дозволяє НБУ підтримувати достатній рівень валютних

резервів, контролювати очікування та забезпечувати макрофінансову стабільність.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/finansi/ak-vesti-buhgalterskij-oblik-v-umovah-vijni-poradi-vid-buhgalterskoi-kompanii-olimp> (дата звернення: 12.01.2023)
2. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/makroekonomichniy-prognoz-yakoyu-bude-ekonomika-ukrajini-u-2023-roci-12095712.html> (дата звернення: 12.01.2023)
3. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/879990.html> (дата звернення: 15.01.2023)
4. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/9430-nflyatsya-2023-yak-buhgalteru-porazumtisya-z-kredituvannyam-yakshcho-stavka-nbu-postyno-rostе> (дата звернення: 16.01.2023)
5. URL: <https://forbes.ua/money/golovni-ekonomisti-derzhavi-prognozuuyut-suttevo-riznu-inflyatsiyu-u-2023-mu-yak-biznesu-planuvati-nastupniy-rik-09112022-9553> (дата звернення: 16.01.2023)
6. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-25-15235> (дата звернення: 18.01.2023)

Анастасія Блощчак
студентка ОС молодший бакалавр
Науковий керівник: Лариса Шепетюк
викладач економічних дисциплін
ВСП «Гусятинський фаховий коледж» ТНТУ
смт Гусятин

АГРАРНИЙ СЕКТОР ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ГАЛУЗЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах, коли можна спостерігати зростання попиту на продукти харчування, аграрний сектор виступає стратегічно важливою ланкою вітчизняного бізнесу. Агробізнес як вид підприємницької діяльності передбачає:

- виробництво засобів виробництва та надання виробничих послуг для сільського господарства і переробної галузі;
- виробництво сільськогосподарської сировини;
- зберігання, переробка та транспортування сільськогосподарської продукції;
- маркетинг та сервісне обслуговування зазначених видів діяльності.

Агропромисловий комплекс - це одна з небагатьох галузей в Україні, яка навіть в кризу демонструє стабільне зростання. Частка виробництва і переробки сільськогосподарської продукції у структурі валового внутрішнього продукту

України за 6 останніх років виросла в два рази і в 2020 році склала більше, ніж 18% - у 2012 році цей показник ледь перевищував 9%. Величезну роль агропромисловий комплекс має і в структурі експорту. Станом на кінець 2020 року агросектор приносить країні майже 40% валютної виручки, демонструючи стабільність протягом останніх трьох років, незважаючи на доволі турбулентні економічні та політичні чинники та ковідну ситуацію. [1]

Можна зазначити, що аграрними лідерами станом на 2020 рік є Полтавська область, яка у загальній структурі всього отриманого прибутку займає 13%, Запорізька (12%), Волинська (11%) та Миколаївська (11%). Тернопільська область займає лише 6,4% та знаходиться в рейтингу на 20 місці. На рис. 1 відображено рейтинг регіонів України, де показано ефективність ведення сільського господарства.

Рис. 1. Ефективність сільськогосподарського виробництва в регіонах України
Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

У 2021 році, рівень рентабельності всієї діяльності підприємств сільського, лісового та рибного господарства України за підсумками 2021 р. склав 36,4% проти 13,6% роком раніше і став найвищим з 2011 р. показником. При цьому рівень рентабельності по операційній діяльності склав 40,3% проти 18,6% у 2020 р. і є другим після показника 2015 р. (41,7%). На рис. 2 відображено врожайність зернових та олійних культур за останні роки.

Рис. 2. Врожай зернових та олійних культур в Україні.

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України, Мінагрополітики

За підсумками 2021 року, Україна – найбільший світовий експортер соняшникової олії (35% світового експорту), займає друге місце за експортом ячменю (14% світового експорту), третє – за експортом кукурудзи (11%) та рапсу (понад 10%), п’яте місце за експортом пшениці (близько 10% світового експорту).

Найбільших пошкоджень внаслідок війни зазнала сільськогосподарська техніка. Друга найбільша за розміром стаття збитків — це знищення та крадіжка вже виробленої продукції. Ще одна категорія пошкоджених активів — зерносховища. Загалом було пошкоджено або знищено потужностей для зберігання зерна сукупною місткістю 9,4 млн тонн. Значної шкоди також зазнає тваринництво, яке втрачає поголів’я через обстріли та неможливість продовжувати якісний догляд за тваринами в районах активних бойових дій. Основні втрати в сільському господарстві внаслідок війни наведено на рисунку 4 [2]

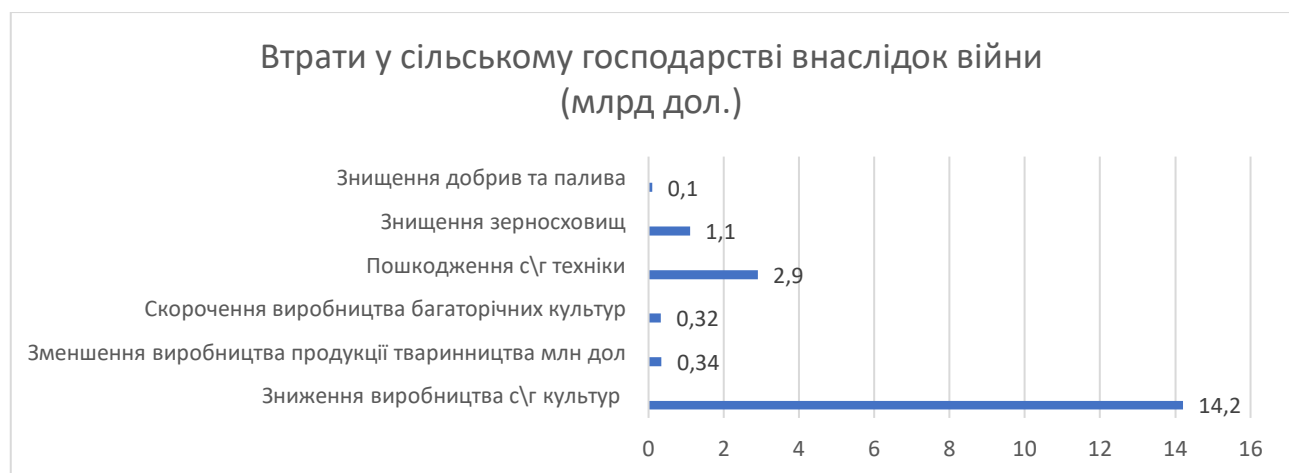

Рис. 4 Втрати сільського господарства

Джерело: складено на основі [3]

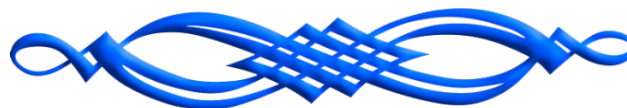
На основі даних рисунка, можна зробити висновки, що сільське господарство зазнало значних втрат. Виробництво сільськогосподарських культур знизилося на 14,2 млрд дол., пошкоджена техніка на 2,9 млрд дол., знищенні зерносховища на 1,1 млрд дол.

Таким чином можна зробити такі висновки, що російське вторгнення завдало справжнього удару по сільському господарству України. За підрахунками аналітиків Центру сільського господарства та Департаменту сільськогосподарської політики, загальні прямі та непрямі збитки сільському господарству перевищують 40 мільярдів доларів. Від війни постраждали як рослинництво, так і тваринництво. Велика кількість сільськогосподарських угідь все ще експлуатується. Незважаючи на те, що експортний коридор зерна відкритий, його навряд чи можна назвати надійним з огляду на нестабільну поведінку Російської Федерації та не призвів до значного зростання внутрішніх цін на основні культури.

Для підвищення ефективної діяльності аграрного сектору України необхідно здійснити ряд заходів, а саме: розширення альтернативних каналів експорту аграрної продукції: будівництво «сухих портів» спільно з сусідніми європейськими країнами, збільшення можливостей для перевалки через українські порти на Дунаї, розширення «вузьких» місць залізничної інфраструктури; визначити програми пільгового кредитування та їх розширення виробників кінцевої продукції; трансформація державної підтримки, яка фактично передбачає субсидювання всього аграрного бізнесу, шляхом її переадресації на дрібних виробників (через Державний аграрний реєстр); використати кошти міжнародної допомоги для розмінування земель сільгосппризначення; спростити ведення фермерського господарства, запровадити програми для заохочення малих агровиробників до легалізації роботи, запустити програми підтримки розвитку пріоритетних напрямків у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія Сучасної України – URL: <https://esu.com.ua/article-42579>
Дата звернення: (21.12.22р.)
2. Як через війну страждає аграрний сектор України URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/19/695167/> Дата звернення: (11.01.23р.)
3. Непрямі втрати у сільському господарстві України внаслідок війни URL: <http://agro-business.com.ua/agrobusiness/item/25509-nepriami-vtraty-u-silskomu-hospodarstvi-ukrainy-vnaslidok-viiny-perevyshchuiut-usd34-milyardy.html> Дата звернення: (11.01.23р.)

Вікторія Боденчук

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Олег Коркушко,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Найважливішим показником за допомогою якого можна здійснити аналіз розвитку певної держави як у світовому господарюванні, так і для окремого громадянина певної країни є соціально-економічний розвиток держави. Саме високий рівень соціально-економічного розвитку держави забезпечує належне місце країни в світовому товаристві, надає змогу покращувати рівень життя населення, а також допомагає вийти на якісно високий рівень.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – є одним з найважливіших комплексних показників, який повністю відображає соціально-економічний розвиток країни. Валовий внутрішній продукт являє собою сукупну вартість всіх товарів та послуг, створених на економічній території країни за певний період часу з ціллю їх кінцевого використання. Реальний ВВП в Україні у 2021 році зріс 3,4% порівняно з 2020 роком, номінальний ВВП становив 5 трлн 459,6 млрд. грн., а з розрахунку на особу – 131,94 тис. грн. [3]. У 2021 році незважаючи на поширення пандемії COVID-19 економіка України починаючи з II кварталу почала безперервно зростати, аграрії України зібрали рекордну кількість врожаю в історії країни, отримали можливість на купівлю та продаж землі, ціни на продукти частково стабілізувалися, у 1,5 рази збільшився експорт товарів в ЄС обігнавши при цьому торгівлю з росією та Китаєм. Протягом усього 2021 року Україні вдавалось зберігати макроекономічну стабільність і відновлювати економічне зростання, запускати та підтримувати державні програми підтримки економіки. Банківська система держави була ліквідною, прибутковою та капіталізованою, що допомогло зберегти її фінансову стабільність. На 2022 рік, була покладена велика кількість надій, планів, стратегій та сподівань. Сьогодні соціально-економічний розвиток держави зіштовхнувся з небаченим шоком від повномасштабного військового вторгнення країни-агресора. У 2022 році знизився експортний потенціал України, через зниження виробництва основних видів продукції що становили основу експорту. Зовнішня торгівля зазнала значного удару внаслідок заблокованих портів. Відбувається знищення інфраструктури: транспортно-логістичної, соціальної, маркетингової та інженерної. Активне економічне життя призупиняє свій розвиток через масовий виїзд кадрів за кордон та часткове їх переміщення на Захід країни понад 7 млн. українців [1]. В умовах сьогодення соціально-економічний розвиток стає одним із фронтів, що визначатиме спроможність нашої держави успішно відбудовуватись після закінчення війни. Для підтримки економіки уряд вжив усі необхідні засоби: відбулось зниження податків, надання фінансової допомоги підприємствам та їх працівникам, переселенцям, організована допомога у переїзді бізнесу до безпечних територій. Національний Банк України в свою

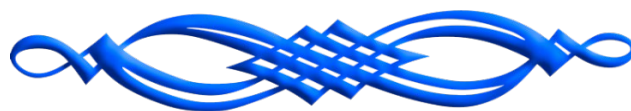
чергу, для запобігання паніки та стримання поширення інфляції зафіксував курс гривні, що допомогло стримати ріст цін, забезпечив стабільність у роботі банківської системи та безготівкових розрахунків. Також НБУ для зниження попиту на валюту підвищив облікову ставку на 25% з 10%, що зробило заощадження у гривні більш привабливішим. За оцінкою НБУ у II кварталі 2022 року, відбулось падіння економіки близько на 40% [4].

Станом на сьогодні підприємства відновлюють виробництво продукції в умовах війни та запускають нові проекти. Незважаючи на усі труднощі аграріям все ж таки вдалось провести посівну та приступити до жнив. Наші поставки за кордоном стрімко зростають протягом кожного місяця. Лідером експорту по грошам і об'єму є кукурудза, вартість цієї товарної групи склала 5,94 млрд. доларів а обсяг склав 24,99 млн. тонн, що на 1% більше ніж у 2021 році. Друге місце за вартістю експорту зайняли соняшникова олія (5,46 млрд. доларів, 4,29 млн. тонн) та насіння соняшника (1,255 млрд. доларів, 2,7 млн. тонн) [5]. Велика частка українців, що покинули свої домівки вже повернулись в Україну, що поживило внутрішній попит і є хорошим впливом на економіку.

Соціально-економічний розвиток зазнав багато втрат в умовах війни, економіка не може відновитися швидко, споживання населення залишається стриманим, а бізнес вкладає кошти у свій розвиток. Завдяки відновленню економіки безробіття починатиме скорочуватись, але повільно. За оцінками НБУ рівень безробіття сягнув у другому кварталі 2022 року до 35%. Стан ринку праці буде покращуватись в наступні роки, завдяки покращенню безпеки. Значним попитом під час відновлення країни будуть користуватися працівники залучені в логістиці та відновленні інфраструктури. Відповідно до Меморандуму про економічну та фінансову політику, що опублікований на сайті Мінфіну, реальний ВВП у 2023 році може зрости приблизно на 1% [2]. Підвищення відбудеться за умови, якщо Україна збереже доступ до зернового коридору, відновиться діяльність в районах де не ведуться активні бойові дії та за відсутності подальшого розширення війни. Найважливішим є те, що уряд має чітке бачення для забезпечення фінансової та цінової стабільності України.

Список використаних джерел:

1. Максимов В. Стало відомо, скільки українців втратили роботу через війну. *Today. Ua*. URL: <https://ukraine.today.ua/ru/stalo-uzvestno-skolko-ukrayntsevpoteryaly-rabotu-uz-za-vojny>.
2. Урядовий портал. Меморандум про економічну та фінансову політику. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-finansiv-ukraini>.
3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ofitsiyne-rovidomlennya-vid-natsionalnogo-banku-onovlyuyetsya>
5. Міністерство економіки України. Режим доступу: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1487b1f5-eeb7-4946-b9c8-3370f20568a2&title=UkrainaV2022-RotsiEksportuvala>

Анна Боняр

студентка ОПС фаховий молодший бакалавр

Науковий керівник: Тетяна Кушнір,

викладач циклової комісії суспільно-

гуманітарних та фундаментальних дисциплін

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

МОЛОДЬ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Молодь формує особливу сферу ринку праці, яка суттєво відрізняється з інших його складниками. З одного боку, людина молодого віку є високо мобільною, відкритою, готовою до змін та пошуку роботи, а з іншого – їй характерна відсутність відповідного досвіду роботи, для конкурентоспроможності на ринку праці. Відтак до найгостріших соціально-економічних проблем сучасної України, що спричиняють безробіття, відносимо: недосконалу законодавчу базу, відсутність чіткої державної стратегії забезпечення зайнятості молоді, слабкі механізми стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді, невідповідність освітніх послуг з підготовки кадрів реальним потребам економіки. В умовах суспільно-політичної кризи в Україні проблеми зайнятості молоді в соціально-трудовій галузі набувають певних особливостей, вирізняються тяжкими та довготривалими наслідками, а отже, потребують поглибленого аналізу й регулювання, розробки реалістичної, збалансованої, виваженої політики щодо працевлаштування молоді [2].

Сьогодні одним із викликів, що стоїть перед цивільним населенням, є зайнятість в умовах воєнного стану. Із початком повномасштабної війни в Україні кількість вакансій різко зменшилася, а резюме – збільшилося. Майже кожний третій українець або втратив роботу, або отримує не довоєнний розмір заробітної плати. Охочих знайти нову роботу багато, однак ринок праці, що перебуває у стані жорсткої кризи, не спроможний поки що задовільнити попит шукачів. Навіть якщо враховувати позитивну динаміку кількості відкритих вакансій в деяких професійних сферах, все одно більшість спеціалістів різних спеціальностей не можуть знайти роботу. Простежується активний пошук роботи серед тих людей, які залишилися у своїх містах, але втратили роботу через війну, а також особливо серед внутрішньо переселених осіб, яких за даними Міжнародної організації з міграції вже понад 7 мільйонів.

За останній місяць на сайті приріст резюме склав +17%. Активність шукачів теж зросла – кількість відгуків на вакансії, якщо порівнювати з попереднім місяцем, збільшилася на 22%. Що ж стосується роботодавців, то можна помітити, що вони також починають відновлювати робочі процеси й розміщують на кадрових порталах вакансії в різних професійних сферах. Однак кількість пропозицій роботи набагато нижча за кількість охочих отримати цю роботу.

Відтак деякі професійні сфери постраждали найбільше, в них нових пропозицій роботи майже немає. За даними Державної служби зайнятості, в листопаді 2022 року на 25 324 вакансій претендувало 329 245 безробітних, тобто конкуренція на одне робоче місце складала 13 осіб. Найбільше вакансій на сайті пошуку роботи відкрито для спеціалістів сфери продажів (19,5%), в сфері ІТ, інтернету, телеком (14,8%), для фахівців зі сфери транспорту та логістики (10%), робітничого персоналу (9,5%), в будівництві (8,9%), в медицині та фармацевтиці (7,3%). Ці спеціалісти, крім будівельників та інших спеціалістів сфери будівництво, були найбільше затребувані ще від початку війни і залишаються досі. Щодо робітників сфери будівництво, то позитивна динаміка збільшення пропозицій роботи для них почала прослідковуватися вже з липня [3].

Найскладніше зараз знайти роботу працівникам сфери обслуговування, охоронцям, освітянам та науковцям, домашньому персоналу, страхувальникам, юристам, спеціалістам, що працювали в сфері автомобільного бізнесу, закупівель. Для них зараз найменше актуальних вакансій. Так, за даними кадрового порталу, найбільше пропозицій роботи зараз відкрито у Києві (34,8% від усіх актуальних на сайті), Львівській області (18,7%) та Дніпропетровській області (7,6%). Однак і рівень конкуренції тут набагато вищий, ніж в західних регіонах України. Загалом, сьогодні вітчизняний ринок праці співпрацює з секторами економіки, які забезпечують базові потреби населення на тих територіях, де не ведуться бойові дії – енергетика, логістика, медицина, сектор харчової промисловості [1].

Відповідно до загального контексту, а також враховуючи локальний, можна зробити припущення, які професії будуть популярними в найближчому майбутньому в Україні [2]: професійні військові, психологи, зокрема військові, спеціалісти в галузі медицини, будівництво та архітектура, оборонна промисловість, енергетика, освіта, мікропідприємства послуг на експорт.

Попит на деякі професії з'явиться вперше, зокрема і на ті, які потребуватимуть концептуально нових навичок. Soft skills («м'які навички»), що не є притаманними конкретним професіям – це особистісні якості, які допомагають результативно виконувати роботу та успішно будувати майбутню кар'єру [1]. Роботодавці, коли описують пропоновані вакансії, почали набагато більше звертати увагу саме на бажані soft skills, в порівнянні з довоєнним періодом. Пропонуємо в таблиці 1 розглянути як змінилися вимоги до навичок «soft skills» у роботодавців в порівнянні з довоєнним періодом і тепер.

Топ 10 ключових «soft skills» у запропонованих вакансіях від роботодавців у довоєнний та військовий час (листопад 2021 року та вересень 2022 року)

Топ 10 ключових «soft skills» у запропонованих вакансіях	
1. Відповідальність	1. Відповідальність
2. Навички роботи в команді	2. Уважність
3. Навички налагодження зв'язків	3. Тактовність
4. Комунікабельність	4. Навички роботи в команді
5. Уважність	5. Комунікабельність
6. Пунктуальність	6. Стресостійкість
7. Орієнтація на результат	7. Орієнтація на результат
8. Акуратність	8. Аналітичні здібності
9. Організаторські навички	9. Самоорганізація
10. Тактовність	10. Багатозадачність

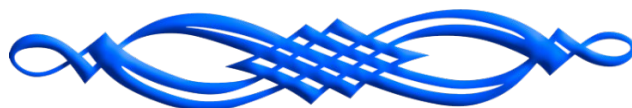
Джерело: сформовано авторами за даними [1].

З даної таблиці бачимо, як вплинула війна на основні вимоги роботодавців до м'яких навичок працівників. Багато з перелічених навичок змінили свій пріоритет у зв'язку з подіями, що відбуваються в країні, це і не дивно, уважність, тактовність, стресостійкість – це все набуває першочергових значень для працівників. Серед нових побажань у вакансіях роботодавці почали зазначати: гнучкість, мобільність, дисциплінованість, справедливість, оптимістичність та адаптивність. Також вказується дружелюбність, ввічливість та порядність. Нові реалії пошуку роботи в воєнний час вносять свої корективи в бажані вміння та навички, що може посприяти більшій затребуваності молодді в усіх сферах на ринку праці [1].

В Україні нині високий рівень безробіття і це враховуючи те, що є великий відтік біженців та мобілізацію значної частини населення країни. Не зважаючи на покращення економічної активності, велика кількість підприємств не відновили свою діяльність, і це має вплив на сучасний стан вітчизняного ринку праці. У післявоєнний період саме стабілізація ринку праці стає вкрай необхідним завданням. Важливим елементом також має стати розробка механізмів та інструментів реалізації ефективної системи управління ринком праці, що враховує питання освіти, розвитку soft skills (м'яких навичок), та збільшення рівня соціального захисту та безпеки.

Список використаних джерел:

1. Березовська Р. Які soft skills хочуть бачити роботодавці після початку війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/08/12/690294/>
2. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 02.06.2021 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>
3. Офіційний веб-сайт Державного центру зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>

Вячеслав Бордаш,

студент ОС бакалавр

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: Альона Годованюк,

викладач ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні українська економіка зазнала безпрецедентного за всю історію потрясіння. Масштабне військове вторгнення РФ завдало сильного удару по всіх ланках економічної системи країни. Скоротилося виробництво основних видів продукції, особливо тих, що складають основу експортного потенціалу України. Крім того, були заблоковані порти, а разом з ними і велика частина зовнішньої торгівлі. Зруйнована транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктури деяких регіонів. Відбувається міграція кадрів за кордон та їх часткове переміщення на захід країни, що тимчасово блокує їх економічну життєдіяльність [1].

Близько 1/5 населення – понад сім мільйонів українців – залишили країну або стали внутрішніми переселенцями, що суттєво впливає на систему соціального захисту.

Також існують проблеми на ринку праці через зміни чисельності та складу робочої сили внаслідок високої зовнішньої міграції та внутрішньої мобілізації. З початку війни кількість зареєстрованих безробітних на одне вакантне робоче місце зросла у двічі, з 6 до 12, а дані досліджень показують, що рівень безробіття зріс до 40%. Реальна заробітна плата значно впала [2].

Зростання ВВП у другому кварталі 2022 року мало негативну тенденцію, тобто знизилось на 37,2% у річному обчисленні.

Однак у МВФ зазначають, що разом із тим, що активні бойові дії перемістилися на східні та південні регіони, активність у зонах тилу стабілізувалася – економіка адаптується до воєнних умов.

Проте приватне споживання та інвестиції досі залишаються слабкими через зниження спроможності покупців, фінансові проблеми та масову міграцію українців за кордон.

МВФ все ще прогнозує скорочення ВВП України приблизно на 35% протягом року, а до кінця 2022 року інфляція сягне 30% [4].

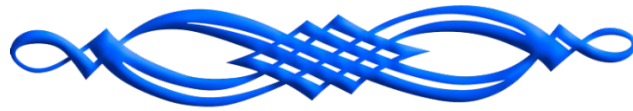
Проблеми логістики, пов'язані з війною, продовжують обтяжувати економіку, зокрема проблеми, пов'язані з роботою портів, транспортних мереж та енергетичної інфраструктури [3]. Війна також спричинила дисбаланс на ринку валюти. Після того, як Нацбанк девальвував прив'язку курсу обміну на 25%, то тиск послабився.

Фінансова підтримка міжнародних партнерів України буде вагомим джерелом валютних надходжень в Україну. Іншими відносно стабільними джерелами залишатимуться перекази трудових мігрантів та доходи ІТ-індустрії.

Остаточна оцінка втрат економіки від повномасштабної агресії росії проти України насамперед залежатиме від тривалості воєнних дій. Зі швидким відновленням України має допомогти проведення структурних реформ, залучення масштабної міжнародної підтримки та інтеграція в Європейський Союз.

Список використаних джерел:

1. Даценко В. Транспортна блокада Росії. Light. Дзеркало тижня. 08.04.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/transportna-blokada-rosiji-light.html>
2. Максимов В. Стало відомо, скільки українців втратили роботу через війну. Today.Ua. URL: <https://ukraine.today.ua/ru/stalo-uzvestno-skolko-ukrayntsev-poteryaly-rabotu-uz-za-vojny>
3. Сільське господарство буде основним рушієм відновлення економіки України після війни. Corteva, 28.07.2022. URL: <https://www.growhow.in.ua/silске-hospodarstvo-bude-osnovnym-rushiiem-vidnovlennia-ekonomiky-ukrainy-pislia-viyny-corteva>
4. Тривала війна стає все більш вірогідною. Яка економічна політика потрібна Україні? Українська правда: Економічна правда. 14.08.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/14/690382/>

Тарас Борис
магістр

*НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський*
Оксана Марченко

*д.е.н., професор, зав кафедрою економіки та готельно-ресторанного бізнесу
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
Запоріжжя*

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ

Освітній процес в Україні внаслідок війни з Російською Федерацією зазнав суттєвих змін, адже велика кількість навчальних закладів всіх рівнів освіти перейшли на змішаний режим навчання, де певна кількість часу виділяється на дистанційне навчання. Окрім цього, зважаючи на те, що воєнний стан та повоєнна відбудова вимагатиме кваліфікованих фахівців, знання і навички, яких спрямовуватимуться на відбудову та формування нової якісної держави, реформи в освіті повинні бути спрямовані на ефективний розподіл підготовки необхідних кадрів для держави з урахування наслідків війни та вимог часу.

Що ж стосується реформування освіти в Україні [1], то на наш погляд, реформи варто розділити на три напрямки:

- 1) реформування системи фінансування навчальних закладів;

2) реформування системи підготовки учнів професійно-технічних закладів освіти та студентів коледжів і вищих навчальних закладів;

3) реформування навчального процесу з метою підвищення якості освіти та забезпечення держави висококваліфікованих кадрів для повоєнної відбудови і формування якісно нової держави.

Що ж стосується системи фінансування навчальних закладів в Україні, то сьогодні вона має змішаний варіант, частину закладів фінансує держава, частину фінансового фонду забезпечують студенти, які навчаються за кошти фізичних осіб, а частина навчальних закладів є повністю приватною. В умовах воєнного стану, коли в державі катастрофічно не вистачає коштів для забезпечення першочергових державних програм система державного фінансування навчальних закладів потребує певних змін. Основна, на наш погляд, зміна у фінансуванні навчальних закладів вже зроблена, вона стосується розподілу місць державного замовлення за принципом «гроші йдуть за студентом», що дає змогу відомим і прогресивним навчальним закладам отримувати більше фінансування підготовки студентів, які показали вищий конкурсний бал при вступі.

Однак, це не може вважатися основним критерієм розподілу коштів державного бюджету на підготовку студентів коледжів та закладів вищої освіти. На наш погляд, варто визначити чіткі критерії якості, виконання яких дозволить залучити більше державного фінансування для виплати заробітної плати та матеріально-технічного забезпечення. Одним із таких критеріїв може бути працевлаштування студентів, які навчаються за державним замовленням, за отриманим фахом. Тобто чим вищий коефіцієнт працевлаштування студентів-державників тим вищий рівень державного фінансування матеріально-технічного забезпечення навчального закладу. Наприклад, якщо 85% випускників, які навчалися за державним замовленням працевлаштовано за фахом, то на наступний рік навчальний заклад отримує на 20% більше державного фінансування на матеріально-технічне забезпечення та виплату заробітної плати. Якщо менше 65% випускників працевлаштовано за фахом, то зменшується державне фінансування на 20%, якщо менше 50%, то зменшення на 40% і т.д. Такий підхід спонукатиме навчальні заклади щодо підвищення якості підготовки фахівців, адже доплати до заробітної плати і матеріально-технічного забезпечення буде хорошою мотивацією для всього персоналу, а також сприятиме підвищенню рівня конкуренції між навчальними закладами. В цьому контексті потрібно повністю відмовитися від кількісної оцінки навчальних закладів в сфері наукової роботи, мається на увазі кількість наукових праць індексованих в наукометричних базах даних Scopus чи Web of Science, сьогодні, в умовах війни такі показники не мають значення для забезпечення якісної роботи навчальних закладів. Зараз на перший план повинні виходити показники, які відображають обсяги залучення стороннього фінансування у вигляді грантів (особливо міжнародних), продаж науково-технічної продукції третім сторонам, створення стартапів та науково-дослідних підприємств.

Окрім цього, доцільно розширити перелік платних послуг для студентів. Зокрема, до таких послуг варто віднести: перездача іспиту другий раз (перший безкоштовно); додаткові консультації студента з предмету, особливо у випадку

перездачі іспиту; перевірка кваліфікаційних робіт на плагіат; інтенсивні тренінги з тієї чи іншої спеціальності тощо. Такі платні послуги дадуть змогу акумулювати певну суму грошей для реалізації невеликих проектів щодо покращення діяльності навчального закладу.

Другий напрямок реформ повинен бути спрямований на пришвидшення підготовки висококваліфікованих кадрів для національної економіки, безпеки та оборони. Усім коледжам та університетами доцільно розробити програми інтенсивного навчання у вигляді інтенсивних теоретично-практичних тренінгів для своїх студентів та зацікавлених стейкхолдерів. Інтенсивний тренінг повинен не перевищувати 2 місяців підготовки, за результатами, якого учасник тренінгу отримує кваліфікацію з певної обраної ним спеціальності. Наприклад, курси для бухгалтерів повинні дати можливість після їх закінчення бездоганно вести бухгалтерський облік малих і середніх підприємств, фізичних осіб-підприємців. Випускник повинен вміти встановлювати на налаштовувати програмний реєстратор розрахункових операцій, подавати податкову звітність, здійснювати розрахунки з клієнтами тощо. Це ж стосується й інших спеціальностей, в тому числі й робітничих, наприклад, зварювальник, муляр, працівник кранів тощо. Після проходження таких курсів студенти можуть працевлаштовуватися на підприємствах та паралельно, в рамках дуальної освіти, здобувати вищий рівень освіти.

Поряд з цим потрібно розглянути проблематику підвищення ефективності та корисності виробничої та переддипломної практики. Навчальні заклади в особі їх керівників чи відповідальних осіб повинні заключати договори з підприємствами з тією умовою, що студенти фактично працюватимуть на роботі (проходитимуть стажування) за певну винагороду, яка буде рівномірно розподілена між студентом та навчальним закладом. В такому випадку вигоду отримають всі сторони, адже підприємство підготує собі кваліфікованого працівника та зможе використовувати дисциплінарні стягнення у випадку пропуску студентом практичних занять, а студент і навчальний заклад отримають фінансову винагороду.

Третій напрямок реформ пов'язаний із адаптацією навчального процесу до умов воєнного стану та вимог часу, зокрема шляхом впровадження таких інновацій, як:

- 1) Гейміфікація [2] навчального процесу – включення елементів ігрового дизайну, таких як конкуренція та нагороди, для підвищення залучення та мотивації учнів. На наш погляд, в навчальних закладах різних рівнів варто створити навчально-тренувальні фірми, банки, фізичні особи-підприємці та в ігровій формі керувати діяльністю таких юридичних осіб від їх створення та розробки стратегії розвитку, до ведення бухгалтерського обліку. Весь процес повинен бути віртуальним та реалізуватися за допомогою спеціальних комп'ютерних програм, які є доступними на українському ринку і мають невелику ціну. Такий підхід можна ефективно використовувати в умовах дистанційного навчання.
- 2) Адаптація кваліфікаційних робіт студентів до вирішення конкретної практичної проблеми територіальної громади, в якій функціонує

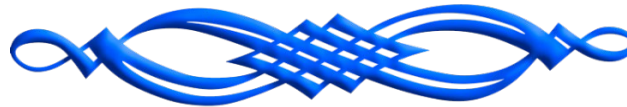

навчальний заклад чи проживає студент. Наприклад: опис пошкоджених будинків внаслідок війни та пошук джерел їх відновлення; розвиток місцевого туризму через формування інформації про місцеві визначні місця; вирішення проблем культурних закладів; підприємств; доріг тощо.

Таким чином, підсумовуючи наведене вище, можемо зробити висновок, що напрямки реформування освіти в Україні потрібно адаптувати до вимог воєнного стану та повоєнної відбудови та створити умови швидкої і якісної підготовки кваліфікованих кадрів для потреб національної економіки, безпеки та оборони.

Список використаних джерел:

1. Гриценко Л.І., Юрченко В.І. Реформування освіти в Україні: проблема сприйняття і довіри громадськості. Формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій: підсумки 4 етапу експерименту (Матеріали круглого столу, 13 червня 2019 р., Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, лабораторія психології спілкування). Вісник психології і педагогіки. Випуск 24. 2019. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_24.
2. Лященко Т. О., Гришуніна М. В., Пічкур В. Р. Гейміфікація як одна з інноваційних форм навчального процесу. Управління розвитком складних систем. 2018. Вип. 35. С. 113-123.

Наталія Боровик,

викладачка

Державний навчальний заклад

«Лісоводський професійний аграрний ліцей»

РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ ТА САМОЗАЙНЯТІСТЬ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сьогодні ринок праці в Україні, в тому числі на Хмельниччині характеризується неоднорідністю структури, що зумовленими регіональними відмінностями виробничих, демографічних, міграційних, соціальних та інших факторів. В окремих регіонах країни спостерігається суттєве погіршення ситуації на регіональних ринках праці, що проявляється у недосконалості механізмів саморегулювання, збільшення кількості безробітних, тривалості безробіття, відтоці трудових ресурсів.

В сучасних умовах важливим завданням є з'ясування ролі держави в підтримці і розвитку підприємництва, пошук ефективних економічних інструментів стимулювання підприємницької ініціативи, визначення місця і ролі самозайнятості населення як виду трудової діяльності в розв'язанні соціальних проблем на макроекономічному та на мікроекономічному рівнях.

Реаліями сьогодення є те, що самозайнятість - самостійний і важливий елемент регулювання ринку праці. Самозайнятість населення як особливий вид

підприємницької діяльності органічно поєднує в собі основні принципи функціонування ринкової економіки.

Ринок праці займає одне з центральних місць в системі ринкових відносин. Він є таким собі індикатором стану економіки. Сталий економічний розвиток характеризується рівновагою попиту та пропозиції на ринку праці. В умовах економічної нестабільності спостерігається різке порушення пропорцій попиту та пропозиції робочої сили. Коли співвідношення попиту і пропозиції робочої сили змінюється залежно від співвідношення і фактичної оплати праці, то цю залежність доцільно враховувати, приймаючи управлінські рішення щодо регулювання зайнятості. Характер трудової діяльності працівників та рівень оплати їхньої праці визначає їх соціальне самопочуття. Необхідно відмітити, що ефективність функціонування ринку праці визначається не лише відповідністю попиту та пропозиції або подолання безробіття. Щоб оцінити ефективність ринку праці, необхідно враховувати досить широкий спектр факторів: економічних, політичних, соціальних тощо. Таке явище, як безробіття обумовлено великою низкою причин і має багато форм, які не дозволяють розглядати рівень безробіття як єдиний і універсальний.

Тому, ефективне функціонування ринку праці як соціально-економічної системи неможливе також і без розв'язання протиріч, що йому притаманні. Попит і пропозиція робочої сили, заробітна плата та їх взаємозв'язок постійно знаходяться в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних учених. Досліджували ці проблеми Д. Богиня, Т. Заяць, А. Колот, І. Бондар, М. Шаленко, О. Грішнова та ін.

Наприклад, В.Приймак займався дослідженнями впливу заробітної плати на регіональні ринки праці в Україні. Д. Богиня, В. Шамота розглядають соціально-економічні механізми регулювання ринку праці та заробітної плати. Деякі вчені вивчають ринкові, договірні і державні механізми регулювання впливу доходів та заробітної плати на зайнятість населення, також проводиться аналіз тиску на ринок праці, зокрема з боку тих працівників, заробітна плата яких є досить малою і не влаштовує їх.

Отже, протягом останнього десятиріччя вітчизняними вченими досягнуто значних успіхів у розробці теоретичних основ ринку праці. Як вже відзначалося, відносини ринку праці пов'язані з наймом і пропозицією робочої сили, тобто з її купівлею і продажем. Відносини на ринку праці, які визначають взаємодію його суб'єктів, формуються у процесі обміну в формі найму робочої сили. Через конкуренцію, ринок праці забезпечує більш ефективне поєднання факторів виробництва, що призводить до кращих результатів за менших витрат на трудові ресурси. Тому ринок праці забезпечує розподіл і перерозподіл робочої сили відповідно до структури суспільного виробництва, зміни співвідношення між попитом на послуги праці та пропозицією робочої сили. Необхідно також відмітити, що економічна криза в народному господарстві України відрізняється високими темпами падіння валового внутрішнього продукту і національного доходу.

Фундаментом самостійної зайнятості є приватна власність на засоби виробництва, яка створює об'єктивні передумови для нівелювання безробіття як

соціально-економічного явища. В результаті кожна працездатна людина має реальну можливість для самореалізації у сфері праці.

Зайняті в сфері індивідуального підприємництва органічно пов'язані з середнім і великим бізнесом через систему ринків, оскільки вони виробляють і поставляють необхідні суспільству товари і послуги, оперативно заповнюючи вільні ніші на ринку, забезпечуючи тим самим його гнучкість, а також продуктивність зайнятості.

Слід відмітити, що Хмельницьким обласним центром зайнятості проводиться робота зі сприяння у працевлаштуванні незайнятих громадян шляхом організації підприємницької діяльності. Так, за даними представництва Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва у Хмельницькій області, кожна 8 особа, яка була зареєстрована як суб'єкт підприємницької діяльності в області протягом останніх двох років, стала підприємцем за сприянням служби зайнятості. Крім того, треба зауважити, що із року в рік підвищувалась якість відбору претендентів серед безробітних, які бажають організувати власний бізнес.

Економічний аналіз самотійно зайнятого населення вимагає вивчення складу та чисельності населення, розподілу за статтю, віком, рівнем освіти, галузями виробництва та просторовим розміщенням. Проведення такого аналізу є вкрай важливим, оскільки на його основі стає можливим розробка регіональної політики щодо формування ефективних механізмів підтримки самозайнятих у пріоритетних галузях виробництва.

Загальноекономічна криза промислових підприємств характеризується деформованою структурою виробництва, високим рівнем зносу обладнання тощо. Сучасний стан розвитку економіки характеризується трансформаційними процесами. І ці процеси не можуть мати позитивний результат без виходу на якісно новий рівень конкурентоспроможності робочої сили. Слід відзначити, що в державі відсутній комплексний підхід до потреб кадрового забезпечення виробництва як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. Це пояснюється тим, що структура національного ринку праці формується в умовах регіональної диференціації розвитку економіки держави. А це суттєво впливає на розбіжності попиту і пропозиції робочої сили, зокрема за професійнокваліфікаційними ознаками. Слід зазначити, що ефективність праці працівників залежить, в першу чергу від рівня оплати праці, але в останні роки відбувається знецінення праці. Різко знизилась і частка зарплати у витратах підприємств. Заробітна плата більшості працюючих не виконує ні відтворювальної, ні стимулюючої функцій. Тому адекватність оплати праці є єдиним із найважливіших соціально-економічних показників та вирішальним фактором зростання продуктивності праці.

Незайняті та безробітні громадяни. У січні 2021 року послугами Хмельницької обласної служби зайнятості скористалися 34,2 тис. громадян, з яких 20,2 тис. мали статус безробітного.

Працевлаштування. Кількість осіб, працевлаштованих за сприянням обласної служби зайнятості становила 743 осіб, в тому числі 469 осіб

zareєстрованих безробітних. Крім того, 157 осіб було залучено до громадських та інших робіт тимчасового характеру.

Вакантні посади та вільні робочі місця. З початку року 882 роботодавця поінформували службу зайнятості про потребу у кваліфікованих працівниках в області.

У січні 2021 року в базі даних Хмельницької обласної служби зайнятості налічувалось 2,8 тис. вакансій. Середній розмір оплати праці становив 7213,7 грн.

Майже 60% вакансій, наданих в службу зайнятості, припадає на робітничі професії. Стійким попитом продовжують користуватися професії сфери торгівлі та послуг, переробної промисливості, транспорту. Затребувані менеджери (управителі) в усіх сферах економічної діяльності, бухгалтери, економісти та інженери з досвідом роботи, середній медичний персонал. Крім того, існує потреба в робітниках найпростіших професій — підсобні робітники, прибиральники, двірники, вантажники та інші.

Завдяки співпраці між роботодавцями та службою зайнятості 24% вакансій було укомплектовано.

Професійне навчання. З метою забезпечення професійно-кваліфікаційного рівня шукачів роботи вимогам роботодавців, за направленням центрів зайнятості 170 осіб проходили професійне навчання.

Надання послуг учасникам АТО (ООС) та ВПО. Послугами центрів зайнятості області скористалося 793 демобілізованих військовослужбовців - учасників антитерористичної операції, які набули статус безробітного. Також на обліку перебувало 62 безробітних з числа вимушено переміщених з тимчасово окупованої території України та районів проведення АТО.

Станом на 1 лютого 2021 року. Кількість зареєстрованих безробітних становила 18,5 тис. осіб, в тому числі 461 військовослужбовець - учасник АТО (ООС), 56 осіб з числа внутрішньо переміщених. Серед безробітних 55,2% склали жінки, 32,9% – молодь віком до 35 років, 12,2% - особи, які мають додаткові гарантії щодо сприяння у працевлаштуванні, 55,2% зареєстрованих безробітних були сільськими мешканцями. Отримували допомогу по безробіттю 16,6 тис. осіб. Актуальними були 1,3 тис. вакансій, на одну вакансію претендували 14 безробітних.

У січні-вересні 2021 року послугами Хмельницької обласної служби зайнятості скористалися 53,7 тисяч безробітних громадян, з яких 34,1 тис. мали статус безробітного.

Майже 5 тисяч роботодавців поінформували про потребу у кваліфікованих працівниках в області. У базі даних Хмельницької обласної служби зайнятості налічувалось 23,1 тис. вакансій. Середній розмір оплати праці становив 7350,1 грн.

Сьогодні на одну вакансію в середньому претендує 4 безробітних. Не вистачає кваліфікованих робітничих кадрів, майже 62% вакансій припадають на професії зі сфери торгівлі та послуг, сільського господарства, переробної промисловості, транспорту тощо.

За 9 місяців 2021 року:

- за сприяння обласної служби зайнятості працевлаштовано 15,5 тис. осіб, в тому числі 10,8 тис. зареєстрованих безробітних;
- професійне навчання проходили 2,9 тис. осіб;
- видано 9 ваучерів для підвищення конкурентоспроможності особам старше 45 років;
- до громадських та інших робіт тимчасового характеру було залучено 2,3 тис. осіб;
- одноразову допомогу по безробіттю на відкриття підприємницької діяльності отримали 12 осіб;
- на нові робочі місця працевлаштовано 100 безробітних з компенсацією єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування 61 роботодавцю.

Станом на 1 жовтня 2021 року кількість зареєстрованих безробітних становила 10,4 тис. осіб. Серед безробітних 59,1% склали жінки, 26,8% – молодь віком до 35 років, 27,4% – особи, які мають додаткові гарантії щодо сприяння у працевлаштуванні, 47,5% – мешканці сільської місцевості.

Загалом, основними напрямками розвитку підприємництва серед мешканців села були: надання різноманітних побутових послуг населенню (будівництво та ремонт житлових приміщень, перукарські послуги, ремонт побутової техніки, ремонт взуття, пошиття постільної білизни, одягу, відео- та фото- послуги тощо), торгівля продовольчими, непродовольчими товарами та торгівельно-посередницька діяльність, вирощування сільськогосподарської продукції, реалізація продуктів тваринництва. Серед жителів міського населення – надання послуг у сфері туризму, виготовлення меблів, надання хореографічних послуг, надання послуг з вантажоперевезення, виробництво авторського трикотажу, надання послуг у сфері страхування.

Таким чином, проблеми та перспективи розвитку ефективного ринку праці – це комплексна проблема, вирішення якої залежить від державного регулювання цих складних процесів. І насамкінець, національний ринок праці залежить від професійно кваліфікованого складу робочої сили, наявності відповідних продуктивних робочих місць з оплатою праці, яка відповідає б кваліфікаційному рівню працюючих, системи підготовки та перепідготовки робітничих кадрів і державного регулювання цих процесів, тому що у постіндустріальному світі головним ресурсом розвитку ефективного ринку праці виступають знання і навчальна активність людини перестав бути окремим видом діяльності та перетворюється на невід'ємну складову способу життя як такого.

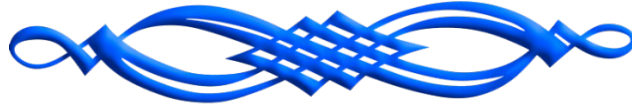
Конкретним механізмом в сучасному житті є безперервна освіта. Та на жаль, попри світові тенденції, інвестиції в освіту для українців перестали бути перспективними. Незалежна Україна так і не має власної концепції середньої та вищої освіти: залишивши радянські стандарти, європейські перейняли лише поверхнево, без належного переосмислення європейської практики. Ігнорування та недооцінка різних форм самозайнятості значною мірою погіршують ситуацію на регіональних ринках праці.

Зростання чисельності самозайнятих значною мірою знімає соціальну напругу на регіональних ринках праці. Неформальний сектор сприяє більш

повному задоволенню споживчого попиту населення і більш ефективному функціонуванню реального сектора економіки.

Список використаних джерел:

1. Україна – 2015. Національна стратегія розвитку / Громадсько-політичне об'єднання Український форум. – К., 2008.
2. Гринькова В.М., Самійленко В.В. Ринок праці: теоретико-методологічні засади та напрямки розвитку: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007.

Бортник Ангеліна,
студентка 3-го курсу

спеціальності 051 Економіка

Науковий керівник: Ольга Галайдіда,

викладач, методист по роботі зі студентами денної форми навчання

ВСП Заліщицький ФК імені Є.Храпливого НУБіП України

ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ – ІНТЕРАКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Зі вступом світової економіки в економічну кризу роль Інтернету лише зросла, оскільки завдяки застосуванню мережевих інформаційних технологій багато товаровиробників спромоглося не лише знизити витрати на просування і збут продукції, але й розширити існуючі і освоїти нові ринки збуту, підвищити ефективність і адресність взаємодії зі споживачами та іншими економічними контрагентами. Особливо значного поширення набуває застосування інформаційних інтернет-технологій у маркетингу як методології і практично-орієнтованого інструментарію ведення бізнесу.

Інтернет-маркетинг - це процес, який направлений на задоволення потреб споживачів із застосуванням інтернет-технологій та управління інструментами маркетингу.

Переваги Інтернет-маркетингу:

1. Глобалізація. Онлайновий маркетинг доступний як малим, так і середнім фірмам незалежно від їх «віку» і географічного місцезнаходження. Він дає можливість пошуку і доступу до інформації, а також надання власних товарів і послуг із будь-якої точки Земної кулі.

2. Інформація. Інтернет пропонує для маркетингових досліджень практично будь-яких процесів такі можливості, які не пропонує жодне інше джерело інформації. Приватні і юридичні особи швидко і легко одержують величезний об'єм інформації про компанії, їхню продукцію, конкурентів, партнерів і т.д., що дозволяє зробити вибір.

3. Зручність для споживачів. Можливість швидко користуватися інформацією, замовляти товари і послуги в будь-який час доби, не виходячи з дому.

4. Зниження рівня впливу на споживача. Споживач не піддається впливу раціональних і емоційних чинників переконання як близьких, родичів та друзів, так і продавців. Зберігається конфіденційність покупки й одержання інформації.

5. Швидка адаптація до ринкових умов. Постачальники можуть оперативно доповнювати торговельні пропозиції, регулювати ціни і характеристики продукції. Інтернет дозволяє слідкувати за тенденціями розвитку переваг споживачів. Більш того, він здатен їх формувати.

6. Зниження витрат компанії. Інтернет-маркетинг дозволяє зменшити витрати на збереження і страхування товарів, внутрішній документообіг, витрати на командировки та інше.

7. Побудова партнерських відносин компанії зі споживачем. Компанії мають можливість більш тісних контактів, створення форумів та телеконференцій та ведення діалогів у режимі реального часу, швидкого реагування на запити споживачів і вимоги партнерів, що постійно змінюються.

8. Просування товарів і послуг, бренду компанії. Реклама і PR компанії практично не мають як територіальних меж, так і меж у часі. Велике значення набувають партнерські програми та обмін посиланнями, формування лінкообміну.

Однак, Інтернет має і обмеження. До значущих для маркетолога можна віднести такі:

1. Збільшення конкуренції. Відсутність кордонів, вихід на світовий віртуальний ринок робить значно більшим як кількість споживачів, так і конкурентів. Більше того, доступність до широкого контенту на web-сайті компанії робить її вразливою для конкурентів завдяки можливості максимально витягти ділову інформацію.

2. Значних вкладень потребує перше входження у Інтернет-бізнес. Крім того, воно, особливо в українських умовах, супроводжується великими різноманітними ризиками з високим рівнем невизначеності, тривалим періодом повернення інвестованого капіталу.

3. Продукція, котру споживачі не хочуть придбати за допомогою Мережі. До таких товарів відносяться, наприклад, нестандартизовані продукти харчування, дорогі меблі, взуття, ювелірні вироби та ін.

4. Проблеми виконання замовлень. Для багатьох компаній у напружені періоди закупівель існують такі проблеми, як затримка доставки продукції, переплутані товари та адреси, вихід з строю web-сайтів від перевантаження при різкому збільшенні відвідуваності.

5. Небезпечність. Продовжує залишатися великою проблемою як для індивідуальних, так і корпоративних користувачів. Небезпека крадіжок грошей з рахунку залишається достатньо високою.

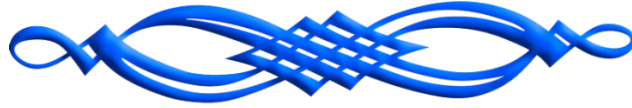
Таким чином, підприємці й розробники перебувають у постійному творчому процесі, намагаючись відшукати всі нові способи використання старих прийомів або пропонуючи зовсім нові шляхи взаємодії в мережі. Успішні спроби такого роду стимулюють людей усе більше займатися мережевою творчістю, що залучає більше інвесторів і споживачів.

Список використаних джерел:

1. Бойчук І.В. Інноваційні підходи до застосування Інтернету в маркетинговій діяльності підприємств / І.В. Бойчук // Маркетинг. Менеджмент. Інновації:

монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. – Суми : ТОВ «ТД «Папірус», 2010. – С. 553-562.

2. Литовченко І.Л. Інтернет-маркетинг. Навч. посібник.-К.: ЦУЛ, 2008.-184 с.
3. Оксанич А.П., Петренко В.Р. Костенко О.П. Інформаційні системи і технології маркетингу: Навч. посіб.-К.:Професіонал, 2008.-320 с.
4. Інтернет-маркетинг: [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/>

Ян Боярин

студент ОС магістр

Науковий керівник: Олена Чередніченко,

к.т.н., доцент кафедри економіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОВОЧІВНИЦТВА

Проблема ефективності діяльності є однією з найважливіших серед сукупності економічних проблем сьогодення, а постійне підвищення ефективності діяльності є основною задачею, як запорука довготривалого та стабільного успіху підприємства. Овочеві культури займають значне місце в продовольчій безпеці України, а овочівництво є традиційною галуззю, розвитку якої сприяють ґрунтово-кліматичні умови для вирощування, вікові традиції і досвід населення, значні внутрішні потреби в овочах як у свіжому вигляді, так і в продуктах промислової переробки [1].

До початку гарячої фази війни розвиток овочівництва впродовж декількох років характеризувався порівняно стійкими посівними площами та обсягами виробництва продукції. Переважно овочі вирощують у відкритому ґрунті, понад 86% яких припадає на фермерські господарства. Сучасний стан галузі, як і інших, значно погіршився. Аграрії скорочують посівні площі, постачання необхідних для овочівництва матеріалів, особливо добрив, є проблемою.

ТОВ «Пономар» займається переважно рослинництвом, вирощуючи зернові і зернобобові, технічні та овочеві культури [2]. Аналіз економічної ефективності виробництва овочів у ТОВ «Пономар» представлений у наступній таблиці.

Таблиця 1

Економічна ефективність виробництва овочів відкритого ґрунту

Показник	2019 р.	2021 р.	2021 р. у % до 2019 р.
Урожайність, ц/га	110,6	120,9	109,3
Собівартість 1 ц, грн.	431,76	455,27	105,44
Ціна реалізації 1 ц, грн.	451,80	478,96	106,01
Прибуток на 1 ц, грн.	20,04	23,69	118,22
Рівень рентабельності, %	4,64	5,20	x

За досліджуваний період спостерігається тенденція підвищення цін на овочеву продукцію. Так, в середньому ціна на овочі зросла з 451,8 грн за 1 ц в 2019 р. до 478,96 грн в 2021 р. або на 6%.

На овочі спостерігається сезонна циклічність цін – зростання на ранні овочі із зменшенням запасів та зниження при збільшенні надходжень на ринок нового врожаю. Створення в Україні оптових плодоовочевих ринків і підприємств оптової торгівлі, розвиток ярмарків, аукціонів та інших структур оптового обороту, сформулюють необхідні умови для організації ефективної реалізації овочевої продукції.

Завдяки більш швидким темпам зростання цін у порівнянні з собівартістю відбувається збільшення прибутку на 18,2% та рівня рентабельності - на 0,6 відсоткових пункти.

Отже, діяльність підприємства можна вважати продуктивною на підставі збільшення обсягу прибутку, що свідчить про ефективність управління та розвитку господарської діяльності. За останній рік підприємству вдалося покращити результати економічної діяльності, а, здійснюючи заходи по підвищенню врожайності, сільськогосподарським підприємствам можна, не збільшуючи площі, отримувати зростання валових зборів і прибутку.

Кінцевий споживач оцінює конкурентоспроможність виробників овочів з точки зору повної фізіологічної потреби, підвищених очікувань щодо якості (включаючи смакові характеристики), поживності корисними елементами і, в деяких випадках, калорійності, фізичної та економічної доступності. Виробники сільськогосподарської продукції оцінюють продукт насамперед з точки зору доходу та чистого прибутку.

Результати аналізу цінової конкурентоспроможності, де факторними ознаками були: ціна реалізації і повна собівартість 1 ц овочів відображені в таблиці 2. Для аналізованого підприємства загальний індекс >1.

Таблиця 2

Цінова конкурентоспроможність овочів

Показник	2019 р.	2021 р.	2021 р. у % до 2019 р.
Ціна реалізації 1 ц, грн	451,80	478,96	106,01
Повна собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	431,76	455,27	105,45
Рівень цінової конкурентоспроможності, %	4,44	4,95	X
Індекс цінової конкурентоспроможності	1,115		X

Загалом овочева група має невеликі факторні зміни, що призвели до позитивного значення загального індексу цінової конкурентоспроможності продукції.

Після проведеного аналізу можна сказати, що підприємство використовує всі наявні ресурси досить ефективно, особливо в умовах зростання собівартості продукції овочівництва. Керівництво підприємства аналізує помилки минулих років, використовує досвід конкурентів та зарубіжні поради для знаходження шляхів підвищення ефективності.

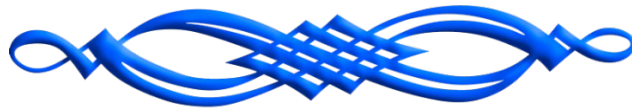

Підприємство входить в структуру вертикально інтегрованого холдингу, займається як вирощуванням сільськогосподарських культур, які продаються контрагентам в необробленому вигляді на внутрішньому і зовнішніх ринках, так і використовує схему давальницького виробництва, а саме – передає сировину для консервного виробництва на внутрішньо холдингові підприємства, отримуючи консервовану продукцію з метою її подальшої реалізації. Даний напрямок в подальшому планується розширювати.

Важливу роль у підвищенні ефективності овочівництва відіграє підвищення якості та тривале зберігання овочевої продукції. В цьому випадку основну увагу слід приділяти підбору сортів і гібридів овочевих культур, які володіють хорошими смаковими якостями і здатні зберігати поживні речовини при зберіганні та промисловій переробці.

Список використаних джерел:

1. Чередніченко, О.О. (2020). Економічні аспекти розвитку плодоовочеконсервної промисловості України. *Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (посвідчення № 645 від 21.10. 2020 р).*, 245.
2. О. Cherednichenko, Y. Chaika (2022). Економічні аспекти виробництва овочів в Україні. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. 13 (3).

Богданна Бричка,
студентка 3-го курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник: Ольга Галайдіда,
викладач, методист по роботі зі студентами денної форми навчання
ВСП Заліщицький ФК імені Є.Храпливого НУБіП України

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В СТРУКТУРУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ОРГАНІЗАЦІЇ

У світі високої конкуренції організацій потрібно постійно розвиватись, впроваджувати нові рішення, які можуть надати певні переваги над іншими. Саме тут з'являються цифрові інструменти, які дуже широко використовуються у бізнес-процесах як малих так і великих організацій.

В минулому роль цифрових інструментів виконували аналітики, котрі збирали статистичні дані та бухгалтери, котрі мали усю документацію. Аналіз та обробка здійснювалась вручну, через це нерідко зустрічались помилки спричинені людським фактором, оскільки людина могла допустити помилку на будь-якому етапі, що, відповідно, впливало на кінцевий результат аналізу даних.

В теперішній час у компаній є потужний інструментарій, який дозволяє оптимізувати процеси шляхом автоматизації, що дає змогу знизити ризики появи помилок та суттєво зменшити затрати ресурсів, як людських так і матеріальних.

Метою імплементації цифрових інструментів є можливість краще зрозуміти бізнес- процеси, знайти недоліки, які несуть потенційну загрозу для організації. Необхідно використовувати інформаційні продукти, які дають змогу

змодельовати бізнес-процеси, знайти «вузькі місця», побудувати нову бізнес-модель протікання бізнес-процесів. Дані інформаційні продукти дозволять структурувати та автоматизувати бізнес-процеси підприємства.

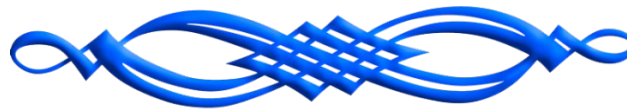
Цифрові інструменти базуються на системах, які відповідають за різний набір функцій, серед основних можна виділити такі:

- 1) BPM-система – система управління бізнес-процесами;
- 2) ERP-система – система планування ресурсів підприємства;
- 3) CRM-система – система управління відносин з клієнтами.

Цифрові інструменти в бізнес-процесах організації відіграють ключову роль у розвитку та покращенні основних показників таких як якість та ефективність роботи, оптимізація та автоматизація робочого процесу.

Список використаних джерел:

1. Marlon Dumas, Marcello La Rosa, Jan Mendling, Hajo A. Reijers (2013). "Fundamentals of Business Process Management" ISBN 978-3-642-33142-8, 978-3-642-33143-5
2. Dr. Ali Arsanjani, Nakul Bharade, Magnus Borgenstrand, Philipp Schume, J. Keith Wood, Vyacheslav Zheltonogov (2015). "Business Process Management Design Guide" ISBN 978- 0738440590
3. І. В. Струтинська Особливості використання цифрових технологій в процесі трансформації бізнес-процесів організації – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/28236>

Євгенія Будюкова

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Людмила Парфентій,

к.е.н., доцент кафедри соціально-економічних дисциплін

Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

м. Суми

ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНСЬКУ ЕКОНОМІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Для більшості учасників економічних процесів поняття «інвестиції» означає вкладення сьогодні з метою отримання вигоди (найчастіше прибутку) в майбутньому. Категорія «інвестиції» походить з латини і означає «вкладати». В оксфордському словнику термін «investment» має кілька значень, основними з яких є наступні: «акт вкладання грошей у щось», «гроші, які інвестуєте, або річ, в яку інвестуєте», «річ, яку варто придбати, бо вона буде корисною».

Адам Сміт у праці «Багатства народів» зазначає, що найкращим варіантом реалізації заощаджень є інвестування. Інвестиції дозволяють економіці отримати капітал, а підприємствам - придбати більше основних засобів. Заощадження робочої сили та заохочення інновацій підвищують загальний рівень життя.

Виділяють чотири види інвестицій: 1) спекулятивні, що передбачають заробіток на перепродажі; 2) фінансові (наприклад, цінні папери) - це вкладення

у певні фінансові інструменти; 3) венчурні – інвестиції у перспективні проєкти, зокрема в стартапи; 4) реальні, що передбачають вкладання коштів у об'єкти, здебільшого в нерухомість.

Економіка України зазнає колосальних збитків від російської збройної агресії, й наразі ці втрати оцінити важко, адже війна ще триває. Однак як відомо, битви виграє армія, а війну – економіка.

Зараз багато бізнесів перемищуються в межах країни. Деякі з них роблять це вже не вперше і готові за потреби зробити це знову, оскільки хочуть працювати та підтримувати тільки вітчизняну економіку. Інші підприємства шукають іноземних партнерів, щоб з їхньою допомогою розвиватися в Україні та забезпечувати робочі місця.

Щоб вийти з критичної ситуації, що склалася, наприклад, з імпортом товарів, бізнес в Україні має почати виробляти товари такої якості, щоб потім з ними вийти на світовий ринок і успішно конкурувати.

Український бізнес, який залишився в Україні, не закотився після початку повномасштабної війни, а навіть більше того – у перші місяці вторгнення викладався на повну у плані наповнення податками державного бюджету та продовжує долучатися до забезпечення Збройних сил України й до сьогодні, як ніколи потребує всебічної підтримки з боку держави.

Зі свого боку уряд України працює над механізмом страхування інвестицій в умовах воєнного стану, що дозволить гарантувати інвесторам безпеку капіталовкладень в українські активи.

Зараз українська сторона веде перемовини з Багатостороннім агентством з інвестиційних гарантій (MIGA), яке входить до групи Світового банку. Дана організація має програми страхування інвестицій в умовах терористичних загроз [1].

Дії Національного банку України на початку повномасштабної війни спрямовувалися насамперед на підтримку стабільності банківської системи та безперебійності платежів. Це було необхідно для адаптації до нових умов економіки, бізнесу та населення. З цією метою Національний банк зафіксував офіційний курс, ввів валютні обмеження, «заморозив» облікову ставку на рівні 10% та запровадив додаткові інструменти для підтримки ліквідності банківської системи. Саме завдяки цим крокам на початку широкомасштабної війни, а також значному запасу міцності фінансова система гідно пройшла випробовування цими надзвичайно складними умовами.

Однак український та іноземний бізнес не здійснюватиме значних інвестицій, поки не закінчиться війна або хоча б активна фаза бойових дій, яка триває зараз. Коли це станеться, найбільш актуальним напрямом вкладання коштів буде безпека: впровадження мілітарних технологій, щоб у майбутньому не релокувати бізнес з України; будівництво житла відповідно до вимог часу тощо.

Після війни Україні будуть потрібні бізнеси в таких сферах: логістика (створення залізничного сполучення з європейськими столицями); переробка агропродукції; будівництво; сервіси; легка промисловість; створення нових

технологій (зокрема у поєднанні з оборонною галуззю); нова система освіти та підготовки спеціалістів; розвиток енергоефективності.

Поступово бізнес та населення почали пристосовуватися до поточних умов і все більше їхню поведінку почала зумовлювати ринкова логіка прийняття рішень. За таких умов збереження низької вартості гривневих залучень при значній інфляції створювало значний тиск на валютному ринку. Щоб протидіяти цьому Національний банк України адаптував свої інструменти до нової реальності.

Восени 2022 року стан української економіки бідш-менш стабілізувався. Частка компаній, які працюють зокрема і в повноцінному режимі, не змінилась порівняно з попереднім показником. Враховуючи, що з початку повномасштабного вторгнення минуло вже більше півроку, вірогідно, це означає, що від шоку відійшли всі або майже всі, хто зміг це зробити фізично.

На утримання військовослужбовців з початку повномасштабного вторгнення йшло 31% видатків загального фонду, а разом з військовими закупівлями — 44%. Україна отримала 19,4 млрд. дол. зовнішніх коштів; очікується ще як мінімум 12 млрд. дол. Але тим не менш цього недостатньо.

У 2023 році ситуація не зміниться. Уряд підготував бюджет на 2023 рік, який передбачає рекордний для таких документів дефіцит — очікується, що видатки перевищать доходи майже вдвічі. Насамперед це відбудеться через значний обсяг фінансування Міністерства оборони, на яке припадатиме понад третина видатків бюджету та понад дві третини власних доходів [2].

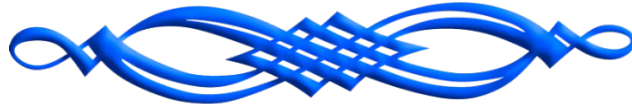
Для того щоб інвестори прийшли в Україну, необхідно запровадити страхування ризиків, зокрема страхування від випадків війни. Є світові організації, які готові запустити такі страхові програми для України. Ще один важливий крок – змінити ставлення влади на всіх рівнях до бізнесу, змусити владу швидше ухвалювати рішення та видавати необхідні дозволи, реформувати систему оподаткування тощо. Наступний необхідний крок – відкрити бізнесу доступ до швидких коштів.

Сьогодні бізнес продовжує перебувати в ситуації, коли інші країни пропонують значно привабливіші пропозиції для залучення інвестицій, ніж Україна, і справа не тільки у війні. Податок на виведений капітал, повернення капітальних інвестицій, відкриті ринки тощо – все це пропонують Чехія, Польща, Болгарія, Румунія. Тобто вже зараз українські бізнеси, кластери стикаються з дилемою: чи чекати ще, поки в Україні щось нарешті зміниться, чи настав час інвестувати в інші країни?

Українська економіка і українська влада зокрема вже тривалий час отримують сигнали про необхідність реформ. І нинішня війна повинна зумовити прискорення важливих змін: прибрати бюрократичні бар'єри, максимально використати досвід сусідніх країн чи, наприклад, Скандинавії або країн Балтії, для залучення інвесторів. Ukrainian Economic Resistance Forum – Український Форум Економічного Опору, який відбувся 30 червня 2022 року, був для України хорошою нагодою розпочати відновлення економіки, активно залучаючи новітні технології.

Список використаних джерел:

1. Уряд працює над механізмом страхування інвестицій в умовах війни, - Олександр Грибан. URL: <https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/02/pryklady-oformlennja-bibliohrafichnoho-opysu-zhidno-dstu-8302.pdf>. (дата звернення: 13.01.2023).
2. Економіка України під час війни: інвестиції чекають на порятунок. Вересень 2022. URL: <https://ces.org.ua/ukraine-economy-in-war-times-september/>. (дата звернення: 16.01.2023).

Світлана Бурденюк

*кандидат економічних наук,
викладач економічних дисциплін
ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий
коледж харчової промисловості НУХТ»*

Ірина Пазинюк

*здобувач фахової передвищої освіти
ВСП «Кам'янець-Подільський
фаховий коледж харчової промисловості НУХТ»
Україна, м. Кам'янець - Подільський*

ОБҐРУНТУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПЕНСІЙНИХ АКТИВІВ НАКОПИЧУВАЛЬНИХ ПЕНСІЙНИХ ПРОГРАМ

Накопичувальні пенсійні програми, які будуть використовуватися на другому рівні української пенсійної системи, передбачають необхідність зберігання пенсійних активів на протязі тривалого періоду, тобто до досягнення їх власниками пенсійного віку. Цей період може досягати кількох десятків років. У зв'язку з цим основною проблемою у сфері накопичувального пенсійного страхування є захист пенсійних активів від прояву різноманітних фінансових ризиків, які можуть проявлятися в суспільстві.

Надаючи обов'язкового характеру другому рівню вітчизняної пенсійної системи держава повинна відігравати ключову роль та сприяти організації ефективної системи захисту фінансових ресурсів. Через свої основні фінансові інститути, вона має запропонувати надійний механізм державного регулювання фінансових відносин у системі накопичувального пенсійного страхування і організувати дієвий державний контроль за збереженням і використанням її пенсійних активів [2, с. 68].

Науковці, дослідження яких пов'язані із вивченням реформування національної пенсійної системи пропонують основні заходи, від реалізації яких залежить ефективність збереження і захист пенсійних активів. До них належать:

- контроль пенсійних коштів, що відповідає міжнародним стандартам фінансової звітності;
- відповідне законодавче регулювання;

- ефективне інвестування пенсійних активів;
- наявність надійних фінансових інструментів, у тому числі захищених від інфляції;
- належний державний нагляд і контроль;
- прозорість діяльності системи, забезпечення доступу учасника до повної інформації про рух коштів на його індивідуальному пенсійному рахунку [3].

Формування надійної системи захисту пенсійних активів, в значній мірі, буде залежати від можливостей розвитку національного фондового ринку. Це пояснюється тим, що сучасний стан фондового ринку України характеризується обмеженістю наявного кола цінних паперів та інших інструментів, які частково задовольняють вимоги пенсійних фондів.

Для формування ефективної і надійної системи захисту пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм другого і третього рівня вітчизняної пенсійної системи важливу роль має зіграти надання оперативної інформації громадянам про динаміку зміни вартості їх пенсійних активів, розміри інвестиційних доходів, стан інвестиційних портфелів.

Ще одним важливим фактором, що буде сприяти створенню надійної системи захисту пенсійних активів системи накопичувального пенсійного страхування має бути забезпечення її фінансових інститутів високваліфікованими кадрами, які б якісно забезпечували функціонування накопичувальних пенсійних програм. Для цього потрібно проводити відповідну підготовку кадрів для системи другого і третього рівнів вітчизняної пенсійної системи, розробити комплекс заходів щодо проведення навчання серед населення щодо сутності і практичного використання накопичувальних пенсійних програм. В реалізації цього питання повинні важливу роль зіграти навчальні заклади країни.

Створення системи захисту і збереження пенсійних активів учасників накопичувальних пенсійних програм повинна включати такий комплекс заходів і такі основні елементи:

- активізація перетворень в інституційній і нормативно – правовій базі функціонування системи накопичувального пенсійного страхування, які б сприяли у правовому полі формувати ефективні відносини між основним її суб'єктами;
- формування національного ринку капіталів, який дасть широкі можливості щодо інвестування пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм і використання різних типів інвестиційних пенсійних портфелів;
- організація багатоступеневого контролю у системі накопичувального пенсійного страхування із залученням широкого кола суб'єктів другого і третього рівнів національної пенсійної системи;
- оптимізація оплати послуг фінансових посередників в накопичувальних пенсійних програмах, що сприятиме збереженню вартості накопичених пенсійних активів;

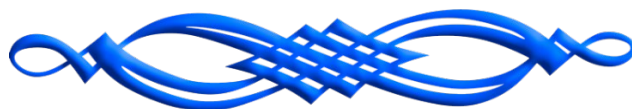

- переведення обліку збереження і використання пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм відповідно до міжнародних стандартів ведення фінансової звітності у пенсійній сфері;
- посилення державного нагляду за діяльністю адміністраторів, компаній з управління активами, зберігачами пенсійних активів системи накопичувального пенсійного страхування через удосконалення відповідної законодавчої і нормативної бази;
- формування фінансової грамотності серед громадян, якісна підготовка кадрів для системи накопичувального пенсійного страхування, проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо ефективності накопичувальних пенсійних програм;
- прозорість функціонування накопичувальних пенсійних програм, надання доступу їх учасників до необхідної інформації про динаміку зміни вартості їх пенсійних активів, розміри інвестиційних доходів, стан інвестиційних портфелів, що сприятиме підвищенню довіри до системи накопичувального пенсійного страхування;
- забезпечення реалізації права громадян на обсяг пенсійних виплат, що відповідає сумі накопичених внесків та інвестиційного доходу від їх інвестування [1, с. 15-16].

Отже, формування надійної системи захисту пенсійних активів другого та третього рівнів вітчизняної пенсійної системи сприятиме підвищенню довіри громадян до накопичувальних пенсійних програм, стимулюватиме їх до використання оптимальних інвестиційних портфелів, дасть можливість отримувати оперативну інформацію про вартість їхніх пенсійних активів і реагувати на її зміну. Її функціонування дозволить захистити фінансові ресурси накопичувального пенсійного страхування від прояву різноманітних фінансових ризиків і дасть можливість збільшувати пенсійні доходи громадян пенсійного віку.

Список використаних джерел:

1. Бурденюк С. В. Накопичувальне пенсійне страхування, перспективи його розвитку в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / С. В. Бурденюк. Київ. 2021. 26 с.
2. Коваль О. П. Місце і роль загальнообов'язкової накопичувальної складової в багаторівневій пенсійній системі України: антикризовий аспект. Фінанси України. 2012. № 6. С. 68–75
3. Пенсійна система України: проблеми і перспективи. Наталія Горюк - експерт по пенсійним питанням. Програма розвитку фінансового сектору USAID/FINREP-II. Квітень 2013. URL: [presentation_coference_25april 2013](#).

Олександр Бурла

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Олена Бачинська,

к.е.н., доцент кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розвиток є важливою умовою ефективного функціонування вітчизняних підприємств, вагомою конкурентною перевагою та запорукою успіху, а ринкове середовище його функціонування відображає стан і динаміку економічних і соціальних процесів.

Кожне підприємство намагається з мінімальними зусиллями досягти ефективних і оптимальних змін, спрямованих на реалізацію цілей і стратегії всієї його діяльності. У будь-якому випадку, багатофункціональне середовище існування вимагає спільної реалізації конкретних цілей з метою досягнення комплексного результату.

Термін «соціально-економічний розвиток» відображає кореляційну залежність між рівнем економічного розвитку і вирішенням соціальних проблем країни і її господарюючих суб'єктів. Під даним терміном розуміють процес трансформації відносин між економічними суб'єктами та соціальними групами населення [1].

Під соціально-економічним розвитком науковці розуміють складний процес, який означає рух вгору всієї соціально-економічної системи, що здійснюється шляхом кількісних і якісних змін не лише у сфері виробництва й розподілу, інвестицій на споживання, але і:

- техніки та технології виробництва;
- способів управління;
- економічної політики;
- характеру та якості інститутів, або правил гри, в рамках яких функціонує організація;
- культурних уподобань та цінностей;
- суспільних відносин, що виникають у зв'язку з
- процесом відтворення;
- стану природного середовища [2, с. 56].

Соціально-економічний розвиток підприємства - це незворотна, спрямована, закономірна зміна економічної ситуації та соціальної інфраструктури суб'єкта господарювання, завдяки якій організація переходить у принципово новий якісний стан.

Ознаками соціально-економічного розвитку для підприємства слід вважати в економічній сфері:

- економічний ріст – кількісний бік розвитку економічної системи. Що характеризується розширенням її масштабів (нарощення обсягів виробництва та реалізації продукції, розширення частки ринку, підвищення рівня доходів підприємства, тощо);

- структурні зрушення – це зміни пов'язані з переходом до новітніх прогресивних технологій використанням ресурсів, що сприяє покращенню кінцевих результатів діяльності підприємства;
- оновлення асортименту продукції і послуг;
- впровадження інноваційних технологій в управлінні;
- нарощення фізичного обсягу капіталу підприємства;
- задоволення потреб споживачів;
- тощо [1].

Соціальна складова розвитку підприємства регулюється програмами та методами підвищення якості трудового життя персоналу (режим роботи, організація та безпечні умови праці, заробітна плата, забезпечення житлом, охорона здоров'я, оздоровлення і відпочинок, надання соціальних послуг, доступ до культурних цінностей, виробнича демократія організація самоуправління) [3, с. 76].

Розвиток соціальної сфери має розглядатися не лише як основний інструмент підвищення добробуту населення, а й як важливий чинник прискорення економічного прогресу, стимулювання нагромаджень та розширення внутрішнього ринку, підвищення продуктивності праці [4, с. 36].

Економічну сторону соціально-економічного розвитку зазвичай оцінюють коефіцієнтами і абсолютні значення, що відображають ефективність компанії. Для оцінки соціальної складової якісні показники є більш прийнятними через специфіку об'єктів оцінки.

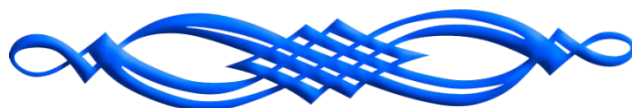
Важливі також механізми взаємодії цих понять. Економічні та соціальні елементи, взаємодіючи один з одним, призводять до нових завдань, таких як реалізація довгострокового економічного зростання працівників і підвищення їхнього добробуту.

Враховуючи вищесказане, слід уточнити поняття соціально-економічний розвиток як здатність швидко реагувати та протидіяти внутрішнім і зовнішнім факторам змін для забезпечення довгострокового функціонування та досягнення соціальних, економічних та екологічних переваг.

В сучасних економічних умовах вивчення проблем соціально-економічного розвитку є актуальним науковим завданням. В результаті проведених досліджень встановлено, що соціально-економічний розвиток характеризується суперечністю між економічними інтересами власника та розвитком кадрового потенціалу та соціальної інфраструктури підприємства.

Список використаних джерел:

1. Тюха І.В. Соціально-економічний розвиток підприємства: сутність та видові прояви. *Ефективна економіка*. 2012. № 6.
2. Лебедева Л. Соціально-економічний розвиток та способи його виміру. *Вісник Антимонопольного комітету України*. 2013. № 1. С. 54-59.
3. Бичков О.О. Соціально-економічні регулятори розвитку підприємства. *Економіка та держава*. 2011. № 9. С.73-77.
4. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 2 / За ред. С.В. Мочерного. Львів : Світ, 2006. 568 с.

Тетяна Валігура

*аспірантка кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Західноукраїнського національного університету*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЗОВОГО ФІСКАЛЬНОГО ІМПЕРАТИВУ ЗНИЖЕННЯ НЕРІВНОСТІ ДОХОДІВ ТА БАГАТСТВА

Ключовим елементом характеристики сутності фіскальних імперативів зниження нерівності доходів та багатства є мета, яка має досягатися у результаті дотримання зазначених імперативів. Така мета полягає у зниженні нерівності за доходами та багатством в суспільстві. Таким чином під фіскальними імперативами зниження нерівності доходів та багатства в суспільстві в широкому контексті ми пропонуємо розуміти сукупність об'єктивних умов та детермінант, яких обов'язково необхідно дотримуватися суб'єктам фіскальних відносин з метою зниження асиметрій розподілу доходів та багатства в суспільстві.

Більш конкретизований підхід передбачає типологізацію згаданих вище умов та детермінант, суб'єктів фіскальних відносин й розподілу доходів і багатства. Тому, відповідно до такого підходу, досліджувані імперативи можна визначити як сукупність дієвих формалізованих норм і неформальних правил, яких обов'язково мають дотримуватися платники у процесі виконання податкового обов'язку та держава, у процесі формування і використання фінансових ресурсів з метою забезпечення доходів населення не нижче мінімального рівня, та зниження нерівності за доходами й багатством у суспільстві.

Необхідно відмітити, що загальний та конкретизований підходи до трактування сутності фіскальних імперативів зниження нерівності доходів та багатства в суспільстві не суперечать, а доповнюють один одного. Виділення у конкретизованому підході неформальних правил не нівелює обов'язковості дотримання імперативу, оскільки ці правила не є суб'єктивними, а сформовані в результаті багатовікових фіскальних традицій і звичаїв, та відображають об'єктивну позицію суспільства у цьому питанні. Характеризуючи широкий контекст трактування сутності досліджуваних імперативів звертаємо увагу на поняття «суб'єкти фіскальних відносин». Під останніми ми розуміємо будь-яких суб'єктів, які задіяні у процесах формування та використання фінансових ресурсів держави. У найзагальнішому підході до них необхідно віднести: державу, в особі законодавчих, виконавчих та судових органів влади; платників податків; громадян, які отримують суспільні блага і є реципієнтами державних видатків.

У конкретизованому підході до визначення фіскальних імперативів зниження нерівності доходів та багатства в суспільстві введено поняття «забезпечення доходів населення не нижче мінімального рівня». Саме мінімальний рівень доходів ми вважаємо базовим фіскальним імперативом зниження нерівності доходів та багатства в суспільстві. Забезпечення рівномірного розподілу доходів населення на низькому рівні для кожного громадянина не становить ні наукового інтересу, ні практичної значимості.

Натомість, знижувати нерівність у доходах населення потрібно насамперед з прагненням забезпечення кожного громадянина доходами не менше мінімально допустимого рівня, який пропонуємо обмежувати межею бідності.

Межа бідності – дискусійне поняття, оскільки є багато методик її визначення, а рівень бідності в окремих країнах різний. Проте, є певні світові стандарти даного показника. Так, за методикою Світового банку, рівень бідності вимірюється межею 1,9 дол. США на день [1]. Департамент охорони здоров'я та соціальних служб США визначає межу бідності сумою річних чи місячних доходів у розрахунку на домогосподарство з урахуванням кількості його членів. Станом на 12 січня 2022 р. сім'я з двох осіб вважається за межею бідності, якщо її річний дохід нижче 18310 дол. США., з трьох осіб – 23030 дол. США [2]. В Україні затверджено методику комплексної оцінки бідності [3], в якій наведено трактування та методику визначення різних видів бідності. Згідно з даною методикою бідність – це неможливість підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період. Разом із цим методика виділяє поняття монетарної та немонетарної бідності. Монетарна бідність – це нестача коштів для підтримання способу життя, притаманного конкретному суспільству в конкретний період. Натомість, немонетарна бідність – це позбавлення або обмеженість доступу до матеріальних благ / послуг для підтримання способу життя, притаманного конкретному суспільству в конкретний період. Таким чином на немонетарну бідність впливають не економічні чи фінансові показники, а більшою мірою соціальні. Нині, у зв'язку з воєнними діями, велика частина населення України знаходиться за межею немонетарної бідності, оскільки не має фізичного доступу до багатьох матеріальних благ та послуг.

В контексті нашого дослідження науковий інтерес становить саме показник монетарної бідності. Межа монетарної бідності за відносним критерієм за витратами визначається за фіксованою часткою середньодушових еквівалентних сукупних витрат – 75% медіанного рівня сукупних витрат конкретної особи, яка займає серединну позицію впорядкованого за зростанням середньодушових витрат ряду населення, у розрахунку на одну умовну особу. Межа монетарної бідності за абсолютним критерієм за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму – розмір фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу на місяць [3].

Відповідно до теперішнього курсу долара рівень доходу, який характеризує межу бідності за методикою Світового банку нижчий, ніж межа монетарної бідності за абсолютним критерієм. Тому, ми пропонуємо межу базового фіскального імперативу зниження нерівності доходів та багатства в суспільстві прийняти на рівні прожиткового мінімуму, однак не нижче 1,9 дол. США на день. Орієнтацію на показник встановлений Світовим банком необхідно залишати у зв'язку з можливою інфляцією, що може призвести до зниження прожиткового мінімуму у доларовому еквіваленті до рівня нижчого за 1,9 дол. США на день.

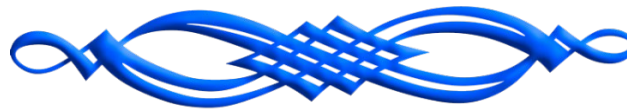
Аналізуючи фіскальний інструментарій забезпечення базового фіскального імперативу зниження нерівності доходів та багатства в суспільстві необхідно виділити податки та державні видатки. Працездатне населення найбільшою мірою забезпечує реалізацію своїх потреб трудовими доходами, натомість

підтримувати мінімальний рівень доходів непрацездатного – необхідно за допомогою державних соціальних трансфертів. Тому, основну роль у досягненні досліджуваного базового імперативу відіграють державні видатки. Натомість останні можуть виділятися лише за правильно побудованої податкової політики, при якій доходи багатих верств населення перерозподіляються на користь менш заможних.

Список використаних джерел:

1. World Bank Forecasts Global Poverty to Fall Below 10% for First Time; Major Hurdles Remain in Goal to End Poverty by 2030. URL: <https://web.archive.org/web/20160113121348/http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/10/04/world-bank-forecasts-global-poverty-to-fall-below-10-for-first-time-major-hurdles-remain-in-goal-to-end-poverty-by-2030>.
2. U.S. Federal Poverty Guidelines Used to Determine Financial Eligibility for Certain Programs. URL: <https://aspe.hhs.gov/topics/poverty-economic-mobility/poverty-guidelines>.
3. Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України «Про затвердження Методики комплексної оцінки бідності» від 18.05.2017 № 827/403/507/113/232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17#Text>.

Леонід Возненко
аспірант кафедри політичних теорій
Науковий керівник: Людмила Кормиц,
д.і.н, професор, завідувач кафедри політичних теорій
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Соціально-економічний розвиток місцевого самоврядування був і залишається актуальним і пріоритетним напрямом із сукупності державних інтересів, оскільки приналежність до єдиної держави сприяє її внутрішньополітичному, економічному та культурному життю, а також досягненню певних результатів на міжнародному рівні. Організація господарської діяльності місцевих органів влади шляхом взаємодії продуктивних сил їх територій утворює єдиний господарський комплекс країни. Зокрема, поживлення економічного життя в регіонах формує тенденції розвитку економічного зростання в масштабах країни [5, С. 84-87].

Економічний розвиток місцевого самоврядування створює основу і є основним джерелом підвищення якості життя населення, оскільки в ході

взаємопов'язаних процесів економічного розвитку створюються умови для підвищення доходів громадян, споживання, рівня освіти та медичного обслуговування. Створюються також умови, що сприяють зростанню самооцінки людей через формування соціальних, політичних, економічних та інституційних систем, спрямованих на підвищення престижу особистості в суспільстві [1, С. 31-32]. На сьогоднішній день найбільш гострими проблемами розвитку соціально-економічної сфери територіальних громад є:

1. Невідповідність існуючої системи адміністративно-територіального устрою в Україні сучасним умовам економіки та вимогам до ефективності діяльності органів державної влади.

2. Недосконалі засоби фінансово-бюджетного стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів [4, С. 83-88].

3. Неукомплектованість органів місцевого самоврядування кадрами.

4. Недосконала система територіального розміщення об'єктів інфраструктури.

5. Порушення прав власності, в тому числі на об'єкти інфраструктури.

6. Недостатній рівень якості пропонованих населенню органами місцевого самоврядування послуг.

Зокрема, концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади для забезпечення соціально-економічного розвитку території визначає такі шляхи та засоби, як:

- надання трансфертів з державного бюджету безпосередньо кожній місцевій раді;

- визначення фінансової основи здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень щодо податків і зборів, пов'язаних з територією конкретної адміністративно-територіальної одиниці;

- перерахування частини коштів, отриманих від сплати податку на прибуток від новостворених юридичних осіб, до місцевих бюджетів протягом п'яти років з дня здійснення інвестицій у юридичну особу;

- надати органам місцевого самоврядування право регулювати розмір місцевих податків і зборів;

- забезпечення доступу органів місцевого самоврядування до кредитних ресурсів для інвестиційного розвитку шляхом спрощення процедур узгодження кредитних і місцевих гарантій та узгодження методів державного контролю з метою запобігання банкрутству комунального майна;

- підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів шляхом запровадження програмно-цільової методології для всіх місцевих бюджетів;

- визначення матеріально-технічної бази майна місцевого самоврядування, зокрема земель, що перебувають у власності органів місцевого самоврядування сіл, селищ, міст (комунальна власність), об'єктів спільної власності органів місцевого самоврядування сіл, селищ, міст, районів, у власності землі органами місцевого самоврядування сіл, селищ, міст (спільної власності);

- надання місцевим органам влади права розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території, об'єднувати їхнє майно та ресурси шляхом

співпраці між місцевими органами влади для реалізації спільних програм та більш ефективного надання державних послуг населенню суміжних органів місцевого самоврядування [2, С. 80-86].

Окрім зростання власних фінансових можливостей у результаті децентралізації, об'єднані органи місцевого самоврядування мають інші інструменти для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку: зовнішні запозичення, самостійний вибір розпорядників бюджетів місцевого розвитку та власні бюджетні установи. Було децентралізовано повноваження у сфері архітектурно-будівельного нагляду та вдосконалення містобудівного законодавства, а органи місцевого самоврядування отримали право самостійно визначати містобудівну політику.

Муніципалітети отримали право розпоряджатися землею за межами населених пунктів після ухвалення низки законів, що децентралізують повноваження та регулюють земельні відносини. Верховна Рада України прийняла закони, які дозволяють децентралізувати частину повноважень з надання основних адміністративних послуг: реєстрація нерухомості, бізнесу, місця проживання – передати їх на рівень громад [3].

Таким чином, реформа децентралізації мала величезний вплив на соціально-економічний розвиток місцевого самоврядування в Україні. Серед позитивних змін те, що місцева влада набула фінансової самостійності, поступово створюється певна самостійність, комфортні умови проживання громадян за рахунок розвитку інфраструктури населених пунктів; підвищення соціальних стандартів та покращення якості надання державних послуг; досягається належний рівень освіти, що сприяє всебічному розвитку дітей; реформується система адміністративно-комунальних послуг; мешканці громади відчули відповідальність за розвиток територій, у яких вони проживають.

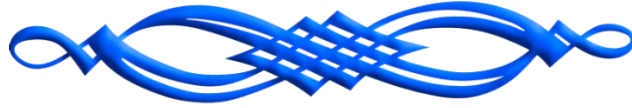
До негативних наслідків децентралізації соціально-економічного розвитку місцевої влади можна віднести: недосконале та нестабільне законодавство; виникнення ризику соціально-економічної диференціації на заможні та бідні громади; відсутність системи контролю за законністю діяльності органів місцевого самоврядування; відсутність елементарних лідерських якостей.

Водночас перераховані негативні сторони процесу децентралізації не зменшують його ваги та не зменшують його ролі в соціально-економічному розвитку місцевого самоврядування. Тому сьогодні основною метою діяльності органів місцевого самоврядування в Україні є збереження позитивних тенденцій в економіці та залучення інвестицій, створення можливостей для реалізації стратегій місцевого розвитку; посилити контроль за соціально-економічним розвитком територій.

Список використаних джерел:

1. Максимова Т.С. Формування механізму діагностування та прогнозування економічного і соціального розвитку регіонів: дис. ... д-ра екон. наук: 08.10.01. Донецьк, 2004. С. 31-32.
2. Павлюк Н.В. Соціально-економічний аспект децентралізації державної влади: процеси реформування місцевого самоврядування в Україні. Ефективність державного управління. Вип. 44. 2015. С. 80-86

3. Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivnevryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>
4. Уманець Т.В. Стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів України на засадах фінансової децентралізації. *Економічний вісник Донбасу*. № 3(57). 2019. С. 83-88.
5. Яковлева Ю.К. Социально-экономическое развитие регионов Украины. *Економічний вісник Донбасу*. № 3, 2007. С. 84-87.

Ігор Вояк
магістр

*НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський*

Наталія Рунчева

*д.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя*

ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ДОСЯГНЕННЯ ДОБРОБУТУ УКРАЇНИ В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Економічне зростання – це збільшення виробництва товарів і послуг в економіці за певний період часу. Вона часто вимірюється зростанням валового внутрішнього продукту (ВВП) країни. Економічне зростання може бути досягнуто за допомогою різноманітних механізмів, включаючи підвищення продуктивності праці, інвестиції в капітал та інфраструктуру, розвиток нових технологій.

Підвищення суспільного добробуту, з іншого боку, відноситься до політики і програм, спрямованих на поліпшення добробуту громадян, таких як забезпечення доступу до охорони здоров'я, освіти та інших соціальних послуг. Цього можна досягти за рахунок державних витрат на соціальні програми, а також за допомогою політики, що сприяє економічному зростанню, наприклад, зменшення бідності та безробіття.

Економічне зростання та суспільний добробут тісно пов'язані між собою, оскільки економічне зростання може призвести до збільшення державних доходів, які потім можуть бути використані для фінансування програм суспільного добробуту. Крім того, економічне зростання також може призвести до підвищення заробітної плати та кращих можливостей працевлаштування, що може допомогти покращити рівень життя людей.

Існує кілька інструментів, які уряди можуть використовувати для стимулювання економічного зростання:

- Фіскальна політика: Уряди можуть використовувати фіскальну політику для стимулювання економічного зростання шляхом

збільшення державних витрат або скорочення податків. Це може допомогти підвищити попит і підвищити економічну активність.

- Монетарна політика: Центральні банки можуть використовувати монетарну політику для стимулювання економічного зростання шляхом зниження процентних ставок або збільшення грошової маси. Нижчі процентні ставки можуть стимулювати інвестиції та витрати, тоді як збільшення грошової маси може допомогти підвищити інфляцію та економічну активність.
- Торговельна політика: Уряди можуть використовувати торговельну політику для стимулювання економічного зростання шляхом усунення торговельних бар'єрів, таких як тарифи та квоти, для сприяння міжнародній торгівлі та інвестиціям.
- Інвестиції в інфраструктуру: Інвестиції в інфраструктуру, таку як дороги, мости та громадський транспорт, можуть створити робочі місця та стимулювати економічне зростання.
- Освіта та навчання: Інвестиції в освіту та навчання можуть допомогти розвинути навички робочої сили та підвищити продуктивність, що може призвести до економічного зростання.
- Інноваційна політика: Заохочення та підтримка інновацій може призвести до розвитку нових технологій та галузей, які можуть стимулювати економічне зростання.
- Регулювання та дерегуляція: Уряд може або збільшити, або зменшити регулювання в певних секторах, щоб заохочувати або перешкоджати інвестиціям, виробництву та споживанню.
- Політика на ринку праці: Уряд може впроваджувати політику, спрямовану на зменшення безробіття та неповної зайнятості, таку як допомога по безробіттю, програма громадських робіт та інші форми активної політики на ринку праці [1].

Використання перелічених вище інструментів актуальні для України, особливо в умовах воєнного стану. На наш погляд, для стимулювання економічного зростання в країні, яка веде війну з переважаючими силами противника потрібно кардинально змінити політику центрального банку щодо фінансування державних витрат, адже за даними Національного банку України за 2023 рік було емітовано 400 млрд. грн [2]. Ці гроші було спрямовано на фінансування передусім соціальних видатків та видатків на обороту, що в умовах війни є виправданими, однак не ефективним використанням можливостей центрального банку. Володіючи інструментами рефінансування Національному банку України варто було б розробити спеціальні механізми довгострокового рефінансування банків під конкретні програми кредитування підприємств, що виробляють: а) товари військового призначення (квадрокоптери, безпілотники, баггі, військове спорядження тощо); б) товари з високим рівнем доданої вартості (генератори (в Україні є заводи, що виготовляють двигуни, наприклад, для мотоблоків, які цілком можна використати для виготовлення українських генераторів і не купувати за кордоном), енергетичне обладнання тощо); в) товари

критичної необхідності від продуктів харчування до модульних будинків для проживання переселенців або створення нових населених пунктів.

Окрім цього, важливо використовувати інструменти фіскально-бюджетної політики як для стимулювання економічного зростання, так і для розвитку сфери оборони. Найважливішим інструментом, на наш погляд, є державне замовлення з високим рівнем локалізації виробництва. Тобто майже повинна йти про те, щоб держава замовляла в національних підприємств товари, що необхідні для оборони, енергетичної безпеки, продовольчої безпеки. При цьому більшість комплектуючих повинні бути виготовлені на українських підприємства. В такому випадку держава простимулює розвиток підприємництва, зменшить темпи зростання безробіття та створить підґрунтя для розвитку національної економіки в період повоєнної відбудови.

В цьому контексті варто звернути увагу на державні інвестиції в інфраструктуру стратегія, яких має бути розроблена вже зараз, ще на етапі активних воєнних дій, адже саме чітка стратегія дасть змогу визначитися з проектами відбудови і розвитку в майбутньому і вже зараз розпочинати процеси відбудови та будівництво нових захищених інфраструктурних об'єктів.

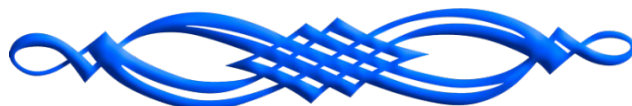
Окрім цього не останнє місце повинна зайняти й податкова та митна політика, які в сучасних умовах повинні бути повністю прозорими для забезпечення справедливого оподаткування та максимальних надходжень до державного бюджету від справляння податків. Одним із механізмів забезпечення прозорості – це запровадження інституту податкового агента-банку. Тобто банки повинні отримати повноваження не лише щодо утримання і сплати податків самозайнятих фізичних осіб-підприємців на третій групі спрощеної системи оподаткування (що пропонується зараз Урядом), але й для автоматичного нарахування, стягнення, а також відшкодування ПДВ.

Розвиток інновацій також повинен стати пріоритетною ціллю держави та об'єднаних територіальних громад на тилкових територіях, адже надійний і прогресивний тил – це запорука успіхів на полі бою. Тому переорієнтація вітчизняних ІТ-спеціалістів із закордонних замовлень на виконання національних проектів розвитку економіки та оборони має бути одним із пріоритетних завдань Уряду.

Таким чином, врахування запропонованих нами заходів щодо стимулювання економічного зростання в Україні може бути одним із варіантів вирішення проблематики економічного розвитку та забезпечення добробуту громадян в період воєнного стану та повоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Груник І. С. Політика економічного зростання національної економіки України як шлях її динамічного розвитку. Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2018. - № 62 дод.. - С. 171-173.
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.

Святослав Герчаківський

*к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет*

МОНІТОРИНГ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ COVID-19

Однією із перших міжнародних інституцій, яка відреагувала на поширення COVID-19 в глобальному вимірі стала Всесвітня митна організація (ВМО) зазначивши на своєму офіційному сайті, що митні адміністрації в особі посадових осіб митниць є одними з перших урядових органів, які зустрічають мандрівників та членів екіпажу на борту суден, літаків та інших видів транспорту. З огляду на це, надзвичайно важливо, щоб митні інституції, які в тому числі відповідальні за охорону здоров'я та безпеку, були належним чином інтегровані як частина механізмів готовності та попередження реагування на пандемії [1]. Основними розробленими ВМО заходами для запобігання поширенню COVID-19 стали: створення на вебсайті ВМО спеціальної вебсторінки, присвяченої коронавірусу [2]; підготовка спільно з ВООЗ «Класифікаційного довідника з кодами ГС медичних товарів для боротьби з COVID-19»; підготовка списку пріоритетних лікарських засобів для митних цілей під час пандемії COVID-19; створення окремого розділу «Практика членів ВМО у відповідь на пандемію COVID-19»; проведення глобальної операції під назвою «СТОП» проти незаконного обігу товарів, пов'язаних з COVID-19.

Україна як член ВМО також вжила певних заходів для запобігання розповсюдженню COVID-19 на рівні Кабінету Міністрів України та Державної митної служби (Держмитслужби). Кабінет Міністрів України прийняв Постанову від 11 березня 2020 р. № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» (зі змінами), якою встановив карантин на усій території України [3]. 13 березня 2020 р. прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України № 288-р «Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю», згідно з яким тимчасово закрито 94 пункти пропуску через державний кордон і пунктів контролю та тимчасово припинено пішохідне сполучення у 49 пунктах пропуску через державний кордон.

До розпорядження внесено 8 змін, відповідно до яких знімалися обмеження на закриття пунктів пропуску у зв'язку з послабленням карантинних обмежень. Станом на 16.09.2020 р. тимчасово закритими було 38 пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю [4]. Така ситуація знайшла відображення на зменшенні обсягів переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України. За видами транспортних засобів не змінилася кількість пропущених морських суден, яка становила 12,4 тис. од. По всіх інших видах транспорту зниження становило від 31,7% для залізничних вагонів до майже 130% для автотранспорту [5].

Одним із важливих напрямків діяльності митних інституцій в умовах протидії поширення COVID-19 в Україні стало обмеження експортно-імпорتنих операцій із засобами індивідуального захисту медперсоналу та громадян. Зокрема, відповідним центральним органам виконавчої влади було здійснено обмеження експорту і реекспорту продукції, що прямо чи опосередковано може

бути використана при реалізації протиепідемічних, профілактичних та лікувальних заходів на території України, засобам індивідуального захисту медперсоналу та громадян – захисним костюмам, маскам для обличчя, рукавичкам тощо. У січні – березні 2020 року, тобто до запровадження заборони експорту, за даними митних органів, вивезено з України, у тому числі на безоплатній основі як дарування і благодійна допомога-пожертва, 52 тонни масок медичних (хірургічних) на суму 3 084 тис. дол. США; 2 тонни респіраторів класу захисту не нижче FFP2 на 140 тис. дол. США; 28 тонн рукавичок медичних нестерильних неталькованих нітрилових на 273 тис. дол. США; 94 тонни халатів ізоляційних медичних одноразових на 808 тис. дол. США (при цьому у квітні – травні 2020 року, тобто у період дії заборони, експортовано 53 тонни таких халатів на 476 тис. дол. США) [6].

Динаміка експортно-імпортних операцій під час пандемії коронавірусу відобразилась на статистиці митного оформлення та декларування. Так, у січні-вересні 2020 р. порівняно з аналогічним періодом 2019 р. загальний обсяг оформлення митних декларацій форми МД-2, за якими оформлюються товари підприємств, знизився з 3358,8 до 3176,7 тис. шт. або на 5,7%. Зменшення обсягів оформлених МД-2 на ввезення (надходження) становило 5,1%, а на вивезення (пересилання) – 3,7%. Більш суттєве зменшення (-15,6 %) зафіксовано у кількості оформлених МД-2 на прохідний транзит, що безпосередньо пов'язано із закриттям пунктів пропуску на кордоні.

Більш негативною є статистика щодо оформлення інших митних документів, обсяги яких у січні-вересні 2020 р. порівняно з аналогічним періодом 2019 р. знизилися більш ніж у 2 рази – з 1 221,1 до 607,8 тис. шт. Переважно це відбулося через зменшення у більш ніж 3,5 рази оформлення митних квитанцій форми МД-1, за якими сплачуються митні платежі при переміщенні товарів громадянами. Це зумовлено запровадженою заборонаю на в'їзд іноземців в Україну та виїзд громадян України до інших країн світу.

Аналізуючи ефективність адміністрування митних платежів, відзначимо, що в 2020 р. Держмитслужбою плановий показник надходжень податків на міжнародну торгівлю виконано на рівні 106,4% (30,5 млрд грн), при цьому, даний показник було зменшено законодавчими змінами на 11,2%. Надходження ввізного мита до державного бюджету у 2020 р. порівняно з 2019 р. збільшилися на 1,2%, а плановий показник надходжень з цього податку виконано на 106,9%.

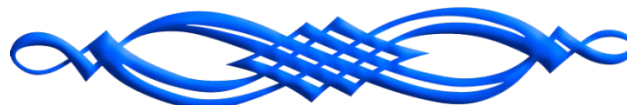
Відповідне зниження планових показників надходжень ввізного мита пов'язано із зменшенням протягом січня-квітня 2020 р. прогнозного оподатковуваного імпорту товарів на 9,6% через запровадження карантинних заходів у зв'язку з пандемією коронавірусної хвороби (Covid-19) (фактично за рік показник зменшився на 10,3%), невідповідністю фактичного курсу долара США за цей період (25,6 грн) запланованому на рік (30,0 грн) і встановленням пільг на товари, необхідні для подолання коронавірусної хвороби (Covid-19) [9].

В умовах протидії пандемії COVID-19 та в контексті післявоєнного відновлення доміантними в частині удосконалення митної політики в Україні мають стати сучасна практика реформування й модернізації митної справи на основі різноманітних інструментів та програм, які застосовані в різних країнах світу. Підтримуємо вектори, які стимулюють до процесу сталості реформ у митній сфері, зокрема: 1) упровадження інноваційних технологій управління

ризиками, здійснення моніторингу бізнес-процесів, оцінка ефективності стандартів здійснення митних процедур; 2) залучення на постійній основі громадських інституцій та представників бізнесу для оперативного виявлення проблем і генерації рішень для покращення діяльності митних органів; 3) контроль і перевірка ефективності робочих програм діяльності митних органів держави; 4) проведення інвентаризації процедур контролю зовнішньоторговельних операцій щодо їх відповідності єдиним стандартам з метою спрощення та прогнозування діяльності трейдерів; 5) створення спеціального підрозділу митних органів, що відповідає за проведення заходів, упровадження програм з реформування та модернізації, з урегульованою та прозорою системою звітності щодо ефективності заходів; 6) залучення для розробки комплексного плану реформ і модернізації української митниці зовнішніх експертів з питань митної справи; 7) ефективне використання загального потенціалу митних органів, у тому числі інформаційних, комунікаційних технологій; 8) упровадження системних заходів з інтегрованого управління кордонами разом з сусідніми країнами.

Список використаних джерел:

1. World Customs Organization. URL: <http://www.wcoomd.org/en.aspx>.
2. COVID-19 – WCO updates. URL: <http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/activities-and-programmes/natural-disaster/coronavirus.aspx>.
3. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова КМУ від 11.03.2020 № 211. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>.
4. Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.03.2020 № 288-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2020-p#Text>.
5. Статистика декларування, переміщення товарів та транспортних засобів. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-mitnitsi>.
6. Ситник Н., Беднарчук В. Митна політика України в умовах пандемії Ковід-19. *Економіка та суспільство*. 2022. №37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1180>
7. Звіт про результати аналізу використання у 2020 році коштів, спрямованих на боротьбу з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-COV-2, та її наслідками. К: 2021, 103 с.
8. Україна після коронакризи – шлях одужання. Тези наукової доповіді. К: Центр економічних і соціальних досліджень. 2020. С. 38.
9. Звіт Рахункової палати України про результати аудиту ефективності планування та результативності контролю за повнотою нарахування і своєчасністю надходження податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. URL : <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=1041>

Олександр Гльос

здобувач освіти ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: Ірина Гльос,

викладач циклової комісії обліково-економічних дисциплін

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Для належного та ефективного формування фінансового механізму функціонування пенсійних фондів в Україні існує необхідність визначити фінансові інструменти та важелі впливу на формування та використання фінансових ресурсів.

Пенсійне забезпечення характеризується накопиченням пенсійних коштів у Державному бюджеті та бюджеті державного цільового фонду за рахунок податків, страхових внесків та інших надходжень. Основним інструментом фінансового механізму функціонування ПФУ в пенсійному забезпеченні є страхові внески, додаткові збори та податки.

Для характеристики фінансових методів, інструментів та важелів фінансового механізму функціонування пенсійних фондів в Україні необхідно, насамперед, визначити, на основі якого нормативно-правового, організаційного та інформаційного забезпечення вони функціонують [3].

Правовим підґрунтям функціонування пенсійних фондів в Україні є Конституція України, Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення».

Нормативне забезпечення фінансового механізму функціонування пенсійних фондів в Україні включає тарифи, норми і нормативи, методичні вказівки. Слід зазначити, що велика кількість фінансових установ сфери пенсійного страхування, призводить до використання великої кількості нормативних обмежень. Для підвищення ефективності фінансового механізму функціонування пенсійних фондів в Україні виникає необхідність коригування деяких з них.

Для будь-якої структури суспільних відносин, доцільно враховувати два типи інформаційного забезпечення: зовнішнє та внутрішнє. Відповідно, інформаційне забезпечення фінансового механізму функціонування пенсійних фондів в Україні включає інформацію про платників внесків, інформацію про одержувачів пенсій, інформацію про рух коштів (внутрішнє інформаційне забезпечення). Всю цю інформацію можна отримати на підставі персоніфікованого обліку відомостей в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Слід зазначити, що володіння таким потужним інформаційним ресурсом дає можливість, з одного боку - впливати на платників внесків, а з іншого - систему персоніфікованого обліку можна

використовувати для функціонування обов'язкового накопичувального страхування в Україні. Зовнішнє інформаційне забезпечення функціонування пенсійних фондів - це формування ефективної інформаційної політики щодо сприяння добровільній участі в системі пенсійного страхування (державного та недержавного рівнів).

Визначивши правове, нормативне та інформаційне забезпечення фінансового механізму функціонування пенсійних фондів в Україні, з огляду на особливість фінансових відносин в сфері пенсійного страхування, що пов'язана з функціонуванням як державних, так і недержавних пенсійних фондів, необхідно окреслити фінансові інструменти, а відповідно і важелі впливу на формування і використання їх фінансових ресурсів [2].

Перший рівень пенсійного страхування є розподільчим, другий та третій – накопичувальними. Тому, очевидно, що при застосуванні однакових методів формування і використання фінансових ресурсів, інструменти та важелі будуть відрізнятися.

Фінансове планування та прогнозування фінансового механізму функціонування ПФУ здійснюється відповідно до Методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Однак помісячний розподіл доходів та видатків бюджету ПФУ на відповідний календарний рік не оприлюднюється, що дає можливість коригувати заплановані показники в частині зменшення планових надходжень. Як результат, проміжні звіти про виконання бюджету ПФУ (місяць, квартал, півріччя), не відображають реальну фінансову ситуацію у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а наприкінці звітного року можуть призвести до значного дефіциту фінансових ресурсів бюджету ПФУ.

Бюджет Пенсійного фонду України, який є грошовим вираженням збалансованого розпису формування і використання фінансових ресурсів пенсійного страхування, створюється за рахунок Єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, розподіленого на пенсійне страхування (пенсійні внески); коштів Державного бюджету; коштів, що надходять за регресними вимогами; добровільних внесків юридичних осіб і громадян; фінансових санкцій, передбачених за порушення порядку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та інших надходжень [2].

Основним джерелом доходів бюджету Пенсійного фонду, згідно чинного законодавства, є Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (встановлена частка), який належить до страхових платежів, має цільовий характер і не включається до складу податків та податкових надходжень. При цьому, сплата ЄСВ призводить до зростання податкового навантаження на роботодавців, що не стимулює їх зацікавленість у сплаті через високі тарифи та посилює негативні тенденції, пов'язані із виплатою заробітної плати у «конвертах». Окрім цього, втрачаються страхові основи пенсії, тому, що відповідальність за її створення в основному забезпечується роботодавцем.

Позитивним в цьому плані є досвід країн-членів Європейського Союзу, в яких в ході проведення пенсійної реформи було прийнято пропорційну відповідальність між працівником та роботодавцем щодо сплати пенсійних внесків. Пропоновані нами новації стосовно тарифів відрахувань до Пенсійного фонду України передбачають перерозподіл відповідальності між роботодавцем і працівником за створення майбутньої пенсії до встановлення паритетності у сплаті пенсійних внесків.

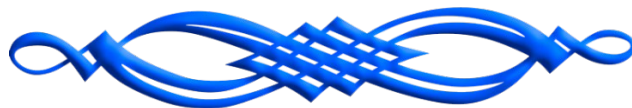
Серед інших джерел формування бюджету Пенсійного фонду України - кошти Державного бюджету України. Це пов'язано з наявністю пільгових категорій пенсіонерів, які мають право на пенсію за різними пенсійними програмами. Використання такого фінансового інструменту, як дотація з Державного бюджету, порушує страхові принципи формування пенсій, створює нерівні умови для можливої участі громадян у системі пенсійного страхування, а недофінансування таких програм призводить до необхідності запозичення коштів на Єдиному Казначейському рахунку.

Визначивши інструменти фінансового механізму Пенсійного фонду України, з точки зору формування фінансових ресурсів, необхідно визначити інструменти з точки зору використання фінансових ресурсів. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» виділяють такі види пенсійних виплат із власних джерел: пенсія за віком; пенсія по інвалідності; пенсія у зв'язку з втратою годувальника [1].

Таким чином, місія пенсійної системи полягає в організації надійного та справедливого пенсійного забезпечення населення на випадок страхового випадку, у досягненні європейських стандартів функціонування та надання послуг, зміцненні фінансової стабільності.

Список використаних джерел:

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування [Електронний ресурс] : закон України від 30.10.2003 № 1058-IV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15>. – Назва з екрану.
2. Купира М. І. Практичні аспекти фінансового забезпечення соціального захисту населення. Економічний форум. 2019. № 1(3). С. 215-222.
3. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: оцінка та рекомендації. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». Київ, 2019. URL: http://www.fstua.info/wpcontent/uploads/2019/07/Voluntary_Private_Pensions_in_Ukraine-Assessment_jul2019_ua.pdf (дата звернення: 20.01.2023).

*Каріна Гончарук,
студентка ОПС молодший фаховий бакалавр,
Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв
Науковий керівник: Микита Антонов,
член Міжнародної ради танцю СІД ЮНЕСКО,
член Національної спілки хореографів України,
викладач Київської муніципальної академії
естрадного та циркового мистецтв,
м. Київ*

КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИМОГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Воєнні часи різко обмежують можливості креативної індустрії через особливі вимоги до них. Необхідно, щоб креативний бізнес не був прив'язаний до конкретного місця, тому що в умовах війни завжди може знадобитися переїзд. І в період війни креативна індустрія постраждала від відтоку талановитих людей, зменшення фінансування, падіння попиту на культурні продукти і послуги та негативного впливу порушених ланцюжків поставок. Державні кошти, що виділялись на культуру в мирний час в умовах сьогодення спрямовані на підтримку Збройних сил України. Але, варто зазначити, що креативна індустрія може стати основним механізмом повоєнного відновлення України.

Велика кількість бізнесменів продовжують працювати, експортувати креативний продукт і підтримувати економіку держави. Творчі спеціалісти організували чимало волонтерських ініціатив, допомагаючи армії, мирним жителям звільнених від окупації територій та внутрішньо переміщеним особам. Налагодження ефективної взаємодії з діячами культури в цих надскладних умовах потребує глибокого розуміння їхнього внутрішнього стану та особливостей реагування на виклики [1, с. 54].

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України призвело до відтоку талантів, занепаду економіки, зниження платоспроможності громадян. Дана ситуація однозначно активізувала вихід творчих людей на ринки Америки, Європи, Азії і Близького Сходу, чому сприяє географічне розповсюдження українців. Згідно із дослідженням Українського культурного фонду (УКФ), біля 20% представників культурних і креативних індустрій зараз перебувають за кордоном [3]. А сама креативна індустрія України за період воєнних дій на нашій території скоротилася на 40%. Приміром, 37% зайнятих у креативних індустріях втратили роботу або залишилися без зарплати в процесі війни; 39% креативних компаній спостерігають падіння замовлень і продажів; у 1/4 креативних компаній падіння продажів становить понад 90%. І, на жаль, враховуючи той факт, що війна на території України триває, можна і далі очікувати на зростання даного показника.

Креативні індустрії стикаються з порушеними ланцюжками попиту та пропозиції, скороченням внутрішніх і зовнішніх замовлень через ситуацію з безпекою, втратою робочих місць, збитком виробничих потужностей, відтоком персоналу за кордон і зниженням якості освіти в цій галузі [2, с. 24].

У довоєнній Україні ця галузь оцінювалась в 4% ВВП у вузькому розумінні (загальний показник всієї креативної економіки становив 7,5% ВВП). Чисельність працівників оцінювалася в 0,35 млн. осіб. Це одна з небагатьох галузей, де за останні роки кількість робочих місць зросла.

Закордонні компаньйони та журналісти неодноразово звертались до людей культури та креативу, щоб використати чітко визначені наративи та отримати уявлення про те, що відбувається в Україні у конкретний період.

За перші пів року увага іноземної аудиторії була прикута до проєктів, створених українцями. Зараз є актуальним питанням, як перетворити ажіотаж навколо війни на системну співпрацю. Місія креативної галузі полягає в тому, щоб розповісти іноземцям про талановиту і прогресивну країну, яка асоціювалася б не тільки з війною. Крім того, креативні індустрії, які зараз працюють з іноземними партнерами, можуть позитивно вплинути на загальний бізнес-клімат країни, а також на її привабливість для ведення бізнесу.

Велика кількість фахівців, що втратили роботу через війну, зараз шукають спосіб працювати віддалено, часто пов'язуючи свою майбутню кар'єру з креативними індустріями: цифровий дизайн, ІТ, діджитал-маркетинг, SMM тощо. Сьогодні на стику старих галузей виникають нові, як-от мистецтво реабілітації чи цифрові технології в хореографії. Інвестори все частіше підтримують такі проєкти, але прикладів успішної міжгалузевої співпраці все ще надто мало.

Під час повномасштабної війни онлайн-комунікацій різко зросли і витіснили офлайн-мережі. Але через втому від постійного потоку інформації користувачі Інтернету часто ігнорують повідомлення від незнайомих людей. Отже, щоб налагодити нові контакти, необхідно брати участь у ситуативних або постійних онлайн-заходах для діячів різнопланових креативних індустрій [3].

Незважаючи на загальну економічну кризу, все ще потрібні компетентні працівники. Однак компанії часто не можуть заповнити вакансії, оскільки існує значний розрив між необхідними та наявними спеціалістами. Тому важливо розуміти, яких навичок зараз не вистачає на ринку креативних індустрій і де їх отримати, а також інвестувати у свою освіту.

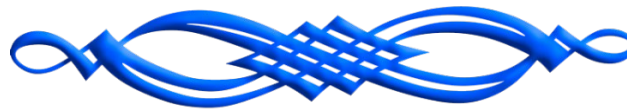
Мультидисциплінарність дуже цінується в креативних індустріях: ринок праці все більше вимагає фахівців, які можуть успішно поєднувати різні навички. Це дає можливість працювати на стику між різними сферами та швидше пристосуватися до змін. Тому нині треба розвиватися зразу в кількох напрямках і використовувати ці знання в роботі.

Зараз українські творчі люди активно підтримують боротьбу з росією економічно та беруть участь у волонтерській діяльності. Але необхідно вірно розпоряджатися своїм часом і ресурсами, тому що волонтерство та благодійність вимагають зобов'язання протягом тривалого часу.

Необхідно виділяти частину часу на благодійність, щоб вона була стабільною, але без шкоди для благодійника. Те ж саме стосується часу волонтерських ініціатив: краще приділяти цьому третину свого часу, але регулярно, аніж швидко виснажуватися на піку навантаження й взагалі кидати волонтерство.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєва О., Онопрієнко А., Таран С., Шоломицький Ю., Яворський П. Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України. 2019 р. 111 с. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi-Zvit.pdf>
2. Свінцицька О.М., Ткачук В.О. Креативна економіка та креативні індустрії: навч. посібн. Електронне видання. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 218 с.
3. Стан культури та креативних індустрій під час війни - результати дослідження від Українського культурного фонду та МКІП України. Український культурний фонд (12.08.2022). URL: <https://ucf.in.ua/news/11082022>

Володимир Горин,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ
РЕСУРСАМИ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ
ПРОДОВЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ**

Основним завданням функціонування охорони здоров'я є поліпшення рівня та якості життя населення, збереження та відновлення здоров'я кожного громадянина країни. Його реалізація неможлива без залучення достатніх обсягів фінансових ресурсів, які дають можливість організувати процес надання якісних і доступних медичних послуг. Нестача фінансування охорони здоров'я може бути розцінена як нехтування державою конституційним правом кожної людини на доступ до медичного обслуговування, веде до погіршення стану здоров'я та падіння показника тривалості життя мешканців України.

Успадкована з радянських часів модель фінансування галузі охорони здоров'я з орієнтацією на забезпечення пропозиції медичних послуг, передбачала спрямування бюджетних коштів на утримання розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я та медичної інфраструктури. Планування фінансових ресурсів та їх використання відбувалось на основі виробничих потужностей закладів охорони здоров'я (ліжкомісць), що було відірваним від потреби населення у медичних послугах. Водночас, громадяни були обмежені у доступі до якісних медичних послуг, а оснащення медичних закладів сучасним діагностичним та лікувальним обладнанням залишалось недостатнім. Відтак, система охорони здоров'я поступово деградувала.

Вирішити окреслені проблеми покликана медична реформа, що передбачає впровадження нової моделі фінансування через систему медичних гарантій.

Серед ключових завдань медичної реформи в Україні: «кращий фінансовий захист громадян у випадку хвороби, ефективний та справедливий розподіл публічних коштів і скорочення неформальних платежів; створення стимулів до поліпшення якості надання медичної допомоги населенню державними і комунальними закладами охорони здоров'я» [5]. Проте, запровадження нової системи фінансування не призвело до автоматичної зміни стереотипів щодо організації діяльності медичних закладів. За словами експертів галузі, значна частина керівного складу закладів охорони здоров'я переконані, що «достатньо підписати якнайбільше пакетів договорів із НСЗУ, поставити дороге обладнання – і потік пацієнтів гарантований» [3]. Але, як зазначає С. Бубенчикова, «навіть якщо втричі збільшити фінансування медицини, це не компенсує відсутності відповідальності лікарів і пацієнтів. Якщо у систему вливати навіть максимальну кількість грошей, проте використовувати їх недоцільно, це не дасть бажаного результату» [3]. Неefективне використання фінансових ресурсів може стати причиною парадоксальної ситуації, коли фінансування не буде вистачати на покриття потреб закладу, а мешканці не зможуть отримати необхідні для них медичні послуги, оскільки медичні заклад не будуть їх пропонувати. Таким чином, поряд із диверсифікацією джерел фінансування охорони здоров'я, не менш важливим завданням у цій сфері є підвищення ефективності використання фінансових ресурсів з орієнтацією на задоволення потреб населення у медичних послугах.

Актуальність ефективного використання фінансових ресурсів охорони здоров'я визначається також безпрецедентними викликами, які постають перед нею в умовах війни. Фізична руйнація виробничих ресурсів охорони здоров'я в поєднанні з психологічним впливом війни на працівників галузі та населення в цілому матимуть довгострокові негативні наслідки. Але «відновлення системи охорони здоров'я відіграє вирішальну роль у національному відновленні шляхом забезпечення регенерації базових медичних послуг та реагування на нові, та щораз більші потреби серед населення, зокрема психічне здоров'я, реабілітація, контроль у сфері громадського здоров'я» [2]. Забезпечення ефективної роботи охорони здоров'я важливе також з точки зору повернення втрачених людських ресурсів у період поствоєнного відновлення країни. Наявність системи надання якісних медичних послуг та медикаментів, на думку Дж. Катцина, «формує у людини відчуття безпеки та нормального життя, надає впевненості у тому, що є можливість повернутися додому» [2], сприяє формуванню довіри до органів влади на усіх рівнях публічного управління.

Медична реформа, яка реалізується в Україні, відповідає кращим зразкам міжнародної практики. В її основі лежить пропонований ВООЗ принцип орієнтації на універсальність охоплення медичними послугами, що означає підвищення відповідності між попитом на медичні послуги та їх пропозицією, забезпечення високої якості послуг, впровадження механізмів мінімізації негативних ефектів від реформи для вразливих категорій населення. Водночас, реформована система охорони здоров'я має бути фінансово стійкою, спроможною адекватно реагувати на новітні виклики суспільному розвитку. Для подальшого просування реформи та більш повної реалізації потенціалу охорони

здоров'я, на думку експертів ВООЗ, необхідно:

– продовжити курс на реструктуризацію системи надання медичних послуг задля того, щоб більшу частку коштів спрямовувати на лікування пацієнтів, а натомість зменшувати вагу витрат на утримання основних фондів закладів охорони здоров'я. Відповідно до усталеної практики, в Україні кожен рівень публічного управління має підпорядковані йому медичні заклади у системі охорони здоров'я. Відтак, спостерігається концентрація медичних закладів в обласних центрах, що вказує на превалювання владного принципу в організації надання медичних послуг (міська лікарня – обласна лікарня – державна лікарня), а не орієнтації на потреби населення. Тому в період посвоєнного відновлення країни важливо забезпечити не стільки регенерацію мережі медичних закладів (в багатьох регіонах зруйнованих та пошкоджених під впливом бойових дій), а її відтворення з фокусом на пошук більш ефективних способів надання медичних послуг для населення. В основі такого процесу, на переконання С. Бойко, «має бути покладений ґрунтовний аналіз потреб населення у медичних послугах у поєднанні з критеріями ефективності та стабільності, людиноцентричності та рівності, що дасть змогу прийняти об'єктивне рішення щодо раціональності відновлення закладу охорони здоров'я» [1];

– розвинути модель фінансування закладів охорони здоров'я на основі оплати гарантованого пакету медичних послуг з урахуванням регіональних особливостей. На думку експертів ВООЗ, НСЗУ «слід розглянути можливість оновлення (постійного чи ретроспективного) районів обслуговування первинної медичної допомоги або капітаційної ставки з урахуванням рівня мобільності населення та концентрації внутрішньо переміщених осіб у певних регіонах шляхом використання у формулі додаткових коригувальних коефіцієнтів» [6]. Це забезпечить урахування короткострокових і довгострокових цілей державної політики у галузі охорони здоров'я при фінансуванні медичних послуг;

– реформувати механізм розподілу відповідальності за покриття витрат закладів охорони здоров'я між державним та місцевими бюджетами. Відповідно до сучасного законодавства, за місцевими бюджетами закріплені витрати на забезпечення функціонування закладів охорони здоров'я, в тому числі оплату комунальних послуг та енергоносіїв. На думку Дж. Катцина, така практика «підриває потенціал стимулів, закладених у механізми оплати через НСЗУ, та перешкоджає процесу реструктуризації закладів охорони здоров'я» [2]. Тому фінансові ресурси, які надходять на потреби охорони здоров'я, доцільно також концентрувати у бюджеті НСЗУ, що створить стимули для більшої активності менеджменту закладів охорони здоров'я у питанні ефективного управління наявними фінансовими ресурсами та скорочення надлишкових потужностей підконтрольних їм медичних закладів. За органами місцевого самоврядування доцільно зберегти відповідальність за капітальні інвестиції та розвиток закладів охорони здоров'я;

– забезпечити використання критеріїв енергоефективного проєктування при реструктуризації існуючої мережі закладів охорони здоров'я та скороченні надлишкових потужностей. Більшість основних фондів галузі охорони здоров'я спроектовані у радянські часи, коли питання ощадливого використання ресурсів

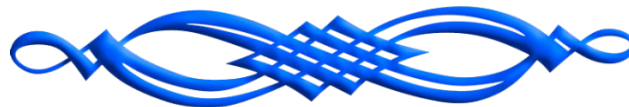
на експлуатацію будівель медичних закладів не поставало. Проте, в сучасних умовах при здійсненні інвестицій у відновлення медичних закладів необхідно забезпечити високий рівень їхньої енергоефективності. «Це поступово дозволить зробити систему надання послуг менш витратною (дасть можливість спрямувати кошти з утримання будівель медичних закладів на пацієнтів), більш екологічною (більш сприятливою для навколишнього середовища) та менш залежною від іноземних енергоносіїв» [2]. В урахуванні критерію енергоефективності при проєктуванні закладів охорони здоров'я спостерігається збіжність кількох цілей: фінансова стабільність (зменшення експлуатаційних витрат), «зелений» підхід (більш екологічний дизайн, зниження викидів вуглецевих сполук), національна безпека (зниження рівня залежності від імпорту енергоресурсів, спроможність закладу охорони здоров'я підтримувати власну функціональність у випадку перебоїв з постачанням електроенергії).

Поряд з визначенням концептуальних підходів до інвестування фінансових ресурсів у відновлення закладів охорони здоров'я у поствоєнний час, важливим питанням оперативного управління цими закладами є зниження експлуатаційних витрат, пов'язаних із забезпеченням його функціонування. Значні перспективи у цьому плані має впровадження спеціалізованого фасиліті-менеджменту, в основі якого покладений повний та частковий аутсорсинг. Завдяки цій формі державно-приватного партнерства можна досягти зниження витрат на утримання об'єктів нерухомості (будівель медичних закладів) за одночасного підвищення якості обслуговування. Фасиліті-менеджмент у закладі охорони здоров'я передбачає рекрутинг допоміжного немедичного персоналу, економію фінансових ресурсів за рахунок оптової закупівлі витратних матеріалів, продуктів харчування, будівельних матеріалів. Іншим позитивним ефектом від впровадження фасиліті-менеджменту є те, що завдяки переведенню на аутсорсинг непрофільних функцій закладу медичні працівники та керівництво мають можливість повністю сконцентрувати свою увагу на виконанні основних професійних обов'язків – організації надання та безпосередньому наданні медичних послуг пацієнтам. На думку С. Кондратюка, аутсорсинг, покладений в основу фасиліті-менеджменту, є «...випробуваним способом управління коштами, що здатний вирішувати проблеми їх економного та ефективного використання» [4, с. 367].

Ключова перевага застосування аутсорсингу в закладі охорони здоров'я при організації непрофільних послуг полягає в тому, що менеджмент закладу виступає у ролі замовника і має можливість висувати кількісні та якісні вимоги до обслуговування. Конкуренція надавачів немедичних послуг за отримання замовлення буде стимулювати ці структури пропонувати найбільш прийнятні умови продукування своїх послуг, а також знижувати тарифи. Відповідно, заклад охорони здоров'я має можливість забезпечити належний рівень якості послуг, які не пов'язані із медичною допомогою, а також досягти економії витрат. Більш того, в угоді між закладом охорони здоров'я та підрядником закріплюють якісні й кількісні параметри закупівлі, відповідальність за їх недотримання та інші умови, що дає можливість менеджменту медичної установи контролювати те, наскільки характеристики немедичних послуг відповідають обумовленим.

Список використаних джерел:

1. Бойко С. Г. Диверсифікація джерел фінансування охорони здоров'я. Аналітична записка. К.: НІСД, 2019. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/diversifikaciya-dzherel-finansuvannya-okhoroni-zdorovya>
2. Війна може надати додаткового стимулу для повного впровадження реформ системи охорони здоров'я – представник ВООЗ. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/interview/842747.html>
3. Гроші на медицину в громадах, Україна без тютюну, але з системою eHealth – експерти про Стратегію охорони здоров'я до 2030 року. URL: <https://rpr.org.ua/news/36476/>
4. Кондратюк С. Я. Аутсорсинг як спосіб боротьби з неефективністю в бюджетних закладах держави мережевого типу. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. Вип. 28. С. 367-375.
5. Піхоцька О. М., Хомякова І. С. Фінансування системи охорони здоров'я в умовах її реформування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2503>
6. Принципи відновлення та трансформації системи охорони здоров'я в Україні. Копенгаген, Європейське регіональне бюро ВООЗ, 2022. 62 с. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/361136/WHO-EURO-2022-5750-45515-65487-ukr.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

*Ілона Гуйван,
студентка 3-го курсу
спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Науковий керівник: Ольга Галайдіда,
викладач, методист по роботі зі студентами денної форми навчання
ВСП Заліщицький ФК імені Є.Храпливого НУБіП України*

РОЛЬ ІНТЕРНЕТ–ТЕХНОЛОГІЙ В МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В останні півтора десятиріччя одним із головних факторів, що прискорює формування і розвиток інформаційного суспільства, є Інтернет. Він став не лише глобальним засобом комунікацій безтериторіальних і національних кордонів, але й ефективним інструментом ведення бізнесу, досліджень, впливу на аудиторію.

Зі вступом світової економіки в економічну кризу роль Інтернету лише зросла, оскільки завдяки застосуванню мережевих інформаційних технологій багато товаровиробників спромоглося не лише знизити витрати на просування і збут продукції, але й розширити існуючі і освоїти нові ринки збуту, підвищити ефективність і адресність взаємодії зі споживачами та іншими економічними контрагентами.

Практика свідчить, що інтернет–технології урівнюють шанси на успіх малих і великих підприємств, тих, хто міцно закріпився на ринку, і новачків. Це стало можливим завдяки наступним перевагам:

- витрати на застосування є невеликими;
- використовуються доступні й фактично стандартизовані інструменти;
- можливо забезпечити недосяжну за інших умов широту охоплення цільової аудиторії, при цьому адресність впливу забезпечує фактично миттєвий доступ на ринок будь–якої країни чи регіону;
- можливість у реальному масштабі часу оцінювати ефективність бізнесу.

Особливо значного поширення набуває застосування інформаційних інтернет–технологій у маркетингу в цілому та рекламній діяльності зокрема.

На сучасному етапі розвитку інтернет– технологій виокремлюють два різновиди опитування в середовищі Інтернет – offline та online. В обох випадках респонденти можуть бути поінформованими, наприклад, персональними листами через e–mail, банерними повідомленнями або при заходженні ними на певний сайт. Це дозволяє залучити потрібні категорії респондентів.

Перевагами online–опитування є економія витрат, широта охоплення цільової аудиторії й одночасно індивідуальний зворотний зв’язок, відкритість респондентів, підвищення їх точності й достовірності.

До основних недоліків online–опитування відносять проблеми: формування репрезентативної вибірки, стимулювання респондентів, контролю дослідження (респондент може свідомо вносити недостовірну інформацію, відповідати кілька разів).

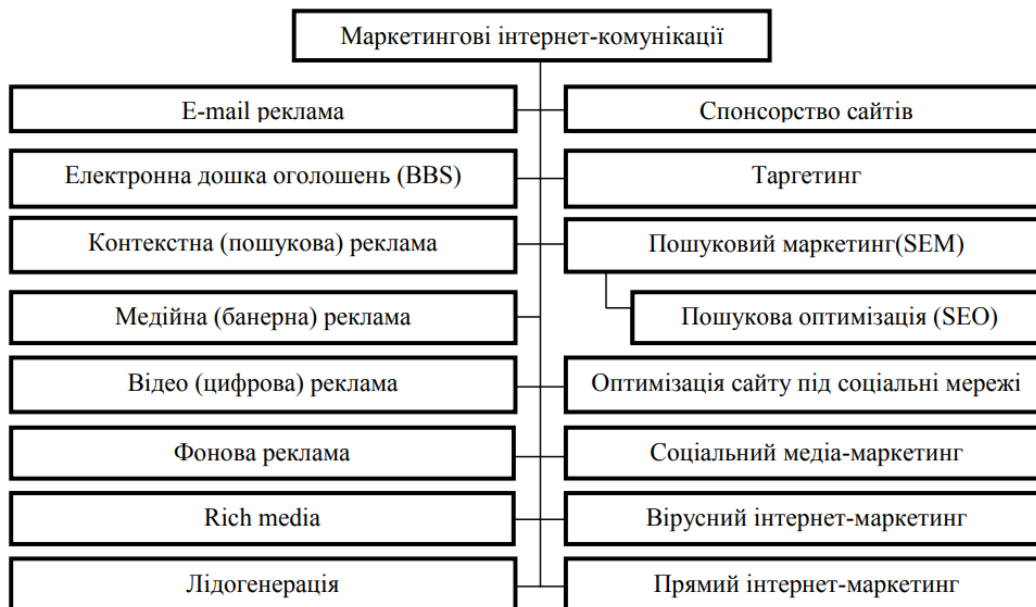

Рис. Систем інструментів маркетингових комунікацій у середовищі Інтернет

Поява мережі Інтернет та її подальший розвиток внесли зміни в сучасний погляд на засоби реклами та комунікації. Інтернет поєднав у собі інтерактивний характер комунікації та можливості персоналізації. Мережа Інтернет являє собою нове комунікаційне середовище, відмінне від традиційних засобів масової інформації. Відмінною є багатоспрямована комунікаційна модель, в якій кожен

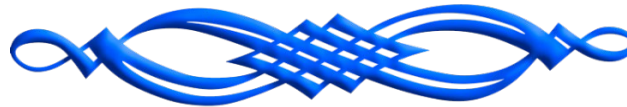

користувач мережі має можливість звертатися до інших користувачів та можливість зворотнього зв'язку. Також, особливість середовища Інтернет пов'язана з активною роллю споживачів (в традиційних засобах масової інформації їх роль є пасивною), обумовленою контролем над пошуком інформації за рахунок різних механізмів пошуку та навігації. Інтерактивний характер середовища мережі дозволяє підвищити ефективність взаємодії учасників комунікації.

Таким чином, вплив інтернет-технологій на маркетингову діяльність підприємства в цілому та рекламну зокрема зростає. В умовах сучасного світового ринку нові інформаційні технології та мережа Інтернет дозволяють зменшити витрати та посилити ефективність рекламної діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бихова О.М. Адаптація соціального медіа маркетингу до ринку послуг в Україні / О.М. Бихова // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2016. – №2 (97). – С. 87–95.
2. Ілляшенко, С.М. Сучасні тенденції застосування Інтернет-технологій у маркетингу [Текст] / С.М. Ілляшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – Т. II. – С. 64 – 74. 19
3. Стрій, Л.О. Маркетинг XXI століття. Концептуальні зміни та тенденції розвитку: монографія [Текст] / Л.О. Стрій; за наук. ред. проф. А.К. Голубєва. – Одеса: ВМВ, 2010. – 320 с.

Марія Гусєва

*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»,
Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Краматорськ
Науковий керівник: **Крук О.М.**,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва,
Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Краматорськ*

БІЗНЕС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Бізнес виконує дуже важливі функції: створення ефективного конкурентного середовища, зміни у господарюванні, ефективне використання ресурсів. Військова конфліктна ситуація на території України призводить до складнощів в функціонуванні та розвитку бізнесу, а також до знищення інфраструктури та майна. Проте, бізнес є важливим джерелом фінансування держави та створення робочих місць під час воєнного стану.

Український бізнес поступово відновлює свою діяльність. Відповідно до результатів досліджень Європейської Бізнес Асоціації 47% компаній працюють

на повну потужність (тоді як у квітні 2022 таких було всього 28%), а 50% – з певними обмеженнями або частково [2].

Зараз бізнесу важко, втрати підприємців зростають щомісяця. 42% компаній-членів Асоціації повідомили про втрати майна чи інших активів через воєнний стан в країні.

Бізнес намагається адаптуватися та пристосуватися до нових реалій, шукає нові напрями та можливості для роботи. Мікро- та малі підприємства, зокрема, потребують вивчення нових можливостей та пошуку нових ринків для роботи. Уряд України усвідомлює необхідність відновлення бізнесу та проводить заходи для підтримки малого та середнього бізнесу, щоб допомогти компаніям відновитися від втрат. Так була створена Національна рада з відновлення України, в рамках якої працює понад 20 робочих груп, концентруючись на розробці експертних матеріалів та підготовці пріоритетних напрямів та шляхів відновлення України. Особлива увага надається розвитку B2B напряму: для пошуку потенційних партнерів та створення нових ланцюгів постачання.

Також необхідно врахувати важливість знаходження коштів для фінансування та оцінки збитків у контексті відновлення. На жаль, воєнний конфлікт триває і тому втрати з кожним днем тільки збільшуються. За оцінками Міністерства економіки та Київської Школи Економіки, загальна сума збитків інфраструктури становить 103,9 мільярда доларів або 3 трильйони гривень [2].

Індекс ділової активності (UBI) надає інформацію про стан ділового середовища в Україні. Так, незважаючи на його зростання з червня 2022 року він залишається низким. Це свідчить про те, що підприємці не впевнені у швидкому покращенні економічної ситуації. Згідно з даними [1] з 24 лютого 2022 року 33,8% підприємств повністю або майже повністю припинили свою діяльність. Це менше, ніж у червні, коли 46,8% підприємств були повністю або майже повністю бездіяльними. Водночас 8% підприємств повідомили про збільшення навантаження порівняно з довоєнним періодом.

Головними проблемами та перешкодами, які заважають бізнесу відновлюватися, є:

- скорочення кількості платоспроможних клієнтів, зокрема на внутрішньому ринку;
- недостатність обсягів капіталу щодо розвитку бізнесу;
- неможливість чітко визначити та спрогнозувати розвиток ситуації в країні;
- відсутність можливості прогнозування реальної ситуації на внутрішньому ринку;
- погіршення стану бізнесу, яке пов'язане з ускладненням загальної ситуації в Україні;
- занепад стану бізнесу під впливом або через наслідки непередбачуваних дій держави;
- відсутність достатньої кількості кредитних коштів або взагалі їхня недоступність;
- високі для бізнесу ставки податків та зборів.

Основною перешкодою для бізнесу в відновленні фінансових ресурсів в країні є неплатоспроможність клієнтів, відсутність доступу до кредитів та

власного капіталу. Серед опитаних, 38% вказують на непередбачуваний розвиток подій, а 35% – на непередбачувані дії держави, як на фактори, що погіршують умови ведення підприємницької діяльності.

Попри складну ситуацію допомога від бізнесу країні значна: 93% суб'єктів підприємницької діяльності зробили свій внесок в допомогу країні під час воєнного стану, в тому числі 67,1% брали участь у волонтерській діяльності.

За даними [1] відбулися зміни й у ситуації з персоналом: поточний рівень скорочення персоналу зростає до 28% (порівняно з 24% у серпні 2022 року), що призводить до звільнення більш ніж 1,3 млн. осіб та 18% скритого безробіття.

Пріоритетними завданнями для Уряду є:

- розв'язання проблем безробіття і підтримки малого та середнього бізнесу;
- впровадження податкової реформи;
- прискорення руху товарів через митницю;
- дотримання повного мораторію на перевірки бізнесу.

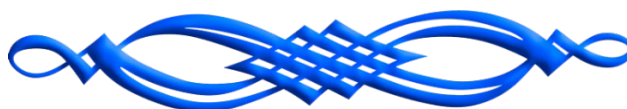
Це допоможе бізнесу зберегти робочі місця та продовжувати працювати навіть в складних умовах. Опитування [3] серед суб'єктів підприємницької діяльності показали, що 59% підприємців вважають першочерговим завданням уряду впровадження податкової реформи, а 34% – прискорення руху товарів через митницю та дотримання повного мораторію на перевірки підприємств.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що основними й найпріоритетнішими інструментами для розвитку економіки в умовах воєнного стану є розробка заходів щодо стабілізації бізнес-середовища та реформування системи державного регулювання підприємницької діяльності. Питання необхідності стимулювання та забезпечення подальшого розвитку підприємництва актуальна сьогодні в Україні на всіх рівнях: державному, регіональному та безпосередньо у сфері бізнесу. Однак, на національному рівні необхідно продовжувати надавати підтримку суб'єктам підприємництва шляхом створення відповідної правової бази, фінансово-кредитної та матеріально-технічної підтримки.

Отже, активна участь представників державної влади в підприємстві з метою підтримки підприємців є важливим критерієм не тільки для його подальшого розвитку, але й для зростання макроекономічних показників в цілому.

Список використаних джерел:

1. Стан та потреби бізнесу в умовах війни. URL: <https://cid.center/state-and-needs-of-business-in-war-september-2022/>.
2. Що турбує бізнес в Україні під час війни. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/glavnaya-zadacha-vystoyat-bespoit-biznes-1655831867.html>.
3. Мельник Т. Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. Економіка, управління та адміністрування. 2022. №2(100). С. 3-11. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11).

Андрій Даткун

здобувач ОС «магістр»

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: Андрій Тимків,

кандидат економічних наук, викладач кафедри

фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

ІННОВАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Інновації, як продуктів, так і процесів, звичайно, є важливими для стимулювання економічного зростання держави, особливо в економіках, де екстенсивне зростання шляхом накопичення капіталу та праці більше неможливе. Також очевидно, що існують великі відмінності в інноваційному потенціалі в різних економіках.

Технологічні зміни, спрямовані на більш ефективні та екологічні технології, є пріоритетом як для розвинутих країн, так і для країн, що розвиваються. Уявлення про тенденції та детермінанти інновацій, у тому числі політичні, економічні, фінансові та нефінансові чинники, є важливими для створення основи економічно ефективною кліматичною та енергетичною політики в найближчі роки. Такі питання, як роль державних інституцій як сприятливих чи гальмуючих факторів, є критично важливими факторами і, водночас, є важливим об'єктом державного управління.

Чинники впливу на розвиток інновацій в державному управлінні можна в широкому сенсі визначити як ті, що стосуються взаємодії та напруженості між владою, включаючи розподіл ресурсів, правила реалізації управлінських рішень та забезпечення виконання контрактів, процедури та інститути для врегулювання конфліктів з цього приводу, а також організаційну інфраструктуру, що підтримує економічну діяльність, транзакції та колективні дії.

На нашу думку, доцільно зосереджуємось на чотирьох аспектах: типи та жорсткість державної підтримки інновацій (наприклад, різноманітні політичні інструменти, запроваджені з цією метою, такі як політика підтримки науки і техніки та політика підтримки науково-дослідних інституцій); якість управління (наприклад, ефективність уряду); політична орієнтація уряду; і розподіл ресурсів між групами інтересів.

Наприклад, роль цих факторів у зв'язку з динамікою розвитку енергетичних інновацій, енергетичними трансформаціями і сталим розвитком була визнана пріоритетною як у сфері політики, так і в економіці. Так, більше, ніж в інших секторах, в енергетиці можуть домінувати великі постійні компанії та комунальні підприємства, які часто прагнуть впливати на політику. Їх інвестиції, особливо в нові технології, формуються стимулами та правилами, встановленими політиками. Крім того, на фактичний вплив нормативних актів і урядової політики впливають ширші інституційні умови. Ефективне врядування є особливо важливим, оскільки багато втручань уряду є економічною політикою, а бюрократи є суб'єктами, які в кінцевому підсумку здійснюють цю політику [1].

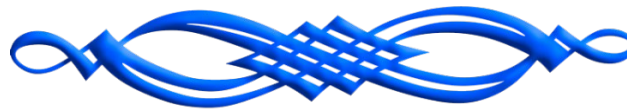
У цій конкретній сфері ролі державної політики як рушійної сили інновацій приділено більше уваги, ніж інститутам і факторам політичної економії. В енергетично-екологічній сфері, державне втручання мотивується наявністю екологічних зовнішніх ефектів, а також інноваційними зовнішніми ефектами. Крім того, порівняно з іншими секторами, енергетичні дослідження та розробки часто передбачають масштабні проекти, які потребують державної підтримки.

Країни з кращим врядуванням характеризуються вищим рівнем досліджень і розробок, пов'язаних з енергетикою, тоді як окремі уряди, швидше за все, виділяють ресурси на дослідження і розробки в енергетичний сектор, але це не означає більшу патентоємність, пов'язану з енергетикою. Більший розподіл ресурсів на енергоємні сектори може спричинити вплив на розмір ринку та мати більше повноважень для лобювання виділення більшої кількості ресурсів на дослідження та розробки в галузі енергетики, але це не означає більшу патентоємність.

Таким чином, вплив державного управління на інноваційний розвиток є безпосереднім через реалізацію чинників управління у сфері економіки, політики фінансів та соціальній сфері.

Список використаних джерел:

1. Shouro Dasgupta, Enrica De Cian, Elena Verdolini The Political Economy of Energy Innovation. URL: <https://academic.oup.com/book/16547/chapter/172503541>

Віктор Дзівінський
Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник: **Герчаківський С.Д.**,
к.е.н., доцент

ОРІЄНТИРИ СПРОЩЕННЯ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сучасні економічні реалії вимагають реалізації цілеспрямованих заходів направлених на відновлення економічного потенціалу України, враховуючи потужний вплив політичних факторів па економічний сектор держави, актуальним є питання щодо відновлення економічного зростання України шляхом виходу вітчизняних виробників на європейський ринок. Головне завдання державних органів за таких умов - забезпечення максимального сприяння бізнесу шляхом уніфікації вітчизняного нормативного-правового регулювання правил ведення бізнесу з європейським. Адже вихід вітчизняних товаровиробників на європейський ринок в рамках Угоди про вільну торгівлю з ЄС значно розширить географію реалізації вітчизняної продукції і йдеться не лише про країни-члени ЄС. Це обумовлено тим, що ЄС активно веде переговори про асоціацію з іншими країнами не членами ЄС (що може включати угоду про зону вільної торгівлі), частина яких уже завершена (Алжир, Ізраїль, Канада, Чилі, Південна Корея та ін.), частина - перебуває на стадії узгодження (Колумбія,

Еквадор, Перу, країни-учасниці Центральноамериканського спільного ринку та ін.).

Відповідною рефлексією міжнародної спільноти на нові виклики та загрози зовнішньоекономічного характеру є пошук оптимальної моделі співвідношення контролюючих заходів та спрощення в сфері міжнародної торгівлі. Як свідчить міжнародна практика, забезпечення високого рівня безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів можливе лише за умови дотримання всіма учасниками міжнародної торговельної угоди встановлених стандартів безпечного поводження з вантажами. Це зумовило виникнення в багатьох міжнародних конвенціях, угодах та національних законодавствах рекомендацій щодо необхідності розроблення і запровадження поняття «authorized persons» («уповноважені особи»), які були формалізовані у концепції Всесвітньої митної організації як уповноважені економічні оператори.

Запровадження інституту уповноваженого економічного оператора, в першу чергу, спрямовано на усунення дисбалансу щодо забезпечення рівня паці опальної безпеки держави та максимального сприяння економічним операторам в міжнародній торгівлі. Митні адміністрації, здійснюючи постійний контроль за міжнародними вантажними перевезеннями, несуть частину відповідальності за забезпечення безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів. Підвищення рівня небезпеки зумовлює необхідність реалізації у сфері митного регулювання програм державно-приватного партнерства з метою забезпечення максимально можливого рівня безпеки усього ланцюга постачання товарів, що зумовлює активізацію впровадження інституту уповноваженого економічного оператора у світі,

В Україні, незважаючи на прийняття в 2012 році Митного кодексу України, яким запроваджено інститут уповноваженого економічного оператора, реальних кроків щодо надання спеціальних спрощень суб'єктам ЗЕД не здійснено, що підтверджується відсутністю виданих сертифікатів уповноваженого економічного оператора. З метою практичної реалізації інституту уповноваженого економічного оператора та наближення вітчизняного митного законодавства до стандартів Європейського Союзу в межах виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Міжнародним валютним фондом з низкою експертних та громадських організацій розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України (щодо уповноваженого економічного оператора та спрощення митних формальностей)» зареєстрований у Верховній Раді України № 4777 від 03.06.2016. Зокрема, па відміну від чинного Митного кодексу України, зазначеним законопроектом: уточнюються умови виконання критеріїв до уповноваженого економічного оператора; визначаються особливості надання статусу уповноваженого вантажоодержувача та уповноваженого вантажовідправника; деталізується порядок перевірки документів після випуску товарів (пост-митний контроль). У 2015 році в структурі Департаменту організації митного контролю Державної фіскальної служби України було створено відділ по роботі з уповноваженими економічними операторами з метою інтенсифікації процесів щодо падання статусу уповноваженого економічного оператора суб'єктам ЗЕД, оскільки

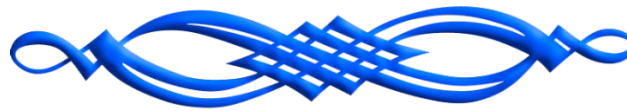
планується процес постійного вдосконалення падання спеціальних спрощень. Головна мета цих заходів полягає у забезпеченні балансу інтересів бізнесу та держави шляхом встановлення партнерства з бізнесом.

Необхідність дослідження теоретичних прикладних аспектів функціонування інституту уповноваженого економічного оператора в Україні в першу чергу обумовлюється:

- значним зростанням як реальних, так і потенційних загроз національній безпеці зовнішнього характеру;

- потребою імплементації положень Конвенції про гармонізацію та спрощення митних процедур, Рамкових стандартів забезпечення безпеки та спрощення міжнародної торгівлі, Угоди Світової організації торгівлі про спрощення світової торгівлі щодо максимального сприяння бізнесу;

- нагальною потребою запровадження в Україні дієвого механізму функціонування інституту уповноваженого економічного оператора відповідно до міжнародних стандартів та вимог.

Катерина Загоруйко

студентка ОС «Економіка та економічна політика», бакалавр

Науковий керівник: Тетяна Черкашина,

к. е. н., доцент кафедри державного управління, публічного

адміністрування та економічної політики

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

м. Харків

ПРОБЛЕМИ “ВИМУШЕНОЇ” МІГРАЦІЇ ТА ЗРОСТАННЯ ТРЕНДУ ДЕПОПУЛЯЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Однією з найбільш актуальних проблем розвитку економіки України є постійне зменшення чисельності населення та “відплив” робочої сили. Особливої актуальності дана проблема набула з початком російсько-української війни, тому вивчення проблеми бізнес та трудової міграції, а також депопуляції населення України є важливим науковим завданням.

Метою даного дослідження є вивчення проблеми “вимушеної” міграції та зростання тренду України в умовах надзвичайного та воєнного стану (з 24.02.2022 р. по теперішній час).

За даними служби Державної статистики [1], у 1991 р. чисельність населення України становила 51,944 млн осіб. Згідно з прогнозом українських сучасних науковців [6], темпи скорочення чисельності населення України є одними з найбільших серед європейських країн. У середині ХХІ ст. чисельність населення України становитиме 30 млн. осіб. Для порівняння: станом на 01.01.2022 р. чисельність населення України становила 41,55 млн. осіб [1-2] (рис. 1). Як бачимо, очікується скорочення населення України на 6%, причому кількість працездатних осіб у віці від 16 до 59 років на 1 000 осіб населення

становитиме 727. Як бачимо, за період 1991-2050 рр. чисельність населення України скоротиться майже вдвічі.

Рис. 1. Динаміка чисельності населення України [1]

Депопуляція населення України викликана низкою причин, а саме економічні (низький рівень доходів, податкове навантаження, невпевненість щодо стабільності джерела заробітку); соціально-демографічні (зміна особистих пріоритетів молодого покоління, пошук більш перспективного життя закордоном, народження дітей закордоном) та біологічні (старіння населення, захворювання репродуктивної системи). Кожна людина бажає мати гідний рівень життя в своїй країні, відчувати безпеку та свободу, мати право голосу, бути впевненою в найближчому майбутньому та його перспективності тощо. За даними опитування соціологічної групи “Рейтинг” [2], ключовими проблемами розвитку економіки України є відсутність роботи, безробіття (37%); низький рівень зарплати або пенсії (27%); хабарництво та корупція у владі (25%); недостатній рівень соціального захисту (10%); несприятливі умови для розвитку малого та середнього бізнесу (6%); соціальне розшарування (4%).

Окрім зменшення кількості населення в Україні, також спостерігається процес його старіння: за даними Державної статистики [1], у 1991 р. в Україні у віці від 0 до 17 років проживало 13,23 млн осіб (або 25,46% від усього населення), у 2021 р. – 7,45 млн осіб (або 17,94% від усього населення). За прогнозами Всесвітньої організації праці наприкінці ХХІ ст. питома вага осіб старше 60 років становитиме понад 30% [2-3]. У подальшому, коли у відповідний вік “увійдуть” покоління народжених на початку 1950-х, а народжені у середині 1980-х “вийдуть” із найбільш фертильного віку, почнеться подальше старіння української нації [6, с. 20-22].

Ситуація суттєво погіршилася із початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. Це спричинило нову “хвилю”

внутрішньої та зовнішньої міграції. Основними напрямками трудової міграції з України є Польща, Німеччина та Чехія (рис. 2).

Рис. 2. Основні напрямки еміграції населення України в умовах воєнного стану

Так, за даними Statista [5], за період дії надзвичайного та воєнного стану з України виїхали майже 8 млн. осіб (20% від загальної кількості населення). При цьому варто зазначити, що за даними ООН по справах біженців, 90% з українських біженців за кордоном становлять жінки та діти, 87% біженців – працездатне населення, 77% із біженців – особи з вищою або спеціальною професійною освітою. За результатами загальнонаціонального опитування [2], 87% опитаних висловлюють намір повернутися додому, а 8% зазначили, що вже не повернуться додому. Експерти з галузі соціальної демографії пояснюють це тим, що біженці рідко повертаються до "бідних країн" після того, як отримали можливість пожити "у багатих країнах", навіть коли на їхній батьківщині вже безпечно. Таким чином можна робити висновки, що ті, хто вже не повернуться – це як раз більш освічені ті перспективні особи, ті, хто вміють швидко адаптуватися до нових умов, ті, хто є рушієм розвитку економіки, науки та культури для будь-якої країни. Їх повернення додому – необхідність.

Отже, зважаючи на тривалу дію воєнного стану в Україні (з 24.02.2022 р.), експерти та аналітики не наважуються передбачити динаміку чисельності населення України. Втім, більшість експертів сходяться на тому, що найліпшим способом допомогти Україні та зменшити ймовірний "відплив" її громадян буде сприяння відбудові країни, а не створення штучних перешкод для імміграції людей. Перед урядом України стоїть завдання більше звертати уваги на соціально-демографічний стан України, і для початку мова йде про перепис населення, а також про прислуховування до соціальних невдоволень, їх ліквідацію шляхом реформування тих чи інших сфер життя.

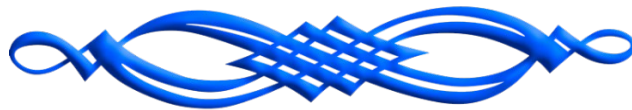
Таким чином, проведені дослідження показали, що в Україні існує чіткий тренд до депопуляції населення, яке за період 1991-2021 рр. скоротилося майже на 10 млн осіб. Основними причинами трудової та бізнес-міграції у цей період були економічні (низький рівень доходів, податкове навантаження, невпевненість щодо стабільності джерела заробітку); соціально-демографічні (зміна особистих пріоритетів молодого покоління, пошук більш перспективного життя за кордоном, народження дітей за кордоном) та біологічні (старіння

населення, захворювання репродуктивної системи). Однак з початком російсько-української війни ситуація суттєво погіршилася: стрімко збільшилась кількість біженців до країн ЄС, насамперед Польщі, Німеччини та Чехії. Тому подальші наукові дослідження автора будуть зосереджені на пошуку дієвих методів мотивації населення до високопродуктивної діяльності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Державна статистика України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення 22.01.2023)
2. Соціологічна група «Рейтинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ratinggroup.ua/> (Дата звернення 23.01.2023)
3. JOBSPOL Employment Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.jobspol.com/en/o-firmie.html> (Дата звернення 22.01.2023)
4. The Society for Human Resource Management [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.shrm.org/pages/default.aspx> (Дата звернення 22.01.2023)
5. Statista. Estimated number of refugees from Ukraine recorded in Europe and Asia since February 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/> (Дата звернення 23.01.2023)
6. Швець О. В. Проблеми розвитку ринку праці молоді та державні пріоритети його регулювання. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 3. С. 17-25.

Галина Зелінська

д.е.н., професор, професор кафедри прикладної економіки

Уляна Андрусів

к.е.н, доцент, доцент кафедри теоретичної економіки і управління

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ

СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАТЬ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток економіки України демонструє процес суттєвого зниження темпів економічного зростання, дефіцит сировинних ресурсів, глобальні кризи та ризики техногенних катастроф. Всі ці процеси підсилюються агресивними діями з боку росії. На фоні складної нинішньої ситуації в державі вже сьогодні постає питання про її відновлення, відбудову інфраструктури, посилення позицій її впливу на світовій арені. Це означає, що економіка потребує чогось нового, що раніше не використовувалось. На наш погляд, вихід із ситуації, яка склалася – це інноваційна модель розвитку економіки України, де увага сконцентрована на використанні новітніх технологій, формуванні

стратегій протистояння викликам глобалізації, збереження найціннішого ресурсу - людського капіталу тощо.

Одним із секторів нової економіки, економіки знань, виступає сфера науки та освіти, де відбуваються активна генерація та накопичення знань, а їх здобутки можуть поширюватися засобами масової інформації через інформаційне поле. У відповідності до зазначеного, виникає і завдання щодо розвитку економіки знань в Україні, де пріоритетами стають інформація та знання. Запорукою реалізації цієї цілі є інноваційний шлях розвитку – ефективне функціонування науково-технічної, виробничої, фінансової, соціальної, мотиваційної, духовної сфер, природного середовища життєдіяльності людини та важливих суспільних інститутів на основі залучення творчих, інноваційних здібностей людей, інтелектуального капіталу, використання нових знань.

У світовій практиці готовність країни впровадити модель розвитку, засновану на знаннях, визначають на основі таких критеріїв: інституційного режиму, який створює мотиви ефективного використання існуючого й нового знання та розвиток підприємництва; рівня освіченості населення й наявності у нього навиків створення, розповсюдження і використання знань; інформаційної та комунікаційної інфраструктури, яка сприяє ефективному розповсюдженню й переробці інформації; національної інноваційної системи, основу якої складають структури, які сприймають і адаптують глобальне знання для місцевих потреб і створюють нове знання й базовані на ньому нові технології [1, с. 23].

Ефективність просування суспільства у напрямі розбудови економіки знань можна оцінити за допомогою Індексу економіки знань (ІЕЗ) та Індексу знань (ІЗ).

В розрізі окремих складових індексу економіки знань можемо сказати, що за індексом освіти Україна утримує досить високі позиції, випереджаючи Росію, Білорусь, Італію та країни африканського континенту. Зате нас випереджають США, Данія, Японія, Канада; за індексом інформаційних технологій та комунікацій наша країна ще не досягла європейських та світових стандартів, випереджаючи тільки Білорусь та Монголію. За величиною індексу інновацій ми значно відстаємо від розвинутих країн світу, випереджаючи тільки Маврикій, Білорусь та Монголію. Щодо індексу інституційного режиму, то Україна і тут демонструє суттєво нижчі показники, ніж інші країни. Отже, за показниками економіки знань, можемо констатувати, що Україна на даний час знаходиться в групі держав, що наздоганяють.

Ще одним важливим чинником розвитку економіки знань виступає технологічна готовність, оскільки технологічний прогрес – це рушійна сила соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства. Насамперед це стосується спроможності країни використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), використання яких створює значні ефекти для інших секторів економіки, сприяючи економічному зростанню. Хоча український уряд протягом багатьох попередніх років проголошував розвиток ІКТ пріоритетним напрямом економічної політики, однак рейтинг за загальним показником конкурентоспроможності та темпами впровадження ІКТ-заходів залишаються низькими і нині. Така ситуація потребує системних заходів для мобілізації, використання й розвитку потенціалу всіх складових індексу

економіки знань на рівні, що забезпечить конкурентоспроможність України та її регіонів з врахуванням вимог вступу до СОТ і набуття повноправного членства в ЄС.

Виділимо основні тенденції процесу розбудови економіки знань в Україні:

1) Загальний стан державного фінансування освіти та науки є незадовільним. Кошти, що виділяються з бюджету на освіту, вдвічі, а на науку – в чотири рази менші, ніж задекларовано законодавством. Унаслідок війни та зменшення фінансування за рахунок держбюджету й відсутності вільних коштів у самих наукових організацій і промислових підприємств стан матеріально-технічного та інформаційного забезпечення науки незадовільний. Все це стримує можливості інноваційного розвитку освітньої галузі та гальмує процеси до економіки, основним ресурсом якої є знання.

2) Освітня система є найбільш динамічною складовою економіки знань. Сьогодні Україна має усі можливості адаптуватися до умов економіки знань, що підтверджується високим освітнім потенціалом населення. Так, 45 % української робочої сили мають вищу освіту, і за цим показником Україна посідає п'яте місце серед 37-ми країн [2]. Та разом з цим варто відзначити нерівномірний розподіл освітнього потенціалу за регіонами. Інвестиції, які було вкладено у навчання, стають неефективними та не окупляються у майбутньому. Крім того, для подальшого професійного становлення людини потрібно буде інвестувати додаткові кошти. Запобігання дії означеного чинника може бути досягнуто за умови створення дієвої системи професійної орієнтації молоді через попередню професійну діагностику і професійне консультування випускників шкіл. Отже, за освітньою складовою індексу знань кількісно потенціал вищої освіти в Україні відповідає потенціалу системи вищої освіти провідних країн Європи, якісно ж він не спроможний суттєво впливати на економічне зростання країни на засадах інтелектуального ресурсу через не достатній рівень якості отримуваних компетенцій.

3) Україна та її регіони володіють високорозвиненим науковим потенціалом, який спроможний ефективно вирішувати сучасні інноваційні завдання. Інтелектуальний потенціал держави й дотепер лишається досить потужним донором. Забезпеченість науковими кадрами в Україні прирівнюється до Іспанії, Польщі, Чехії, Угорщини, але вона вдвічі менше за середнє значення цього показника в країнах Західної Європи. На сьогодні внаслідок прорахунків в управлінні, не вдалося забезпечити випереджаючий розвиток наукової діяльності в країні, перетворити її в головний чинник економічного зростання на інноваційній основі, що загрожує втратою національного знанієвого ресурсу.

4) У сфері інноваційної діяльності в Україні спостерігається спадна тенденція показників через неефективне управління, ігнорування сучасними знаннями у сфері загального менеджменту та стратегічного планування. Фактор знань прискорення темпів економічного зростання в межах України залишається низьким, що підтверджують показники наукомісткості виробництва промислової продукції та питомої частки високотехнологічного сектора обробної промисловості. Україна за часткою високих технологій поступається більше як у два рази перед Угорщиною та Польщею. По основних країнах ЄС

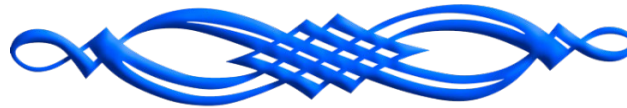

відставання України за вищенаведеним показником сягає більше трьохразового розриву [3].

Отож, проведений аналіз складових, що характеризують економіку знань засвідчив необхідність комплексного підходу до окресленої проблеми та створення на державному рівні системи ефективних управлінських заходів, здатних стимулювати розбудову наукомісткої економіки.

Список використаних джерел:

1. Додон Н. Г. Освіта як складова соціокультурної політики. Офіційний сайт Національної академії. URL: www.academy.gov.ua/ej6/txts/07dngssp.htm - 57к. (дата звернення 21.12.2022)
2. Федулова Л.І., Корнеєва Т.М. Державна політика розбудови економіки знань: особливості реалізації антикризової стратегії. *Фінанси України*, 2009. № 10. С. 3-17.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні в 2020 р. Статистичний збірник. К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України» URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 20.01.2023)

Оксана Іванчук

Студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Ганна Сукрушева

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Політика підприємств України з точки зору навчання персоналу відрізняється його різноманіттям. Але більшість вітчизняних організацій не вибудовують систему навчання персоналу. У таких організаціях переважають в основному короткотермінові форми навчання. Ця тенденція може пояснити плінність персоналу.

Невеликі фірми та організації найчастіше фінансують зовнішню підготовку, тоді, як великі організації (в основному корпорації або компанії з «світовою назвою») мають внутрішні структури для навчання персоналу.

Багато компаній з метою постійної підготовки своїх працівників займаються пошуком нових технологій, які можуть підвищити ефективність процесу засвоєння знань, навчають максимальну кількість працівників і в той же час зменшують фінансові витрати. Це стало можливим з розвитком цифрової економіки. За даними порталу навчального журналу Training Magazine, компанії, заощаджують близько 50-70% навчального бюджету, замінюючи форми навчання з offline на віддалені форми. Зараз навчання та підхід до цього процесу усіляко модернізується, розробляються стратегії навчання, які перекладають

навчальний контент з епізодичного та широкого до координованого та індивідуального [2].

Форми сучасного навчального процесу наведено на рисунку 1.

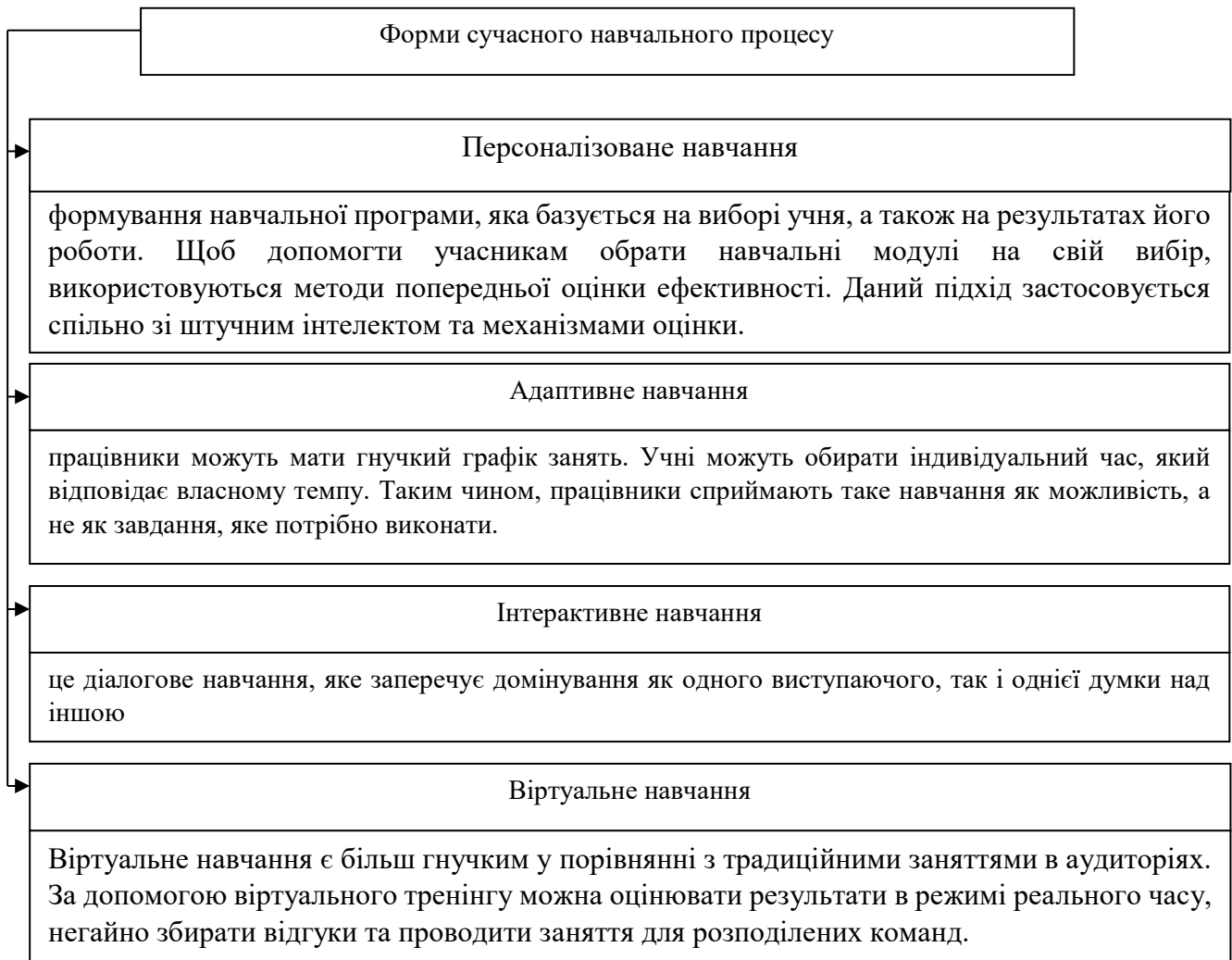

Рис. 1 – Форми сучасного навчального процесу [1]

Для того, щоб навчання залишалось актуальними, більшість організацій, що працюють у галузі навчання, почали розробляти віртуальні програми навчання. Цей перехід до віртуального навчання (як основне середовище для надання послуг з навчання) є найбільш суттєвою зміною в навчальній галузі за останнє десятиліття, і воно було побудовано лише за кілька місяців.

Дослідження Міжнародної консалтингової компанії - Ernst & Young Global Limited - у 2020 році серед найбільших компаній України, а також представництв міжнародних організацій свідчать про те, що з моменту впровадження режиму самоізоляції компанії все більше зростає увага до рівня професійного розвитку працівників. Обсяг переведених в онлайн-формат розвиваючих та навчальних програм, у більшості компаній, становить 50%, з яких 36% спрямовані на професійну підготовку. Результати ключових напрямків розвитку систем навчання персоналу були отримані на 2021-2022 роки. Виходячи з результатів, було виявлено, що основними сферами розвитку сучасної системи навчання

персоналу є: покращення мобільності навчання (83 %) та отримання більшої свободи при виборі навчання (78 %) [4].

З проведеного дослідження можливо зробити висновок щодо напрямків розвитку сучасного навчання персоналу організацій, які представлено на рисунку 2.

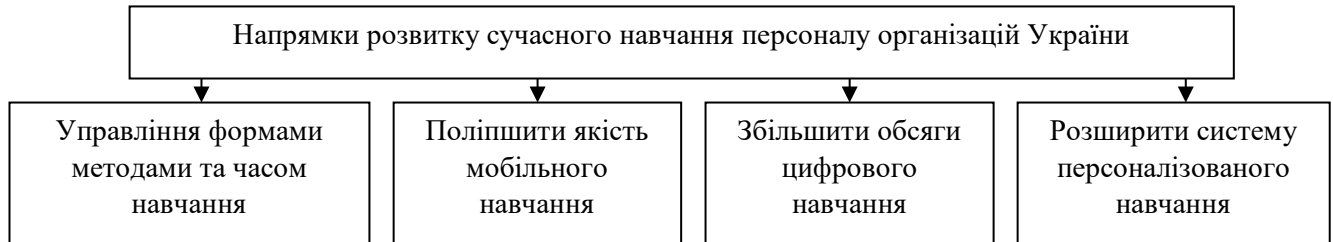

Рис. 2 – Напрямки розвитку сучасного навчання персоналу організацій України

В результаті пандемії Covid-19 організації, які займаються навчанням, почали проводити цілі навчальні програми у віртуальному середовищі, використовуючи інтерактивні інструменти веб-конференцій та систем навчання.

Наведемо приклад деяких популярних програм підготовки кадрів, які використовуються організаціями:

- My Own Conferencan Online Service, який дозволяє організовувати вебінари, онлайн-навчання та веб-конференції;

Moodle – (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) динамічне середовище освіти, орієнтована на модульні об'єкти, - це вільне програмне забезпечення для підтримки викладання та навчання.

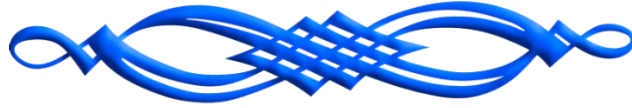
ISpring - платформа, що орієнтована на корпоративний сектор. Підтримка всіх видів навчальних матеріалів, вебінарів, всебічна статистика та редактор онлайн-курсів, яка дає можливість дуже швидко створювати курси й тренінги на основі офісних документів і відео матеріалів [3].

Таким чином, у сучасних організаціях можна виділити кілька підходів до формування навчання персоналу. Особливістю підходів стає як залучення працівників у процесі формування системи, так і орієнтація на зміни у зовнішньому середовищі (для підтримки кваліфікації). Окрім змін у підході до формування системи навчання, методи навчання також змінюються - значна частка нових методів навчання працює в віртуальному форматі, що може значною мірою забезпечити доступність до нових знань. Отже, проаналізований досвід сучасних компаній у формуванні навчальної системи, виявлених нових методів навчання, може стати частиною теоретичної бази для формування програми для впровадження системи навчання персоналу в організації.

Список використаних джерел:

1. Бабич Д.В. Сучасні тенденції корпоративних освітніх процесів та професійного навчання персоналу на підприємстві. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 16. С. 241–246.
2. Горбань Ю. Як пандемія COVID-19 змінила ринок праці в Україні. URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3104312-ak-pandemia-covid19> (дата звернення 16.01.2023).

3. Майбутнє ринку праці. Протиборство тенденцій, які будуть формувати робоче середовище в 2030 році. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2020/workforce-of-the-future-ukr.pdf> (дата звернення: 15.01.2023).
4. Приятельчук О.А. Місце людського ресурсу в сучасній концепції менеджменту фірми. Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization : international Scientific Conference. January 29, 2020. Klaipeda, 2020. P. 182–187

Владислав Калащук

*здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 073 «Менеджмент»*

Елла Добровольська

*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування
ЗВО «Подільський державний університет»
м. Кам'янець-Подільський*

ПРОГНОЗУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ РЕГІОНУ

В умовах глобалізаційних процесів ефективного регулювання реалізації національних інтересів має здійснюватися на основі кількісних і якісних показників розвитку не лише суб'єктів господарювання, але й усієї національної економіки разом із її секторами. За цих умов, важливим напрямом забезпечення ефективності розвитку аграрного сектора є економічне прогнозування та планування. Використання концепції прогнозування дає змогу виявити основні тенденції виробництва аграрної продукції, оцінити більш ймовірні варіанти розвитку аграрного сектора економіки з урахуванням впливу безлічі чинників і виступає необхідним інструментом системи планування на усіх управлінських рівнях. Застосування методології економічного прогнозування, за використання конкретних його методів з метою розрахунку прогнозних значень набуває сьогодні особливої актуальності.

Сталий розвиток є результатом дії багатьох чинників, які характеризують різні його сфери і підпорядковані виконанню Цілей сталого розвитку. Прогнозування перспектив сталого розвитку сільськогосподарських підприємств регіону можна здійснити за допомогою комплексного підходу у проведенні аналізу поточного стану та динаміки показників розвитку цієї галузі, які одночасно є факторами, що мають безпосередній вплив на рівень узагальнюючого показника забезпечення дохідності АПК. На основі цього аналізу можна виділити фактори, які сприятимуть темпам розвитку, визначити їх вклад у загальний характер розвитку і на основі них формувати стратегію сталого розвитку регіону.

Для розрахунку показників сталого розвитку аграрних підприємств Хмельницької області на основі офіційних статистичних даних нами було сформовано систему показників сталого розвитку регіону.

Враховуючи важливість процесу планування у забезпеченні стратегічного розвитку аграрного сектору економіки, ми здійснили прогноз показників сталого розвитку сільськогосподарських підприємств Хмельницької області для виявлення тенденцій на короткостроковий період до 2025 р.

Таблиця 1

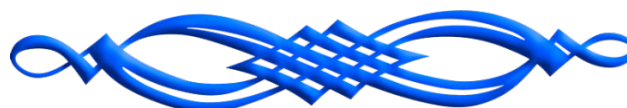
Порівняльна характеристика фактичних і прогнозних показників сталого розвитку сільськогосподарських підприємств

Показники	Фактичні (2020р.)	Прогнозні (2025р.)	Відхилення прогнозних від фактичних	
			±	%
Кількість сільськогосподарських підприємств, шт	1680	1800	120	107,1
Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників, грн	10 012,32	17 000	6987,68	169,8
Продуктивність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, грн	1124,0	1220	96	108,5
Виробництво зернових та зернобобових культур, тис. тонн	3584,55	4800	1215,45	133,9

Таким чином, позитивна динаміка економічного розвитку аграрних підприємств сільських територій була забезпечена зростанням основних показників діяльності сільськогосподарських підприємств області, а саме зростанням середньомісячної номінальної заробітної плати штатних працівників, продуктивності праці, виробництва основних сільськогосподарських культур тощо. Для того, щоб не допустити зниження показників сталого розвитку сільськогосподарських підприємств потрібні достовірні прогнози впливу на економічні компоненти сталого розвитку, які дадуть змогу прийняти відповідні управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Добровольська, Е.В. Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Science and Education a New Dimension*. IX(44). І.: 249. – 2021 Feb. – Р. 25-28 DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-NS2021-249IX44-05>
2. Статистичний збірник «Сільське господарство Хмельницької області в 2020 році; за ред Хамської Л.О. Головне управління статистики Хмельницької області, 2021. 160 с.
3. Черкаська В. В. Критерії сталого розвитку аграрного сектору. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №6. С. 44-48.
4. Нестерчук Ю. О., Соколюк С. Ю. Стратегічна роль аграрного сектору у формуванні конкурентоспроможної національної економіки. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2019. Вип. 94. Ч. 2. С. 85–94. DOI 10.31395/2415-8240-2019-94-2-85-94

Софія Ковтун,
здобувач вищої освіти, бакалавр
Науковий керівник: Свинарченко Т.І.,
к.е.н., доцент кафедри «Фінанси, банківська справа та підприємництво»
Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Краматорськ

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Військові дії на території нашої держави завдають нищівних руйнувань економіці та негативно впливають на функціонування та розвиток усіх суб'єктів підприємницької діяльності. Про те, абсолютно зрозуміло, що розвиток підприємницької діяльності відіграє вагомую роль в економічному розвитку будь-якої країни. Під час війни саме підприємницька діяльність є особливо важливим джерелом наповнення державного та місцевих бюджетів, сприяє створенню робочих місць та самозайнятості населення. Тому сьогодні особливо актуальним завданням є розробка та реалізація обґрунтованої та ефективної державної політики з підтримки підприємців і регулювання розвитку бізнесу з метою створення сприятливих умов для його організації та ведення.

Метою даного дослідження є аналіз проблем здійснення підприємництва під час війни та визначення ефективних інструментів щодо його підтримки та подальшого розвитку з боку держави.

Останні дослідження стану української економіки свідчать про зниження виробництва основних видів продукції, знищення чисельних об'єктів енергетичної, транспортно-логістичної, соціальної, маркетингової та інженерної інфраструктура цілих регіонів, про відтік кадрів за кордон та їх часткову передислокацію на захід країни, що тимчасово викидає з активного економічного життя сотні тисяч, або й мільйони людей. Це все викликає багато проблем для економіки держави й функціонування українського бізнесу.

Варто зазначити, що вплив війни на суб'єкти підприємницької діяльності відрізняється як за їх місцезнаходженням, так й сферою діяльності.

Так, найбільш руйнівної шкоди зазнають суб'єкти малого та середнього підприємництва в прифронтових та частково окупованих регіонах.

Підприємництво у сфері послуг страждає через скорочення населення в містах, що викликає як скорочення попиту на окремі види послуг (готельний та ресторанний бізнес, салони краси, позашкільний бізнес освітніх послуг, тощо), так і скорочення пропозиції висококваліфікованих спеціалістів (ІТ сектор, експерти в сфері фінансових, дизайнерських та консалтингових послуг). Підприємці зі сфери обробної промисловості страждають через перебіг ланцюгів поставок компонентів, зростання вартості експорту та падіння попиту на кінцеву продукцію (довгострокові побутові товари, технічне обладнання, тощо). Зберігають, або відновлюють виробництво лише ті галузі, які забезпечують базові потреби населення — виробляють їжу, одяг чи взуття. Наприклад, 34%

підприємств харчової промисловості тримають виробництво майже на довоєнному рівні, а 24% – навіть перевищують довоєнні обсяги [1].

Згідно з дослідженнями Центру економічного відновлення, виявлені труднощі та потреби суб'єктів підприємницької діяльності можна розділити на три групи:

а) питання, актуальні для всіх суб'єктів підприємницької діяльності;

б) питання, які є особливо важливими для переміщених (релокованих) підприємств:

в) питання, актуальні для підприємств у постраждалих регіонах [1].

З урахуванням зазначеного, вважаємо, що інструменти державної підтримки окремих суб'єктів підприємницької діяльності повинні враховувати умови ведення бізнесу на окремих територіях та у сферах економічної діяльності.

Потреби, які стосуються усіх компаній країни – це пошук нових підрядників, фінансування, приборкання бюрократії, доступ до робочої сили та зміни в податковій системі. Ці проблеми є загальними та торкнулися майже кожного підприємства, незалежно від його місцезнаходження та сфери діяльності. Рішенням цих проблем держава почала займатися першочергово аби запобігти кризового становища. Наразі в країні планується та вже діє низка урядових програм, що спрямовані на підтримку, допомогу та координацію підприємців. Наприклад, створені платформи, які допомагають підприємцям знайти регіональних постачальників, сайт з координації виробників та роздрібних підприємців, єдиний експортний веб-портал та декілька програм пільгового кредитування, було видано кредитів на загальну суму понад 134,7 млрд грн.

Потреби, які є особливо важливими для релокованих підприємств, охоплюють ще низку таких проблем, як логістика, пошук нового розташування, переміщення робітників (створення їм гідних умов для життя), фінансування на відновлення діяльності та пошук нових підрядників за потреби. Зараз діє державна програма релокації підприємств, головними перевізниками якої є АТ «Укрзалізниця» та АТ «Укрпошта». Реалізація програми релокації підприємств здатна створити передумови для максимально швидкого перезапуску їхньої діяльності й полегшення повоєнного відновлення економіки України [4].

Потреби для підприємств у постраждалих регіонах є досить складними. Наприклад, розмінування територій, відновлення (критичної) інфраструктури, пошуки фінансування на відновлення діяльності, вільний доступ до робочих місць. Наразі підприємці, чий бізнес зазнав руйнувань під час війни, мають змогу отримати допомогу від держави за Програмою «5-7-9» [3]. За оцінками спеціалістів, програмою зможуть скористатися від кількох сотень до тисячі підприємств, майно яких було викрадене, знищене або пошкоджене внаслідок бойових дій [2].

Попри це, велика кількість підприємців вважає такі заходи недостатніми для підтримки підприємництва в умовах воєнного часу. Тому, на нашу думку, державні програми доцільно підсилити наступними ініціативами.

Наприклад, доцільним було б створення виробничих кластерів, які об'єднували б переміщений бізнес із місцевим, що дозволить ефективніше організувати роботу. Місцеві державні центри зайнятості можуть запустити програми з перекваліфікації внутрішньо переміщених осіб задля зменшення рівня безробіття та покриття кадрового дефіциту.

Наступним інструментом підтримки підприємництва може бути створення індустріальних парків. Згідно з позитивним зарубіжним досвідом, вони давно і успішно працюють та приносять користь економіці. Індустріальні парки отримують від держави податкові та митні пільги та поширені у світі як ефективні інструменти залучення інвестицій та стимулювання промислового розвитку.

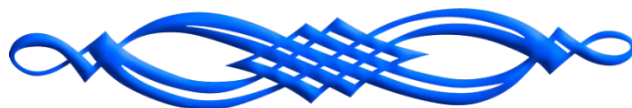
Висновки. Під державним регулюванням підприємницької діяльності необхідно розуміти формування державою відповідних прямих та опосередкованих інструментів підтримки бізнесу. Особливості державного регулювання підприємницької діяльності в умовах війни зумовлюють наступне:

по-перше, необхідність врахування потреб суб'єктів підприємництва відповідно до їх територіального розташування та сфери діяльності;

по -друге, перехід держави від прямого адміністративного регулювання підприємницької діяльності до формування сприятливого економічного і соціального середовища щодо організації, ведення та майбутнього відновлення і розвитку бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Вплив війни на бізнес в Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/29/690937/>
2. Державне регулювання бізнесу під час війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/20/684363/>
3. Допомога для підприємств, зруйнованих під час війни. URL: <https://suspilne.media/298146-dopomoga-dla-pidpriemstv-zrujnovanih-pid-cas-vijni-ak-otrimati/>
4. Реалізація програми релокації підприємств в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-realizatsiyi-prohramy-relokatsiyi-pidpryyemstv-v-ukrayini>

Дмитро Котелевець

к.е.н., докторант

*Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая*

м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток цифрової економіки сьогодні відбувається швидкими темпами в усьому світі. Уряди більшості країн постійно намагаються стимулювати процеси розробки та активного використання інформаційно-комунікаційних технологій. Проте важливу роль у їх створенні також відіграє інфраструктура, яка необхідна для розвитку таких технологій, прискорення процесів цифровізації економічних відносин. Саме це зумовлює необхідність проведення нових досліджень у сфері стратегічного розвитку інфраструктури цифрової економіки.

Розглянемо спочатку сутність стратегічного розвитку інфраструктури цифрової економіки. Зазначимо, що окреслена інфраструктура є невід'ємною складовою забезпечення активної розробки та впровадження цифрових технологій у всіх галузі та сфери національного господарства [1; 4]. У значній кількості випадків така інфраструктура є складовою загальнонаціональної інфраструктури, яка є невіддільною частиною економіки країни. В окремих випадках інфраструктура цифрової економіки охоплює елементи, які безпосередньо впливають на розвиток саме сучасних інформаційно-комунікаційних інновацій [5].

Представимо декілька підходів до розгляду зміст категорії «стратегія»:

1) стратегія – система формалізованих і неформалізованих управлінських рішень, що формується в межах обраного напрямку діяльності, орієнтована на досягнення довгострокових цілей підприємства, сформованих з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища та досягнутого потенціалу підприємства [8, с. 148];

2) стратегія – модель певних рішень, дій, довгостроковий план підприємства, мистецтво мати необхідних фахівців та активи з метою досягнення конкурентних переваг [10, с. 211];

3) стратегія передбачає формування головних довгострокових цілей та завдань, визначення засобів їх досягнення, які дозволяють реалізувати обраний напрямок життєдіяльності підприємства та оцінити ступінь його успішності згідно з предметною спрямованістю [7, с. 120];

4) стратегія – сукупність взаємозалежних рішень, що визначають пріоритетні напрямки використання ресурсів, зусиль підприємства для реалізації його місії, забезпечення довгострокових конкурентних переваг на цільових ринках як засіб реалізації інтересів підприємства [2, с. 273].

Стратегія безпосередньо пов'язана з процесами розвитку, забезпеченням можливостей досягнути такого розвитку. В економіці питанням розробки й використання стратегій на рівні розвитку різних економічних систем приділяється значна увага. Однією з причин цього є макрохарактер таких систем,

необхідність поєднання в єдиному просторі всіх компонентів, які мають здатність впливати на такий розвиток і стимулювати його.

Якщо говорити про стратегічний розвиток як окрему категорію, то такий розвиток можна конкретизувати як довгостроковий, збалансований, розрахований на досягнення результатів у майбутньому розвиток, який відбувається відповідно до певного плану, базується на дотриманні сукупності принципів.

Отже, враховуючи окреслені вище положення, можна визначити, що стратегічний розвиток інфраструктури цифрової економіки – це довгостроковий, гармонійний, збалансований розвиток комплексної системи елементів, які взаємопов'язані між собою та здійснюють свою діяльність з метою формування сприятливих умов для активного створення, модернізації, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в процесі виробництва, обміну, розподілу і споживання.

Розглядаючи сутність окресленого типу розвитку інфраструктури цифрової економіки, конкретизуємо його особливості:

1) довгостроковий розвиток – відбувається протягом певного періоду часу відповідно до умов зовнішнього середовища та наявної підтримки з боку держави;

2) гармонійний розвиток – усі компоненти такого розвитку взаємопов'язані між собою і саме тому, їх вдале поєднання визначає ефективність стратегічного розвитку, досить часто його темпи та загалом очікуваний результат;

3) збалансований розвиток – такий розвиток можливий лише за наявності необхідних ресурсів для його реалізації, наявності інституційного підтримки та інституціональних умов для такого розвитку.

Враховуючи сутність стратегічного розвитку інфраструктури цифрової економіки, можна конкретизувати особливості зазначеного розвитку, а саме:

– взаємозв'язок з основними положеннями державної політики у сфері розвитку цифрової економіки;

– врахування різних сфер та напрямів розробки і використання цифрових технологій;

– відповідність стратегічним орієнтирам економічного розвитку країни, базовим принципам впроваджуваної моделі економічного розвитку;

– базується на діючій моделі державного регулювання економічних процесів у сфері цифровізації та інформатизації;

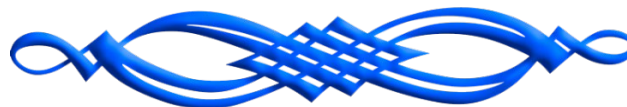
– повинен враховувати вплив цифрових технологій на діяльність різних економічних суб'єктів;

– є комплексним об'єктом та системою, оскільки повинен гармонійно поєднувати інтереси економічних суб'єктів, їх мотивацію до використання цифрових технологій, можливості держави щодо стимулювання цього процесу та ін. [3; 6; 11].

Список використаних джерел

1. Дубина М. В., Козлянченко О. М. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства.

- Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 3(19). С. 21-32. DOI: 10.25140/2411-5215-2019-3(19)-21-32.
2. Кравченко О. В. Поняття стратегії розвитку підприємництва. Вісник національного аграрного університету. 2010. № 1(22). С. 267–272.
  3. Краус К. М., Краус Н. М., Поченчук Г. М. Цифрова інфраструктура в умовах віртуалізації та нової якості управління економічними відносинами. Ефективна економіка. 2021. № 9. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.9.82.
  4. Руденко М. В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи. Економіка та держава. 2018. № 11. С. 61–65.
  5. Савченко В. Ф. Інфраструктура національної економіки як необхідна умова економічного зростання. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. Вип. 1 (47), т. 2. С. 180-187.
  6. Шапошников К. С. Вплив інституційного середовища на інноваційний розвиток економіки регіону. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 29. С. 34-36.
  7. Косенко С. В. Теоретичні положення стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємств: визначення та класифікація. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. 2011. № 3. С. 117–128.
  8. Саух І. Оцінка наукових підходів до трактування сутності стратегії підприємства та її змістовні характеристики. Соціально-економічні проблеми і держава. 2016. Вип. 1 (14). С. 145-151. DOI: 10.14254/2223-3822.2016.14-1.17.
  9. Стадник В. В., Йохна М. В. Менеджмент : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2007. 472 с.
  10. Tapscott D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. McGrawHill, 1995. 342 p.

Вікторія Кульматицька
студентка ОС магістр
Науковий керівник: Світлана Коваль,
к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Тема охорони здоров'я, а тим паче його фінансування завжди була пріоритетною та актуальною як для нашої держави, так і для інших країн, оскільки забезпечення належного функціонування та забезпечення населення необхідними умовами аби почувати себе захищено та безпечно є метою та головним завданням будь-якої держави. На мою думку, важливим напрямом використання грошових коштів держави повинно бути забезпечення населення

доступними й якісними медичними послугами відповідно до рівня реальних потреб, соціального та технологічного розвитку та дотриманням принципів справедливості та рівності.

Проблематику фінансування сфери охорони здоров'я обґрунтовували у своїх наукових працях такі вчені як: О. Василик, Ю. Пасічник, З. Лободіна, Д. Полозенко, І. Радь, В. Дем'янишин, О. Величко, О. Тулай, С. Юрій, В. Войцехівський, С. Кондратюк та ін. Але в економічній літературі ще не зовсім достатньо розглянута та проаналізована необхідність удосконалення фінансового забезпечення сучасної системи охорони здоров'я.

Україна успадкувала радянську систему безкоштовної державної медицини для всіх громадян. Але реальність виявила недоліки такої системи: дефіцит коштів бюджету, економічна криза та відсутність реформ призвели до загострення проблем функціонування системи охорони здоров'я, які доводиться вирішувати неофіційними платежами (хабарями) пацієнтів. Наші громадяни, які потребували медичної допомоги часто оплачували все – від медичних послуг до витратних матеріалів, оскільки гостро відчувалася нестача бюджетних коштів. Раніше існуюча система охорони здоров'я не могла існувати далі і це вже усвідомили і пацієнти, і медики. Для кращого майбутнього необхідно змінювати ситуацію та будувати нову, безпечну та дбайливу систему охорони здоров'я.

Реформи, які впроваджуються МОЗ України базуються на ґрунтовному аналізі існуючої вітчизняної медичної системи, врахуванні її численних проблем. Починаючи із 2016 р., було розроблено та поетапно впроваджується «Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я» [1], якою передбачено «кардинальні якісні зміни всіх функцій системи охорони здоров'я – управління цією системою, забезпечення її відповідними ресурсами, фінансування та надання вироблених цією системою послуг» [1].

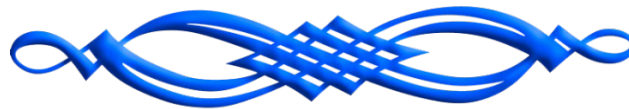
Законом України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» [2] передбачено, що «фінансове забезпечення програм громадського здоров'я, заходів боротьби з епідеміями та інших програм у галузі охорони здоров'я здійснюється за рахунок Державного бюджету України» [2]. Іншими словами, вищезгаданий закон створив потужну правову основу для упровадження нових механізмів фінансування охорони здоров'я.

Заходи в межах реформування медичної галузі в Україні базуються на необхідності широкого використання інформаційних технологій. При цьому важливим інструментом стала розбудова сучасної електронної системи охорони здоров'я, що дає змогу поступово підвищувати ефективність та прозорість сфери. У зв'язку з цим розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено «Концепцію розвитку електронної охорони здоров'я» [3], метою якої є «формування засад розвитку е-здоров'я в Україні, що сприятиме підвищенню якості та доступності медичних послуг, розширенню прав і можливостей пацієнтів, забезпеченню їх безперервної медичної допомоги та безпеки, підвищенню ефективності управління та використання ресурсів, високому рівню поінформованості населення щодо питань здорового способу життя, профілактики захворювань та отримання медичної допомоги» [3].

Зараз Україна переживає нелегкі часи. Попри найважчий рік, «спричинений повномасштабним вторгненням росії в Україну, медична система не лише вистояла, але й зуміла зробити значні кроки вперед. Попри постійні масовані обстріли та ворожі атаки, медична система вистояла, переорієнтувалася та продовжує надавати медичні послуги в усіх куточках України» [4].

Список використаних джерел:

1. Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 1013-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249626689>.
2. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>
3. Концепція розвитку електронної охорони здоров'я: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.12. 2020 р. № 1671-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1671-2020-%D1%80#Text>
4. Досягнення та перемоги медичної системи України у 2022 році. URL: <https://en.moz.gov.xn--u-8sb/%D0%B0rticle/news/%D0%B0chievements-%D0%B0nd-victories-of-the-medic%D0%B0l-system-of-ukr%D0%B0ine-in-2022>

*Kutsenko I.V.,
master's degree, 1st year of study
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Scientific supervisor: Mirzoeva T.V.,
Doctor of Economics, Associate Professor
Kyiv*

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF DETERMINING THE ESSENCE OF PRODUCTION RESOURCES OF AN AGRICULTURAL ENTERPRISE

The resource stock of the agrarian sector of the economy is the material basis of the expanded display of the productive forces of the agricultural industry. Thanks to the implementation of the agrarian reform in our country, the redistribution of production resources took place. But, despite this, the main goal of transformations, i.e. increasing the efficiency of resource use in the given industry, has not been fully achieved at the moment. The category "resource potential" forms a variety of approaches to the interpretation of the essence of this concept and, accordingly, directions for improving the mechanism of its formation and use. Basic research on theoretical and methodological approaches to the formation, assessment and use of resource potential in agriculture was carried out by A.E. Yuzefovych, V.G. Andriyuchuk, V.Ya. Mesel-Veseliak, V.V. Rossokha, V.M. Trehobchuk, V.Y. Shiyani, O.I. Datsii, O.V. Ulyanchenko, O.M. Borodina, M.A. Khvesyuk, L.I. Mykhailova and others.

Modern agrarian economic science has not yet developed a clear idea of the resource potential of agricultural enterprises. Resource potential can be interpreted as a set of labor, material and technological, financial, informational, land and other natural and biological resources that can be mobilized for productive use or consumption. The formation of resource potential depends on endogenous factors and exogenous factors, the main factors of which are natural conditions, the general economic condition of the country and the industry, the investment environment, technical progress and level of development, foreign economic relations, the level of development of the legislative framework and mechanisms for its implementation, the level of development of national policy, social environment, taxation system, infrastructure of agricultural product markets and certain types of resource markets.

The analysis of the methodology for calculating the total value of the resource potential and its components shows the advantages of using the monetary method of calculating the resource potential of agriculture. When evaluating the resource potential, its components should be considered as different types of potential, so that they can be evaluated not only as the material basis of production, but also as carriers of potential production opportunities in certain resources.

During the period 2010-2021, as a result of transformational processes and crisis economic phenomena, the amount of basic production resources at the disposal of state agricultural enterprises decreased significantly: the average number of employees - 7 times higher than the basic cost of production equipment - increased by 4.7 times, the area of agricultural land - increased by 55.6%. As a result, the ratio of personal resources has changed.

The dynamics of the total resource potential of each agricultural enterprise in the Kyiv region in 2015-2021 shows a downward trend: a decrease of 20%, mainly due to a decrease in the number of employees and the area of agricultural land.

Setting the optimal size and ratio of resources using the parameter method has advantages and disadvantages. In particular, the average dependencies are distributed over the entire population of respondents and cannot reflect the actual level of productivity and efficiency in the use of resources of individual firms. This shortcoming can be overcome by using data coverage analysis techniques to estimate the potential to increase production (income) for a given amount of resources (output-oriented model) and to minimize resource costs for a given production (input-oriented model).

The parameters of the productivity-oriented model, formed on the basis of data on the production activity of crop and livestock agricultural enterprises in 2015 and 2021, indicate an increase in the technical efficiency of production by 0.2 units.

At the same time, the level of achieved efficiency remains low - 50.4% of the potential. In 2015 and 2021, more than 70% of enterprises were at the stage of increasing returns from increasing production resources. In 2021, the level of production efficiency of most enterprises was 0.6, that is, they produced up to 60% of the potential amount of marketable products. Enterprises increased net profit reserves by an average of UAH 7.6653 million.

The dynamics of the input model show that the potential for reducing production resources (assuming that the volume of production remains constant) decreases to

41.4% in 2021. Due to the decrease in the efficiency of the placement of production resources, the overall economic efficiency of the use of resources decreased by 37.6%. Thus, only due to the optimal allocation of costs, a business can reduce costs by 62.4% (Table 1).

Table 1.

Distribution of agricultural enterprises of the Kyiv region according to the level of efficiency in the use of production resources (cost-oriented model and model of the efficiency of distribution of resource costs)

The level of efficiency in the use of production resources	Specific weight of enterprises by indicator, %					
	technical efficiency with variable scale effect		allocative efficiency		overall economic efficiency	
	2015 p.	2021 p.	2015 p.	2021 p.	2015 p.	2021 p.
To 0,30	9,5	6,8	0,6	0,9	32,8	37,8
From 0,30 to 0,45	46,8	22,6	0,6	11,9	38,3	43,7
From 0,45 to 0,60	23,2	30,7	2,3	33,1	16,9	9,5
From 0,60 to 0,75	10,3	18,5	14,7	23,9	5,2	6,8
From 0,75 to 0,90	5,4	12,8	57,8	21,8	5,2	-
From 0,90 to 0,99	2,6	1,4	23,2	6,3	1,1	-
1,00	6,9	8,9	2,7	3,7	2,8	3,5
Average efficiency, coefficient	0,499	0,587	0,829	0,658	0,412	0,377

Source: calculated according to the data of the Main Department of Statistics in the Kyiv region

The analysis for the period 2015-2021, based on the data of a sample of agricultural enterprises in the direction of crop and livestock production in the Kyiv region, shows an overall increase in factor productivity by 0.22 units, in particular due to an increase in the overall efficiency of industry by 0.153 and an increase in technological changes at enterprises by 0.06 units.

According to the plan for optimization of industrial combining, enterprises are recommended to expand the grain sowing area. In turn, this will create an additional load on technical means during peak periods. At the second stage, the allocation of tractor and combine fleets during peak periods is optimized, taking into account the need to perform operations simultaneously (or sequentially with minimal time intervals) within a limited period of time.

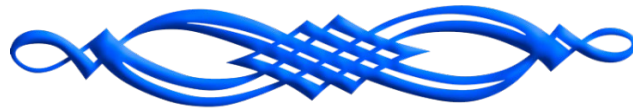
Thus, the main conceptual provisions and directions of formation of the mechanism of effective use of production resources in agriculture are: ensuring rational and ecologically safe use of land and other natural resources; ensuring the need, optimal use and reproduction of means of production; application of resource- and energy-saving technologies; effective use of labor resources and increase in labor productivity. and labor productivity; ensuring the stability and efficiency of the use of internal and external resources; ensuring the use of internal and external resources.

It is desirable to investigate the nature of the development of agricultural enterprises, to evaluate the effectiveness of the use of resource potential using a system of partial and aggregated indicators and in comparison with other enterprises of a similar production orientation, as well as to consider the composition and use of resource potential in accordance with this.

The analysis of trends in the formation of production results for various combinations of involved resources in agricultural enterprises of the Kyiv region showed positive shifts in the structural shifts of resource potential. The increase in productive assets exceeded the increase in their returns, while the decrease in land, resources, and labor was accompanied by an increase in their productivity. Since the marginal productivity of manufactured goods is the highest, their increase is economically justified. Further research is needed to manage the potential efficiency of resource use and develop levers to improve the quality composition and mutual balance of resources.

References:

1. Andriychuk V.G. Efficiency of agricultural enterprises: theory, methodology, analysis: monograph / V.G. Andriychuk - K.: KNEU, 2015. - 292 p.
2. Main Department of Statistics in Kyiv region: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua/>.
3. Mykhailova L.I. Human capital: formation and development in rural regions: monograph / L.I. Mikhaïlov. - K.: Center of educational l-ry. - 2016. - 388 p.
4. Rossokha V.V. Formation and development of production potential of agricultural enterprises: monograph / V.V. Rossokha - K.: NNC "IAE", 2018. - 443 p.

Роман Кучер

аспірант 2 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: Зоряна Лободіна,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРДАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Повномасштабна війна, що розпочалася в результаті агресії росії проти України, призвело до значного дефіциту державного бюджету, для покриття якого необхідні додаткові фінансові ресурси.

За даними Державної казначейської служби України, доходи держбюджету за 2020 рік становили 1,076 трлн. грн, що на 7,7% більше, ніж у 2019 році, або на 1,5% більше від плану.

Податкові надходження до держбюджету за 2020 рік - 507,5 млрд. грн, що на 11% більше, ніж у 2019 році, або на 10,7% більше, ніж планувалося.

Митні надходження - 296,96 млрд. грн, що на 7,2% менше, ніж у 2019 році, або на 8,8% менше від плану.

Основними платежами, за рахунок яких відбулось перевиконання, стали:

- ПДВ (+40,2 млрд грн);
- податок на доходи фізичних осіб та військовий збір (+6,0 млрд грн);
- акцизний податок з виробленої в Україні продукції (+4,8 млрд грн) [2].

У 2020 році Уряд України забезпечив фінансування захищених статей видатків, а саме:

- на національну безпеку й оборону держави у 2020 році спрямували загальний ресурс у сумі 249,1 млрд. грн, що на 31,1 млрд. грн. більше порівняно з 2019 роком;

- на виплату заробітної плати та нарахувань для працівників бюджетної сфери у 2020 році становили 240,5 млрд. грн, що на 30,5 млрд грн більше, ніж у 2019 році;

- касові видатки державного бюджету для перерахування трансфертів до Пенсійного фонду становили 202,3 млрд. гривень;

- для боротьби з COVID-19 було передбачено 64,7 млрд. грн.

У доходах зведеного бюджету у 2021 році зростання було зумовлене зростанням імпортного ПДВ (+107 млрд грн, або +39%), ПДФО (+54 млрд грн, або +19%), податку на прибуток (+45 млрд грн, або +38%). На ту ж величину, що й ПДФО, збільшився ЄСВ – його збори, як і збори ПДФО, залежать від мінімальної та середньої зарплати і детінізації оплати праці.

Основним джерелом доходів для публічних фінансів були податки, що справляються із доходів населення, – ЄСВ та ПДФО. Разом вони склали 13% ВВП, або 35% сукупних надходжень. Податки з корпорацій (податок на прибуток, рента) у сумі дали 5% ВВП [1].

Видатки за січень-грудень 2021 року проти аналогічного періоду 2020 року зросли до 1490,3 млрд. грн., приріст склав 15,7 %. Фактичний дефіцит бюджету за 12 місяців 2021 року становить 197,9 млрд. грн, або 3,8 % ВВП.

За даними Державної казначейської служби, у 2022 році до загального фонду державного бюджету надійшло 1 491,1 млрд. гривень.

Основні надходження були отримані за рахунок:

- податку на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів – 253,0 млрд. грн;

- податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів – 213,9 млрд грн. (зібрано 298,5 млрд., відшкодовано – 84,6 млрд. грн);

- податку на доходи фізичних осіб та військового збору – 148,4 млрд. грн;

- податку на прибуток підприємств – 117,0 млрд. грн;

- рентної плати за користування надрами – 81,0 млрд. грн;

- акцизного податку – 78,9 млрд. грн;

- ввізного та вивізного мита – 21,0 млрд. гривень [2].

Окрім того, протягом 2022 року 480,6 млрд. грн надійшло до загального фонду державного бюджету у вигляді міжнародної допомоги.

Надходження ЄСВ до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування у 2022 році становили 425,3 млрд. гривень.

За інформацією ДКСУ за 2022 рік касові видатки державного бюджету становили 2702,4 млрд грн, у тому числі загального фонду – 2410,0 млрд. грн, або 92,2 % від розпису звітного періоду.

За 2022 рік державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 911,1 млрд. грн, у тому числі загальний фонд – у сумі 909,5 млрд. грн, проти запланованого розписом загального фонду на 2022 рік дефіциту в сумі 1399,5 млрд. гривень.

Фактичні державні запозичення до загального фонду державного бюджету за 2022 рік склали 1261,1 млрд. грн або 67,3 % від запланованих на цей період.

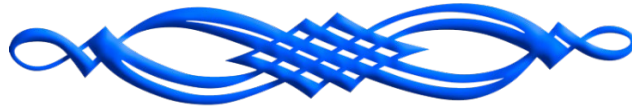
На 2023 доходи держбюджету передбачено у сумі 1 329,3 млрд грн, видатки – 2 640,2 млрд грн, прогнозований дефіцит – до 20,6% ВВП.

Серед пріоритетних видатків - національна безпека і оборона країни, що складає 1 141,1 млрд. грн., або 18,2 % ВВП та соціальний захист та забезпечення – 447,6 млрд. грн; [1].

Отже, враховуючи вище вказане, можна констатувати, що через відсутність достатнього обсягу власних надходжень і величезні потреби у забезпеченні оборони та безпеки країни, зростання соціальних видатків, зусилля Уряду будуть спрямовані на пошук безповоротних грошей, які дадуть змогу уникнути накопичення надмірного боргового навантаження і не створять додаткового тиску на державні фінанси у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/devaluation/>.
2. Річна звітність Державної казначейської служби України про виконання Державного та місцевих бюджетів України за 2020–2022 рр. URL : <http://www.treasury.gov.ua>.

Олександр Леськов,
здобувач вищої освіти ОС «магістр»
Науковий керівник: **Юлія Гайбура,**
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ПРИБУТКОВІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ

Прибутковість підприємства є складною та багатогранною економічною категорією, що одночасно характеризує як одержані результати діяльності підприємства, так і можливості отримувати прибуток в майбутньому. Тому під прибутковістю слід розуміти стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, який полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі, достатньому для ефективного подальшого функціонування.

Прибуток є тією категорією, яка найповніше зображає фінансові можливості підприємства та його здатність до розширення виробничої діяльності підприємства. Зрозуміло, що чим більший прибуток, тим більше можливостей з'являється в підприємства для економічного розвитку та

покращення й розширення своєї діяльності. Прибуток є джерелом підвищення рівня добробуту населення, він визначає рівень фінансової стабільності у державі [2].

Прибуток – головний показник, який відображає фінансові результати діяльності підприємства, мету його діяльності. Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства. І одним з головних питань економіки та фінансів є визначення фінансового результату діяльності підприємства. Прибуток виступає головною рушійною силою економічних процесів та основною метою діяльності підприємства. Він є джерелом забезпечення не лише внутрішньогосподарських потреб підприємства, а і джерелом формування бюджетних ресурсів держави [3].

Досить часто поняття «прибутку» ототожнюють з поняттям «доходу». Але на нашу думку, поняття «дохід» ширше поняття «прибуток». Дохід широко використовується на загальному, економічному та побутовому рівні. Можна говорити про національний дохід держави, дохід громадян, дохід підприємства. Дохід – це загальна сума грошових надходжень підприємства від реалізованої продукції, виконаних робіт або послуг. Загальний дохід підприємства – це сума доходу, отриманого фірмою від продажу певної кількості продукції. Валовий дохід підприємства становить грошову виручку від реалізації продукту (виконання робіт чи послуг), інших матеріальних цінностей і майна підприємства (включаючи основні фонди) тощо, зменшену на суму постійних витрат підприємства. Прибуток підприємства є складовою частиною доходу, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства. Він характеризує перевищення надходжень над витратами, мету підприємницької діяльності і вважається одним з головних показників результативності діяльності підприємства [3].

Як правило, при проведенні аналізу шляхів підвищення рентабельності виробництва виділяють вплив зовнішніх та внутрішніх факторів. Зовнішніми факторами підвищення рентабельності виробництва можна назвати розширення ринку збуту продукції за рахунок зниження цін на вироблені товари. Внутрішні фактори вважаються важливішими за зовнішні фактори. До них належать такі:

- зменшення собівартості продукції;
- збільшення обсягів виробництва;
- збільшення рентабельності основних фондів тощо.

Якщо величина прибутку демонструє лише абсолютний ефект від діяльності, то прибутковість показує розмір від ефективності, тобто відносний рівень рентабельності компанії чи товару. Даний показник дає уявлення про достатність заробітку порівняно з іншими незалежними фінансовими системами підприємства, що може вплинути на економічну. При визначенні норми прибутковості прибуток співвідноситься з факторами, що мають найбільш істотний вплив на його отримання: доходи, витрати, ресурси, капітал.

Основною метою аналізу прибутковості організації є прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень. Необхідно досягти стійкого зростання

фінансових показників та знайти шляхи, щоб підвищити ефективність діяльності.

Отже, головним завданням кожного підприємства є отримання прибутку. Адже, завдяки цьому підприємство в подальшому зможе вдосконалювати технологію виробництва продукції, виробляти нову продукцію. Однак прибуток показує лише абсолютний ефект від підприємства, не враховуючи доцільного використання ресурси, саме через це його потрібно доповнити показниками рентабельності, який характеризує рівень прибутковості підприємства.

Показників рентабельності існує багато, але завжди в чисельнику буде прибуток, а в знаменнику – витрати, які були здійснені для отримання даного прибутку. Який саме прибуток і які саме витрати будуть прийматися для розрахунку, залежить від того, рентабельність чого необхідно визначити: рентабельність продукції, рентабельність виробництва, рентабельність операційної діяльності, рентабельність інвестиційної діяльності, рентабельність підприємства, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу тощо [1].

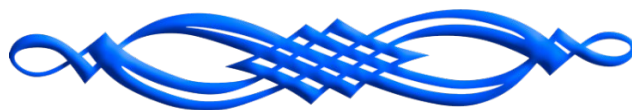
Для рентабельного функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин найбільше значення має виявлення резервів збільшення об'єму продукції, зниження собівартості та ріст прибутку.

Таким чином, функціонування підприємства в умовах ринку визначається його здатністю приносити достатній прибуток, тому вся діяльність підприємства спрямована на забезпечення зростання прибутку або його стабілізації на певному рівні [1].

Отже, прибутковість - це здатність підприємства здійснювати діяльність, яка приносить прибуток, забезпечувати платоспроможність, генерувати прибуток, на основі чого забезпечувати майбутній інноваційно-інвестиційний розвиток [4].

Список використаних джерел:

1. Гаватюк Л. С., Перегіняк Н.М. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 363–367.
2. Єпіфанова І.Ю. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 189–192.
3. Орехова А.І. Економічна сутність категорії прибуток. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2013. №7. С. 313–316.
4. Хмелевський О.В. Оцінка якості прибутковості в інноваційноінвестиційному розвитку підприємств машинобудування. *Економіст*. 2018. № 3. С. 50–53.

Вікторія Лизун

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Андрій Линдюк,

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингу

Львівський національний університет природокористування

м. Львів

ЗАГРОЗИ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ СПРИЧИНЕНІ ВІЙНОЮ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

В умовах воєнного протистояння на території України постає необхідність забезпечення збереження та поступового відновлення ринку праці, створення сприятливих умов для продуктивної зайнятості, тому актуальним є визначення основних загроз, які стають на заваді стійким процесам формування, розподілу та використання робочої сили. При тому слід врахувати проблеми, які утворились та посилюються під дією економічних та політичних змін у період до повномасштабного вторгнення росії.

Будь-який національний ринок праці завжди має певні загрози, які тою чи іншою мірою на нього впливають. Що стосується нинішнього ринку праці України, то цілком логічно, що найбільшого впливу на нього мають воєнні дії, що і спричинило ряд додаткових загроз, серед яких насамперед виділимо *посилення напруження на ринку праці внаслідок бойових дій (1)*, у зв'язку з чим відбулось зменшення людського потенціалу – найціннішого ресурсу, а стало це найбільш відчутним для суспільства в перші роки російської агресії під час окупації Криму та частини Донбасу. Незворотні людські втрати є безперечно найважчою ціною.

Вкрай важливою соціально-економічною проблемою є *масові вимушені переселення (2)*. Із загостренням воєнного конфлікту це спричинило падіння рівня життя та посилення економічного навантаження на працездатне населення, зменшення сил мотивації до праці, скорочення надходжень до бюджетів і соціальних фондів з одночасним збільшенням витрат. Поряд з усім, тимчасова втрата частини територій, *зруйновані виробничі ланцюги, погіршені умови виробництва, втрата вагомої частки перспектив базових галузей промисловості та аграрного сектору, руйнація соціальної інфраструктури (3)* стали причинами зменшення економічного потенціалу та врешті приводом обмежень сфери залучення праці, скорочення продуктивних робочих місць та посилення галузевих диспропорцій на ринку праці.

У зв'язку із значним збільшенням масштабів *довготривалого безробіття (4)* виникає загострення проблем на ринку праці, серед яких демотивація у активних пошуках роботи; втрата професіоналізму та низька конкурентоспроможність; низький рівень життя; поступова деградація індивіда та зростання ризику неспроможності самореалізуватися [1]. *Низька дієвість мотиваційних та стимулюючих чинників (5)* досі є негативною перспективою на національному ринку праці. Тому головним завданням держави залишається захист своїх громадян і створення для них можливості жити, працювати, розвиватися і продовжувати свій родовід у своїй країні. Недостатня діяльність

цих чинників є причиною низької економічної активності населення та приводом поширення тіньової зайнятості [2].

У складний для держави час важливою загрозою також є *недостатній рівень трудової мобільності та низький рівень її ефективності (6)*. Підвищення трудової мобільності є важливою умовою балансу між попитом та пропозицією робочої сили, оптимізації вертикального та горизонтального, збільшення обсягу доступних робочих місць, підвищенню ймовірності успішно реалізувати набуті професійно-кваліфікаційні навички, підвищення продуктивності праці, зростання рівня життя та забезпечення економічного зростання в цілому. *Зміна вікової структури робочої сили (7)* триває в результаті фізичної втрати та міграції працездатної частини населення у воєнний період. Як наслідок це загрожує збільшенням навантаження на соціальні фонди, зменшенням рівня продуктивності праці, погіршенням якісних характеристик робочої сили та її скороченням. *Низький рівень інфосегменту* трудового законодавства також є слабкою стороною вітчизняного ринку праці.

Українська модель соціально-трудова відносин схильна до відхилень між нормативними та фактичними показниками, на ринку практикуються жорсткі правові рамки регулювання за неписаними правилами і недостатня ефективністю сформованого законодавства, що не дозволяє забезпечити потрібні безпечні та гідні умови праці населенню [3].

Зазначимо, що кожна із загроз спричиняє відповідні наслідки, що мають вплив на робочу силу, на національну економіку, на суспільство загалом.

Таблиця 1

Загрози на ринку праці в період війни та їх наслідки

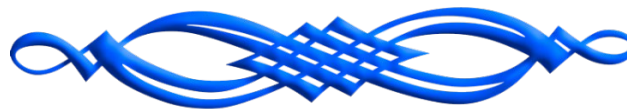
Загрози	Наслідки
1. Посилення напруження на ринку праці внаслідок бойових дій	Зменшення обсягу пропозиції робочої сили Збільшення навантаження на соціальні фонди
2. Вимушені масові переселення	Зниження рівня життя населення, зокрема працюючих і їх родин Звуження можливості доступу до соціальних послуг
3. Втрата/знищення виробничої та соціальної інфраструктур	Поглиблення структурних асиметрій у зайнятості Проблеми доступності якісних робочих місць Зростання безробіття
4. Поширення застійного безробіття	Погіршення якості трудового потенціалу (декваліфікація) Втрата мотивації до продуктивної праці Падіння рівня життя працюючих та їх родин
5. Низька дієвість мотиваційних та стимулюючих чинників на ринку праці	Низький рівень економічної активності Збереження тіньової зайнятості
6. Низький рівень мобільності робочої сили	Посилення галузевих та освітньо-професійних асиметрій ринку праці Звуження можливостей працевлаштування Зниження продуктивності праці
7. Зміна вікової структури робочої сили	Збільшення навантаження на соціальні фонди Зниження продуктивності праці

8. Низький рівень інфосегменту в трудовій сфері	Збільшення сегменту неофіційної та тіньової зайнятості Втрата мотивації до продуктивної зайнятості Погіршення безпеки праці та гірші умови праці
---	--

Отже, враховуючи усі чинники впливу на ринок праці та загалом розвиток економіки країни з початку наступу агресора та на сучасному етапі, виникає низка загроз, що мають для економіки України ряд негативних наслідків. Для зменшення їх впливу політика повоєнного ринку праці повинна будуватися у двох напрямках та орієнтуватися як на внутрішній сегмент – працездатне населення, що залишилося, так і на зовнішній – вимушених переселенців за межами країни. Очевидно, що у процесі відновлюваного періоду виникне попит на працю, пов'язану з подоланням наслідків руйнації економіки, відбудовою територій, підприємств, житлового фонду. Це потребуватиме мобільності робочої сили. Разом із тим, відродження економіки має відбуватися на новій основі, що зумовить потребу у сучасних знаннях і навичках. При тому необхідно здійснювати структурну трансформацію економічної політики з відповідними перетвореннями ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Семикіна М. В., Іщенко Н. А., Родіонова М. О. Мотивація ефективної зайнятості: проблеми, тенденції, вибір стратегії: монографія. Кіровоград : КОД, 2009. 200 с.
2. Колот А. М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 1998. 224 с.
3. Пилюцина О. М., Маркевич К. Л. РИНОК ПРАЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ: основні тенденції та напрями стабілізації : аналітична записка. Київ : Центр Разумкова, 2022. 21 с.

Іван Лунда
магістр

*НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський*

Ірина Верховод

*к.е.н., доцент, кафедра економіки та готельно-ресторанного бізнесу
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя*

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Поняття сталого розвитку відноситься до типу економічного і соціального прогресу, який відповідає потребам нинішнього покоління без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Вперше він був

представлений у Звіті Брундтланда [1] в 1987 році і з тих пір став широко прийнятою основою для вирішення глобальних проблем, таких як бідність, нерівність та деградація навколишнього середовища. Сталий розвиток прагне збалансувати економічне зростання, соціальний добробут та захист навколишнього середовища за допомогою інтегрованого та цілісного підходу. Це передбачає включення екологічних та соціальних міркувань у процеси прийняття рішень на всіх рівнях, від локального до глобального, щоб гарантувати, що розвиток є як економічно вигідним, так і екологічно стійким у довгостроковій перспективі.

Науковий підхід до концепції сталого розвитку вперше опубліковано у книзі «Межі зростання», яка була видана в 1972 році колективом авторів Римського клубу (Йорген Рандерс, Донелла Медоуз, Денніс Медоуз) [2] – глобальним аналітичним центром. Це була одна з перших робіт, яка досліджувала довгострокові наслідки неконтрольованого економічного зростання та індустріалізації, а також підвищувала обізнаність про взаємодію між економічними та екологічними системами. У книзі представлена комп'ютерна модель, яка досліджує потенційні наслідки необмеженого економічного зростання на планеті, включаючи виснаження ресурсів, забруднення та перенаселення. Вона стверджує, що постійне зростання за певних меж може призвести до екологічного та соціального колапсу, і що перехід до більш стійкого шляху розвитку необхідний для забезпечення довгострокового виживання людства. Ідея «межі зростання» та сталого розвитку полягає в тому, що сталий розвиток повинен керуватися принципами ефективності, справедливості та відповідальності між поколіннями, щоб забезпечити нинішньому та майбутньому поколінням доступ до ресурсів та можливостей для задоволення своїх потреб.

Реалізація концепції сталого розвитку об'єднаних територіальних громад може відбуватися за такими напрямками:

1. Стратегічне планування. Розробка спільного бачення цілей сталого розвитку та реалізація планів і політики для їх досягнення. Для новостворених об'єднаних територіальних громад України дуже важливо розробити ефективну і чітку стратегію розвитку досягнення цілей якої вважатиметься результатом діяльності місцевої влади. Стратегічне планування досягнення цілей сталого розвитку дозволить сформулювати основні напрями роботи місцевої адміністрації щодо розвитку економічних, екологічних та соціальних проектів громади.

2. Економічна диверсифікація. Заохочення диверсифікованої та стійкої місцевої економіки, яка надає можливості для місцевого бізнесу та підприємців. Не зважаючи на те, що ОТГ в Україні мають обмежені місцеві бюджети, території та незначну кількість зареєстрованих в громаді підприємств, на наш погляд, кожна громада повинна мати свою економічну політику, спрямовану на створення сприятливих умов для розвитку місцевого бізнесу та залучення інвестицій. До таких умов належать: пільги щодо сплати місцевих податків і зборів для переробних підприємств і сімейних ферм; скасування місцевих бар'єрів щодо підключення бізнесу до комунальних мереж; формування і промоція реєстру інвестиційних об'єктів; пошук місцевою адміністрацією міжнародних грантів для розвитку місцевого бізнесу і всебічна допомога щодо

подання заявок на такі гранти. Окрім цього економічна політика сталого розвитку повинна також передбачати створення споживчих кооперативів, розвиток органічного сільського господарства, розвиток зеленого туризму тощо.

2. Інфраструктура сталого розвитку. Інвестиції у інфраструктуру сталого розвитку повинно стати пріоритетом для всіх ОТГ України, адже руйнівні наслідки війни для національної енергетичної системи вимагає від громад розвитку проектів мініелектростанцій з відновлювальних джерел енергії, зокрема вітрові та сонячні електростанції, які повинні використовуватися в першу чергу для живлення критичної інфраструктури та місцевого бізнесу. Запроваджені у 2022 року податкові послаблення щодо імпорту енергетичного обладнання та можливості залучення міжнародних фондів створило сприятливі умови для розвитку місцевої енергетичної інфраструктури у тилкових громадах України.

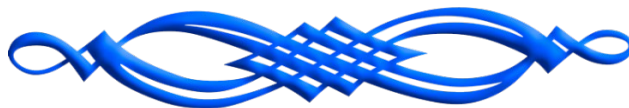
3. Охорона навколишнього середовища. Захист та відновлення місцевих екосистем та біорізноманіття, просування сталих практик землекористування та скорочення викидів парникових газів. Проблематика охорони навколишнього середовища та отримання економічної вигоди від еко-проектів ефективно вирішується в багатьох ОТГ України шляхом будівництва невеликих сміттесортувальних та сміттєпереробних заводів. Такі заводи дають робочі місця, доходи місцевому бюджету та вирішують проблему засміченості навколишнього середовища. Програми роздільного збору сміття – формують еко-культуру серед мешканців громад.

4. Належне врядування та прозорість. Сприяння належному управлінню та прозорості у прийнятті рішень та забезпечення врахування інтересів усіх зацікавлених сторін. Належне врядування сьогодні суттєво залежить від систем електронного врядування, адже створення різноманітних мобільних додатків та прийняття рішень у сфері інформаційної доступності дає змогу реалізувати концепцію розвитку «розумної громади». Через мобільні додатки громади можуть організувати тісну комунікацію з мешканцями щодо вирішення тих чи інших вадливих проблем. Окрім цього мобільні додатки та електронне врядування дає змогу залучити мешканців до широкого обговорення і вибору проектів бюджету участі, серед яких, як правило, найбільшу кількість становлять проекти сталого розвитку територій.

Таким чином, підсумовуючи наведене вище, можемо зробити висновок про те, що запорука сталого розвитку об'єднаних територіальних громад України ґрунтується на стратегічному плануванні та створенні умов для розвитку місцевих екологічних, економічних та соціальних проектів.

Список використаних джерел:

1. World Commission on Environment and Development. (1987). Our Common Future. United Nations. <https://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.
2. Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens, W. W. (1972). The Limits to Growth. New York: Universe Books.

Зоряна Лободіна

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

Юрій Лушней

аспірант, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль,

Руслан Лободін

аспірант, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль,

Тетяна Лушней

студентка, ВСП «Фаховий коледж економіки, права та інформаційних технологій Західноукраїнського національного університету», м. Тернопіль

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ

Необхідність реагування на безпрецедентні зовнішні і внутрішні виклики, які постали перед Україною у вигляді триваючої війни, зумовленого нею сповільнення темпів економічного зростання, зниження рівня суспільного добробуту, погіршення економічної кон'юнктури, руйнування інфраструктури, і суттєво вплинули на функціонування публічних фінансів, є причиною перегляду засад і пріоритетів бюджетної політики держави, потребує значного обсягу фінансових ресурсів, більш ефективного їх використання та результативного управління публічними фінансами.

Сучасна українська система управління публічними фінансами не повною мірою відповідає вимогам часу. Проявами її недостатньої ефективності є:

- низький рівень задоволення потреб населення у якісних публічних послугах;
- недостатня інституційна спроможність окремих органів державної влади та місцевого самоврядування;
- непослідовність податкової політики, її формування без урахування взаємозв'язку з реформуванням бюджетної політики, системи пенсійного забезпечення та інших сфер суспільного життя, відсутність належного прогнозування економічних та соціальних наслідків змін у системі оподаткування, нерівномірний розподіл податкового навантаження;
- відсутність комплексної системи управління фіскальними ризиками, державного стратегічного планування, дієвого контролю за результативністю виконання бюджетних програм;
- низький рівень дотримання бюджетної дисципліни учасниками бюджетного процесу;
- нестабільність системи міжбюджетних відносин, яка б забезпечила збалансування доходів та видатків місцевих бюджетів у короткостроковій перспективі, фінансове вирівнювання – в середньостроковій перспективі, стимулювання стійкого довгострокового розвитку територіальних громад – у довгостроковій перспективі;
- низька ефективність стратегічного планування здійснення бюджетного інвестування, відсутність дієвих способів визначення пріоритетності бюджетних інвестицій, спрямованих на результативну реалізацію нових і раніше розпочатих

проектів, відсутність єдиного підходу до процедур розгляду, відбору, оцінювання інвестиційних проектів, які фінансуються за рахунок коштів державного бюджету [1].

Вирішення окреслених проблем зумовлює необхідність розроблення нових концептуальних підходів до реформування системи управління публічними фінансами, вибору інструментів, важелів і методів реалізації бюджетної політики, удосконалення засад функціонування державного і місцевих бюджетів, міжбюджетних відносин та потребує детального моніторингу наслідків трансформації бюджетної системи у напрямку децентралізації з метою виявлення і мінімізації негативного впливу ризиків, які супроводжують зазначені процеси. З огляду на зазначене, не втрачають актуальності такі стратегічні цілі реформування системи управління публічними фінансами:

- реалізація пов'язаного із стратегічним плануванням середньострокового бюджетного планування, що дасть змогу розподілити публічні ресурси з урахуванням визначених пріоритетів держави та сприятиме забезпеченню передбачуваності бюджетної політики;

- підвищення ефективності публічних видатків та покращення якості надання публічних послуг шляхом регулярного проведення оглядів витрат державного бюджету та посилення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів за їх раціональне використання для реалізації цілей своєї діяльності;

- посилення контролю за оцінюванням впливу на бюджетні ресурси нових ініціатив центральних органів виконавчої влади для забезпечення збалансованості державних фінансів та недопущення прийняття фінансово необґрунтованих рішень;

- забезпечення вчасного виявлення фіскальних ризиків та здійснення заходів для мінімізації їх негативного впливу на публічні фінанси;

- підвищення якості та ефективності адміністрування податків і зборів та посилення інституційної спроможності органів, які реалізують податкову та митну політику;

- подальша підтримка процесу бюджетної децентралізації шляхом забезпечення чіткого розподілу відповідних повноважень і ресурсів та посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування;

- реалізація раціональної політики управління боргом на державному та місцевому рівні та запровадження сучасної моделі управління ліквідністю;

- забезпечення подальшого цифрового розвитку ефективної та прозорої системи управління публічними фінансами;

- підвищення рівня професійної компетентності працівників системи публічних фінансів [2].

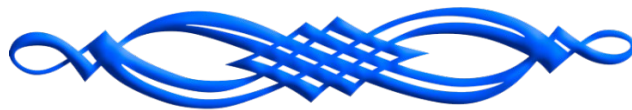
Дослідження ключових аспектів концепцій інклюзивного стійкого зростання та фіскальної децентралізації дало змогу окреслити основні напрями бюджетної політики, які повинні бути враховані у процесі вибору методів, інструментів і важелів бюджетного механізму для її реалізації, відповідали б пріоритетам інклюзивного стійкого зростання та дали б змогу вирішити

найскладніші проблеми сучасного етапу соціально-економічного розвитку та необхідності здійснення післявоєнного відновлення України: модернізація технологій управління бюджетними ресурсами шляхом запровадження інклюзивно орієнтованого бюджетування, середньострокового та стратегічного бюджетного планування; зміцнення фінансової бази та підвищення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування шляхом удосконалення бюджетного регулювання; удосконалення податкової системи на основі принципів рівності платників податків, платоспроможності та соціальної справедливості; покращення інвестиційного клімату та збільшення бюджетного інвестування високотехнологічних галузей економіки; фінансова підтримка підприємницької діяльності та забезпечення однакових можливостях її отримання усіма бажаними підприємцями; підвищення рівня реальних доходів населення та забезпечення у повному обсязі бюджетними ресурсами соціальних зобов'язань держави; забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів, базоване на однакових можливостях доступу населення до отримання суспільних послуг; підвищення бюджетної дисципліни усіма суб'єктами бюджетних відносин та посилення зв'язку бюджетних призначень із стратегічними пріоритетами держави; забезпечення боргової стійкості держави шляхом послаблення боргового навантаження, оптимізації боргових інструментів та залучення населення до кредитування економіки країни; підвищення рівня бюджетної прозорості та забезпечення максимально можливої участі громадськості у бюджетному процесі.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 08.02.2017 р. № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text>.
2. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 29.12.2021 р. № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text>.

Олександр Лозиченко

к.е.н., докторант

*Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая*

м. Київ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

В Україні діяльність домогосподарств протягом усього періоду незалежності держави постійно постає перед значними перешкодами. Сукупність різних деструктивних чинників макроекономічного, фінансового характеру

перманентно створюють несприятливе середовище для підвищення рівня фінансового забезпечення та якості функціонування домогосподарств. Проте досвід закордонних розвинутих країн свідчить, що без розвитку домогосподарств, підвищення їхнього добробуту побудувати ефективно функціонуючу економіку неможливо [1; 2]. Враховуючи окреслене, можна констатувати, що питання розвитку зазначених економічних суб'єктів є надзвичайно актуальними й потребують постійного вивчення.

Розглянемо сучасні тенденції розвитку домогосподарств в Україні. Для цього використаємо статистичну інформацію, яку надає Державна служба статистики України про економічну діяльність цих суб'єктів господарювання [3].

Отже, наприкінці 2021 р. в Україні здійснювали свою діяльність 14,68 млн домогосподарств. У 2014 р. їх кількість становила 16,08 млн од. Таким чином, протягом 2014-2021 рр. відбулося зниження цієї кількості на 1.4 млн од.

Важливо розуміти, що зменшення кількості домогосподарств в Україні відбувається на фоні складних соціально-економічних проблем у країні і, частково, є закономірним. Найбільша кількість домогосподарств зменшилася саме у 2015 році, що пов'язано з анексією Криму, окупацією частини Донбасу та іншими політичними деструктивними процесами в Україні. Значна кількість громадян виїхали за кордон, особливо зі Східних регіонів країни. Проте війна 2022 р. матиме ще більші деструктивні наслідки для розвитку домогосподарств в Україні; економічні наслідки цієї війни ще доведеться визначити та проаналізувати.

Однак цілком логічним є те, що розвиток домогосподарств можливий лише при сприятливому соціальному та економічному розвитку держави, у політично стабільних умовах функціонування всієї країни. Також варто розуміти, що на відміну від інших економічних суб'єктів, для домогосподарств рівень мобільності є високим, а тому вони мають можливість об'єктивно змінювати місце проживання, країну перебування тощо.

За даними Державної служби статистики України у середньому до кожного домогосподарства в Україні входить орієнтовно 2,58 особи. Такий показник є загалом сталим і характерним для всього періоду 2010-2021 рр. Цей параметр демонструє, що в Україні не створено умов для зростання домогосподарств, збільшення їхніх розмірів, що можливо лише через зростання кількості дітей у сім'ях.

Аналізуючи дані Державної служби статистики України, можна зробити декілька важливих висновків. Насамперед варто зауважити збільшення домогосподарств, до складу яких входить усього дві особи. У 2010 р. питома частка таких домогосподарств у загальній їх кількості становила 28,3 особи, а вже у 2021 р. – 35,4 особи. Зростання становить понад 7,1 %, що є суттєвими змінами у структурі цих економічних суб'єктів за цим параметром.

Збільшення категорії домогосподарств, до складу яких входять дві особи, відбулося передусім через зменшення кількості домогосподарств з однією особою з 23,4 до 18,2 % (зниження на 5,2 %), з чотирма особами – з 22,8 до 19,8 % (зниження на 3,0 %). Таким чином, можна констатувати, що в Україні на тлі зростання кількості домогосподарств, у яких більше однієї людини, кількість

домогосподарств, до складу яких входять діти, знижується. Спостерігаємо невелике зростання частки домогосподарств, у яких три особи – з 25,5 до 26,6 % (зростання на 1,1 %). Проте таке зростання є незначним і не здійснює вагомого впливу на окреслені тенденції.

Проаналізуємо сучасні тенденції економічної діяльності домогосподарств.

За даними Державної служби статистики України наприкінці 2021 р. середній дохід домогосподарств становив 14,49 тис. грн. Протягом періоду, за який проводиться аналіз, цей показник збільшився більше ніж у 4 рази. Проте в цей період відбулося також і знецінення національної валюти, що вплинуло на реальну вартість отриманих домогосподарствами коштів. Так, наприклад, якщо перерахувати кошти, які отримані домогосподарствами у 2010-2021 рр. у дол. США, то отримуємо такі показники сукупних ресурсів цих економічних суб'єктів: 2010 р. – 437,22 дол.; 2011 р. – 482,35 дол.; 2012 р. – 518,52 дол.; 2013 р. – 559,3 дол.; 2014 р. – 289,39 дол.; 2015 р. – 217,98 дол.; 2016 р. – 229,45 дол.; 2017 р. – 290,92 дол.; 2018 р. – 357,7 дол.; 2019 р. – 520,27 дол.; 2020 р. – 439,92 дол.; 2021 р. – 532,59 дол.

Аналізуючи структуру сукупних ресурсів домогосподарств, варто констатувати, що найбільшу частку в таких ресурсах займають грошові доходи, які утворюються в домогосподарствах. У 2021 р. питома вага таких видів доходів становила 93,9 %, а у 2010 р. – 89,1 %. Загалом серед грошових доходів домогосподарств найбільшу частку займає оплата праці. Зазначимо, що протягом 2010-2021 рр. частка цих доходів зросла з 47,6 % у 2010 р. до 59,8 % у 2021 р. Зростання відбулося фактично на тлі зниження питомої ваги інших складових, які формують сукупні ресурси домогосподарств. Особливо варто зазначити зниження обсягів таких доходів, як пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою.

Розглянемо тепер стан та структуру видатків домогосподарств в Україні у 2010-2021 рр. Аналізуючи інформацію Державної служби статистики України, можна констатувати, що середній обсяг витрат домогосподарств у 2021 р. становив 11,24 тис. грн у розрахунку на одне домогосподарство. У 2010 р. цей показник становив 3,07 тис. грн.

Якщо переглянути сукупні витрати домогосподарств у 2010-2021 рр. в дол. США, то отримуємо такі результати: 2010 р. – 386,01 дол.; 2011 р. – 432,8 дол.; 2012 р. – 449,41 дол.; 2013 р. – 477,96 дол.; 2014 р. – 256,77 дол.; 2015 р. – 206,33 дол.; 2016 р. – 210,38 дол.; 2017 р. – 254,37 дол.; 2018 р. – 300,08 дол.; 2019 р. – 415,16 дол.; 2020 р. – 336,99 дол.; 2021 р. – 413,24 дол.

Аналіз обсягів реальних витрат домогосподарств в Україні у 2010-2021 рр. свідчить, що найбільший показник таких витрат спостерігався в країні у 2013 р. (477,96 дол.). Після різкого зниження даного показника у 2014 р., до 256,77 дол., показник 2013 р. не був досягнутий навіть у 2021 р. (413,24 дол.).

Розглянемо структуру витрат домогосподарств в Україні у 2010-2021 рр.

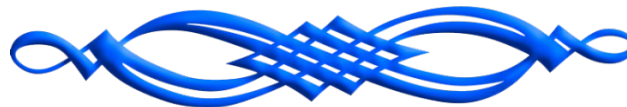
Найбільше витрати домогосподарства в Україні здійснюють на придбання продуктів харчування. У 2010 р. питома вага цих витрат у загальному їх обсязі становила 51,6 %, у 2021 р. – 45,9 %. Це свідчить, що у домогосподарств протягом останніх десяти років з'явилася можливість здійснювати додаткові

витрати для покращення умов життєдіяльності. Проте більш детальний розгляд структури витрат на непродовольчі товари та послуги, які протягом 2010-2021 рр. зросли з 34,9 до 42,4 %, не дозволяє стверджувати про зростання рівня добробуту домогосподарств. У структурі непродовольчих товарів та послуг протягом останніх десяти років різко збільшилися витрати на комунальні платежі. Якщо у 2010 р. їхня частка у структурі непродовольчих товарів та послуг становила 9,2 %, то вже у 2021 р. – 15,2 %. При цьому частка витрат на одяг і взуття, відпочинок і культуру, освіту, ресторани та готелі скоротилася протягом періоду, за який проводиться аналіз, а витрати на охорону здоров'я, транспорт, зв'язок збільшилися. Усе це свідчить, що в Україні не відбулося значного економічного розвитку домогосподарств. Війна та її наслідки призведуть до ще гіршого стану цих суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Василюга Н. А. Сутність і функції домогосподарства як суб'єкта ринкових відносин. Державне управління: теорія та практика. 2016. № 1. С. 84-94.
2. Лозиченко О. М. Роль домогосподарств у розвитку національної економіки. Науковий вісник Полісся. 2021. № 1(22). С. 47-58.
3. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України (за матеріалами вибіркового обстеження). Київ, 2021. 92 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_cdhd_21.pdf.

Анастасія Лосяцька

студентка I курсу спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Інна Гуменюк,

викладач ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Основний суб'єкт реалізації соціальної політики, а отже – гарант здійснення такої політики сьогодні – держава.

У межах комплексу соціальної політики варто виокремити систему соціального захисту населення, який здійснюють держава і громадянське суспільство. Як правило, соціальний захист населення має дві форми: система грошової допомоги або комплекс певних соціальних послуг. Джерела фінансування соціального захисту – надходження зі страхових фондів, бюджету та від різних недержавних організацій (благодійних, релігійних). Велику роль у забезпеченні добробуту населення держави відіграє соціальне страхування [4, с. 128].

Вплив процесів глобалізації, зокрема поступове погіршення демографічної ситуації, зумовив активний розвиток світового ринку страхування життя.

Натомість зменшується кількість працездатного населення й зростає кількість пенсіонерів.

Страхування життя в усіх державах із ринковою економікою – найважливіша складова соціальної системи країни, що дає змогу успішно вирішувати чимало соціальних проблем, наявних у суспільстві, задовольняючи запити юридичних та фізичних осіб щодо забезпечення стійких гарантій захисту власних економічних інтересів стосовно здійснення різних видів господарської діяльності, збереження належного рівня добробуту та здоров'я.

Системою соціального страхування передбачено засади страхової солідарності: в умовах ринку країна не може відповідати за забезпечення низки соціальних ризиків, тож їхнє фінансування повинно ґрунтуватися на залученні щонайбільшої кількості учасників.

Основний принцип роботи державного соціального страхування – солідарність, тобто розподіл допомоги залежно від потреб, не враховуючи обсяги сплачених внесків і податків. Особисте страхування є гарантією здобутого рівня добробуту і слугує добровільними страховими внесками громадян. Основний принцип роботи особистого страхування – еквівалентність, тобто одержання допомоги пропорційно до обсягу сплачених страхових внесків.

Національний ринок страхування сьогодні характерний поступовою інтеграцією в міжнародний фінансовий ринок, тож питання стосовно нинішнього розвитку ринку страхових послуг і ефективності напрямів його поліпшення – вкрай актуальне й потребує ґрунтовного дослідження. Для розвитку вітчизняного ринку страхових операцій притаманне динамічне зростання кількості його основних представників, а це – оференти страхових послуг [2, с. 234].

Страхування життя є одним з основних механізмів у забезпеченні соціальної стабільності в державі. За своєю суттю воно втілює в собі соціальноправові відносини між страховиками і страхувальниками, у результаті яких відбувається захист майнових інтересів застрахованих осіб, пов'язаних із забезпеченням їх життя і здоров'я, а також накопичення для них певного капіталу у формі страхової суми й інвестиційного доходу [1, с. 9-15].

У свою чергу дослідник П.В. Заруба наголошує, що в основу особистого страхування, як і страхування майна, також покладено замкнений перерозподіл страхових платежів між учасниками особистого страхування через спеціальний страховий фонд. Водночас очевидні й розбіжності між ними, тому що об'єктами страхових відносин в особистому страхуванні є працездатність, здоров'я, життя людей, тобто воно пов'язане із специфічною особливістю виробництва – відтворенням робочої сили. На відміну від страхування майна, особисте страхування не забезпечує відшкодування матеріальних збитків, а дає змогу одержати грошову допомогу застрахованим громадянам або їхнім сім'ям [3, с. 282].

Саме завдяки страхуванню зростає інвестиційний потенціал, а відтак – національне багатство, позаяк страхові компанії завдяки довгостроковому страхуванню життя залучають «тривалі» гроші в економіку, стаючи локомотивом, спроможним ефективно розвивати систему інституціональних інвестицій, а це вкрай важливо для розвитку економіки нашої держави.

За оцінками деяких експертів, покриття страхового поля в Україні неабияк різниться від покриття країн Західної Європи. Через недовіру, а також украй низький рівень знань про послугу, маємо низьку популярність страхування серед населення. Задля переконання пересічного українця застрахувати власне життя та життя своєї родини страхові компанії повинні діяти у двох напрямках: надання високоякісних послуг та активне пропагування їх поміж населенням [5, с. 89].

Сьогодні люди здебільшого вкладають власні кошти в банки, адже відсоток у банках вищий за відсоток у страховій компанії, позаяк банк оминає комісійні затрати на залучення клієнтів та відповідальність у разі смерті вкладника.

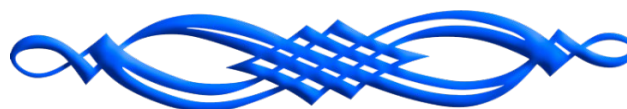
Звісно, страхувати життя не є нагальною потребою. Тож до такої послуги вдаються лише за умови задоволення першочергових потреб у фізичній безпеці й появи певного матеріального надлишку. Водночас рівень забезпечення сьогодні вкрай низький, тож забезпечення старості – турбота власне громадян, і накопичувати кошти слід під час трудової діяльності. Наявною трирівневою пенсійною системою також передбачено особисту ініціативу людей у формуванні третього пенсійного рівня: укладання угод страхування життя.

Чинна в Україні система соціального захисту неналежно послуговується механізмом обов'язкового соціального страхування. На сьогодні можна розглядати деякі складові соціального страхування, для яких значною мірою притаманне застосування засад соціальних захисту й допомоги.

Отже, завдяки страхуванню життя неабияк покращуються економічний та соціальний розвиток країни, вирішуються проблеми економічних суб'єктів. Ефективно вкладати тимчасово вільні кошти, завдяки чому одержувати додатковий прибуток, – не лише економічний, а й соціальний поступ економічних змін.

Список використаних джерел:

1. Артюх Т. М. Страхування життя в умовах сучасного страхового ринку України. Фінанси, облік і аудит. 2019. № 18. С. 9–15.
2. Гнатишин Л. Б., Прокопишин О. С. Страхування життя як важлива складова ринку страхування. Формування ефективних механізмів управління в умовах трансформації соціально-економічних систем. збірник матеріалів II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 12 берез.). Харків, 2020. С. 233–235.
3. Заруба О. Д. Страхова справа: підручник. Київ: Товариство «Знання», КОО, 1998. С. 321.
4. Карамішев Д., Карамішева Л. Соціальне страхування як механізм Д.Карамішев, Л.Карамішева. Публічне управління: теорія та практика Збірник наукових праць. 2011. № 1. С. 128–132.
5. Прокопишин О. С. Страховий ринок в Україні: проблеми й перспективи. Фінанси, банківська система та страхування: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці України: збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 02-03 берез.). Дніпро, 2020. С. 88–90.

Олександра Мазур,
студентка ОПС молодший фаховий бакалавр,
Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва
Науковий керівник: Олена Мазур,
кандидат економічних наук,
м. Кам'янець-Подільський

ЕКОНОМІКА КРЕАТИВНОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Внаслідок повномасштабного вторгнення РФ на територію України половина культурної інфраструктури знищена, понад 10% фахівців у цій сфері перебувають у Збройних силах України та є внутрішньо переміщеними особами. Внаслідок бойових дій знищено 50% культурної інфраструктури, більше 10% працівників культури стали внутрішньо переміщеними особами або пішли до лав Збройних сил. Війна зруйнувала сподівання, але не зруйнувала культурні та креативні індустрії.

Незмінна роль у визвольній війні виконує креативна індустрія України та її внесок у перемогу. Креативні індустрії, як визначено законом, - це галузі, покликаним яких є створення доданої вартості та робочих місць за допомогою культурного (мистецького) та/або творчого вираження, а продукти та послуги яких є результатом індивідуальної творчості [2].

Станом на 24 лютого 2022 року креативні індустрії в Україні динамічно відновлювалися після пандемії коронавірусу. У 2020 році досягнення галузі становили 4,2% ВВП, а на культурні та креативні індустрії було спрямовано 2,3 млрд грн. єПідтримки [3, с. 34]. У 2021 році стартувала програма «Велика реставрація», у якій було заплановано 100 проєктів, 57 з яких планувалося реалізувати 2022 року.

За рік кількість зайнятих осіб у креативній сфері зросла на пів відсотка, тобто до 400 тис. людей. І це була важлива тенденція, адже саме креативні індустрії створюють найбільшу додану вартість.

Динаміка зайнятості українського населення в креативній індустрії, за офіційними даними Держстату, у 2021 році мала лише три від'ємні позиції (рис. 1).

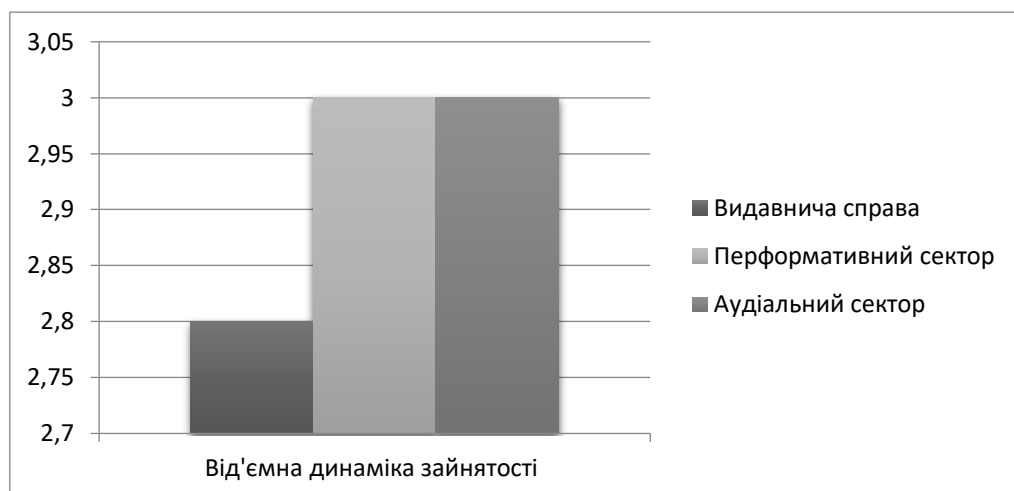

Рис. 1. Від'ємна динаміка зайнятості у креативній індустрії (2021 р.)

Однак, аж 6 позицій мали суттєвий «плюс» у динаміці зайнятості населення України в креативній індустрії (рис. 2).

Рис. 2. Позитивна динаміка зайнятості креативної індустрії (2021 р.)

У 2021 році обсяг продукції, проданої близько 276 000 креативними компаніями, склав 16,6 мільярда доларів США. Реалізація нових оптимістичних прогнозів була помітно зруйнована російськими військами після 24 лютого. Понад 15 мільярдів доларів збитків і недоотриманих доходів у сфері культурних і креативних індустрій та медіа нарахували станом на 1 червня 2022 року повномасштабної війни в Україні [1, с. 63]. Кожен п'ятий працівник у цьому секторі наразі перебуває за кордоном (креативні індустрії загалом явно жіночі), а кожен другий – 53% – повідомив про зниження зайнятості чи заробітної плати.

За цей період було пошкоджено або зруйновано понад 1100 об'єктів культурної інфраструктури. Це насамперед бібліотеки та асоціації. Але серед них надзвичайно велика частка об'єктів культурної спадщини. Тому утримання пошкоджених будівель є серйозною проблемою. Іноземні партнери активно допомагають і налагоджують горизонтальні зв'язки від установи до установи, від галузі до галузі. Допомога матеріалами, генераторами, коштами тощо вже сягнула десятків мільйонів і триває й досі.

Великі надії нині покладаються на розвиток експортного потенціалу креативних індустрій. Зокрема, найважливішими результатами 2022 року стали понад 650 культурних акцій і проєктів за кордоном на користь України та понад 100 концертів національних установ і мистецьких колективів у Європі.

Креативна індустрія – це не великий гравець, а ринок малого та середнього бізнесу. Після війни Україна вийде з новим ринком і новим балансом сил [4, с. 78].

Після 24 лютого 2022 року креативні галузі, як і економіка в цілому, зіткнулися з порушенням ланцюжків попиту та пропозиції, скороченням внутрішніх і зовнішніх замовлень з міркувань безпеки, втратою робочих місць і виробничих потужностей, вимушеним відтоком персоналу за кордон і падінням

якість навчання в цій галузі. Чверть підприємств галузі скоротили виробництво на 90%, тобто практично не працюють.

Пільги, які держава надала креативним індустріям, максимальні. Загалом, найефективнішим засобом підтримки є впровадження державних програм, а не стимулювання додатковими пільгами, які «розкидають» на тих, хто їх потребує, і тих, хто цього не потребує. Тому план відновлення економіки пропонує стимулювати розвиток креативних індустрій, як і інших індустрій, через державні програми, виконання яких можна легко контролювати.

Тим, хто повернеться в Україну – окремим артистам та юридичним особам – пропонується надати тимчасову фінансову підтримку. Це можуть бути основні гроші для створення того чи іншого бізнесу.

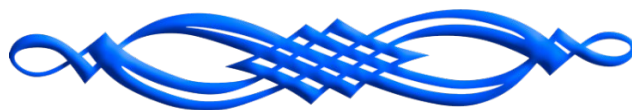
Другий напрямок – це публічні ринки, як-от європейські країни, які, інвестуючи в кіно, мистецтво, аудіовізуальні твори, значно підвищили їхню якість, тому що, коли є достатньо грошей, виникає певна конкуренція, обираються найкращі. І люди знову залишаються у своїй країні, а не їдуть за кордон, як раніше. І завдяки такій конкуренції виходить більш якісний культурний продукт.

Третій напрямок – створення суспільних послуг: креативних полюсів, які б з'єднували споживача з виробником не лише всередині країни, а й за кордоном. Необхідно налагодити в країні довгі виробничі ланцюжки інтелектуальної та творчої продукції.

Отже, передбачається, що реалізація плану відновлення України в креативній індустрії, де в розділі «Культурна та інформаційна політика» окремим блоком передбачено збереження та розвиток робочих місць у сфері креативних індустрій у перспективі найближчих до 2027 - 2028 років – до 600 000 осіб, із довоєнних близько 300 000. Відповідно й подвоїться обсяг ВВП, який вироблятиметься за рахунок цих послуг.

Список використаних джерел:

1. Давимука С. А., Федулова Л. І. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови: монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2017. 528 с.
2. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). URL: <https://www.unesco.org/en>
3. Свінцицька О.М., Ткачук В.О. Креативна економіка та креативні індустрії: навч. посібн. Електронне видання. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 218 с.
4. Сенишин О. С., Кривешко О. В. Маркетинг: навч. посібник. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. 347 с.
5. Шкільняк М.М, Овсянюк-Бердадіна О.Ф., Крисько Ж.Л., Демків І.О. Менеджмент: Навчальний посібник. Тернопіль: Крок, 2017 р. 252 с.

Валентина Макогон

д.е.н., професор

професор кафедри фінансів

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Система формування доходів Державного бюджету України здійснює вагомий регулятивний вплив на соціально-економічні процеси шляхом комплексного поєднання фінансово-бюджетного інструментарію, враховуючи варіацію моделей композиційної структури, лаги дій у часі, циклічність економіки, що, своєю чергою, обумовлює необхідність у посиленні її транспарентності в умовах воєнного стану.

Належний якісний рівень системи формування доходів Державного бюджету України в умовах широкомасштабних військових дії на території України сприятиме досягненню бюджетної безпеки як пріоритетної складової національної безпеки країни[1]. Від рівня обґрунтованості рішень щодо формування дохідної частини бюджету залежить інвестиційна активність економічних суб'єктів, обсяг тінізації економіки, перспективи соціально-економічного розвитку суспільства. Водночас, обґрунтування джерел формування дохідної частини бюджету потребує використання збалансованого підходу виходячи із дуалізму поставлених перед органами державного управління в умовах воєнного стану завдань: забезпечення відповідного рівня фінансування бюджетних видатків та створення фундаментальних умов для підтримки вітчизняної економіки з дотриманням належного рівня бюджетної безпеки держави.

Розвиток положень щодо системи формування доходів державного бюджету в умовах воєнного стану надасть можливість підвищити ступінь адаптивності її впливу на соціально-економічні процеси. Особливої значущості набувають питання оцінки фіскальних ризиків, пов'язаних із змінами у макроекономічному середовищі та вжиття заходів для мінімізації їх впливу на бюджетну стійкість.

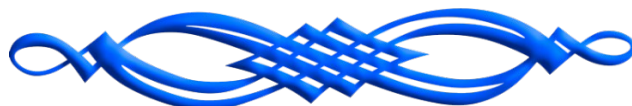
Важливим джерелом дохідної частини бюджету в умовах воєнного стану є надходження від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ. Доцільно відмітити, що за останніх 10 років річні надходження даних доходів не перевищували 6 млрд. грн. (становили не більше 1,5 % від загальних доходів). Доходи загального фонду Державного бюджету України у 2022 році склали 1491,1 млрд.грн. порівняно із 1084,1 млрд.грн. 2021 року. Водночас, податкові надходження які контролюються ДПС та Держмитслужбою, зменшилися до 970,1 млрд грн. порівняно із 1023,7 млрд.грн. 2021 року (на 5,23 %) у наслідок значного падіння надходжень внутрішніх податків на товари та послуги. Разом з тим, відповідно до Розпису 2022 року податкові надходження які контролюються ДПС та Держмитслужбою загального фонду державного бюджету зменшились на 186,1 млрд.грн.

Вагомими завданнями в умовах воєнного стану є: розробка концептуальних засад функціонування системи формування доходів державного бюджету, у тому числі обґрунтування принципів щодо формування доходів державного бюджету у системі фінансово-економічних відносин, забезпечення взаємоузгодженого використання бюджетних методів, інструментів та важелів для підтримки макроекономічної стабільності, інтенсифікації процесів залучення та обґрунтованого перерозподілу фінансових ресурсів в бюджетній системі; розробка інституційних положень щодо удосконалення критеріїв відповідності політики формування доходів державного бюджету стандартам фінансово-економічної безпеки держави, здійснення координації інструментарію формування доходів державного бюджету враховуючи рівень інституційної та фінансової спроможності органів державної влади, структурні перетворення бюджетної системи, макроекономічні тенденції, особливості складових системи бюджетного регулювання; обґрунтування засад формування доходів державного бюджету, які базуються на врахуванні інституційних перетворень системи державних фінансів, змін екзогенної та ендогенної складової фінансово-економічного середовища, що надасть можливість забезпечити адаптивність системи формування доходів державного бюджету до соціально-економічних процесів, посилити дієвість системи бюджетного регулювання у сфері доходів та засад забезпечення бюджетної стійкості, що полягають у здійсненні оцінювання впливу екзогенних та ендогенних факторів на динаміку співвідношення доходів державного бюджету із валовим внутрішнім продуктом, оцінки стану бюджетної безпеки держави на основі використання ризик-орієнтованого підходу, обґрунтуванні інституційних обмежень для циклічно скоригованого рівня дефіциту бюджету та державного боргу; розробка положень щодо визначення інституційних особливостей формування доходів державного бюджету, враховуючи економічні трансформації та динамічність взаємовідносин між учасниками бюджетного процесу, що сприятиме посиленню обґрунтованості управлінських рішень при формуванні та реалізації бюджетної політики у сфері доходів; визначення підходів щодо реалізації бюджетної політики у сфері доходів з метою забезпечення динамічної бюджетної збалансованості в контексті оцінки факторів впливу на бюджетну рівновагу шляхом проведення порівняльного аналізу архітекtonіки доходів бюджету на стадіях рецесії, постстабілізаційного відновлення і стійкого економічного зростання, визначення бюджетного потенціалу, що надасть можливість оптимізувати джерела формування доходної частини бюджету.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Рішення ради Національної безпеки і оборони України від 11.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text> (дата звернення: 09.01.2023).

Павло Мисько

студент ОС молодший бакалавр

Науковий керівник: Лариса Шенетюк,

викладач економічних дисциплін

ВСП «Гусятинський фаховий коледж»ТНТУ

смт Гусятин

МОЛОДЬ НА РИНКУ ПРАЦІ: СУЧАСНІ УМОВИ ТА ПРОБЛЕМИ

У сучасних ринкових умовах молодь відчуває багато проблем при пошуку роботи. У них немає відповідного досвіду, існує певна невідповідність між навиками та уміннями, якими володіють молоді люди. Тому, дуже часто вони погоджуються на роботу, яка потребує нижчого рівня кваліфікації.

Для молодих людей повномасштабна війна в Україні стала потрійним ударом. Вона не тільки позбавляє їх зайнятості, а й не дає можливості навчатися та здобути кваліфікованої професії, а також створює серйозні перешкоди на шляху тих, хто збирається виходити на ринок праці або змінити роботу. У сучасних умовах українська молодь повністю змінила своє життя. Так частина молодих людей захищають нашу країну в лавах Збройних Сил, ведуть інформаційну війну в соціальних мережах, активно долучаються до волонтерських процесів. Майже 40% молоді в Україні постраждали через воєнні дії. За кордон останнім часом виїхали майже два мільйони молодих людей і ще два мільйони стали внутрішньо переміщеними особами та втратили роботу. Наразі вже майже 50% української молоді планує виїхати в інші країни і шукати там роботу, або навчатися. Така тенденція буде негативно впливати на розвиток економіки нашої держави. Тому забезпечення задовільного рівня зайнятості молоді на сьогодні повинно виступати одним із пріоритетних завдань розвитку нашої країни. Адже саме молодь є найактивнішою частиною працездатного населення.

Лише з урахуванням динаміки рівня її зайнятості можна розробляти соціально-економічні прогнози розвитку країни на довготривалу перспективу.

Рівень безробіття молоді в Україні досить високий – майже 19%. Якщо порівняти з іншими країнами, то, наприклад в Данії 10,8% безробітних молодих людей, Австрії – 8,3%, Нідерландах - 7,8%. Високий рівень безробіття серед молоді можна ще спостерігати у Румунії – 16,8% та Франції - 17,6%. Основна причина високого рівня безробітних молодих людей в Україні – відсутність вакансій. Випускники навчальних закладів без відповідного досвіду роботи мають набагато менше шансів на працевлаштування. Офіційно зареєстровано 43,3 тисячі молодих безробітних. Але ці дані не є остаточними. Багато молодих людей не реєструються і не шукають роботу через воєнні дії в Україні. Тому можна вважати, що безробітної молоді у нас набагато більше. [1]

Підсумовуючи вище сказане, я зробив такі висновки, що питання зайнятості молоді в Україні та пов'язані з цим проблеми працевлаштування можна розв'язати лише шляхом цілеспрямованих та чітко скоординованих дій з боку держави.

Сучасна молодь в Україні попри усі негаразди, нестабільність, воєнні

лихоліття в країні, намагається здобувати освіту і не маючи належного досвіду та знань виходить на вітчизняний ринок праці. Ми повинні розуміти, що саме молоді спеціалісти є найменш захищеними у сфері трудової діяльності, тому їм дуже важко знайти роботу по спеціальності, не говорячи уже про стабільну та достойну оплату праці. Тому держава повинна забезпечувати стабільність та захищеність молодих спеціалістів на ринку праці. Насамперед це доопрацювати та удосконалити законодавчу базу, корегувати політику працевлаштування, розробити систему пільг та заохочень для регіонів де спостерігається високим рівень безробіття серед молоді.

Я вважаю, що з молоддю першочергово треба працювати, заохочувати, стимулювати та сприяти підвищенню її кваліфікації, тому що саме ми є рушійною силою усіх соціальних, економічних, політичних, культурних процесів, що творяться в країні. У молодих спеціалістів є потужний нерозкритий потенціал, який допоможе Україні розвиватися та ставати сильною конкурентоспроможною країною на світовому ринку.

Можливо, треба запропонувати певні пільги тим роботодавцям, які охоче беруть молодь на роботу, наприклад, невеликі гроші або додаткову рекламу у муніципальній сфері тощо. Також для вирішення цієї проблеми необхідно на сучасному етапі здійснити ряд заходів.

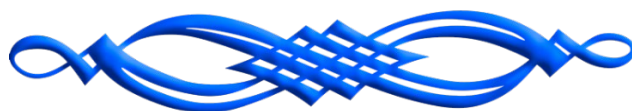
1. Підтримка та розвиток на постійній стабільній безперервній основі ініціатив, проектів, заходів, організацій, що сприяють формуванню та становленню національної ідентичності та об'єднанню молоді зокрема і населення в цілому як єдиної української нації та держави.

2. Розробка та обов'язкове впровадження та реалізація (у тому числі постійна фінансова підтримка) проектів неформальної освіти, що сприятимуть набуттю молодими людьми знань, умінь та навичок необхідних для адаптації до сучасного життя в умовах реального часу.

3. Підтримка проектів стажування з подальшим обов'язковим працевлаштуванням молоді в органах публічної влади. Незважаючи на складну ситуацію, молодь у нашій країні має потенціал, щоб бути рушієм соціальних змін. Творча енергія молодих людей та їхня відкритість до інновацій є цінними ресурсами для країни. За належної підтримки молодь може розбудовувати стійку, мирну та процвітаючу Україну

Список використаних джерел:

1. Рівень безробіття в Україні та Європі URL: <https://ua.europa.jobs/art-riven-bezrobittia-w-ukraini-ta-ewropi-2022-porivniannia-krain/> (дата звернення 15.01.23)
2. Рівень безробіття в Україні URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (дата звернення 20.01.23)

Elizaveta Nasalska

student OS master,

Olesya Demyanyshina

PhD in Economic, Associate Professor,

Associate Professor Department of Finance,

Accounting and Economic Security

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,

Uman

MANAGEMENT ACCOUNTING: ESSENCE AND CLASSIFICATION OF SYSTEMS

An important impetus for Ukraine's transition to a new accounting and reporting system was the division of the economic accounting system into sections. Management accounting plays a special role as an integrated system of accounting, control, planning and analysis of income and expenditure information. In business, the responsibilities of all components of organizational management have increased. Western companies have traditionally functioned in an economic environment and have accumulated considerable experience in rational economic work.

One of the achievements of the management of foreign enterprises is management accounting. It covers all types of accounting information that are integral to a company. The main direction of accounting is meeting the needs of managers, defines tasks that can change depending on the stages of the management process.

Management accounting - systematic accounting related to the preparation, measurement, accumulation, analysis, provision of financial and production information, with the help of which decisions are made to ensure the long-term functioning of the organization. This best describes the nature and purpose of this type of accounting [1].

The content of the record is determined by management goals and can be changed by the administrative department in accordance with the interests of the head of the department. It is formed on the basis of cost accounting, and its content is the accounting of various classification aspects of production costs in each period. The main accounting body is generally a group of objects in the entire cycle of production management.

The content of the subject reveals objects that can be grouped into two groups:

- production resources that ensure the proper work of people in the process of economic activity;
- economic processes that together form production activity and their consequences.

Production resources include: fixed assets, condition and use; intangible assets - long-term investments; material resources.

The second group includes: supply and procurement - receiving, storing, supplying raw materials for production; production - the process of production technology, consisting of main and auxiliary operations, operations of product

improvement; finance and marketing - market research and operations for the formation of product markets; organizational - to create an organizational structure of the enterprise, to allocate functional departments, services, stores and departments of the enterprise system; organize an information system within the enterprise, provide direct feedback and meet the requirements of internal communication between structural units and governments at all levels [2].

You can choose a different set of management accounting objects, but in any case it must correspond to the main management goals.

The creation of this accounting system consists in the formation of a set of procedures that provide managers with information obtained from internal and external sources in order to make timely and effective decisions within their competence. The application of the principles of such accounting should take into account the peculiarities, business, goals and objectives of each organization. A number of factors influence the choice of the system: economy - industry conditions and specifics, organizational conditions, market conditions; organization - business structure, division of responsibilities, level of discipline, professionalism of employees and their ability to quickly adapt to a new environment; legal - the state of the legal basis of financial, commercial and labor activity; social - work dynamics, team mentality, values.

Components of accounting methods: general methods of object research, scientific methods, specific methods and techniques [3].

Ukrainian legislation requires every business to keep accounting records. Making management decisions objectively requires specialized accounting, which can be combined with financial accounting or create a separate department. In most of our enterprises, the management accounting system is integrated into the financial accounting system.

Creating value in the accounting system is the "production" of key information that provides competitive advantages to any enterprise.

Given that key information in terms of market relations is an important resource, an accountant in the modern sense is a strategic manager or business partner of an organization's head.

In the modern understanding of the phrase "management accounting", greater emphasis is placed on "management", since the organization and methodology of this type of accounting is aimed at solving exactly such problems [2].

In addition, the management accounting system assesses whether decisions at all levels of government are consistent with the overall business strategy. It includes the following elements: grouping of costs by project and element; measurement and evaluation of costs for the use of production resources; production process control; the order in which the cost is included in the cost price; internal and external reporting.

According to the degree of interconnection of financial and management accounting, there is an autonomous and integrated system. Integrated system - combines financial and management accounting with the use of accounting accounts.

Comprehensive accounting assesses the activity and financial position of the enterprise. The integrated system is effective for enterprises with a small volume of production and homogeneity of products. An autonomous system is a separate creation of management and financial accounting systems.

According to cost effectiveness, it is divided into actual cost accounting systems and standardized systems. A standardized cost accounting system involves setting standards and costing, determining costs that deviate from standards. Actual costing systems generate information that is used to calculate costs and profits.

As for the completeness of cost accounting, a distinction is made between the system of accounting for full and partial costs. The basis of the grouping of total costs is their division into direct and indirect costs. Direct costs are included in the cost of certain types of products, and indirect costs are distributed among types of products based on the selected allocation base. In the case of partial costing, direct costs are included in the cost of certain products, and indirect costs are reimbursed from gross income.

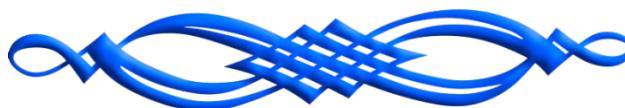
Management accounting is an integral part of any successful company. Each enterprise has several types of accounting that work successfully: administrative; Accounting; financial [3].

So, in my opinion, management accounting is an important auxiliary accounting system to satisfy the management system. Its data is used for forecasting the cost of production, finding ways to reduce costs and product prices. Such accounting is not regulated and its management method depends on the needs of a specific enterprise.

It is an integral part of the financial system. Effective management of institutions or enterprises is impossible without a large-scale approach to the organization of financial management.

References

1. Управлінський облік: навчальний посібник / МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; уклад. О. А. Дем'янишина. Умань : Візаві, 2019. 216 с.
2. Косташ Т. В., Шелюжак І. Г. Формування системи управлінського обліку на підприємстві. Економічна ефективність. 2021. №5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2021/80.pdf
3. Дем'янишина О. А. Організація і методика обліку розрахункових операцій на підприємстві. *Економічні горизонти*. 2018. 2(5). 69 – 75. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(5\).2018.140677](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(5).2018.140677).

Ірина Перезова,

*д.е.н., проф., завідувач кафедри підприємництва та маркетингу
Івано-Франківський національний університет нафти і газу*

Петро Гринів,

аспірант

Івано-Франківський національний університет нафти і газу

Георгій Перезов,

*здобувач вищої освіти кафедри підприємництва та маркетингу
Івано-Франківський національний університет нафти і газу*

ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ОСНОВИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Термін «епістемологія» походить від грецької мови, це наука про знання або наука про пізнання. Епістемологічними проблемами займалися вже Сократ, Платон і Арістотель, хоча назва цієї галузі філософії бере свій початок із середини XIX ст. З розвитком філософії науки та емпіричних наук епістемологічна проблематика перестала належати лише до філософського дискурсу [1]. У кожній науці, з огляду на широту і складність проблем дослідження, здійснюється методологічна та епістемологічна рефлексія, вибираються напрями, які мають допомогти в отриманні пізнавальних і практичних результатів. Соціальні науки, що мають справу зі складними науковими проблемами, часто без чітких критеріїв для вимірювання епістемологічної цінності, виявляють особливу потребу в критичній когнітивній рефлексії. [2]. Якщо ми не в змозі створити універсальну теорію пізнання, що охоплює всі епістемологічні проблеми в області соціальних наук, ми можемо піддатися спокусі поміркувати про когнітивні припущення, що сприяють розвитку. Епістемологія з метатеорії знання стає когнітивною саморефлексією.

Менеджмент, як наука повинен мати добре встановлені когнітивні основи та відповідати критеріям цінності знань. Філософія пізнання, перенесена у світ управлінських наук, складається з онтології, епістемології та методології [3].

Онтологія визначає основу для функціонування організації, яка сприймається в реалістичних або конвенціоналістичних термінах). Пістемологія займається вивченням організацій. Методологія передбачає методи навчання та вдосконалення управління. Розрізняємо когнітивні та прагматичні методи. Дилеми аксіології та управлінської етики представлені на рисунку 1.

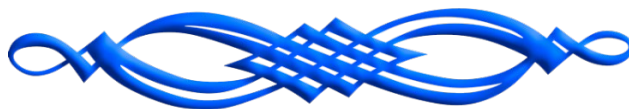
Рис. 1. Рівні знань в організації та управлінні

Онтологія організації та управління стосується самого існування організації або процесів її управління. Епістемологія розглядає відомі організації і методи управління. Методологія наук про управління створює основу для вивчення та вдосконалення дискурсу. Методологічні питання стосуються епістемологічних і прагматичних аспектів. Аксиологія та етика управління зосереджуються на вивченні взаємозв'язку між пізнанням і оцінкою. Досліджувані проблеми можуть впливати на природу когнітивних питань, морально-прагматичних дилем проблеми організаційної деонтології.

Список використаних джерел:

1. Adorno T.W. (2014). *Against epistemology: A metacritique*, John Wiley & Sons.
2. Roos J., Von Krogh G. (2016). *Organizational epistemology*, Springer.
3. Klakegg O.J. (2016). *Ontology and epistemology [w:] B. Pasian (red.), Designs, methods and practices for research of project management*, Routledge

Олена Петришена

*викладач, майстер виробничого навчання
ВСП «Хмельницький торгово-економічний
фаховий коледж державного
торгово-економічного університету»*

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Готельна справа в Україні зародилася в XII-XIII ст. завдячуючи географічному положенню між Заходом і Сходом, Північчю та Півднем ставши центром, де перехрещувались торговельні шляхи. Підтримуючи торговельні релігійні та культурні відносини між Заходом та Сходом.

Розвиток готельної індустрії Подільського регіону відбувається завдяки перетину торговельних шляхів, між Україною та Європою – це сприяє розвитку туристично-готельної індустрії та економіки, освіти, культури, стрімко зростає кількість промислових підприємств підвищується оборот коштів, що відіграє важливу роль в зовнішній торгівлі краю.

За визначенням М. Грушевський «Поділля було новотвором, яке з'явилося унаслідок відлучення від давньої Теробовельської землі Королівства русі, частину якої – Теробовельщину – захопив король Польщі Казимир III та приєднав до Галичини в 1349 році» [2 с. 24].

Заповідь київського князя Володимира Мономаха у своєму "Поученні" до синів своїх, *добре приймати гостей, виановувати їх, тому що ці люди, "мимо ходячи", рознесуть по світу добру або лиху вість*[1 с. 41].

Слово "гостинність" (фр. hospice) – притулок подорожніх, благодійний дім. Термін "гостинність" введений в 1982 р. на конференції національних асоціацій готелів[3].

Гостинність як науковий термін визначає систему заходів та порядок їх здійснення з метою задоволення найрізноманітніших побутових, господарських і культурних запитів гостей туристських підприємств, їх запобігливого обслуговування, надання низки послуг.

Гостинність - сфера готельного й ресторанного бізнесу є провідним чинником і базою величезної індустрії туризму [4].

Індустрія гостинності - це індустрія, що працює на благо людей. Це – потужний механізм, що активно функціонує та розвивається, вимагаючи при цьому максимальної підтримки з боку держави та більших інвестицій.

Тенденції розвитку закладів ресторанного господарства Подільського регіону в умовах сьогодення.

У перші місяці війни готельний бізнес України фактично завмер, країна, регіон, місто, мешканці та підприємці перебували в постійному русі приймаючи біженців з Східних міст України, тенденцій для розвитку в умовах військового стану не було[5].

У центральній, південній та східній частинах країни показник відмов від бронювання виріс до 85-98%, або взагалі зник. Туристичний потік гостей зупинився, усі заплановані інвестиції й туристичні бізнес-поїздки довелося скасувати, та не дивлячись на усі труднощі для бізнесу всі свідомі українці та підприємці прийняли активну участь у волонтерстві.

Через небезпеку спрямовану російською агресією сотні тисяч людей виїжджали з рідних міст на захід України, місто надавало притулок і приймали цілодобово переселенців зі Сходу країни розміщуючи їх в закладах безкоштовно та забезпечували надання послуги з харчування.

За ініціативи міської влади створений Штаб допомоги вимушеним переселенцям та Соціальний готель яким скористались сотні осіб зі Сходу, частину переселенців переселили в рекреаційний центр «Берег Надії» в селі Головченці, де їх розмістили, забезпечили харчуванням та оздоровили [5].

Готелі та ресторани міста Хмельницького активно приєднались до волонтерської діяльності («СВ-Клуб», «Цукерня Потоцьких», р-н Жовтневий, р-н «Ізюм», р-н «Forrest», Royal Hotel), що не лишилися осторонь та надавали притулок для тимчасових переселенців та організовували послуги з харчування.

Власників закладів розміщення надавали житло переселенцям безкоштовно, готували гарячими обідами та вечерями також безкоштовно за рахунок волонтерів та міських організацій кількості відвідувачів сягала до 900- 1200 осіб за добу. В цілому заклади готельного господарства втратили увесь дохід та працювали в збиток виплачуючи заробітні плати працівникам, що виходили на роботу для організації волонтерської роботи, оплату комунальних послуг. Інші заклади взагалі закрилися через бойові дії та окупацію територій більшість готелів призупинили роботу[5].

Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності в Україні диктують умови сьогодення, що спрямовані низкою чинників:

- економічна криза в Україні та Європі зумовлена військовою агресією росії;

- стан фінансово-банківської системи в умовах військового стану в країні;
- обмежена платоспроможність частини населення;
- інфляція.
- зріст цін на продукти харчування, паливо;
- проблеми зі світлом.

"Міська влада планує спільно з рестораторами зробити умовних 50 пунктів, в яких можна буде в разі блекауту підзарядитись, а також отримати доступ до Інтернету.

Заклад що беруть участь у програмі, будуть опубліковані, щоб споживачі готельно-ресторанних послуг знали, що цей заклад отримав компенсацію і туди можна прийти та отримати послуги, так як заклад частково отримав відшкодування вартості придбаних генераторів, що є допомогою від міської ради для закладів готельно-ресторанного бізнесу.

Стан сфери послуг не відповідає потенційним можливостям держави в час зумовлений військовою агресією росії.

Готельний бізнес України має сприятиме презентаціям регіональних інвестиційних ідей та проєктів, проєктування закладів для оздоровлення та реабілітації військових, перспективні умови для потенційних інвесторів, розвитку франчайзних мереж, інвестуванню в рекреаційний і санаторно-курортний сектор, формуванню маркетингових систем:

- представники державних та закордонних організацій, асоціації, які безпосередньо приймуть участь у створенні стратегії розвитку галузі у повоєнний час;
- органи, які сприяють розвитку індустрії гостинності;
- керівників засобів розміщення, підприємств харчування;
- керівників туристичних організацій;
- відомих фахівців та професіоналів галузі;
- осіб та організації, які сприяють забезпеченню готелів та ресторанів товарами та послугами.

Створюючи в Україні індустрію туризму, намагаючись гідно увійти до міжнародного ринку туристичних послуг, необхідно реконструювати діючі, будувати нові сучасні підприємства ресторанного господарства, здатні конкурувати з кращими ресторанами світу, завоювати авторитет і популярність серед кращих рестораторів на світовому ринку [4].

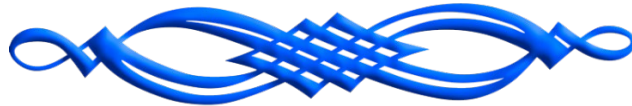
Туристична індустрія України має у складовій структурі готельного господарства України, такі форми як мотелі, кемпінги, молодіжні бази, надзвичайно поширені в інших країнах, що в Україні практично не розвинуті.

Безперечно, готельний бізнес в Україні залишається привабливим об'єктом інвестування. Вкладаючи кошти в нерухомість уже зараз, можна порахувати на дохід 10–15% річних. Середня окупність проєкту становитиме 7–8 років за умови заповнюваності закладу розміщення на 55–65%. У такому режимі готельний бізнес може працювати роками. Питання лише в операційній рентабельності, на яку впливає курс долара, й нестабільності цін.

Отже, коли велика війна закінчиться Перемогою України, сподіваємось на повноцінне відновлення ринку протягом 2-3 років, так як кожен мешканець світу буде вважати за потрібне побувати в такій величній країні як Україна. «Україна як світовий бренд», що захищається від російської агресії за увесь світ, відбудова країни стане сприятливою для інвестицій, та допоможе привернути іноземних туристів.

Список використаних джерел:

1. «Повчання» Володимира Мономаха початку XI ст. у списку 1377 року
2. Німчук В. Хрестоматія з історії української мови X-XIII ст. НАН України. Інститут української мови. Київ; Житомир: Полісся, 2015. с. 150-155. (Зібрання пам'яток української мови найдавнішого періоду (X- XIII ст.). Назва обкл.: Історія української мови. Хрестоматія X XIII ст
3. Грушевський М. Історія України-Руси. Т. V. С. 24
4. https://pidru4niki.com/16280414/turizm/rozvitok_gotelnoyi_spravi_ukrayini
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
6. https://tourlib.net/books_ukr/nechauk12.htm#:~:text=
7. <https://studfile.net/preview/5265686/page:4/>
8. <https://suspilne.media/213337-hmelnickij-stab-dopomogi-ak-pracue-i-aki-mae-potrebi/>

Олександр Платухін

аспірант кафедри митної справи і фінансових послуг,

Науковий керівник: Світлана Ачкасова,

к.е.н., доцент, доцент кафедри митної справи і фінансових послуг

ХНЕУ ім. С. Кузнеця,

м. Харків

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА»

Поняття капітал має широке визначення в економіці в залежності від прикметника з яким вживається. Так, є інтелектуальний капітал, що об'єднує людський, організаційний, споживчий капітали. Виробничий (реальний), грошовий, фінансовий, власний, запозичений, позиковий капітали.

Усі ці складові лягають в основу функціонування будь якого підприємства. Від ефективності поєднання, використання і подальшого управління усіма видами капіталів залежить економічний результат діяльності підприємства. Який, у свою чергу, надає можливість нарощувати усі перелічені капітали та забезпечувати зростання доходу, і як наслідок прибутку.

Я.П. Іщенко визначає, що власний капітал – це сукупність економічних благ у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які залучаються до економічного процесу діяльності суб'єкта господарювання без визначення терміну повернення їх власникам і здатні генерувати доходи [1].

Л.І. Катан розглядає власний капітал, як певне вираження фінансових відносин, що виникають між акціонерним товариством (корпорацією) та іншими суб'єктами господарювання з приводу його формування та використання [2].

Т.М. Королюк у своїй роботі доходить висновку, що власний капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції [3].

О.А. Нужна розцінює власний капітал, загальну вартість власних засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів [4].

В.В. Сопко під поняттям власний капітал розуміє суму власних коштів підприємства, отримана в результаті його діяльності, або від власників (учасників) у вигляді внесків, придбаних акцій, паїв тощо, або залишена на підприємстві безоплатно [5].

А.В. Хмелевська та Г.М. Незборецька у своїй праці дають наступне визначення власному капіталу – це модифікована величина заборгованості підприємства його засновникам у розмірі вартості активів, які ним забезпечуються [6].

Олександр Лаврик у своїй роботі зазначає, що власний капітал суб'єкта господарювання є основним джерелом формування прибутку і доходів його власників як у перспективному так і в поточному періоді, його розмір та динаміка змін показує рівень ефективності підприємницької діяльності [7].

Існуючі визначення поняття власний капітал підприємства відрізняються у визначенні сутності, проте не включають чотири компоненти визначення сутності поняття одночасно.

Тому, доречним є узагальнення визначення поняття за чотирма компонентами для удосконалення процесу оцінювання та управління власним капіталом підприємства. Спробуємо надати визначення поняттю власний капітал підприємства з урахуванням наступних складових: ресурсної, організаційної, функціональної, результативної. Сформульоване за таким підходом визначення поняття відобразатиме суть власного капіталу у цілому.

Безумовно погоджуюсь з Т.М. Королюк, що власний капітал є необхідним фактором виробництва [3]. Проте, у світовій практиці наявні приклади, коли бізнес створювався на запозиченому грошовому та матеріальному капіталах і ставав успішним. А значить, власний капітал може виражатись не лише в матеріальних активах, а і в репутаційній, соціальній, організаційній, технологічній формах.

Я.П. Іщенко доречно підкреслює у своєму визначенні, що власний капітал формується із сукупності економічних благ у грошовій, матеріальній формах, так і в нематеріальній формі [1]. У цілому науковий підхід до розгляду власного капіталу підприємства Я.П. Іщенко є близьким мені за суттю і змістом. Адже він один з перших хто звертає у вагу на нематеріальні форми власного капіталу.

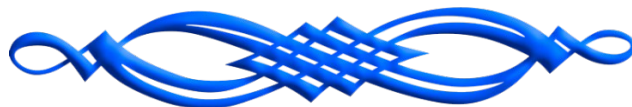
Таким чином, я доходжу власного висновку, що власний капітал підприємства - це сукупність економічних благ залучених на безповоротній основі та отриманих в результаті господарської діяльності, задіяні в економічному процесі діяльності, є необхідним фактором виробництва і здатні

генерувати доходи. Ефективність управління капіталом підприємства полягає у співвідношенні згенерованого доходу до обсягу залучених економічних благ.

Список використаних джерел:

1. Іщенко Я.П., Галайда Л.В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства / Я.П. Іщенко, Л.В. Галайда // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 146–148.
2. Катан Л.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування / Л.І. Катан // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2014. – № 6. – С. 38–44.
3. Королюк Т.М. Облік власного капіталу й аналіз його впливу на інвестиційну привабливість акціонерних товариств : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.06.04 «Бухгалт. облік, аналіз та аудит» / Т.М. Королюк. – К., 2005. – 22 с.
4. Нужна О. Власний капітал сільськогосподарських підприємств: трактування, класифікація, структура / О. Нужна // Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2012. – Вип. 9(33). – Ч. 2. – С. 498–507.
5. Сопко В.В. Власний капітал акціонерних товариств: особливості визначення та обліку / В.В. Сопко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2007. – Вип. 17.6. – С. 246–253.
6. Хмелевська А.В., Незборецька Г.М. Власний капітал за атрибутами об'єкту бухгалтерського обліку / А.В. Хмелевська, Г.М. Незборецька // Сталій розвиток економіки. – 2011. – № 2. – С. 192–194
7. Лаврик О. Формування власного капіталу та його значення у фінансовій діяльності суб'єкта господарювання / О. Лаврик // Економічний аналіз. – 2021. – Вип. № 1. – С. 296 – 305.

Сергій Пономаренко

студент ОС магістр

Науковий керівник: Світлана Коваль,

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

СОЦІАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Розроблення та реалізація соціальної політики є одним із важливих завдань кожної держави. Соціальна політика спрямована на підтримання соціально вразливих верств населення, подолання майнової нерівності та розв'язання інших соціальних проблем суспільства. Реалізація поставлених завдань переважно здійснюється за рахунок бюджетних коштів. Як зазначає О. Длугопольський: «Ресурси, зосереджені у державному та місцевих бюджетах, – це не лише джерело формування доходів значної частини населення, зайнятого

у бюджетній сфері, а й фінансове підґрунтя для реалізації бюджетних програм, спрямованих на забезпечення соціального захисту населення і підтримку його доходів, фінансування найважливіших суспільних послуг, які визначають якість життя» [1, с. 42].

На думку Ю. Радіонова, «соціально-економічний контекст розвитку означає поліпшення життя людей через удосконалення освіти, збільшення доходів, набуття навичок, зайнятість. Це процес економічних і соціальних трансформацій, заснованих на культурно-екологічних факторах» [2, с. 212]. На практиці, фінансування переважної більшості видатків соціального призначення здійснюється саме через місцеві бюджети, що закріплено «Європейською хартією про місцеве самоврядування» [3] у якій вказано, що реалізація соціальної функції держави певною мірою має бути покладено на інституції, котрі максимально наближені до громадян, іншими словами на органи місцевого самоврядування

Соціальний захист населення на здійснюються у формі видатків бюджету на численні грошові допомоги соціально незахищеним громадянам, котрі в силу певних причин не можуть забезпечити свою життєдіяльність.

Видатками бюджету соціального спрямування є також такі, що спрямовані на фінансування закладів соціально-культурної сфери. До них належать видатки на охорону здоров'я, освіту, духовний та фізичний розвиток населення. У сучасних умовах місцеві бюджети є основним джерелом фінансового забезпечення закладів соціально-культурної сфери [4, с. 31].

Реалізація соціальної функції держави значною мірою здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів. Аналіз динаміки та структури видатків соціального призначення місцевих бюджетів України дозволяє визначити їх роль у видатках бюджетів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка та структура видатків соціального призначення місцевих бюджетів України за 2019–2021 рр.

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.	
	Обсяг, млрд. грн.	Питома вага, %	Обсяг, млрд. грн..	Питома вага, %	Обсяг, млрд. грн.	Питома вага, %
Освіта	187,1	33,1	199,4	41,7	249,1	43,7
Охорона здоров'я	89,8	15,9	50,9	10,6	33,1	5,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	103,2	18,2	24	5,0	28,1	4,9
Духовний і фізичний розвиток	21,6	3,8	21,9	4,6	27,4	4,8
Разом видатків соціального спрямування	401,7	71,0	296,2	62,0	337,7	59,3
Всього видатків	566,2	100,0	478,1	100,0	569,4	100,0

Складено та розраховано на основі: [5]

Оцінка показників табл. 1 дозволяє зробити висновок, що понад половину усіх коштів місцевих бюджетів України має соціальне спрямування. Так, питома вага цієї групи видатків упродовж 2019 –2021 рр. становила 59,3–71,0%. При цьому, частка видатків соціального спрямування місцевих бюджетів України знизилась, що пов'язано із зміною механізму бюджетного фінансування соціальних програм.

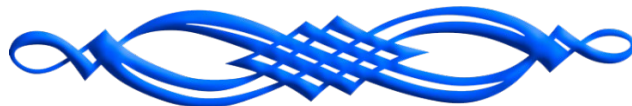
Як бачимо, серед видатків соціального спрямування місцевих бюджетів України вирізняються видатки на розвиток освіти (33,1–43,7%): їх обсяг та питома вага стабільно зростали, що є позитивним, оскільки вкладання коштів у людський капітал є основою для подальшого інноваційного розвитку економіки країни. Реалізація заходів спрямованих на подальший розвиток закладів освіти є неможливим без фінансової бази, яку формують бюджетні кошти.

Видатки місцевих бюджетів України пов'язані із наданням послуг соціального захисту та соціального забезпечення складала 4,9–18,2% від загального обсягу видатків, на фінансування системи охорони здоров'я – 5,8–15,9%, духовний і фізичний розвиток – 3,8–4,8% (див. табл. 1).

Підсумовуючи зауважимо, що видатки місцевих бюджетів України, які мають соціальне спрямування є одними із визначальних факторів, які впливають на рівень життя населення, на можливості освітнього та культурного розвитку особистості, підтримання здоров'я та задоволення життєвих потреб вразливих верств громадян.

Список використаних джерел:

1. Длугопольський О., Козар А. Аналіз бюджетних витрат на соціальний захист населення: виклики пандемії COVID-19. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3. С. 38–64.
2. Радіонов Ю.Д. Формування видатків бюджету: монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 616 с.
3. Європейська хартія про місцеве самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text.
4. Заруцька О. П., Качула С. В. Фінансова самостійність місцевих бюджетів як підґрунтя їх стійкості в умовах бюджетної децентралізації. *Агросвіт*. 2021. № 18. С. 28–35.
5. *Бюджет для громадян: Місцеві бюджети*. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>

Анастасія Рабченюк

Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник: Герчаківський С.Д.,

к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМАТИКА КОНФЛІКТНОСТІ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Податково-митні конфлікти в системі фіскальних правовідносин посідають особливе місце, оскільки виникають щодо реалізації належних повноважень митних органів із залученням громадян до виконання податкових обов'язків, унаслідок оспорування відповідного податкового акта про це або неналежного його виконання. Будь-які податково-митні конфлікти мають своє коріння. Як правило, це результати податкових перевірок, дії податкових органів зі стягнення поточних недоїмок (пені, штрафів), дії (бездіяльність) податкових органів, результатів митного контролю тощо.

Отже, податково-митні конфлікти виникають, реалізуються, змінюються і припиняються на підставі певного комплексу різних за змістом взаємозалежних юридичних явищ, взаємодія яких припускає розвиток правовідносин. Податково-митні конфлікти можуть змінюватися під впливом:

а) нормативних засад, за яких норми права регулюють сферу податкових та митних правовідносин;

б) правосуб'єктних основ, що характеризують здатність особи до участі у правовідносинах (досягнення віку тощо);

в) фактичних основ - основ виникнення, зміни чи припинення податкових правовідносин, податкових спорів, що базуються на юридичних фактах.

Основними підставами виникнення податково-митних конфліктів є:

- небажання платником податків виконувати зобов'язання щодо сплати у бюджеті або державні цільові фонди відповідної суми коштів у порядку та у строки, визначені чинним законодавством України;

- зловживання посадових осіб митних органів при виконанні владних повноважень;

- порушення норм та порядку проведення податкових перевірок; донарахування податків, застосування штрафних санкцій тощо.

Функціонування митної служби на нинішньому етапі спрямовано на виконання фіскальної функції, водночас її діяльність орієнтована на правоохоронну практику, переважно для забезпечення повноти надходжень митних податків та зборів у бюджет держави й недопущення порушень митних правил. Митний контроль та правоохоронна діяльність митних органів поширюються на переважну частину взаємодії митних органів з громадянами та суб'єктами ЗЕД, саме це формує уявлення пересічних громадян про митницю.

Можна сказати, що митник постійно перебуває в конфліктних ситуаціях. З одного боку, він залучений у дисфункціональні конфлікти, якоюсь мірою нав'язані даною системою керування та адміністративними функціями, тобто зовнішні. З іншого - бере участь у конфліктах, які можуть бути наслідком

допущених у процесі митного контролю помилок: на митниці дратівний фактор діє набагато сильніше, ніж в інших підсистемах суспільного життя.

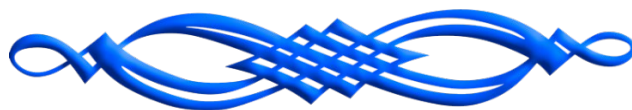
В 2015-му і 2016-му найвищі показники скарг також були зафіксовані в четвертому кварталі, але їх було не більше 275. Лідерами за кількістю скарг стали податкові та митні органи - 523, за ними розташувалися державні регулятори - 47, поліція - 27, органи місцевої влади - 26, прокуратура – 22 і т.д.

В митній системі існує відповідний механізм отримання інформації щодо проблемних ситуацій між митниками і громадянами, який дозволяє адекватно реагувати в разі підтвердження неправомірної поведінки представників митних органів.

Запобігання корупційним злочинам у сфері здійснення митних процедур полягає у реформуванні митної системи за міжнародними стандартами безпеки і прозорості, створенні умов для легального ведення зовнішньоекономічної діяльності, запровадженні національної системи доброчесності, а також зменшенні розмірів митного шахрайства, контрабанди та інших негативних явищ, пов'язаних із корупцією. Загальносоціальне запобігання корупційним злочинам у сфері здійснення митних процедур пропонуємо проводити за такими стратегічними напрямками: забезпечення сталого економічного розвитку й активізації зовнішньої торгівлі; системної реалізації антикорупційної політики держави; реформування державної митної справи й управління митними органами; формування культури доброчесності та негативного ставлення до корупції у суспільстві.

Новації для вітчизняного митного законодавства носять досить рішучий та кардинальний характер, що дозволить одночасно за рахунок формування системи міцної довіри між митницею та економічними операторами побудувати ефективну систему митного контролю, яка б враховувала інтереси як бізнесу (щодо спрощення митних формальностей), так і державних контролюючих органів (щодо забезпечення національної безпеки), а також сприятиме мінімізації конфліктів, які виникають в митній сфері.

Сьогодні митне законодавство більшості зарубіжних країн побудоване на загальній правовій основі - положеннях Кіотської конвенції, Рамкових стандартах ВМО, ряді багатосторонніх міжнародних договорів. Як наслідок, митна справа в багатьох країнах має однакову організаційно-правову базу, хоча й має свої особливості, зумовлені певними (але не з принципових питань) відмінностями національних законодавств. ВМО та інші авторитетні міжнародні організації формують єдині міжнародні стандарти і норми, які суверенні держави не можуть не враховувати при формуванні національних законодавств у сфері зовнішньоторговельного та митного регулювання.

Олександр Решетюк,

здобувач освіти ВСП

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: Олена Бачинська,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних дисциплін,

м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Соціально-економічний розвиток України сьогодні знаходиться у дуже складаних умовах, адже збіглися відразу кілька світових криз (продовольча, торговельна, паливна, економічна, інституційна, політична, безпекова, системна), і це робить становище та перспективи будь-кого з глобальних суб'єктів практично непередбачуваними, утім відкриваючи кожному з них широкі можливості для багатофакторних змін. Війна в Україні стала черговим потужним фактором, що засвідчує кризу глобалізації як процесу всесвітніх економічної, політичної та культурно-ціннісної інтеграції і уніфікації [1]. Глобальні ризики, виклики та мегатренди соціально-економічного розвитку України сьогодні формують національну стратегічну політику формування стійкої соціально-економічної системи.

Повномасштабне російське вторгнення в Україну стало тригером політизації усієї системи міжнародних економічних відносин. Воно завдало серйозного удару по глобальному нормативному порядку Великої Європи, яка вже з 2014 р. перебуває у глибокій кризі [1].

В цих умовах міжнародної суспільно-політичної нестабільності, стійкість соціально-економічних систем більшості країн світу знижується, а особливо це стосується України, відновлювальні драйвери її національної системи є менш адаптивними в умовах різного роду глобальних викликів і загроз.

Руйнуються світові економічні захисні механізми, застосовується глобальний інформаційний моніторинг, тотальна транспарентність слабкіших економік. Світова економіка, що глобалізується, стає дедалі більше нестабільною, схильною як до циклічних криз, так і криз нециклічного характеру [2]. Крім того Белорус О.Г. застерігав [2]: «дезінтеграція старої світової фінансової системи (Бреттон-Вудські угоди) і можливості інформаційної революції відкрили шлях формуванню спекулятивної фінансової економіки.

Вагомим ризиком стійкості соціально-економічних систем в умовах загострення воєнних конфліктів є зростання процесів міграції за межі традиційних країн проживання з одночасним збільшенням чисельності внутрішньо переміщених осіб. Така глобальна світова тенденція загострилась в Україні через війну, що розпочалася в результаті збройної агресії Російської Федерації 24 лютого 2022 р.

Наслідками вторгнення РФ в Україну стають численні та масштабні пошкодження інфраструктури в регіонах і містах країни, що, у свою чергу, призводить до виникнення загроз екологічної безпеці, включаючи, зокрема [3]:

- загрозу аварійного забруднення річок через завдану шкоду системам інфраструктури та комунікаціям міст і населених пунктів України;
- загрозу локального забруднення підземних і поверхневих вод унаслідок масштабних розливів нафтопродуктів з підірваних резервуарів та від знищеної техніки, а також через інші бойові дії;
- загрозу забруднення повітря через пожежі, викликані обстрілами;
- загрозу забруднення ґрунтів знищеною військовою технікою і боєприпасами, розірваними ракетами і авіабомбами, хімічними речовинами (у тому числі важкими металами), а також забруднення, порушення й втрати земельного фонду внаслідок використання агресором снарядів з білим фосфором.

Крім наведених негативних наслідків війни накладаються незворотні негативні впливи на стан довкілля в окремих країнах, мегарегіонах у глобальному вимірі. Зокрема, за оцінками М. Хвесика до них насамперед віднесено такі [4]:

- скорочення площі природних екосистем (середньорічне зменшення 0,5–1,0 % загальної площі екосистем на суші та їх збереження на рівні, що не перевищує 37 %);
- виснаження озонового шару на 1-2 % за рік і зростання загальної площі озонових дір;
- зменшення площі лісів із швидкістю близько 13 млн га у рік;
- збільшення площі пустель (розширення площі посушливих земель до 40 % суші; зростання техногенного спустошення, токсичних пустель);
- «деградація» земель (зростання обсягів ерозії близько 24-25 млрд т у рік);
- підвищення рівня Світового океану (на 1-2 мм у рік);
- істотне скорочення біорізноманіття;
- зростання забрудненості питної води;
- зростання рівня радіоактивного та хімічного забруднення;
- погіршення якості життя та збільшення кількості нових захворювань.

До повномасштабного російського вторгнення в Україну більше половини пшениці, що постачалася потребуючим країнам у рамках Всесвітньої продовольчої програми ООН, походило з України [5]. Також Україна традиційно є одним з провідних світових експортерів ячменю, кукурудзи, соняшникової олії. У результаті руйнування інфраструктури поставок і воєнної блокади Росією українських морських портів близько половини українського експорту зернових наразі не може потрапити до споживачів [6], що послужило каталізатором зростання світових цін на продовольство і серйозно загостило глобальну продовольчу ситуацію.

В сьогоденнішніх умовах війна, є тим глобальним чинником нестабільності (після пандемії COVID19), що руйнує еволюційний характер соціально-

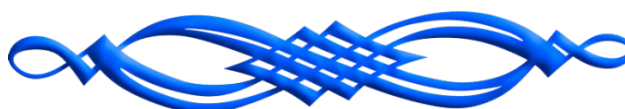

економічної трансформації чи розвитку країни, а тому необхідно актуалізувати стратегічні політику збереження стійкості національної соціально-економічної системи, зокрема враховуючи наступні пріоритети [6]: збереження суверенітету і відновлення територіальної цілісності України; створення умов для відновлення нормальної життєдіяльності держави й суспільства, відбудови інфраструктури та економіки; відновлення прав і свобод людини; захист і відновлення навколишнього середовища від наслідків воєнних дій; збереження культурної спадщини; збереження і розвиток наукового потенціалу України в умовах воєнних втрат та масової еміграції; покарання держави-агресора та воєнних злочинців; правове забезпечення курсу України на вступ до ЄС.

Загалом не лише війна, а й тенденція до постглобалізації прискорили розгортання низки соціально-економічних та суспільно-політичних процесів, які супроводжуються скороченням обсягів міжнародної торгівлі, переорієнтацією та зменшенням величини потоків міжнародного туризму, впровадженням протекційних заходів щодо розвитку економіки та орієнтацією на розширення внутрішнього ринку товарів та послуг.

Список використаних джерел:

1. Піляєв І.С. Трансформація глобалізаційних процесів у контексті наслідків повномасштабного російського вторгнення в Україну. Економіка України. 2022. № 7. С. 03-20.
2. Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля за 4-10 травня 2022 року. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/news/39210.html>.
3. Хвесик М.А. Еколого-економічне регулювання природокористування в системі глобальних стратегій розвитку. Регіональна економіка. 2008. № 1 (47). С. 64–67.
4. Beasley D. The Ukraine war could leave hundreds of millions hungry around the world. [Electronic resource] The Washington Retrieved from: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/03/07/ukraine-warhunger-united-nations-world-food-programme/>
5. Farge E. Nearly 25 million tonnes of grain stuck in Ukraine, says UN food agency. Retrieved from: <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-un-grains-idAFKCN2MS0PX>
6. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. К: НАН України, 2022. 552 с.

Ігор Rogovський
студент ОС магістр
Науковий керівник: Володимир Горин,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ПРОБЛЕМИ ПОСИЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

Ефективність бюджетної політики на місцевому рівні залежить від цілого комплексу чинників ендо- та екзогенного характеру, специфіки економічної ситуації в країні загалом та регіоні, перебігу суспільно-політичних процесів, зовнішньополітичної активності та ін. Навіть найбільш дієві та інноваційні інструменти публічного управління можуть проявитись як неефективні при їх непередуманому використанні. Вагомим чинником ефективності реалізації бюджетної політики є забезпечення її комплексного й стратегічно виваженого характеру, адже розрізненість управлінських дій в управлінні бюджетними ресурсами може нівелювати увесь корисний задум. Забезпечення стратегічного характеру бюджетної політики не тільки створює середовище для оптимізації видатків бюджету у секторальному, територіальному вимірі, але й допомагає мінімізувати вплив екстрактивних суспільних інститутів, таких як політична кон'юнктура, лобізм, корупція на визначення пріоритетів бюджетної політики, в тому числі щодо перерозподілу структури видатків бюджету чи застосування бюджетно-фіскального інструментарію.

Забезпечення ефективності бюджетної політики є складним завданням, вирішення якого має передбачати управлінські рішення у різних напрямках. Одним із цих напрямів є вдосконалення бюджетного планування у контексті посилення його стратегічного характеру, що дасть можливість досягти так званої «попередньої» ефективності бюджетної політики, коли через застосування стратегічного і програмно-цільового планування будуть поставлені обґрунтовані цілі бюджетної політики та сплановані напрями використання коштів бюджету, що дасть підстави очікувати вагомих результатів щодо забезпечення соціального розвитку.

У практиці країн з ефективним публічним сектором утвердилась модель розробки пріоритетів бюджетної політики на основі стратегічного планування розвитку, середньострокового бюджетування, інтегрованого у систему загальнодержавного планування. Проте, застосування стратегічного підходу у бюджетній політиці є проблемним питанням. Його складність обумовлюється комплексом причин: відсутністю в країні належним чином організованого макроекономічного прогнозування та програмування; превалювання поточних завдань над довгостроковими цілями; відсутністю затвердженої стратегії розвитку країни, внаслідок чого розробка стратегічних цілей розвитку окремих сфер чи ланок економіки позбавлена орієнтирів. До 2020 року основним документом стратегічного розвитку країни була Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»,

а розроблена на його заміну Стратегія сталого розвитку України до 2030 року знята з розгляду. Відтак, єдиним документом стратегічного розвитку на теперішній час в Україні є Цілі сталого розвитку України до 2030 року – рамковий документ, який більше схожий на політичну декларацію, ніж на ґрунтовну аналітичну розробку. Проте, стратегічними орієнтирами розвитку бюджетної політики на місцевому рівні можуть стати довгострокові цілі, які визначенні стратегічними документами регіонального розвитку, а з бюджетного законодавства – Стратегія реформування державного управління, *Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2021-2025 роки* та нормативно-правові акти, розроблені на реалізацію їхніх завдань.

Незважаючи на те, що усіх ланки бюджетної системи на теперішній час перейшли на програмно-цільовий метод бюджетування, практика застосування цього прогресивного методу бюджетного планування містить численні недоліки, пов'язані як з відсутністю досвіду фахівців з планування, так і з прогалинами у методології застосування. Традиційними проблемами складання бюджетних програм є їх формальний характер, «розмитість» визначених у них цілей та завдань, слабкий зв'язок між бюджетними програмами та стратегічними цілями розвитку, вибірковий характер показників ефективності, які також часто імітують результат (тобто такі, досягнення яких не потребує значних зусиль або може бути зманіпульоване чи сфальсифіковане); оцінювання ефективності через не релевантні, складно варійовані показники, із заниженими значеннями.

Необхідним кроком для підвищення ефективності бюджетного планування є посилення його строкового характеру, тобто перехід до середньострокового бюджетування. Таке рішення цілком обґрунтоване, зважаючи на те, що через бюджет реалізуються не тільки поточні, але й довгострокові завдання розвитку, в тому числі соціальної сфери. Завдяки середньостроковому бюджетуванню є можливість оптимізувати розподіл бюджетних ресурсів між галузями соціальної сфери, в економічному чи програмному вимірі. На думку Л. Карамушки, «переваги такого підходу до планування бюджетних показників комплексні: посилення послідовності та прогнозованості бюджетної політики через чітке визначення та поступове досягнення стратегічних цілей розвитку; безперервність бюджетного процесу; забезпечення оптимізації розподілу бюджетних ресурсів за різними критеріями; підвищення результативності виконання бюджету; посилення відповідальності розпорядників коштів бюджету за результати використання бюджетних ресурсів та досягнення поставлених цілей» [1, с. 86].

Проте, в Україні стратегічне бюджетування поки не набуло значного розвитку. Відтак, поточний характер планування видатків ставить під ризик можливість реалізації масштабних бюджетних програм, які забезпечують досягнення довгострокових цілей. Тривалий період отримання результату від виконання бюджетних програм нерідко дає підстави критично оцінювати саму програму та переглядати обсяги фінансування, якщо вона не демонструє значних результатів впродовж бюджетного року. Як засвідчив аналіз, для бюджетних програм середньострокового характеру притаманне щорічне коригування обсягів їх фінансування, що «зриває» строки виконання визначених у них заходів та утруднює можливість досягнення поставлених цілей. Через таку причину вагома

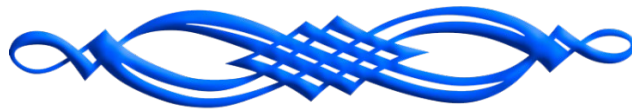

частина бюджетних програм в Україні має низьку ефективність реалізації. Перехід до середньострокового планування бюджетних програм знімає цю проблему, а також стає запобіжником кон'юнктурного перегляду складу та фінансування бюджетних програм при настанні політичних змін у владних інституціях.

Проте, найважливішим питанням вдосконалення бюджетного планування, що забезпечить передумови для проведення ефективної бюджетної політики є розробка об'єктивних методичних підходів до оцінки результатів виконання бюджетних програм з використанням реалістичних показників. Такі показники, на думку І. Сторонянської, «не повинні визначати результат одноразової дії або ж поточної діяльності відповідального виконавця програми, зважаючи на середньота довгостроковий характер дії бюджетних програм у соціальній сфері» [2, с. 352]. Погоджуючись з цією думкою вважаємо, що оцінювати необхідно не тільки результативність досягнення поставлених у програмі цілей та показників, але й сам зміст діяльності відповідального виконавця програми, тобто чи були поставлені вірно самі цілі, чи відповідають вони поняттю ефективної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Карамушка Л. Середньострокове планування видатків місцевих бюджетів. *Вісник КНТЕУ*. 2015. № 2. С. 85-95.
2. Сторонянська І., Возняк Г., Пелехатий А. Бюджетна політика розвитку регіонів України: особливості формування та реалізації. *Бізнес-інформ*. 2015. № 10. С. 348-353.

Андрій Сальченков

студент ОС фаховий молодший бакалавр

Науковий керівник: Олена Данильченко,

викладач

Класичний фаховий коледж СумДУ

м. Конотоп

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

За сучасних умов геополітичних перетворень та постійної нестабільності на світових фінансових і товарних ринках для національних економік гостро постало питання розроблення нової політики соціально-економічного розвитку.

Важким та водночас суперечливим процесом, в якому періоди прогресу змінюються періодами регресу та кооперують між собою різні позитивні і негативні фактори, називають соціально-економічним розвитком. У будь-якій країні розвиток економіки може призупинитися, а іноді навіть занепасти через військові та політичні конфлікти, екологічні катастрофи та через багато інших потрясінь, які буде зазнавати країна [7].

Основною метою нової політики в країні має стати утворення умов довготривалого економічного зростання на основі коригування організації

національного господарства з урахуванням сучасних тенденцій регіональної інтеграції та глобалізації.

Глобалізація являє собою невідпинний процес політико-економічного руху в напрямку створення світогосподарської системи з єдиною виробничою структурою і єдиним світовим фінансово-товарним ринком, у якому за деякими певними правилами і з урахуванням великої цінності на світовому рівні окремих держав та інтеграційних об'єднань переміщуються капітали, товари, послуги та трудові ресурси. За таких умов відбувається об'єднання нормативно-правового та соціально-політичного простору, а світові економічні стратегії узгоджуються власниками найбільших транснаціональних корпорацій.

Через утворення своєрідних політико-економічних механізмів структурної трансформації, регіоналізація має великий вплив на підвищення ефективності економік країн – членів інтеграційного об'єднання. Таким чином, з урахуванням усього переліченого в теперішніх умовах для підтримання стабільності світогосподарських процесів, а в першу чергу з метою розвитку різних національних соціально-економічних систем, без винятку урядові структури всіх країн світу, повинні зайнятися розробленням, опрацюванням та реалізацією нової політики соціально-економічного розвитку, яка насамперед вимагає створення нових теоретико-методологічних підходів.

Основним та більш переважним завданням соціально-економічного розвитку різних країн світу є подолання кризи на сучасних етапах та сучасних умовах, а також завдяки активізації інноваційно-інвестиційних процесів прискорити темпи економічного зростання, які матимуть неабиякий вплив на збільшення конкурентоспроможності країн [4].

Економічним зростанням називають збільшення вже існуючих обсягів виробництва національного продукту [6, с. 440]. При цьому для підтримки певного рівня економічного зростання потрібна постійна зміна структури валового внутрішнього продукту та національної економіки. Тому процес економічного зростання та супутні йому структурні зміни в економіці за своїм призначенням є процесом соціально-економічного розвитку країни.

При створенні стратегії розвитку головною проблемою є формування механізму перетворення сукупності соціально-господарських зв'язків у національній економіці, оскільки зв'язки, які вже існують в національній економіці, потрібно систематизувати таким чином, щоб національна економіка позбулася бідності та кризового стану і перейшла до періоду стрімкого зростання.

Виходячи з результатів проведених досліджень, можна назвати п'ять основних видів стратегій соціально-економічного розвитку.

Перша стратегія – це ліберальна стратегія розвитку [3, с.23-24]. Особливістю цієї системи є те, що розподіл ресурсів країни проводиться з використанням ринкових механізмів і більше того – з підлаштуванням національної економіки до тих напрямів, які вказує ринок.

Другим видом є стратегія відкритої економіки [1, с.27-57]. Як і ліберальна стратегія, вона акцентує увагу на розподілі ресурсів країни на ринку або в

приватному секторі. При цьому головна роль у підвищенні ефективності національної економіки приділяється експорту.

Третій вид стратегії - це стратегія індустріалізації [5, с.29-115]. Вона спрямована на стимулювання зростання національної економіки. Специфікою цієї стратегії є те, що в основу соціально-економічного розвитку держави закладено розширення виробничого сектору, а саме максимальний розвиток виробництва всієї системи національного господарства та засобів виробництва.

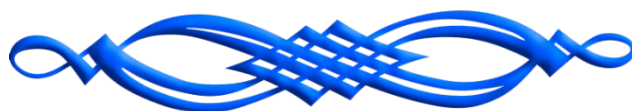
Четвертим видом стратегії соціально-економічного розвитку є стратегія сільськогосподарського розвитку («зелена революція»), яка спрямована на підвищення обсягів сільськогосподарського виробництва [8, с.3-20]. Досягненню цієї мети слугує науково-технічний прогрес, який пов'язаний із запровадженням високоврожайних культур.

П'ятий тип стратегії соціально-економічного розвитку – це перерозподільна стратегія або стратегія перерозподілу національного доходу [2, с.10-44]. Її метою є вдосконалення процесу розподілу та перерозподілу національного доходу і багатства, згладжування соціальної нерівності та в кінцевому результаті – ліквідація бідності.

Отже, запропоновані у методологічному підході стратегії розробки державної політики соціально-економічного розвитку можуть бути адаптовані до широкого кола обставин, структур та ситуацій, які властиві кожній конкретній національній соціально-економічній системі. Вони призначені для їх використання в якості практики управління процесами національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Бхагваті Д. Е. Сприяння торговельній стратегії: проблеми та докази. Дослідницький оглядач світового банку, 1988. 27–57 с.
2. Ведута О.М. Соціально ефективна економіка. М.: РЕА, 1999.254 с.
3. Ведута О.М. Стратегія та економічна політика держави. Академічний проспект, 2004. 456 с
4. Дикий О.В. Основні пріоритети та механізм стратегічного планування соціально - економічного розвитку регіонів. *Електронний журнал*. 2011. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=803>
5. Ерліх А. Дискусії про індустріалізацію. М.: Справа, 2010. 248 с.
6. Райзберг Б.А. *Словник економічних термінів* / ред Л.Ш. Лозовський. Айріс-прес, 2008. № 4. С. 480.
7. Тюха І.В. Соціально-економічний розвиток підприємства: сутність та видові прояви. *Електронний журнал*. 2012. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1195>
8. Шишков Ю.В. Виклики нової історичної доби. Вік глобалізації, 2012. 3–20 с.

Володимир Сидор,

здобувач освіти

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: Галина Сидор,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Зовнішньоекономічна діяльність регулюється за допомогою широкого спектра методів і заходів регулювання. На сьогодні надзвичайно потужними засобами впливу на міжнародну торгівлю є інструменти нетарифного регулювання. Вони все більше стають затребувані для застосування, проте мають певні недоліки. З огляду на це виникла потреба у виробленні пропозицій щодо удосконалення системи нетарифного регулювання. Насамперед необхідно виокремити пріоритетні напрями удосконалення нетарифного регулювання, зокрема такі:

– визначення єдиного регуляторно-координаційного органу, що реалізовуватиме основні механізми та напрями забезпечення митних інтересів у межах проведення нетарифного регулювання (наприклад, Міністерства економічного розвитку та торгівлі);

– розроблення єдиної визнаної інформаційної мережі між регуляторно-координаційними органами влади з метою систематизації документально-дозвільної бази нетарифних обмежень, а також її візуалізації в інтерактивному режимі для покращення ділового середовища в межах дебіюрократизації;

– підвищення відповідальності на законодавчому рівні за розробку, впровадження, контроль виконання регуляторних процедур, що негативно вплинули або не мали жодного впливу на економічну кон'юктуру;

– налагодження консенсусу та подальшої співпраці між державними інституціями, представниками бізнес-середовища у форматі проведення різного характеру опитувань, публічних консультацій, побудови оцінювальних рейтингів тощо, що сприятиме пошуку більш результативних інструментів державного впливу та виявленню слабких місць нетарифного регулювання;

– оптимізація та удосконалення нормативно-правової сфери регламентації застосування нетарифних заходів у розділі забезпечення узгодженості вимог процедур регуляторного характеру на всіх рівнях;

– налагодження повноцінної комунікаційної складової та автоматизація в рамках обміну інформацією із митними установами сусідніх країн, з якими межує Україна. Повноцінний обмін інформацією налагоджено лише з однією державою – з Молдовою (в межах автоматизованої системи PAIES), а діалог з білоруссю (в рамках автоматизованої системи PRINEX) та з росією призупинено.

Вагоме питання, на яке в контексті наукового дослідження варто звернути увагу, – це удосконалення митного контролю на пунктах пропуску українського

кордону. З нашого погляду, напрями удосконалення спільного митного контролю є очевидні, а саме:

- взаємообумовлене визнання результатів перевірки на митниці, яку проводять суміжні країни та митні органи України, наприклад, створивши систему повідомлення про результати інспектування, які використовуватимуться й визнаватимуться взаємно на регулярних засадах;

- уніфікація процедур щодо дотримання митного законодавства, розширення обміну інформаційними даними між суміжними країнами та митними органами нашої держави;

- запровадження використання гармонізованого маніфесту в пунктах пропуску на кордоні;

- покращення середовища контролю для транспортних засобів і товарів;

- зростання результативності та створення прозорості для учасників системи митного контролю й митного оформлення;

- координація зусиль у галузі митного адміністрування між митницями двох держав, удосконалення процедур прикордонного митного контролю.

У сучасних умовах розвитку пропонуємо Державній митній службі України здійснювати результативну й серйозну роботу щодо удосконалення митного контролю. Результати цієї діяльності, на нашу думку, матимуть позитивні перспективи за умови врахування окреслених пріоритетів.

Так, для захисту національного товаровиробника пріоритетними напрямами удосконалення нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності мають бути селективна протекція важливих галузей вітчизняної економіки, аналітичне забезпечення торговельних переговорів з побудовою механізму обґрунтування позицій переговорів.

Для стимулювання зовнішньоторговельної активності насамперед потрібно мінімізувати негативні нетарифні заходи на регіональну та товарну структуру експорту на обсяги; створити державно-громадську (інтегровану) систему підтримки зовнішньої торгівлі.

З метою збільшення фіскальних доходів необхідно застосувати такі пріоритетні напрями удосконалення нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, як: детінізація торговельних потоків, викорінення нецивілізованого лобіювання корпоративних, галузевих інтересів та корупційних явищ у митних органах.

Продуктивність контролю можна підвищити на основі застосування прозорості заходів торговельної політики на базі комп'ютеризації системи регулювання цією діяльністю.

Для збереження екосистеми та покращення умов безпечної життєдіяльності людей необхідно удосконалити систему контролю відповідності імпортованих товарів (технічним стандартам та нормам, фітосанітарним та санітарним вимогам), розширити практику застосування протекціоністських заходів.

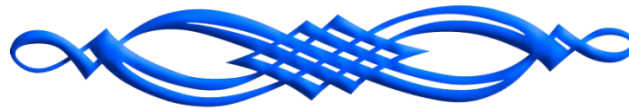
В Україні для впровадження дієвої системи заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання потрібно забезпечити її результативне функціонування, гармонізацію законодавчих, інституційних та економічних складових з урахуванням інтересів держави, змістивши акцент у бік вітчизняного

споживача і товаровиробників, їх захисту і підтримки. Такий характер стратегії має забезпечити цілісна виконавча вертикаль органів влади, що володіє системою правових норм, повноваженнями у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Сидор Г. В., Кушнір В. В. Методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи : матер. IX Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Київ, 08 груд. 2021 р.). Київ, 2021. С. 182–184.
2. Сидор Г. В., Савків У. С. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Дослідження фінансових інституцій та інструментів розвитку держави, територій та суб'єктів господарювання: теоретичні, методологічні та практичні аспекти : зб. матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Одеса, 18 лют. 2022 р.). Одеса, 2022. С. 64–66.
3. Сидор Г. В., Савків У. С. Удосконалення митно-тарифного регулювання в Україні. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : матер. V Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 14–15 квіт. 2022 р.). Полтава, 2022. С. 410–411.

Ірина Сидор

*к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль*

Тарас Сидор

*аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль*

ФІСКАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Формування, ефективне функціонування та подальший розвиток територіальних громад передбачають вирішення першочергових завдань щодо забезпечення доходними джерелами власних бюджетів. Провідна роль у даному процесі відводиться суб'єктам підприємницької діяльності, зокрема юридичним особам, фінансовий потенціал яких забезпечує 4/5 усіх податкових надходжень бюджетів територіальних громад [5, с. 236]. Відтак, виявлення фінансових ризиків наповнення дохідної частини бюджетів територіальних громад за рахунок податкових надходжень та пошук альтернативних способів їх нівелювання виступають викликами часу сьогодні.

Частка податкових надходжень у структурі дохідної частини місцевих бюджетів складає близько 60 %, що є позитивним фактором соціально-

економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень. Абсолютні показники надходжень податків і зборів до місцевих бюджетів за останні три роки демонструють їх зростання на 76,16 млрд. грн. (з 270,55 млрд. грн. у 2019 році до 346,71 млрд. грн. у 2021 році) [1].

Детальний аналіз податкових джерел наповнення місцевих бюджетів вказує на те, що домінуючими у їх складі є загальнодержавні податки і збори. Так, у 2021 році податок та збір на доходи фізичних осіб займав 61,21 % усіх податкових надходжень, податок на прибуток підприємств – 4,64 %, рентна плата та акцизний податок – 2,47 % та 2,77 % відповідно, а також екологічний податок – 0,6 %. Відтак, структура податкових надходжень місцевих бюджетів у 2021 році відображає тенденцію попередніх років щодо наповнення податковими надходженнями місцевих бюджетів України за рахунок загальнодержавних податків і зборів на 71,69 %.

За своїм економічним змістом ПДФО є платою фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою, на території якої дана фізична особа є зареєстрованою і проживає. Відтак, з метою якісного надання своїм мешканцям необхідних суспільних послуг, територіальна громада повинна мати відповідний фінансовий ресурс, основна частка якого формується саме за рахунок сплати ПДФО.

ПДФО займає найбільшу питому вагу в структурі місцевих бюджетів. Відтак, дохідна частина бюджетів територіальних громад напряму залежить від цього загальнодержавного податку. Зважаючи на те, що місцеві громади відповідно до чинного законодавства не мають можливостей значно впливати на мобілізацію даного податку в межах його адміністрування та встановлення ставок або обмежень, зазначене обумовлює залежність органів місцевого самоврядування від прийнятих рішень центру щодо розподілу загальнодержавних податкових платежів.

Аналіз надходження ПДФО до місцевих бюджетів в розрізі платників податку вказує на те, що найбільшим його платником, особливо в малих територіальних громадах, є бюджетна сфера. Для виявлення тенденції щодо зростання надходжень ПДФО необхідно проводити аналіз не лише шляхом співставлення обсягу його мобілізації базового року до попереднього, а й враховувати відсоток зростання мінімальної зарплати. Для прикладу, якщо мінімальна заробітна плата зросла на 15 %, а ПДФО на 10%, то можна зробити висновок про наявні проблеми в територіальній громаді щодо адміністрування податків. Зокрема, станом на 01.01.2020 року мінімальна заробітна плата в Україні становила 4723 грн., а на кінець 2021 року – 6500 грн. [2], тобто зростання склало 37,6 %. Обсяг надходження ПДФО до бюджету територіальної громади міста Тернополя за 2020-2021 роки (за результатами виконання бюджету) зріс на 26 %. Щодо найбільших проблем із адмініструванням цього платежу до бюджету громади органами Державної податкової служби зазначається загальні тенденції, притаманні і іншим територіальним громадам, зокрема: отримання заробітної плати «у конвертах» та сплата ПДФО за місцем реєстрації юридичної особи, а не за місцем її фактичної діяльності. Зважаючи на те, що в межах територіальної громади м. Тернополя функціонує значна кількість

суб'єктів підприємницької діяльності, офіційною реєстрацією яких є інші населені пункти, зокрема м. Київ, недонадходження до бюджету територіальної громади м. Тернополя є вагомим.

Ще одним показником ефективного використання фіскальних інструментів територіальних громад є розрахунок обсягу надходження ПДФО на одного мешканця громади, що виступає своєрідним індикатором економічного розвитку території громади. Дослідження останніх років показують, що найбільшими платниками ПДФО в межах територіальної громади є саме бюджетні установи в сфері освіти та охорони здоров'я. Однак, розвиток економічного потенціалу громади – це, насамперед, стимулювання економічного зростання за рахунок створення сприятливого середовища для розвитку місцевого бізнесу, залучення інвестиційних ресурсів, створення нових робочих місць.

Основною ознакою виконання такого індикатора вважають рівень дотаційності місцевих бюджетів, який відображає співвідношення обсягу базової або реверсної дотації до загального обсягу доходів територіальної громади без урахування трансфертів з державного бюджету.

За рахунок місцевих податків і зборів забезпечено 28,31 % податкових надходжень місцевих бюджетів. Потрібно звернути увагу на те, що зростання ролі місцевих податків і зборів, а також досягнення їх максимально можливого адміністрування має виступати одним із пріоритетних завдань у діяльності органів місцевого самоврядування. Зазначене, сприятиме посиленню фінансової стійкості і самодостатності місцевих бюджетів, ефективного використання наявного в них фіскального потенціалу і, як результат, покращення рівня і якості надання послуг мешканцям територіальних громад. Формування суттєвої частки власних доходів місцевих бюджетів напряму залежить від ефективної діяльності органів місцевого самоврядування, зокрема їх можливості організувати весь комплекс робіт щодо впровадження та мобілізації місцевих податків та зборів [4, с. 132].

Питома вага місцевих податків і зборів у структурі податкових надходжень до місцевих бюджетів України у період 2019-2021 років становить від 27,19 % до 25,93 %, тобто має місце зменшення даного показника при зростанні його абсолютних значень. Так, динаміка мобілізації місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів України вказує на їх зростання з 73,56 млрд. грн. до 89,89 млрд. грн., або на 16,33 млрд. грн. Слід відмітити, що ПДФО та місцеві податки і збори у 2021 році становили 87,14 % усіх податкових платежів [1].

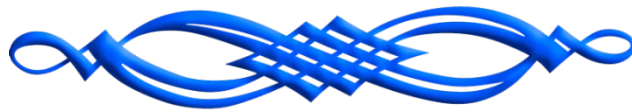
Аналіз джерел податкових надходжень до бюджетів територіальних громад в Україні, зокрема щодо мобілізації місцевих податків та зборів, дозволив визначити основні проблемні аспекти місцевого оподаткування, зокрема: недостатність податкових повноважень органів місцевого самоврядування, відсутність їх доступу до баз даних власників нерухомого майна, низький рівень ставок податку на майно, відмінне від земельної ділянки, системні недоліки в реєстрі прав на землю [3].

Проведене дослідження сучасного місцевого оподаткування в Україні вказує на наявність перспективного потенціалу щодо зростання обсягу місцевих податків і зборів. Запровадження нових місцевих податків та зборів на окремих

територіях, де присутнім є об'єкт оподаткування (для прикладу, податок на рекламу та утилізаційний збір, а також удосконалення справляння туристичного збору) дозволить вирішити не тільки питання достатності фінансових ресурсів місцевого самоврядування, але й сприятиме вирішенню проблем соціально-економічного та екологічного характеру наявних на територіях адміністративно-територіальних одиниць країни.

Список використаних джерел:

1. Звіти про виконання Державного і місцевих бюджетів України у період 2019-2021 рр. URL: <https://mof.gov.ua/uk/current-year-budget-information>
2. Мінімальна заробітна плата в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/>
3. Сидор І. П., Карпишин Н. І. Місцеве оподаткування у контексті фінансового забезпечення суспільних послуг. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8182> (дата звернення: 19.09.2022).
4. Сидор І. П., Коваль С. Л. Фінансові аспекти функціонування територіальних громад: теоретико-концептуальний зріз. *Економічні студії*. 2021. № 1 (31). С. 130–137.
5. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

Олег Складанівський

магістрант ОС магістр

Науковий керівник: Ірина Гуменюк,

к.е.н., в.о. завідувача кафедри фінансів,

обліку та оподаткування ім. С. Юрія

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ: ДИНАМІКА ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

В умовах воєнного часу спостерігається стійка тенденція щодо збільшення пожеж на території України, водночас збільшуються економічні, екологічні, соціальні збитки від них, зростає кількість жертв.

Пожежну безпеку необхідно визначити як вид (напрямок) національної безпеки України, яка полягає у захищеності життя і здоров'я людей, майна та інших цінностей фізичних й юридичних осіб, національного багатства і навколишнього природного середовища, за якої забезпечуються своєчасне попередження, виявлення, припинення і нейтралізація пожеж та їх наслідків [7].

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України, пожежа – це неконтрольований процес знищування або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для істот та навколишнього природного середовища [2].

Інститутом державного управління та наукових досліджень з питань цивільного захисту проведено аналіз інформації про пожежі за звітний період, що надійшла від територіальних органів Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) відповідно до п. 9 «Інструкції по роботі з Карткою обліку пожеж», затвердженої наказом ДСНС від 16.08.2017 № 445 «Про забезпечення ведення обліку пожеж та їх наслідків» [1, 4, 6]. Так, підрозділами територіальних органів ДСНС упродовж 2022 року в Україні зареєстровано 80654 пожежі. Порівняно з 2021 роком кількість пожеж збільшилася на 1,5 %; збільшення кількості пожеж спостерігається майже по всіх видах об'єктів, за винятком транспортних засобів (-22,7 %) і відкритих територій (-10,1 %), що головним чином є наслідком війни з російськими збройними формуваннями (пожежі, пов'язані з вибухами та обстрілами склали понад 15 %). Унаслідок пожеж загинуло 1639 людей, у тому числі 36 дітей; 1617 людей отримали травми, у тому числі 123 дитини. Кількість загиблих унаслідок пожеж зменшилася на 11,5 %; кількість травмованих на пожежах збільшилася на 16,9 %. Кількість дітей і підлітків до 18 років, які загинули внаслідок пожеж, збільшилася на 2,9 %; кількість дітей і підлітків до 18 років, травмованих на пожежах, – на 36,7 %. Матеріальні втрати від пожеж склали 99 млрд 449 млн 733 тис. грн. (із них прямі збитки становлять 36 млрд 294 млн 324 тис. грн.; побічні – 63 млрд 155 млн 409 тис. грн.). Матеріальні втрати від пожеж збільшилися у 7,4 рази (прямі збитки збільшилися в 11,4 рази; побічні збитки збільшилися у 6,2 рази); кількість знищених кормів збільшилася у 2 рази (14924 тони проти 7575 тон); кількість загиблих свійських тварин збільшилася на 69,1 % (3028 гол. проти 1791 гол.); кількість знищеного зерна збільшилася у 65,4 рази (49928 тон проти 764 тон); кількість знищеного хліба на корені та у валках збільшилася у 18,9 рази (6531 га проти 345 га); кількість знищених і пошкоджених будинків (споруд) збільшилася на 54,3 % (35591 од. проти 23061 од.); збільшилася кількість знищених і пошкоджених транспортних засобів (техніки) на 41,2 % (6665 од. проти 4719 од.); при цьому кількість загиблих свійських птахів зменшилася на 33,7 % (7141 од. проти 10773 од.). Відповідно у 2020 році зареєстровано 96588 одиниць пожеж, матеріальні втрати від пожеж склали 11 млрд 628 млн 794 тис. грн. (із них прямі збитки становлять 2 млрд.321 млн 906 тис. грн.; побічні – 9 млрд 306 млн 888 тис. грн.) [1].

Щодня в Україні, в середньому, виникала 221 пожежа, матеріальні втрати від яких склали 272 млн 465 тис. гривень. Кожного дня внаслідок пожеж гинули 5 людей і 4 людини отримували травми, вогнем знищувалось або пошкоджувалось 98 будівель (споруд) і 18 одиниць техніки. Прямі збитки від однієї пожежі становили 450 тис. грн. [1].

Доречно зазначити, що прямі збитки – це втрати, пов'язані зі знищенням або пошкодженням вогнем, водою, димом і внаслідок високої температури основних

фондів та іншого майна підприємства, установи і організації, а також громадян, якщо ці втрати мають прямий причинний зв'язок з пожежею.

В той же час, побічні збитки – це втрати, пов'язані з ліквідацією пожежі, а також зумовлені з простоем виробництва, перервою в роботі, зміною графіка руху транспортних засобів та іншою втраченою внаслідок пожежі вигодою.

Динаміку кількості пожеж протягом періоду 2020-2022 р.р., відображено на рис. 1.

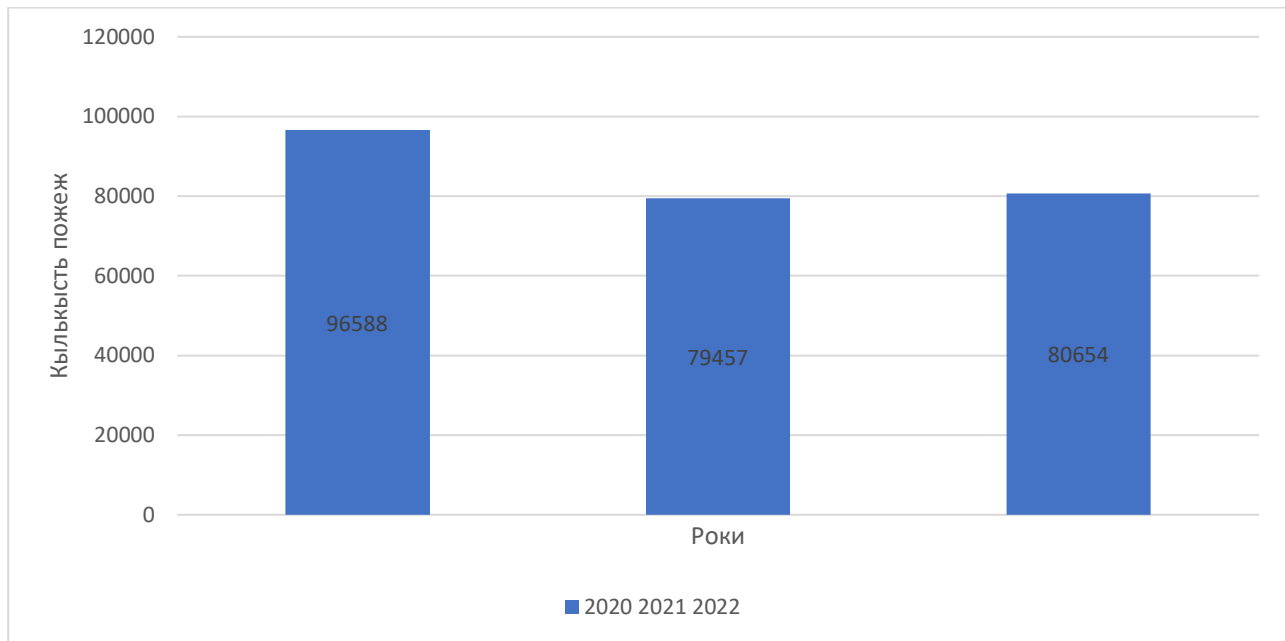

Рис. 1. Динаміка кількості пожеж протягом періоду 2020-2022 р.р.
Складено автором на основі [1]

Зокрема, пожежна безпека – відсутність неприпустимого ризику виникнення і розвитку пожеж та пов'язаної з ними можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю[2].

Пожежна безпека в суспільстві відображає таке реальне становище, за якого на об'єкт пожежної безпеки (людину, суспільство, національне багатство, довкілля) не можуть впливати чинники загрози пожежі з причин їх відсутності. Як складна багатофакторна категорія пожежна безпека характеризує стан захищеності людини, суспільства, національного багатства та довкілля від пожеж, що, по-перше, відображає здатність протистояти дестабілізуючій дії різноманітних чинників, що створюють реальну загрозу виникнення пожеж, а по-друге, гарантується механізмом забезпечення пожежної безпеки як об'єктивною потребою запобігання реальній та потенційній загрозам пожеж, зниження ймовірності їх виникнення та мінімізації втрат і збитків від реальних пожеж.

Динаміку обсягів збитків (прямих та побічних) протягом періоду 2020-2022 р.р., відображено на рис. 2.

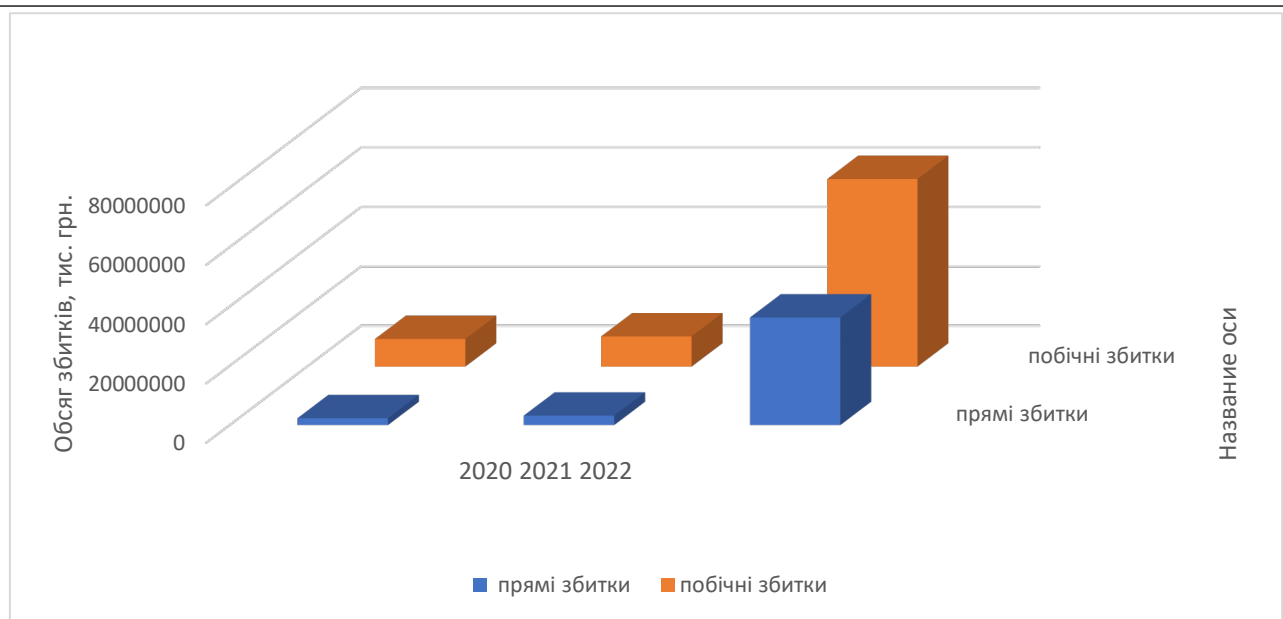

Рис. 2. Динаміка обсягів збитків (прямих та побічних) протягом періоду 2020-2022 р.р.

Складено автором на основі [1]

У процесі дослідження стану пожежної безпеки доречно враховувати ієрархічну декомпозицію, яка обґрунтовує взаємозалежність окремих її рівнів. В основу формування ієрархії рівнів пожежної безпеки покладено ступінь ідентичності та протилежності інтересів на кожному рівні і необхідність механізмів їх вирішення найбільш прийнятним шляхом. Тому пожежну безпеку розглядають на: мегарівні (міжнародна пожежна безпека); макрорівні (національна пожежна безпека); мезорівні (регіональна пожежна безпека); мікрорівні (пожежна безпека підприємства, установи, організації); нанорівні (безпека особи). Забезпечення пожежної безпеки як важливої передумови функціонування людського суспільства чи держави є важливою потребою будь-якої економічної системи як на макро-, так і на мезорівні.

Забезпечення пожежної безпеки – це механізм з вироблення та реалізації концепції, стратегії і тактики у сфері пожежної безпеки держави.

Принципами забезпечення пожежної безпеки на мезорівні є:

- 1) розробка регіональної стратегії пожежної безпеки як складової частини стратегії національної пожежної безпеки;
- 2) виявлення можливих джерел потенційної пожежної небезпеки в регіоні;
- 3) моніторинг та аналіз стану регіональної пожежної небезпеки;
- 4) проведення ефективної регіональної інвестиційної політики з метою створення безпечних умов для суспільства і регіональної економіки;
- 5) ефективна взаємодія регіональних державних органів у процесі реалізації стратегії пожежної безпеки.

Аналіз пожежної безпеки на мезорівні в країні дає змогу детальніше проаналізувати стан пожежної небезпеки в регіонах, виявити конкретні тенденції та регіональні проблеми у сфері пожежної безпеки.

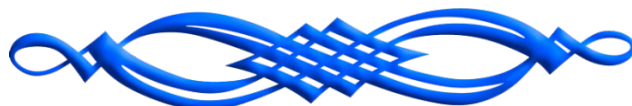
Враховуючи вище викладене, забезпечення пожежної безпеки в Україні не відповідає вимогам сьогодення. У таких умовах об'єктивно зростає роль держави

в напрямі забезпечення як економічної, так і пожежної безпеки, як важливих складових національної безпеки. З цією метою необхідно: по-перше, істотне збільшення фінансування та впровадження новітніх технологій і техніки у сфері забезпечення пожежної безпеки; по-друге, збільшення державних інвестицій у нові досконалі та безпечні технології; по-третє, розроблення та впровадження нової техніки і безпечних технологій у побуті; по-четверте, посилення контролю за дотриманням вимог пожежної безпеки на виробництві та в побуті; по-п'яте, пропагування культури безпеки у суспільстві.

Подальше дослідження пожежної безпеки як складової національної безпеки та її взаємозв'язку з економічною безпекою, розроблення заходів і методів забезпечення пожежної безпеки представляє не тільки теоретичний, але і реальний практичний інтерес, оскільки створити і, головне, реалізувати в сучасних умовах ефективну стратегію безпеки, яка забезпечуватиме захист суспільства від різноманітних загроз, без глибокої наукової розробки фундаментальних проблем організації і розвитку людського суспільства, вивчення природи його інтересів і протиріч, механізмів їх розв'язання практично неможливо.

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка. Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту / [Електронний ресурс]. URL : <https://idundcz.dsns.gov.ua/uk>
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VIII (із змінами, внесеними згідно із Законами) / [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
3. Наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій «Про забезпечення ведення обліку пожеж та їх наслідків» від 16.08.2017 № 445 / [Електронний ресурс]. URL : <https://dsns.gov.ua/uk/zakonodavstvo>
4. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні» від 30.12.2014 № 1417 / [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>
5. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України» від 15.08.2016 № 974 / [Електронний ресурс]. URL : <https://imzo.gov.ua/2016/08/15/nakaz-mon-vid-15-08-2016-974-pro-zatverdzhennya-pravil-pozhezhnoyi-bezpeki/>
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку обліку пожеж та їх наслідків» від 26.12.2003 № 2030 / [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2030-2003-%D0%BF#Text>
7. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 26.05.2015 № 287/2015 / [Електронний ресурс]. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>

Сотніков Олександр

аспірант I курсу

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Державний торговельно-економічний університет

alex.sotnikov365@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ СТИМУЛЮВАННЯ КРЕДИТУВАННЯ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

Іпотечне кредитування житла є одним з ефективних інструментів фінансування нерухомості, що відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку держави, сприяє розвитку ринку нерухомості, вирішенню житлових проблем населення та забезпеченню соціальної стабільності. Тому важливо в Україні активізувати соціально орієнтований ринок іпотеки, де одночасно реалізується державне пільгове іпотечне кредитування (як важливий інструмент державних житлових програм) і банківське (як ефективний ринковий механізм із залучення довгострокових фінансових ресурсів у взаємодії з державною підтримкою), що дало б змогу покращити рівень доступності систем фінансування житла для більшості громадян, які його потребують, особливо під час воєнного стану з урахуванням нанесеного збитку.[2]

В Україні політику щодо стимулювання кредитування ринку нерухомості проводить спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву», засновником якої є держава в особі Кабінету Міністрів України.

Фонд здійснює фінансування за вісьмома житловими програмами, проте під час дії особливого періоду з них діють лише три: «Кредит з статутного капіталу», «Кредит для ВПО та АТО (ООС)», «Кредит для ВПО (KFW)».

«Кредит з статутного капіталу» - це житлова програма для будівництва (реконструкції) та придбання житла молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам за рахунок власних коштів (коштів статутного капіталу) Держмолодьжитло.

Загальна сума фінансування за програмою протягом 2009-2022рр. становила близько 669 млн.грн., на які було профінансовано 1338 кредитів на загальну площу житла 77.2 тис. кв.м. Тобто середня вартість одного кв.м. житла, наданого за програмою становила близько 8.66 тис.грн., а середня площа житла за наданими кредитами становила 57.6 кв.м.

Наступною діючою програмою підтримки купівлі нерухомості є «Кредит для ВПО та АТО (ООС)», яка фінансується починаючи з 2019 року і призначена для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла. Пік фінансування даної програми прийшовся на 2019 рік.

За даною програмою було профінансовано протягом 2019-2022рр. 251 кредит на суму 247 млн.грн. та загальну площу житла 15,5 тис.кв.м. Тобто середня вартість одного кв.м. житла становила 15,9 тис.грн, а середня площа житла за наданими кредитами становила 62 кв.м.

Останнім серед діючих кредитів є “Кредит для ВПО (KfW)” за рахунок грантових коштів Уряду Німеччини, що надаються через Банк Розвитку KfW. [3]

Також, з 1 жовтня 2022р. діє програма Уряду “Доступна іпотека: державна допомога у придбанні житла”. Станом на 01.12.2022 у рамках державної програми іпотечного кредитування видано вже 111 пільгових кредитів на суму 147,3 млн грн. Переважну більшість із них отримали військовослужбовці та правоохоронці (майже 91% від усіх виданих позик).[4]

Тобто, наразі в Україні діє чотири програми державного стимулювання кредитування нерухомості, серед яких одна програма стрімко зменшує фінансування з 2019 року, а одна фінансується за рахунок коштів Уряду Німеччини, що свідчить про низьку активність держави на ринку кредитування нерухомості та відсутність різного спектру кредитних продуктів. Кількість наданих кредитів за державними іпотеками склала 1700 в той час, як лише станом на 01.11.2022 було пошкоджено внаслідок воєнних 143.8 тис. будинків (враховуючи багатоквартирні споруди як одну).

Станом на 31.11.2022 загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України складає близько 136 млрд.дол.США. Серед них 38.6% або 52.5 млрд.дол.США складають збитки, надані житловому фонду. Кількість зруйнованих та пошкоджених приватних та багатоквартирних будинків складає 143.8 тис. З них 126.7 тис. — приватних (індивідуальних) будинків; 16.8 тис. — багатоквартирних будинків; майже 0.3 тис. — гуртожитки. [1]

З огляду на воєнний стан та повоєнне відновлення держави, необхідно запровадити механізми, які спростять населенню доступ до купівлі житла, збільшити обсяги надання окремих державних програм та надати стимули банкам фінансувати та підтримувати доступні іпотеки з врахуванням інфляційних процесів. Тому необхідним для забезпечення населення доступним житлом є:

- фінансування (в тому числі за допомогою міжнародних донорів та програм) доступних програм іпотеки для населення з низьким та середнім рівнем доходу;

- перерозподіл частки заморожених та відсуджених коштів російської федерації на користь субсидування програм доступного житла;

- перегляд та коригування розміру першого внеску чи фокусування соціальних програм саме на його надання;

- надання іпотечних кредитів з частковою компенсацією з боку держави сплачених громадянами відсотків за кредитів;

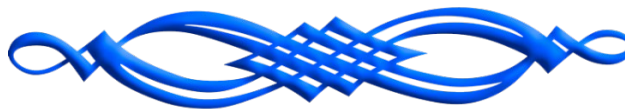
- збільшення пріоритету фінансування доступного житла в регіонах, найбільш постраждалих від російської агресії та не обласних центрах.

Отже, проблема державного стимулювання іпотечного кредитування в Україні набуває ще більшої актуальності в умовах воєнного стану. І одним з пріоритетних завдань держави є його стимулювання, особливо в розрізі громадян та домогосподарств постраждалих в війні.

Список використаних джерел:

1. “Звіти про збитки інфраструктури”, KSE Insitute. URL: <https://damaged.in.ua/damage-assessment>

2. Особливості та проблеми реалізації програм державного молодіжного житлового кредитування в Україні - Боднарук І.Л. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/78_90_No-374_2020_ukr.pdf
3. Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву URL: <https://www.molod-kredit.gov.ua/pro-fond/informatsiia-dlia-spozhyvacha>
4. Доступна іпотека: державна допомога у придбанні житла, програма Міністерства Економіки України URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=20fb406b-1857-418f-85cb-76aed312c20a&title=DostupnaIpoteka-DerzhavnaDopomogaUPridbanniZhitla>

Максим Степасюк
аспірант кафедри економіки
Науковий керівник: Тетяна Мірзоева,
д.е.н., доцент кафедри економіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

ФОРМУВАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ НА РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

У сучасних економічних умовах одним із основних індикаторів діяльності економіки в цілому, галузей і підприємств виступає додана вартість. Вона є одним із найбільш впливових оціночних показників діяльності економічної системи, галузей та підприємств і представляє собою вартість виробленої продукції за вирахуванням матеріальних ресурсів і уречевлених послуг, які було спожито в процесі її виготовлення. Тобто вона включає в себе прибуток, заробітну плату і амортизацію конкретного суб'єкта економіки, а також податки. Додану вартість формують характеристики продукції, які підвищують її якість та привабливість при зниженні витрат на виробництво. Чим глибше ступінь переробки продукції, тим вище її додана вартість за споживанням (вартістю сировини, матеріалів, електроенергії тощо, спожитих у процесі виробництва). Зростання доданої вартості на рівні економіки країни свідчить про її ефективність. Водночас в умовах ринку вартість кінцевого продукту повинна відповідати вимогам та можливостям покупців, зважати на їх купівельну спроможність та соціальну значимість продукції [1].

Значну додану вартість традиційно формують олійні культури. Максимально висока додана вартість даних культур визначається передусім їх цінністю як високопродуктивного насіннєвого матеріалу, а також відомими брендами світових компаній-виробників. В останньому випадку відома торгова марка може бути чи не найбільшим джерелом формування доданої вартості будь-якого виду аграрної продукції і виступати як еталон її якості та відповідності прийнятим стандартам.

Певний інтерес представляє аналіз ланцюга формування доданої вартості на прикладі вітчизняної олійно-жирової переробної промисловості. Експорт її продукції останніми роками забезпечує вагому частку валютних надходжень

країни. Одним із найбільш перспективних напрямів у найближчі роки може стати експорт продуктів переробки сої, як це вже сталося у випадку із соняшником. Якщо в середині 90-х років ХХ ст. Україна експортувала майже повністю насіння соняшнику, то завдяки вдалому застосуванню важелів державного регулювання та експортному миту вдалося розвинути власну олієпереробну галузь харчової промисловості. Внаслідок цього нині аграрний експорт повністю переорієнтований з насіння соняшнику на кінцевий продукт із вищою доданою вартістю – олію [2]. У результаті відношення обсягів внутрішньої переробки до виробництва сягає майже 100%.

Характер експорту насіння інших олійних культур в Україні потребує трансформації з метою збільшення частки експорту товарів з більшою доданою вартістю. Водночас змінити сировинний характер вітчизняного експорту насіння ріпаку та соєвих бобів повною мірою поки що не вдається. Україна поставляє за кордон до 90% насіння ріпаку та до 70% соєвих бобів.

Як свідчать результати досліджень країни ЄС цю сировину майже не експортують. При цьому внутрішнє використання перевищує виробництво за рахунок імпорту таких позицій як насіння ріпаку, соєві боби, соєвий шрот, соняшникова олія та шрот [3].

Доведено, що під час проходження більшості стадій переробки характеристики продукції постійно змінюються, а її вартість зростає. Отже, чим більше виробничих стадій (глибше ступінь переробки) тим більше додається вартості.

Ще в 1581 році відомий філософ і економіст Джон Гейлз сказав: «Які ж ми слабодумні... якщо самі ж віддаємо свою сировину на обробку чужинцям, а потім купуємо своє ж з їхніх рук» [4].

Пройшло вже понад 400 років, а вислів досі описує позицію України на міжнародному ринку, що повільно руйнує увесь наш потенціал та економіку.

У 2021 році український АПК дав державі 20% ВВП країни та більше 40% експортної валютної виручки. Понад 70% врожаю зернових і олійних експортуються у вигляді сировини для економіки інших країн. У такий спосіб наш національний виробник розвиває (дотує) економіку інших країн та покращує життєві блага іноземного суспільства, а не українського. Тому, нагальною необхідністю для нашої держави є перехід від експорту насіння олійних культур до експорту продуктів їх переробки, на першому етапі – олії та шроту, надалі – продуктів більш глибокого ступеню переробки, біопалива тощо. Певні кроки в цьому напрямку уже здійснені.

Так, у березні 2021 року з'явилася перша Національна економічна стратегія «НЕС-2030». У ній частково зафіксовані стратегічні цілі для АПК, але цього виявилось недостатньо. Зважаючи на необхідність запровадження комплексного і системного підходу для розвитку цього сектора, восени 2021 року була ініційована державна програма «Велика агропереробка». Її метою є створення умов в Україні для виробництва товарів із максимальною доданою вартістю для зовнішніх і внутрішнього ринків, відповідно збільшення темпів росту ВВП країни, залучення іноземних інвестицій, технологій та економічна стабілізація у воєнний і післявоєнний періоди. У рамках підготовки програми фахівці команди провели маркетингове дослідження у розрізі п'яти експортних агрокультур (кукурудза, пшениця, ячмінь, соя, ріпак). Розрахунки свідчать, що у разі їх глибокої переробки економіка України отримає:

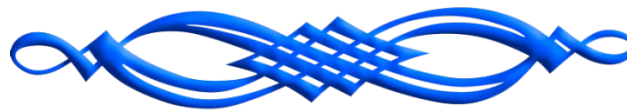
- частку доданої вартості в агровиробництві до 28%;
- експортну виручку до \$41 млрд на рік (це +\$30 млрд);
- на 55 млрд грн податкових надходжень щороку додатково;
- збільшення робочих місць на 26,5 тисяч у секторі;
- додатковий приріст ВВП на 5% в рік [4].

Загалом, як свідчить практичний досвід, завдяки глибокій переробці можливо отримувати сотні продуктів з високою доданою вартістю, попит на які зростає на глобальному продовольчому ринку на 5-7% кожного року.

В Україні вже є ринки збуту такого роду продукції, а валютна виручка від експорту збільшиться у 3 рази.

Список використаних джерел:

1. Бокій О. В. Створення доданої вартості в ланцюгу «зерно-борошно-хліб» Ефективна економіка № 12. 2014. С. 34-38
2. Юрій Кернасук. Де можна отримати високу додану вартість в агробізнесі? Агробізнес сьогодні. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/9806-de-mozhna-otrymaty-vysoku-dodanu-vartist-v-ahrobiznesi.html>
3. Переробка олійних дає у 5 разів більше доданої вартості, ніж сировина. АгроПортал. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/eksport-produktov-pererabotki-maslichnykh-daet-v-5-raz-bolshe-dobavlennoi-stoimosti-chem-syre>
4. Олександр Бататін. Велика агропереробка: як збільшити додану вартість в агросекторі. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/22/688436/>

*Олександра Танчук,
студентка ОС бакалавр
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
Науковий керівник: Альона Годованюк,
викладач ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський*

ЕКОНОМІКА У ВОЄННИЙ ПЕРІОД В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ

Сьогодні українська економіка пережила безпрецедентний шок за всю її історію. Повномасштабне військове вторгнення східного сусіда завдало сильного удару по кожній ланці економіки. Скоротилося виробництво основних видів продукції, особливо тих, що складають основу експортного потенціалу України. Крім того, порти були заблоковані, а на них припадала переважна більшість зовнішньої торгівлі. Зруйнована транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура цілих регіонів. Відбувається відтік людей закордон, внутрішнє переміщення на захід країни, що тимчасово позбавило сотні тисяч, або й мільйони, активного економічного життя.

Все це ставить під загрозу можливість надійного і тривалого закріплення успіхів Збройних Сил України на фронтах поточної війни. Адже загальновідомо, що без надійного економічного тилу досягти військової перемоги дуже важко, а забезпечити стабільне військове зростання практично неможливо[5].

На жаль, за всі 8 років належних висновків не було зроблено. Українська економіка продовжувала залишатися надмірно «бюджетизованою», а отже, забюрократизованою, корумпованою, негнучкою та неефективною. Її експортний потенціал, як і раніше, визначався монополіями, зосередженими у вузькому сегменті сировинних галузей, насамперед металургії та сільського господарства. Уся небезпека такої ситуації стала очевидною після повномасштабного військового вторгнення в Україну російських окупантів. Так, за перший місяць війни лише 17% великих підприємств продовжували працювати без будь-яких обмежень [6]. Понад 10% орних земель країни були недоступні для посівної, що суттєво вплинуло як на експортний потенціал країни, так і на державний бюджет. І якщо аграрії швидко звикли до складних умов і знають варіанти зберігання, транспортування більшості ресурсів та забезпечення інших важливих речей для завершення посівної, то менш гнучким агрохолдингам важче адаптуватися до нових реалій [7].

Станом на початок квітня більше 50% українців втратили роботу. Перш за все, це працівники промислових підприємств, розташованих у південно-східному регіоні України [4].

Внаслідок цього, уряд терміново запровадив низку важливих регуляторних новацій, спрямованих на зменшення фіскального навантаження на бізнес та стимулювання розвитку малого підприємництва. Таким чином, на третю групу спрощеної системи оподаткування дозволили переходити платники податків з оборотом до 10 млрд. грн.. з необмеженою кількістю працівників. Платники за новими «спрощеними» правилами замість податку на прибуток та ПДВ мають сплачувати двохвідсотковий податок на прибуток. Розширено перелік операцій, за якими платник єдиного податку третьої групи звільняється від оподаткування ПДВ. Збільшено строк, протягом якого платник податків не може скасувати податкове зобов'язання без застосування санкцій, якщо він не має відповідної можливості. Відбулася певна лібералізація митного законодавства, зокрема, частково скасовано обов'язкові платежі при ввезенні товарів і автомобілів [2].

Перш за все, необхідно підтримувати та розвивати започаткований курс на мінімізацію регулюючого впливу владних інститутів на оперативне функціонування економіки.

Натомість ліву частину соціальної підтримки малозабезпечених верств населення, у тому числі безробітних, слід реалізовувати переважно через механізм встановлення громадських робіт (шляхом обмеження кола осіб, які за станом здоров'я чи віком не можуть виконувати такі роботи).

Ще одним напрямом скорочення бюджетних видатків у контексті реалізації запропонованих заходів щодо мінімізації фіскального навантаження на економіку є реформування системи фінансово-бюджетного забезпечення науково-освітньої сфери. По-перше, це застосування передачі наукових установ, зокрема інститутів НАН України та галузевих академій, передбачає проектне

фінансування, а також різке скорочення бюджетного фінансування закладів вищої освіти [1].

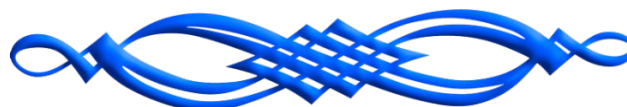
І, нарешті, завершальною ланкою є реформування вітчизняної економіки в умовах воєнного стану та з урахуванням пріоритетів її військового розвитку – зміна всієї структурної економічної політики держави, тобто замість існуючої практики підтримки державою бюджетоутворюючих та експортоорієнтованих галузей, уряд має стимулювати розвиток малого бізнесу, водночас заохочуючи самозайнятих осіб та підприємців інвестувати в стартапи та впровадження інноваційних проєктів [7].

Отже, слід констатувати, що військово-економічний бум в Україні можливий лише за умови реалізації заходів економічної політики держави відповідно до чіткої стратегії, спрямованої на дерегуляцію економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату [3]. Головним пріоритетом такої стратегії має стати зміна бюджетних орієнтирів держави. Крім того, бюджетне фінансування спрямовується на забезпечення населення базовими медичними та освітніми послугами, а також підтримку закладів культури.

Натомість вирішення переважно соціальної проблеми мешканців української держави відбувається переважно за рахунок стимулювання їхньої самозайнятості, у тому числі, зменшення податкового навантаження на працю, запровадження дієвого механізму громадських робіт. Це створення передумов для зростання доходів громадян, зниження їх рівня безробіття та зайнятості в легальному секторі економіки, що дає змогу отримати значно вищий рівень соціальних гарантій, ніж у тіньовому.

Список використаних джерел:

1. Болтян О. Як працювати підприємцю, якщо навколо війна? Дзеркало тижня. 22.03.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/business/jak-pratsjuvati-pidprijemtsju-jakshcho-navkolo-vijna.html>
2. Даценко В. Транспортна блокада Росії. Light. Дзеркало тижня. 08.04.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/transportna-blokada-rosiji-light.html>
3. Квіт С. Усе має змінитися: десять кроків з реформування вищої освіти після війни. Дзеркало тижня. 31.03.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/science/use-maje-zminitisja-desjat-kroktiv-z-reformuvannja-vishchoji-osviti-pislja-vijni.html>
4. Максимов В. Стало відомо, скільки українців втратили роботу через війну. Today.Ua. URL: <https://ukraine.today.ua/ru/stalo-uzvestno-skolko-ukrayntsevpoteryaly-rabotu-uz-za-vojny>
5. Реун А. Податково-митна реформа 2.0. Дзеркало тижня. URL: <https://zn.ua/ukr/business/podatkovo-mitna-reforma-20.html>
6. Самаєва Ю. Як працює тил. Дзеркало тижня. 31.03.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/jak-pratsjuje-til.html>
7. Через бойові дії неможливо провести посівну на 3,5 млн гектарів сільгоспземель. Події. Agravery. 05.04.2022. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cerez-bojovi-dii-nemozливо-provesti-posivnu-na-35-mln-gektariv-silgospzemel>

Тетяна Кухоцька

студент ОС магістр

Ростислав Гринишин

студент ОС магістр

Ярема Вуїв

студент ОС магістр

Науковий керівник: Лариса Зомчак

к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА ВИКИДАМИ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРУ

Проблеми забруднення навколишнього середовища тісно корелюють із розвитком економіки та соціальним розвитком. В умовах війни Україна уже є однією із найбільш забруднених країн світу, але коли постає проблема виживання країни, всі інші відходять на задній план. Однак, після перемоги у війні, серед інших доведеться зіткнутись із цим викликом, тому уже зараз важливо досліджувати цю проблему.

Методи кластеризації широко застосовують у дослідженні економічних та екологічних проблем, наприклад, у дослідженні проблем сталого розвитку [1], зовнішньоекономічної діяльності [2], конкурентоспроможності регіонів [3], менеджменті [4], добробуту населення [5], інноваційного розвитку [6] тощо.

Для проведення кластерного аналізу областей за викидами окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення (дані з офіційної сторінки Державної служби статистики України [7]) було обрано ієрархічний кластерний аналіз. Тому всі подальші дії стосуються саме даного методу кластерного аналізу.

На першому етапі для проведення кластерного аналізу областей за викидами окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення треба було обрати дані, які характеризують викиди окремих забруднюючих речовин атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення.

На другому етапі кластерного аналізу стандартизовано вхідні дані для виключення ймовірності того, що класифікацію будуть визначати зміни, що мають найбільший розкид значень. Був використаний метод Z-Шкали (Z-Scores), тобто зі значень змінних віднімається їхнє середнє і ці значення діляться на стандартне відхилення.

На третьому етапі було побудовано дендограму ієрархічної кластеризації послідовним об'єднанням в кластери спочатку найближчих, а потім і все більш віддалених один від одного об'єктів. У якості алгоритму кластеризації було обрано метод Варда, мірою відстані обрано відстань Мінковського.

Дивлячись на отриману дендограму, можна виділити 4 кластери, так як відстань між новими утвореними кластерами все більше зростає, і можна

стверджувати, що об'єкти все більш віддалені по значеннях, тому об'єднання в менші кластери є недоцільним (рис. 1).

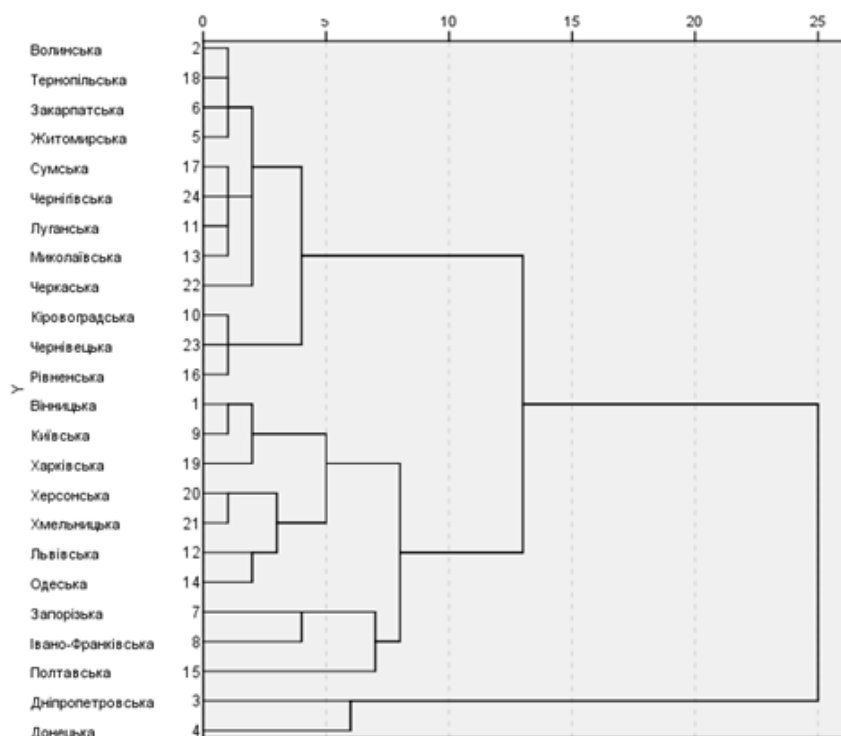

Рис. 1 Дендограма ієрархічної кластеризації регіонів України за забрудненням повітря

Групування областей за викидами окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Групування областей за викидами окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення

Кластер	Кількість	Область
Небезпечний рівень забруднення	2	Дніпропетровська, Донецька
Незадовільний рівень забруднення	3	Запорізька, Івано-Франківська, Полтавська
Нейтральний рівень забруднення	7	Вінницька, Київська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Львівська, Одеська
Задовільний рівень забруднення	12	Волинська, Тернопільська, Закарпатська, Житомирська, Сумська, Чернігівська, Луганська, Миколаївська, Черкаська, Кіровоградська, Чернівецька, Рівненська

Як бачимо за наведеними нижче даними, після кластеризації - чітко можна прослідкувати утворення 4 кластерів за рівнем забруднення навколишнього середовища рис.9.

У першому кластері (небезпечного рівня забруднення) входять лише дві області - Донецька та Дніпропетровська, однак, при аналізі відносних величин

викидів стає очевидним, що ці дві області мають 81,13% викидів оксиду вуглецю, 64,22% викидів метану та значні викиди інших сполук, котрі негативно впливають на навколишнє середовище й загальний екологічний стан України.

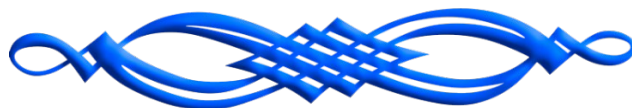
В другому кластері (незадовільний рівень забруднення) ми можемо помітити уже 3 області: Запорізьку, Івано-Франківську та Полтавську. Цей кластер характеризується достатньо високим рівнем викидів діоксиду азоту, діоксиду сірки, сажі й дуже помітним обсягом викиду неметанових легких органічних сполук (47,38%).

В третьому кластері (нейтральний рівень забруднення) знаходиться уже 7 областей: Вінницька, Київська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Львівська та Одеська. Цей кластер вирізняється помірними викидами діоксиду азоту, діоксиду вуглецю, діоксиду сірки, метану, неметанових легких органічних сполук та суспендованих твердих частинок. А також, найвищим рівнем викиду сажі серед усіх кластерів.

Четвертий кластер (задовільний рівень забруднення) містить решту областей України: Волинська, Тернопільська, Закарпатська, Житомирська, Сумська, Чернігівська, Луганська, Миколаївська, Черкаська, Кіровоградська, Чернівецька, Рівненська й характеризується помірними або низькими значеннями викидів усіх видів забруднюючих сполук. Достатньо високим є лише рівень викиду сажі.

Список використаних джерел:

1. Babenko V., Zomchak L., Nehrey M. Ecological and economic aspects of sustainable development of Ukrainian regions. E3S Web of Conferences EDP Sciences. 2021. Vol. 280.
2. Вдовин М.Л., Зомчак Л.М., Бондар О.В. Кластеризація країн ЦСЄ за показниками ЗЕД. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 26.
3. Zomchak L., Drobotii Y. Regional competitiveness: clustering regions of Ukraine. Modern technologies in the development of economy and human well-being. Katowice : Publishing House of University of Technology. 2020. P. 20-27.
4. Зомчак Л. М., Петрик Х. Р. Економіко-математичне моделювання в категорійному менеджменті. Економіка. Фінанси. Право. 2016.(2 (1)), 41-43.
5. Вдовин М., Міщук Т. Рейтингування регіонів України за показниками добробуту населення. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2022. Вип. (1 (91)). С. 3-9.
6. Зомчак Л. М., Волошин І. Б. Симультивна модель інноваційного розвитку регіону. Глобальні та національні проблеми економіки, 2016. Вип. 9. С. 854–858.
7. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

*Вікторія Тимошенко,
студентка ОС бакалавр
Науковий керівник: Олена Єгорова,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава*

МАСШТАБИ ТА НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Трудова міграція – це пересування особи з метою працевлаштування. [3]

Завдяки цьому суспільному явищу ефективніше використовується трудовий потенціал на національному рівні та закордоном. Міграція робочої сили відбувається з менш розвинутих регіонів чи країн у більш розвинуті.

Залежно від характеру переміщення розрізняють: внутрішню міграцію (міжрегіональна міграція населення) та зовнішню міграцію (міждержавна міграція населення). Зовнішня трудова міграція супроводжується перетином державного кордону, а під внутрішньою трудовою міграцією розуміють переміщення в межах країни з однієї адміністративно-територіальної одиниці до іншої але внутрішня міграція менш поширена, ніж зовнішня.

Зовнішню міграцію поділяють на:

- 1) еміграцію – виїзд, переселення з країни, у якій людина проживала раніше;
- 2) імміграцію – в'їзд громадян інших держав у країну на довгострокове або постійне перебування. [4]

Виділяють зовнішні та внутрішні причини міграції.

До основних зовнішніх причин належать: відкритий світовий ринок праці, привабливий рівень оплати трудової діяльності в розвинутих країнах та постійне зростання попиту таких країн на працю іноземців.

До внутрішніх причин відносять недостатність робочих місць, соціально економічна криза, спад виробництва, широко поширена корупція та відсутність можливостей для розвитку і самореалізації.

Основними економічними причинами трудової еміграції населення в Україні впродовж усього часу її незалежності були:

- низький соціально-економічний розвиток країни;
- високий рівень безробіття в країні, нестача робочих місць;
- низький рівень заробітної плати та нерівномірність оплати праці;
- відсутність попиту на певні види фаху;
- поступове зникнення певних галузей або їх інтенсивне скорочення.

З 2014 року великий вплив на міграцію українців мали анексія Криму та військові дії, які збурили хвилю міграції як всередині країни, так і за її межі.

Трудова міграція в Україні почалася 1877 року, коли перша хвиля Українських переселенців прибувши із Закарпаття до США, вилилася в лави шахтарів штату Пенсильванії. Масова міграція західноукраїнського селянства розпочалась у 80-х роках 19 століття, а найбільших розмірів досягла на початку 20 століття. За даними представництва ООН в Україні (станом на 2009 рік) кожен п'ятий українець був потенційним мігрантом. [3]

Результати проведеного 2019 року опитування групи «Рейтинг», показали, що серед головних причин виїзду українців за кордон – необхідність задоволення мінімальних потреб сім'ї (50 % опитаних), самореалізація (27 %), відсутність перспектив в Україні (17 %). 35% українців думали над ідеєю виїхати, 63% – не думали. Найбільше були схильні до міграції були люди у віці 18-29 років і 30-39 років. [1]

Точних даних про те, скільки українців працювало та працює зараза за кордоном немає. За даними Міністерства соціальної політики, у 2019 році налічувалося 3,2 млн трудових мігрантів. В окремі періоди, під час сезонних робіт, було 7-9 млн мігрантів. [1]

У 2020 році, за даними голови Національного банку України, було близько 3 млн трудових мігрантів. Протягом 2020 року в країну повернулися 400-500 тисяч осіб, але переважно через пандемію коронавірусу, оскільки країни Євросоюзу закривалися на локдаун, люди втрачали роботу і змушені були повертатися.

У 2021 році, за даними Інституту демографії та соціальних досліджень, кількість трудових мігрантів становила 2,5-3 млн осіб. Найбільше заробітчан їхало до Польщі (2-3 мільйони постійних і 7 млн під час сезонних робіт) [1]

У разі збільшило масштаби міграції повномасштабне вторгнення до України РФ. За даними статистики Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) станом на 19 липня 2022 року з України виїхало 9 567 033 осіб, більшість з них стали працювати закордоном та набули статусу трудових мігрантів.

Міграційний процес та його наслідки мають значний вплив на розвиток і становлення економіки, що є вкрай важливим для будь-якої держави. Для України трудова міграція може нести як позитивні наслідки так і негативні.

Зокрема, позитивний вплив проявляється у покращенні рівня життя та економічної безпеки мігрантів. Негативні наслідки таких процесів здебільшого проявляються у проблемах демографічної кризи в державі та виникнення такого поняття як «відплив умів», тобто міграція науково-технічних кадрів. У більшості випадків за кордоном мігранти виконують некваліфіковану роботу, тому найчастіше, повертаючись на батьківщину вони втрачають свою кваліфікацію, а тому не можуть реалізувати свій трудовий потенціал.

Проблема зовнішньої трудової еміграції є однією з найбільш актуальних на сьогодні для України, адже відтік трудових ресурсів за кордон негативно впливає як на економічну ситуацію в країні, гальмує її розвиток, так і на соціальну (зменшується частка молоді в структурі населення, що призводить до зменшення народжуваності та «старіння нації»). Україна потребує зниження обсягів зовнішньої трудової еміграції через брак робочої сили всередині країни. Для цього можна скористатись позитивним досвідом інших країн світу. Серед дієвих напрямів скорочення трудової еміграції у деяких країнах світу можна визначити: створення профільних підрозділів в центральних і регіональних органах влади для впровадження мотиваційної політики міністерства у справах мігрантів і діаспори; створення профільних підрозділів у фінансово-банківських організаціях тощо. [2]

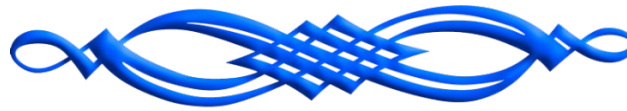

Враховуючи рівень, а також причини та наслідки трудової міграції в Україні, уряд має забезпечити належні умови для повноцінного відтворення трудового потенціалу і професійно-інтелектуального розвитку, забезпечити належні умови праці і життя, а також реалізувати соціальні гарантії зайнятого і незайнятого населення.

Список використаних джерел:

1. Трудова міграція: скільки українців працювали за кордоном в 2019-2021 роках. Аналітичний портал «Слово і діло». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/18/infografika/suspilstvo/trudova-mihracziya-skilky-ukrayincziv-pracyuvaly-kordonom-2019-2021-rokax>.
2. Федорова Н.Є., Мельник О.В. Зовнішня трудова міграція з України: причини, масштаби, наслідки. *Modern Economics*. № 21 (2020). С. 224-229.
3. Трудова міграція в Україні. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BC%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96
4. Імміграція та еміграція: що таке і чим відрізняється. Migrant.biz.ua. URL: <https://migrant.biz.ua/dovidkova/emigracia/immihratsiia-j-emihratsiia.html>.

Анастасія Треус
здобувач ОС магістр
Науковий керівник: *Аліна Гаврікова*,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія
м. Краматорськ

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Повномасштабна агресія проти України змінила напрям розвитку бізнес сектору, з орієнтацією на нові реалії ведення виробничої і торгівельної діяльності, до якої, незважаючи на восьмирічну АТО у східній частині держави та прогнози фахівців, більшість підприємців виявилися неготовими. Першою реакцією бізнесу було несприйняття, страх і шок, а потім стрімка концентрація на головних завданнях, а саме: власна безпека та близьких, виживання, допомога ЗСУ та оточуючим. Ракетні обстріли з руйнуванням критичної інфраструктури та гуманітарні катастрофи у фронтових районах стали суттєвим психологічним тиском, водночас, потужним стимулом до рятування бізнесу, який є джерелом отримання доходу, підтримки ЗСУ і здійснення волонтерської діяльності, що підкреслює актуальність дослідження антикризового управління бізнес-процесом в умовах воєнного часу.

Проблемами антикризового управління бізнес-процесами цікавляться багато сучасних українських науковців: О.Є. Бавико [1], О.О. Бавико [1], І.О. Козаков [1],

О.М. Костіна [2] та ін. О.М. Костіна вважає, що бізнес-процес – це єдина система, спрямована на отримання прибутку, задоволення потреб споживачів, створення споживчої цінності виробленого товару. Узагальнення й аналіз наукових робіт у сфері процесного управління дозволило науковцеві здійснити уточнення змісту поняття «бізнес-процес», під яким розуміється сукупність послідовних технологічно взаємопов'язаних операцій, що використовують на вході планування ресурсів, зумовлених специфікою галузі, організацію дій за рішенням завдань, а на виході, застосовуючи принципи контролінгу, створюють продукцію, яка відіграє стратегічну роль у життєзабезпеченні суспільства і представляє цінність для споживачів [2].

Аналіз визначення поняття «антикризове управління», який здійснили дослідники О.Є. Бавико, О.О. Бавико і І.О. Козаков [1], дозволив виокремити два підходи: універсальний та фокус-кризовий. Представники універсального підходу (В. Василенко, Р. Келлер, М. Мексон, Е. Уткін) розглядають антикризове управління, як постійно діючу підсистему проактивного, ризик-орієнтованого управління, а фокус-кризового підходу (І. Бланк, В. Багацький, Л. Лігоненко, О. Шапуров) вивчають антикризове управління як функціональну управлінську підсистему, що націлена на своєчасне виявлення кризових станів та розробку і реалізацію заходів щодо їх подолання [1].

Результати дослідження, які прокоментувала Т. Рачинська, консультант, People Advisory Services EY в Україні, свідчать, що в розпал пандемії коронавірусу на початку 2020 року 61 % українських компаній мали сформований антикризовий комітет, ще 5 % – зрозуміли його важливість уже під час кризи та запланували його створення в найкоротші терміни. На початку 2022 року, з початком повномасштабної війни на території України, вже 74 % компаній створили антикризові команди [3]. Слід підкреслити, що в період воєнних дій особливу увагу треба приділити фактору часу, який прискорює темп прийняття антикризових рішень і орієнтується на використання методу «мозкового штурму» поєднуючи тактичне планування з варіативною розробкою сценарного розвитку подій.

Вітчизняні науковці виділили декілька можливих варіантів організації системи антикризового управління на підприємстві [1], перелік яких слід розширити в період воєнних дій:

- створення спеціалізованого функціонального підрозділу, що займається безпосередньо антикризовим управлінням;
- створення штабного підрозділу під керівництвом директора у разі виникнення кризової ситуації для її ліквідації;
- розподіл функцій антикризового управління між співробітниками функціональних підрозділів з координацією на рівні заступника директора;
- звернення до послуг фахівців консалтингових фірм, що спеціалізуються на антикризовому управлінні;
- отримання підтримки Уряду щодо тимчасового переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів.

Урядова програма релокації підприємств реалізується Міністерством економіки України спільно з обласними держадміністраціями, а також, Укрзалізницею та Укрпоштою, за підтримкою Міністерства цифрової

трансформації України. Наразі переміщення підприємств здійснюється в один з шістнадцяти регіонів (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська, Рівненська, Кіровоградська, Черкаська, Полтавська, Дніпропетровська, Житомирська, Одеська та Київська (за виключенням м. Києва) області). Міністерство економіки повідомляє, що станом на 25.11.22 р. за програмою релокації з небезпечних регіонів переміщено 772 підприємства (605 вже відновили роботу на новому місці, загалом за поточний рік ними перераховано до бюджету понад 1,14 млн. грн ЄСВ), завдяки чому вдалося зберегти 35 тисяч робочих місць. Для 261 підприємства наразі здійснюється пошук підходящої локації або способу транспортування. А 634 підприємства, що подали раніше заявки на переміщення, відмовилися від релокації у зв'язку з деокупацією територій, на яких вони розташовані. Найбільше підприємств релокувалося до Львівської (28,6%), Закарпатської (17,9%), Чернівецької (12,2%), Івано-Франківської (8,3%), Тернопільської (7,5%) та Хмельницької (7,5%) областей [4].

В період воєнних дій для здійснення антикризового управління бізнес-процесом у всіх сферах економіки підприємці й Уряд об'єдналися у потужну стійку команду, результатом функціонування якої є відновлення роботи бізнес сектору в більш безпечних регіонах України, збереження робочих місць, підтримка ЗСУ і проведення волонтерських робіт. Позитивні результати реалізації програми релокації знайшли відображення і в макроекономічних показниках: згідно попередній оцінки падіння ВВП в 2022 році за даними Міністерства економіки складає 30,4%. Уряд підкреслює, що попри такий суттєвий спад – це краще, ніж усі попередні прогнози (35-40%) [5].

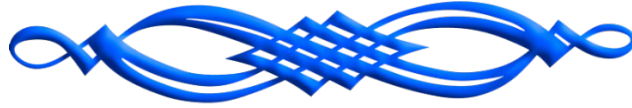
Згодом, сформована система антикризового управління бізнес-процесами в період воєнних дій в Україні отримає розвиток в повоєнному часі завдяки корегуванню завдань на відновлення в новому форматі економіки та бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Бавико О. Є., Бавико О. О., Козаков І. О. Організаційна оптимізація антикризового управління бізнес-процесами підприємства в умовах пандемії COVID - 19. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8477> (дата звернення: 23.01.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.11
2. Костіна О.М. Діагностика та управління бізнес-процесами в контексті антикризового управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2017. Випуск 10. С. 287-297 (ISSN (Online): 2313-2165). URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-10-2017.pdf#page=287> (дата звернення: 23.01.2023).
3. Командні рішення LIGA360 як допоміжний засіб для антикризових команд у розв'язанні питань воєнного часу. (опубліковано 21.06.2022). URL: <https://eba.com.ua/komandni-rishennya-liga360-yak-dopomizhnyj-zasib-dlya-antykryzovyh-komand-u-rozv-yazanni-pytan-voyennogo-chasu/> (дата звернення: 22.01.2023).
4. Завдяки урядовій програмі релокації збережено понад 35 тисяч робочих місць – Тетяна Бережна (опубліковано 25.11.22).

URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a54c8281-02fa-4ced-8b14-3a7ca772a826&title=Zavdiaki> (дата звернення: 25.01.2023).

5. Промова Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала на засіданні Уряду. Департамент комунікацій Секретаріату Кабінету Міністрів України (опубліковано 06 січні 2023 року). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/promova-premier-ministra-ukrainy-denysa-shmyhalia-na-zasidanni-uriadu-06012023> (дата звернення: 23.01.2023).

Андрій Устенко,

*д.е.н., професор кафедри підприємництва та маркетингу
Івано-Франківський національний університет нафти і газу*

Олексій Ластовець,

аспірант

Івано-Франківський національний університет нафти і газу

Ростислав Кавчук

здобувач вищої освіти

Івано-Франківський національний університет нафти і газу

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТРЕЙДЕРІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Ще кілька років тому до споживача в енергетиці ставилися як до прохача, монополістам було байдуже до якості наданої послуги. Втім, на сьогодні, енергія продається так само, як мобільний телефон чи фінансові послуги. Трейдери почали їздити до клієнтів, показувати переваги зміни постачальника. Це означає, що витрати на електроенергію можна оптимізувати, і це було головним посланням, адресованим сегменту малого та середнього бізнесу, на яку націлювалися нові продавці електроенергії.

Ще два-три роки тому ці підприємці й гадки не мали, що можуть змінити енергопостачальника. Трейдери поза «великою четвіркою» викликали занепокоєння, підприємці боялися, що зміна постачальника може призвести до припинення поставок електроенергії на їхні підприємства [1]. Однак робота нових продавців і компанії гігантів почали приносити плоди.

Підприємці зрозуміли, що ціни на енергоносії на лібералізованому ринку значною мірою залежать від вартості послуг, які надає продавець, а це суттєво впливає на кінцеву форму. Усі продавці мають недискримінаційний доступ до енергії, яку пропонують виробники через біржу. Експерти ринку прогнозують, що ціни на енергоносії вже досягли того рівня, коли відбудеться перелом і ціни знову почнуть рости. А продавці перевершують один одного в пропозиції.

З'являється низка торгових посередників, основними завданнями яких є [2-5]:

- запуск мережевого трафіку в мережі розподілу,
- експлуатація, оновлення та обслуговування розподільної мережі,
- розвиток збутової мережі,
- розширення збутової мережі,

- співпраця з енергетичними компаніями та іншими операторами енергосистем,
- управління електроенергією окремих генеруючих одиниць, які підключені до розподільної мережі,
- завдання, пов'язані з балансуванням системи та управлінням системними обмеженнями,
- надання інформації як користувачам мережі, так і операторам інших енергосистем,
- забезпечення виконання договорів купівлі-продажу електричної енергії споживачами, приєднаними до мереж,
- піклування про безпеку роботи розподільчої мережі.

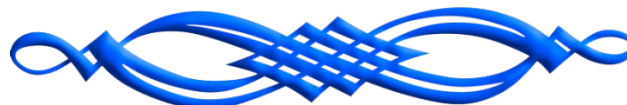
В той же час, продавець електроенергії є посередником, який використовує інфраструктуру, що належить дистриб'ютору, і відповідає за постачання електроенергії клієнту. Таким чином, можна купувати електроенергію у будь-якої компанії-продавця енергії, яка має ліцензію на торгівлю енергією.

Основна різниця між дистриб'ютором і торговим посередником в тому, що, дистриб'ютор є власником кабелів, які проходять до дому чи підприємства. Він відповідає за якість електроенергії, безперебійність поставок і покази лічильників. З іншого боку, продавець використовує пристрої та кабелі дистриб'ютора та продає електроенергію. Після надсилання інформації розподільником він виставляє рахунок за використану електроенергію.

Праця трейдерів може окупитися, за кілька сотень тисяч візитів клієнтів, під час яких треба пояснювати, що зміна постачальника можлива і може принести вимірні вигоди, що електроенергія – це продукт, який можна купити дешевше. Це дозволить більшій кількості споживачів скористатися принципом купівлі електроенергії у будь-якого продавця.

Список використаних джерел:

1. Казанський С.В. Світовий досвід організації оптових ринків електричної енергії. *Електропанорама*. 2008. № 1-2.
2. EPEX Spot Operational Rules. EPEX Spot. 2012. 35.
3. Andrusiv, U., Zelinska, H., Galtsova, O., Kupalova, H., & Goncharenko, N. (2021). The modeling and forecasting of fuel and energy resources usage in the context of the energy independence of Ukraine. *POLITYKA ENERGETYCZNA*, 24(1), 29-48. doi:10.33223/epj/132892
4. Andrusiv, U., Zelinska, H., Kupalova, H., Galtsova, O., Marynychak, L., & Dovgal, O. (2021). Optimization of balance components of fuel and energy resources for organizational and economic support of energy efficiency in Ukraine. *Ecological Engineering and Environmental Technology*, 22(6), 27-35. doi:10.12912/27197050/141611
5. Zelinska, H., Andrusiv, U., Fedorovych, I., Khvostina, I., & Astafiev, O. (2021). Rational resource in the context of forming a model of using fuel and energy resources expenditure. Paper presented at the IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 628(1) doi:10.1088/1755-1315/628/1/012003

Віра Ференц,

студентка 3-го курсу

спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Науковий керівник: Ольга Галайдіда,

викладач, методист по роботі зі студентами денної форми навчання

ВСП Заліщицький ФК імені Є.Храпливого НУБіП України

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНІ

Маркетинг на сучасному етапі — це багатоаспектне поняття, багатопланове явище, котре базується на постійному та систематичному аналізі потреб ринку, який дозволяє підприємству розробити ефективні товарні та цінові стратегії, спрямовані на конкретні сегменти споживачів, що, в свою чергу, надає підприємству певних конкурентних переваг.

Однак на сьогодні поширюється твердження про кризу маркетингу, спричинену глобалізаційними процесами, посиленням конкуренції, прискоренням науково-технічного прогресу, зміною споживача, його поведінки та стилю життя, зниження ефективності традиційних маркетингових комунікацій та іншим. І це твердження має своє підкріплення. Світ змінився, змінилися умови та можливості маркетингової діяльності. Тепер система маркетингу повинна стати більш гнучкою і динамічною. [4, С. 202]

Питанням сучасного розвитку маркетингу присвячено чимало праць відомих вітчизняних вчених, зокрема, Войчака, А.В., Близнюка, С.В., Балабанової, Л.В., Лирик, І.В. та інших. Але систематизованих досліджень з питань сучасного розвитку маркетингу в Україні недостатньо, чим і зумовлена актуальність даної теми.

Мета дослідження полягає у виявленні сучасних аспектів розвитку маркетингу в Україні.

Сьогодні вік інформації та інформатизації призвів до того, що споживач став іншим. Зросла “ринкова грамотність” споживача і в той час знизилась ефективність традиційних видів маркетингових комунікацій. Зараз тільки 20 — 40% споживачів звертаються до реклами, щоб обрати товар. [3, С. 124] Одним із чинників цього став її настирливий характер. За оцінками фахівців, лише 10% людей позитивно ставляться до рекламних повідомлень. Зростає важливість точного знання свого споживача з використання методів зворотнього зв'язку, зокрема тих, що пропонує Інтернет. [2, С. 11]

Рівень цін залишається проблемою «номер один» для більшості споживачів. Проте чіткого розподілу у купівлі тільки дорогих або тільки дешевих товарів вже немає. Багаті купують товари середнього цінового сегменту, а не дуже забезпечених може привабити щось із дорогих речей. Це найбільше зумовлено тим, що деякі категорії споживачів прагнуть підкреслити свій соціальний статус, показати, що він є на якомога більшому рівні. Цьому найчастіше підвержені підлітки, жінки, або люди, які тільки отримали високу посаду.

Виробникам стає все складніше досягти чіткої диференціації їхнього продукту, тому на перший план виходить емоційна привабливість. Кампанії з

просування все частіше акцентують увагу не на споживацьких властивостях товарів, а на емоційному впливові на аудиторію.

Рівень ефективності маркетингової діяльності необов'язково визначається результатами поточної діяльності. Висока ефективність, в першу чергу, повинна визначатись тим, що підприємство грамотно проводить маркетингову політику у стратегічному масштабі. Звідси випливає необхідність приділяти велику увагу проблемам росту бізнесу. В сучасних ринкових умовах рости менш ризиковано, ніж не рости. [1, С. 7]

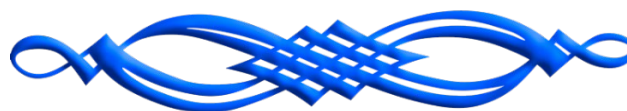
В сучасних умовах акцент в діяльності підприємств зміщується з виробництва та продажу продуктів на вибір цінностей, їх створення та передачу споживачам і, як результат, перехід на маркетинг, що спонукається споживачем. У маркетингу, що спонукається споживачем, у якості головного принципу організації діяльності підприємства розглядаються сегменти споживачів. Більше немає ринків для продуктів, які трішки подобаються всім, – є лише ринки для продуктів, які сильно подобаються комусь.

У маркетингу, що спонукається продуктом, продукт зазвичай створюється для великої групи споживачів, часто використовується масовий маркетинг. Маркетингова діяльність швидше орієнтована на залучення нових споживачів, аніж на утримання існуючих. Хоча набагато легше зацікавити в новому товарі споживача, який є лояльним до певного підприємства, ніж залучити нових споживачів.

Таким чином, можна зробити висновки, що в українській практиці існує ряд негативних дій, які роблять переважно українські підприємці: хаотичне використання окремих елементів маркетингу, асоціювання маркетингу лише з рекламою, необґрунтоване застосування західних методик, нетворчий підхід до маркетингової діяльності, орієнтація на короткострокову перспективу, відсутність програм лояльності клієнтів, низький сервіс, відсутність гнучкості та незнання власних споживачів.

Список використаних джерел:

1. Близнюк, С.В. Маркетинг в Україні: проблеми становлення та розвитку. – 2-ге вид., випр. і доп.[текст] – К.: ІВЦ “Видавництво “Політехніка””, 2009. – 400 с.
2. Голубков Е.П. Современные тенденции развития маркетинга // Маркетинг в России и за рубежом. [текст]– 2004. – №1 (39). – С. 3-18.
3. Хоменко, П.Г. Сучасні тенденції розвитку маркетингу// Актуальні проблеми економіки.[текст] –2009. –№12(102). –С.123-133.
4. Череп, А.В., Абліцова, Т.С. Розвиток сучасного маркетингу та вимоги до нього// Вісник Хмельницького національного університету.[текст] –2009. – №1. –С.202-205.

*Анастасія Хайдарі,
студентка ОС бакалавр
Науковий керівник: Віктор Синчак,
д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова,
м. Хмельницький*

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Процес формування фінансових ресурсів повністю залежить від домашніх господарств України, які самостійно їх визначають і несуть відповідальність за усі рішення стосовно них. Стрімкий розвиток ринкових відносин в Україні зумовив потребу у поглибленому вивченні питання формування фінансових ресурсів домогосподарств, оскільки вони відіграють не останню роль при створенні національного продукту та здійснюють вагомий вплив на формування ВВП країни. З початком повномасштабного вторгнення агресора на територію України, домашні господарства зіштовхнулись із серйозними проблемами у формуванні фінансових ресурсів, які не можуть бути усунені за один день, а відтак виникає необхідність нових досліджень у цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень. Результати наукових праць у питанні фінансових ресурсів домашніх господарств, а саме особливості їх формування, у своїх дослідженнях виклали та систематизували такі вітчизняні учені як Баранова В.Г. [1], Волхова І.С.[1] та інші автори. Вони приділяють значну увагу процесу формування фінансових ресурсів, проте і досі існує потреба у подальшому вивченні даної теми.

Виклад основного матеріалу. Фінансові ресурси домогосподарств являють собою не тільки грошові кошти, але й матеріальні активи, які знаходяться у повному розпорядженні домашнього господарства, авансуються у фінансові інструменти та в подальшому перетворюються у фінансові активи. Вони займають вагоме місце у соціально-економічному розвитку країни, оскільки забезпечують добробут населення, формують рівень нагромадження, який є головним джерелом інвестиційних ресурсів, а також визначають можливості людського розвитку.

Основним призначенням фінансових ресурсів домогосподарств є формування конкретного обсягу ресурсів, зазвичай представленими у грошову еквіваленті, яких має бути достатнім для забезпечення повноцінного процесу відтворення та задоволення потреб суспільства [1, с. 54-55].

Доцільно буде розглянути обсяги сукупних ресурсів на одне господарство України в середньому за місяць. Якщо у 2017 році середній показник складав 8165,2 грн., то вже у 2021 р. він суттєво збільшився та становив 14490,6 грн. [3]. Насамперед, такий великий розрив пов'язаний із зростанням мінімальної заробітної плати. Якщо у 2017 р. вона становила 3200 грн., а у 2021 р. – 6000 грн.,

то співвідношення між обсягом сукупних ресурсів та мінімальною зарплатою майже однакове – 2,55 та 2,42 у 2017 р. та 2021 р. відповідно.

Розглядаючи формування фінансових ресурсів домогосподарств, варто зазначити, що складаються вони з грошових доходів, вартості спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства, пільг та субсидій на комунальні послуги, пільг на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, а також інших надходжень. Проте основна частка відведена саме грошовим доходам, які і формують в середньому 91,4% усіх сукупних ресурсів домогосподарств в Україні за аналізовані роки. (табл. 1)

Таблиця 1.

Структура грошових доходів домогосподарств України за 2017-2021 рр. (%).

Показники	Роки					Відхилення 2021р. від 2017р. (в. п.)
	2017	2018	2019	2020	2021	
Грошові доходи в структурі сукупних ресурсів, з них:	87,5	89,9	92,0	93,9	93,9	6,4
- оплата праці	52,4	54,5	57,3	58,3	59,8	7,4
- доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	4,4	6,0	6,5	5,8	5,7	1,3
- доходи від продажу сільськогосподарської продукції	3,0	2,5	2,4	2,2	2,5	-0,5
- пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою	20,2	19,9	19,2	20,8	19,8	-0,4
- грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	7,5	7,0	6,6	6,8	6,1	-1,4

Примітка. Розраховано за даними [3].

Дані таблиці 1 свідчать про те, що протягом досліджуваних років, оплата праці займає більшу половину усіх грошових доходів (52,4%-59,8%) та не менш вагоме місце посідають пенсії, стипендії та соціальні допомоги. За 2017-2021 рр. у середньому вони займали 19,98% від усіх грошових доходів домогосподарств, проте спостерігається від'ємне відхилення у 2021 р у порівнянні з 2017 р. – -0,4 відсоткових пунктів. Така ж ситуація стосовно доходів від продажу сільськогосподарської продукції та грошової допомоги від родичів, інших осіб, інших грошових надходжень – -0,5 та -1,4 відповідно.

Варто наголосити і на тому, що фінансові ресурси домогосподарств можуть формуватися не лише на основі власних доходів, але за допомогою залучення коштів з банків у формі позик та кредитів. (рис. 2)

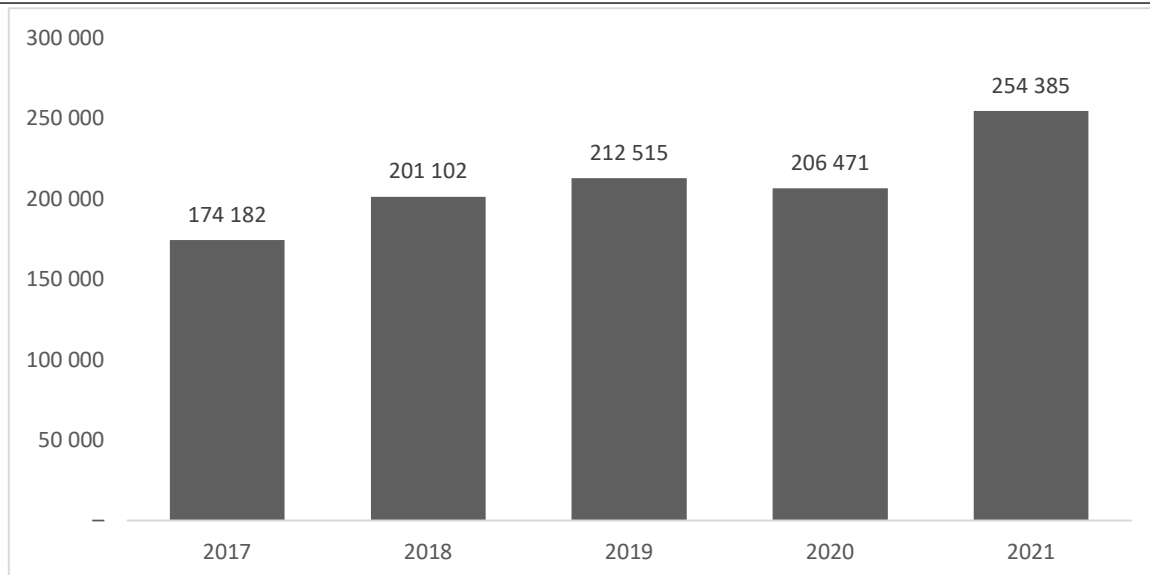

Рис. 2 – Динаміка надання кредитів домогосподарствам банками України за 2017-2021 р. (млн. грн.)

Примітка. Складено за даними [2]

Протягом 2017-2021 рр. можемо спостерігати, що з кожним роком сума коштів, виданих домогосподарствам за цільовим спрямування збільшувалась. Проте у 2020 р. бачимо про несуттєве зменшення, яке пов'язане з пандемією Covid-19, що негативно вплинула на роботу усіх сфер діяльності і домогосподарств зокрема. Проте вже у 2021 році показник видачі кредитів суттєво зріс у порівнянні з попереднім роком. Така тенденція свідчить про те, що домогосподарства змогли пристосуватися до роботи під час карантинних обмежень та стали повертатися до звичного режиму.

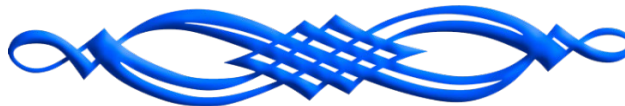
З початком повномасштабного вторгнення на територію України, домогосподарства зазнали великих втрат. Перш за все, це пов'язано із тим, що велика кількість домашніх господарств було знищено і багато працівників втратили роботу. Оскільки саме оплата праці становить основу сукупних доходів, то цей показник у 2022 р. істотно зменшився. Велика частина населення втратила доходи, а деякі – і все своє майно. Реальні доходи знизились, що суттєво погіршує матеріальне становище суспільства.

Висновки. Результати досліджень свідчать, що з кожним роком фінансові ресурси домогосподарств збільшуються, що свідчить про можливість розвитку даного сектору економіки, проте війна на всій території України завдала великих збитків. Основним джерелом є грошові доходи у формі оплати праці, проте зараз, коли велика кількість людей залишилась без роботи, зменшилися і ресурси. Важливу роль у процесі формування фінансових ресурсів домогосподарств відіграють і кредити, які дають можливість розвиватися домашнім господарствам України.

Список використаних джерел:

1. Баранова В.Г., Волхова І.С., Хомутенко В.П. Фінанси. Навч. посібник в 2-х частинах. Одеса: Атлант. 2015. ч. 2. 309 с.

2. Кредити, надані домашнім господарствам, за цільовим призначенням у розрізі валют. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/files/3.3-Loans.xlsx>
3. Структура сукупних ресурсів домогосподарств. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/gdvdg/ssr/arh_ssr_u.htm

*Анастасія Халавчук,
студент ОС магістр
Науковий керівник: Алла Крушинська,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
фінансів банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права ім. Леоніда Юзькова
м. Хмельницький*

СТРАХОВІ КОМПАНІЇ, ЯК СУБ'ЄКТ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ СТРАХОВИМИ КОМПАНІЯМИ

В умовах глобалізаційних процесів розвитку ринків фінансових послуг, повинні співпадати у тому числі з європейськими ринками. Євроінтеграція створює можливість модернізації економіки всіх європейських країн, у тому числі, і страхового ринку, який є невід'ємним елементом ринкової економіки.

Цікавим є дослідження Шмиголь Н.С. [4, с. 57–67], в якому конкретизується роль накопичувальної складової в умовах трансформації вітчизняної пенсійної системи, обґрунтовано необхідність розвитку приватних корпоративних програм як основного механізму підвищення рівня трудових пенсій на основі грамотного поєднання податкових та неподаткових інструментів стимулювання учасників з урахуванням зарубіжного досвіду. Світовий досвід свідчить, що страховий ринок сприяє розвитку економіки та вирішенню соціальних проблем.

Зауважимо, що пенсійне страхування входить до страхування життя, яке в свою чергу складається з трьох сегментів: накопичувальне, кредитне та інвестиційне. І у різні етапи розвитку вони також розвивалися по-різному. Так, весь ринок демонстрував стабільне зростання протягом останніх років. У докризовий період щорічний приріст забезпечувало саме кредитне страхування, що дало імпульс зростання ринку на 50-60%, а потім зійшло фактично на нуль [2, с. 20]. Нині драйвером ринку виступає інвестиційне страхування, валову частку якого складає пенсійне страхування. Страхування життя в цілому щорічно демонструє стабільний розвиток. Посилює актуальність пенсійних накопичень і те, що середня ставка за банківськими депозитами тридцяти найбільших банків скоротилася практично вдвічі, що є основним драйвером інтересу до альтернативних видів інвестицій.

Зростанню недержавного пенсійного страхування сприяє:

- зниження ставки за банківськими вкладками;
- розвиток страховиками пакетних продуктів, що надаються через різноманітні канали продажів;
- відповідна зацікавленість держави у розвитку даного продукту;
- інтерес з боку споживачів до вищої прибутковості та можливості використання податкового відшкодування.

Так, страховики демонструють показники прибутковості пенсійного страхування життя у межах 8,5%-18% [3], що насправді говорить про відсутність консенсусу щодо середньої прибутковості даного інструменту. Що зрозуміло, оскільки цей інструмент прив'язаний до динаміки інших ринків і, відповідно, сильно залежить від них, якщо динаміка цих ринків буде негативною, дохідність може бути низькою.

Пенсійне страхування життя виступає перспективним інструментом збільшення капіталу, але про його ефективність можна буде впевнено стверджувати, коли почнуться повномасштабні виплати за укладеними договорами. Поки пенсійне страхування демонструє тенденцію розвитку цього ринку, проте очікується, що з урахуванні військових дій його динаміка в перспективі буде значно менш інтенсивною.

Більш стійке становище сьогодні у накопичувального страхування життя, як у традиційнішого сегмента. Незважаючи на його меншу прибутковість, він відповідно є набагато менш ризикованим інструментом та перевірений не одним економічним потрясінням. Ринок накопичувального страхування життя стабільно збільшується на 10-20%, тому що, обираючи ці програми, людина керується не бажанням заробити, а бажанням захистити те, що має [1]. Накопичувальне страхування життя, на відміну від інвестиційного, насамперед вирішує не лише соціальні, але й економічні проблеми.

Ризиковий характер продуктів інвестиційного страхування життя також посилюється нерегульованим характером коефіцієнта участі у інвестуванні. Коефіцієнт участі визначає те, яку частину доходу від інвестицій зрештою отримав клієнт.

У короткостроковій перспективі ринок очікує подальшого зростання інвестиційного страхування життя, в тому числі пенсійного страхування через продовження падіння ставок за банківськими вкладками. Однак протягом 3-5 років не можна виключати того, що саме цей сегмент життя скорочуватиметься. У цьому недержавне пенсійне страхування, навпаки, очікувано вийде новий рівень розвитку. Передумови до цього створює сама держава через програми підвищення фінансової грамотності населення, нагадуючи людям про необхідність подбати про доходи в пенсійному віці, а також про сім'ю, просуваючи реформування пенсійної та медичної систем [1].

Отже, підсумовуючи, можна виокремити певні чинники соціального та фінансового стану України, які стали передумовами для розвитку страхового накопичувального страхування:

1) насамперед, досить складна ситуація з пенсійним забезпеченням у державі. Сьогодні в країні налічується близько 11 млн. пенсіонерів, а внески до Пенсійного фонду сплачують менше 10 млн. працездатних осіб. Дефіцит державного пенсійного фонду створює ризики мізерних пенсій і у майбутньому.

2) Другий фактор – недовіра українців до банківської системи та можливостей депозитного накопичення. Усі чудово пам'ятають, як у 2014-2015 роках в Україні було ліквідовано понад 70 банків за недобросовісну роботу та чимало вкладників втратили свої гроші. У той же час загалом під час фінансових криз останніх 10 років компанії (у 2008-му, у 2013-2014 роках), коли також банкрутували банки, фіксували неймовірні збитки компанії з управління активами та пенсійні фонди, жодна компанія лайфового страхування не пішла з ринку.

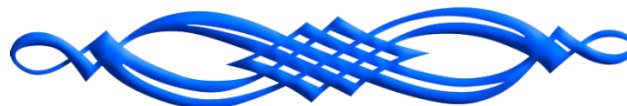
3) Ще один аргумент на користь вибору накопичувального страхування, а не банківського вкладу – неможливість отримати кошти з депозитного рахунку, коли вони найбільш необхідні. Наприклад, у разі смерті вкладника спадкоємці отримують кошти лише після набуття спадщини через 6 місяців. Страхові виплати виплачуються вигодонабувачу і нараховуються протягом 10 днів (а в деяких компаніях - навіть швидше).

4) Третій фактор зростання попиту на страхування життя – вигідні умови інвестування, які сьогодні надають лайфові страховики в Україні. Багато українців починають розглядати придбання накопичувального страхового полісу як вдалу інвестицію коштів.

На сьогодні, ринок страхування життя характеризується найбільшими темпами зростання, він знаходиться на стадії росту та потребує значних інвестицій в маркетингові дослідження, розробку нових видів продуктів, формування збутової та комунікаційної політик. Після завершення повномасштабної агресії проти України, її перемогою, даний ринок в сфері економіки стане доволі успішним та прибутковим.

Список використаних джерел:

1. Investment insurance or accumulative life insurance. URL : <https://insurance-life.com.ua/articles/912>
2. Фатхлісламова Г.Ф. Сучасні тенденції функціонування недержавних пенсійних фондів у системі обов'язкового пенсійного страхування. Управління. Т. 7 № 1/2019. 136: с. 19–25
3. Хлибова Т. О., Черненко К. П. Розвиток недержавних пенсійних фондів в Україні. Молодий вчений. 2017. № 7. С. 486–489.
4. Шмиголь Н.С. Зарубіжний досвід стимулювання участі населення у добровільних накопичувальних системах та можливості його застосування в Росії. економіка. Податки Право. 2016.Т.9. №6. с.57-67

Чао У

*аспірант кафедри митної справи і фінансових послуг,
Науковий керівник: Світлана Ачкасова,
к.е.н., доцент, доцент кафедри митної справи і фінансових послуг
ХНЕУ ім. С. Кузнеця,
м. Харків*

ВИБІР ПРІОРИТЕТНОГО МЕТОДУ ПРОВЕДЕННЯ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Діюча система регулювання діяльності малих підприємств потребує суттєвих змін з метою імплементації безпекових компонент, що стосуються системи управління ризиками, приведення у відповідність до міжнародних стандартів практику управління ризиками із використанням превентивних інструментів, якими є стрес-тестування.

У сучасних умовах функціонування малих підприємств особливої уваги заслуговують питання використання сучасного інструментарію для оцінювання впливу несприятливих факторів на ризики їхньої діяльності. Це надасть змогу оцінити прояв найбільш суттєвих ризиків їхньої діяльності [1].

Економічний ризик діяльності малого підприємства означає можливість того, що він може зазнати економічних збитків, неотримати або недоотримати прибуток внаслідок впливу різних несприятливих факторів ризику. Таким чином, розробка системи діагностики та оцінювання економічних ризиків діяльності малих підприємств сприятиме поступовому налагодженню їхніх економічних процесів [6].

Особливості управління фінансовими установами в Україні (страховими компаніями [3], банками [2, 4]) свідчать про обов'язковість проведення стрес-тестування, визначають його інструментом (методом, способом) оцінювання впливу несприятливих факторів на ризики їхньої діяльності.

Використання саме методів проведення стрес-тестування економічного ризику діяльності малих підприємств надасть змогу ідентифікувати ключові фактори ризиків, визначити вразливі місця окремих сфер їхньої діяльності.

Пріоритетність методів проведення стрес-тестування економічного ризику діяльності малих підприємств, що визначено, ґрунтуючись на застосуванні методу аналізу ієрархій Т. Сааті [5]. Отримані результати наведено в табл. 1.

Пріоритетність методів проведення стрес-тестування економічного ризику діяльності малих підприємств

Методи та критерії	Результативність методу за критерієм достовірності отриманих результатів	Результативність методу за часовим критерієм	Результативність методу за критерієм якісного аналізу	Результативність методу за критерієм порівнянності отриманих результатів	Результативність методу за критерієм кількісного аналізу	Результативність методу за критерієм безпеки функціонування та простоти використання	Глобальні пріоритети	Ранг
	0,258	0,062	0,056	0,117	0,159	0,348		
Сценарний	0,635	0,359	0,635	0,227	0,320	0,269	0,393	2
Індексний	0,259	0,516	0,259	0,671	0,557	0,613	0,494	1
Еластичностей	0,106	0,125	0,106	0,102	0,123	0,118	0,114	3

Як видно з табл. 1, найбільш пріоритетним методом проведення стрес-тестування економічного ризику діяльності малих підприємств є індексний. Його застосування надасть можливість удосконалити існуючі внутрішні системи управління ризиками, зокрема в частині оцінювання та управління економічним ризиком діяльності малих підприємств.

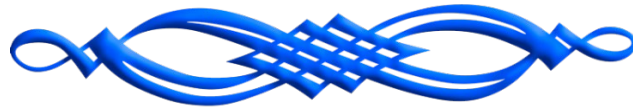
Список використаних джерел

1. Ачкасова С.А., У Чао Стрес-тестування економічного ризику діяльності малих підприємств. XI Міжнародна науково-практична конференція «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 9-10 вересня 2022 року). – Одеса : Одеський національний економічний університет, 2022. – С. 210-211.
2. Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України : Постанова Правління Національного банку України від 22.12.2017 р. № 141 URL: https://ips.ligazakon.net/document/pb17203?an=7&ed=0000_00_00.
3. Про затвердження Вимог щодо регулярного проведення стрес-тестування страховиками та розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів проведених стрес-тестів : розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 13.02.2014 № 484 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0352-14#Text>.
4. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України Постанова Правління Національного банку

України від 06.08.2009 р. № 460 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0460500-09#Text>.

5. Синенко М. А. Метод Саати при прийнятті управлінських рішень на прикладі підприємства малого бізнесу. *Науковий економічний журнал «Інтелект XXI»*. 2018. № 1. С. 235 – 238.
6. У Чао Актуалізація питань оцінювання економічного ризику діяльності малого підприємства. Актуальні проблеми сучасної науки та освіти (частина II): *матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 20-21 січня 2022 р.). Львів : Львівський науковий форум, 2022. С. 47.

Світлана Чудновець
студентка ОС бакалавр
Науковий керівник: **Ірина Волохова**,
д.е.н., професор кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет
м. Одеса

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Місцеві бюджети відіграють вагомую роль у розвитку економічної та соціальної сфер і є важливою ланкою бюджетної системи України. Від фінансових можливостей місцевих органів влади, а також ефективного управління ресурсами залежить якість надання суспільних благ, вирішення завдань, що стосуються покращення матеріального добробуту громадян.

Не дивлячись на те, що фінансова самостійність місцевих органів влади законодавчо закріплена, а також є державні гарантії щодо їх матеріально-фінансового забезпечення, все ще існують актуальні проблеми формування місцевих бюджетів.

Таблиця 1

Доходи місцевих бюджетів відносно ВВП у 2017-2021 рр.

Рік	Доходи місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів), млрд. грн	Доходи місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) відносно ВВП	Доходи місцевих бюджетів (з міжбюджетними трансфертами), млрд. грн	Доходи місцевих бюджетів (з міжбюджетними трансфертами) відносно ВВП
2017	191,9	6,4%	464,8	15,6%
2018	233,9	6,6%	519,4	14,6%
2019	275,0	6,9%	520,4	13,1%
2020	290,0	6,9%	451,0	10,8%
2021	351,9	6,4%	555,1	10,2%

Фінансові можливості бюджетів є обмеженими. Існує нестача власних дохідних джерел, у місцевого самоврядування відсутні стимули до знаходження

додаткових джерел доходів, а також до того аби витратити бюджетні кошти економніше. Низький рівень власних доходів спричинений здійсненням видатків без належного підкріплення їх доходами, що веде до дефіциту бюджету, існуванням заборгованості між бюджетами, а також недостатнім рівнем прогнозованості доходів. Що стосується джерел отримання доходів, то тут проблемою є незначна частка надходжень від місцевих податків та зборів [4].

Наявні недоліки також і у нормативно-правовому регулюванні формування дохідної частини бюджету. Ще однією проблемою є значна концентрація фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, залежність у формуванні та виконанні дохідної частини від центральної влади, що робить самостійність місцевих бюджетів формальною [2].

Фінансова незалежність місцевих органів влади це насамперед можливість володіти та самостійно розпоряджатись фінансовими ресурсами, які наявні в тій кількості, яка необхідна для ефективного та якісного виконання функцій та завдань покладених на місцеве самоврядування.

Таким чином аби збільшити обсяги дохідної частини місцевих бюджетів, підвищити ефективність та досягти збалансованості бюджетів, а також зменшити залежність від різного роду фінансових допомог слід реформувати податкове законодавство у частині місцевих податків та зборів так, аби вони стали одним з вагомих джерел формування доходів, підвищити контроль за видатками шляхом визначення більш пріоритетних напрямків їх використання.

Також слід провести пошук альтернативних джерел доходів, вжити заходів для зменшення дисбалансів завдяки передачі місцевим бюджетам достатніх обсягів фінансових ресурсів, які покриватимуть видаткові потреби місцевих органів влади. Розподіл доходів між бюджетами слід здійснювати враховуючи рівні економічного та соціального розвитку відповідних територій, їх природного та екологічного станів [3].

Ще одним зі шляхів подолання проблем, які пов'язані з формуванням місцевих бюджетів є здійснення послідовної політики що до зменшення значних різниць у економічному розвитку різних територій.

Доцільним буде покращити заходи для запобігання порушення бюджетного законодавства та посилити контроль за його виконанням. Цього можна досягти шляхом моніторингу формування та виконання дохідної частини бюджету, використання аналізу та аудиту, а також проведення контролю за сплатою відповідних податків та зборів, так як існує ймовірність ухиляння як зі сторони громадян, так і зі сторони підприємств та організацій. Такий моніторинг необхідний і у сфері видатків: куди саме ідуть кошти, чи якісно та вчасно виконуються задачі. А також слід контролювати відповідність фактичних показників до планових на бюджетний рік. І найважливіше – прагнути до високого рівня прозорості фінансових потоків при формуванні місцевих бюджетів [4].

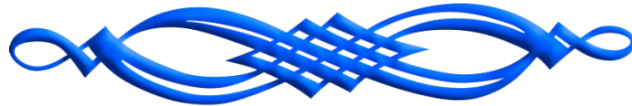
До того ж своєчасне отримання інформації про виконання дохідної частини бюджету допоможе ефективніше та краще сформувати бюджетні показники на наступний рік.

Подолати проблеми з формування місцевих бюджетів можуть допомогти більш свідомі вибори цільових бюджетних програм. Так, наприклад, можна розробити певні критерії їх відбору. Критерії повинні враховувати відповідність програми суспільним інтересам та ефект на соціальну сферу від її впровадження.

Слід розподіляти програми за пріоритетом: програми, які необхідно фінансувати повністю, програми, обсяги коштів на фінансування яких можна буде зменшити у разі недостатності фінансових ресурсів та неактуальні програми, які можна не фінансувати через втрату їх важливості. Варто також періодично переглядати програми та дивитись яких результатів досягнуто.

Список використаних джерел:

1. Виконання доходів місцевих бюджетів. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/vykonannya-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv>.
2. Крутько М. Актуальні проблеми формування доходів місцевих бюджетів: правові аспекти та шляхи вирішення. *Юридичний вісник*. 2021. Випуск 6. С. 89-95.
3. Рябоконт О. О. Проблеми формування місцевих бюджетів в Україні. *Економіка і держава*. 2015. Випуск 12. С. 134-136.
4. Шулюк Б. С. Проблеми виконання місцевих бюджетів в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 13. С. 1279-1282.

Анастасія Чуніхіна
студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Тетяна Гіміс,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія»
м. Краматорськ

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНИ

Ринок праці є однією з основних складових соціально-економічної системи будь-якої держави та особливості його функціонування залежить від значної кількості факторів: характер та частота змін законодавчого поля, стан трудового законодавства, політична стабільність, особливості податкової системи, державні видатки, стан розвитку виробництва, розмір внутрішнього валового продукту, характер та темпи інфляції, стан науково-технічного прогресу, можливості залучення інвестицій, рівень доходів населення, купівельна спроможність населення, соціальна та професійна структура населення, стан розвитку системи освіти, міграція населення [1].

В Україні, за даними Державної служби статистики, з 2016 до 2019 років спостерігається зростання чисельності зайнятого населення на 301,4 тис. осіб. Кількість безробітного населення скоротилась за цей час на 190,5 тис. осіб, що мало позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави. Але вже з

2019 по 2021 роки чисельність безробітного працездатного населення значно збільшилась (на 223,9 тис. осіб), а кількість зайнятого населення працездатного віку, навпаки, зменшило своє значення (на 683,4 тис. осіб) (рис. 1). Це явище пов'язане із початком усесвітньої пандемії під назвою COVID – 19, який має жахливі наслідки на всій планеті і до нині. Багато працівників втратили свої постійні та тимчасові робочі міста через обмеження карантину. Пандемія та її наслідки негативно відобразились на діловій активності підприємств майже усіх галузей економіки.

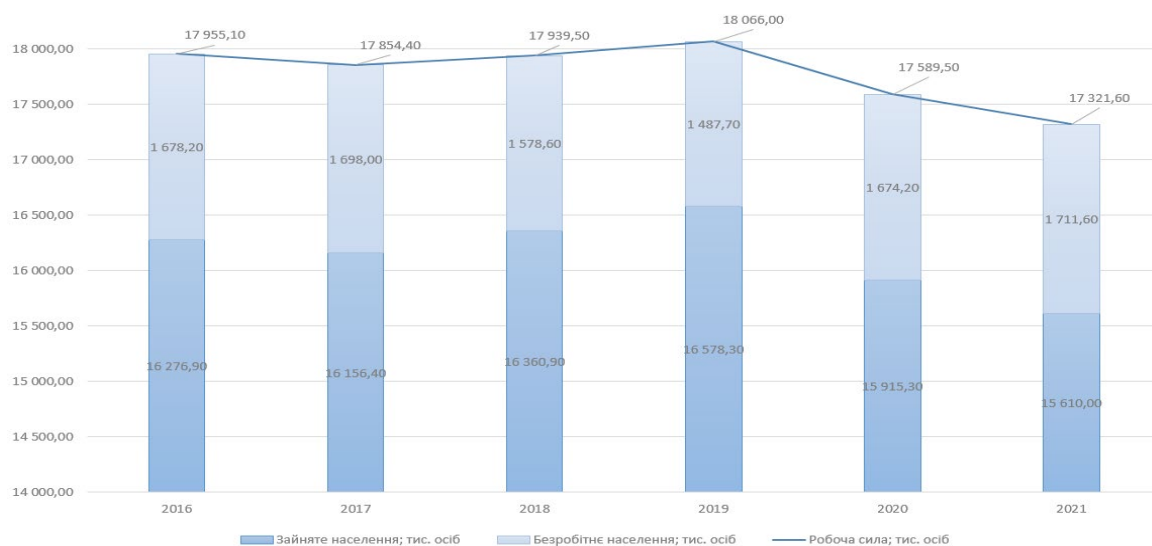

Рис.1. Чисельність робочої сили, зайнятого та безробітного населення (у віці від 15 до 70 років) в Україні у 2016 – 2021 роки [2]

Протягом 2016-2021 рр. сукупні доходи домогосподарств України щорічно підвищувались, що наглядно продемонстровано на рис. 2.

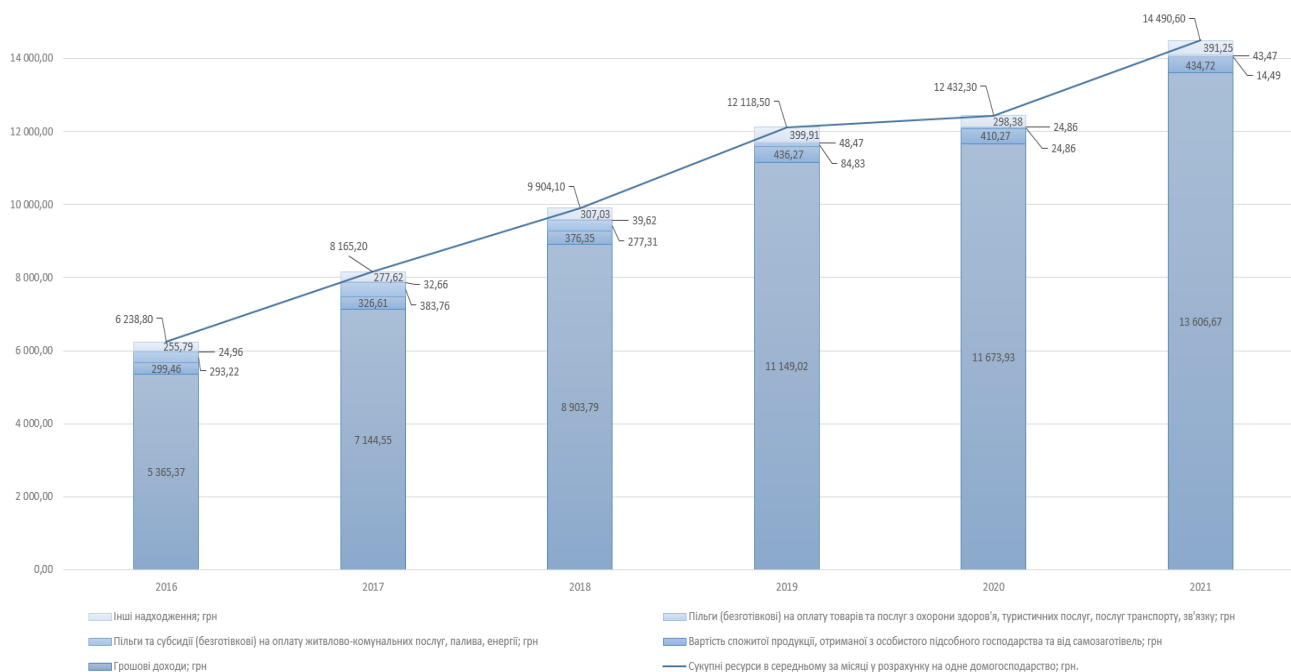

Рис. 2. Сукупні доходи домогосподарств України у 2016 – 2021 рр. [2]

Зростання доходів населення України протягом 2016-2021 рр. обумовлено, з одного боку, підвищенням розмірів державних соціальних стандартів, а з іншого – збільшенням попиту на робочу силу. Так, за даними Державної служби статистики України [2], потреба роботодавців у працівниках на кінець 2016 року складала 36 тис. осіб, а вже наприкінці 2021 року (за даними Державної служби зайнятості України) кількість вакансій збільшилась до 41042.

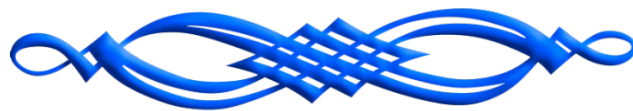
Повномасштабні воєнні дії, що відбуваються на даний час в Україні, значно загострили ситуацію на ринку праці.

За інформацією Державного центру зайнятості, на кінець вересня 2022 року чисельність офіційно зареєстрованих безробітних сягнула 260 тис. осіб, при цьому кількість вакансій складає лише 29354 [3]. Одним із наслідків зростання рівня безробіття, що посилюється неможливістю працевлаштування через обмеженість вакансій, є втрата доходів працездатного населення. Результати досліджень Групи «Рейтинг» засвідчують падіння доходів у період війни у 64% українців [4].

Таким чином, на даний час безробіття в Україні є дуже гострою як економічною, так і соціальною проблемою. Отже, зменшення його масштабів повинно бути однією з пріоритетних завдань уряду.

Список використаних джерел:

1. Чакалова К. О. Зовнішні фактори розвитку внутрішнього ринку праці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 15. Частина 2. С. 157-160. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/21537/1/ЗОВНІШНІ%20ФАКТОРИ%20РОЗВИТКУ%20ВНУТРІШНЬОГО%20РИНКУ%20ПРАЦІ.pdf>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Державного центру зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua>
4. Ринок праці в умовах війни: тенденції та перспективи. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/rynok-pratsi-v-umovakh-viyny-tendentsiyi-ta-perspektyvy>

Святослав Шенетюк
студент ОС молодший бакалавр
Науковий керівник: Лариса Шенетюк
Викладач економічних дисциплін
ВСП «Гусятинський фаховий коледж»ТНТУ
смт Гусятин

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Ринок праці в Україні постійно перебуває у стані трансформації, що спричинило ряд негативних тенденцій, а саме зниження продуктивності праці, погіршення умов зайнятості, поширення нестандартної зайнятості, зростання рівня безробіття та соціальної напруги. Основними категоріями, що характеризують ефективність ринку праці є зайняте населення та безробітні. Тому пріоритетними напрямками регулювання ринку праці можна назвати:

- створення дієвої нормативної бази з питань регулювання трудових відносин;
- модернізація робочих місць;
- здійснення постійного моніторингу ринку праці та зайнятості населення;
- сприяння працевлаштування безробітного населення;
- удосконалення існуючих технологій надання послуг безробітному населенню.

Сучасні економічні умови нашої країни вимагають зовсім нових підходів до вирішення проблем попиту та пропозиції робочої сили, погіршення демографічної ситуації, посилення міграційних процесів та зниження добробуту населення. Для ефективного функціонування ринку праці необхідно забезпечити можливість вільного вибору роботи та можливістю людей самостійно розпоряджатися своєю здатністю працювати. Теперішні події спричинили зміни у поведінці роботодавців і працівників та сприяли новим тенденціям на ринку праці. Наразі у структурі зайнятості нестандартні форми праці мають пріоритети і є необхідним процесом для створення конкурентних переваг для роботодавців, а також підвищують якість життя населення та формують у працівників необхідний рівень компетенції, професійних знань і навичок роботи. Розвиток нестандартних форм праці на рівні підприємства допоможе раціонально використовувати трудовий потенціал та залучати спеціалістів високого класу для підвищення інноваційної діяльності.

За останні роки можна спостерігати погіршення ситуації на ринку праці України. Карантинні обмеження у 2021 року спричинили значне підвищення безробіття серед населення. З метою визначення стану сучасного ринку праці проаналізуємо зайнятість працівників на підприємствах нашої держави. На рисунку 1 відображено групування показників діяльності підприємств за кількістю зайнятих працівників.

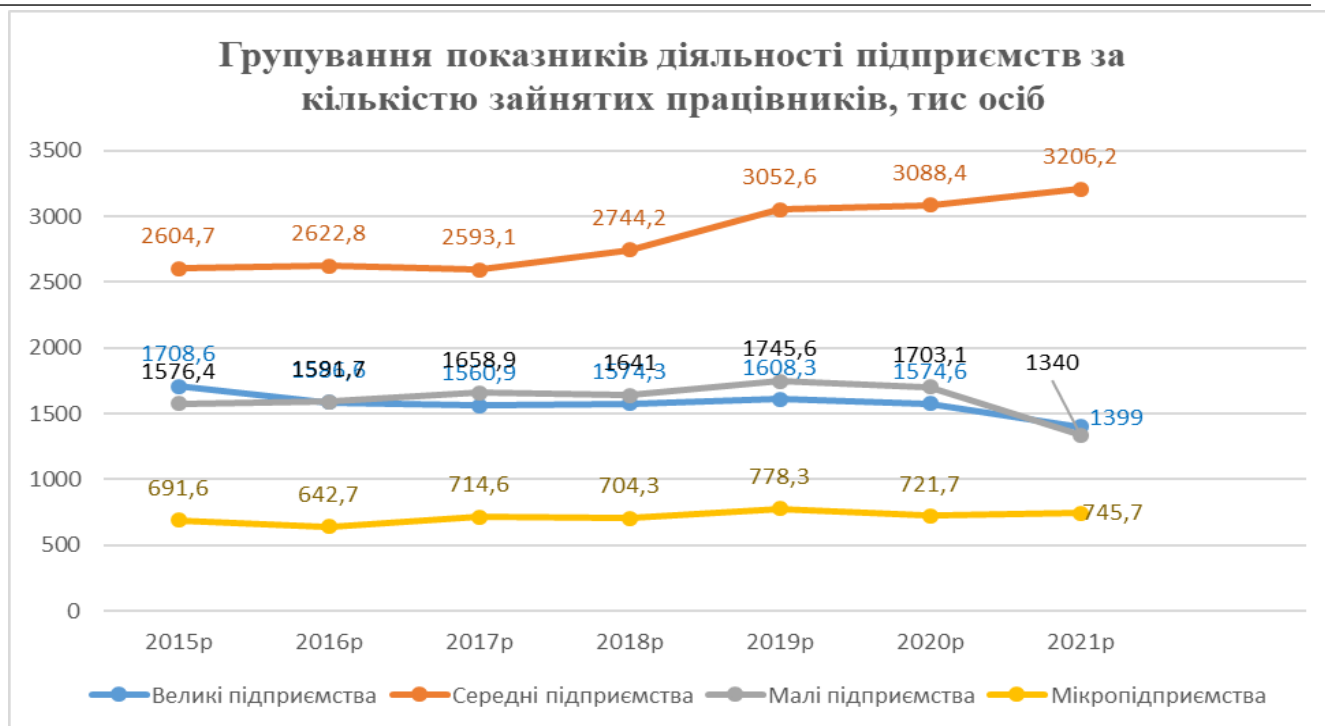

Рис 1 Групування показників діяльності підприємств за кількістю зайнятих працівників

*Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України

Аналізуючи статистичні дані, можна зробити висновки, що кількість зайнятих працівників у великих підприємствах за 2021 рік зменшилася на 175,6 тисяч осіб у порівнянні з 2020 роком, у малих підприємствах відповідно на 363,1 тисяч осіб, але можна спостерігати зростання чисельності працівників у середніх підприємствах на 117,8 тисяч осіб та мікропідприємствах – на 24 тисячі осіб. У 2020 році багато малих підприємств припинили свою роботу через карантинні обмеження, тому тут значне зниження чисельності працівників. [1]

У 2022 році ситуація на українському ринку праці все ж таки залишається досить складною. Відбувається трансформація професій, змінюється попит та вимоги до робочих місць. Якщо раніше на трудові заробітки виїжджали робітники, то зараз країну покинули лікарі, вчителі, бухгалтери, економісти. Тому у майбутньому може бути втрата трудового ресурсу та економічна криза. Наразі вже можна спостерігати, що зменшилася кількість вакансій, середня заробітна плата знизилася на 10%. З березня 2022 року персоналу багатьох установ, особливо державним службовцям та бюджетникам, було скорочено доплати та премії. Працівників роботодавці переводять на неповну зайнятість та знижують мінімальні оклади. Така ситуація може викликати нову хвилю міграції. Люди, які не виїхали з України через війну, можуть виїхати через низькі доходи та безробіття. У 2022 році найменш затребуваними стали професії юристів, страхувальників, науковців, освітян та у галузі туризму. Наразі найскладніше знайти роботу у Херсонській, Черкаській, Чернігівській, Миколаївській, Донецькій та Запорізькій областях. Найбільше вакансій з початку війни було відкрито у сфері продажу, а саме потребували консультантів, менеджерів з продажу, адміністраторів торгового залу. Також затребуваними

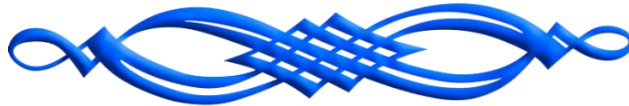

стали професії електриків, слюсарів, водіїв та працівників сільського господарства. У сучасних умовах виникла нова тенденція на ринку праці – висококваліфіковані спеціалісти топового рівня погоджуються працювати на посадах нижчого рівня і великим попитом користуються вакансії волонтерів, операторів координаційних центрів та спеціалістів по роботі з персоналом.

Таким чином, можна зробити висновки, що розвиток ринку праці – одна з важливих потреб розвитку нашої країни. Збільшення рівня зайнятості має стати пріоритетним питанням післявоєнної відбудови. Необхідно розробити програму, спрямовану забезпечення прожиткового мінімуму, відповідної мінімальної зарплати. Розвиток економіки нашої країни має здійснюватися з врахуванням концентрації трудових ресурсів, що склалася у сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Діяльність великих, середніх, малих та мікропідприємств URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/12/Dsvsmm_20.pdf (дата звернення 29.12.22)
2. Трудові відносини в умовах воєнного стану URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/25/684645/> (дата звернення 15.01.23)
3. Як війна впливає на ринок праці та що чекає шукачів роботи? URL: https://careerhub.in.ua/viyna_ta_rynok_praci. (дата звернення 17.01.23)

Поліна Шиманська
студентка економічного відділення
Науковий керівник: Олена Квашук
викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист,
ВСП «Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу» УНУС,
м. Умань

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Регіони України за умов впровадження децентралізованої моделі управління отримують реальну можливість розширити свої повноваження щодо регулювання процесів раціонального використання регіональних ресурсів та створення умов для зростання якості життя населення. Забезпечення вищевказаних орієнтирів оптимізації регіонального управління не можливе без вдосконалення методів та механізмів стратегічного управління.

Світова практика доводить, що стратегічне управління як на національному, так і на регіональному рівні неможливе без побудови системи соціально-економічних передбачень та чітко визначених пріоритетів розвитку. За цих умов актуальною стає проблема підвищення ефективності та ролі прогнозування та планування в системі регіонального управління.

Сьогодні у кожному регіоні розробляються регіональні стратегії, метою яких є визначення довгострокових цілей розвитку, параметрів прогнозних змін. Саме вибір стратегічних цілей та пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів дозволить зосередити зусилля регіональної влади на найбільш перспективних для конкретного регіону напрямах розвитку і, одночасно, забезпечити вирішення низки проблем регіонів. Регіональні стратегії передбачають програму конкретних дій регіональної влади в розрізі пріоритетних для регіонів сфер економічної діяльності з метою досягнення бажаних прогнозних орієнтирів.

Враховуючи те, що розробка стратегій не є відокремленою ланкою діяльності регіональної влади, подальші наукові пошуки необхідно зосередити на вдосконаленні цієї та інших ділянок прогнозної діяльності, які в сукупності забезпечать формування комплексної системи регіонального прогнозування, вдосконалення механізмів його реалізації, побудованих на основі оптимізації взаємодії регіональної влади, суб'єктів господарювання та населення регіонів. Така постановка питання вимагає від регіональної влади втілення в життя якісно нової культури управління, розробки науково-обґрунтованих прогнозів очікуваних змін, які характеризуватимуть перспективну модель соціально-економічного розвитку кожного регіону України.

Розробка механізмів та методів стратегічного прогнозування на регіональному рівні не знайшли повного висвітлення у науковій літературі та вирішення у практичній діяльності. Недостатня розробленість цих питань, зумовлена складністю та багатогранністю проблеми, слугує підставою для проведення подальших наукових досліджень та розробці теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо створення ефективної системи стратегічного прогнозування розвитку регіонів України.

У широкому розумінні стратегічне прогнозування розвитку регіону - це процес передбачення перспективних напрямків та тенденцій його розвитку. Поняття "стратегічне прогнозування", згідно функціонального підходу, доцільно розглядати як процес формування системи прогнозних документів у сфері регіонального прогнозування, які розробляються як на національному, так і на регіональному рівнях. Іншими словами - це сукупність дій із встановлення цілей розвитку території, визначення прогнозних показників та їх параметрів, які одночасно є індикаторами результативності цих дій і довгостроковими орієнтирами розвитку. В умовах нестабільної економіки прийнятна достовірність прогнозів є проблемним питанням, тому його вирішення, на нашу думку, можливе лише за умов поєднання двох взаємодоповнюючих процесів планування та прогнозування. Стратегічне прогнозування не зводиться лише до визначення кількісних параметрів стану системи, а й включає передбачення якісних змін соціального та економічного характеру.

Осмислення суті та особливостей стратегічного прогнозування дозволяє сформулювати, з урахуванням черговості постановки задач прогнозування, ланцюг взаємопов'язаних процесів: "стратегічне прогнозування – соціально-економічне планування – програмування – фінансове планування". Якщо соціально-економічне планування передбачає вибір цільової концепції розвитку регіону на

основі оцінки його ресурсних можливостей та обмежень, то програмування спрямоване на реалізацію операційних цілей стратегії і розраховане як на середньострокову, так і на довгострокову перспективу. Фінансове планування органічно пов'язане із регіональним програмуванням, а його завдання полягає у створенні умов для реалізації цільових програм і в кінцевому результаті для досягнення стратегічних цілей розвитку регіону. Таким чином забезпечується поетапність, послідовність та неперервність стратегічного про стратегічного прогнозування. Принципами стратегічного прогнозування слід вважати принципи історизму, комплексності, системності, наступності в часі, безперервності, єдності економічного та соціального ефекту.

Сучасна система стратегічного прогнозування в Україні не є сформованою. Однак, можна стверджувати, що її головні риси визначають особливості сучасної системи управління, економічні умови та політична ситуація в країні.

Головною ланкою діючої системи прогнозування є короткострокові прогнози. В управлінській практиці також використовують середньострокові прогнози, які здійснюються у процесі розробки урядових програм. Причому, часовий горизонт середньострокових прогнозів до цього часу носить в значній мірі формальний характер і в реальній управлінській діяльності не використовується у змістовному плані.

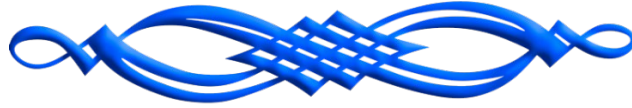
Діюча в Україні система прогнозування має ряд суттєвих недоліків. Вона, по-перше, не охоплює основні елементи економічної структури, які відносяться до реального сектора економіки; по-друге, хоча в Україні і розроблена Національна стратегія, проте вона не є законодавчо визнаною; по-третє, не забезпечує узгодженості макроекономічного, регіонального та галузевого аспектів прогнозування. Така ситуація вимагає формування раціональної та ієрархічно узгодженої системи прогнозних документів та чіткого визначення порядку та методології розробки регіональних прогнозів.

Досвід технології здійснення регіональних прогнозів засвідчує, що систему прогнозних робіт започаткували міжгалузеві балансові моделі у регіональному розрізі, які використовували три види узагальнених даних: міжгалузеві потоки товарів та послуг, кінцеве споживання і міжрегіональні потоки. В подальшому, у сфері регіонального прогнозування широке розповсюдження отримали економетричні моделі, які мають більші можливості для аналізу і прогнозування регіонального розвитку. У світовій практиці найпоширенішими методичними підходами до розробки регіональних прогнозів є ті, що враховують ідентичність регіональних і національних прогнозів; базуються на отриманні економетричних співвідношень, які характеризують важливі взаємодії в економіці; передбачають якомога ширше охоплення підсистем регіональної економіки, забезпечують взаємозв'язок найважливіших показників економічного розвитку регіону та враховують прямі і зворотні зв'язки; використовують дезагрегування показників.

Список використаних джерел:

1. Білик, Р.Р. Детермінанти регіонального розвитку у вимірі економічної безпеки України. Львів: НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». 2016, 245 с.

2. Кузнецов, А.О. Соціально-економічний розвиток регіону: зміст, форми та особливості державного регулювання. Теорія та практика державного управління, 1 (32), 1-8. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/tpdu/2011-1/doc/2/05.pdf>. 2019, 303 с.
3. Максимчук, М.В. Інституціоналізація розвитку економіки регіонів України: теорія і практика. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». 2016, 189 с.

Ілона Штарк
студент ОС бакалавр
Науковий керівник: Тетяна Гіміс,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія»
м. Краматорськ

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Розвиток будь якої держави значною мірою визначається збалансованим, динамічним розвитком всіх регіонів. Досвід соціально-економічного розвитку України протягом останніх років засвідчив, що суттєві регіональні диспропорції перетворилися в загальний чинник на шляху її економічного зростання[1].

До головних чинників поглиблення регіональних диспропорцій в Україні слід віднести [1]:

- відмінні ступені адаптованості окремих регіонів з різною структурою економіки ;
- надання державної підтримки переважно базовим галузям, які мають високий ступінь територіальної локалізації;
- недостатній рівень внутрішньої кооперації виробництва між регіонами;
- недосконалість механізму бюджетного регулювання;
- послаблення ролі держави в регулюванні та стимулюванні регіонального розвитку;
- реформування системи державного управління шляхом децентралізації;
- недостатня обґрунтованість та безсистемність в застосуванні механізмів впливу держави на розвиток регіонів.

Однією з найважливіших складових розвитку економіки регіонів є інвестиційна діяльність[1]. Інвестиційна діяльність є одним з ключових факторів суспільного розвитку, оскільки забезпечує відтворення робочої сили, оновлення основних фондів виробничої та невиробничої сфер і весь відтворювальний процес в економіці. Інтенсивність та ефективність інвестиційної діяльності - запорука сталого економічного розвитку [2]. Регіони України суттєво відрізняються можливостями щодо залучення інвестицій [1].

У сучасних умовах залучення інвестицій сприяє відновленню та розвитку економіки, впровадженню нових технологій, оновленню зношених основних виробничих фондів, створенню нових робочих місць та інших важливих складників, які сприяють розвитку країни та регіонів. Для дослідження динаміки інвестицій та складання подальшого прогнозу поведінки інвесторів є особливо актуальним, оскільки дозволяє припустити можливі коливання і розробити рекомендації з їх запобігання з метою поступального розвитку економіки [3]. Динаміка інвестицій в економіку країни за останні 11 років наведена на рис. 1.

Рис. 1 – Динаміка капітальних інвестицій України за період 2010-2021 рік [6].

Як бачимо з даних, капітальні інвестиції в економіку України протягом 2010 – 2021 років невинно зростали. Що стосується 2020 року, то цей період характеризувався зниженням багатьох макроекономічних показників, і сума капітальних інвестицій не стала виключенням [3]. Так, у 2020 році рівень зазначеного показника знизився на 115 761,9 млн грн. або на 18,5%.

Інвестиційна діяльність як один із чинників поживлення економічного розвитку у регіонах потребує цілеспрямованого впливу, зокрема на створення та розширення числа об'єктів інвестування в окремих регіонах, оскільки однією з основних проблем в інвестиційній сфері України є регіональні нерівномірності в обсягах інвестицій [4]. Розподіл загального обсягу інвестицій за регіонами наведена в таблиці 1.

Таблиця 1.

Обсяги капітальних інвестицій в Україну за регіонами за 2020-2021 рік [6].

Області	2020 рік			2021 рік		
	тис.грн	у % до загальног о обсягу	у розрахунк у на одну особу, грн	тис.грн	у % до загальног о обсягу	у розрахунк у на одну особу, грн
Україна	419836662	100	10030	528802011	100	12719
Київська	23046407	5,5	13030,0	35927395	6,8	20195,2
Чернігівська	6075853	1,4	6137,4	8367139	1,6	8577,7
Житомирська	7687643	1,8	6327,4	9484439	1,8	7886,5
Харківська	17231854	4,1	6499,2	19438622	3,7	7389,7
Полтавська	21789803	5,2	15722,8	23808239	4,5	17360,3
Сумська	6252005	1,5	5828,6	7465009	1,4	7051,4
Донецька	25103887	6,0	6069,7	30072847	5,7	7329,2

Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу

Луганська	2685433	0,6	1255,3	3291761	0,6	1549,8
Запорізька	11652565	2,8	6871,3	18270778	3,4	10900,3
Дніпропетровська	52355694	12,5	16421,4	65469771	12,4	20744,3
Кіровоградська	5637925	1,3	6043,3	6540378	1,2	7107,5
Черкаська	7084828	1,7	5925,7	9590276	1,8	8116,5
Вінницька	9991743	2,4	6463,7	14013094	2,7	9157,8
Хмельницька	9210144	2,2	7329,8	10874810	2,0	8727,2
Тернопільська	5981984	1,4	5757,2	8536591	1,6	8276,9
Львівська	16220679	3,9	6491,7	24041905	4,5	9668,8
Івано-Франківська	5408796	1,3	3953,9	8408234	1,6	6174,0
Закарпатська	4175791	1,0	3334,1	5126333	1,0	4103,9
Чернівецька	2433706	0,6	2704,3	3397187	0,6	3791,4
Волинська	10193768	2,4	9890,6	8263244	1,6	8048,5
Рівненська	4934715	1,2	4275,9	6076296	1,1	5285,4
Одеська	16977021	4,0	7170,2	18853678	3,6	7983,4
Миколаївська	7821594	1,9	6954,0	8272664	1,6	7430,0
Херсонська	3934081	0,9	3814,5	5157946	1,0	5052,5
м.Київ	135948743	32,4	46593,2	170053375	32,2	58168,5

Як свідчать дані з таблиці, що обсяги капітальних інвестицій за попередній рік зросли на 25,9%, і так же рівномірно зросли по всіх регіонах країни.

Найбільше обсягів інвестицій відрізнялися Дніпропетровська, Київська, Донецька, Полтавська області та м. Київ, а найменше обсягів в Луганській, Херсонській та Чернівецькій областях.

Існує багато методів визначення інвестиційного рейтингу регіону, які використовують різний набір статистичних даних: інвестиції в основний капітал на душу населення, демографічну та кримінальну ситуації, тощо. Цілком природно, що лідерами цих рейтингів стають регіони з високим фінансовим та виробничим потенціалом, та високим показником ВДВ на душу населення; це м. Київ, Дніпропетровська, Донецька області[5].

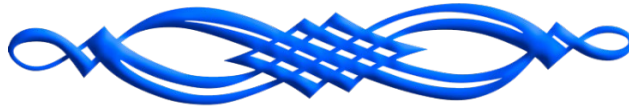
Подальше зростання ступенів відмінності між регіонами за обсягами інвестиційної діяльності перешкоджає формуванню єдиного господарського простору в країні, зміцненню господарських зв'язків, становленню регіонів як суб'єктів інвестиційної діяльності. Слабка інвестиційна діяльність окремих регіонів не сприяє розширенню виробництва, звідси, не розвивається соціальна сфера [4].

Список використаних джерел:

1. URL: <https://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2005-study/trends/>;
2. Рябоконт О. Ю. Економічна сутність бюджетних інвестицій та їх роль у розвитку економіки країни. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32110/1/216.PDF>;
3. Г. В. Цадо. Оцінка інвестування в інновації за регіонами: проблеми та шляхи активізації. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_2/190-194.pdf
4. Шевченко О. В. Стратегічне регулювання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів України. URL: <https://nupp.edu.ua/uploads/>

files/0/main/page/specializovani-vcheni-radi/4405203/ShevchenkoOV/dis_Shevchenko.pdf;

5. Іванова М.О. Інвестиційні стратегії в умовах асиметричного розвитку регіонів. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=557>;
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

Василь Юрійчук

*студент ОПС фаховий молодший бакалавр
Науковий керівник: Михайло Сопіжак,
викладач ВСП «Заліщицький фаховий коледж
ім. Є. Храпливого» НУБіП України
м. Заліщики*

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ

Державний борг є важливою складовою фінансової системи. Він виступає дієвим інструментом у механізмі макроекономічного регулювання, забезпечення додатковими ресурсами і засобом реалізації економічної стратегії держави.

Відповідно до статті 2 Бюджетного кодексу України

Державний борг України — загальна сума заборгованості України, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань. Термін «Державний борг України» є усним та неофіційним скороченням офіційного найменування Державного боргу та гарантованого державою боргу України.

До Державного боргу та гарантованого державою боргу України входять:

- **державний борг** — загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення;

- **гарантований державою борг** — загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання — резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями;

З метою покриття виключно державного боргу (без гарантованого державою боргу) здійснюються державні запозичення (це операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету).

Залучені кошти від державних запозичень спрямовуються на покриття бюджетного дефіциту на державному і, якщо такі запозичення спрямовуються через механізм міжбюджетних трансферів, також на регіональному рівнях, цільове фінансування різноманітних програм, а також для рефінансування раніше здійснених державних запозичень.

Структуру державного та гарантованого державою боргу за даними Міністерства фінансів України на 30.11.2022 надано в наведеній таблиці:

Таблиця 1

Структура державного та гарантованого державою боргу на 30.11.2022р.

(млн. грн.)	зовнішній	внутрішній	усього
державний борг	2 248 100,9	1 324 197,8	3 572 298,8
гарантований борг	286 326,2	71 103,7	357 429,9
сукупний	2 534 427,1	1 395 301,5	3 929 728,6

Оскільки українські та міжнародні банки і фінансові організації при фінансуванні великих проектів на значні суми коштів вимагають гарантій повернення від суб'єктів господарювання отриманих ними коштів, то таким гарантом може виступати держава. З цією метою держава може видавати державні гарантії, а сума, на яку видається гарантія, входить до гарантованого державою боргу до повного погашення суб'єктом господарювання боргових зобов'язань перед банками чи фінансовими організаціями. В разі неспроможності суб'єкта господарювання вчасно виконати свої боргові зобов'язання, кредитори мають право вимагати погашення боргових зобов'язань державою.

В залежності від ринку залучення коштів чи надання гарантій державний борг та гарантований державою борг України складається з внутрішнього і зовнішнього відповідно.

Зовнішній державний борг — заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічними організаціями та іншим особам. Державний зовнішній борг є частиною валового зовнішнього боргу країни.

Внутрішній державний борг — заборгованість держави власникам державних цінних паперів та іншим кредиторам.

Наведемо також інформацію щодо державного та гарантованого державою боргу України, починаючи з 2013 року (щорічно).

Таблиця 2

Державний та гарантований державою борг України
з 2015 по 2022 рр. (млн. грн.)

	Загальний борг	Зовнішній борг	Внутрішній борг
на 31.12.2015	1 572 180,2	1 042 719,6	529 460,6
на 31.12.2016	1 929 758,7	1 240 028,7	689 730,0
на 31.12.2017	2 141 674,4	1 374 995,5	766 678,9
на 31.12.2018	2 168 627,1	1 397 217,8	771 409,3
на 31.12.2019	1 998 275,4	1 159 221,6	839 053,8
на 31.12.2020	2 551 935,6	1 518 934,8	1 033 000,8
на 31.12.2021	2 671 827,6	1 560 230,0	1 111 597,6
на 30.11.2022	3 929 728,6	2 534 427,1	1 395 301,5

З даної таблиці можемо бачити, що протягом останніх років зростає як зовнішній так і внутрішній державний борг, що є вкрай негативним, адже в умовах нестачі коштів держава не в змозі виконувати свої боргові зобов'язання, що веде за собою настання дефолту та підриву іміджу країни на світовому рівні. Перш за все зростання боргу зумовлене веденням воєнних дій на території нашої країни, що призвело до спаду виробництва та економіки в державі.

Для ефективного управління державним боргом та/або ліквідністю єдиного казначейського рахунку Міністр фінансів України від імені України має право здійснювати правочини з державним боргом, включаючи обмін, випуск, купівлю, викуп та продаж державних боргових зобов'язань, за умови дотримання граничного обсягу державного боргу на кінець бюджетного періоду.

Держава в особі Міністерства фінансів України на даний час здійснює випуск цінних паперів (військових облігацій) для погашення внутрішнього боргу та потреб ЗСУ.

Військові облігації - це фактично різновид облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), тобто цінні папери, емітентом яких є держава в особі Міністерства фінансів України.

Військові облігації відрізняються від звичайних ОВДП наявністю цільового призначення - для потреб Збройних сил України та потреб держави у військовий час, а також випускненням їх в період воєнних дій на території України. Військові облігації доступні до придбання у гривні, доларах США та євро

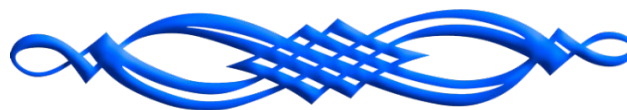
Переваги військових облігацій:

Фактично, держава залучає кошти фізичних та юридичних осіб для потреб Збройних сил з умовою їх повернення через певний період часу (наприклад, є на 2 місяці, є на 1 рік). При тому, особа, яка стає власником військових облігацій, отримує дохід у вигляді річних відсотків. Для військових облігацій наразі встановлюються ставки 10-11% річних, в залежності від строку розміщення та повернення.

Ще одна перевага придбання військових облігацій в тому, що заробіток (дохід у вигляді відсотків) не оподатковується, на відміну від депозитних вкладів банківських та фінансових установ. Тобто особа не сплачує податок на прибуток та військовий збір.

Список використаних джерел:

1. Закон «Про державний внутрішній борг України».
2. Бюджетний кодекс України.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: <https://mof.gov.ua>.

Софія Яворівська

студентка ОС магістр

Науковий керівник: Світлана Коваль,

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Пенсійне забезпечення є важливим атрибутом соціальної політики усіх держав. Головними завданнями усіх пенсійних систем є створення гідних умов для забезпечення добробуту пенсіонерів, зниження рівня споживання та формування інвестиційного ресурсу економіки та подолання бідності.

Проблеми системи державного пенсійного страхування стали важливим аспектом дослідження вітчизняних вчених та знаходяться в центрі уваги багатьох вчених, зокрема, вони досліджувалися у працях: А. Сидорчука, Б. Надточія, В. Новикова, В. Толуб'яка, Л. Лісогора, М. Шавариної, М. Вінера, Н. Ткаченко, Н. Кравченка, О. Василика, О. Кириленко, О. Петрушки, О. Тулай, С. Онишко, С. Юрія, Ю. Пасічника.

Право на гідний рівень життя кожному громадянину гарантовано Конституцією України. У ст. 46 зазначено, що: «Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у випадку повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [1].

Правовою основою державного пенсійного страхування є Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [2], згідно якого в Україні функціонує трирівнева пенсійна система, яка базується на принципах страхування та особистої відповідальності громадян за матеріальне забезпечення своєї старості.

Формування бюджету Пенсійного фонду України здійснюється за рахунок таких джерел:

- власних надходжень (законодавчо встановленої частини єдиного соціального внеску);
- коштів Державного бюджету України;
- коштів Фондів соціального страхування;
- інших коштів.

Кошти бюджету Пенсійного фонду є спрямовують на «виплату пенсій, надання соціальних послуг, пенсійне забезпечення військовослужбовцям, осіб начальницького і рядового складу фінансування адміністративних витрат, пов'язаних з виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду, оплату послуг з виплати та доставки пенсій; формування резерву коштів бюджету Пенсійного фонду» [3, с. 41].

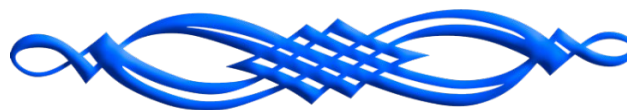
Ефективність пенсійного страхування в Україні залежить від виконання певних умов: достатньої кількості виплат (забезпечення усіх працівників державною пенсією); фінансова стабільність (стабільність пенсійної системи у майбутньому). Таким чином, забезпечення достатнього рівня життя пенсіонерів є головним завданням будь-якої країни.

В умовах сьогодення демографічна ситуація в країні характеризується збільшенням кількості населення пенсійного віку, що зумовлює зростання навантаження на працездатне населення, що пов'язане із зменшенням кількості платників страхових внесків та дефіцитом коштів бюджету Пенсійного фонду України. У наслідок цього виникають труднощі із забезпеченням гідного рівня життя осіб пенсійного віку, що зумовлено недостатнім рівнем пенсійних виплат, соціальною несправедливістю системи пенсійного забезпечення, не відповідністю чинної пенсійної системи принципам соціального страхування. Окрім цього, існуючій пенсійній системі України все ще притаманний адміністративно-розподільчий характер, що не завжди узгоджується із соціальною політикою держави, внаслідок чого немає ефективного результату від реформування системи пенсійного страхування.

Вже майже рік Україна протистоїть ворогу у повномасштабній війні. Незважаючи на найважчий рік в Україні через вторгнення росії, держава робить все для того, щоб кожен пенсіонер вчасно та у повному обсязі отримував пенсію. У 2022 році майже 11 млн пенсіонерів своєчасно отримали пенсійні виплати на загальну суму понад 575 млрд грн. Такого результату вдалося досягнути завдяки сумлінній сплаті роботодавцями єдиного соціального внеску. Так, до Пенсійного фонду надійшло понад 375 млрд грн, що майже на 6% більше від запланованого [4].

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
3. Шумило М. М. Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2016. 680 с.
4. Минулого року виплачено соціальної допомоги українцям на суму майже 800 млрд. грн. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mynuloho-roku-vyplacheno-sotsialnoi-dopomohy-ukraintsiam-na-sumu-maizhe-800-mlrd-hrn-premier-ministr>

Інна Якушко

к.е.н., докторант

*Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая*

м. Київ

СУТНІСТЬ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Розвиток національної економіки перебуває у складних умовах постійного впливу різних чинників. Забезпечити такий розвиток також можливо шляхом створення сприятливих умов для здійснення господарської діяльності всіма економічними суб'єктами. Загалом окреслене завдання є надскладним для органів державної влади, враховуючи як значну кількість різних за своєю сутністю таких суб'єктів, так і специфіку господарських відносин, які між ними виникають.

Однак у органів державної влади на сьогодні в розпорядженні є значна кількість інструментів та важелів, завдяки яким вони можуть здійснювати ситуативний, гармонійний вплив на діяльність економічних суб'єктів, господарські процеси. У підсумку вся система державного регулювання економіки спрямована на забезпечення зростання конкурентоспроможності національної економіки, що можливо реалізувати виключно через побудову ефективної, раціональної та дієвої такої системи.

Фіскальні інструменти є невід'ємною складовою системи державного регулювання економіки, а їх використання, створення є невід'ємною частиною формування фіскальної політики в державі. Саме завдяки фіскальним інструментам сьогодні в переважній більшості розвинутих країн світу формуються фінансові ресурси органів державної влади, забезпечується соціально-економічний розвиток країн. Використання таких інструментів є важливою складовою у формуванні інвестиційного клімату в країні. Відповідно, враховуючи окреслене, можна стверджувати, що питання використання фіскальних інструментів, формування дієвої фіскальної політики в державі є актуальними та потребують постійного дослідження.

У науковій літературі сьогодні питання фіскальної політики вивчаються досить активно. Розглянемо декілька підходів до вивчення сутності цього виду політики.

Ю. І. Турянський, розглядаючи особливості використання інструментів фіскальної політики для стимулювання економічного розвитку, пропонує фіскальну політику розглядати як складну систему економічних відносин між державою, підприємствами, організаціями, установами, закладами та громадянами з приводу розподілу та перерозподілу суспільного продукту, створення централізованого фонду фінансових ресурсів і його використання для досягнення цілей макрофінансового регулювання стабілізації економіки [4, с. 138].

М. О. Слатвінська, аналізуючи питання ролі фіскальної політики в розвитку фінансової системи країни, зауважує, що фіскальна політика – сукупність заходів, методів, прийомів уряду, спрямованих на формування, розподіл і використання централізованих фондів держави, вирішення суперечностей, що виникають як реакція на зовнішні та внутрішні фіскальні шоки й згладжування дисбалансів, які утворюються у фіскальній системі, шляхом змін у системі оподаткування, державних видатках, соціальних внесках, фінансуванні боргу з метою впливу на економіку й реалізації завдань стратегії соціально-економічного розвитку країни [3, с. 73].

Л. П. Сідельникова, досліджуючи філософські аспекти оподаткування, аналізуючи особливості податкових та позичкових фінансів, зазначає, що фіскальна політика – комплекс заходів, за допомогою яких держава впливає на економіку через структуру податкових надходжень до державного бюджету, напрями здійснення державних видатків та способи залучення позичкових коштів, з метою максимального використання можливостей податкового забезпечення функціонування держави та потенційного фіскального ефекту економічно виправданого державного запозичення задля ефективного фінансування суспільно необхідних видатків, спрямованих на підвищення ефективності економіки та стимулювання економічного зростання [2, с. 13].

Таким чином, у переважній більшості випадків, враховуючи представлені підходи науковців, фіскальна політика розглядається як складна система різних, взаємопов'язаних між собою елементів, які в поєднанні дозволяють органам державної влади здійснювати вплив на економічну поведінку господарюючих суб'єктів. Загалом такий підхід є виправданим і логічним. Проте в багатьох представлених концепціях автори досить детально намагаються прописати всі компоненти такої політики, що, на нашу думку, не зовсім доречно, оскільки такі складові є передусім компонентами фіскального механізму, за допомогою якого відбувається вже реалізація фіскальної політики в країні.

Отже, аналізуючи представлені додаткові концепції розгляду сутності категорії «фіскальна політика», можна визначити її специфічні риси. До їх числа належать такі:

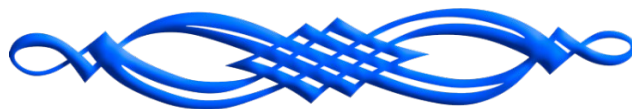
- 1) фіскальна політика – частина економічної політики держави;
- 2) фіскальна політика – складноструктурований об'єкт дослідження, який стосується процесів взаємодії між органами державної влади та іншими економічними суб'єктами;
- 3) фіскальна політика – продукт впроваджуваних заходів органами державної влади у сфері функціонування податкової та бюджетної систем;
- 4) фіскальна політика – пов'язана з основними елементами податкової та бюджетної політики, які впроваджуються в країні [1; 5];
- 5) фіскальна політика є невід'ємною складовою розвитку фінансової системи держави, системи державних фінансів;
- 6) фіскальна політика – динамічна система, яка розвивається, змінюється відповідно до сучасних тенденцій розвитку національної економіки;
- 7) фіскальна політика – невід'ємна частина системи державного регулювання національної економіки [6].

Отже, на наше переконання, фіскальна політика – цілеспрямована діяльність органів державної влади у сфері формування і використання фінансових ресурсів для виконання ними власних повноважень.

Таким чином, складність фіскальної політики зумовлена її всеохопним характером, впливом на функціонування і розвиток усіх економічних відносин. Вагому роль цей вид політики відіграє у формуванні фінансової безпеки країни, а отже, її національної економічної безпеки, розвитку тіньової економіки, і забезпеченні конкурентоспроможності національного господарства загалом.

Список використаних джерел:

1. Дубина М., Попело О., Тарасенко О. Інституційні трансформації фінансової системи України в умовах розвитку цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 1 (25). С. 91-110.
2. Сідельникова Л. П. Податкові та позичкові фінанси: фіскальна філософія вибору : монографія. Херсон : Грінь Д.С., 2010. 436 с.
3. Слатвінська М. О. Фіскальна політика в умовах модернізації фінансової системи : автореф. дис. ... докт. екон. наук: 08.01.08 / ОНЕУ. Одеса, 2019. 43 с.
4. Турянський Ю. І. Використання інструментів фіскальної політики. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Т. 27, № 7. С. 138-142.
5. Svintsov O. M., Kotsupej V. M., Skirka N. Ya., Selskyi A. A. Budgetary instruments for regulation and optimization of structural changes in the national economy. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. 2011. Vol. 21.8. Pp. 290-297. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_8/290_Swi.pdf.
6. Tkachuk I., Zhavoronok A., Kobelia M. Impact of the activities of governed-sponsored enterprises on the financial policy of the state: case of Ukraine. *European Journal of Accounting, Finance & Business*. 2021. Vol. XVI, Issue (XXVI). URL: http://www.accounting-management.ro/getpdf.php?paperid=26_12.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ангеліна Баранюк

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Олег Коркушко,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та

оподаткування ім. С. Юрія

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система відіграє важливу роль у формуванні економічних відносин між гравцями грошового ринку. Це зумовлено тим, що банки є одним із найважливіших елементів структури економіки в організації фінансових потоків. Вони складають основу кредитної системи країни, зосереджують основну частину її ресурсів. Банківська система є тією галуззю діяльності, де найбільш динамічно та активно відображаються всі позитивні та негативні явища, що відбуваються в економіці [1].

Банківський сектор перебуває під сильним впливом багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів, серед яких: облікова ставка НБУ, інфляція в країні та світі, стан економіки, криза, викликана пандемією COVID-19, повномасштабна війна, валовий внутрішній продукт, дефіцит державного бюджету, державного боргу тощо. Тому доцільно проаналізувати один із основних показників, такий як облікова ставка Національного банку України.

Щоб підтримати економіку України в умовах пандемії, Правління НБУ вирішило знизити облікову ставку до 8% (з 24 квітня 2020р.), а потім до 6% (з 12 червня 2020р). Проаналізувавши всю історію економіки незалежної України, її рівень став найнижчим за 30 років (Облікова ставка Нацбанку, 2022) [2].

Висока облікова ставка може спровокувати скорочення кредитної діяльності, що може негативно вплинути на фінансову безпеку ресурсів суб'єктів господарювання. Тому зниження облікової ставки до 6% дозволило сподіватися на адекватні умови кредитування. Відсоткова ставка є орієнтиром для здешевлення кредитних ресурсів, тому поступове зниження облікової ставки щодо прогнозованої інфляції, може сприяти зменшенню девальваційних та інфляційних очікувань, які значною мірою провокують інфляцію [4].

На початку 2022 року військова напруга навколо України призвела до помірного відтоку депозитів населення. Станом на середину лютого видно, що банки спокійно зустріли відтік, маючи значний запас ліквідності. Оскільки строкові кошти були стабільними, фінансові установи не підвищували депозитні ставки, оскільки їм не потрібно було конкурувати за клієнтів. Очікується, що подальше посилення монетарної політики вплине на умови залучення коштів і збільшення фінансування. Тому процентний ризик банків зросте. Лідерами з

кредитування в гривні у 2021 році були державні банки. Разом із реалізацією стратегії скорочення проблемних кредитів це суттєво зменшило частку таких кредитів. Такі дії підвищують інвестиційну привабливість і наближають державні банки до стратегічної мети приватизації [3].

Банківська система зуміла адаптуватися до роботи у воєнний час і продовжує функціонувати відносно добре. Банки розробили ефективні плани поточної діяльності, а також плани оздоровлення. Це дозволяє їм продовжувати операції в тих регіонах, де не ведуться активні бойові дії. Практика дистанційної роботи в цих умовах досить ефективна.

Цей досвід банки отримали під час локдаунів в умовах пандемії COVID-19. Оцінюючи перспективи фінансового результату, банки, безумовно, зіткнуться з дуже серйозними викликами. Через спад ділової активності та виплат комісійні доходи різко впали з початком війни. Також суттєво зменшаться процентні доходи через запровадження банками кредитних канікул, які часом дозволяють позичальникам платити лише символічні відсотки.

Однак найбільшим викликом для банків стане різке погіршення якості кредитного портфеля та пов'язане з цим збільшення резервів. Очікується, що після закінчення кредитних канікул банки отримають великі обсяги заявок на реструктуризацію. Крім того, багато клієнтів, ймовірно, повідомлять, що не можуть обслуговувати кредити через шкоду, завдану їхньому бізнесу війною. Тому можна з упевненістю сказати, що навіть якщо війна швидко закінчиться, банки будуть змушені визнати значні збитки від втрати матеріальних активів і від знецінення кредитного портфеля. Ці втрати поглинуть їхній капітал.

Національний банк України буде змушений дотримуватися політики пом'якшення регуляторних вимог у 2023 році. В майбутньому військові репарації з росії можуть стати одним із джерел капіталізації банків. У подальшому процесі реструктуризації банківських систем, які пережили або переживуть широкомасштабну банківську кризу, будуть використані такі інструменти, як: підтримка ліквідності «кредитор останньої інстанції», зниження обов'язкових резервних вимог, диверсифікований підхід до встановлення економічних нормативів, перехід до проблемних кредитних установ (банків) під управлінням спеціалізованого інституту реструктуризації, рекапіталізація та націоналізація соціально значущих для країни банків. Більшість із цих інструментів використовувалися в США, країнах ЄС та СНД для подолання наслідків кризових ситуацій у банківських системах [5].

Банківський сектор пройде складний шлях якісного зростання та розвитку, спрямованого на підвищення фінансової стабільності, капіталізації та ліквідності, зниження ризиків. Оптимістичний сценарій базується на впровадженні інноваційних банківських продуктів у розвиток банківської системи України. Під час криз, бойових дій та конкуренції на банківському ринку банки потребують підвищення конкурентоспроможності, одночасно забезпечуючи фінансову стабільність, зокрема шляхом впровадження інноваційних банківських технологій.

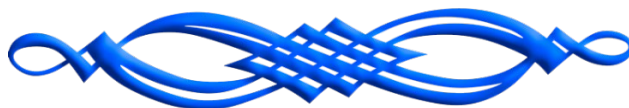

Аналізуючи поточний стан банківського сектору в Україні, можна зазначити, що за останні роки пандемія суттєво вплинула на функціонування банківських установ, легко простежити динаміку та тенденції основних показників діяльності. Сьогодні українська банківська система досить добре переживає безпрецедентну кризу, спричинену повномасштабною війною росії проти України. Більшість банківських послуг залишаються доступними в тій мірі, в якій їх надання не загрожує безпеці клієнтів і працівників банків. Однак ризики можуть зрости, оскільки надходження нових коштів на рахунки, швидше за все, зменшиться. Ризики прибутковості та капіталу будуть ключовими середньостроковими ризиками в банківському секторі. Отже, майбутній стан банківської системи в Україні неможливо точно передбачити, а отже, необхідно вміти передбачати зміни та оперативно розробляти та впроваджувати існуючі механізми та методи роботи банківських установ.

З метою стримування інфляції та збалансування ситуації на грошово-кредитному ринку Національний банк України вважає за необхідне вжити заходів щодо підвищення внутрішньої вартості національної валюти за рахунок використання процентної політики левериджу. Стабілізація банківської системи значною мірою залежить від розробки ефективних сценаріїв її розвитку. Таким чином, напрямками підвищення ефективності банківської системи є: підвищення капіталізації банківської системи; підвищення конкурентоспроможності вітчизняних банків порівняно з іноземними фінансовими установами; посилення контролю за управлінням ризиками в банках; розробка ефективних сценаріїв розвитку банківської системи.

Список використаних джерел:

1. Холодна Ю. Є., Рат О. М. Банківська система: навч. посіб. Харків: ЗНУ, 2013. 315 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
3. Карчева Г. Т., Буліндін Д. В. (2017). Європейський досвід впровадження механізму bailin і перспективи зростання його використання в Україні. Облікова ставка Національного банку. Банківська справа, 2017 (4). С.53–60 URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish>
4. Кредитні рейтинги позичальників. Національне рейтингове агентство РУРІК (2021). URL: <http://rurik.com.ua>.
5. Аналітика – ICU (2021). URL: <https://icu.ua/uk/research>.

*Єлизавета Буднік,
студентка ОС бакалавр
Науковий керівник: Світлана Ганзюк,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське*

СТАБІЛІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ДЕРЖАВИ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВИХ ПРОБЛЕМ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ

З першого дня повномасштабного вторгнення РФ НБУ спрямував зусилля на подолання панічних настроїв серед населення, збереження довіри до банківської системи та стабільності у фінансовій сфері. Головні рішення регулятора в цей час були спрямовані на забезпечення безперебійної роботи банківської системи, стримування девальвації національної валюти та відпливу капіталу за кордон. Нацбанк доклав зусиль і безпосередньо до боротьби з ворожим впливом у фінансовій сфері, а для потреб оборони — полегшив проведення благодійних внесків для Збройних Сил і гуманітарних потреб України.

Для стримання можливого різкого знецінення гривні на початку війни Національний регулятор зафіксував курс гривні до іноземних валют станом на 24 лютого 2022 року та припинив розрахунок довідкового курсу гривні до долара США [1]. Офіційний курс долара становив 29,25 грн. За цим курсом імпортери купували товари, ввозили в Україну пальне та обладнання, через що ціни на них зросли не так сильно, як могли б. Однак політика фіксованого курсу має свою ціну. Через обмежені можливості для експорту з України пропозиція валюти була майже нульовою. Водночас, високий попит на неї для здійснення імпорту доводилося компенсувати Нацбанку, «спляючи» золотовалютні резерви [2].

Обмеження на встановлення банками курсу валют для готівкових операцій та операцій з платіжними картками було скасоване з 21 травня — це перший крок до повернення до плаваючого валютного курсу (втім, повернення до повністю ринкового курсу навряд чи відбудеться найближчим часом).

З початку війни НБУ призупинив роботу валютного ринку окрім операцій з продажу валюти. Також регулятор впровадив наступні зміни [1]:

- Тимчасову заборону на зняття готівки в іноземній валюті. Вже 1 березня регулятор переглянув це обмеження і дозволив знімати іноземну валюту з валютних рахунків в обсязі до 30 тис. грн на день, а 21 березня — підвищив ліміт до 100 тис. грн на день в еквіваленті (тут є низка винятків, пов'язаних із військовою та дипломатичною діяльністю). Водночас ліміт зняття готівки з карток українських банків за кордоном становив 100 тис. грн на місяць в еквіваленті, а з 20 травня був тимчасово зменшений до 50 тис. грн. За півтора місяці — 14 квітня — НБУ дозволив банкам продавати валюту населенню в межах залишку між загальним обсягом купівлі та продажу валюти. Однак кінцеве рішення щодо можливості і обсягу продажу валюти клієнтам ухвалюється на рівні відділення банку;

- мораторій на транскордонні перекази крім тих, що здійснюються від імені держави. З початку березня НБУ дозволив використовувати за кордоном платіжні картки для розрахунку і отримання готівки. НБУ також дозволив перекази іноземної валюти для виплати пенсій українцям за кордоном, а згодом — для виплати аліментів;

- тимчасовий дозвіл громадянам вивозити валюту в сумі до 10 тис. євро без надання підтвердних документів. Вимога надавати підтвердження була повернута 13 березня. Оскільки банківська система виявилася стійкою до шоку повномасштабної війни, 4 квітня Нацбанк із певними винятками повернув стандартні вимоги до банків з контролю валютних операцій клієнтів;

- тимчасова заборона купувати віртуальні активи за гривню та обмеження на купівлю таких активів за валюту сумою до 100 тис. грн на місяць в еквіваленті (запроваджена наприкінці квітня). НБУ також обмежив здійснення P2P-переказів у гривні та іноземній валюті сумою до 100 тис. грн на місяць в еквіваленті;

- тимчасова заборона закордонних розрахунків для купівлі цінних паперів та оплати брокерських рахунків картками українських банків [1].

У липні 2022 року Нацбанк підвищив офіційний курс до 36,56 грн, але від політики фіксованого курсу не відмовився. Він чекає моменту, коли пропозиція валюти зможе збалансувати попит, щоб гривня і знецінювалася, і зміцнювалася [2].

В осінній період фінансова і банківська системи України продовжували доволі надійно функціонувати, що навіть дозволило НБУ проводити окремі заходи валютної лібералізації. Звичайно, курсова динаміка залишалася чутливою до зовнішніх негараздів. Так, після курсового шоку в середині вересня, який НБУ змушений був «гасити» масованими інтервенціями, упродовж наступних двох місяців гривня навіть дещо зміцнилася, що, водночас, послабило імпортований інфляційний тиск [3].

На 1 січня 2022 року валютні резерви країни становили майже 31 млрд доларів. У липні вони скоротилися до 22,8 млрд доларів. Але на 1 грудня знову підросли до майже 28 млрд доларів [1].

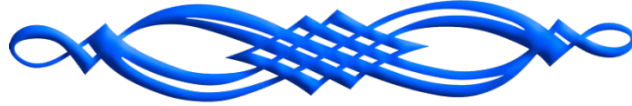
Підтримати валютні резерви, так само, як і видатки бюджету під час війни Україні допомагають гранти та позики від міжнародних партнерів [4].

Список використаних джерел:

1. Доронцева Є. Державне регулювання під час війни [Електронний ресурс]. *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pid-chas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voyennogo-stanu/>. (дата звернення: 23.01.2023)
2. Вінокуров Я. Курс гривні, інфляція та ВВП: що чекає на економіку України у 2023 році [Електронний ресурс]. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/12/29/695546/>. (дата звернення: 23.01.2023)
3. Юрчишин В. Українська економіка почала відновлюватися навіть на тлі війни [Електронний ресурс]. *Mind*. URL: <https://mind.ua/openmind/20250301->

ukrayinska-ekonomika-pochala-vidnovlyuvatisya-navit-na-tli-vijni-hto-i-shcho-somu-pospriyali. (дата звернення: 24.01.2023)

4. Зануда А. Як Українська економіка пережила 2022 рік [Електронний ресурс]. BBC NEWS Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-64008306>. (дата звернення: 24.01.2023)

Ольга Донцова

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Надія Циганова,

д.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

м. Київ

БАНКІВСЬКІ КРЕДИТНІ ПРОДУКТИ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день економіка України знаходиться в жорстких умовах через війну, а до цього коронакризу. У сучасних умовах малий та середній бізнес показав себе дуже значимим в утриманні економічної ситуації через те, що ці суб'єкти економічної діяльності не потребують непідйомного стартового капіталу, таким чином допомагають стримувати та ефективно й швидко уникати певні існуючі на сьогоднішній день проблеми кризової економіки України. По всьому світу підприємства завжди конкурують між собою, а в сьогоднішніх умовах в Україні це найбільш помітно, адже таким чином малий та середній бізнес стимулює розвиток конкуренції між собою та сприяє підтриманню економіки, адже саме складнощі роблять нас сильнішими.

За статистикою суб'єкти малого бізнесу роблять внесок більше як 60% до валового національного продукту, забезпечують ринкову конкуренцію, через що у боротьбу вступає висока якість товарів і послуг. Не дивно, що програми кредитування малого та середнього бізнесу для розвинених країн є одним із основних важелів розвитку економіки, і не менше цінується і для самих фінансових установ [1].

У широкому розумінні поняття «кредит» можна розглядати як суспільні відносини, які виникають між економічними суб'єктами через передачу один одному у тимчасове користування вільних коштів на умовах їх повернення, платності. А у вузькому розумінні, що відповідає темі мого дослідження, кредит для малого та середнього бізнесу – це вид банківського продукту, який має на меті підтримку та розвиток підприємництва шляхом надання позик із застосуванням особливих методик під різні бізнес-проекти.

Важливе місце у регулюванні кредитування малого та середнього бізнесу в Україні відіграє нормативно-правова база. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» відносини банку з клієнтом регулюються законодавством України, зокрема Цивільним Кодексом України та

Господарським кодексом України, нормативно-правовими актами Національного банку України й угодами (договорами) між клієнтом і банком [2]. Також в Україні підтримка малого та середнього бізнесу проводиться відповідно із законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», відповідно до якого держава гарантує фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку [3].

При відкритті своєї справи кредитні кошти часто є єдиним способом компенсувати відсутність стартового капіталу, що є вкрай важливим на перших етапах запуску своєї справи.

На початку становлення свого бізнесу перед підприємцем виникає певна низка ресурсомістких задач. Такими завданнями зазвичай стають оренда приміщення, робочий штат, первинний маркетинг, тобто проведення рекламної кампанії. Окрім вже перерахованих витрат залежно від бізнес-плану може постати ще чимало непередбачених витрат, закрити які можна буде лише з достатнім стартовим капіталом. Тут серед багатьох підприємців і виникає необхідність кредитних коштів, які зможуть компенсувати недостатність стартових ресурсів. І хоча відсотки по кредитах можуть чинити певний тиск на початку становлення бізнесу на підприємця, проте можливість отримання необхідного капіталу для виконання бізнес-плану дозволяє сфокусуватися на побудові бізнесу.

Для кожного суб'єкта малого та середнього бізнесу цілі на отримання банківського кредиту для бізнесу різняться між собою. У свою чергу банки намагаються надати допомогу для вирішення фінансових проблем, які виникають у підприємця при відкритті нового бізнесу або за необхідності фінансування вже існуючої справи. Зазвичай прийнято виділяти такі цілі кредитування як: розширення виробництва, становлення нового бізнес-проекту, відкриття нових філій, закупівля нового товару та підтримка товарообігу підприємства, ремонт обладнання або закупівля нового обладнання та техніки, придбання нерухомості або автомобіля з комерційною метою або ремонт вже існуючих.

Кредитування для малого та середнього бізнесу дає можливість покривати витрати, пов'язані з придбанням основних засобів, поточних активів, покриттям потреб суб'єкта господарювання, як наприклад, збільшення виробничих запасів, зумовлене збільшенням або виникненням дебіторської заборгованості та інше. Кредитування також надає можливість комбінувати джерела оборотних активів і має чималий вплив на раціональне формування запасів сировини, готової продукції та інших видів матеріальних цінностей.

Протягом останніх пару років розвиток кредитних продуктів для малого та середнього бізнесу став одним із найпріоритетніших для українських банків. Статистика свідчить, що на такі кредити сформувався достатній попит, тому банки вимушені конкурувати між собою за платоспроможних клієнтів.

Тож розглянемо далі види кредитів малому та середньому бізнесу, які на сьогоднішній день пропонують українські банки. Експрес кредит надається приватним підприємцям у розмірі до 10 тисяч доларів без застави для

поповнення обігових коштів. Агрокредит для суб'єктів агропромислової діяльності видається у розмірі до 5 мільйонів гривень для поповнення основного капіталу та оборотних коштів. Для представників сфери торгівлі та послуг одним із основних є мікrokредит, який надається під заставу у розмірі до 30 тисяч доларів. За необхідності суми кредиту до 100 тисяч доларів за умови індивідуального підходу банки надають для усіх сфер бізнесу малі кредити [4].

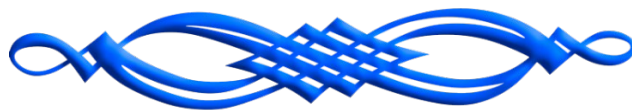
Трохи менше поширеними є такі види кредитування як кредитна лінія, кредитна карта, лізинг, овердрафт та інвестиційний кредит. При кредитуванні кредитною лінією та овердрафтом банками використовується індивідуальний підхід, тобто сума залежить від оборотів підприємства, а також використання та погашення позики розглядаються індивідуально. Інвестиційний кредит надається для модернізації вже існуючого бізнесу у розмірі до 250 тисяч доларів для підприємств сфери виробництва та послуг.

Отже, кредити суб'єктам малого та середнього бізнесу часто є основним важелем при побудові успішного бізнесу з нуля, а також при масштабуванні вже працюючого підприємства. Не дивлячись на сучасне складне становище економіки України, зокрема банківського сектору, у розрізі кредитних продуктів для малого та середнього бізнесу спостерігається певний розвиток, та й навіть попит на фінансові послуги з боку підприємців перевищує пропозицію, що свідчить про те, що вони готові ризикувати задля справи.

Проте важливо усвідомлювати, що необхідно ознайомитися та зробити порівняльний аналіз кредитних пропозицій для малого та середнього бізнесу, а також врахувати всі можливі ризики до того, як прийняти рішення про взяття кредиту. Важливо також найбільш об'єктивно оцінювати свою кредитоспроможність та мати чіткий бізнес-план використання займаних коштів. Тоді кредит стане вам помічником для зростання, а не фінансовим якорем.

Список використаних джерел:

1. Банківське кредитування в Україні: посткризове перезавантаження: Монографія / За ред. С.М. Аржевітіна. Київ: КНЕУ, 2017. 408 с.
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р., № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р., № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
4. Офіційний сайт Національного банку України/ URL: <http://www.bank.gov.ua>.

Максим Лукашук
здобувач ОНС доктор філософії
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ

Інноваційний розвиток є вирішальною передумовою забезпечення економічного зростання підприємств та економіки країни загалом. Сьогодні в Україні обмеженість фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств, у тому числі й оновлення їх технологій та матеріально-технічної бази, є однією з основних проблем впровадження інновацій. Рушійною силою для активізації інноваційного розвитку підприємств може стати використання банківського кредитування. Тому питання активізації та розширення можливостей банківського кредитування інноваційного розвитку підприємств в загальній системі фінансового забезпечення їх інноваційних перетворень, набувають сьогодні особливої актуальності.

Впровадження інновацій для розвитку підприємств сприяє генеруванню додаткових конкурентних переваг, підвищенню конкурентоспроможності, нарощенню прибутків. Сьогодні в Україні, на жаль, спостерігається гальмування інноваційного розвитку підприємств: протягом останніх років зменшується кількість суб'єктів, які впроваджують інновації, а також кількість видів інноваційної продукції, не дивлячись на те що така продукція користується вищим попитом. Одним з ключових стримуючих факторів впровадження інновацій для підприємств є відсутність фінансування. Частка фінансування інновацій за рахунок банківських кредитів за 2019 рік становила лише 8,1%.

Основними гальмівними факторами у розвитку банківського кредитування інновацій зі сторони споживачів є висока вартість кредитних ресурсів, а зі сторони банків – обмежений обсяг довгострокових кредитних ресурсів. Банківський сектор України на сьогодні не є повністю фінансово спроможним генерувати достатній обсяг кредитного забезпечення і відповідним чином обслуговувати інноваційний процес в Україні, а також не готовий брати на себе такі ризики [1, с.185].

Банкіри зазначають, що стримувати кредитування інновацій у найближчій перспективі можуть споживчі настрої підприємств та населення, які залежать від стану економіки і стабільності курсу національної валюти.

Для банків найважливішим фактором при кредитуванні інноваційного розвитку є контрольованість ризиків та їх допустимість. Рівень ризику збільшується через: недосконалість нормативно-правової бази щодо питань ризиків; раптовість виникнення негативних впливів; відсутність виконання дій або комплексу заходів, направлених на уникнення ризиків, нівелювання їх негативних проявів; відсутність досвіду розв'язання нових завдань [2].

Кредитний ризик є ймовірністю отримання збитків через неповернення позичальником кредитних коштів, а також через несвоєчасне повернення боргових зобов'язань. Кількісно ступінь ризику банківського кредитування демонструється рівнем кредитних відсотків, тобто зростання ризиків супроводжується збільшенням кредитної ставки. Таким чином, відсоткова

ставка є індикатором кредитного ризику.

Діагностика банківського кредитування інноваційного розвитку підприємств дозволяє виокремити наступні ключові проблеми його активізації та нарощення: повільні темпи інноваційних перетворень реального сектору економіки; наявність дисбалансу у темпах розвитку фінансового та реального секторів національної економіки; несприятливий інвестиційний клімат; правова, політична та економічна нестабільність; незахищеність прав кредиторів; низька ефективність бізнесу; відсутність належної інфраструктури інноваційного ринку, ринку землі та нерухомості тощо [3 с.15].

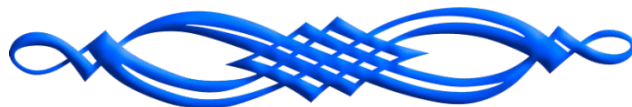
Деякі гальмуючі чинники активізації банківського кредитування є й у самій банківській системі: недостатній рівень капіталізації; обмеженість інвестиційного кредитування короткостроковою ресурсною базою; висока вартість депозитних ресурсів; відносно низька дохідність інвестиційних кредитів та підвищена ризикованість; складність оцінки платоспроможності позичальника та кредитних ризиків інноваційних проектів; відсутність у більшості банків ефективних механізмів та інструментів управління ризиками, планування та стратегії розвитку; низький рівень банківського менеджменту і корпоративного управління тощо [1, с.187].

Одним із важелів активізації та розширення обсягів банківського кредитування інноваційного розвитку підприємств може стати загальнодержавна стратегія державно-приватного партнерства (ДПП) в науково-інноваційній діяльності. Розробка такої стратегії ДПП повинна перш за все розроблятися у напрямі побудови національної інноваційної системи на основі співпраці державного та приватного секторів. У рамках ДПП повинні бути розроблені форми співпраці у кожній з підсистем національної інноваційної системи. З огляду на це необхідно розбудовувати не лише коопераційні зв'язки у кожній з підсистем, але і між ними загалом.

Ще одним шляхом активізації кредитування інновацій може стати використання багатокомпонентної ієрархічної моделі банківського кредитування інновацій, яка має передбачати створення спеціалізованого банку інноваційного розвитку та впровадження нових нетрадиційних методів та інструментів кредитування.

Список використаних джерел:

1. Абрамова А.С., Марич М.Г., Попова Л.В. Кредитне забезпечення інноваційного розвитку економіки банківськими установами в Україні // Проблеми і перспективи економіки і управління. – 2019 - № 2 (18). – С. 181-189.
2. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т.1.: Управління ризиками базових банківських операцій / А.О. Єпифанов, Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін. / за ред. А.О. Єпифанова і Т.А. Васильєвої. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 283с.
3. Гудзь О. Є. Банківське кредитування інноваційного розвитку підприємств: можливості та ризики / О. Є. Гудзь // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2019. – № 1. – С. 12-19.

Михайло Люба

Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник: Герчаківський С.Д.

к.е.н, доцент

ПРАГМАТИЗМ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ COVID-19

В 2020-2021 роках безпекова компонентна митної політики держави значно актуалізується через підвищення ефективності контролю за експортно-імпортними операціями, інтенсифікацією боротьби з митними деліктами, що зумовлені військовим конфліктом в східних областях України та анексією Криму. Однак найбільш впливовий чинник, що визначає характер державних заходів в митній сфері – це поширення коронавірусної інфекції. Через це, формування і проведення відповідної фіскальної політики в системі забезпечення митної безпеки і впровадження механізмів блокування та усунення факторів, що підривають стійкість митної системи, є актуальною проблемою в галузі митної справи.

Теоретичні та практичні аспекти моніторингу та забезпечення митної безпеки та її компонент дослідженні в працях вітчизняних науковців, зокрема слід відзначити наукові напрацювання вчених О. Бінька, І. Бережнюка, А. Бидика, Н. Гавловської, М. Губи, О. Гребельника, Є. Додіна, Я. Жаліла, О. Єгорова, І. Іващук, М. Каленського, І. Квеляшвілі, О. Комарова, А. Крисоватого, В. Мартинюка, В. Науменка, К. Новікової, Н. Осадчої, П. Пашка, Є. Рудніченко, О. Сенчагова, А. Стельмащук, А. Точиліна, С. Юрія та ін. Однак наявність новітніх загроз та викликів щодо забезпечення фіскальної складової митної безпеки України підтверджує необхідність подальшого дослідження цієї проблематики.

Митна політика будь-якої країни безпосередньо залежить від мультифакторного впливу обсягів міжнародної торгівлі. На динаміку міжнародної торгівлі цього року суттєво вплинула пандемія коронавірусу та економічна криза, яку вона викликала: значна частина виробничих компаній вимушена була увійти у простій, обсяги виробництва товарів почали критично падати. Це призведе до того, що впадуть й обсяги експорту та імпорту. СОТ надає дуже широкий діапазон прогнозу падіння світової торгівлі — від 13% до 32%. Остаточні цифри будуть залежати від розвитку ситуації з поширенням коронавірусу та успіхами у протидії цьому. Також у СОТ додають, що невизначеність навколо економічного впливу безпрецедентної кризи залишається. Відновлення обсягів міжнародної торгівлі у СОТ прогнозують вже на 2021 рік — на 21-24%. Ці цифри також залежатимуть від того, як довго триватиме спалах коронавірусу та на скільки ефективними виявляться заходи протидії пандемії [1].

Досвід митних адміністрацій у відповідь на пандемію COVID-19 досить різний, залежить від стану розвитку економіки. Зокрема, на сайті ВМО станом на 10 квітня 2020 р. серед практик митних адміністрацій країн-членів щодо запобігання та боротьби з розповсюдженням COVID-19 немає інформації про такі заходи в Україні. Серед країн вже представлено заходи 60 країн світу. Так

наприклад, у Бразилії були запроваджені наступні заходи: затверджено положення, що передбачає передбачуваний випуск товарів до інспекції та кліренс, згідно з класифікаційною довідкою HS від WCO; впроваджено спеціальну ліцензію на експорт товарів для боротьби з вірусом; імплементовано попередній дозвіл на експорт хлорохіну та гідроксихлорохіну як сировини, напівфабрикатів або готових виробів; визначено пріоритетність призначення вилучених товарів відповідно до Класифікації HS; введено щоденний моніторинг оформлення товарів для боротьби зі спалахом вірусу, відповідно до посилання на класифікацію HS від WCO; здійснено перерозподіл навантаження на поштові та експрес-вантажі через скорочення відправлення посилок через них; зменшено митні платежі на імпорт товарів для боротьби зі спалахом вірусу, відповідно до довідки про класифікацію HS від WCO; створено митний оперативний центр з питань антикризового управління, контролю та керування митними процесами.

Враховуючи швидкість поширення Ковід-19 чимало країн намагалися швидко реагувати на нові умови діяльності. Так, на веб-сайті французької митниці за адресою www.douane.fr є спеціальна сторінка, яка була створена для операторів в рамках плану управління пандемією COVID-19: <https://www.douane.gouv.fr/dossier/informations-coronavirus-covid-19>.

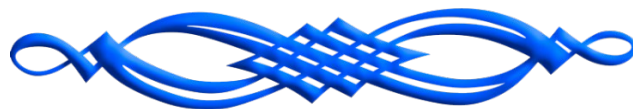
Надання звільнення від ввізного мита (митні та імпорتنі ПДВ) на медичне обладнання для надання допомоги у боротьбі з Ковід-19 була ключовою частиною реакції Великобританії. Також тут було активізовано маршрут ліквідації наслідків стихійних лих, щоб дозволити швидше проводити через порти товари для боротьби з Ковід-19 [2].

У відповідь на спалах COVID-19 Генеральне управління митниці Китай (GACC) створило спеціальну робочу структуру та механізми, прийняті науково-засновані на охороні кордонів та карантинні заходи щодо забезпечення охорони здоров'я населення, і скориговані формальності оформлення для сприяння безпеці та сприянню торгівлі.

Отже, коронавірусна криза суттєво вплинула на митну безпеку держав, спричинила падіння ВВП, а також купівельну спроможність населення. В контексті пандемії Ковід-19 основними резервами підвищення фіскального потенціалу митної системи України повинно стати: спрощення організаційно-правових процедур з митного оформлення та митного контролю товарів, предметів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України; ліквідація економічно необґрунтованих пільг, боротьба з корупційними проявами на митному кордоні України.

Список використаних джерел:

1. Карантин через коронавірус: для вантажних перевезень працюватимуть всі великі пункти пропуску // URL: <https://uatv.ua/karantyn-cherez-koronavirus-dlya-vantazhnyh-perevezen-pratsyuvatymut-vsi-velyki-punkty-propusku/>
2. Мурашко А. Пандемія коронавірусу: країни-партнери України не змінили торговельної політики щодо імпорту // URL: <https://www.unn.com.ua>

ВПЛИВ РИЗИКІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Сучасне зовнішнє середовище характеризується високим ступенем нестабільності і турбулентності та генерує нові непередбачувані ризики.

На діяльність страхових компаній України суттєвим чином вплинула війна, яка принесла за собою смерть, шкоду здоров'ю людей; руйнування, пошкодження майна, інфраструктури та викликала кризові явища в економіці.

Зовнішнє середовище відзначається складністю та гетерогенністю [1]. Слід зазначити, що ризики, які виникають під його впливом мають різну природу походження. Складність полягає у тому, що вплив факторів ризиків, згенерованих зовнішнім середовищем, важко виявити і проконтролювати страховим компаніям, оскільки не залежать від їх діяльності.

Вітчизняні та зарубіжні науковці виокремлюють серед зовнішніх ризиків страхових компаній: політичні, правові, економічні, демографічні, соціальні та інші – психологічні, екологічні, природні [2;3;4]; виділяють ризики недовіри, системні, інфляційні та кіберризики [5;6].

Головними чинниками зовнішніх ризиків визначають: дії конкурентів, ділових партнерів – страховиків, перестраховиків, посередників; законодавчі, політичні, природно – кліматичні зміни та несприятливі зміни в окремих сегментах фінансового ринку, банківського або інвестиційного [7;8].

Страхові компанії України на сьогоднішній день працюють в нестабільних умовах зовнішнього середовища та невизначеності. Невизначеність завдає фінансових втрат [9].

Страхова галузь стикнулася з ризиками, які не можливо було передбачити на початку 2022 року. За 9 місяців 2022 року показники діяльності страхових компаній у порівнянні з першими місяцями війни покращились, їх активи зросли від початку року на 9,3%, проте кількість самих компаній зменшилась з 155 до 139, або на 10,3% [10]. Така динаміка свідчить про те, що не усі страховики змогли подолати ризики та налагодити управлінські процеси.

В узагальненні наукових доробок та практик страхових компаній, можна зробити висновок, що до теперішнього часу найбільшими ризиками зовнішнього середовища для страхових компаній України виступали :

- політичний ризик, що пов'язаний із військовим станом в країні,
- демографічний ризик, викликаний старінням населення та міграційними процесами,
- інфляційний ризик, який проявляється через знецінення реальної вартості грошей, кризові явища в економіці,
- правовий ризик, що виникає внаслідок кардинальних змін законодавства або його порушень.

Крім того, з'явилися такі нові види ризиків зовнішнього середовища :

- кібер - ризики, що призводять до витоку інформації та збитків,
- ризик епідемій, внаслідок виникнення пандемії, зокрема COVID-19.

Війна внесла свої корективи у зовнішнє середовище, та призвела до виникнення нового непередбачуваного ризику - військового. На нашу думку, цей ризик, є наразі більш небезпечним, бо має суттєвий вплив на життєдіяльність страхових компаній України.

по – перше, посилює дію економічних та фінансових ризик-факторів: відбуваються кризові явища в економіці, падіння рівня життя, втрата об'єктів страхування, що породжує нові виклики для страхових компаній України та змінює акценти наповнення страхового портфеля, а в майбутньому можливо призведе до появи нових видів страхування, пов'язаних з війною;

по – друге, діє на персонал страхових компаній, бо виникає географічна розгалуженість персоналу, необхідність збереження працівників у безпеці та забезпечення їх віддаленої роботи.

По – третє, впливає на майно страхових компаній через те, що відбувається знищення об'єктів нерухомості, скорочення центрів обслуговування клієнтів страховиків. Під загрозою опиняється здійснення оперативної діяльності компаній внаслідок кібер - атак, можливого блекауту та інших руйнівних подій.

До того ж, військовий ризик призвів до появи регуляторних ризиків.

Підсумовуючи вищевикладене, пропонуємо серед ризиків зовнішнього середовища виокремити військовий ризик та приділити йому особливу увагу при розробці страховими компаніями України власних карт ризиків.

На основі запропонованого підходу рекомендуємо:

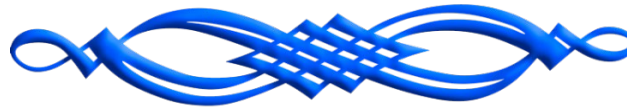
- проводити швидку ідентифікацію ризиків та прискорену розробку нових стратегій у відповідь на руйнівні події;
- інтегрувати військовий ризик у процес формування стратегії страхових компаній та їх інтегрованої системи ризик-менеджменту;
- оцінювати зовнішні ризики регулярно при зміні умов діяльності, або появі нових загроз для страховиків;
- встановити чіткі ліміти ризиків, що сприятиме забезпеченню стійкості страхових компаній.

Розроблений комплекс заходів дозволить забезпечити мінімізацію негативних наслідків ризиків зовнішнього середовища, визначити шляхи їх подолання та допоможе страховим компаніям України вийти з кризи у повоєнний час в прискореному режимі.

Список використаних джерел:

1. Ломоносова О.Е. Сучасні уявлення про ієрархічну будову зовнішнього середовища організації // Проблеми системного підходу в економіці. Економічна теорія та історія. Економічна думка. – 2020. №5(79). – С. 8–9.
2. Пікус Р.В. Класифікація фінансових ризиків страхових компаній-основа ефективного ризик-менеджменту// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2006. №81. -С.108-110.
3. Корват О.В. Ризики діяльності страховика. – Харків.- 2008, - С.12-14. (Препринт. ХДТУБА)

4. Жабінець О.Й. Проблема класифікації ризиків страхових компаній: наукові підходи та законодавчі ініціативи в умовах Євроінтеграції // Науковий вісник. –2013. № 2. –С. 38-46.
5. Voutilainen R. Insurance Company Opportunities and Threats// Journal of Insurance and Financial Management. - 2022. № 5 (3) .С. 30-43. URL: <https://journal-of-insurance-and-financial-management.com/index.php> (дата звернення 18.01.2023)
6. Лубкей Н.П. Систематизація фінансових ризиків страхових компаній та особливості управління ними в Україні // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017.№20. – С. 862–866.
7. Атюшкіна В.В. Методи зниження маркетингових ризиків страхової компанії // Маркетинг і цифрові технології.-2020 .№ 1(4). – С.74-75
8. Бонба І.І. Ризики діяльності страхової компанії // Економіка. – 2020. № 23(1). – С.43-47.
9. Павловська О.В. Фінансова стійкість страхової компанії та критерії її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2015. №6 URL:<https://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення: 21.01.2023)
10. Огляд небанківського сектору. Листопад 2022 року [Електронний ресурс] //Національний банк України. - Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/news/all>. (дата звернення: 20.01.2023)

Ігор Марціясь
студент ОС магістр
Науковий керівник: Володимир Горин,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Поняття «управління» є одним із найбільш вживаних в економічній науці, характеризується багатоваріантністю підходів до його трактування. В загальному під управлінням розуміють процес впорядкування взаємозв'язків та взаємодії певної множини елементів або складових частин природи, суспільства чи самої людини [1, с. 53]. Зважаючи на це, найбільш загальне визначення управління – це цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт для отримання певних результатів чи ефекту.

В економічній літературі часто вживаним є поняття «менеджмент», що запозичений із зарубіжної практики і має англійське походження. У буквальному перекладі «менеджмент» означає «управляти». Не зважаючи на тотожність цих понять, у вітчизняній науці менеджментом визначають специфічний різновид

управління, а саме управління, здійснюване на підставі певних принципів та з використанням сукупності методів, форм та прийомів [2, с. 13]. Подібне до цього трактування сутності управління подає В. Родіонова, вона визначає його як сукупність прийомів та методів цілеспрямованого впливу на об'єкт для досягнення певного результату [3, с. 1120]. У наведеному визначенні нам імпонує те, що автор називає цілеспрямованість як визначальну рису управління, адже саме продуманість управлінських рішень, їх націленість на певний результат дає змогу вирішити поставлені перед управлінцем завдання. Втім, недоліком цієї дефініції є упущення згадки про суб'єкта управління, який власне і приймає управлінські рішення із застосуванням різноманітних методів та прийомів.

Окрему складову управлінської діяльності складає управління фінансами. Під ним розуміють сукупність заходів держави щодо забезпечення цілеспрямованого та безперервного функціонування фінансового механізму з метою досягнення ефективного функціонування всієї сукупності фінансових відносин та реалізації на цій основі відповідної фінансової стратегії [4, с. 286]. Відтак, управлінські рішення у фінансовій сфері приймають не безсистемно, вони підпорядковані певним цілям, об'єднаним під поняттям фінансова політика.

За матеріальним змістом фінанси відображають рух фінансових ресурсів, адже саме у процесах формування і використання фінансових ресурсів можна прослідкувати фінансові відносини у реальному житті. Відтак, управління фінансами виявляється через цілеспрямований вплив суб'єкта управління на формування і використання фінансових ресурсів із використанням сукупності певних форм та методів. Суб'єктами управління фінансовими ресурсами можуть виступати усі економічні агенти – держава в особі органів державної та місцевої влади, місцевого самоврядування; а також управлінський апарат суб'єктів господарювання та домогосподарства. Особливістю управління фінансовими ресурсами у публічному секторі є те, що воно має формалізований характер, оскільки кожне рішення щодо впливу на процеси формування і використання ресурсів повинне мати правове підґрунтя та закріплені документально. Поряд з цим, управлінські рішення щодо керування фінансовими ресурсами у публічній сфері підпорядковуються загальній меті та завданням, визначеним стратегічними та поточними планами соціально-економічного розвитку держави в цілому та окремих регіонів. Натомість, на рівні домогосподарства управлінські рішення у сфері фінансів є більш спонтанними, в переважній більшості без нормативного підґрунтя та документального оформлення.

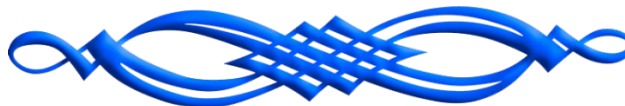
Приймаючи управлінські рішення у будь-якій сфері, втому числі стосовно управління фінансовими ресурсами, управлінець застосовує різноманітні методи та прийоми. Однак, в управлінні фінансами, які в інших видах управлінської діяльності присутнє творче начало. Адже процес прийняття управлінських рішень передбачає не тільки знання можливих управлінських технологій, але й їх продумане і вдале застосування. У випадку порушення цієї логічної конструкції, управлінські рішення можуть породжувати негативні наслідки. Для прикладу, прорахунки управління фінансами у публічному секторі стали, значною мірою,

причинами виникнення таких явищ, як тіньова економіка, нелегальна зайнятість, ухилення та уникнення від оподаткування тощо.

Суперечності та недоліки в управлінні фінансами, на думку Н. Мельничук, виникають через невідповідність його суб'єкта та об'єкта, існування між ними протиріч: у першому випадку, управлінська система у своєму розвитку значно відстає від тієї, яка перебуває в управлінні, тоді як у функціонуванні останньої ймовірно домінує стихійне начало, а розвиток стримується застарілими організаційними формами; управлінська система набуває консервативного, застарілого характеру; у другому випадку, управлінська система у своєму розвитку занадто забігає вперед, незважаючи на стан і закономірний перебіг процесів, якими управляють, і тоді виникають неприродні форми управління [5, с. 111]. Ця невідповідність періодично набуває більшої гостроти, внаслідок чого відбувається перебудова управлінської системи, її адаптація до нових реалій. При цьому система управління місцевими фінансами перебуває у тісному зв'язку з суспільством, оскільки середовище існування системи управління – це те первинне, що впливає на процес прийняття управлінських рішень, блокує їх у випадку невідповідності вимогам суспільства. Тому в сучасних умовах утвердження антропоцентричних ідеалів територіальні громади потребують такого управління фінансовими ресурсами, яке насамперед враховуватиме цілі, інтереси та можливості населення, забезпечуючи при цьому ефективне формування і використання суспільних коштів.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України: академічний курс: у 2-х т. Т. 1: Загальна частина. К.: Юридична думка, 2004. 583 с.
2. Кнейслер О. В., Квасовський О. Р., Ніпіаліді О. Ю. Фінансовий менеджмент: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2018. 478 с.
3. Мельничук Н. Ю. Теоретичні основи управління в бюджетній сфері. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. С. 1119-1121.
4. Кульчицький М. І. Управління фінансами і фінансовий контроль на регіональному рівні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 3. С. 285-288.
5. Мельничук Н. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування. *Наукові праці НДФІ*. 2010. № 2(51). С. 104-111.

Ольга Михайленко
студентка ОС магістр

Науковий керівник: Лариса Нетребчук
ст. викладач кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ

Одним із методів вдосконалення кредитного ризик-менеджменту є методика диверсифікації кредитного портфелю банку.

Існує декілька стратегій мінімізації кредитних ризиків: у деяких країнах обмеження є лише відносно одного позичальника, а в інших – банки обирають розвиток у секторах, на яких вони спеціалізуються і відчують конкурентну перевагу (Італія, Німеччина, інші європейські банки) [1].

Дослідженню вибору стратегії банків щодо диверсифікації кредитів присвячено багато уваги серед науковців, однак консенсусу досі не досягнуто, оскільки банківська сфера різних країн має певні відмінності одна від одної.

З одного боку, традиційна банківська теорія передбачає, що банки повинні диверсифікувати свій кредитний портфель, щоб зменшити кредитний ризик: ця пропозиція також узгоджується із портфельною теорією (Markowitz, 1959) [2]. Базуючись на теорії асиметричної інформації, диверсифікація знижує витрати на фінансове посередництво.

З іншого боку, теорія корпоративних фінансів говорить, що зосередження діяльності організації на окремих секторах економіки, де вони більше спеціалізуються, зумовлює зниження витрат (Acharya, Hasan, & Saunders, 2006). Крім того, стратегія диверсифікації менш приваблива, оскільки призводить до створення конкуренції. Емпіричні дані, що підтверджують цю точку зору, можна знайти в банківському секторі Італії, Бразилії та малих європейських банках ((Tabak, Fazio, & Cajueiro, 2011); (Hayden, Porath, & Westernhagen, 2007)).

В широкому розумінні, диверсифікація – це систематизована техніка розподілу портфельних ресурсів між різними об'єктами, що мінімізує загальний рівень ризику. Методика диверсифікації використовується з метою зменшення волатильності кредитного портфелю шляхом компенсації збитків в одному класі активів прибутками в іншому і для згладжування несистематичного ризику.

Поняття диверсифікації вперше було представлено Гаррі Марковіцем у 1952р. і отримало назву «Сучасна теорія портфеля» або «МРТ». Марковіц виміряв ризик цінних паперів по відношенню до їх прибутку та побудував портфелі з цінних паперів, які дають максимальну суму прибутку з найменш можливим ризиком. За теорією МРТ волатильність було визначено мірою ризику, яка окреслює рух вартості цінного паперу по відношенню до середнього. Вимірювання волатильності та розрахунок кореляції між цінними паперами дозволяє керувати диверсифікацією портфеля. Чим більш диверсифікований портфель, тим нижча загальна волатильність і ризик цього портфеля [2].

Теорія Г. Марковіца, що застосовується до портфелю кредитів, має на меті диверсифікувати портфель, мінімізувати вплив на кожного позичальника та зменшити ризик одночасного дефолту кількох позичальників у певній галузі чи географічному регіоні. Останній вид ризиків важливо контролювати, оскільки вони можуть виникнути, не давши кредиторам часу для їх хеджування.

Кількісна оцінка кореляції позичальників або галузей є більш складною через відсутність чітких та послідовних даних. Деякі кредитори, наприклад великі канадські банки, використовують такі програмні продукти (CreditMetrics™ або Credit Risk™), щоб зробити розподіл між різними кредитними секторами, використовуючи дані історії позик [3]. Вони містять лише показники кредитування вище середнього значення. Кредитор, який їх застосовує, цілком реально може знизити загальний ризик портфеля.

Більшість кредиторів диверсифікують кредитний портфель інтуїтивно, надаючи позики підприємствам, які раніше демонстрували результативність, незалежну від бізнес-циклів, або галузям, які мало чи взагалі не впливають одна на одну. Оскільки кредитору непрактично виключати кредитоспроможні компанії на основі кореляції з існуючими позичальниками, це збільшує неефективність застосування теорії Марковіца до кредитного ризику. Зазвичай кредитор оцінює кожне вкладення окремо та зосереджується на потенціалі позичальника щодо повернення кредиту, а не на співвідношенні цього вкладення з іншими в кредитному портфелі.

Диверсифікація кредитного портфеля відбувається через зростання кількості позик. Хоча МРТ показує, що структура портфеля є кращим фактором зниження загального ризику, проте ця методика має ряд недоліків (рис. 1).

Рис. 1. Недоліки застосування «Сучасної теорії портфелю»

Г. Марковіца до кредитного портфелю банку

*Джерело: побудовано автором на основі даних [3]

Виділяють три типи диверсифікації кредитів як засобу захисту від кредитного ризику: портфельну, географічну та галузеву. Збільшення кількості та типів позичальників зумовлює зменшення ризику неповернення зобов'язань, оскільки ймовірність дефолту багатьох позичальників нижча, аніж декількох.

Нормативна складова аналізу диверсифікації кредитного портфелю здійснюється на базі наступних нормативів: максимально розміру кредитних ризиків на одного позичальника, (Н7, норма 25%), «великих кредитних ризиків»

(Н8, норма 800%), а також їх частки у загальному обсязі заборгованості, кількості та середнього розміру, та нормативу Н9 (максимальний розмір кредитного ризику за операціями із пов'язаними із банком особами, 25%). Завдяки цим нормативам кредити банків диверсифікуються за максимальними розмірами.

Особливу загрозу несуть «великі кредити» (сума яких на одного контрагента перевищує 10% регулятивного капіталу), покращення рівня їх диверсифікації залежить від зниження їх суми в загальному обсязі. В свою чергу, зниження рівня диверсифікації портфелю виникає через зростання обсягу «великих» кредитів в загальній структурі. В такому випадку зростає ризик неповернення коштів позичальниками і ймовірність зниження банківської ліквідності. Тому необхідно дотримуватись нормативного значення, при цьому дана заборгованість не може бути більшою за половину усіх кредитних вкладень.

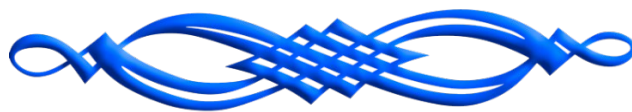
Зниження кредитного ризику залежить від диверсифікації кредитів за окремими контрагентами. Також важливим є врахування впливу географічної складової (розподіл кредитів за географічним розташуванням) та галузевої диверсифікації, що передбачає:

1. Кредитування підприємств різних галузей діяльності.
2. Кредитування підприємств однієї галузі, але не пов'язаних між собою технологічним процесом.
3. Відбір підприємств для кредитування лише за результатами детального аналізу техніко-економічного обґрунтування (окупність) кредиту.

Отже, диверсифікація кредитного портфелю здійснюється шляхом розміщення кредитів за різними категоріями позичальників, строками видачі, формами забезпечення, ступенями ризику, географічною приналежністю, сферами діяльності тощо. Добре диверсифікований портфель кредитних вкладень компенсує негативні результати від неефективної кредитної політики банку.

Список використаних джерел:

1. The Basel Committee – overview. URL: <https://www.bis.org/bcbs/index.htm> (Дата звернення: 17.01.2023).
2. Modern Portfolio Theory: What MPT Is and How Investors Use It. URL: <https://www.investopedia.com/terms/m/modernportfoliotheory.asp#citation-1> (Дата звернення: 18.01.2023).
3. Diversification: Does it Really Matter in a Loan Portfolio. URL: <https://thirdeyecapital.com/diversification-does-it-really-matter-in-a-loan-portfolio/> (Дата звернення: 18.01.2023).

Victoria Nevmerzhytska

ORCID: 0000-0001-6792-3094

Master's degree student of the Faculty of Finance and Accounting

State University of Trade and Economics

Scientific supervisor: Liudmyla Zhurakhovska

PhD (Candidate of Economic Sciences) in Statistics,

Associate Professor of the Department of Banking

State University of Trade and Economics

STOCK MARKET OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

The global impact of the war on the world economy, the leading financial markets, in particular the functioning and regulation of stock markets under martial law is a very topical issue. At the same time, the issue of conditions of regulation of local, underdeveloped stock markets in the conditions of modern war and overcoming its consequences remain insufficiently covered, supporting the stability of the economy and critical infrastructure, in particular, quality regulation of securities markets, maintaining a high level of confidence in the state's obligations, reliability of financial instruments.

Forecasts of a full-scale military aggression by Russia have been spreading since mid-autumn 2021, which led to a loss of investor interest and a sharp decline in the price of Ukrainian Eurobonds in the last months of 2021. Already at the end of February 2022, events began to develop rapidly. Immediately after the outbreak of hostilities in Ukraine, the National Securities and Stock Market Commission suspended the placement, circulation and redemption of all securities without exception. Operations in the depository accounting system and clearing accounting systems were also restricted. The NSSMC has actually suspended the work of all institutional investors available to it: asset management companies, custodians of assets of collective investment institutions (CII) and non-state pension funds, administrators of NPFs and persons engaged in property management activities to finance construction projects and real estate transactions. A separate issue was the acceptance of reports of market participants by the NSSMC. It did not accept reports until April 14, 2022, market participants had to do it through the Agency for the Development of Stock Market Infrastructure of Ukraine [12]. Later, the NSSMC allowed trading in securities to primary dealers, namely 11 banks and only one issue of government military bonds - UA4000221436. Currently, 10 issues of hryvnia bonds are allowed to trade, 5 in USD and 2 in EUR [5].

Such actions of the regulator led to a reduction in the liquidity of the securities market. There was no ban on investing in Ukraine, however, the NSSMC coped with this task perfectly. The ability to trade only a few issues of securities does not contribute to confidence in the reality of pricing. These measures have directed the population to invest in unregulated assets such as cryptocurrencies, which have no fiscal prospects in a state that is in dire need of household funds [1]. In fact, the NSSMC has limited the most liquid and reliable financial instruments used by banks and other major financial market players.

And only in June the NSSMC allowed the placement of securities without public offering; conducting operations in the depository accounting system for certain issues of securities; the Central Depository, depository institutions operations on certain issues of securities [7]. Further, the NSSMC allowed to conduct operations on the initial placement of securities, including securities of collective investment institutions, and granted the right to collective investment institutions to conclude new deposit agreements [8]. The Commission also allowed clearing operations and changes to the system of depository accounting of securities [9].

The total volume of securities issues registered by the National Securities and Stock Market Commission in January-October 2022 amounted to UAH 19.32 billion, which is UAH 76.92 billion less than in the corresponding period of 2021 UAH 96.24 billion. For the period January-October 2022, the Commission registered 14 issues of stocks for the amount of UAH 2.67 billion (Table 1). Compared to the same period in 2021, the volume of registered share issues decreased by UAH 35.67 billion. Among the significant share issues, which significantly influenced the overall structure of registered share issues in October 2022, are: issues of JSC "JOINT STOCK COMMERCIAL BANK "CONCORD" in the amount of UAH 0.45 billion. Since the beginning of the year, as of 31.10.2022, the Commission has canceled the registration of 94 issues of stocks worth UAH 3.60 billion.

Table 1.

Volume and number of stocks issues registered by the NSSMC during January-October 2022

Period	Volume of stocks issue, UAH million	Number of issues, pcs
January	373,31	5
February	13,08	2
March	0	0
April	0	0
May	0	0
June	9,15	2
July	1032,58	2
August	0	0
September	790,3	2
October	450,5	1
Total	2668,92	14

Source: [3]

For the period January-October 2022, the Commission registered 31 issues of corporate bonds worth UAH 1.79 billion and issues of corporate bonds in foreign currency worth USD 6.4 million. Compared to the same period in 2021, the volume of registered corporate bond issues decreased by UAH 7.15 billion (Table 2).

Volume and number of corporate bond issues registered by the NSSMC during January-October 2022

Period	Volume of corporate bonds issued, UAH million			Number of issues, pcs	
	Total volume of registered issues, UAH million	Enterprise (except for banks and insurance companies)	Banks		Insurance companies
January	450,39	450,39	0	0	14
February	1221,05	1221,05	0	0	15
March	0	0	0	0	0
April	0	0	0	0	0
May	0	0	0	0	0
June	0	0	0	0	0
July	70	70	0	0	1
August	0	0	0	0	0
September	50	50	0	0	1
October	0	0	0	0	0
Total	1791,45	1791,45	0	0	31

Source: [3]

In January-October 2022, the volume of issues of investment certificates of mutual investment funds registered by the Commission amounted to UAH 0.73 billion, which is UAH 5.44 billion less than in the same period of 2021. During January-October 2022, the volume of issues of shares of corporate investment funds registered by the Commission amounted to UAH 14.13 billion, which is UAH 28.66 billion less compared to the data for the same period in 2021. The number of corporate investment funds and mutual investment funds registered in the Unified State Register of the Institutions of Collective Investment since the beginning of the year as of 31.10.2022 amounted to 64 collective investment institutions, including:

- 61 corporate investment funds;
- 3 mutual investment funds;

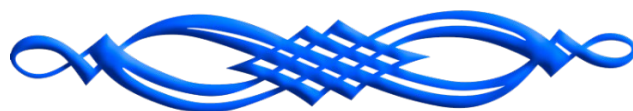
In October 2022, 2 mutual funds and 0 corporate investment funds were excluded from the Unified State Register of the Institutions of Collective Investment [3].

Conclusions. The restrictive policy of the regulator in Ukraine deprives market participants of the opportunity to function properly, attract and use investments, and help the state in times of war, so it cannot be the right decision. Measures taken by the state to secure the national stocks market should be clear, predictable and moderate.

References:

1. Economic freedoms for strengthening the socio-economic development of Ukraine in the conditions of global transformations (2020) / edited by V. Yurchyshyn. Kyiv : Zapovit. 126-137 [in Ukrainian].
2. Economic of the war. VOX Ukraine : web-site. Retrieved from : <https://voxukraine.org/ekonomika-vijny-yak-utrymaty-ekonomichnyjfront/> [in Ukrainian].

3. Information note on the capital markets of Ukraine during January-October 2022. National Securities and Stock Market Commission: website. URL : <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> [in Ukrainian]
4. OVDP in circulation at nominal and amortized cost for 2022. Official web-site of the National Bank of Ukraine. Retrieved from : https://bank.gov.ua/files/Depository/T-bills_nom.xlsx/
5. On Military OVDP : official web-site of the Ministry of Finance of Ukraine Retrieved from : https://mof.gov.ua/uk/local_bonds_issued_during_the_war_time-572 [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2022). On Amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the specifics of taxation and reporting during martial law : Law of Ukraine. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211820> [in Ukrainian].
7. National Commission on Securities and the Stock Market (2022). On inclusion in the decision of the National Commission on Securities and the Stock Market dated 08.03.2022 No. 144 (Decision dated 07.06.2022 No. 535) Retrieved from : <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/535.pdf> [in Ukrainian].
8. National Commission on Securities and the Stock Market (2022). On inclusion in the Decision of the National Commission on Securities and the Stock Market dated 08.03.2022 No. 144 (Decicision dated 15.06.2022 No. 641) Retrieved from : https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/rish_641.pdf [in Ukrainian].
9. National Commission on Securities and the Stock Market (2022) "On inclusion in the decision of the National Commission on Securities and the Stock Market dated 08.03.2022 No. 144" (Decision dated 30.06.2022 No. 746) Retrieved from : https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/rish_746.pdf [in Ukrainian].
10. National Commission on Securities and the Stock Market (2012) "On Approval of Regulations on the Functioning of Stock Exchanges" (Decision dated November 22, 2012 No. 1688.) Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2082-12> [in Ukrainian].
11. National Commission on Securities and the Stock Market (2011) "On Approval of the Procedure for Preventing Price Manipulation During Transactions with Securities on the Stock Market" (Decision dated 06/14/2011 No. 716.) Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1045-11#Text> [in Ukrainian].
12. Shyshkov, S. E. Consequences of the introduction of martial law for the capital markets of Ukraine. Retrieved from : https://ukrsocium.org.ua/wp-content/uploads/2022/05/63_86_No-180_2022_ukr.pdf [in Ukrainian].

Богдан Панченко

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Надія Циганова,

д.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування

Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана

м. Київ

ДОВІРА ДО БАНКІВ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ

Питання довіри до банків та банківської системи в цілому стає дедалі актуальнішим. Економічна нестабільність 1990-х років, криза 2008-го, девальвація гривні в 2014 році, «банкопад» 2015-го, війна з росією – усе це сильно вдарило по економічному добробуту населення та змусило зневіритися в надійності та стабільності фінансових установ. З 1991 р. криза довіри до банків та фінансового сектору в цілому залишається актуальною, наслідком чого є тенденція зберігання заощаджень поза банківською системою, розвиток «сірого» та тіньового сектору економіки, нестача фінансів в реальних секторах економіки та зниження темпів росту економічного розвитку України. Навіть зарубіжні дослідження стверджують, що високий рівень довіри сприяє економічному зростанню[1; 2]. Низький рівень довіри, навпаки, знижує ефективність заходів економічної політики.

Сьогодні в науковому колі не виділено єдиної системи оцінки рівня довіри, адже сама поняття довіри не є абсолютним, а скоріше, багатограним та відносним. У роботах науковців багато уваги приділено довірі та її ролі у формуванні банківських ресурсів, але сучасні швидкоплинні тенденції розвитку банківської діяльності в умовах фінансової, політичної та військової нестабільності спонукають банки до постійного пошуку чинників негативного впливу на рівень довіри до банків та їх мінімізації [3].

Довіру аналізували вчені різноманітних галузей: філософи, економісти, психологи, соціологи тощо. Важливо визначити відповідним чином саме довіру до банків. Сьогодні в науковому колі немає однієї сформованої позиції щодо поняття довіри до банків, різні науковці трактують та роз'яснюють це поняття по-різному. Англійський соціолог Гідденс під довірою розуміє віру в надійність людини або системи [4, с.189]. Брокгауз та Єфрон довіру визначають як «психічний стан, в силу якого ми покладаємося на якусь думку, яка здається нам авторитетною, і тому відмовляємося від самостійного дослідження питання, що може бути дослідженим нами» [5, с.129], а Велика Українська енциклопедія зазначає що довіра – «етична, соціологічна та психологічна категорія на позначення відкритих, позитивних взаємовідносин між людьми, що ґрунтуються на певності у порядності й доброзичливості іншого» [6].

Л. Турчин визначає довіру до банківської установи як суб'єктно-об'єктні відносини на основі впевненості учасників або потенційних учасників фінансового ринку в тому, що банківська установа виконає всі свої зобов'язання, діятиме підпорядковуючись установленим нормам і правилам ведення банківської справи, здійснюватиме прибуткову діяльність при збереженні

ліквідності і мінімальних ризиках, а також забезпечить отримання доходу клієнтам та збереже їх заощадження [7, с. 92].

О. Щуревич вважає, що довіра до банківської системи є комплексним поняттям, тому для адекватного оцінювання її варто розглядати як систему, що складається із сукупності елементів, а саме довіру до банків та Національного банку України як регулятора їхньої діяльності. На її думку, поняття «довіра» більшою мірою розглядається як психологічний термін або ж економічний, більш раціональний [8]. М. Савлук характеризує довіру населення як психологічний чинник до банківської системи. На його думку, довіра до банків хоч і тісно пов'язана з довірою до національних грошей, є, однак, самостійним чинником впливу на ефективність банківської діяльності. Він також зазначає, що для зміцнення довіри до банків важливим є послаблення політичних ризиків у їх діяльності [9].

Л. Примостка зазначає, що довіра до банків формується на трьох рівнях: на рівні організації – до окремої банківської установи, на рівні ринку – до банківських груп, холдингів, державних банків, банків з іноземним капіталом тощо, на рівні суспільства – до банківської системи в цілому. Автор також вказує, що важливим показником рівня довіри є динаміка банківських депозитів [10, с.70].

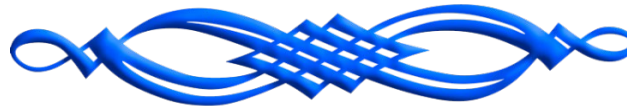
На мою думку, довіра до банків хоч і являє собою досить цілісну систему взаємозв'язків, все одно складається з довіри на макрорівні та мікрорівні. Довіра на макрорівні дуже сильно залежить від довіри до банківської системи в цілому, довіри до регулятора (центрального банку), довіри до фінансових інститутів країни, рівень фінансової грамотності населення, тощо. Високий вплив на неї має політика центрального банку, соціально-політичні тренди в країні, курси валют, тощо. Довіра на мікрорівні в свою чергу формується завдяки політиці кожного конкретного банку, завдяки його відкритості, комунікативній політиці, рівню обслуговування, тощо.

Сьогодні, в умовах повномасштабної війни з росією, банки несуть великі витрати через велику кількість різноманітних чинників. Один із важливих – рівень довіри до банків та банківської системи в цілому. Згідно оцінок соціологів, банки мають один із найвищих рівнів недовіри серед соціальних інститутів (66% населення висловлюють недовіру) [11]. За 2022-й рік банки показали, в цілому, непогані результати (як для воєнного часу), все одно втрати через довіру колосальні. Не дивлячись на те, що рівень довіри до банків поступово ріс (84,4% населення висловлюють недовіру в 2017 та 61% в 2020 [11]), війна змусила населення засумніватися в надійності банків і наша задача в майбутньому – мінімізувати рівень недовіри до банків, що стане успішною запорукою євроінтеграції та економічного розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Akerlof G., Shiller R. *Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy*. Princeton University Press. 2009. 230 p.
2. Kautonen T. Trust as a governance mechanism in inter-firm relations: Conceptual Considerations. *Evolutionary and Institutional Economics Review*. 2006. №3. P. 89–108.

3. Творення простору суспільної довіри в Україні ХХІ століття : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Львів, 17-19 лютого 2016 р. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2017. 523 с.
4. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук, та ін. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
5. Мещеряков Б. Г., Зинченко В. П. Большой психологический словарь. 2002. 632 с.
6. Електронна версія «Великої української енциклопедії». URL: <https://vue.gov.ua/%D0%94%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%B0> (дата звернення 09.01.2023 р.).
7. Турчин Л.Є. Теоретичні аспекти формування довіри до банківської системи. *Економіка та держава*. 2012. №12. С. 90-92.
8. Щуревич. О. Стахів І. Підвищення довіри до банківської системи України. *Світ Фінансів*. 2020. № 2(63). С. 24 – 35.
9. Савлук М. Довіра до населення як чинник ефективної банківської діяльності. *Вісник Національного Банку України*. 2003. №8. С. 8–10.
10. Примостка Л.О. Довіра до банків: формування та відновлення. *Фінанси, облік і аудит*. 2016. №1(27). С. 65-79.
11. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії (вересень–жовтень 2022р.). *Разумков центр*. 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykoideologichni-orientatsii-gromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoi-agresii-veresen-zhovten-2022r> (дата звернення 10.01.2023 р.).

Катерина Сорохан
магістр

*Науковий керівник: Алла Крушинська,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
фінансів банківської справи та страхування,
Хмельницький університет управління та права ім. Л. Юзькова
м. Хмельницький*

УПРАВЛІННЯ НАДІЙНІСТЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

На сучасному етапі складно уявити інституційну структуру економіки розвиненої країни без страхових компаній, які виступають головними учасниками фінансового ринку. Особливість діяльності страховиків – отримання «плати наперед» за фінансові послуги – визначає необхідність наявності певних гарантій зі сторони страховика перед своїми клієнтами: страхувальниками, вигодонабувачами та застрахованими особами.

У законодавстві України, не має чіткого визначення щодо надійності страхової компанії. Тому, більшість вчених дотримуються думки що надійність страхової компанії – динамічний процес організації її фінансових ресурсів на основі адаптації компанії до змін зовнішніх і внутрішніх умов функціонування з метою підвищення ефективності її діяльності та дотримуючись перспективних напрямів подальшого розвитку»[1].

На нашу думку надійність страхової компанії –це здатність фінансової установи постійно забезпечувати ефективну діяльність, протистояти зовнішньому і внутрішньому впливу, зберігати можливість виконувати свої зобов'язання вчасно і в повному обсязі; а також бути клієнтоорієнтованою, конкурентноспроможною, займати лідерські позиції на страхову ринку, мати гарну репутацію, та позитивні відгуки клієнтів.

Тому, далі на рис.1. зрозглянемо взаємопов'язаність показників, що характеризують надійність страховика.

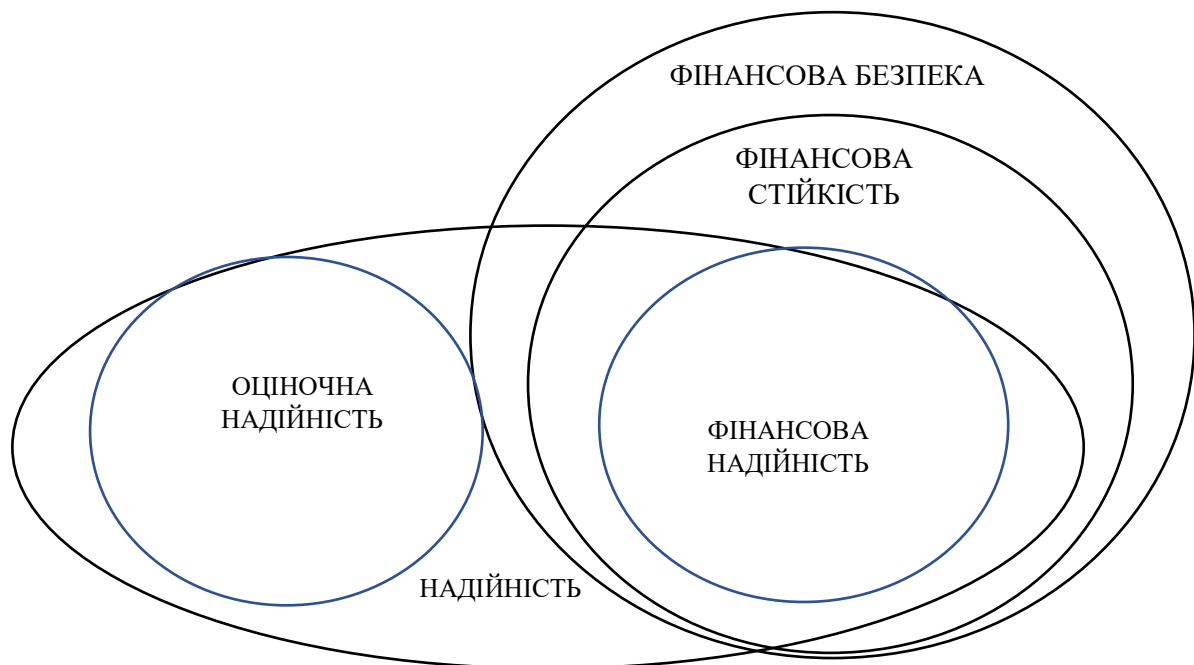

Рис. 1. Взаємопов'язаність фінансових понять

Примітка*: складено автором.

Якщо брати до уваги фінансову надійність страховика, то вона вміщує в себе такі основні показники: фінансову стійкість, стабільність, ліквідність, платоспроможність, конкурентоспроможність, рентабельність та ін. Фінансова надійність страхової компанії ототожнюється з ліквідністю, адже відомо, що ліквідність страхової - це здатність швидко перетворювати свої активи в грошові кошти, з метою своєчасного виконання своїх зобов'язань. Оскільки ліквідність страховика передбачає його платоспроможність, то можна стверджувати, що ця категорія також є складовою надійності страхової компанії.

Оціночна надійність страхової компанії в свою чергу вміщує показники, що характеризують страхову компанію з точки зору клієнтів (на скільки клієнти готові довірити свої кошти страховику, рекомендувати страхову компанію), а

також входження страховика до міжнародної фінансової групи, можливість впливати на ринок, підтримка акціонерів та ін. Що також є надзвичайно важливими факторами під час вибору страхової компанії клієнтами.

Тому, далі розглянемо показники, що визначають рейтинг надійності на прикладі страхової компанії ПрАТ СК «ПЗУ Україна» на страховому ринку України, так як ця страхова компанія входить в ТОП-10 страховиків, займає лідерські позиції на ринку, та користується значним попитом серед населення, має позитивну оцінку МТСБУ.

Таблиця 1.

Фактори впливу на рейтинг надійності страхової компанії ПЗУ Україна за 2017-2021 рр.

Показник	Оцінка					Вага фактора
	2017	2018	2019	2020	2021	
Боргове навантаження%	16	16	16	26	26	0,05
Рівень виплат%	26	46	46	46	46	0,15
Коефіцієнт фінансової стійкості, %	16	46	46	46	46	0,15
Ризики власників	16	26	36	36	36	0,15
Оцінка МТСБУ «Якість врегулювання ризику»	26	46	46	36	36	0,15
Оцінка МТСБУ «Рівень скарг»	26	46	46	36	36	0,15
Висновок	задовільний	високий	високий	задовільний	задовільний	—

Примітка*: складено автором на основі даних [2].

Як видно, з таблиці 1.1 рейтинг страхової компанії ПЗУ Україна за аналізований період знаходиться на задовільному та високому рівні. Це свідчить про довіру клієнтів, як до фінансової установи, та позитивну оцінку МТСБУ. Також, видно що 2020 рік дещо збільшив боргове навантаження, тобто зросла загальна кількість всіх діючих зобов'язань перед кредитними установами. Цей дозволяє оцінити ступінь ризику для кредиторів. Ризик дещо збільшився, але все ж таки до критичного рівня ще далеко. Тому можемо сказати, що такий показник, як ризики власників перебуває на мінімальному рівні, який не є загрозливим, та не спричинить відхід інвесторів.

Саме на показники загальної оцінки страхової компанії, її рейтинг орієнтуються потенційні клієнти страхової компанії, і саме ось ця оцінка чинить вплив на їх вирішальний вибір.

Отже, надійність страхової компанії поняття складне, та не лише охоплює фінансово-економічні показники компанії, але й також враховує оцінку клієнтів, щодо діяльності компанії, рівень задоволення швидкість врегулювання збитків, тобто здатність фінансової установи постійно забезпечувати ефективну діяльність, та займати лідерські позиції на страховому ринку.

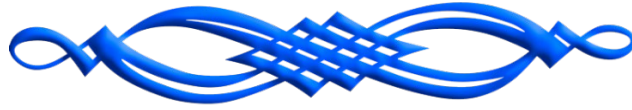
Список використаних джерел:

1. Бутиріна В. М. Концептуальні основи фінансової стійкості страхових організацій. Ученые записки Таврического национального университета им.

В. И. Вернадского. Сер. : Экономика и управление. 2013. Т. 26, № 1. С. 20-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2013_26_1_5

2. Моторно транспортне страхове бюро України (МТСБУ) URL: <https://mtsbu.ua/>

Віолетта Субботіна

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Світлана Борисова,

д.е.н., професор кафедри фінансів,

банківської справи та підприємництва

Донбаська державна машинобудівна академія

м. Краматорськ

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Світова практика дає багато прикладів існування та розвитку таких установ, що не мають статусу банків, але виконують окремі банківські функції або обслуговують окремі галузі. Ці інституції домінують у відносно вузьких секторах ринку та мають, як правило, специфічну клієнтуру. Вони не виконують усіх основних банківських функцій, а найважливішою рисою, яка відрізняє їх від банківських установ, є вузька спеціалізація [1].

Кредитні установи розрізняються за такими критеріями: за формою власності – державні та приватні; за формою організації – такі, що мають власну справу, товариство, корпорацію; за виконуваними операціями – універсальні та спеціалізовані (лізингові, страхові компанії тощо); за територією діяльності – міжнародні (МВФ, МБРР, Європейський фонд розвитку), регіональні та національні (пов'язані з національною кредитною системою, що сприяє розвитку державних кредитних інститутів); за суттю та виконуваними функціями у кредитній системі – національні (центральні), комерційні банки, спеціальні фінансово-кредитні інститути [2].

Кредитні компанії – це установи, що функціонують поряд з банками, кредитними спілками і ломбардами та формують небанківський сектор кредитних установ [3]. Фінансовою установою вважатиметься юридична особа, метою створення якої є здійснення діяльності з надання фінансових послуг на підставі відповідної ліцензії. У свою чергу, фінансовою компанією є фінансова установа, яка на підставі відповідної ліцензії матиме право здійснювати діяльність з надання одного або декількох з таких видів фінансових послуг: надання коштів та банківських металів у кредит; надання гарантій; факторинг; фінансовий лізинг; торгівля валютними цінностями; фінансові платіжні послуги з переказу коштів без відкриття рахунку та/або із здійснення еквайрингу платіжних інструментів [4]. До фінансових установ, які функціонують на ринку фінансових послуг України належать кредитні компанії, банки, кредитні спілки,

ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг [5].

Кредитна установа – це фінансова установа, яка має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик. До кредитних установ належать кредитні компанії, банки, кредитні спілки, ломбарди, іпотечні установи [6].

За результатами аналізу діяльності надавачів небанківських фінансових послуг у III кварталі 2022 року, який було проведено НБУ [7], можна підсумувати, що обсяг активів страховиків зріс на 7,5%, попри зменшення кількості компаній на ринку. Порівняно з II кварталом обсяг премій ризикового страхування зріс більше ніж на третину, виплат – на 22%. Величина валових премій страховиків життя у III кварталі зросла більше ніж на чверть, обсяг виплат – на 40% відповідно до попереднього кварталу (якщо порівнювати з III кварталом 2021 року, то на 23%). Обсяги страхових премій збільшилися за всіма видами страхування. Ризикові страховики отримали рекордний прибуток за дев'ять місяців 2022 року значною мірою завдяки курсовим переоцінкам.

У III кварталі 2022 року кількість кредитних спілок, що звітують, скорочувалася. Обсяги активів за квартал скоротилися на понад третину, обсяг кредитного портфеля зменшився на 8%. Навіть помірно збільшення витрат на резервування призвело до збитковості сегмента за квартал і до зменшення прибутку за результатами дев'яти місяців 2022 року до 18,5 млн. грн. Також тривало скорочення обсягів депозитів та додаткових пайових внесків на 13% та 18% за квартал відповідно. Обсяг активів фінансових компаній за III квартал майже не змінився, попри припинення діяльності значною кількістю учасників ринку. Про певні ознаки відновлення ринку свідчить зростання обсягів кредитування населення, операцій за наданими гарантіями, нових факторингових операцій, послуг фінансового лізингу. За дев'ять місяців 2022 року фінансові компанії в цілому згенерували прибуток. Ломбардна діяльність у III кварталі 2022 року пожвавилася і вперше від початку року була прибутковою завдяки зростанню процентних доходів.

У III кварталі 2022 року спостерігається зростання основних фінансових послуг, попри скорочення кількості фінансових установ. Зростали майже всі види наданих послуг, однак їх рівень залишається нижчим, ніж довоєнний. Обсяги активів у різних сегментах ринку змінювалися за квартал неоднорідно, позитивну динаміку мали лише страховики [7].

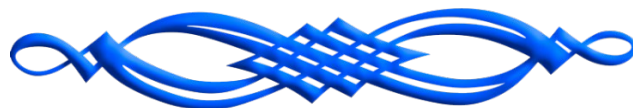
Стабільність національної економіки вимагає функціонування ефективного ринку фінансових послуг, головним завданням якого є об'єднання різних форм мобілізації, акумуляції та перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів в сферу інвестиційної діяльності. Зазначене реалізується через його учасників – фінансових посередників. Сьогодні одним з основних напрямів розвитку фінансового посередництва є забезпечення ефективного функціонування саме небанківських фінансово-кредитних установ, зокрема ломбардів, кредитних

спілок, недержавних пенсійних фондів, фінансових та страхових компаній, інших кредитних установ.

У стратегічній перспективі Україна має повністю інтегруватись до глобальної фінансової системи та стати її повноправним учасником. Для повноцінної участі в глобальному процесі національному фінансовому ринку необхідно: удосконалити правову базу для усунення асиметричного розвитку серед представників фінансового посередництва; сприяти регіональній збалансованості ринку фінансових послуг; посилити чинники стабілізації фінансової системи; створити фінансово потужний та конкурентоспроможний банківський сектор; формувати державну підтримку для фінансових посередників та інститутів, оскільки з них й починається стабілізація фінансової системи країни. Тому слід переглянути особливості оподаткування фінансових ресурсів комерційних банків, страхових компаній та інших установ, особливо, які надають довгострокове інвестиційне кредитування [8].

Список використаних джерел:

1. Шамова І. В. *Грошово-кредитні системи зарубіжних країн*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/31225/>
2. *Види кредитних установ та їх характеристика*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://infopedia.su/16x91b3.html>
3. Семенюк К. М. та ін. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «*Діяльність фінансово-кредитних установ*». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ep3.nuwm.edu.ua/22991/1/06-03-303%D0%9C.pdf>
4. Шишковський Б. та ін. *Нові правила на ринку фінансових послуг в Україні*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/press-releases/2022/01/novi-pravila-na-rinku-fnansovikh-poslug.html>
5. Заверуха І. Б. *Банківське право: навчальний посібник*. – Львів: «Астролябія». 2002. 210 с.
6. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
7. *Огляд небанківського фінансового сектору*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/diyalnist-nadavachiv-nebankivskih-finansovih-poslug-povoli-vidnovlyuyetsya--oglyad-nebankivskogo-finsektoru-za-iii-kvartal-2022-roku>
8. Борисова С. Є. *Розвиток світового фінансового ринку в умовах глобалізації: монографія*. Вінниця: ДонНУ. 2015. 310 с.

Anastasia Tkachuk

Bachelor's degree student

Scientific supervisor: Oleksandr Shevchuk,

PhD in Pedagogical Sciences, teacher

*Separate structural subdivision Kamianets-Podilskyi professional college of
ERIHE «Kamianets-Podilskyi state institute»*

PECULIARITIES OF ACTIVITY OF NON-BANKING FINANCIAL AND CREDIT INSTITUTIONS DURING THE WAR

The financial and credit system is an active subject of investment activities in the state with a market economy. Its composition includes:

- 1) the banking system
- 2) para-banking or quasi-banking system — a system of non-bank financial and credit institutions.

Non-banking financial and credit institutions are institutions of the non-banking type of credit system that accumulate cash incomes, capital and savings of enterprises, the population, and the state, specializing in the performance of several operations or serving a limited range of clients.

In Ukraine, non-bank financial intermediaries are less developed than banks. The reasons for the inhibition of their development lie in the insufficient gradual economy, in its slow market transformation, in the low standard of living of the population and insignificant monetary savings.

The main forms of activity of non-banking financial and credit institutions in the market of financial services are reduced to the accumulation of savings of the population, the provision of loans through bond loans to corporations and the state, capital mobilization through all types of shares, the provision of mortgage and consumer loans, as well as credit mutual assistance.

Classification of non-bank financial and credit institutions:

Non-bank financial intermediaries:

I. Contractual financial and credit institutions:

- Insurance companies
- Pension funds
- Lombards
- Leasing companies
- Factoring companies

II. Financial and credit investment institutions:

- Investment funds
- Finance companies
- Credit societies
- Credit unions [2].

Unlike banks, other financial institutions cannot fulfill the requirements of the National Bank of Ukraine during the war. Insurance and financial companies felt the full impact of the drop in demand and the worsening economic situation. The future of the market of non-banking financial companies has become even more worrying.

The National Bank, which became the regulator of this sector in July 2020, has prepared a number of new requirements for its participants. In particular, he wants to verify the origin of the owners' funds and increase their financial responsibility. Those who do not agree with the new policy can have their licenses taken away.

According to the National Bank, the number of loan agreements by microfinance organizations (MFIs), in fact, as well as the total volume of microcredit since the beginning of 2022, has decreased several times.

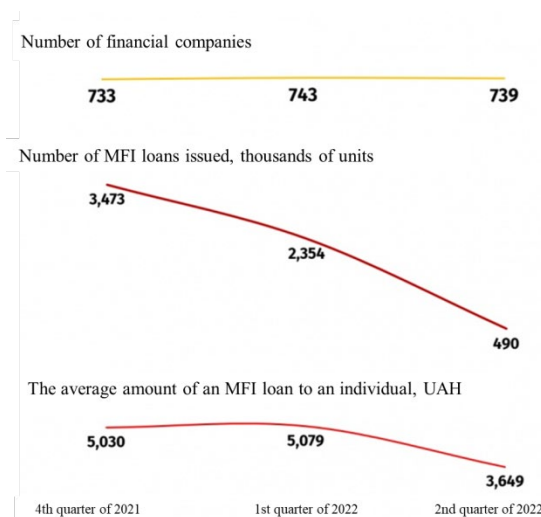

Fig. 1. Market of microfinance organizations.
Data from the National Bank of Ukraine

The rest of the non-banking financial institutions are also going through bad times. In particular, since the beginning of the war, the entire insurance market was in a difficult situation. The number of insurance companies in Ukraine has decreased by 8.4% since the beginning of 2022, and the volume of premiums received by them fell by almost one and a half times.

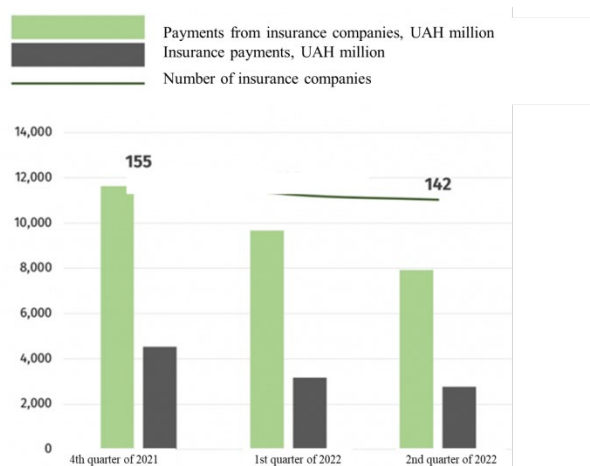

Fig. 2. Market of microfinance organizations.
Data from the National Bank of Ukraine

The main question that many institutions have is whether the market is waiting for a mass purge. There is no unequivocal answer, although the new rules allow the National Bank to withdraw from the market companies whose shareholders do not

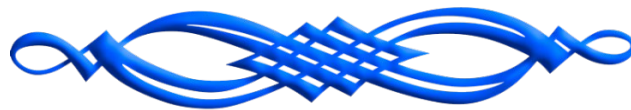
confirm their financial status and the origin of their funds, but the regulator does not consider cleaning this market an end in itself.

Strict requirements of the regulator are not the only factor due to which the number of financial and insurance companies will decrease. This will be affected by war losses: an increase in the number of bad loans, loss of assets and working capital.

Not all financial companies will survive this crisis, but as a result, only the most stable and transparent ones will remain on the market. Ultimately, the entire financial system will become more stable after the trials of war, which will benefit consumers [1].

References:

1. Economic truth. Those that are not banks. As "quick money", insurance companies and pawn shops are going through a war. Economic truth. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/2/693279/> (access date: 01/22/2023).
2. 10.4. Non-bank financial and credit institutions - Studentam.net.ua. Author's essays, course and diploma theses. Online library of textbooks. - Studentam.net.ua. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/5123/132/> (access date: 01/22/2023).

Катерина Якубовська
здобувач освіти групи ЕК-31б
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
Науковий керівник: **Олександр Шевчук**,
к.п.н., викладач НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ МОЛОДІЖНО КРЕДИТУВАННЯ

Державна спеціалізована фінансова установа Державний Фонд сприяння молодіжному житловому будівництву (Держмолодьжитло), як державна фінансова установа, є виконавцем ряду державних програм із забезпечення населення житлом, а також має досвід та потенціал реалізації програм з кредитування заходів з енергоефективності та теплозбереження. Всього за період діяльності Держмолодьжитла забезпечено житлом більше 37 тисяч сімей.

Житлові програми, виконавцем яких є Держмолодьжитло:

Ця програма спеціалізується по наданню пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та молодим громадянам на будівництво чи реконструкцію житла.

Державна програма забезпечення молоді житлом, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 року № 967 передбачає реалізацію механізму пільгового довготермінового кредитування молоді на придбання житла, а також часткової компенсації відсоткової ставки кредитів комерційних банків, наданих молодим сім'ям на будівництво або придбання

житла. Механізм пільгового кредитування, який реалізується в рамках виконання вищезазначеної програми, має свої особливості та є єдиним у державі, адже передбачає, крім пільгових умов кредитування також умови, застосування яких має демографічний ефект. А саме це – пільгові умови кредитування для сімей з дітьми, що передбачають застосування нульової ставки для сімей з дітьми, а також погашення частини кредиту (25% – двоє дітей, 50% – 3 та більше дітей).

За даними Держстату, на квартирному обліку в місцевих органах влади перебувають понад 657 тисяч громадян, з них більше 68 тисяч – молодь. Крім того, на 1.07.2020 р. у відкритих реєстрах Держмолодьжитла зареєстровано 7513 заяв громадян для участі у Державній програмі забезпечення молоді житлом на 2013-2020 рр.

Протягом 2013-2020 рр. (станом на 1 липня 2020 р.) відповідно до Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2020 рр. було профінансовано 1 млрд 10,6 млн грн, у тому числі із державного бюджету – 317,6 млн грн, із місцевих бюджетів – 693 млн грн.

За рахунок цих коштів видано 2237 пільгових довгострокових кредитів молодим сім'ям і одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла.

Уряд України своїм рішенням подовжив дію Державної програми забезпечення молоді житлом до 2023 року. З цією метою внесено зміни до Постанови Кабінету Міністрів України №967 від 24 жовтня 2012 р [1].

Державна підтримка будівництва доступного житла полягає у сплаті державою 30 відсотків вартості будівництва (придбання) доступного житла та/або наданні пільгового іпотечного житлового кредиту. Забезпечення окремих категорій громадян доступним житлом здійснюється шляхом надання одноразової безповоротної фінансової підтримки у розмірі 50 відсотків вартості нормативної площі доступного житла за рахунок державних коштів. Одержувачі державної підтримки можуть отримувати кредит в банку для сплати частини вартості будівництва (придбання) доступного житла, що перевищує розмір державної підтримки, на умовах та у порядку, що визначені банком [2].

Згідно з умовами участі у Програмі кандидат має перебувати на квартирному обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов. Кредити на будівництво та придбання житла надаються терміном до 30 років під 3% річних.

При цьому позичальник, який має одну дитину, звільняється від сплати відсотків, сім'я з двома дітьми не сплачує ще й 25% суми зобов'язань за кредитом, а багатодітним сім'ям держава погашає 50% кредиту. Це безпосередньо сприяє поліпшенню демографічної ситуації в країні.

Участь у Програмі дозволяє підтримувати талановиту та професійно підготовлену молодь, є одним із реальних кроків держави по створенню умов для розвитку особистості та, фактично, інвестиціями у майбутнє України.

Підтримка молодих сімей – важливий напрямок соціальної політики держави, що є кращою світовою практикою, а незалежний комп'ютеризований рейтинг черговості отримання кредитів, запроваджений з 2005 року, робить цю Програму максимально прозорою та відкритою.

За 20 років, у тому числі за активної участі місцевих бюджетів, надано близько 11,5 тис. молодіжних кредитів.

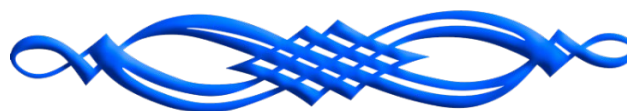
На цей час Програма фінансується за рахунок коштів місцевих бюджетів та повернення коштів від раніше наданих кредитів до спеціального фонду [3].

Дослідивши дане питання можна дійти висновку, що молоде покоління вимушене самостійно дбати про забезпечення себе власним житлом, практично без державної підтримки. Адже державні програми розроблені для сприяння молоді в отриманні дещо дешевших іпотечних кредитів практично або не діють, або спонукають до необхідності збирання такої кількості довідок та інших паперів, що унеможлиблює отримання означеного кредиту. Питання щодо відсутності, або ж вкрай низького рівня фінансування державних житлових програм в більшості випадків пояснюється відсутністю сталих джерел фінансування. Разом з тим, від такого стану справ з кожним роком ситуація щодо вирішення житлового питання населення погіршується. Сучасні тенденції ринку житлового будівництва відображають загальний намір – зменшити вартість будівництва, прискорити темпи будівництва, використовуючи при цьому енергоефективні та енергозберігаючі технології, але для реалізації такого наміру існують певні перепони, що іноді є нормами актами законодавства, які встановлюють додаткові витрати для будівельників і, відповідно, збільшують вартість для кінцевого споживача.

Основною проблемою даного питання є застарілий Житловий кодекс. Нагальним є прийняття нового Житлового кодексу, який би враховував всі вимоги сьогодення, зокрема в питаннях створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, питання ефективного споживання енергії, житлових прав та обов'язків громадян.

Список використаних джерел:

1. Дію державної програми забезпечення молоді житлом подовжено до 2023 року. URL: <https://www.molod-kredit.gov.ua/pres-tsentr/novyny/diiu-derzhavnoi-prohramy-zabezpechennia-molodi-zhytlom-podovzheno-do-2023-roku>
2. Верховна Рада України. «Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2023 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/967-2012-%D0%BF#Text>
3. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/programi-zhitlovogo-budivnitstva/derzhavna-programa-zabezpechennya-molodi-zhitlom-rozrahovana-na-molodi-sim-yi-u-yakih-vik-kozhnogo-iz-podruzzhzha-stanovit-do-35-rokiv/>
4. Закон України від 05.06.2003 №898-IV «Про іпотеку».

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

*Олег Бородай,
Олександр Гончар*

здобувачі ОС «Магістр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Станіслав Василишин

д.е.н., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування

Державний біотехнологічний університет,

м. Харків

ОБЛІК МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Цифровізація економіки є сучасним трендом у всьому світі. Облік як джерело достовірної інформації про бізнес-процеси одним з перших зазнає вплив цифровізації, тому сьогодні, більшість облікових процедур автоматизовані. Діджиталізація економіки сприяла появі новітніх інтегрованих систем обробки та зберігання фінансової інформації, тому на зміну традиційним формам обліку прийшла автоматизована, яка базується на використанні комплексу програмного забезпечення, що автоматизує до 90 % усіх ручних операцій бухгалтера [1].

Досвід розвинених країн переконує, що активний розвиток і впровадження діджитал-технологій у повсякденне життя становить одну з важливих умов набуття стійкої та прогресивної економіки. Він дозволяє знизити витрати людських ресурсів, грошових коштів та часу. Діджиталізація має глобальний характер і являє собою невід'ємну частину ланцюга розвитку технологій, суспільства та взагалі процесів життя людини, які вже практично автоматизовані. Наразі понад 80% професій пов'язані з роботою на комп'ютері або з використанням комп'ютерних й інформаційних технологій і можуть або зникнути, або перейти у дещо інший формат [2].

Тобто, за умов сучасних технологій значне поширення набуває комплексна автоматизація облікового процесу як головний спосіб суттєвого зниження тривалості окремих бухгалтерських процедур. Облік ТМЦ на аграрних підприємствах, особливо складський, є однією з найбільш трудомістких ділянок внаслідок значного різноманіття номенклатури виробничих запасів, МШМ та готової продукції.

Сьогодні найбільш уживаними програмами комплексної автоматизації облікового процесу є «1С:Підприємство», «SAP», «Парус», «Дебет Плюс», «М.Е.Дос IS», «Соната», «Універсал», «Галактика» тощо. Донедавна особливого розповсюдження набула програма «1С:Підприємство», проте сьогодні вона трансформована у програму «BAS». Програмний продукт «BAS Бухгалтерія» призначений для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, зокрема й підготовки обов'язкової (регламентованої) звітності, в організаціях, що здійснюють будь-які види комерційної діяльності: гуртову і роздрібну торгівлю, комісійну торгівлю (включно з субкомісією), надання послуг, виробництво тощо.

Бухгалтерський та податковий облік ведеться відповідно до чинного законодавства України [3].

У програмному рішенні «BAS» облік товарів, матеріалів і готової продукції реалізовано згідно П(С)БО 9 «Запаси» і методичних вказівок з його застосування. Підтримуються такі способи оцінки матеріально-виробничих запасів під час їхнього вибуття: за середньою собівартістю; за собівартістю перших за часом придбання матеріально-виробничих запасів (спосіб ФІФО); за ціною продажу із застосуванням середнього відсотка націнки (для роздрібної торгівлі). Для підтримки способів оцінки ФІФО на рахунках обліку матеріально-виробничих запасів ведеться партійний облік. Різні способи оцінки можуть застосовуватися незалежно для кожного підприємства.

Довідник «Номенклатура» призначений для зберігання інформації про товари, продукцію, зворотній тарі, матеріалах, послугах, об'єктах будівництва, обладнання. Жорсткого поділу на такі категорії немає, виділяються лише послуги та бланки суворого обліку. Категорії того, що це поворотна тара, матеріали, продукція визначаються у момент надходження номенклатури на підприємство.

За складами можна вести кількісний або кількісно-сумовий облік. У першому випадку оцінка товарів і матеріалів для цілей бухгалтерського обліку не залежить від того, з якого складу вони отримані. Складський облік можна відключити, якщо у ньому немає необхідності. В «BAS Бухгалтерія» реєструються дані інвентаризації, які автоматично звіряються з даними обліку. На підставі інвентаризації виявляються надлишки і списуються недостачі.

Для кожного складу може бути визначено матеріально відповідальну особу. Водночас для одного складу може бути призначено одну відповідальну особу. Історія призначення відповідальних осіб зберігається. Інвентаризацію запасів можна зробити як за складом, так і за матеріально відповідальною особою.

Одним із найголовніших аспектів і методів бухгалтерського обліку на підприємстві є документування господарських операцій. У програмному продукті «BAS Бухгалтерія» документи призначені для зберігання основної інформації про всі події, що відбуваються на підприємстві, і, зрозуміло, мають сенс з точки зору економіки. За допомогою документів відбиваються і платежі з розрахункового рахунку, і операції але касі, і кадрові переміщення, і руху по складу, та інші подібні події.

Документи грають центральну роль для основних механізмів, що реалізуються компонентами системи. У системі «BAS Бухгалтерія» документ є основною обліковою одиницею. Кожен документ містить інформацію про конкретну господарської операції і характеризується своїм номером, датою і часом. Документ «Оприбуткування товарів» призначений для оформлення факту оприбуткування товарів на склад. Документ може бути оформлений на підставі проведеної інвентаризації або як вільний документ у випадку оформлення надходження надлишків товарів. Таблична частина документа заповнюється стандартним чином – порядковим введенням, підбором з каталогу (довідника «Номенклатура») або за цінами. У випадку оформлення документа на підставі документа «Інвентаризація товарів на складі» таблична частина документа

«Оприбуткування товарів» заповнюється відповідно до даних, зазначених в документі «Інвентаризація товарів на складі».

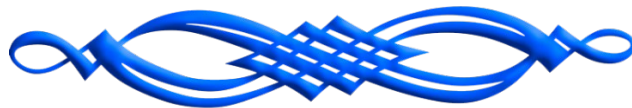
Всі виробничі запаси, в т.ч. добрива, паливо, засоби захисту рослин списуються на витрати за допомогою документу «Вимога-накладна». Документ призначений для оформлення операції видачі ТМЦ зі складу у виробництво.

При автоматизації обліку запасів на базі програми «BAS Бухгалтерія» використовуються наступні вихідні машинограми: Оборотно-сальдова відомість, Шахова відомість, Аналіз рахунку, Аналіз субконто, Звіт по проводкам, Головна книга. Звіт «Оборотно-сальдова відомість (бухгалтерська)» містить для кожного рахунку інформацію про залишки на початок і на кінець періоду і обороти по дебету і кредиту за період. Звіт «Головна книга» дозволяє вивести обороти рахунків в кореспонденції з рахунками і сальдо на початок і кінець періоду із заданою періодичністю.

Таким чином, діджиталізація є сучасною реалією щоденної роботи бухгалтерії. Вважаємо для аграрних підприємств одним із найбільш оптимальних програмне рішення «BAS Бухгалтерія», у якому реалізований весь спектр завдань щодо організації складського обліку матеріалів, інвентаризації, вчасного оприбуткування та списання запасів у виробництво. Враховуючи невисоку вартість програми вбачаємо можливість покращення наявної практики обліку на аграрних підприємствах та зменшення трудомісткості роботи бухгалтера.

Список використаних джерел:

1. Василішин С.І. Удосконалення важелів управління діджиталізаційними ризиками економічної безпеки та формування кібербезпеки облікової системи. *Вісник економіки*. 2021. № 1. С. 97–110
2. Микульський В.С. Трансформація професії бухгалтера в умовах діджиталізації управління. *Економіка АПК*. 2019. № 6. С. 103-110
3. Офіційний сайт BAS. Рішення для масового ринку. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-mass/bas-accounting/> (дата звернення: 12.01.2023).

Богданна Бричка
студентка 35-Е групи
Науковий керівник: **Уляна Визнюк**
викладач економічних дисциплін
ВСП Заліщицький ФК імені
Є. Храпливого НУБіП України

АНАЛІЗ АКТУАЛЬНОГО СТАНУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ УМОВ ДЛЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Дослідження включає в себе загальну інформацію та статистику щодо стану українського бізнесу після початку повномасштабної війни, дані про зміни, які відбулися в законодавстві з початку війни та впливають на ведення бізнесу в

Україні, опис практичних кейсів та програми підтримки українських підприємців в умовах війни, аналіз проблем та потреб українців, які започаткували власну справу в Україні з початку війни, у підсумку зазначені висновки та рекомендації.

Війна вплинула і на можливість бізнесу повноцінно функціонувати. За результатами опитувань власників та CEO підприємств 46,8% підприємств повністю або майже повністю припинили роботу з 24.02.2022 року. Тільки 12,4% не змінили або збільшили обсяги робіт у порівнянні з довоєнним часом. За узагальненою самооцінкою власників та CEO, загальні втрати МСП за період війни сягнули \$85 млрд. (не враховуючи недоотриманих прибутків).

Скорочення обсягів роботи привели і до скорочення працівників на підприємствах МСБ. За результатами досліджень 20% персоналу були відправлені у відпустку, 27% працює на умовах скорочення зарплати і 20% було скорочено (понад 1 млн. осіб).

Дослідження фіксують і міграційні настрої підприємців, передусім IT галузі. Так, згідно з дослідженням IT Research Resilience навіть за умови євроінтеграції та лібералізації економіки України, 12% IT-спеціалістів намагатимуться виїхати за кордон (в дослідженні брали участь спеціалісти Західного регіону України). А за результатами дослідження Gradus у липні 2022 року 32% респондентів перемістили або переміщують свій бізнес. Переважна більшість (72%) перемістила бізнес в межах України, 11% – за кордон, 17% – і в межах України і за кордон. Найпоширеніші причини переміщення бізнесу – це намагання зберегти бізнес (38%), наявність замовлень / клієнтів на нових ринках (30%) та вирішення логістичних проблем (28%). Головними критерії вибору країни для переміщення бізнесу стали попит на продукти / послуги бізнесу (36%), розвиненість інфраструктури (29%), незначна частка законодавчих бар'єрів для початку бізнесу (29%). Велику роль відіграє і впевненість переважної більшості (83%) респондентів в тому, що український бізнес спроможний бути конкурентним та успішним на європейських ринках.

Крім загальних проблем розвитку бізнесу, важливо виокремити основні проблеми і потреби тих, які започаткували або планують започаткувати власну справу в Україні. В межах проєкту Future of Work ГО «Центр «Розвиток КСВ» програми «Мріємо та діємо» у червні-липні 2022 року було проведено дослідження проблем і потреб українців в Україні, які планують започаткувати власну справу. За результатами обговорення з експертами основних проблем і потреб, які були проведені в рамках дослідження були виявлені наступні основні проблеми:

- брак практичного досвіду і відсутність м'яких навичок (soft skills) і компетенцій для започаткування бізнесу через відсутність відкритої власної справи та навчання по відповідних програмах;
- не знає, не розуміє реалій на Заході України і напрямки для започаткування власної справи через відсутність контактів в новому середовищі, нерозуміння ситуації на локальному ринку та нерозуміння того, хто й чим може допомогти;

- страх перед невдачею або невпевненість в успіху бізнесу через незнання як започаткувати власну справу, куди звернутись за менторською і консультаційною підтримкою;
- відсутність знань щодо підготовки (написання) бізнес-планів через незнання методології формування подібних документів або незнання куди звернутись;
- брак консультаційної та менторської підтримки щодо започаткування власної справи через відсутність діючої мережі менторів та поширення інформації про те, як можна отримати менторську підтримку;
- відсутність інформації про інституції сприяння розвитку/підтримки бізнесу на місцях через відсутність інформування про діючі інституції на регіональному рівні по існуючим каналам комунікації на рівні влади;
- різкі зміни на ринку – складність оцінки потреб та реакції ринку через відсутність адекватної маркетингової інформації, відсутність страхування ризиків;

Війна призвела до величезних втрат в економіці країни. Майже 50% підприємств України не працюють, порушенні ланцюги постачання, більшість підприємств скоротили обсяги своєї діяльності, відбувається скорочення заробітних плат працівників та їх звільнення, бюджет країни не отримує податки. З метою підтримки бізнесу, Уряд запровадив значні зміни в регуляторній та податковій політиці, надає фінансову підтримку бізнесу, впроваджує програми релокації та підтримує його експортний потенціал. Міжнародні програми розвитку впроваджують чисельні навчальні програми підтримки підприємців та виділяють гранти на підприємницьку діяльність. На жаль, єдиної онлайн платформи міжнародної підтримки бізнесу в Україні не існує. З метою збільшення частки МСБ, який користується державними та міжнародними програмами для підтримки свого бізнесу необхідно:

1. **створити єдину платформу, де розміщувалась би інформація про державні та міжнародні гранти або доповнити платформу Дія.Бізнес інформацією про міжнародні грантові програми.** Розміщувати інформацію про таку платформу потрібно на веб-ресурсах бізнес об'єднань (торгово-промислових палатах, бізнес-асоціацій), податкових інспекціях, ОВА, громад, профільних медіа тощо; державна система фінансової підтримки бізнесу (передусім кредитування за програмою 5-7-9%) в умовах обмежених ресурсів потребує виділення пріоритетних напрямків кредитування в контексті майбутнього Плану відбудови країни.

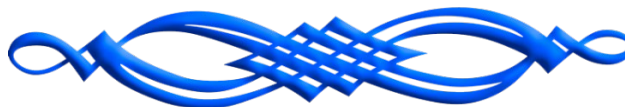
2. **зруйнованість ланцюгів постачання, а також довга й дорога логістика** за результатами досліджень залишається для майже чверті підприємців основною проблемою.

3. **відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку.** Наявність цієї проблеми вимагає від підприємств МСБ перегляду бізнес-стратегії і орієнтуватись на експорт продукції і послуг. В цьому напрямку існує достатня кількість державних та приватних ініціатив (див. п.3. цього дослідження). Багато країн світу і ЄС в умовах війни скасовують мита на

українські товари, що допомагає українським компаніям посилити свої позиції на міжнародних ринках.

Список використаних джерел:

1. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування. - URL:<https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna>
2. Половина українців повернеться додому тільки після того, як закінчиться війна – опитування. 27.07.2022. - URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/328633-polovinu-ukrayintsiv-povernutsya-dodomu-tilki-pislya-togo-yak-zakinchitsya-viyna-opituvannya>
3. Регіональні результати дослідження стану та потреб бізнесу в умовах війни. 27.06.2022. - URL: <https://cid.center/regional-results-of-the-study-of-the-state-and-needs-of-business-in-wartime/>
4. Все більше МСБ повертається до роботи на тлі скорочення фінансових резервів. 7.06.2022.- URL: <https://eba.com.ua/vse-bilshe-msb-povertayetsya-do-roboty-na-tli-skorochennya-finansovyh-rezerviv/>

Олеся Вихрій

студентка 35-Е групи

Науковий керівник: Уляна Визнюк

викладач економічних дисциплін

ВСП Заліщицький ФК імені Є. Храпливого НУБіП України

ВИКОРИСТАННЯ DIGITAL-ІННОВАЦІЙ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Пріоритетними завданнями підприємств в умовах глобалізації та диджиталізації є проектування фундаментальної бізнесмоделі та ефективна реалізація коректно визначеної альтернативної конкурентоспроможної стратегії діяльності, що враховує домінуючі digital-тренди. Превалюючого значення при здійсненні швидкої адаптації діяльності підприємств відповідно до сучасних digital-тенденцій набуває вирішення питань щодо їх digital-трансформації.

Різні аспекти digital-трансформації в економіці досліджені відомими вченими та економістами, серед яких вагомий внесок зробили В. Айзексон, Б. Ларралде, А. Тоффлер, Х. Тоффлер, Р. Хаген, А. Швієнбахер, Т. Шольц. До обґрунтування понятійного апарату digital-економіки долучилися також вітчизняні фахівці, зокрема В. Верба, М. Діба, О. Гусєва, С. Легомінова, А. Наторіна, О. Грибіненко, Б. Тетерятник, Д. Семилітко, О. Ферчук та інші. Важливого значення при здійсненні швидкої адаптації діяльності підприємств відповідно до сучасних digital-тенденцій набуває вирішення питань щодо їх digital-трансформації. У широкому розумінні термін «Digital-трансформація» слід трактувати як незворотний процес упровадження цифрових технологій в умовах розвитку ери цифрової економіки для вдосконалення життєдіяльності

людини, бізнесу, суспільства і держави загалом. А. Наторіна визначає: «Digital-трансформація діяльності підприємств передбачає зміну ключових блоків їх діяльності: практичного досвіду роботи з покупцями / клієнтами; операційних бізнес-процесів» [3].

Digital-інновації значно поліпшують обслуговування клієнтів, адже саме швидке і прозоре вирішення проблеми формує довіру клієнтів. Створення облікових записів підприємства в соціальних мережах сприяє швидкому реагуванню на скарги клієнтів, тому багато підприємств у сферах роздрібних і фінансових послуг здійснюють комплексну багатоканальну комунікаційну діяльність, що вимагає подання та впровадження digital-інновацій у взаємовідносинах з клієнтами та внутрішніх операційних бізнес-процесах. Також підприємства пропонують самообслуговування клієнтам за допомогою digital-інструментів, що дозволяють зекономити час клієнтам та заощадити кошти підприємства одночасно.

Окремо слід розглянути digital-можливості з огляду на те, що вони безпосередньо пов'язані з трьома блоками digital-трансформації діяльності підприємства. Digital-можливості включають чотири складових елемента, що утворюють фундаментальний блок для digital-трансформації, а саме:

1. Уніфікація даних і бізнеспроцесів. Фундаментальна технологія, необхідна для digital-трансформації — це digital-платформа інтегрованих даних і процесів. Загальна digital-платформа підприємства дозволяє підприємству обмінюватися контентом на різних рівнях, що передбачає використання розробленого медіаконтенту на схожих споживчих ринках.

2. Гнучкість IT рішень. Підприємства потребують модифікації своїх бізнес процесів і впровадження інноваційних методів ведення діяльності з використанням digital-платформи. Для діяльності в області аналітики потрібні певні знання і характерні риси, яких типові IT розробники не мають, тому IT відділам доцільно створювати спеціальні підрозділи для набуття персоналом нових IT навичок.

3. Використання аналітичних інструментів. Об'єднання інтегрованих даних з аналітичними інструментами розглядається підприємством як спосіб отримання стратегічної переваги перед конкурентами. Підприємства використовують аналітику з різною інтенсивністю, деякі лише починають краще використовувати дані доступні з транзакційних систем, швидше реагуючи на зміни в своїй діяльності; а підприємства з інтегрованими даними можуть розробляти і реалізовувати більш ефективну стратегію, у тому числі завдяки прогнозам продажів.

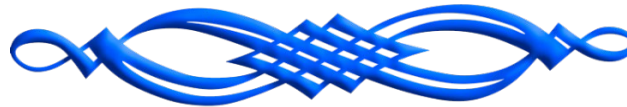
4. Інтеграція бізнесу та IT. Digital-трансформація, більше, ніж інші зміни в бізнесі, вимагає сильної інтеграції між ITтехнологіями і керівництвом підприємства. Підприємства, що мають сталі IT ділові відносини, відчують труднощі при спробі здійснити digital-трансформацію, з огляду на те, що не самостійно управляють IT інфраструктурою, тобто складною IT архітектурою, що не інтегрована з цими і поточними бізнес процесами.

За результатами моніторингу діяльності підприємств ідентифіковано та наочно наведено ключові чотири блоки їх digital-трансформації. Встановлено,

що трансформація практичного досвіду роботи з покупцями / клієнтами включає три базових елементи, а саме: розуміння переваг, персоналізацію продажів та конструювання взаємовідносин. Виявлено, що трансформації внутрішніх операційних бізнеспроцесів підприємств є підґрунтям прийняття раціональних управлінських рішень, складовими якої виступають діджиталізація бізнес процесів, віртуалізація індивідуальної роботи співробітників та транзакційні системи продуктивності.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко Н.Г. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень на підставі економічного аналізу господарської діяльності підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 30. 2020.
2. Економічний аналіз: навч. посіб. [Текст] / за ред. М. Г. Чумаченко. — [2-е вид., перероб. і доп.]. — К.: КНЕУ, 2003. 556 с. 3. Наторіна А. О. Digital-трансформація діяльності підприємств. Економіка та держава. 2017. № 4. С. 90-93. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2017/20.pdf.
3. Офіційний веб сайт GfK [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.gfk.com/uk.ua/>
4. Офіційний веб сайт Pro-Consulting [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://proconsulting.ua/>

Ірина Гарьковська

студентка ІАТФК

Науковий керівник: Домнікія Русева,

викладач економічних дисциплін

спеціаліст вищої категорії

Ізмаїльський агротехнічний фаховий коледж

м.Ізмаїл

ПРОФЕСІЯ БУХГАЛТЕРА У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Професія бухгалтера відноситься до порівняльно давніх. Формально майбутнє облікової професії забезпечує обов'язковість ведення бухгалтерського обліку усіма суб'єктами господарювання, сутнісно – потреба інформаційної підтримки управлінських рішень, що забезпечується обліковою системою. У той же час автоматизація бізнес процесів не залишила осторонь і бухгалтерію.

Вплив цифровізації на різні галузі економіки та професії розглядався у багатьох роботах вітчизняних та закордонних дослідників. Щодо бухгалтерського обліку І. Спільник, М. Палюх, В. Панасюк, Т. Бурденюк, Н. Мужевич у роботах [5] дослідили фактори розвитку обліку, зміст процесів діджиталізації облікової системи, а також обґрунтували висновок про неминучу модернізацію бухгалтерської науки, розвиток методології та організації облікового процесу в цифровій економіці. В. Жук, Є. Попко, Ю. Шендерівська у

дослідженні [3] навіть запропонували змінити назву професії «бухгалтер» на нову – «обліковий гарант», виходячи з сучасних теоретичних і прикладних уявлень про місію обліковця та предмет бухгалтерського обліку.

Цифрова економіка - це комунікаційне середовище економічної діяльності в мережі Інтернет, результат трансформаційних ефектів нових технологій загального призначення в сфері інформації та комунікації.

Професія бухгалтера з року в рік входить у рейтинг десяти найпопулярніших професій ринку праці України. У 2020 р. бухгалтери і аудиторі посіли п'яту сходинку одразу за програмістами, інженерами (архітекторами), дизайнерами, та менеджерами готельно-туристичного господарства, випередивши юристів, менеджерів з персоналу, маркетологів, event-менеджерів, журналістів та технологів харчового виробництва[6]. Широке поле застосування своїх навичок надає бухгалтерам юридичний обов'язок організації облікового процесу підприємствами, установами і організаціями будь-якої форми власності та напряму діяльності.

Професійна діяльність бухгалтера полягає, насамперед, в організації облікового циклу як певної визначеної послідовності облікових процедур, спрямованих на формування первинної, зведеної та звітної інформації про діяльність суб'єкта господарювання. Облікові процедури мають національні та галузеві особливості, здійснюються між датами формування звітності і в більшості країн світу, як і в Україні, незалежно від способу обробки інформації містять: первинне спостереження і реєстрацію (документування) фактів господарської діяльності; поточне угруповання фактів господарської діяльності (реєстрація у загальному, спеціалізованих журналах хронологічного обліку, аналітичних і синтетичних регістрах); підсумкове узагальнення фактів господарської діяльності (складання регулюючих записів, закриття рахунків); формування показників фінансової звітності.

Сукупність тенденцій і факторів розвитку обліку в умовах цифрової економіки (Таблиця 1.) визначають облікову методологію, принципи, процедури, змістовну спрямованість та характеристики інформаційного продукту, внутрішнє структурування, виділення видів обліку та їх інтегрування, ідентифікацію й систематизацію облікових об'єктів

Таблиця 1

Фактори розвитку обліку в умовах цифрової економіки.

Фактори розвитку обліку	Характеристика факторів
Технічні та технологічні можливості облікового процесу щодо оперативності збору, обсягів та якості опрацювання інформації:	• потужна обчислювальна техніка; • сучасні інформаційні системи та інноваційні технології збору та обробки інформації; • широкий спектр програмних продуктів: спеціалізовані облікові програми, програми і сервіси для дистанційного банкінгу, інформаційно-правові системи.
Прискорений розвиток електронного документообігу:	• внутрішній, документообіг; • адміністрування податкових платежів; • електронний формат фінансової звітності.
Виокремлення інформації як чинника вартості бізнесу:	• інформація та інформаційна послуга стають продуктом діяльності, товаром.
Виникнення нових об'єктів	• віртуалізація одиниць вартості (електронні гроші,

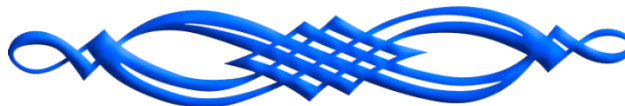
Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

обліку:	криптовалюти); • активи, інструменти власного і позикового капіталу, зобов'язання.
Орієнтування на нефінансові цільові пріоритети:	• соціальна відповідальність бізнесу; • сталий розвиток; • енергозберігаючі технології.
Залучення до облікової системи нефінансової інформації:	• покупці, постачальники, партнери; • стан ринку, конкуренція в галузі; • економічна сталість, екологічна безпека
Застосування альтернативних облікових методик:	• актуарні розрахунки; • види вартості; • методи оцінки; • аналітичний інструментарій тощо.
Розробка і застосування альтернативних видів обліку, формування підходів до їх інтегрування.	• управлінський; • стратегічний; • соціальний; • багатоцільовий; • глобальний тощо.

Обов'язковими навичками бухгалтера в умовах цифрової економіки є ІТ-навички, що формуються в рамках вивчення дисциплін «Інформаційні технології в економіці і управлінні», «Інформаційні системи і технології в обліку і аудиті». З урахуванням динаміки нормативних змін щодо господарської діяльності та бухгалтерського обліку, а також економічних процесів в Україні та світі доцільно було б ввести в набір дисциплін за освітньою програмою «Облік і оподаткування» чисельне моделювання та програмування. Саме ці навички допоможуть зрозуміти принципи роботи програмного забезпечення при автоматизації обліку та управління і, відповідно, покращать якість інформаційної підтримки управлінських рішень, а також дозволять вирішувати окремі завдання із самостійного програмування облікових рішень за необхідності

Список використаних джерел:

1. Жук В.М., Попко Є.Ю., Шендерівська Ю.Л. Бухгалтерський облік: перегляд предмету і назви професії. Облік і фінанси. 2020
2. Гуменюк П.Р., О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. Інноваційна економіка. 2018.
3. Микульський В.С. Трансформація професії бухгалтера в умовах диджиталізації управління. Економіка АПК. 2019. № 6. С. 103-107.
4. Плікус І., Жукова Т., Осадча О. Модель професії бухгалтер в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера. Приазовський економічний вісник. 2019. вип.1 (12). С. 200-205.
5. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96.
6. Найпопулярніші професії ринку праці України. URL: <https://mik.dcz.gov.ua/publikaciya/naupopulyarnishi-profesiyi-rynku-praci-ukrayiny>

*Наталія Добрянська,
аспірант кафедри фінансових ринків та технологій
Державний податковий університет,
м. Ірпінь*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У період побудови цифрової економіки процес формування, розподілу, перерозподілу та використання грошових коштів набуває нових характерних ознак. Цифрова трансформація спричиняє поступове перетворення усіх фінансових послуг на зручні онлайн-сервіси. Цифровізація сучасного суспільства суттєво впливає на фінансові відносини і динамічність цього процесу викликає потребу їх постійного аналізу та пристосування до сучасних реалій. За законодавством України, цифровізація - насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [3].

Ключовими суб'єктами процесу цифровізації виступають домогосподарства: з одного боку вони є споживачами електронно-цифрових засобів і технологій; з іншого боку – це працівники, що здатні ефективно використовувати цифрові засоби і технології для забезпечення своїх потреб. Вивчення фінансової поведінки домогосподарств в сучасних умовах та особливостей її трансформації під впливом цифровізації є тією основою, що дозволяє нагромаджувати основну частину фінансових ресурсів, як на мікро-, так і на макроекономічних рівнях.

Актуальним є вивчення змін, які відбуваються у фінансовій поведінці домогосподарств під впливом цифровізації, оскільки такі знання дозволять спрогнозувати економічну ситуацію в майбутньому та передбачити можливі заходи для забезпечення економічного добробуту та фінансової стабільності для суб'єктів господарювання. Особливої уваги заслуговують питання щодо зміни фінансової поведінки домогосподарств у зв'язку з цифровою трансформацією середовища, у якому вони здійснюють свою діяльність

Враховуючи актуальність дослідження зміни фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації, варто звернути увагу насамперед на такі аспекти:

- 1) цифровізація впливає як на діяльність фінансових установ так і на користувачів їхніми послугами;
- 2) вплив цифрових технологій прослідковується на різних етапах прийняття рішення домогосподарствами про використання фінансових послуг;
- 4) цифрові технології характеризуються різною спрямованістю та особливостями впливу на поведінку домогосподарств у сфері фінансових послуг.

Фінансова послуга є процесом взаємодії між отримувачем послуги та фінансовою установою, яка її надає. Сучасні цифрові технології надають можливість зробити таку взаємодію безконтактною, тобто для отримання відповідної послуги отримувач не обов'язково має відвідати фінансову установу, спілкуватися з її працівниками та іншими фінансовими посередниками.

В умовах цифровізації на кожному етапі надання фінансових послуг домогосподарствам вже сьогодні відбуваються зміни, які зумовлені використанням цифрових технологій. Відповідно, аналіз сутності таких технологій, їхнього впливу на процес прийняття рішень домогосподарствами щодо використання власних фінансових ресурсів дає змогу зрозуміти основні зміни у взаємодії банківських, небанківських посередників та їхніх клієнтів.

Аналізуючи фінансову поведінку домогосподарств під впливом цифровізації, можна видалити кілька етапів:

1. Визначення домогосподарствами доцільності використання фінансових послуг та необхідності придбання фінансових продуктів. В сучасних умовах фінансові установи активно використовують весь спектр цифрових інструментів та маркетингових засобів для продажу власних фінансових продуктів і поліпшення рівня обслуговування (e-marketing, online Marketplace);

2. Вибір домогосподарствами фінансової установи, з якою майбутній споживач фінансових послуг має намір співпрацювати. Також наступним у цьому етапі є вибір відповідних фінансових продуктів, які цікавлять споживача. Звичайно, вибір фінансової установи є складним завданням, якщо підходити до його вирішення усвідомлено. Завдяки цифровим технологіям, зробити правильний вибір стало простіше, оскільки можна порівняти між собою фінансові продукти від різних фінансових установ, умови обслуговування тощо в режимі онлайн на сайті фінансових установ.

3. Придбання конкретного фінансового продукту або продуктів у фінансовій установі за допомогою інструментів e-banking; e-insurance; internet trading. Після цього етапу можливо більш чітко проаналізувати фінансову поведінку домогосподарств, враховуючи аналітичні дані про відповідні операції.

4. Взаємодія між фінансовими установами та домогосподарствами, в результаті якої споживач послуги отримує можливість контактування з установою, яка надає послугу, протягом усього періоду дії договору та оцінити якість надання фінансових послуг за допомогою цифрових інструментів e-banking, m-banking, chatbot, месенджери Viber, Telegram, Facebook Messenger, WhatsApp, інструментів e-payments; e-consulting [2].

Інтернет-банкінг надає домогосподарствам доступ до власних рахунків та фінансових операцій за допомогою мережі Інтернет без обмежень у часі та без будь-яких додаткових застосунків, а мобільний банкінг надає домогосподарствам усі можливості інтернет-банкінгу, при цьому доступ до власного рахунку та фінансових операцій відбувається за наявності смартфона або планшета та мобільного застосунку на них через мережу Інтернет, яку забезпечує оператор мобільного зв'язку [1, 4].

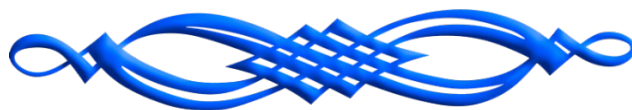
Отже, виокремлюючи та аналізуючи наслідки впливу цифрових технологій, які застосовуються сьогодні фінансовими установами під час надання послуг домогосподарствам, можемо системно та структуровано описати процес трансформації фінансової поведінки домогосподарств та конкретизувати сучасні цифрові технології, котрі потенційно здійснюють вплив на формування такої поведінки.

Зокрема, в умовах цифровізація спостерігаються наступні зміни у фінансовій поведінці домогосподарств: готівкова форма оплати замінюється безготівковою; традиційна форма обслуговування домогосподарств поступається дистанційній; споживачами фінансових продуктів у межах домогосподарства виступає ширше коло осіб; активізується інвестиційна складова фінансової поведінки домогосподарства; прискорюються, спрощуються та оптимізуються процеси прийняття рішень щодо заощаджень домогосподарства, удосконалюється управління доходами та витратами; активізуються депозитні та кредитні операції на ринку фінансових послуг; збільшується частка домогосподарств, які користуються новими видами фінансових послуг та прагнуть до споживання індивідуальних послуг.

Проблемними залишаються питання, пов'язані з рівнем фінансової та цифрової грамотності домогосподарств, з безпекою використання мережі Інтернет та відсутністю довіри домогосподарств до цифрових пристроїв у процесі їх використання. Ці фактори негативно впливають на якість використання сучасних можливостей, які з'являються у процесі цифровізації, та суттєво відображаються на фінансовій поведінці домогосподарств.

Список використаних джерел:

1. Голюк В. Я. Інтернет-банкінг та особливості його використання в Україні. Актуальні проблеми економіки та управління. 2018. № 12. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/323531754.pdf>
2. Дубина М., Холявко Н., Попело О., Тарасенко А. Концептуальні положення дослідження трансформації фінансової поведінки домогосподарств в умовах диджиталізації ринку фінансових послуг. Гроші, фінанси і кредит. 2021. Вип. 62. С. 159-165.
3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#n14>
4. Vijayaragavan T. Modern Banking Services – A key Tool for Banking Sector. International Journal of Commerce. Business and Management. 2014. Vol. 3. No. 4. P. 589–594.

Яна Дроботя

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава*

Ольга Дорошенко

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава*

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ БЕЗКОНТАКТНОЇ ОПЛАТИ

Технології безготівкових розрахунків досить стрімко увійшли в сучасне життя, розвиваючись і надалі. Найбільш активними платіжними системами міжнародного рівня, котрі розробляють, а потім і впроваджують безконтактні технології здійснення оплати в декілька секунд є Visa і MasterCard [5]. Нині більше 40 країн світу успішно користуються безконтактною оплатою у повсякденні. Варто відзначити, що Україна належить до списку світових країн-лідерів відносно кількості NFC-платежів використовуючи мобільні цифрові гаманці та гаджети платіжної системи MasterCard.

Прогнози світових аналітиків відносно поширення технологій безконтактних платежів вказують на поступове повне витіснення готівки та пластикових карток з обороту.

Банки одні із найперших з поміж фінансових посередників перейшли на безконтактні технології і впровадили мобільні платежі, удосконалюючи та змінюючи своє обладнання і програмне забезпечення. Реалізація проекту безконтактних платежів змусила банки понести значні витрати, однак дані витрати є виправданими, бо за безконтактними оплатами майбутнє розрахунків.

Щоб здійснити безконтактну оплату потрібно:

- 1) бути клієнтом банку;
- 2) мати платіжну картку, певної платіжної системи (**MasterCard та Visa, інших платіжних систем**), що дозволяє здійснювати безконтактну оплату;
- 3) мати наявні кошти на дебетовій або ж кредитовій карті.

В якості безконтактної оплати можна використати:

- карту, котра має безконтактний чіп з використанням технологій PayPass та PayWave. Платіжні картки з технологією PayPass та PayWave - платіжні картки з технологією радіочастотної ідентифікації для миттєвої безконтактної оплати без введення ПІН-коду чи підпису. Різниця між даними картками у емітенті платіжних систем, зокрема PayPass належить платіжній системі Mastercard, PayWave належить платіжній системі Visa [3].

- мобільний платіжний інструмент. В сучасний смартфон з підтримкою технології NFC можна додати всі свої картки і оплачувати покупки взагалі «без пластику». Це стало можливо завдяки новим платіжним системам Google Pay, Apple Pay, Garmin Pay, які замінюють реквізити платіжних карток на унікальні

цифрові ідентифікатори і надалі використовують їх для здійснення платежів із застосуванням гаджетів із функцією NFC [4].

Вважаємо, що безконтактна оплата в майбутньому призведе до:

- витіснення готівкових платежів на 95-100 %;
- подальшої еволюції світового господарства;
- пришвидшення товарообороту в межах держави і світового господарства;
- стирання кордонів здійснення розрахунків та купівлі;
- розширення кредитних банківських послуг;
- розширення потреб у технологічних новинках;
- подальшого удосконалення мобільних платіжних інструментів;
- подальшого удосконалення технологій втілення безконтактної оплати;
- удосконалення якості та технологій надання банківських операцій;
- подальшого удосконалення захисту даних під час здійснення безконтактної оплати.

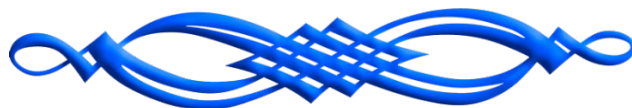
Однак, варто відзначити, що поряд із безперечними перевагами безконтактна оплата провокує і певні ризики:

- залежність від технічних пристроїв;
- залежність оплати від електричної енергії;
- залежність оплати від програмного забезпечення;
- вторгнення шахраїв та їх шахрайські дії.

Безсумнівно безконтактна оплата – перевага, як для клієнтів банків, так і для банківських установ, платіжних систем, продавців товарів та послуг і хоча вона, звісно має недоліки, але ці недоліки компенсовані значними перевагами. Вважаємо, що в подальшому безконтактна оплата буде ще більше удосконалюватись, зводячи недоліки до мінімуму.

Список використаних джерел:

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163- VIII зі змінами від 08.07.2018, підстава - 2469-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19_20 (дата звернення: 09.09.2022 р.).
2. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. зі змінами від 30.01.2018, підстава - 2168-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17_24_21 (дата звернення: 09.09.2022 р.).
3. PayPass та PayWave – що це і в чому різниця. Офіційний сайт Financer.com URL: <https://financer.com/ua/wiki/contactless/> (дата звернення 21.11.2022).
4. Прощай, готівка. Чому Україна масово відмовляється від паперових грошей. Офіційний сайт finance.ua URL: <https://finance.ua/ua/cards/proshay-nalichka> (дата звернення 21.11.2022).
5. Що вибрати Visa або MasterCard. Блог portmone.com URL: <https://blog.portmone.com.ua/uk/posts/information-posts-uk/shho-vybraty-visa-abo-mastercard> (дата звернення 21.11.2022).

Максим Дубина

д.е.н., професор

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Національний університет «Чернігівська політехніка»

м. Чернігів

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ МОДЕЛЮВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Розвиток процесів діджиталізації у всьому світі впливає і на зміну усталених моделей функціонування господарських систем, економічних суб'єктів. Фактично сьогодні такі процеси активно трансформують економічні системи, формуючи нові принципи їх існування, розвитку, забезпечення зростання їх ефективності функціонування.

Ринок фінансових послуг у сучасних реаліях вже складно уявити без розвитку цифрових технологій. Фактично фінансові установи, тобто банківські та небанківські посередники, стали одними з ключових учасників процесів підтримки та активного розвитку цифрових технологій у фінансовій сфері. Відповідно ці установи, використовуючи потенціал таких технологій, застосували їх для підвищення якості власних послуг, результативності ведення бізнесу.

Фінансові технології сьогодні відіграють ключову роль у розвитку всієї сфери фінансових послуг. Такі технології кардинально змінили форми взаємодії виробників та споживачів таких послуг, сприяли створенню нових фінансових продуктів, підвищенню якості обслуговування та зручності використання послуг банківських і небанківських установ.

Домогосподарства із всіх економічних суб'єктів максимально швидко відчули всі переваги використання цифрових технологій у фінансовій сфері і це обумовило постійно зростаючий попит на відповідні послуги фінансових установ [1]. Фактично цифрові технології поступово почали впливати на трансформацію фінансової поведінки цих суб'єктів, змінюючи традиційні моделі обслуговування власних клієнтів зазначеними установами.

Фінансова поведінка домогосподарств є важливою складовою забезпечення умов для розвитку всієї фінансової країни. Саме її зміна у результаті активного розвитку цифрових технологій актуалізує важливість дослідження моделей такої поведінки з метою розуміння сучасної ролі домогосподарств у розбудові фінансової сфери та пошуку нових методів, інструментів забезпечення зростання ефективності функціонування такої сфери [2].

Дослідження фінансової поведінки домогосподарств та її моделей є складним завданням для науковців, оскільки така модель формується на основі дії досить значної кількості чинників екзогенної та ендогенної природи. Частина таких факторів визначається безпосередньо індивідуальними рисами окремих споживачів фінансових послуг. Різні комбінації таких рис (стать, вік, місце проживання, середній дохід і т.д.) обумовлюють і наявність різних моделей фінансової поведінки домогосподарств [3; 4].

Проте, якщо враховувати багатоваріантність моделей такої поведінки проводити її дослідження на основі використання саме емпіричних методів вкрай складно. При цьому аналізувати та вивчати фінансову поведінку населення та її моделі необхідно з метою пошуку та використання інструментів стимулювання розвитку депозитних, кредитних, страхових послуг в країні. Також домогосподарства відіграють одну з ключових ролей у забезпеченні фінансової безпеки держави, мають здатність впливати на рівень фінансової стійкості банківських та небанківських установ, всієї фінансової системи країни. Саме тому з наукової точки зору прийнято аналізувати певний стан фінансової поведінки домогосподарств, її узагальнену модель, яка б вже описувала усереднені результати поведінки різних домогосподарств на ринку фінансових послуг загалом.

Відповідно, при наявності певної узагальненої моделі фінансової поведінки домогосподарств її дослідження стає простішим, що відкриває нові можливості для науковців щодо як конкретизації сучасного стану такої моделі, так і моделювання її можливих варіантів у майбутньому. Особливо важливими для здійснення саме моделювання фінансової поведінки домогосподарств на сьогодні залишаються такі методи наукового пізнання як компаративний аналіз, статистичне моделювання, економетричне моделювання. Також науковцями активно можуть використовуватися такі традиційні інструменти дослідження як вимірювання, спостереження, абстрагування.

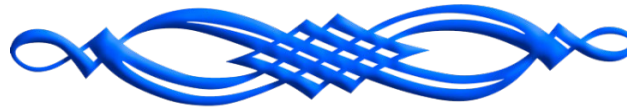
При цьому важливим аспектом пізнання моделей фінансової поведінки домогосподарств також є аналіз впливу різних макрофінансових параметрів на їх зміну у довгостроковій перспективі з одночасним визначенням наслідків для функціонування банківської системи, небанківських фінансово-кредитних установ. У такому випадку науковці активно використовують методологічний інструментарій кореляційно-регресійного аналізу, евристичних методів наукових досліджень.

Таким чином моделювання моделей фінансової поведінки домогосподарств, їх трансформації в умовах діджиталізації ринку фінансових послуг, є складним завданням і відповідно довготривалим процесом, для реалізації якого необхідно використати значний спектр відповідних інструментів дослідження. При цьому важливо розуміти, що при аналізі такої поведінки ми отримуємо не чітку, формалізовану, однозначно реальну, вичерпну інформацію, а лише певні модельовані дані, які у сукупності описують діяльність домогосподарств на ринку фінансових послуг, демонструють зміну такої діяльності протягом певного періоду часу.

Також варто розуміти, що моделі фінансової поведінки всіх економічних суб'єктів є постійно змінними, особливо в різних умовах макроекономічного розвитку країни. Це обумовлює важливість пошуку універсальних методичних положень як для конкретизації моделі такої поведінки, здійснення її опису на основі статистичної інформації, так і дослідження її формування і трансформації в нових умовах розвитку ринку фінансових послуг.

Список використаних джерел:

1. Богиня Д., Бурлуцький С. Домогосподарство: гомеостатичний підхід. *Економічна теорія*. 2014. № 3. С. 60-71.
2. Дорош В. Ю., Чепель К. С. Фінансова поведінка домогосподарств в ринкових умовах господарювання. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9(1). С. 361-372.
3. Дубина М.В., Тарасенко А.В., Тарасенко О.О. Сутність та особливості формування поведінки домогосподарств на ринку фінансових послуг. *Проблеми економіки*. 2021. № 4 (50). С. 163-172. <https://www.problecon.com/search/?qu=%D0%B4%D1%83%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B0&x=14&y=8>
4. Дубина М.В., Холявко Н., Попело О., Тарасенко А.В. Концептуальні положення дослідження трансформації фінансової поведінки домогосподарств в умовах диджиталізації ринку фінансових послуг. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск 62. С. 159-165.

Дмитро Конфета
студент ОС магістр
Науковий керівник: Лариса Нетребчук,
ст. викладач кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ BLOCK CHAIN В КРЕДИТУВАННІ

Сучасний банкінг зазнає серйозних змін під впливом цифрових технологій – класичні банківські послуги трансформуються в площині диджиталізації. І технологія block chain (блокчейн) в цій площині здається одним з найочевидніших шляхів покращити сервіси дистанційного обслуговування клієнтів.

Блокчейн-технології представляють собою вдосконалений механізм бази даних, в рамках якої організовується відкритий обмін інформацією у рамках відповідної організації / бізнес-мережі. Подібні бази даних зберігаються в блоках, які пов'язані один з одним. Ця система є безумовним плюсом блокчейна, позаяк кожен учасник мережі може перевірити пройдений шлях для будь-якої транзакції із-за відкритого доступу, пов'язаного з природою цієї технології – а саме рівноцінності учасників процесу (децентралізації) [1; 2].

Процес надання кредиту включає в себе велику кількість документів, і переважна частина даного процесу якраз і полягає в управлінні документами (створенні, зберіганні, відстеженні). Але документи по своїй суті є просто однією із форм даних. І технологія блокчейн може зменшити рівень бюрократизації, пов'язаний з документооборотом. Одним із варіантів заміни документів як способу зберігання і розповсюдження інформації є технологія NFT (невзаємозамінний токен), створена на основі блокчейна, яка дозволяє

оцифровувати й закріплювати права власності з більшою надійністю оскільки, на відміну від звичних сховищ даних, відомості з блокчейна видалити або відкоригувати не можна. Вказані плюси технології блокчейна можна застосовувати у сфері кредитування як банками, так і фінансовими установами (особливо кредитними спілками) для скорочення часу, витрат та ризиків.

Традиційні технології баз даних створюють низку проблем, пов'язаних з підтвердженням фінансових операцій. Це можна побачити на прикладі операцій купівлі-продажу. Після передачі грошей продавцю право власності переходить до покупця. Як покупець, так і продавець можуть самостійно реєструвати грошові операції, але виникає як проблема довіри, так і проблема збереження інформації на відповідних носіях, оскільки в першому випадку сторони угоди обміну можуть стверджувати різні версії ходу транзакції, а в другому – носії інформації (комп'ютери, паперові архіви) можуть зазнати пошкодження – як навмисного, так і випадкового [1].

Ще в листопаді 2021-го року аналітична група Juniper Research випустили дослідження, в якому йдеться про те, що впровадження блокчейну для транскордонних розрахунків призведе до дедалі більшої економії коштів для банків: з 301-го млн. доларів США в 2021-му році, – до 10-ти млрд. у 2030-му. Логіка економії коштів по фінансовим транзакціям за рахунок нововведення у вигляді блокових ланцюжків можна використовувати не лише при переказах і операціях оплати, але й і при наданні позики [3].

Платформи, створені по технології блокчейн, є гарним інструментом для здійснення та фіксації угод. Творці криптовалюти Ethereum реалізували смарт-контракти. Якщо заздалегідь прописати всі умови, то смарт-контракт зарахує угоду лише за всіх умов. Це доволі зручно та економить величезну кількість часу та інших ресурсів, які могли би бути використані при звичайному процесі надання кредиту.

У майбутньому смарт-контракти дозволять максимально спростити систему кредитування. Завдяки прозорості та достовірності, а також недоступності для шахраїв через неможливість змінити дані в ланцюгу блоків, стане можливим майже моментально отримувати мікропозики, фінансування та проводити інші фінансові операції, які зараз потребують певних зусиль та часу [4].

Блокчейн-кредитування вже показало перші плоди. Наприкінці квітня 2018-го року іспанський банк BBVA видав перший у світі блокчейн-кредит. При видачі цього кредиту в майже 80 млн. євро весь процес, – від переговорів про умови і наданні документів, – і до підписання угоди, проходив на базі відкритої блокчейн-платформи з повним доступом для обох сторін (банку та його корпоративного клієнту). При цьому BBVA узгодив з японським холдингом Mitsubishi Financial Group і французьким банком BNP Paribas перший в світі синдигований кредит на 150 млн. доларів США. А оскільки банк повторив дану процедуру, ще й з великою японською фінансовою установою та найбільшим банком Франції, то можна стверджувати про подальшу зацікавленість BBVA у наданні кредиту на основі блокчейн-технологій та успішності першого виданого на їх основі кредиту [5].

Окрім банків, блокчейн можуть використовувати і фінансові компанії, а особливо кредитні спілки. При наданні позики через кредитну спілку використовують так звані DeFi-сервіси (від англ. Decentralized Finance –

Децентралізовані фінанси). Замість банків та брокерів у DeFi-кредитуванні використовуються автоматизовані смарт-контракти та алгоритми, що самовиконуються, в яких прописані всі умови угоди, у тому числі суми, терміни та процентні ставки [4]. Процедуру отримання позики за допомогою DeFi-платформи можна побачити на рис. 1.

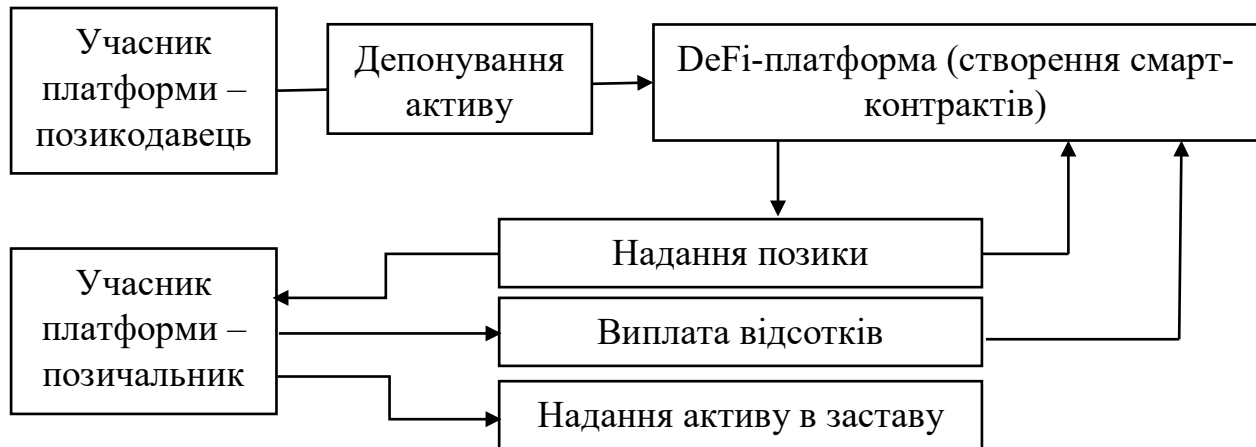

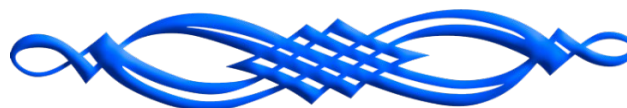
Рис. 1 – Процес отримання позики за допомогою DeFi-платформи

Таким чином, однорангове кредитування на блокчейні дозволяє будь-кому бажаночому запозичувати і надавати в борг кошти простим, безпечним і недорогим способом, за відсутності довільних обмежень. В умовах більш конкурентного середовища в галузі кредитування банки будуть змушені пропонувати вигідніші умови для своїх клієнтів. Технологія блокчейн та децентралізовані фінанси розкрили можливість запуску фінансових послуг за допомогою однорангової системи, усуваючи ідею посередника або центрального органу влади.

Від CeFi до децентралізованого кредитування на основі блокчейну індустрія принесла фінансовому світу безпеку та ефективність. Незважаючи на те, що децентралізований кредитний процес на основі блокчейну знаходиться на ранніх стадіях, навіть з уже наявними досягненнями, немає жодних сумнівів у тому, що він стане ще кращим інструментом оцінки в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Satoshi Nakamoto. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.
2. Давидова І. В. Технологія блокчейн: перспективи розвитку в Україні. *Часопис цивілістики*, 2017. Випуск 26. С. 39.
3. Blockchain to Facilitate \$10 Billion Savings Globally in Cross-border Payments, as Operational Efficiencies Take Effect. URL: <https://www.juniperresearch.com/press/blockchain-facilitate-savings-of-10-bn>
4. Decentralized Finance (DeFi): An Emergent Alternative Financial Architecture. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3791921
5. Blockchain. URL: <https://www.bbva.com/en/economy/financial-markets/blockchain/>

Сергій Лінич

здобувач фахової передвищої освіти

Науковий керівник: Людмила Матюк,

викладач вищої категорії,

голова ЦМК викладачів економічних дисциплін

Відокремленого структурного підрозділу

«Любешівський технічний фаховий коледж

Луцького національного технічного університету»

смт Любешів

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

Починаючи з початку ХХІ століття і до сьогодні в системі інформаційних технологій було здійснено дуже багато інноваційних відкриттів та проривів, починаючи від мобільного телефону, комп'ютера в домашньому використанні і закінчуючи штучним інтелектом. Значних здобутків в ІТ було і у веденні бізнесу, адже, були створені спеціальні застосунки для ведення бухгалтерії такі як 1С, Excel та бізнесу в цілому, що забезпечує більш ефективно, швидке та точне подання даних результатів діяльності підприємства. Це лише короткий перелік нових інформаційних систем і він зростає з кожним роком все більше.

Що ж таке діджиталізація?

Діджиталізація - це процес введення у діяльність бізнесу цифрових та інформаційних технологій. Вона виникла під впливом часу та деяких подій. Діджиталізація - це своєрідний перехід від паперових документів і обліку ручним способом до комп'ютерного обчислення та введення даних. [1]

Переваги діджиталізації:

1. вести звітність для підприємців легше, тому що звіти складаються в електронному вигляді і можна подати для відповідних користувачів за допомогою мережі Інтернет, що в свою чергу економить час посадових осіб, які за це відповідають;

2. контролювати діяльність підприємства набагато зручніше як для керівника, так і для державних служб, які займаються контролем дотримання законодавства у сфері підприємницької діяльності;

3. проводити аудит в іноземних компаніях можна перебуваючи в рідній країні, що в свою чергу дозволяє працювати з більшою кількістю клієнтів для аудиторських компаній;

4. для невеликих підприємств є можливість не включати до свого складу працівників, бухгалтера, а оплатити послугу для онлайн бухгалтера, який складе всю необхідну звітність, це допомагає зекономити на приміщенні для фахівця з обліку;

5. деякими видами підприємницької діяльності можна займатись дистанційно, наприклад: інтернет-магазин, надання аудиторських послуг та інші.

6. не можна опустити в даному переліку переваг інтернет-банкінг, адже, ним користуються як підприємства, так і звичайні громадяни;

7. виник новий вид грошей, а саме інтернет-гроші біткоїн. Набули дані гроші популярності декілька років тому, хоча вони виникли ще у 2008 році. [2]

8. зменшилась потреба у папері, адже, документи заповнюються в електронному вигляді і також можна поставити підпис за допомогою спеціального електронного пристрою, що в свою чергу позитивно відображається на довкіллі, адже, зменшилась потреба у деревині;

9. зменшилась кількість рутинної роботи для фахівців з обліку.

10. аналізувати дані на даний момент на багато легше, тому що цифрові технології можуть обробляти більше даних і з максимально низькою похибкою, на відміну від людини.

11. зберігати та користуватися грошима для підприємців дуже легко, адже всі необхідні транзакції можна проводити в інтернет-банкінгу, що дозволяє підприємцям не тримати гроші на самому підприємстві, що в свою чергу забезпечує безпеку для підприємця;

12. та інші. [1]

Отже, плюсів у діджиталізації є достатньо, але поряд із комфортом та простотою є певні ризики та труднощі і діджиталізація не є виключенням.

Недоліки діджиталізації:

1. для великого бізнесу необхідно створювати спеціальні відділи для того щоб захищати свої фінансові дані від шахраїв, що веде до додаткових витрат для працівників, обладнання та спеціального програмного забезпечення;

2. враховуючи сучасну ситуацію в Україні, через вимкнення електроенергії зникає Інтернет і підприємці, які до цього не готові зіткнулися з такою проблемою, як необхідністю вести звіти лише в певний час доби, коли є підключення до Інтернету, це негативно впливає на ведення звітності, адже, через недостатню кількість часу збільшується ймовірність допущення помилок у документах, що може негативно відобразитися на підприємстві;

3. на даний час в Україні недостатня кількість висококваліфікованих працівників у сфері інформаційних технологій, але протягом останніх років ця статистика змінюється в кращу сторону, тому що проводиться політика зі збільшення працівників в даній галузі;

4. збільшилася кількість інтернет-шахраїв;

5. деякі підприємці малого бізнесу, які ведуть облік самостійно не мають достатньо знань та досвіду для переходу на онлайн-облік, і продовжують вести облік у паперовому вигляді.

6. та інші. [1]

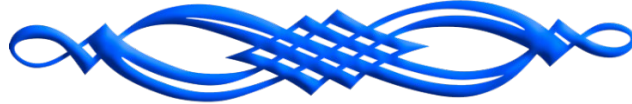
Процес діджиталізації в Україні та світі рухається максимально швидким темпом і те про що люди не могли навіть уявити в перших роках XXI століття: облік за допомогою спеціальних інтернет-застосунків, замість великої купи паперу, можливість подати звіт у податкову не стоячи у черзі, переказувати гроші за товари та послуги через Інтернет, опрацьовувати велику кількість інформації в стислі терміни - зараз це реальність, в якій ми живемо і працюємо. Можливо процес діджиталізації не зовсім досконалий, але в даний час ми не можемо уявити собі життя без на перший погляд елементарних речей: інтернет-банкінгу чи інтернет-магазину, але за цими ніби простими застосунками

криється дуже складна система взаємодії різних фахівців. З виникненням нових можливостей з'явилися і нові ризики та небезпека. Поки одні працюють, щоб полегшити нам життя, інші шукають спосіб як на цьому незаконно збагатитися. Тому перехід на новий формат роботи, який триває в останні роки дозволяє нам опанувати все нові види діяльності і працювати на улюбленій роботі знаходячись вдома.

Список використаних джерел:

1. <https://ua.scallium.pro/what-is-digital>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D1%82%D0%BA%D0%BE%D1%97%D0%BD>

Тетяна Лоза

студентка ОС магістр

Науковий керівник: Юлія Коваленко

д.е.н., професор, професор кафедри фінансових ринків та технологій,

Державний податковий університет

м. Ірпінь

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Початок ХХІ ст. ознаменувався кардинальними змінами у моделі споживання та пов'язаними з цим бізнес-процесами. Так, загальне поширення Інтернету та розвиток телекомунікаційних технологій сприяли розвитку інтернет-торгівлі, інтеграції бізнесу в онлайн-середовище. Телефонний дротовий зв'язок трансформувалася у мобільний зв'язок, що призвело до підвищення зручності його використання і, як наслідок, зростання капіталізації телекомунікаційних компаній. Що стосується фінансової сфери, то вона, здебільшого, залишалася незмінною через об'єктивно існуючі фактори: неефективність регуляторних заходів, високі бар'єри входу на ринок, високі ризики тощо. Існуючі у фінансовій сфері консервативні тенденції на тлі загального прогресу не могли не спричинити рух у бік розвитку підприємництва в сфері фінансових послуг, що поклато початок процесу розвитку абсолютно нового ринку фінансових технологій – ринку FinTech.

Різноманітні аспекти розвитку ринку фінансових технологій в сучасних умовах та питання прийняття ефективних рішень з приводу його функціонування розкривались в роботах А. Габреляна, І. Д'яконової, О. Дзюблюка, Ю. Колобова, П. Нагорного, С. Паперника, Г. Поченчука, А. Степаненко, В. Трофімова та інших. Стрімке впровадження нових процесів з використанням цифрових технологій у фінансовій системі, участь у них банківських та небанківських установ, необхідність державного регулювання даних питань та публічні

обговорення стратегії розвитку FinTech в Україні і зумовили вибір теми дослідження.

Метою дослідження є аналіз проблем та перспектив розвитку ринку фінансових технологій в Україні.

Результати дослідження. Ринок FinTech – це сектор економіки, в якому компанії пропонують різні фінансові послуги, використовуючи нові технології, щоб зробити цей процес більш ефективним для себе та зручнішим для клієнтів. FinTech розвивається у різних напрямках: P2P споживче кредитування, P2P бізнес-кредитування, краудфандинг, робо-едвайзинг, автоматичне регулювання збитків, послуги онлайн платежів, послуги онлайн переказів тощо, P2P обмін валют, послуги B2B платежів та переказів, хмарні каси та смарт-термінали, послуги масових виплат і т.д. Ринок FinTech є не лише ринком нових можливостей та перспектив для компаній-початківців, але й загрозою для традиційних фінансових інститутів, таких як банки та кредитні агенції.

FinTech характеризується: спрощеним доступом для кінцевих користувачів через Інтернет або мобільні програми, зростанням швидкості обробки автоматизованих процесів, зниженням витрат, посиленням уваги до рівня обслуговування клієнтів, більшою зручністю, вищою прозорістю та використанням мережевих ефектів.

Батьківщиною FinTech можна вважати Кремнієву долину (Silicon Valley) у Каліфорнії (США). Там було розроблено більшість IT-проектів, які згодом стали своєрідними «прискорювачами» сучасних фінансових технологій. Згодом першість на ринку фінансових технологій перехопила Європа. Сьогодні саме Лондон відомий як столиця FinTech у зв'язку зі значною кількістю FinTech-інновацій. У Європі існують чотири основні фактори, які сприяють розвитку ринку фінансових технологій: інтенсивна інфраструктура, грамотна правова база, постійний контроль податкової системи та підтримка інвестицій у країні.

Серед проблем, які перешкоджають зростанню FinTech в Україні, можна виділити законодавчу складову, яка не відповідає об'єктивній реальності. На думку учасників ринку, поживати її можна завдяки важливим законодавчим змінам, пов'язаним, наприклад, з віддаленою ідентифікацією клієнта та впровадженням європейської директиви PSD2 (Payment Service Directive 2). До інших основних бар'єрів можна віднести: брак фінансування, складність у формуванні партнерських відносин і низький рівень фінансової грамотності[6].

Гостро постає проблема відсутності співпраці між FinTech-стартапами та банками. Вітчизняні банки сприймають суб'єктів ринку фінансових технологій як своїх прямих конкурентів. Активне зростання технологій у фінансовому сегменті сприймається банками та класичними кредитними інституціями як загроза.

Фінансові технології розвиваються настільки швидко, що держава не встигає зі створенням дієвого механізму їх правового регулювання та контролю. Відсутність дієвого регулювання FinTech в Україні стає глобальною проблемою. Хоча банки мають недоліки порівняно з FinTech-стартапами, у них також є й переваги: на відміну від FinTech, їхня правова база вже створена й відшліфована

часом, що викликає довіру у споживачів. Крім того, на відміну від FinTech-компаній банки мають наступні можливості:

- в жодній FinTech-компанії немає такої великої бази клієнтів з багаторічними відносинами, яка є у банків;
- жодна організація не має такого жорсткого контролю, не виконує обов'язки, пов'язані з комплаєнс-контролем;
- банки вже мають просунуті IT-платформи, в які тривалий час вкладалися значні кошти;
- саме банкам клієнти довіряють кошти більш охоче, ніж будь-якій іншій організації на ринку фінансових послуг [5, с. 14].

Можна підсумувати, що сучасні інструменти FinTech значно впливають на економіку різних країн, зокрема, на банки та кредитні системи. З одного боку, вони становлять загрозу для банків та кредитних організацій, активно витісняючи їх з ринку через свою сучасність та корисність. Однак, з іншого боку, можна сказати, що фінансові технології підвищують якість послуг, які надаються банками, і дають поштовх їхньому продуктивному розвитку в бік інформатизації. Вважаємо, що у перспективі має сформуватися нова бізнес-модель отримання прибутку внаслідок співпраці між традиційними банками та FinTech-стартапами.

Світова практика показує, що впровадження FinTech є вигідне як безпосередньо розробникам продукту – FinTech-стартапам, так і банківським установам. Ритм у співпраці задають всесвітньо відомі банки Goldman Sachs, JP Morgan, Barclays і BNP Paribas, які активно інвестують у FinTech-стартапи. З одного боку, стартапи заробляють на розробках нових продуктів, з іншого – банки значно скорочують витрати і надають клієнтам нові сервіси [3, с. 195].

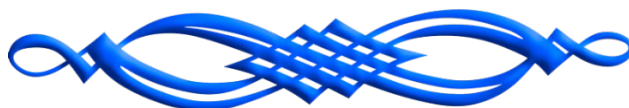
Вважаємо, що НБУ має брати більш істотну участь у регулюванні ринку фінансових технологій. Необхідно створити робочу групу або центр з метою вивчення перспектив FinTech у довгостроковій перспективі в нашій країні та виробити на основі отриманих даних необхідні для стабілізації ринку правові акти, які стимулюватимуть розвиток FinTech. Робоча група має проводити регулярні зустрічі з представниками FinTech, налагоджувати взаємовигідну співпрацю, яка дозволить усім сторонам отримати максимальну вигоду. Варто зазначити, що окремі кроки в цьому напрямі вже було зроблено. Так на початку 2020 року НБУ, НКЦПФР, Міністерство фінансів України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб затвердили Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Стратегія передбачає розвиток фінансового сектору за п'ятьма основними напрямками: зміцнення фінансової стабільності; сприяння макроекономічному розвитку та зростанню економіки; розвиток фінансових ринків; розширення фінансової інклюзії; впровадження інновацій у фінансовому секторі [4]. Крім того, доцільним є запозичення закордонного досвіду, який довів свою ефективність у розвитку ринку фінансових технологій, а саме: 1) запуск «регулятивної пісочниці», яка дозволить виділити перспективні національні FinTech-компанії, контролювати їх діяльність, захистити права споживачів та інвесторів тощо; 2) запуск «віртуальних прийомних» для консультування

FinTech-компаній з питань регламентації їх діяльності; 3) розробка законодавчої бази, спрямованої на підтримку та розвиток FinTech; 4) пільгове кредитування проектів із розробки та впровадження інноваційних рішень на ринку фінансових технологій тощо.

Немає сумнівів у тому, що на даний момент FinTech в Україні перебуває на початковому етапі свого становлення, а сама держава ще не пристосувалася до існуючого ринку фінансових технологій. Незважаючи на це, необхідно вживати дієвих кроків щодо вирішення нагальних проблем, оскільки вже зараз проглядаються тенденції, які, зрештою, призведуть до формування в країні нових економічних бізнес-моделей, що за нинішньої непростой економічної ситуації може виявитися корисним для країни та її населення. На нашу думку, активний розвиток FinTech за умови вдосконалення правових та регуляторних заходів може стати реальною можливістю виходу України на світовий рівень високотехнологічних та інноваційних країн. При цьому надзвичайно актуальними є питання формування комплементарної моделі фінансового сектору [7], а також врахування функціонування ринку цінних паперів в Україні [8].

Список використаних джерел:

1. Габрелян А. Ю. Особливості функціонування міжнародних стратегічних альянсів в IT-сфері. *«Правові системи». Науково-практичний електронний журнал*, 2018. № 1/2. С. 490 – 498.
2. Габрелян А. Ю. Аналіз сучасного стану ринку FinTech в світі та в Україні. *Траектория науки*, 2020. № 6 (10). С. 2001 – 2013.
3. Нагорний П. Д. Розвиток фінтеху в Україні: перспективи з погляду на тенденції регулятора. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 2020. № 2. С. 194 – 199.
4. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf (дата звернення: 10.10.2022)
5. Эскиндаров М. А. и др. Направления развития финтех в России: экспертное мнение Финансового университета. *Мир новой экономики*, 2018. № 12(2). С. 6 – 23.
6. FinTech (ринок України). URL: <https://www.tadviser.ru/index.php> (дата звернення: 10.10.2022)
7. Коваленко Ю. М. Формування комплементарної моделі фінансового сектора економіки. *Вісник НБУ*. 2012. №7. С. 42 – 47.
8. Коваленко Ю. М., Воробей А. М. Функціонування фондового ринку України в сучасних умовах. *Збірник наукових праць НУДПСУ*. 2015. №1. С. 122 – 133.

Андрій Максименко

аспірант

Науковий керівник: Маслій Олександра

*к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

м. Полтава

CHATGPT ЯК ІНСТРУМЕНТ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ПЕРЕВАГИ ТА ЗАГРОЗИ

Діджиталізації – це глобальний процес впровадження цифрових технологій в усі сфери життя, особливо, що стосується взаємодії людина-інформація, тому ChatGPT створила прецедент у розробці чат-ботів. Актуальність інновації виділяється безліччю журналістських статей, спроб використати цю технологію. Самі чат-боти, у класичному вигляді, вже давно увійшли вжиток: банкінг, аудит, відповідь на часті питання, контакт з державними установами тощо.

«ChatGPT – це сучасна модель генерації мови, розроблена OpenAI. Вона базується на архітектурі трансформатора, яку було представлено в статті «Attention Is All You Need» Васвані та ін. у 2017 році. Архітектура трансформатора використовує механізми самоуваги для обробки вхідних послідовностей, що дозволяє моделі ефективно обробляти довгострокові залежності в мові.

ChatGPT попередньо навчається на великому масиві текстових даних і налаштовується на конкретні завдання, такі як переклад мови, відповіді на запитання та завершення тексту. Доведено, що він демонструє найкращі результати в різних тестах на розуміння мови, зокрема в Стенфордському наборі даних для відповідей на запитання (SQuAD) і Microsoft Research Paraphrase Corpus (MRPC).

Однією з ключових переваг ChatGPT є його здатність генерувати вільний і зв'язний текст, що зумовило його широке застосування в різноманітних програмах обробки природної мови (NLP), таких як чат-боти, мовний переклад і узагальнення тексту. Окрім високих показників у тестах на розуміння мови, ChatGPT також використовується для створення творчих текстів, таких як поезія та художня література. Він використовувався для створення текстів різних стилів і жанрів, демонструючи свою гнучкість і універсальність.

Загалом, ChatGPT – це потужна модель генерації мови, яка широко використовується в різноманітних програмах NLP і демонструє високу ефективність як у завданнях розуміння мови, так і в завданнях генерації тексту.»

Особливістю вищенаведеного опису є те, що він повністю згенерований за допомогою ChatGPT (рис. 1) та перекладений перекладачем, що також використовує нейромережі. Роль людини у написанні цього фрагменту мінімальна.

Цей приклад демонструє, що даний інструмент здатен синтезувати із окремих джерел із мережі Інтернет [1-10], цілісний текст, а сучасні перекладачі здатні перекладати навіть технічну інформацію без помітних помилок. Внаслідок цих двох дій утворюється новий унікальний текст (унікальність 92%). А проте унікальність англійської версії доволі низька, близько 30%, що може бути зумовлено загальністю запитуваної інформації і більш складні тексти, які будуть створювати глибшу інформацію, судження – матимуть більшу

унікальність [11]. Все це відкриває нові можливості для бізнесу, фінансів і аудиту та спричинює ряд етично-безпекових питань.

Перевагою є здатність такого інструменту створювати технічні тексти, супровідні листи у діловодстві, узагальнювати фінансові звіти, чернетки, вступ, автореферати, гла і послідовності аудиту, дослідження чи творчої роботи. Також це може використовуватися для пошуку прецедентів у праві, референсів для рекламних статей тощо. Все це не заміняє людину, а навпаки звільняє її від рутинної роботи, допомагаючи концентруватися на творчій, науковій або аналітичній діяльності, спрощує вивчення законодавчих актів, пошук по базам даних, внутрішньому аудиту та полегшує людську обробку великих баз даних.

А вже питанням етично-безпекового характеру є адекватність і значимість тексту, оскільки механізм здатен лише синтезувати текст статистичними методами. Без достатньої внутрішньої перевірки, він може утворювати крадений беззмістовний текст, який читачу, не знайомому з темою, може видатися правдоподібним і унікальним, ввести його в оману.

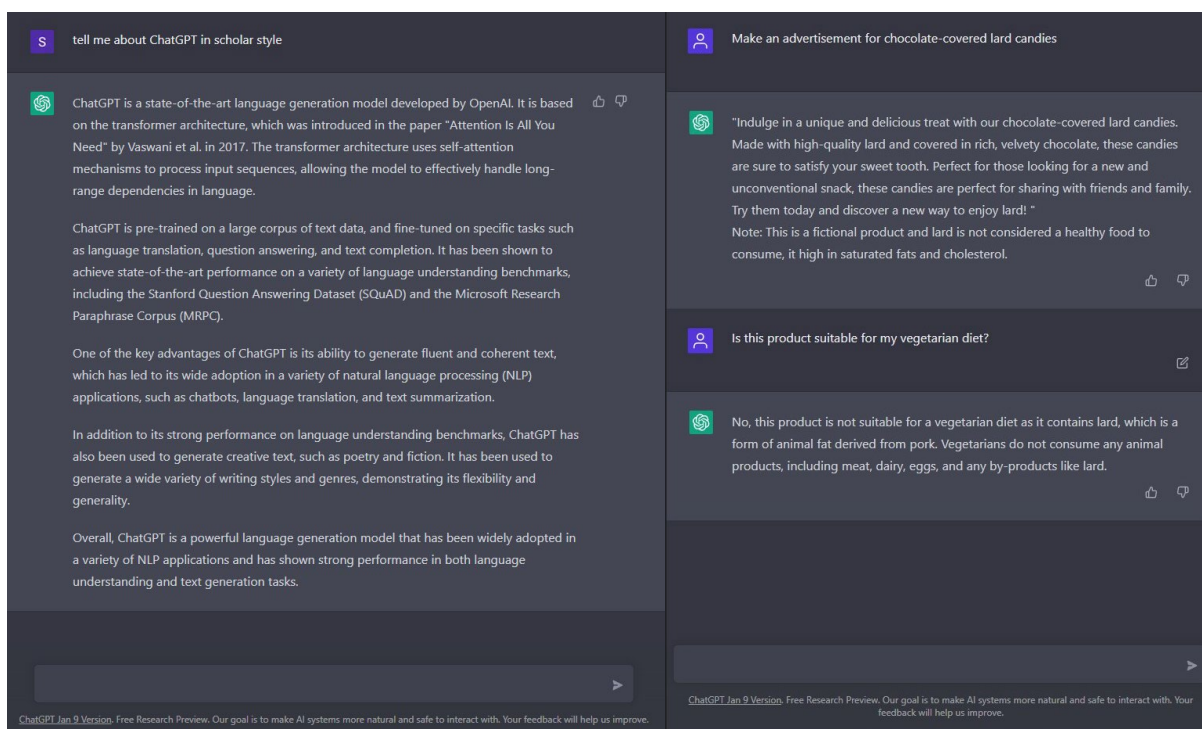

Рис. 1. Власний опис ChatGPT, використаний в написанні цієї роботи (зліва)

Рис. 2. Відповіді ChatGPT на маркетингові та творчі запити (справа)

В питанні унікальності «сліпі» рецензенти правильно ідентифікували 68% згенерованих рефератів як такі, що використовують ChatGPT, але неправильно ідентифікували 14% оригінальних. Програми виявлення штучного інтелекту з показником медіани (міжквартильного розмаху) точно встановили наявність ШІ-генерованого тексту 99,98%, проти 0,02% такого тексту у справжніх роботах. Також, лише 8% робіт відповідали вимогам журналів. Згенеровані реферати отримали дуже високу оцінку оригінальності при перевірці на плагіат 100%. Такі роботи мали сфальсифіковані, але дуже правдоподібні, значення у своїх розрахунках, оскільки ті були випадковим чином згенеровані [11].

Ті самі переваги і недоліки стосуються і аудиту, фінансового аналізу, художніх творів, юриспруденції, кореспонденції, реклами тощо (рис. 2). Всі ці тексти недостатньо відповідають поставленим запитам, але здатні оцінювати матеріал. Тому, на цьому етапі розвитку, цей інструмент не несе значимих ризиків, оскільки легко контролюється програмами та достатньо перевіряється людиною. Хоча деякі учбові заклади попередньо заборонили використання такого інструменту [12].

Проте за допомогою ChatGPT у злочинці можуть швидко і легко, без відповідних навичок, створювати скомпрометоване програмне забезпечення [13]. Зокрема вразливими є бухгалтерські програми, які можуть бути використані для комерційного шпигунства або шантажу.

Злочинці з ChatGPT також можуть проводити хакерські таки, викрадати файли та створювати витвори мистецтва, такі як NFT-токени, з порушенням авторського права. Здатні швидко створювати онлайн-магазини для продажу крадених онлайн-активів із нейтральним, непомітним кодом [14].

Тому злочинці вбачають у ньому значні переваги і випробовують для різних недоброчесних цілей. Це здешевлює комерційне шпигунство і неконкурентні заходи, підвищуючи вимоги до забезпечення безпеки бухгалтерських програм для ведення фінансової документації та аудиту, оскільки їх враження носить критичний характер для фінансової складової економічної безпеки держави, про що свідчить відома хакерська атака «Petya» на MEDoc [15].

Підсумовуючи, варто визначити, що це перспективний механізм обробки інформації, який спростить написання технічних текстів, аналіз внутрішніх документів, розпоряджень та відомостей, аудит, використання великих баз даних. Перевагами є спрощення розробки нового програмного забезпечення, посібників, діджиталізації бібліотек і архіву, напису планів та чернеток наукових і творчих текстів.

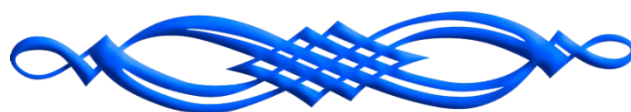
З розвитком самого інструменту питання етичності, авторського права та відстежуваності доброчесності будуть ставати все складнішими і вимагатимуть більш системних рішень. Зростатимуть також і вимоги до всього виробничого програмного забезпечення, через можливість більшої кількості аматорів і недоброчесних конкурентів проводити атаки на нього.

Загрози недоброчесного і злочинного використання існують вже зараз і їх не уникнути. Тому інформаційно-економічна безпека потребує заходів свого загального покращення, державному сприянню медіа-грамотності, додаткових курсів для персоналу, додаткової модерації запитів у ресурсах подібного типу.

Список використаних джерел:

1. Getz R. ChatGPT vs BERT. *GETZ PRO*. URL: <https://www.getz.pro/solution/chatgpt-vs-bert/> (date of access: 22.01.2023).
2. What Is ChatGPT? *KRITNI.COM*. URL: <https://kritni.com/what-is-chatgpt/> (date of access: 22.01.2023).
3. The Tech Behind GPT: A Closer Look at Python, NLP, and More. *M S G*. URL: <https://www.madhusudangaire.com.np/ChatGPT-OpenAI/chatgpt-languages.html> (date of access: 22.01.2023).

4. ChatGPT Content Generation - Blablox. *Blablox*. URL: <https://blablox.com/chatgpt-content-generation-how-its-changing-the-game/> (date of access: 22.01.2023).
5. ChatGPT: The New State of the Art Natural Language Processing Model – Salt Data Labs. *Salt Data Labs*. URL: <https://www.saltdatalabs.com/blog/ChatGPT-the-new-state-of-the-art-natural-language-processing-model> (date of access: 22.01.2023).
6. Agbai C. Chat GPT Changes Things. *Azumo - Top Rated Software Development Company*. URL: <https://azumo.com/insights/chat-gpt-changes-things> (date of access: 22.01.2023).
7. Raina A. Getting Started with ChatGPT – Collabnix. *Collabnix – Docker | Kubernetes | IoT*. URL: <https://collabnix.com/getting-started-with-chatgpt/> (date of access: 22.01.2023).
8. How Chat GPT utilizes the advancements in Artificial Intelligence to create a revolutionary language model. *Pegasus One*. URL: <https://www.pegasusone.com/how-chat-gpt-utilizes-the-advancements-in-artificial-intelligence-to-create-a-revolutionary-language-model/> (date of access: 22.01.2023).
9. Croix A. How good is ChatGPT, the new conversational model of OpenAI? | cylab.be. *cylab.be*. URL: <https://cylab.be/blog/247/how-good-is-chatgpt-the-new-conversational-model-of-openai> (date of access: 22.01.2023).
10. ChatGPT: Optimizing Language Models for Dialogue. *OpenAI*. URL: <https://openai.com/blog/chatgpt/> (date of access: 22.01.2023).
11. Comparing scientific abstracts generated by ChatGPT to original abstracts using an artificial intelligence output detector, plagiarism detector, and blinded human reviewers / C. A. Gao et al. *BioRxiv*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1101/2022.12.23.521610> (date of access: 22.01.2023).
12. D. Lund B. A Chat with ChatGPT: How will AI impact scholarly publishing? *Library Hi Tech News*. 2023. 1 January. URL: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34572.18565> (date of access: 22.01.2023).
13. OPWNAI: Cybercriminals Starting to Use ChatGPT - Check Point Research. *Check Point Research*. URL: <https://research.checkpoint.com/2023/opwnai-cybercriminals-starting-to-use-chatgpt/> (date of access: 22.01.2023).
14. Morrison R. Here's how OpenAI's ChatGPT can be used to launch cyberattacks. *Tech Monitor*. URL: <https://techmonitor.ai/technology/ai-and-automation/chatgpt-cyberattacks-openai> (date of access: 22.01.2023).
15. Дмитренко О. Кіберполіція: вірусна атака поширювалась через M.E.doc. *Watcher*. URL: <http://watcher.com.ua/2017/06/28/kiberpolitsiya-virusna-ataka-poshyruvalas-cherez-m-e-doc/> (дата звернення: 23.01.2023).

Молдаван Тетяна

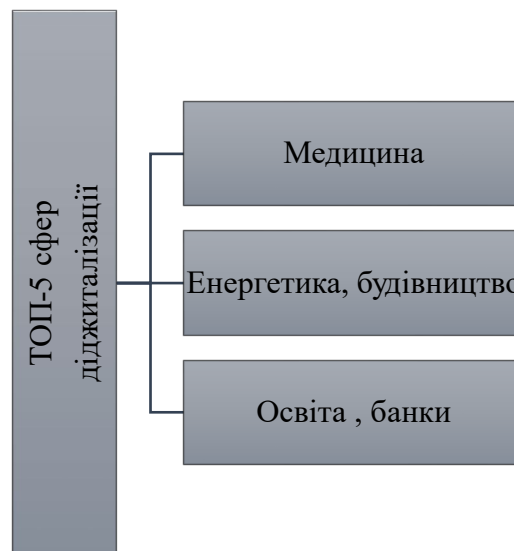
*студентка, фаховий молодший бакалавр,
спеціальність «Облік і оподаткування»*

Науковий керівник: Олена Єгорова,

*викладач-методист обліково-економічних дисциплін, доктор філософії
Криворізький фаховий коледж торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу
м. Кривий Ріг*

СУТНІСТЬ ДІДЖІТАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ ФІНАНСІВ

У сучасних реаліях часу для успішної діяльності будь-якої галузі економіки її суб'єкти вже поступово переходять від традиційних форм до інноваційних, що передбачає активне використання новітніх інформаційних технологій. Розробка та запровадження Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України [1], дозволила здійснити трансформацію наявних сфер економічної діяльності на основі застосування цифрових технологій, продуктів і послуг, що сприяло створенню нової цінності та якості (рис. 1).

Рис. 1. Основні сфери діджиталізації

Фінансова система як неодмінна складова національної економіки також перебуває та змінюється під впливом процесів діджиталізації. Під фінансовою діджиталізацією слід розуміти трансформацію фінансових операцій та фінансових взаємовідносин між економічними агентами у зв'язку із використанням інформаційно-комунікаційних технологій та поширення цифрових знань. Оскільки в фінансовій системі існує широкий набір послуг так званого нематеріального характеру (платіжні операції, кредитні чи депозитні договори тощо), проникнення діджиталізації здійснюється найшвидшими темпами та реалізується достатньо широким набором видів і форм її прояву.

Ринок банківських послуг також розвивається і трансформується під впливом фінансової діджиталізації. Відповідно до дослідження McKinsey щодо основних стратегій цифрового зростання для банків виділяють три рушійні сили діджиталізації: «клієнтський досвід, технологічна еволюція, економічне

зростання і процвітання». Банки повинні виходити за межі власного корпоративного бізнесу створюючи так звані фінансові екосистеми, що пропонують широкий спектр банківських та небанківських послуг, забезпечуючи фінансову інклюзію не лише для традиційних клієнтів банків, а й тих, хто перебуває поза їх межами у т.ч. для малозабезпечених, вразливих верств населення та малого і середнього бізнесу [2].

Одним із проявів фінансової діджиталізації є стрімкий розвиток сфери фінансових технологій або фінтеху («FinTech»). Під ними в наукових колах заведено розуміти наступне: послуги, що надаються технологічними компаніями за допомогою спеціального програмного забезпечення або технологій; організації, що поєднують інноваційні бізнес-моделі та технології для надання, розширення і розповсюдження фінансових послуг; сфера дії технічних стартапів, які здійснюють переворот у таких напрямках як позики та депозити, перекази грошей, мобільні платежі та інші транзакції.

За даними звіту Ernst & Young щодо поширення основних видів фінтех-послуг у світі у 2020 році відбулося зростання до 75 % споживачів, що користувалися грошовими переказами та платежами; послугами у сфері заощаджень і інвестицій скористалися 48 % споживачів; послугам бюджетування та фінансового планування надали перевагу 34 % користувачів [3].

Таким чином, стає очевидно, що розвиток фінтех-послуг, що набуває значної популярності в банківському секторі неможливий без впливу процесу діджиталізації. Ринок фінтех-послуг є надзвичайно важливим для країни, що підтверджується розробленням «Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року», яка передбачає розвиток трьох сфер: розвиненої економіки; високого рівня цифрової та фінансової грамотності населення; сталої фінтех-екосистеми [3].

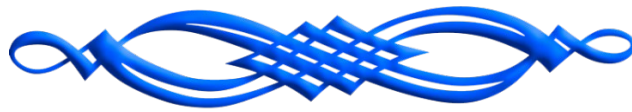
Діджиталізація стала одним із повсякденних явищ сучасного світу. У загальному розумінні «діджиталізація» визначається як спосіб приведення будь-якого різновиду інформації до цифрової форми. Утім, це поняття досі трактується неоднозначно. Зокрема, діджитал-економіка ототожнюється з інформаційною або мережевою. В основі діджиталізації знаходиться інформація, а саме оцифрування значних обсягів знань і даних, що зумовлює якісні зміни в поведінці суб'єктів господарювання. Тобто відбувається інтеграція реальних господарських відносин у віртуальний простір [4].

Отже, результатом розвитку продуктивних сил є діджиталізація. Особливості світового діджиталізованого ринку праці - це збільшення обсягів робіт і наданих послуг, що виконані внаслідок використання діджиталтехнологій; зростання кількості електронних бірж праці та мобільних додатків з пошуку роботи; збільшення чисельності самозайнятих, які надають аутсорсингові послуги; поява нових форм праці. На сьогодні економіка України має як прикладний і теоретичний, так і законодавчий базис для того, щоб зміцнити свої позиції серед країн світу. Проте її діджиталізація поки що має переважно інноваційний характер. Тому обов'язкова вимога для національної економіки поєднати теоретичні дослідження із сучасними потребами й можливостями.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану від 17.01.2020 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
2. FinTech технології: суть, роль і значення для економіки країни. Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія: Економіка. 2(67). Т. 23. 100–105.
3. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp>
4. Діджиталізація-2021: одна з найпопулярніших реформ (ІНФОГРАФІКА) <https://sluga-narodu.com/didzhytalizatsiia-2021-odna-z-naupopuliarnishykh-reform-infohrafika/>

Пастух Євген

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Ірина Годнюк,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім.С. Юрія

НРЗВО «Кам'янець-подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПОДІБНОСТІ ТА ВІДМІННОСТІ

В останнє десятиліття основним трендом розвитку світової економіки став перехід до цифрових технологій у всіх галузях людської діяльності. У зв'язку з цим стали актуальними питання становлення нової парадигми бухгалтерського обліку, пов'язаної з цифровізацією економіки та розвитком інформаційного суспільства. Все частіше в наукових публікаціях відомих учених стали використовувати такі нові терміни, як «цифровий облік», «цифровізація бухгалтерського обліку», «діджиталізація» господарських процесів (від англ. digitalization- «оцифрування»). Разом з тим, прийняті на сьогоднішній день нормативні правові акти у сфері цифрової економіки не розкривають суть методологічних змін у бухгалтерському обліку внаслідок впровадження цифрових технологій, що ускладнює розуміння та осмислення процесу цифровізації обліку, його подібностей та відмінностей з іншим трендом сучасності - процесом автоматизації.

Під автоматизацією обліку (англ. computerized book keeping) прийнято розуміти застосування електронної обчислювальної техніки та прикладних програм для реєстрації, передачі, зберігання, обробки та розмноження облікової інформації [3].

Метою створення автоматизованої системи бухгалтерського обліку є повна автоматизація процесів бухгалтерського обліку, автоматизоване формування облікових регістрів та форм звітності. Сучасна обчислювальна техніка забезпечує автоматизацію повного комплексу облікових завдань, створює

можливість автоматизації процесів збору, реєстрації первинної інформації та передачі її по каналах зв'язку (або іншими способами) в персональний комп'ютер (ПК). Автоматизація бухгалтерського обліку може застосовуватися в організаціях будь-якого масштабу та форм власності і ґрунтується на єдиному взаємопов'язаному технологічному процесі обробки документації на всіх етапах обліку, починаючи від збору первинних облікових даних до отримання бухгалтерської звітності.

Нині переважна більшість комерційних підприємств веде облік з допомогою обчислювальної техніки з урахуванням різних пакетів прикладних програм (ППП) з бухгалтерського обліку. При автоматизації бухгалтерського обліку та звітності використовуються: 1) неспеціалізовані програмні пакети, що мають аналітичні можливості, до них належать електронні таблиці Microsoft Excel; 2) спеціалізовані програмні засоби для створення інформаційного сховища даних бухгалтерського обліку та звітності: «1С: Бухгалтерія», «BAS», «БЕСТ», «Галактика» та ін; 3) інтегровані ERP-системи (enterprise resource planning system) управління підприємством, які здатні вирішувати як бухгалтерські завдання, а й автоматизувати управління ресурсами організації загалом, забезпечувати аналіз та планування її діяльності [2].

Натомість цифровізація - це нове поняття, під яким переважно позначають процес оцифрування всіх форм життєдіяльності людини, включаючи використання цифрових технологій ведення бізнесу та впливу на суспільне життя; переведення всіх видів інформації (тексту, зображень, аудіо та відео) у цифрову форму [5, с. 56]. Вивчивши визначення «цифровізації» бухгалтерського обліку, що зустрічаються у наукових публікаціях [5, с. 615], було виділено основні ознаки, що характеризують дефініцію. Серед них:

- Модернізація, автоматизація, модифікація бухгалтерського обліку;
- Використання нових показників, способів збору та обробки інформації;
- Впровадження цифрових технологій;
- Створення єдиної інформаційної системи підприємства;
- Підвищення якості збору, узагальнення, систематизації та аналізу інформації в будь-яких обсягах, удосконалення робочого середовища.

У зв'язку з виділеними ознаками, під цифровізацією бухгалтерського обліку згідно з науковими публікаціями слід розуміти процес впровадження сучасних цифрових технологій в обліковий процес та застосування модифікованих методів та інструментів бухгалтерського обліку з метою підвищення якості збору, узагальнення, систематизації, аналізу великих обсягів даних, їх контролю та створення єдиної інформаційної системи організації.

До цифрових технологій, які можуть застосовуватися в бухгалтерському обліку, належать: хмарні технології (віртуальна пам'ять на Яндекс-Диск, Drop-Vox, Google-drive та ін), які мають на увазі надання комп'ютерних ресурсів, таких як пам'ять або обчислювальні потужності сти як Інтернет-сервіс; технологія блокчейн, що є ланцюжком «блоків», закріплену цифровим підписом, у якій кожен блок системи має прямиий зв'язок з попереднім блоком; технології безконтактної ідентифікації облікової інформації (технології штрихового кодування, мовного введення даних, машинного зору та ін.) та багато інших [2, с. 110; 5]. Метою цифровізації у бухгалтерському обліку виступає прискорення

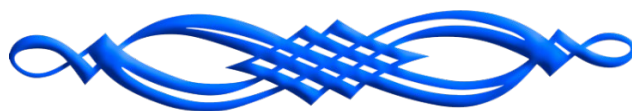
процесів збору інформації, збільшення швидкості та обсягів її обробки та зберігання, а також створення умови для доступності та оперативності інформації для зацікавлених сторін у разі зростання її достовірності. Цифровізація обліку актуальна не тільки для великих підприємств, сьогодні цифрові технології можуть успішно впроваджуватися в малий та середній бізнес, але потребують суттєвих капіталовкладень та відповідних ІТ-компетенцій фахівців.

Підсумовуючи порівняння процесів автоматизації та цифровізації, слід зазначити, що процес цифровізації тісно взаємопов'язаний з автоматизацією бухгалтерського обліку, будучи наступним етапом еволюції в організації облікового процесу. Відповідно, автоматизація бухгалтерського обліку - це невід'ємна частина цифровізації, але з синонімічним цим терміном.

Автоматизація є основою автоматизованої форми бухгалтерського обліку. Автоматизація обліку полягає у переведенні паперових документів в електронну форму та заміну ручної праці бухгалтера зі збору, обробки та аналізу облікової інформації автоматизованими системами, націлена на вирішення рутинних завдань одного або суміжних бізнес-процесів, таких як, торговий та складський облік, електронний документообіг та ін., не розглядаючи подальше використання даних за межами цих процесів. Цифровізація передбачає наявність єдиного інформаційного простору для безперервного управління обліковими даними про об'єкти протягом усього їх життєвого циклу, включаючи автоматичний збір, накопичення, зміну, аналіз інформації в реальному часі та створює можливість обміну актуальними даними між різними структурними підрозділами та зацікавленими особами. Це досягається за рахунок радикальної модифікації існуючих бізнес-моделей та впровадження сучасних цифрових технологій. Цифровізація обліку ґрунтується на інформаційних технологіях, які не просто автоматизують процеси, а оптимізують діяльність, оперативно створюючи доступні та надійні інформаційні масиви, що відповідають як внутрішнім, так і зовнішнім інтересам сторін, взаємопов'язаних з компанією.

Список використаних джерел:

1. Василенко, М.Є. Цифровізація у бухгалтерському обліку та аудиті. *Azimuth of Scientific Research: Economics and Administration* 2020. Т. 9. № 3(32). С. 354-356.
2. Євсюкова, О.В. Роль та значення бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки / *Молодий дослідник Дону*. 2019. № 6 (21). С. 108-112.
3. Фінансово-кредитний енцикл. словник / За заг. ред. А.Г. Грязнова. М.: Фінанси та статистика, 2002.
4. Лобода Н., Чабанюк О., Кольба Р. Діджиталізація як функція облікової діяльності: коронакриза як контекст. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/337.pdf> (дата звернення: 13.01.2023).
5. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 1 (68). С. 70–76

Катерина Пилипенко,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
Анатолій Постол
д.е.н., професор,
кафедра економіки та готельно-ресторанного бізнесу
Мелітопольського державного педагогічного університету
Запоріжжя
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3170-1208>

НАВИЧКИ ВИКЛАДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІТ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: РЕАЛІЇ ЧАСУ

В умовах воєнного часу, на перед цим пандемічних обмежень, студент дистанційної форми навчання часто зовсім відділений від викладача і в просторі і в часі, а їх взаємодія здійснюється на основі організованих інформаційних технологій, ефективність використання яких повністю залежить від успішності інформаційних комунікацій [1]. Отже, своєчасна та якісна організація дистанційного навчання є вимогою часу. Захоплення молодих людей використанням Інтернет-ресурсів викликає багато «за» та «проти» інтенсивного використання соціальних мереж. Але суспільство розуміє, що така ситуація має використовуватися з метою освіти, поширення всеосяжних та спеціальних знань серед молоді.

Відповідно до Положення про дистанційне навчання, воно визначається як окрема форма навчання з використанням дистанційних технологій у традиційних формах: денне, заочне тощо [2] Спочатку впровадження дистанційного навчання в Україні вважалося добре організованим та контрольованим самонавчанням з використанням комп'ютерного обладнання мереж зв'язку. Створення та подальше вдосконалення спеціальних програмних ресурсів для розширення спілкування в мережі off-line та on-line дало змогу запропонувати для розвитку дистанційного навчання нові можливості.

На початку 2021 р. у медіа часто вживали фразу «цифрове покоління». Поширювати її почав американський письменник та дослідник у сфері освіти Марк Пренскі. Саме він вперше визначив «цифрове покоління», як таке, що з'являється сьогодні і не тільки вміло використовувати новітні технології, але й очікує на їх постійну доступність у всіх аспектах життя. Сучасні здобувачі, на будь якому рівні хочуть навчатися безпечно (це аксіома в реаліях часу) швидко, ефективно та мобільно.

Сьогодні система дистанційного навчання у закладі вищої освіти об'єднує самоосвіту з використанням електронних ресурсів, де є можливість отримати завдання для вивчення теоретичних курсів, виконання практичних завдань та самостійної роботи, оцінку знань та освіти у режимі відеоконференцій з безпосередньою участю у спілкуванні викладача та студента.

Кожен вищий навчальний заклад України для правильної організації дистанційного, або змішаного процесу розробляв Положення про організацію освітнього процесу та проведення поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів вищої освіти з використанням дистанційних технологій. Положення передбачає, що дистанційна комунікація учасників освітнього процесу може здійснюватися засобами комунікації, вбудовані в систему управління навчанням (платформи Moodle), електронну пошту, месенджери (Viber, Telegram), відео- та аудіокомунікації (MS Teams, ZOOM, Google Meet, messenger Cisco Webex Meeting, Skype), форуми, чати і т.д.

Для ефективного використання дистанційних технологій у традиційних формах навчання було запроваджено у діючий процес навчання інформаційну платформу Moodle. Це значно підвищує його дієвість, відкриває багато нових можливостей та мотивує викладачів до розробки навчальних матеріалів високої наукової та освітньої якості, використовувати практичні навички та розвивати їх у студентів, які вже працюють та не мають можливості відвідувати очні заняття у повному обсязі через різні об'єктивні причини. .

Система Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) є «...модульним об'єктно-орієнтованим динамічним навчальним середовищем, яке дає викладачам, претендентам вищої освіти та адміністраторам дуже розвинений набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, у тому числі дистанційного».

Викладачі широко використовують Google Meet, Zoom, відійшовши від соціальних платформ (Viber, Telegram). Використання цих ресурсів дозволяє проводити заняття в режимі відеоконференцій. Відеоконференція – це конференція в режимі реального часу online, яка проводиться у певний день та годину. Вона дає можливість візуалізації контакту між викладачем та студентом, подання лекційного матеріалу відбувається шляхом розробки та демонстрації презентацій лекцій під час одночасного аудіо-візуального її представлення, а також наявність чату для питань та можливості демонструвати власний робочий стіл. Сервіс дозволяє не тільки слухати, а й брати активну участь у відео-зустрічі online. Програма Google Meet дає можливість приєднуватися до зустрічі просто з подій у Google Календарі або отриманих запрошень в електронних листах.

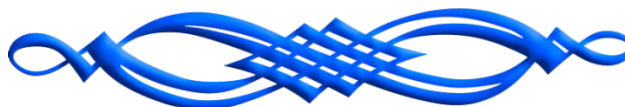
У практичній роботі частіше надається перевага створенню відеоконференцій з використанням Google Календаря. На платформі Moodle розташовані всі навчальні матеріали в повному обсязі, доступ до яких мають викладач і лише студенти, які вивчають цей курс, для чого їм пропонується спеціальний доступ. Заняття згідно з розкладом проводилися як у звичайному вигляді - шляхом проведення їх в аудиторії з присутністю студентів, так і дистанційно в режимі online, для чого використовувала вбудована в Google - пошту Gmail програма Google Meet [3].

Внаслідок поширення COVID-19, у 2020 році, уряд України спочатку був змушений запровадити карантинні обмеження щодо відвідування учнями та студентами закладів освіти та перейти на використання дистанційних форм навчання у ширшому масштабі, ніж це було раніше. Хоча значна частина викладачів все ж таки вважає традиційні підходи до проведення занять в

аудиторії більш дієвими та ефективними, сьогоднішні реалії свідчать про необхідність подальшого розвитку дистанційного навчання, зокрема, індивідуальної роботи з кожним студентом. Запорукою цього є підготовка якісного контенту та розміщення його на платформі Moodle. Воєнних дій з 24.02.2022 року показали, що освіта була готова, завдяки набутим навичкам попередніх років, ефективно (на скільки це можливо) продовжувати дистанційне (змішане) навчання. Ці скіли дають можливість отримувати освіту в різних куточках світу – заради майбутнього нашої нації та держави.

Список використаних джерел:

1. Пономаренко, О., & Пилипенко, К. (2022). Облікові дисципліни: проблеми комунікацій у дистанційній освіті в Україні. *InterConf*, (95), 263-272. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.01.2022.026>
2. Положення про дистанційне навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 р. № 466. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення 19.01.2021)
3. Пилипенко К.А. Кулик В.А. Пономаренко О.Г. Якість освіти в умовах диджиталізації. Матеріали 52-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах диджиталізації». м. Полтава : ПДАА, 2021. С. 192-197/

Kateryna Pylypenko,
doctor of economic sciences,
Professor of the Department of Economics and
Hotel and Restaurant Business,
Bogdana Khmelnytsky Melitopol state pedagogical unaversitey
Za, Ukraine
Yelyzaveta Pukas,
student of the world politics and economy program,
EHU, Vilnius, Lithuania

HUMAN POTENTIAL IN CONDITION OF ROBOTIZATION

Today all spheres of life are automated and robotic. It happens in factories, fast food, supermarkets, and your call in the call center of any company will most likely be answered by a robot [1].

Automation of production process has become a noticeable tendency in recent years. In spite of the long-term cooperation between robots and humans we could face the fear of being displaced from the usual place of work. Insufficient coverage of the topic in this field of studies provided the relevance of this project. The research made an attempt to provide a description of formation of the human's capacity, underlining

the significance of robotization in this process, formulating the suggestions of stabilizing human`s consciousness and ways of motivating the employees.

The formation of labor resources is influenced by various factors, where the central role is given to socio-economic and demographic ones. There is a little doubt that people must know the level of wages in a particular industry, its comparison with other branches of the economy and the subsistence level. The birth rate over death is likewise an important characteristic for state. In addition, in the robotization conditions stress factors have a special impact on human potential: the popularity of the myth of mass unemployment and the seizure of jobs with the latest technologies. In fact, software robots have long been working side by side with a person. Their main task is to free human resources from routine work, which will provide an opportunity to develop in creative directions and contribute to the emergence of new industries. Improving the social confidence of the population in their own abilities plays an important role in the formation of life satisfaction and this in turn will create positive conditions for the development of the state.

Given the fact that material factors cannot serve as the only form of remuneration for work, management of enterprises should attach more importance to moral and psychological incentives (fighting fear of job loss).

There is no importance of what activity the company is engaged in, employees need convincing and reasoned motivation to achieve the highest result it. In our opinion, the process of encouraging and stabilizing the consciousness of labor potential should become a prominent direction in resource management. These important features determine the quality of life and work, and therefore the success of the state as a whole. Therefore, interest and a clear understanding of the characteristics of the future and robotization in particular are the need, value orientation and interest of the subject, which encourage them to make decisions to act in a certain way in a specific situation.

Let's consider the consequences and prospects of the project:

1. In the conditions of robotization the problem of forming labor potential for sustainable development arises with particular urgency. This puts forward the task of improving the system of training and use of personnel and accordingly the formation of a new strategy of positive impact on the human resource. Modern technologies create prerequisites for the formation of new industries and at the same time predict the automation of a certain direction of work.

2. Robots are not substitutes for a creative approach to solving production issues. Their main task is to minimize the routine of work and give an opportunity to develop a person in creative fields. The robotization of society predetermines the revision of necessary professions, which entails the retraining of personnel, greater requirements for the use of the latest technologies introduced in all spheres of life.

3. The surveyed stratum of respondents (15-18 years old) take into account the fact that in everyday life they have to deal with software robots, treat the issue more progressively (70%) and understand the need to introduce automation. But still there are almost 30% who consider robotization inappropriate in today's conditions.

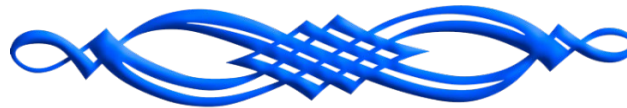
4. The role in encouraging staff is played by social benefits that the employee receives, and because of that material factors cannot serve as the only form of

remuneration, management should pay more attention to moral and psychological incentives and the fight against fears about the robotization of some professions in the country.

We propose to direct the actions of educational units to the development of such skills as critical thinking, the ability to distinguish cognitive distortions, that is to change one's point of view with the identification of other circumstances, because these skills are decisive abilities for the near future. It is also necessary to improve career guidance work to attract students to educational institutions of various professional orientations while highlighting the main provisions on the automation of society. Thus, we also seek to overcome the underestimation of primary vocational education in personnel policy. It is important to ensure systematic professional retraining and advanced training of employees, because according to the research of Natalia Kadi, the term of one profession in a person's life is reduced from three to seven years and according to analysts, children born after 2010 will change from five to seven professions. In the future, the solution of these social issues, the formation of human resources will allow to provide young people with the opportunity to create own happiness in a decent state through their education.

Reference:

1. Пилипенко К.А., Сень Л.В., Пукас Є.А. Вплив роботизація на формування кадрового потенціалу. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін : зб. матер. Всеукр.наук.-практ. конф. (з міжнародною участю) (м. Полтава, 22 жовтня 2020р.). / за ред. Пилипенко К.А. Полтава : ПДАА, 2020. С.817-820.

Яна Пилипчук

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Лариса Зомчак

к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА СВІЧОК ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ВЗАЄМОЗАМІННИХ РЕСУРСІВ

Вітчизняні підприємства опинились в особливо скрутному становищі з початком широкомасштабного вторгнення, виснажені періодом пандемії, у війну вони увійшли з обмеженими ресурсами. Скорочення попиту, інфляції, перебої із електропостачанням, руйнування інфраструктури та катастрофічні ризики також не сприяють розвитку економіки, але і до цих умов доводиться адаптуватись. Тому застосування методів оптимізації стає ще більш актуальним, адже дає змогу ефективно використовувати наявні ресурси.

Методи оптимізації широко відомі та застосовуються в економіці [1, 2], менеджменті [3, 4], на підприємствах [5] та різних функціональних сферах бізнесу [6], у сфері безпеки [7] тощо.

Українське підприємство виготовляє чудові свічки з різних видів свічкової маси та різних об'ємів. Власники підприємства орендують приміщення для виготовлення та реалізації продукції. Вони мають 5 працівників, які виготовляють 42 види свічок. Підприємство розуміє, що зараз наша країна знаходиться у важкому стані, тому хочуть 10% від прибутку перераховувати на допомогу Збройним силам України. Так як підприємство розвивається, потрібна реклама для популяризації продукту. Власники готові віддавати 500 гривень щомісячно для цього.

Потрібно оптимізувати план виготовлення свічок на один місяць з 6 видів свічкової маси (парафін, свічковий гель, бджолиний, соєвий, пальмовий та кокосовий віск) для виготовлення свічок об'ємами 50, 100, 150, 200, 250, 300 та 500 мл. Відома мінімальна кількість виготовленої продукції, оцінена за приблизним середньомісячним попитом покупців на продукти досліджуваного підприємства. Тому така його кількість є мінімальною на цьому етапі розвитку підприємства. Відомі також запаси свічкової маси, підприємство має найбільше бджолиного воску, найменше – парафіну (на 96,6% менше, в порівнянні з попереднім). Також відомі витрати на виробництво одиниці продукції. Більше прибутку підприємство отримає, виготовляючи найбільші свічки (об'ємом 500 мл), і відповідно менше – виготовляючи найменші свічки (об'ємом 50 мл). Прибуток збільшується в 10 разів, кожного разу, коли підприємство виготовляє замість найменшої свічки – найбільшу певного виду сировини. Також відома собівартість виготовлення однієї свічки кожного об'єму з кожного виду свічкової маси.

Необхідно визначити оптимальну кількість продукції при мінімізації собівартості та максимізації прибутку підприємства, якщо місячні витрати є такими:

1. оренда приміщення – 15 000 грн;
2. заробітні плати 5 працівникам – 7 000 грн + 1% від прибутку;
3. перерахування 10% від прибутку на потреби ЗСУ;
4. реклама в Instagram – 500 грн.

наведено в таблиці 2.4:

Економіко-математична модель задачі на мінімум собівартості, за умови використання взаємозамінних ресурсів (види свічкової маси), є такою:

$$C = 6,25x_{11} + 12,5x_{12} + 18,75x_{13} + 25x_{14} + 31,25x_{15} + 37,5x_{16} + 62,5x_{17} + 12,25x_{21} + 24,5x_{22} + 36,75x_{23} + 49x_{24} + 61,25x_{25} + 73,5x_{26} + 122,5x_{27} + 14,25x_{31} + 28,5x_{32} + 42,75x_{33} + 57x_{34} + 71,25x_{35} + 85,5x_{36} + 142,5x_{37} + 9,25x_{41} + 18,5x_{42} + 27,75x_{43} + 37x_{44} + 46,25x_{45} + 55,5x_{46} + 92,5x_{47} + 11,25x_{51} + 22,5x_{52} + 33,75x_{53} + 45x_{54} + 56,25x_{55} + 67,5x_{56} + 112,5x_{57} + 11x_{61} + 22x_{62} + 33x_{63} + 446x_{64} + 55x_{65} + 66x_{66} + 110x_{67} \rightarrow \min$$

$$\left\{ \begin{array}{l} 38x_{11} + 76x_{12} + 144x_{13} + 152x_{14} + 190x_{15} + 228x_{16} + 380x_{17} \leq 21\,398 \\ 45x_{21} + 90x_{22} + 135x_{23} + 180x_{24} + 225x_{25} + 270x_{26} + 450x_{27} \leq 623\,468 \\ 41x_{31} + 82x_{32} + 123x_{33} + 164x_{34} + 205x_{35} + 246x_{36} + 410x_{37} \leq 386\,282 \\ 42x_{41} + 84x_{42} + 126x_{43} + 168x_{44} + 210x_{45} + 252x_{46} + 420x_{47} \leq 367\,435 \\ 43x_{51} + 86x_{52} + 129x_{53} + 172x_{54} + 215x_{55} + 258x_{56} + 430x_{57} \leq 376\,234 \\ 47x_{61} + 94x_{62} + 141x_{63} + 188x_{64} + 235x_{65} + 282x_{66} + 470x_{67} \leq 134\,783 \\ x_{11} + x_{21} + x_{31} + x_{41} + x_{51} + x_{61} \geq 315 \\ x_{12} + x_{22} + x_{32} + x_{42} + x_{52} + x_{62} \geq 378 \\ x_{13} + x_{23} + x_{33} + x_{43} + x_{53} + x_{63} \geq 456 \\ x_{14} + x_{24} + x_{34} + x_{44} + x_{54} + x_{64} \geq 432 \\ x_{15} + x_{25} + x_{35} + x_{45} + x_{55} + x_{65} \geq 256 \\ x_{16} + x_{26} + x_{36} + x_{46} + x_{56} + x_{66} \geq 176 \\ x_{17} + x_{27} + x_{37} + x_{47} + x_{57} + x_{67} \geq 41 \\ x_{ij} \geq 0, (i = \overline{1,6}), (j = \overline{1,7}) \end{array} \right.$$

Кількість продукції, яку потрібно виготовляти, щоб мінімізувати собівартість, наведено в Таблиці 1:

Таблиця 1

Оптимальна кількість свічок при мінімізації собівартості (од.)

Вид свічкової маси	Свічка 50 мл	Свічка 100 мл	Свічка 150 мл	Свічка 200 мл	Свічка 250 мл	Свічка 300 мл	Свічка 500 мл
Парафін	315	124	0	0	0	0	0
Бджолиний віск	0	0	0	0	0	0	0
Соевий віск	0	0	0	0	0	0	0
Пальмовий віск	0	254	456	432	256	176	41
Кокосовий віск	0	0	0	0	0	0	0
Свічковий гель	0	0	0	0	0	0	0

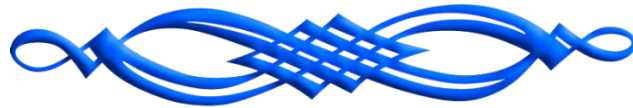
При виготовленні такої кількості продукції ресурси використовуються в такому обсязі: парафін – 21 394 г, пальмовий віск – 266 700 г, інші свічкові маси не використовуються. Тобто, якщо підприємство хоче мінімізувати собівартість продукції, то найкраще це робити, виготовляючи свічки з парафіну та пальмового воску.

Кількість виготовленої продукції дорівнює мінімальній кількості виробництва. А собівартість продукції при такому плані дорівнює 62 256,25 грн.

Список використаних джерел:

1. Вовк В. М., Зомчак Л.М. Оптимізаційні моделі економіки: навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2013. 318 с.
2. Вовк В. М., Зомчак Л.М. Оптимізаційні моделі економіки: навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2013. 318 с.
3. Зомчак Л. М., Петрик Х. Р. Економіко-математичне моделювання в категорійному менеджменті. Економіка. Фінанси. Право. 2016.(2 (1)), 41-43.

4. Zomchak L., Vdovyn M. Economic-mathematical Methods and Models of Category Management in Retail. Financial and Economic Security and Accounting and Analytical Support in Business : monograph. "East West" Association For Advances Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria. 2016. 153-162.
5. Зомчак Л. М., Нич О. В. Економіко-математичне моделювання фінансової стійкості підприємств методом головних компонент. Економіка і суспільство. 2017. №8. 850-853.
6. Вдовин М.Л., Данилюк Л.Г., Лелик Л.І., Березяк І.М., Мельник С.М. Моделі та методи оцінювання економічних ризиків у різних функціональних сферах бізнесу: монографія. Львів.: ННБК «АТБ», 2015.
7. Nehrey, M., Zomchak, L., Klymenko, N., Volovelska, I., & Pichugina, J. (2022). Problems and Priorities of Strengthening Economic Security Using it Management: Structural Modeling Approach. Journal of Information Technology Management, 14(Special Issue: Digitalization of Socio-Economic Processes), 121-131.

Віта Різник
студентка ОС магістр
Науковий керівник: Сергій Гаркуша,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет
м. Суми

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В УМОВАХ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ОБРОБКИ ДАНИХ

Бухгалтерський облік є виробником інформаційних ресурсів для управління підприємством. Таким чином, організація інформаційних ресурсів підприємства здійснюється як процес формування доказів на трьох стадіях облікового процесу [1]. Тому для вирішення проблеми організації бухгалтерського обліку в комп'ютерному середовищі спочатку розглянемо, як інформатизація управління підприємством вплинула на кожний стадію облікового процесу.

Перша стадія – фіксація економічних фактів (явищ і процесів) на носіях доказів. Ця стадія призводить до формування бази даних інформаційної системи підприємства. Перенесення даних з першої стадії обліку до бухгалтерського реєстру регулюється нормами і правилами, встановленими в обліковій політиці компанії, які характеризуються способом ведення обліку, характером кореспонденції між бухгалтерськими рахунками і ступенем деталізації.

Друга стадія - це процес систематизації економічних фактів відповідно до прийнятої на першій стадії системи класифікації та запропонованих алгоритмів обробки. На цьому етапі складаються всі бухгалтерські реєстри, розрахункові таблиці та індивідуальні бухгалтерські довідки.

Третя і остання стадія - заключна, метою якого є перетворення облікових даних на інформацію, що може бути використана внутрішніми та зовнішніми користувачами для прийняття управлінських рішень. Ця стадія включає виконання таких процедур, як контроль, аналіз і планування, тобто управлінських функцій, що впливають із бухгалтерського обліку. В умовах ручного обліку третя стадія була прив'язана до певних дат, установлених законом або системами управління. Інформатизація управління змінила саму концепцію періодичності фінансової звітності та фінансових рішень.

Використання сучасних інформаційних технологій в управлінні змінило функції бухгалтерського апарату, який виконує процедури, характерні для другої і третьої стадії облікового процесу. На думку вчених, за ручної роботи від 50% до 70% часу бухгалтера витрачається виключно на відображення операцій у бухгалтерських регістрах [2]. В умовах, коли система функціонує належним чином, бухгалтеру немає необхідності втручатися в інформаційний процес на будь-якому етапі, виводячи на екран проміжні дані.

Таким чином, після порівняння стадій бухгалтерського обліку з компонентами інформаційної системи управління підприємством, було зроблено висновок, що база даних підприємства формується на стадії первинного обліку. У процесі заповнення бази даних створюється і кодується масив облікової інформації. Крім того, керуючись алгоритмами корекції, вбудованими в базу правил, створюються всі види звітів у форматах, що відповідають вимогам користувача. Інакше кажучи, ми вважаємо, що бажано виділяти дві стадії облікового процесу – первинний і остаточний – а не три [1]. Завдання поточної стадії вирішуються на технічній стадії організації обліку в комп'ютерному середовищі. Функції конспектування документів і формування внутрішньої та фінансової звітності закладено у вигляді алгоритмів у програмних компонентах технічного забезпечення бухгалтерської інформаційної системи. Час, що витрачається бухгалтерами на опрацювання документів і підготовку звітів, значно скоротився, що дало змогу вдосконалити наявні на підприємствах системи класифікації інформаційних ресурсів і використовувати їх для творчого узагальнення та аналізу інформації, отриманої на різних стадіях облікового процесу.

За такого підходу систему обліку можна визначити як засіб збирання даних, що дає змогу підготувати інформацію з усіма характеристиками, корисними для управління. Інакше кажучи, сам факт того, що всі необхідні дані про подію зібрані в інформаційній системі компанії, знижує невизначеність користувача під час ухвалення конкретних управлінських рішень.

В економічній літературі проблеми, пов'язані з існуванням інформаційних систем, включають технічні, бухгалтерські, фінансові питання і питання ефективності отримання інформації. До зазначених проблем вважаємо за необхідне віднести організаційні проблеми.

В організації бухгалтерського обліку дослідники виокремлюють два кола: по-перше, облік фінансових потоків, результатом якого є фінансова звітність підприємства, і, по-друге, облік, пов'язаний із перетворенням факторів бізнесу на продукти та послуги в результаті виробничої діяльності. Розглядаючи ці два аспекти організації бухгалтерського обліку, слід зазначити, що фінансова звітність відрізняється від другого кола тим, що вона суворо регулюється

державою. Саме менш розвинене, друге коло організації потребує більшої уваги з боку дослідників методології бухгалтерського обліку. Пропонований порядок організації обліку міг би об'єднати обидва кола в єдиній інформаційній системі, яка б пропонувала можливість інтегрованого поповнення та розподіленого одночасного використання всіма групами користувачів.

Для того щоб пропонована система організації бухгалтерського обліку функціонувала досить добре, її необхідно регулювати на рівні підприємства на додаток до національних норм. До пакета документів, що регламентують організацію бухгалтерського обліку на підприємстві, мають входити положення про облікові операції, накази про облікову політику, посадові інструкції, графіки обміну інформацією, табелі обліку робочого часу та графіки форм внутрішньої і зовнішньої звітності. При цьому графік обміну інформацією означає не тільки графік руху документів, а й графік руху всіх застосовних інформаційних ресурсів у базі даних компанії.

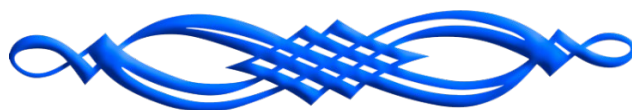
Вивчення існуючих точок зору на стадії облікового процесу (первинний, поточний і заключний) показує, що в умовах використання сучасних інформаційних технологій краще виділяти не три, а два етапи –первинний і заключний. Завдання поточного етапу вирішуються на технічному етапі організації бухгалтерського обліку в комп'ютерному середовищі.

Функції з контирування документів та формування внутрішньої та фінансової звітності закладено у вигляді алгоритмів у програмну компоненту технологічного забезпечення інформаційної системи бухгалтерського обліку. Час, зекономлений завдяки випадінню етапу поточного обліку, може бути використаний на удосконалення існуючої на підприємстві системи класифікації інформаційних ресурсів та на творче узагальнення та аналіз інформації, отриманої на різних етапах облікової обробки. Це дозволило поглянути на побудову облікової системи з боку користувачів інформації та визначити облікову систему як засіб збирання даних, які дозволять підготувати інформацію, що володіє усіма ознаками корисності для управління та дозволяє зменшити невпевненість користувача при прийнятті конкретних управлінських рішень.

У зв'язку з вищевикладеним пропонується порядок організації бухгалтерського обліку, що дає змогу інтегрувати інформацію за всіма видами обліку в єдину інформаційну систему. Це дасть змогу підвищити ефективність використання ресурсів інформаційної системи, раціонально організувати роботу співробітників бухгалтерії та запобігти дублюванню даних.

Список використаних джерел:

1. Волот О.І. Методологічні основи та організація інформаційної системи бухгалтерського обліку, контролю та аудиту в умовах автоматизованої обробки інформації. *Облік, аналіз, аудит*. 2011. № 12. С. 35-41.
2. Левицька С. Управлінський і внутрішньогосподарський облік: завдання, мета і ефективність впровадження. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 2. С. 27-35.

Домнікія Русєва

викладач економічних дисциплін,

спеціаліст вищої категорії

Ізмаїльський агротехнічний фаховий коледж

м.Ізмаїл

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Інформаційний потік наразі розвивається настільки швидко, що вплив цифровізації на процеси соціально-економічного розвитку можна порівняти з ефектом від проведення промислової революції. Питання цифрової трансформації бізнес-процесів є предметом дослідження багатьох вчених, які використовують два концептуальні підходи до його розгляду: як автоматизацію процесів з метою підвищення продуктивності праці – Бабенко В., Джусов О., Жосан Г., Кіян А., Кузнецов А., Смірнов О., Шваб К. та як комплексне перенесення господарських взаємовідносин у цифровий простір і напрям майбутнього розвитку облікового забезпечення прийняття управлінських рішень – Артем'єва О., Багацька К., Бельфо Ф., Бурденюк Т., Гейдор А., та інші. Загалом діджиталізація визначається як рушійна сила технологічного прогресу. Відомий швейцарський економіст, професор, засновник і президент Всесвітнього економічного форуму в Давосі та один із розробників концепції четвертої промислової революції Клаус Шваб зазначає, що подібно до застосування введення електрифікації в ХІХ ст., діджиталізація у ХХІ ст. розвиває межі між фізичною, біологічною та цифровою сферами через всебічне злиття технологій управління [11]. З іншого боку, діджиталізація в сучасних умовах є невід'ємною складовою подальшого розвитку будь-яких бізнес-процесів на підприємстві. На думку фахівців АССА (Асоціації Сертифікованих Присяжних Бухгалтерів – англ. Association of Chartered Certified Accountants) [11] сучасне покоління 30-річних працівників надають перевагу автоматизованому документообігу із застосуванням електронних документів без очного спілкування з колегами та використання паперових документів. І саме бухгалтерський облік є однією з тих сфер діяльності, у якій за умов діджиталізації вдалося досягти прогресу в цей непростий період. У цьому контексті погоджуємося з твердженням Назарової К. О. та Мойсеєнко О. М., що «пандемія COVID-19 стала пусковим механізмом для прискорення діджиталізації бухгалтерських процедур і, відповідно, неминучих змін у комунікаціях між підприємствами, установами та підрозділами служб бухгалтерського обліку, трансформації бухгалтерських процесів і технологій виконання операцій» [5, с. 232]. У той самий час майбутнє бухгалтерської професії, як підсумували у своїй роботі дослідники Панасюк В., Бурденюк Т. та Мужевич Н., може розвиватись за двома різними напрямками в умовах глобальної діджиталізації: або ліквідуватись через відсутність потреби в облікових послугах, або розвиватись в умовах діджиталізації професії [6, с. 71–72]. Низка науковців трактують діджиталізацію як інструмент удосконалення або оптимізації сучасних бізнес-процесів. Так, Гусєва О. Ю. та Легомінова С. В. вважають, що «під діджиталізацією прийнято розуміти глибину трансформацію, проникнення цифрових технологій щодо оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційної взаємодії зі споживачами» [3, с. 34]. На думку Лободи Н., Чабанюк О., Кольби Р.

діджиталізація включає в себе сучасні процеси автоматизації не лише обліку, а й процесів управління підприємством в цілому [4]. Аналіз наукових джерел показав, що визначення дефініції «діджиталізація бухгалтерського обліку» не є чітко сформульованим, лише через суміжні поняття. В подальшому у статті під діджиталізацією бухгалтерського обліку будемо розуміти можливість комплексного використання різних видів програмного забезпечення для відображення в обліку господарських операцій. Таким чином, технологічні досягнення дозволяють бухгалтеру інтерпретувати та обробляти дані швидше та ефективніше, ніж будь-коли раніше. Варто розрізняти об'єктивні процеси розвитку бізнесу, яким в контексті перенесення окремих господарських операцій в електронний формат для підвищення ефективності притаманні логічні етапи цифрової трансформації. Багацька К., Гейдор А. [2, с. 26] виділяють такі етапи: – діджиталізація (використання електронної форми документу замість паперової, автоматичне формування документу з використанням бухгалтерських комп'ютерних програм); – діджиталізація (створення юридично значущого електронного документу з електронним підписом відповідно до вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» [8] та «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [9]); – діджитал-трансформація (впровадження цілого блоку управлінських нововведень) для прийняття рішень із застосуванням комплексу комп'ютерних програм та «хмарних» сервісів збереження даних, які є послідовними та формують замкнутий цикл впровадження цифрових технологій у бізнеспроцеси.

Отже, можемо констатувати важливість впровадження та використання діджиталтехнологій бухгалтерського обліку в сучасних умовах господарювання, незважаючи на неоднозначність трактування самої дефініції «діджиталізація».

Метою даної статті є з'ясування поточного стану процесу діджиталізації бухгалтерського обліку в нашій країні з окресленням перспектив розвитку, виявленням можливих перешкод задля їх подальшого усунення.

Сучасний стан розвитку ринкових відносин вимагає швидкої адаптації бізнесу до змін, які запроваджуються цифровим середовищем. Діджиталізація настільки глибоко проникла в усі сфери повсякденного життя та бізнесу, що пересічний споживач не може уявити своє існування без цифрових технологій. Із цим пов'язане прагнення керівників компаній всіх рівнів мати оперативну інформацію швидко, чітко та незалежно від місця розташування. Особливо ця вимога актуальна для бухгалтерської інформації, на якій базується прийняття майже всіх управлінських рішень. Проаналізувавши дані фінансово-бухгалтерських порталів та інформаційних сайтів для бухгалтерів, можемо виокремити такі найбільш поширені спеціалізовані програми (таблиця 1). Сучасні комп'ютерні програми значно полегшують процес ведення бухгалтерського обліку, враховуючи той спектр програмного забезпечення, який пропонується: від калькуляторів до автоматизованих реєстрів та форм звітності. Для ефективного впровадження в різних сферах бізнесу цифрових технологій бухгалтерського обліку, управлінському персоналу варто застосовувати комплекс заходів, а саме: – дотримання техніко-економічних вимог встановлення цифрових технологій; – фінансову та ресурсну відповідність нововведенням; – підвищення професійної компетентності виконавців бухгалтерських операцій; –

дотримання стратегії розвитку компанії; – забезпечення зворотного зв'язку від користувачів цифрової інформації.

Погоджуємося із авторами Панасюк В., Бурденюк Т, Мужевич Н., що для проведення комплексної перебудови бухгалтерського обліку доцільно поетапно здійснити цифровізацію складових процесу діджиталізації облікової системи, приділивши увагу тріаді «оптимізація – ефективність – еволюція» [4, с. 73],

Таблиця 1

Сучасне програмне забезпечення для бухгалтера

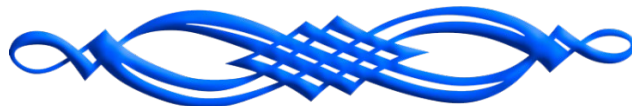
Напрямок діджиталізації	Сфера застосування	Приклад програмного забезпечення
Автоматизація обліку	Здійснення регламентних операцій господарської діяльності за допомогою комп'ютерних програм	1С-Підприємство, Дебет-Плюс, BAS Бухгалтерія, iBuh Online, SMARTfin.ua, Zarplata 24, ТОРГСофт, FIT Бюджет, KBS, BookKeeper, MASTER: Бухгалтерія, IT-Enterprise. Бухгалтерія, ВJET та ін.
База даних підприємств	Упорядкування інформації за реєстрами	Реєстр платників податків, Реєстр застрахованих осіб ПФУ, Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та ін.
Електронний кабінет платника податку	Актуальний довідник по податковому законодавству України, подачі електронних звітів, сплаті податків, перевірці заборгованості онлайн	Taxer, cabinet.tax.gov.ua
Інформаційно-довідкові системи Звітність	Надання юридичної допомоги, професійні консультації Онлайн-заповнення та автоматичне відсилання форм звітності	ЛІГА:Закон, ІНФО-Диск, Парус MEDoc, Cota, BAS Бухгалтерія, iFin, Liga: Report, iBuh Online, електронна бухгалтерія Приват 24, Соната та ін.
Калькулятори	Спрощення математичних розрахунків з урахуванням змін законодавства	Зарплатний калькулятор, Калькулятор індексації заробітної плати, Калькулятор терміну відпустки/ кількості (робочих) днів, Пенсійний калькулятор, Калькулятор податкової віддачі, Калькулятор нарахування амортизації основних засобів тощо
Сервіси для отримання кваліфікованого електронного підпису (КЕП)	Онлайн-сервіс створення удосконаленого електронного підпису для подання електронної звітності до контролюючих державних органів, підписання	Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг інформаційно-довідкового департаменту ДПС (ЕДП ІДД ДПС), ЦСК «Україна», MasterKey,

	електронних документів, отримання державних електронних послуг	DepositSignPortfel.ua та ін
Електронний документообіг	Онлайн-сервіс створення, погодження та підписання електронних документів	DEALS, Вчасно, Fredo та ін.
Програмний реєстратор розрахункових операцій (ПРРО)	Проведення розрахунковокасових операцій	Кашалот, СмартКаса, Checkbox та ін.
Різне	Сервіси для спрощення роботи бухгалтер	Конструктор бухгалтерських проводок, сервіс для визначення кодів видів економічної діяльності КВЕД

Список використаних джерел:

1. Артем'єва О. О., Томша А. О. Бухгалтерський облік в умовах діджиталізації. 2020. С. 50–54
2. Багацька К., Гейдор А. Бізнес-процеси в умовах діджиталізації економіки. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2019. № 5. С. 23–32.
3. Гусєва О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. № 1 (23). С. 33-39 (дата звернення: 14.04.2022).
4. Лобода Н., Чабанюк О., Кольба Р. Діджиталізація як функція облікової діяльності: коронакриза як контекст. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/337.pdf> (дата звернення: 14.04.2022).
5. Назарова К. О., Мойсеєнко О. М. (2020). COVID-криза як драйвер діджиталізації бухгалтерських процедур. Бізнес-Інформ. 2020. № 6. С. 227–234. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform2020-6_0-pages-227_234.pdf (дата звернення: 14.04.2022).
6. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. Галицький економічний вісник. 2021. № 1 (68). С. 70–76.
7. Лобода Н., Чабанюк О., Кольба Р. Діджиталізація як функція облікової діяльності: коронакриза як контекст. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/337.pdf> (дата звернення: 14.04.2022).
8. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 14.04.2022).
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 14.04.2022). 1
10. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах: використання мережі Інтернет, послуг хмарних обчислень, робототехніки. Статистична інформація. Інформаційне суспільство. Державна служба статистики України: веб сайт. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/ikt/arh_ikt_u.html (дата звернення: 25.06.2022).

Halyna Sydor

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Department of Finance, Accounting and Taxation named after S. Yuriy
Educational and rehabilitation institution of higher education
«Kamianets-Podilskiy state institute»*

CYFRYZACJA TO WSPÓLCZESNY WEKTOR ROZWOJU GOSPODARCZEGO UKRAINY

Współczesna era globalizacji charakteryzuje się ciągłym i znaczącym przepływem danych informacyjnych, które przyczyniają się do powstawania nowej wiedzy, idei i innowacji. Cyfryzacja jest ważnym czynnikiem wzrostu gospodarczego i nowoczesnym trendem. Wykorzystanie technologii cyfrowych w realnym sektorze gospodarki jest kluczem do innowacyjnego rozwoju zarówno przedsiębiorstwa, jak i państwa.

Cyfryzacja szybko przenika do wszystkich sektorów ukraińskiej gospodarki. Zastosowanie technologii cyfrowych w procesach finansowych i gospodarczych stwarza wyzwania, które wiążą się z przetwarzaniem dużych baz danych, doбором i dostosowaniem algorytmów zarządzania oraz oceną wydajności systemu. Proces integracji technologii cyfrowych wymaga kompleksowego podejścia do doboru środków technicznych oraz zapewnienia współdziałania elementów w systemie sterowania.

Celem procesów cyfryzacji działalności finansowej i gospodarczej jest dostosowanie się do dzisiejszych realiów i zwiększenie poziomu konkurencyjności państwa w przestrzeni informacyjnej. Cyfryzacja to gwarancja wyniku odpowiadającego potrzebom społeczeństwa i dająca biznesowi możliwość zarobku. Era cyfrowa kształtuje nowe trendy w prowadzeniu biznesu na Ukrainie [1].

Cyfryzacja otoczenia gospodarczego przyczyniła się do wzmocnienia pozycji konkurencyjnych krajowych przedsiębiorstw poprzez zwiększenie wydajności pracy, przyspieszenie automatyzacji procesów produkcyjnych i efektywności zarządzania. Przestrzeganie norm bezpieczeństwa informacji pozwala zapewnić poprawę jakości wszystkich procesów zarządzania.

Cyfryzacja w ukraińskiej gospodarce ma pozytywny skutek społeczny, ponieważ ma na celu poprawę jakości infrastruktury zabezpieczenia społecznego i usług społecznych, organizację przejrzystości i ukierunkowanie pomocy społecznej.

Cyfrowe produkty i usługi, które można uznać za innowacyjne trendy współczesnego otoczenia społeczno-gospodarczego to: Blockchain, Digital marketing, CRM&BRM, Grid, Digital Insurance, Rejestracja [1].

Cyfryzacja otoczenia społeczno-gospodarczego daje obywatelom możliwość szybkiego dostępu do informacji, nowych narzędzi prowadzenia biznesu i samorealizacji, edukacji, sprawia, że życie staje się komfortowe i wygodne, co odpowiada dzisiejszym realiom.

Podmioty gospodarcze, digitalizując główne elementy działalności, zmniejszają wolumen pracy, skracają terminy jej wykonania, zwiększają efektywność działalności finansowo-gospodarczej oraz redukują koszty. Cyfryzacja gospodarki zapewnia społeczeństwu niezawodne i zoptymalizowane środowisko cyfrowe. Dzięki cyfryzacji

innowacyjność rozwija się we wszystkich sektorach gospodarki. Wdrażanie krok po kroku cyfryzacji gospodarki zapewni wzrost poziomu produktywności całego systemu gospodarczego państwa oraz dodatkowe przewagi konkurencyjne w zglobalizowanym cyfrowym świecie [2].

Jednak pomimo znacznych zalet, technologiom cyfrowym w przestrzeni gospodarczej Ukrainy towarzyszą negatywne aspekty rzeczywistości cyfrowej. Szybki rozwój cyfryzacji jest czynnikiem nie tylko szans, ale i poważnych zagrożeń dla wielu grup ludności. Produkty technologiczne wchodzą na rynek światowy szybciej niż zdolność społeczeństwa do zastosowania ich w praktycznych działaniach. Nowe technologie mogą być wykorzystywane do popełniania przestępstw, fałszowania informacji, wykorzystywania ludzi i naruszania prywatności, ponieważ wyrafinowani użytkownicy mogą skutecznie stosować je w działaniach przestępczych. Niektóre z zamierzonych korzyści wynikających z zastosowania technologii cyfrowych są niweczone przez nowe, nieprzewidziane zagrożenia, które pojawiają się w wyniku ich wdrożenia. Umiejętności użytkowników z reguły mogą wzrastać jakościowo do pewnego wieku, po czym ich poziom spada, podobnie jak wydajność pracy. Rosną nierówności szans, polegające na nierównym dostępie do najnowszych technologii i wysokiej jakości edukacji dla biednej lub starszej populacji. Potencjał ludzki zależy od możliwości, w szczególności od możliwości otrzymania wysokiej jakości edukacji, terminowego przekwalifikowania zawodowego w środowisku cyfrowym. Proces ten zachęca podmioty stosunków gospodarczych do „wyścigów technologicznych” w celu utrzymania pozycji lidera na rynku. Wydalenie osoby z rynku pracy w wyniku cyfryzacji może mieć konsekwencje systemowe. Współczesny rynek pracy jest złożonym, dynamicznym systemem, na który wpływ mają technologie informacyjne, co powoduje zmiany w stosunkach społecznych i pracowniczych.

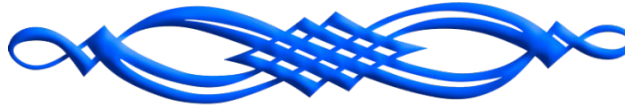
Problem polega również na tym, że przemiany zachodzą w bardzo szybkim tempie i w efekcie wzrostowi gospodarczemu będą towarzyszyć wstrząsy w niektórych obszarach gospodarki kraju, jeśli nie zostaną stworzone technologiczne, gospodarcze i polityczne przesłanki do nowego wzrostu. Dlatego obecny etap rozwoju wielu krajów, w szczególności Ukrainy, wiąże się z poszukiwaniem możliwości przejścia do nowego modelu rozwoju gospodarczego. Dziś istotne jest zbadanie ewentualnych potencjalnych zagrożeń wynikających z wykorzystania technologii cyfrowych zarówno z perspektywy dostawców, jak i konsumentów usług cyfrowych.

Cyfryzacja tworzy nowy, zoptymalizowany system gospodarczy. Kiedy kraj staje się intensywnym uczestnikiem transformacji „cyfrowych”, jest w stanie przyciągnąć więcej kapitału inwestycyjnego i ma szansę być innowacyjnym liderem. Wdrażając technologie cyfrowe, Ukraina stwarza warunki do przejścia na wyższy technologiczny poziom rozwoju. Gospodarka cyfrowa staje się koniecznością i podstawą pomyślnej przyszłości.

Bibliografia:

1. Краус Н. М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL : http://www.economy.nayka.com.ua /pdf/1_2018/8.pdf

2. Руденко М. В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 61–65. URL :<https://doi.org/10.32702/2306-6806.2018.11.61>
3. Сидор Г. В. Банківські інновації. Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки : зб. наук. статей за матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 16–17 квіт. 2020 р.) : у 2-х ч. Дніпро : НМетАУ, 2020. Ч. 2. С. 154–157. URL : <https://nmetau.edu.ua/ua/mdiv/i2015/p3514>

Олеся Череповська
здобувач ОС бакалавр
Науковий керівник: **Аліна Гаврікова**,
к.е.н, доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія
м. Краматорськ

РОЗВИТОК ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Сьогодні масштабна діджиталізація відбувається у різних секторах економіки України. Цей процес виокремлюється не лише впровадженням цифрових продуктів, адже для багатьох сфер діяльності діджиталізація викликає потребу в глобальних змінах базових принципів роботи, оновлення бізнес-моделей та внутрішніх процесів. Потреби клієнтів та партнерів стають драйверами змін та задають вектор майбутніх інновацій і в банківській сфері, але створити нові інструменти складно та інколи неможливо, орієнтуючись лише на старі принципи роботи.

Діджиталізація банківської сфери – глобальний довгостроковий процес, що значно впливає на розвиток банків більшості країн. Українські банки активно долучаються до цього процесу, намагаючись відповідати вимогам клієнтів і підтримувати свої конкурентні позиції на ринку фінансових послуг.

Початок активного цифрового розвитку банківської сфери України розпочався у 2020 році із впровадженням електронного паспорту у мобільному застосунку вітчизняного виробництва – Дія. Можливість підтвердження особистості та відкриття банківського рахунку без зайвих паперових документів у форматі онлайн значно просунув технологічні можливості українських банків та створив основу для подальших розробок [1;3].

Постановою Правління Національного банку України від 08 березня 2022 року № 42 [1] Нацбанк врегулював питання про використання хмари українськими банками в умовах воєнного стану в Україні та дозволив їм надавати послуги, здійснювати процесинг за операціями із застосуванням електронних платіжних засобів, зберігати та обробляти персональні дані клієнтів і конфіденційні банківські дані за допомогою хмарних сервісів. Це дає можливість банкам не призупиняти

свою роботу та утримувати міцні позиції України на «фінансовому фронті». У таблиці 1 наведено актуальні технології, які зараз використовуються банками.

Таблиця 1.

Характеристика фінансових технологій і їх використання у банківській сфері

Технологія	Застосування	Основні переваги та недоліки
Блокчейн	<ul style="list-style-type: none"> • Надання кредитів у режимі реального часу; • оцінка майна; • управління ризиками та ліквідністю; • налаштування індивідуальних фінансових інструментів 	<p>Переваги: висока швидкість та прозорість банківських операцій; операційна ефективність; можливість проведення смарт-контактів; швидка перевірка транзакцій.</p> <p>Недоліки: витрати (оновлення технології, навчання і оплата праці висококваліфікованих розробників та спеціалістів з питань безпеки).</p>
«Хмарні» технології	<ul style="list-style-type: none"> • обробка великої кількості інформації та аналіз ринку фінансових послуг; • розробка і впровадження на ринок нових продуктів; • онлайн-консультування і доступність інформації про діяльність банку 	<p>Переваги: висока швидкість; скорочення витрат на обслуговування; стабільність; актуальність, інноваційність; масштабованість; широкі можливості віддаленого доступу</p> <p>Недоліки: прив'язка до провайдера, зокрема в забезпеченні цілісності і збереження даних; підвищені вимоги до якості веб-з'єднання</p>
Big Data	<ul style="list-style-type: none"> • моніторинг змін запиту користувачів фінансових послуг; • формування персоналізованих рішень за результатами аналізу запитів клієнтів; • удосконалення способів і каналів просування банківських послуг 	<p>Переваги: збір релевантної інформації для створення портрету потенційного клієнта; скорочення витрат на аналітику; опрацювання інформації в режимі реального часу</p> <p>Недоліки: складнощі з впровадженням конфіденційності даних; високі вимоги до кваліфікації персоналу; імовірність знаходження помилок в аналізованій інформації; помилкові інтерпретації результатів аналізу; непрозора робота механізму алгоритмів аналізу даних</p>
Штучний інтелект	<ul style="list-style-type: none"> • консультації клієнтів за допомогою чат-ботів; • формування персоналізованих пропозицій та запитів клієнтам; • ідентифікація особи і розпізнавання зображень; • здійснення фінансового аналізу 	<p>Переваги: підвищений рівень комфорту користувачів фінансових послуг; стимулювання ефективності праці через автоматизацію повсякденних завдань; висока швидкість аналізу задач і дотримання якості продуктів</p> <p>Недоліки: висока собівартість технологій (на виробництво, підтримку, оновлення); витрати часу і грошових ресурсів на налагодження технології після системних збоїв; відносно відношення до збільшення рівня безробіття</p>

Джерело: Складено авторами на основі літературних джерел [1;2;3].

Спільною рисою, що об'єднує усі ці впроваджені технології є високі кваліфікаційні вимоги до працівників банків – тих, хто напряду впроваджує технології, та тих, хто лише опосередковано з ними стикається в процесі роботи.

Проявом діджиталізації у банківській сфері є дигіталізація соціально-трудових відносин на ринку праці. Створення угод між роботодавцем та працівником проходить в Інтернет просторі, використовуючи цифрові технології.

Розширюється варіативність найманих працівників у цифровому сегменті глобального ринку праці, так як все більше людей із різних країн можуть приєднатися до нього. Поширюється віртуальна міграція, основою якої є можливість виконання завдань працівниками з одних країн для роботодавців з-за кордону без зміни фактичного місця проживання та роботи [4].

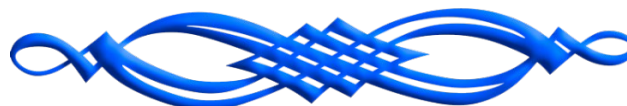
На сьогоднішній день, згідно аналізу актуальних вакансій на work.ua, такі звичні вимоги до кожного банківського працівника, як: вища освіта, середній рівень знань англійської мови та програм MS Office вже є трохи застарілими. До них додаються знання мов програмування, високий рівень знання англійської мови, високі аналітичні здібності та навички роботи із новими технологіями і базами даних. На прикладі використання технології Big Data бачимо, що банки не хочуть наймати 200 співробітників для ручного опрацювання великого масиву даних, як це було раніше, коли можна найняти команду з 10 людей із знанням мов програмування – SQL чи Python для автоматизації цього процесу [2].

Сенс Банк (колишній Альфа Банк) має підрозділ Lab AI, тобто «лабораторію штучного інтелекту». Команда включає 12 членів, серед яких є класичні математики, аналітики, спеціалісти DevOps та Data Science. Саме вони й консолідують всі процеси в банку, які пов'язані з використанням інструментів Big Data [2].

Отже, діджиталізація банківської сфери в Україні – це перспективний напрям розвитку банківського сектору, який пов'язано з обслуговуванням клієнтів і внутрішніми процесами, появою актуальних професій і створенням нових робочих місць. Діджиталізація дозволяє претендентам на робоче місце покращувати кар'єрні можливості завдяки використанню сучасних цифрових порталів і отримувати доступ до великої бази актуальних вакансій. Запитом сучасного цифрового суспільства є підготовка фахівців відповідного рівня, а діджитал-грамотність користувачів не така очевидна проблема як професіонали у області фінансових технологій для формування і реалізації стратегій подальшого розвитку діджитал-сервісів банківської сфери.

Список використаних джерел:

1. Постанова Правління Національного банку України від 08 березня 2022 року № 42. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_08032022_42
2. Як застосовують Big Data в банках. URL: <https://ain.ua/special/big-data-in-banks/>
3. Гнидюк, І., Складанюк, М. (2022). Розвиток digital-технологій на ринку фінансових послуг України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (42). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-54>
4. Meena M., Parimalarani G. Impact of Digital Transformation on Employment in Banking Sector. *International Journal of Scientific & Technology Research*. 2020. VOL 9. IS.1. PP. 4912-4916 URL: <http://www.ijstr.org/final-print/feb2020/IsDigital-Transformation-Of-The-Banks-Enhances-Or-Diminishes-The-EmploymentIn-Banking-Sector.pdf>

Ксенія Черненко

*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава*

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЗА ДОПОМОГОЮ АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Створення умов для налагодження взаємовигідних, збалансованих стосунків між державою, владою, її громадянами та суб'єктами підприємницької діяльності (СПД) є одним із важливих аспектів співвідношення потреб та інтересів суспільства і держави у фінансовій сфері України. Провідне місце у цих відносинах посідає проблематика адміністрування податків державою, з одного боку, та податкового планування щодо оптимізації витрат господарюючими суб'єктами з другого.

Необхідність податкового планування закладена у самій суті податкового законодавства, яке передбачає конкретні податкові режими для різних ситуацій, допускає різноманітні методи для обчислення податкової бази і пропонує платникам податків різні податкові пільги [1]. Можливості практичної реалізації податкового менеджменту визначають забезпечувальні підсистеми. Він може функціонувати лише за наявності визначених видів забезпечення: законодавчого, кадрового, організаційного, інформаційного, технічного, програмного і т.д.

У діяльності СПД у міру зростання якісних і кількісних параметрів бізнесу, доводиться обробляти великі потоки інформації. Цей процес потребує досконалих форм управління фінансовими і податковими відносинами для обробки потоку інформації. Саме це стало причиною використання автоматизованих інформаційних систем (АІС) [1].

Система бухгалтерського обліку вже більше 30 років перебуває в стадії активного реформування. В період ринкових відносин фінансова результативність роботи будь-якої організації в більших випадках залежить від самого вибору програмного забезпечення, це також стосується процесів господарювання і управління.

Програмні продукти, що є на ринку України, забезпечують достовірний та оперативний облік на всіх рівнях підприємства. Ринок України насичений такими програмними продуктами: «BAS Бухгалтерія», «UA-Бюджет», «Liko» - на сьогодні розробники програмних продуктів пропонують комплексні рішення для підприємств малого та середнього бізнесу і для бюджетних установ [1].

Комп'ютерні програми належать до об'єктів права інтелектуальної власності (частина перша ст. 420 Цивільного кодексу). Комп'ютерні програми є творами, що належать до об'єктів авторського права (п.2 частини першої ст. 433 цього Кодексу, п. 3 частини першої ст. 8 Закону про авторське право»).

Комп'ютерна програма (англ. Computer program) - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування (комп'ютером), які приводять його у дію для

досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах).

По іншому комп'ютерну програму визначають, як низку команд для комп'ютера, що становлять запис алгоритму однією з мов програмування.

Програма може записана у текстовому вигляді на мовах програмування, подана у графічному вигляді за допомогою блок-схем, занесена до пам'яті обчислювальної системи у вигляді електричних сигналів або збережена на носіях інформації у вигляді файлу.

Комп'ютерні програми, якщо їх не подано у вигляді послідовності машинних кодів системи-команд процесора обчислювальної системи, необхідно попередньо перетворити в такі коди за допомогою компілятора, або виконати програму, використавши програмний інтерпретатор [3].

При впровадженні нових комп'ютерних інформаційних систем на підприємстві необхідно оцінити ризик відставання від конкурентів у результаті її неминучого старіння, тому що програмні продукти, як й інші види матеріальних активів, мають надзвичайно високу швидкість заміни новими видами або версіями. Якщо в процесі впровадження нових інформаційних технологій цьому фактору не приділяти належної уваги, цілком можливо, що до моменту завершення переходу підприємства на новий програмний продукт він вже застаріє та доведеться вживати заходи щодо її модернізації. Такі невдачі з впровадженням інформаційних технологій звичайно пов'язані з недосконалістю технічних засобів, в той час як основною причиною невдач є відсутність або слабка пропрацьованість методики використання інформаційних технологій.

Можна виділити три основні напрями формування факторів, які обумовлюють впровадження інформаційних технологій. Це, насамперед, потреби підприємства, потреби користувачів та наявність технічних засобів (засоби підтримки інформаційних технологій, які допомагають працівникам сфери бухгалтерського обліку виконувати свою роботу, та повинні мати широкі функціональні можливості і бути придатними для тривалого використання).

Впровадження комп'ютерної інформаційної системи дозволяє переходити на нові методи управління, на якісно новий рівень ведення бухгалтерського обліку. Для ефективної комп'ютеризації підприємства, в першу чергу, необхідно з'ясувати, що таке комп'ютеризований бухгалтерський облік. На перший погляд все просто, оскільки комп'ютеризований облік – це облік, що ведеться за допомогою комп'ютерної техніки та спеціалізованого програмного забезпечення [1].

Можливості бухгалтерських програм можуть слугувати критерієм для якісних оцінок і вибору для застосування підприємствами. До цих критеріїв потрібно віднести можливість програмного забезпечення - інформаційної бази:

- вести синтетичний і аналітичний облік активів, капіталу, зобов'язань із елементами управлінського обліку;
- формувати фінансову, податкову, статистичну звітність;
- надавати іншу довідкову інформацію для потреб ведення господарської діяльності;

– на базі цих можливостей проводити автоматизований аналіз-прогноз і контроль за діяльністю підприємства.

Крім того, програмне забезпечення повинне задовольняти відповідні технічні, комерційні й ергономічні потреби. Сьогодні будь-яка облікова система не просто інструмент формування звітності. Це джерело інформації, аналіз якої дозволяє керівнику підприємства відстежувати тенденції і приймати обґрунтовані управлінські рішення [3].

Враховуючи міжнародний досвід, теоретичні засади, стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, виділяють не тільки загальні групи користувачів облікової інформації, а й групи конкретних економічних проблем та варіанти оптимальних рішень, які вони можуть приймати на основі цієї облікової інформації.

Сутність інформаційного забезпечення управлінської діяльності формується за рахунок сукупності інформаційних ресурсів, які сприяють ефективному здійсненню процесу управління, зокрема розробці та реалізації управлінських рішень.

Інформаційне забезпечення - це якісне інформаційне обслуговування управлінського персоналу підприємства шляхом створення динамічної системи збору даних, їх обробки, зберігання та перетворення на достовірну, своєчасну, точну, актуальну інформацію для ефективного ведення процесу управління та прийняття відповідних управлінських рішень.

Для успішного управління документообігом, оперативного одержання потрібної інформації та її обробки для прийняття рішення з потоку документації (поза залежністю від її характеристик: фінансова, технічна, нормативно-довідкова чи управлінська) необхідна особлива система керування документами. Ця система повинна вирішувати завдання швидкого й якісного обміну інформацією між відділами і підрозділами підприємства, забезпечувати швидкий доступ вищої управлінської ланки до фінансово економічної інформації. Усе це збільшує швидкість і якість прийняття рішень у складних економічних ситуаціях. Так само в межах цієї системи повинні використовуватися програмні продукти, що дають змогу здійснювати планування, аналіз і оптимізацію фінансово-економічної діяльності.

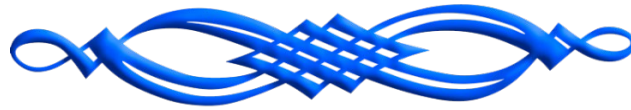
Інформаційно-комунікаційні системи повинні розв'язувати такі завдання: створення (введення інформації), підтвердження, розсилання, збереження, здійснення контролю за змінами, розподіл прав доступу окремих користувачів до конкретної інформації.

Вдосконалення інформаційної бази відповідно до потреб менеджменту є суттєвим елементом розвитку економіки. Домінуючі підходи до формування інформаційних потоків обліково-аналітичного спрямування поступаються місцем новому підходу, основним принципом якого є забезпечення корисності для прийняття управлінських рішень. Відповідно в новітній економіці різко зростає цінність інформації. Зовнішнє нестабільне оточення вимагає від підприємств розробки складніших та деталізованіших систем управління. Кожен етап якісного переходу до нової концепції управління характеризується різкими змінами на макро- та мікроекономічному рівні.

Список використаних джерел:

1. Кадієвський В.А., Павлюковець М.П. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/1-c-pidpriemstvo-yak-informaciynese-redovishe-podatkovogomenedzhmentu.html>
2. Черненко К.В. Концептуальні основи обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту. *Економіка. Управління. Інновації*. 2015. № 3(15). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2015_3_20
3. Черненко К.В. Основи ІТ-інфраструктури бухгалтерських програмних продуктів. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні засади розвитку економіки, обліку, фінансів, менеджменту та права» / за ред. Макаренка А. П., Меліхової Т. О. Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. С. 143-145.

РОЗВИТОК ОБЛІКУ, ФІНАНСІВ І ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Андрющенко Марина

студентка, фаховий молодший бакалавр з менеджменту

Науковий керівник: Олена Єгорова,

викладач-методист обліково-економічних дисциплін,

доктор філософії

Криворізький фаховий коледж торгівлі

та готельно-ресторанного бізнесу

м. Кривий Ріг

ІНТЕГРАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах глобалізації економіки найбільш відповідальним етапом для створення підприємств та його підготовки до ефективної діяльності є організація бухгалтерського обліку. Сучасна практика ведення обліку в Україні здійснюється в багатьох напрямках та породжує його роздвоєність, наслідком чого є ведення одночасно декількох видів обліку згідно з відокремленими правилами їх ведення, а це своєю чергою ускладнює роботу пересічних бухгалтерів та внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації. В суть обліку мають бути покладені інформаційна, контрольна та аналітична функції та поєднання всіх видів обліку, а також змінені побудова обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів обліку та фінансової звітності [1].

Важливим напрямом трансформації обліку є його інтеграція. Багато компаній мають об'єктивну потребу готувати кілька різних наборів звітів – для внутрішнього та зовнішнього користування. Паралельна підготовка сповільнює процес звітування, роблячи облік занадто громіздким і трудомістким. Внаслідок великої кількості документів різного призначення їх формування та первинна обробка ведеться в різних підрозділах підприємства. Під інтеграцією облікової системи, зведено розуміти вид об'єднання в єдиному обліковому процесі планування та обліку ресурсів, активів, технологій, факторів виробництва, інформації, збутових мереж та інше. Нині не існує сталих теоретичних уявлень про інтеграцію та єдиного її визначення. Інтегрована облікова система передбачає таке об'єднання, в результаті створення якого утворюється система нового економічного рівня. Процес інтеграції проявляється у встановленні різного роду зв'язків між елементами, у перерозподілі елементів системи завдань і зміні функцій елементів, що об'єднуються (інтегруються) [2, с. 215].

Інтегрований облік – це частина системи управління підприємством, процес ідентифікації та вимірювання, накопичення в певних реєстрах даних про господарську діяльність підприємства, їх аналіз і контроль, підготовка, інтерпретація та надання широкої інформації, для використання у плануванні, оцінці та управлінні підприємством з метою забезпечення оптимального використання його ресурсів та вірогідного обліку їх руху.

Мета інтегрованого обліку визначається інтересами та цілями управління, які можуть змінюватися за рішенням керівництва підприємства. Зміст інтегрованого обліку будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності буде складатися з розділів обліку: виробничого та фінансового. При інтегрованій системі рахунки управлінського обліку впроваджуються у загальну систему рахунків, де прямо кореспондують з синтетичними та аналітичними рахунками фінансової бухгалтерії [3].

Перевага інтегрованого обліку полягає ще й у тому, що традиційні показники в обліку доповнюються плановими нефінансовими параметрами, натуральними величинами, які часто роблять не менш важливий вплив на успіх підприємства. Крім того, інтегрований облік дозволяє виявити бізнес-процеси, які мають як позитивний, так і негативний вплив на загальні результати діяльності. В основі інтегрованої системи обліку, може бути створена єдина база даних, в якій всі первинні відомості отримані та використані для реалізації складних функцій управління.

Інтегрований облік в системі управління дозволяє визначити стратегію організації, діагностувати її поточну діяльність, застосувати корегувальні дії у разі відхилення від параметрів, шляхом інформаційного забезпечення управлінських процесів, що значно покращує якість та ефективність управлінських рішень. У той самий час, ефективність інтегрованої системи обліку тісно пов'язана з рівнем сприйняття її користувачами.

У цьому відношенні цінність інформації для цілей управління та якості управлінських рішень залежить від рівня компетенції та професіоналізму як працівників підсистем інтегрованого обліку, так і користувачів інформації в особі менеджерів різних рівнів і фахівців відповідних профілів, покликаних для постійного вдосконалення своїх навичок шляхом навчання, підготовки та перепідготовки.

Для забезпечення належного рівня інтеграції національної системи обліку необхідно: створення та закріплення налагодженого процесу своєчасного оприлюднення перекладів текстів МСФЗ та МСБО та змін до них, а також розробки нових національних П(С)БО та відповідного методичного забезпечення до них; зростання ефективності та прозорості втручання держави у формування та реалізацію політики у сфері бухгалтерського обліку з урахування стандартів соціальної відповідальності; здійснення довгострокового програмування загальнодержавної облікової політики в тісній співпраці державних та недержавних інституціональних агентів, які формують та реалізують політику у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності; активна позиція бухгалтерської спільноти; формування сучасного прикладу інтегрованого обліку та звітності; регулювання бухгалтерського обліку з врахуванням специфіки окремих сфер та галузей національної економіки; залучення професійних громадських об'єднань та іншої зацікавленої громадськості; диференціація вимог до фінансової звітності [4, с. 810].

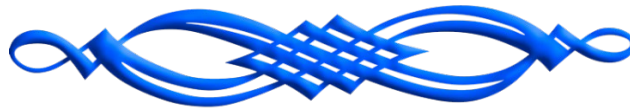
Отже, майбутнє розвитку обліку пов'язане з інтеграцією різних його видів в єдину облікову систему. Першим етапом цього процесу є повністю автоматизований бездокументний збір, реєстрація, оброблення і передавання

інформації. Інтеграція облікової системи в умовах повної автоматизації обліку розв'язує питання щодо різних підходів до поділу обліку на види та доцільності інтеграції чи диференціації облікової системи.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. (в редакції від 10.08.2022 р). -Верховна Рада України. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Шевченко Л.Я., Роль інтегрованого обліку в оцінці перспектив діяльності суб'єктів господарювання //Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова – 2016. – Випуск № 2 – 214-217 с.
3. Лоханова Н. О., Поглиблення інтеграційних процесів як напрям розвитку облікової системи в управлінні економічної стійкості підприємства // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2014. - Випуск № 11. URL.: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=348>
4. Шевченко Л. Я., Розвиток концепції інтегрованого обліку на основі інституційного підходу та бенчмаркінгу // Електронне наукове фахове видання Мукачівського державного університету «Економіка та суспільство» 2017 – 806 – 812 с.

Віталіна Асауленко

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Олена Подолянчук,

завідувач кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

к.е.н, доцент факультету обліку та аудиту

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА АГРАРНОЇ СФЕРИ

В аграрному секторі економіки постійно відбуваються трансформаційні зміни, оскільки діяльність сільськогосподарських підприємств має ряд особливостей, які впливають на їх функціонування в цілому, так і окремих елементів системи управління.

На законодавчому рівні чітко не визначено, в яких організаційно-правових формах можуть діяти сільськогосподарські підприємства, тому необхідно враховувати загальні положення цивільного законодавства. Тому діяльність суб'єктів малого підприємництва аграрної сфери (СМП АС) може здійснюватися як юридичними особами так і фізичними особами-підприємцями.

Враховуючи напрацювання науковців [2; 3, с. 56] можна відзначити, що саме організаційно-правова форма впливає на вибір СМП АС оптимальної системи обліку (рис. 1).

Рис. Складові системи обліку СМП АС

Джерело: авторська інтерпретація

Враховуючи позиції науковців [2; 3, с. 56], можна визначити, що факторами впливу на організацію обліку суб'єктів малого підприємництва є:

1. Форми організації бухгалтерського обліку. Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено самостійний вибір форми організації бухгалтерського обліку:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства [2].

2. Застосовуваних форм облікових регістрів – форми бухгалтерського обліку. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено, що підприємство самостійно обирає форму бухгалтерського обліку. Форма бухгалтерського обліку суб'єкта малого підприємництва визначається побудовою облікових регістрів, способом і технологією облікових записів у них, з врахуванням особливостей діяльності. Вибір їх залежить від того, які вимоги поставлені перед обліком у системі управління підприємницькою діяльністю [2].

Враховуючи норми чинного законодавства та розроблені і затверджені Центральними органами влади відповідні методичні рекомендації, можна виокремити наступні форми бухгалтерського обліку для СМП АС:

- 1 – журнально-ордерну – із застосування регістрів відповідно до Наказу міністерства аграрної політики від 04.06.2009 р. № 390;
- 2 – просту форму бухгалтерського обліку – із застосування регістрів відповідно до Наказу міністерства аграрної політики від 02.07.2001 р. № 189;
- 3 – спрощену форму бухгалтерського обліку:
  - із застосування регістрів відповідно до Наказу міністерства аграрної політики № 189;
  - із застосуванням регістрів відповідно до Наказу Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. № 422;
  - із застосуванням регістрів відповідно до Наказу Міністерства фінансів

України № 720 від 25.06.2003 р. (без подвійного запису);

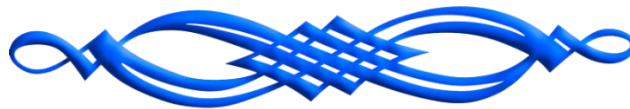
4 – автоматизовану форму бухгалтерського обліку – комп'ютерна бухгалтерська програма, яка передбачає формування реєстрів обліку.

3. Обрання системи оподаткування залежно від групи платника податків. Згідно норм Податкового кодексу України (ПКУ) суб'єкти малого бізнесу можуть застосовувати два варіанти оподаткування: загальну систему оподаткування та спрощену систему оподаткування [2]. В цьому випадку ПКУ є пріоритетним для обрання суб'єктами підприємництва організаційно-правових форм [3, с. 56].

Таким чином, існуюча різновекторність методичного забезпечення бухгалтерського обліку, по-перше, ускладнює вибір оптимальної форми ведення обліку, а по-друге, перешкоджає процесу уніфікації та взаємоузгодження звітності [1].

Список використаних джерел:

1. Кварцхава О.В. Проблеми законодавчо-нормативного регулювання бухгалтерського обліку в фермерських господарствах. *Ефективна економіка*. 2014. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3243> (дата звернення: 15.01.2023).
2. Подолянчук О.А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. *Ефективна економіка*. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5536> (дата звернення: 15.01.2023).
3. Подолянчук О.А. Діяльність суб'єктів малого підприємництва: нормативно-правовий аспект. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки та практики*. 2017. № 5. С. 51-60.

Дмитро Билина
магістр

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

Мар'ян Тріпак

*к.е.н. професор кафедри публічного управління,
менеджменту та інклюзивної економіки
м. Кам'янець-Подільський*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України в лютому 2022 року негативно позначилася на розвитку національного агропромислового комплексу, адже на великих просторах чорноземів на сході країни ведуться бойові дії, головні порти були тривалий час заблокованими, а виробничі потужності багатьох аграрних компаній були розбитими. Відтак з метою забезпечення продовольчої безпеки країни та підтримки вцілілих

агропромислових компаній важливою є розробка національної аграрної політики в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови.

Зважаючи на євроінтеграційні процеси в Україні та перспективи вступу до Європейського Союзу, на наш погляд, доцільно вивчити досвід аграрної політики європейського співтовариства та імплементувати певні аспекти такої політики у вітчизняні механізми підтримки аграрного сектору економіки.

Так, починаючи з 60-х років минулого століття в Європейському Союзі для підтримки розвитку аграрного сектору використовується Спільна сільськогосподарська політика (САР). Спільна сільськогосподарська політика – це набір політик та правил, що впроваджуються Європейським Союзом (ЄС) для підтримки та регулювання сільськогосподарського сектору в межах своїх держав-членів.

Основними цілями САР ЄС є:

- забезпечення стабільного постачання безпечних та якісних продуктів харчування. Це робиться шляхом підтримки фермерів у виробництві достатньої кількості продуктів харчування для задоволення потреб громадян ЄС, а також для просування стандартів безпеки та якості харчових продуктів;

- фінансова підтримка розвитку фермерів. САР надає фінансову підтримку фермерам через прямі платежі, які допомагають їм підтримувати гідний рівень життя та інвестувати у свої господарства;

- просування стійких методів ведення сільського господарства. САР заохочує фермерів застосовувати екологічно чисті та ресурсоефективні методи ведення сільського господарства, такі як зменшення використання пестицидів та добрив, захист біорізноманіття та скорочення викидів парникових газів;

- сприяння розвитку сільських територій. САР надає фінансування програм розвитку сільських територій, таких як інфраструктурні проекти, для покращення якості життя в сільській місцевості;

- забезпечення справедливого рівня життя селян і збереження економічної стійкості фермерського господарства;

- забезпечення збалансованого розвитку сільськогосподарського виробництва на всій території Співтовариства.

Спільна сільськогосподарська політика Європейського Союзу передбачає декілька форм підтримки фермерам в рамках Єдиної організації спільного ринку ЄС (СОСМО), а саме:

- 1) Прямі платежі. Це платежі, що здійснюються фермерам залежно від кількості землі, яку вони обробляють, або кількості худоби, яку вони утримують. Ці виплати покликані забезпечити базовий дохід для фермерів і допомогти їм.

- 2) Ринкові заходи. Ці заходи покликані стабілізувати ціни на певну сільськогосподарську продукцію та забезпечити стабільне постачання продовольства для громадян ЄС. Це включає в себе інтервенційну покупку (державні закупівлі), повернення експорту, приватне зберігання.

- 3) Програми розвитку сільських територій. Програми передбачають фінансування інфраструктурних проектів, таких як будівництво сільських доріг

або модернізація іригаційних систем, а також заходи, що сприяють диверсифікації економічної діяльності в сільській місцевості.

4) Екологічні заходи. CAP заохочує фермерів застосовувати екологічно чисті та ресурсоефективні методи ведення сільського господарства за допомогою цільової фінансової підтримки.

5) Добробут тварин. ЄС також надає підтримку для покращення стандартів добробуту тварин у сільськогосподарському секторі.

6) Навчальні та консультаційні послуги. CAP також надає фінансування на навчання та консультаційні послуги, щоб допомогти фермерам покращити свої навички та знання, а також перейняти нові технології та найкращі практики [1; 2].

Ці заходи підтримки покликані допомогти фермерам виробляти безпечні, якісні продукти харчування, підтримувати гідний рівень життя та просувати стійкі методи ведення сільського господарства.

Щорічний обсяг фінансової підтримки розвитку агропромислового комплексу в рамках CAP складає приблизно 60 мільярдів євро [2], такі підтримка надається у вигляді прямого фінансування, податкових пільг, субсидій та субвенцій не зважаючи на вимоги Світової організації торгівлі, з якою ЄС має розбіжності в сфері прямої бюджетної підтримки сільського господарства.

Зважаючи на фактичну дев'ятирічну війну з Російською Федерацією та враховуючи понесені збитки і втрати внаслідок зміни економічної кон'юнктури, Україна має багато можливостей щодо побудови ефективної політики розвитку аграрного сектору економіки.

Так, за аналогією до Спільної сільськогосподарської політики ЄС, варто визначити цільові групи сільськогосподарських підприємства та цільові напрямки сільськогосподарського виробництва, яким надаватиметься пряма державна підтримка. На наш погляд, в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови держави варто звернути увагу на розвиток дрібного фермерства і сімейних ферм, адже на відміну від великих аграрних компаній, які в основному спрямовані на ведення рослинництва і вирощування виснажливих для ґрунту культур з метою отримання надприбутків від експорту, дрібні ферми спеціалізуються також і на тваринництві, вирощуючи велику рогату худобу та свиней. При цьому, треба врахувати той факт, що тваринництво має значно нижчу рентабельність, ніж рослинництво, а тому тваринницькі ферми потребують прямої державної підтримки. Таким чином, пропонуємо на веб-порталі дія розширити перелік програм підтримки підприємництва шляхом додавання гранту на 3-5 млн грн для розвитку тваринницького фермерського господарства.

Окрім цього, важливим напрямком державної підтримки у вигляді податкових пільг є аграрні підприємства, які займаються переробкою сільськогосподарської продукції, а не просто збиранням урожаю та експортом за кордон. Серед таких підприємств повинні бути підприємства, які мають власні млини, пекарні, молокозаводи, консервні заводи тощо. Тобто основне

спрямування податкових пільг – це переробне сільське господарство, яке створює додану вартість.

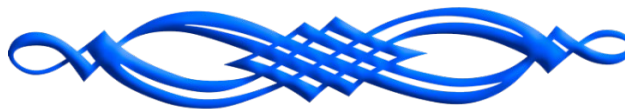
Третій напрямок державної підтримки підприємств аграрного сектору – це підприємства, які займаються органічним сільським господарством, адже органічне сільське господарство є однією із умов сталого розвитку економіки та корисним не лише для людей, але й для навколишнього середовища в цілому.

Однак, зважаючи на великі економічні втрати та необхідність надмірного фінансування сектору оборони проблема державної підтримки аграрного сектору за трьома окресленими вище напрямками полягає у нестачі фінансових ресурсів. Тому для вирішення цієї проблеми ми пропонуємо активно використовувати банківську систему України для кредитування підприємств аграрного сектору під державні гарантії та мінімальну відсоткову ставку. Сьогодні аналогічне кредитування здійснюється в рамках державної програми «Доступні кредити 5-7-9», однак існуюча програма не розділяє підприємства на тваринницькі та сімейні ферми, адже вони не можуть виконати вимоги щодо кредитоспроможності, а тому необхідним є механізм розподілу кредитних ризиків між банками і державою, що можна зробити за рахунок прямих державних гарантій.

Запропоновані нами заходи щодо розвитку аграрного сектору України може стати одним із напрямків підтримки сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови економіки.

Список використаних джерел:

1. Європарламент оновив аграрну політику ЄС щодо фінансування фермерів та антикризових заходів. URL: <https://agropolit.com/news/18416-yevroparlament-onoviv-agrarnu-politiku-yes-schodo-finansuvannya-fermeriv-ta-antikrizovih-zahodiv>.
2. Rural development 2014-2020. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_en.htm.

Dmytro Butorin

*Graduate Student of the 1st year of Study
Specialty 072 Finance, Banking and Insurance
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
Pereiaslav*

Leonid Demianenko

*Graduate Student of the 4th year of Study
Specialty 072 Finance, Banking and Insurance
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
Pereiaslav*

Supervisor: Vitalina Malyshko

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
Pereiaslav*

FINANCIAL POLITICS AND HER ROLE ARE IN FORMING OF PROFITS OF LOCAL BUDGETS

Financial policy should be considered as a set of purposeful state measures for the formation and effective use of the country's financial resources, which include the resources of its individual regions, economic sectors, enterprises and households, to ensure stable socio-economic development based on the use of appropriate financial and monetary levers and creation of an appropriate institutional environment that contributes to the implementation of this policy.

Only with such an understanding of the concept of «financial policy», when it is primarily aimed at ensuring the conditions for the development of the economy and increasing the country's financial resources, it is possible to meet the growing needs of the social sphere and public administration, and the prosperity of our country in the future [1].

The financial policy of the current stage of development is developed based on the requirements of the financial strategy and taking into account the existing economic conditions. It provides for overcoming the crisis situation in which the finances of today are.

Every state should take care of its economic growth. For this, it is necessary to create such a system that will stimulate the effective management of state financial resources [2].

An important place in the budget system of the state belongs to local budgets, which are the financial basis of local self-government bodies and have a systemic nature.

Thus, the Ukrainian researcher of local finances V.I. Kravchenko defines the revenues of local budgets as «funds that come to the relevant local budgets in the amounts and order established by law» [3, p. 399]. The scientist further notes that «incomes of local budgets include: own or fixed incomes, deductions from regulated incomes, grants, subsidies, subventions and other transfers and they are divided into tax and non-tax» [3, p. 399]. Professor O.P. Kyrylenko interprets the revenues of local

budgets as «revenues consisting of own and fixed revenues, the list of which is determined for the long term» [4, p. 140]. A similar definition is given by S.V. Savchuk, who believes that «incomes of local budgets are formed as a result of the accumulation and replenishment of own and fixed funds, as well as transfers, grants and borrowings» [5, p. 88].

Therefore, taking into account that the formation of revenues of local budgets takes place in the process of distribution and redistribution of gross domestic product, and budgetary relations are revealed through the system of economic relations between local authorities and business structures, the population and links of the budgetary system, we define the revenues of local budgets as a set of economic relations that arise between local authorities and management, on the one hand, and natural and legal entities – on the other, as well as between local budgets and the state budget and within local budgets, regarding the distribution and redistribution of the value of the gross domestic product, resulting in the formation of centralized budgetary funds of administrative and territorial units. At the same time, the formation of revenues of local budgets takes place in accordance with the current legislation of Ukraine.

It is important to note that in the conditions of financial decentralization, only at the expense of local budgets' own revenues, it is possible to form such a state of budget relations organization, under which the territories will be able to develop independently and maintain financial stability and ensure their security. Such revenues should be «localized and directly depend on the activities of local authorities, which fully control and use them at their own discretion» [4, p. 10]. National taxes and non-tax revenues, on the collection of which local authorities have no direct influence (especially when it comes to inter-budgetary transfers), are too unstable due to changes in legislation and lobbying of political decisions regarding their provision. According to statistics, national taxes, the collection of which is not related to activities in a certain territory, occupy the largest specific weight in the revenues of local budgets, on the other hand, the share of local taxes and fees in them is insignificant and imperceptible. And this, of course, contradicts the principles of revenue formation of local budgets.

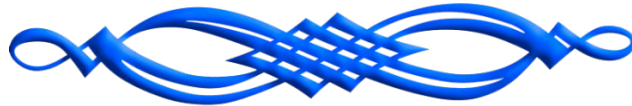
Thus, despite the progress achieved during the years of Ukraine's statehood in ensuring its financial independence, a number of administrative-territorial units still remain inefficient. Current rules for the organization of budgetary relations do not allow local authorities to generate sufficient, stable and diversified revenues for local budgets. Therefore, the implementation of tasks to ensure the economic growth of territories should be based on a scientifically based policy on the formation of self-sufficient local budgets.

Conclusions. The declared autonomy of local self-government bodies has been supported by appropriate rights to collect taxes and fees on its own territory in amounts sufficient to meet the needs of local development.

Thus, the presence of a number of problems in the area of local budget revenue generation necessitates the need to expand the financial basis of local self-government as an important component of the mechanism for improving the welfare of the population and the economic development of communities in order to ensure fair and impartial distribution of budget resources and compliance with the principles of balance and independence of budgets defined by law.

Список використаних джерел:

1. Малишко В. В. Основні напрями фінансової політики в Україні / The 5th International scientific and practical conference «World science: problems, prospects and innovations» (January 27-29, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. 1300 p. С. 788-797. URL: <http://surl.li/eimpq>
2. Malyshko V. V. Current state of financial policy and budgetary security of Ukraine. *Економічний вісник університету*. Випуск 42, 2019. с. 199-204. URL: <http://surl.li/eimol>.
3. Кравченко В. І. *Місцеві фінанси України* : Навч. посіб. Київ : Т-во «Знання», КОО, 1999. 487 с.
4. *Місцеві фінанси* : підруч. / за ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с.
5. Савчук С. В. Теоретико-концептуальні засади визначення доходів бюджетів як об'єкта бюджетного планування. *Наука й економіка*. 2012. №1. С. 81-88.

Сергій Видолоб
студент ОС магістр
Володимир Паркєєв
студент ОС магістр

Науковий керівник: Людмила Яременко,
к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Для ефективного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання в умовах ринкової економіки потрібно, щоб її учасники, приймаючи рішення, мали правдиву й об'єктивну інформацію про майно, грошовий та фінансовий стан, результати діяльності суб'єкта господарювання, а також особливості їх формування в межах свого підприємства, а також і у партнерів. Таку інформацію надає система бухгалтерського обліку.

Традиційно система бухгалтерського обліку – інформаційна система, яка формується на мікрорівні, а об'єктом дослідження виступає діяльність підприємства, організації чи установи, де користувачі інформації приймають на основі облікових даних певні управлінські рішення. Але така система не є автономною, вона – складова частина системи менеджменту й виконує сервісну функцію управління. Тому першочерговим завданням науки та практики є створення такої моделі бухгалтерського обліку, яка б реально відображала господарську й фінансову діяльність підприємств України на сучасному етапі розвитку економіки [1].

Теоретичні та практичні аспекти щодо становлення системи бухгалтерського обліку займають значне місце у наукових дослідженнях

зарубіжних і вітчизняних вчених. Вагомий внесок у розробку питань теорії та методології обліку зробили вітчизняні вчені: О. С. Бородкін, М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валуєв, С. Ф. Голов, М. Я. Дем'яненко, Г. Г. Кірейцев, В. Г. Лінник, Н. Ф. Огійчук, М. С. Пушкар, Л. К. Сук, В. В. Сопко, П. Я. Хомин, М. Г. Чумаченко, В. Г. Швець, В. Шевчук та багато інших вчених.

Бухгалтерський облік як складова системи управління є впорядкованою системою збору, накопичення, реєстрації, класифікації, й узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, капітал і зобов'язання підприємства та їх рух шляхом суцільного, безперервного й документального відображення всіх господарських операцій. Бухгалтерський облік є складною системою – сукупністю елементів, пов'язаних між собою та об'єднаних в єдине ціле. Виступаючи ланкою зв'язку між господарською діяльністю та особами, які приймають рішення, бухгалтерський облік: по-перше, вимірює господарську діяльність шляхом реєстрації даних про неї для подальшого використання; по-друге, обробляє дані та інтерпретує їх таким чином, щоб вони набули практичної корисності; по-третє, передає у вигляді звітів інформацію тим, хто використовує її для прийняття управлінських рішень. Таким чином, дані про господарську діяльність є входом до системи бухгалтерського обліку, а інформація для осіб, що приймають рішення, – виходом з неї [2].

Незважаючи на те, що система бухгалтерського обліку розвивається і змінюється протягом тривалого часу, існує багато невирішених проблем, які є нині характерними для системи бухгалтерського обліку.

На нашу думку, основні проблеми розвитку бухгалтерського обліку в Україні такі:

1) Після прийняття закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» протягом майже десяти років на законодавчому рівні невирішене принципове питання: за якими стандартами працюють наші підприємства – національними чи міжнародними, і для яких підприємств які стандарти мають переваги? Що стосується застосування стандартів іншими підприємствами, які працюють із позиковими фінансовими інструментами, інститутами спільного інвестування, страховими компаніями, пенсійними фондами, компаніями з управління активами, то це питання на законодавчому рівні також не вирішене.

Окреме запитання стосується впровадження Міжнародних стандартів фінансових звітностей в державному секторі.

2) Підготовка бухгалтерських кадрів. Міжнародний досвід і практика показують, що післядипломна підготовка й процес постійного підвищення кваліфікації практикуючих бухгалтерів – це прерогатива професійних бухгалтерських організацій [1].

В Україні потрібно створити систему постійного підвищення бухгалтерських кадрів, яка б відповідала міжнародним вимогам, а саме стандартам освіти Міжнародної федерації бухгалтерів. Мета такої системи – кваліфікаційний рівень нашого професійного бухгалтера як загальноприйнятий у міжнародній практиці має відповідати європейському рівню.

3) Облік і звітність малих та середніх підприємств, які за своєю економічною природою не можуть вести облік і складати звітність у такому

самому порядку й обсязі, як і великі. До того ж для потреб власників та інших користувачів не потрібна в такому обсязі фінансова інформація. У міжнародному бухгалтерському співтоваристві сьогодні відбувається обговорення проекту Міжнародного стандарту фінансової звітності щодо підприємств малого та середнього бізнесу.

4) Галузеві особливості обліку та звітності. Сьогодні склалася ситуація, коли стандарти фінансової звітності встановлює Міністерство фінансів України, але їхнє дотримання держава не контролює. Тому стосовно достовірності й правильності звітної бухгалтерської інформації ми можемо покладатися тільки на сумлінного бухгалтера підприємств. Однак де гарантії його сумлінності та професіоналізму?

5) Регулювання бухгалтерського обліку в країні. Тобто практично в усіх країнах, на відміну від України, де законом визначений єдиний метод регулювання бухгалтерської діяльності – державний, саморегулювання бухгалтерської професії є обов'язковою складовою. Чи не тому в нашій країні спостерігається стрімке падіння виробництва в період кризи?

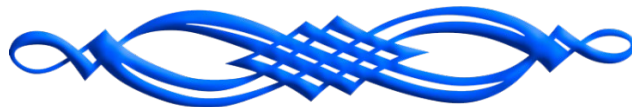
На нашу думку, на сучасному етапі дуже важливо чітко визначити, який інститут несе головну відповідальність за регулювання бухгалтерського обліку в Україні. Слід внести відповідні корективи в Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність. Для того, щоб провести таке реформування, слід, зробити спеціальні дослідження, які б довели доцільність цих змін.

6) Україна, працюючи з міжнародними фінансовими інститутами, бере на себе певні зобов'язання економічного і організаційного характеру, в тому числі у сфері бухгалтерського обліку. Існуюча система державного регулювання безнадійно застаріла й у цьому вигляді нездатна продукувати кінцевий результат – своєчасну, якісну та достовірну інформацію для прийняття рішень як на рівні підприємств, так і на рівні регіонів, галузей і держави [3; 4].

Отже, в теоретичному аспекті бухгалтерський облік є наукою методологічною, а в практичному — складовою управління економічною діяльністю підприємств і є орієнтований на цілі управління. Іншими словами, бухгалтерський облік — це цілісна система знань (наука, теорія та практика) яка виконує у суспільстві свою функцію і роль.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир:Рута. 2005.756 с.
2. Верига Ю.А., Гладких Т.В., Орищенко М.М. Фінансовий облік: навч. посіб. К.: Центр навчальної і практичної літератури, 2019. 438 с.
3. Жук В. М. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку і їх вирішення. Фінанси України. 2009. №7. С. 100 – 113.
4. Кузьмінський Р. Реформування бухгалтерського обліку. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку. Фінанси України. 2006. №8. С.59-63

Артем Вовченко

аспірант кафедри митної справи і фінансових послуг

Науковий керівник: Світлана Ачкасова,

к.е.н., доцент, доцент кафедри митної справи і фінансових послуг, Харківський

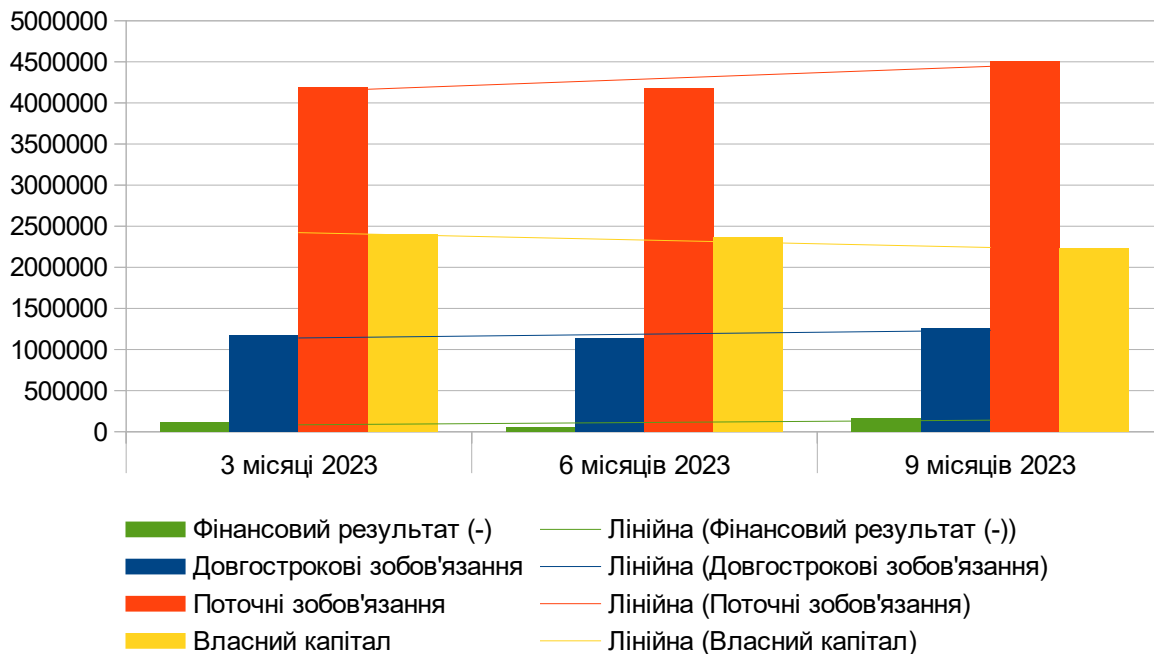
національний економічний університет імені Семена Кузнеця,

м. Харків

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РИЗИК НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Враховуючи фактори прояву фінансової нестабільності все більше підприємств, організацій та установ через недостатній обсяг ліквідних активів не зможуть розрахуватися в строк зі своїми кредиторами.

Аналіз статистичної інформації свідчить про постійне зростання збитків, довгострокових й поточних зобов'язань, та зменшення власного капіталу підприємств України (за винятком банківських установ та страховальників), що представлено на рис. 1 та побудовано на основі даних за джерелом [1].

Рис. 1. Власний капітал та зобов'язання великих та середніх підприємств України

Із основних факторів, що на сьогодні впливають на підприємства та організації України щодо активів та їх ліквідності можна виділити:

- скорочення строків оплати з постачальниками;
- здорожчання кредитів;
- доступ до фінансових послуг;
- нестабільні ринки збуту;
- збільшення вартості енергоносіїв;
- енергетична залежність виробництва.

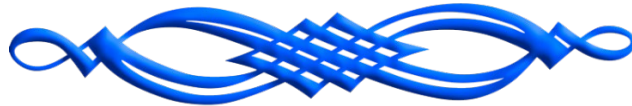
Банкрутами можуть стати навіть економічно «здорові» підприємства, що потрапили у скрутне фінансове становище через неплатоспроможність своїх покупців. Можливість затримки виконання партнерами поточних договірних

зобов'язань призводить до небезпеки втрат, пов'язаних із порушенням платежів і одержанням прибутку підприємством [2].

У наш час економічної турбулентності, уникнення ризику неплатоспроможності та своєчасне виявлення загроз фінансової безпеки підприємства, основні завдання керівників підприємств.

Список використаних джерел:

1. Експрес випуски Державної служби статистики URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.01.2023)
2. Шашина М. В., Юхим Н. М. Ефективна модель антикризового управління на підприємстві URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/40422/1/SPEP-16_38_Shashyna1.pdf (дата звернення: 21.01.2023)

Артем Гавриленко

*аспірант 2-го року навчання
кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав*

Івлєв Ігор

*аспірант 2-го року навчання
кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав*

Науковий керівник: Людмила Яременко

*к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав*

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ВИДАТКІВ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Ревізія оплати праці зазвичай починається з перевірки обґрунтованості затверджених асигнувань на заробітну плату працівників установи, для чого перевіряють правильність планування виробничих показників (за мережею, штатами та контингентом), а також застосування норм і нормативів у розрахунках. Планування фонду оплати праці щодо кожної категорії персоналу здійснюють відповідно до специфіки діяльності установи [2].

Під час перевірки правильності планування видатків на оплату праці аналізують, чи дотримано вимоги Постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» у частині наявності розрахунків сум видатків, внесених до кошторисів, доцільності запланованих видатків, правильності їх розподілу за економічною класифікацією [1].

Законами України про державний бюджет передбачено, що видатки на заробітну плату працівників бюджетних установ, а також нарахування на неї є захищеними статтями бюджету. Тому під час перевірки виконання кошторисних призначень бюджетної установи за кодами економічної класифікації видатків аналізують: чи не відверталися кошти, надані на оплату праці, за іншими напрямками і, навпаки, чи не здійснювалась оплата праці за рахунок інших кодів економічної класифікації видатків.

Також встановлюють, чи не здійснюється планування та виплата заробітної плати за рахунок коштів загального фонду кошторису працівникам підрозділу бюджетної установи, які утримуються винятково за рахунок спеціальних коштів. Оскільки базовою нормою для перевірки правильності визначення фонду оплати праці є система оплати праці, запроваджена в бюджетній установі, то під час перевірки правильності встановлення посадових окладів перевіряють наявність підтвердного документа про надання відповідної категорії (якщо це передбачено системою оплати праці), а також відповідність посадового окладу встановленій кваліфікаційній категорії [3].

При перевірці дотримання штатної дисципліни зіставляють фактичний штат працівників зі штатним розписом, тобто перевіряють, чи не допускається утримання посад, не передбачених штатним розписом.

Правильна організація контролю за витрачанням коштів на оплату праці є одним із важливих етапів комплексної перевірки діяльності бюджетних установ.

Першим етапом контролю за витрачанням коштів та затвердження асигнувань на оплату праці є перевірка правильності чисельності персоналу відповідно до штатного розпису бюджетної організації. Адже, найчастішим правопорушенням є розкрадання грошових коштів бюджетної установи при виплаті заробітної плати за сфальсифікованими трудовими договорами і привласнення безпідставно нарахованих на них сум.

Важливим етапом є встановлення наявності випадків виплати коштів, за іншими статтями ніж це передбачено, чи не має фактів перевищення нормативів витрат коштів по оплаті праці і по яким кодам економічної класифікації вони погашалися. Завищення планових призначень може бути джерелом зловживань при виконанні кошторису [3].

Також при проведенні контролю обліку заробітної плати перевіряють підлягають: допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю та допомога у зв'язку з вагітністю та пологами; виплати за виконання державних обов'язків.

Для перевірки дотримання трудової дисципліни вивчають розподіл обов'язків працівників і їх фактичне завантаження роботою. Звертають увагу на ефективність використання робочого часу, для чого зіставляють фактично відпрацьований час з плановим. Перевіряючи правильність нарахування погодинної заробітної плати, до уваги беруть дані про фактично відпрацьований час і систему встановлених ставок. Зазвичай виявляють такі типові порушення, як неправильне відображення дати прийому на роботу або звільнення з роботи, завищення окладу, а також внесення в робочі дні періоду, за який треба було б нараховувати допомогу з тимчасової непрацездатності. Необхідно також перевірити відомості на виплату заробітної плати шляхом співставлення їх з

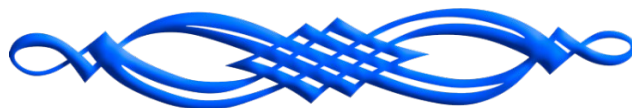
тарифікаційним списком працівників, а також з даними змін у тарифікаційних списках, проведених в установленому порядку.

Перевіряючи вірність встановлених надбавок та доплат необхідно розглянути: обґрунтованість підстав для надання доплат та надбавок; правильність зазначених розміру та суми доплат і надбавок; законність джерел їх виплати. Велике значення має дотримання вимог законодавства стосовно підвищення розмірів посадових окладів працівників, які мають здобутки у науці та спорті (звання). Необхідно враховувати, що посадові оклади працівників будуть підвищуватись лише за одним (вищим) званням, якщо в наявності два або більше однотипних. Контролер перевіряє чи в установі не завищують доплату за працю в нічну пору, яка не може бути вища ніж 40 відсотків годинної тарифної ставки (посадового окладу) [2].

Отже, дефіцит бюджетних коштів стає характерним для більшості бюджетних установ. Починаючи з 2015 року захищеними статтями бюджету є видатки на заробітну плату працівників бюджетних установ, а також нарахування на неї. За таких обставин провідна роль відводиться внутрішньому контролю розрахунків видатків на оплату праці у бюджетних установах, який починається з перевірки асигнувань на заробітну плату працівників установи та вивірення норм і нормативів у розрахунках за допомогою якого можна виявити факти розкрадання грошових коштів при виплаті заробітної плати та привласнення безпідставно нарахованих на них сум. Методика проведення контролю починається з дотримання вимог нормативно-правового забезпечення, а також перевірячі підлягають кошторисні призначення бюджетної установи у відповідності до кодів економічної класифікації видатків. Особлива увага звертається з якого фонду здійснюється виплата заробітної плати, відповідність посадового окладу встановленій кваліфікаційній категорії, наявність підтвердного документа про надання відповідної категорії, наявність підстав для надання доплат та надбавок, правильність щодо визначення розміру та сум доплат і надбавок, законність заохочувальних і компенсаційних виплат (премії за підсумками роботи за рік, інші грошові виплати). Підлягає зіставленню фактичний штат працівників зі штатним розписом. Перевірячі підлягають виплати на допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю та допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України 28 лютого 2002 р. № 228 "Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ".
2. Романів Є.М., Приймак С.В., Шот А.П., Долбнєва Д.В. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 772 с.
3. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2013. 688с.

Ірина Гарбарець

здобувач ОС «магістр»

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: Андрій Тимків,

*кандидат економічних наук, викладач кафедри
фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія*

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Одним із ефективних методів побудови освітнього процесу є включення фінансової інклюзії як предмету у проведенні комплексного тренінгу. Комплексний тренінг як елемент навчального процесу має на меті засвоєння теоретичних засад та апробація практичних навиків функціонування фінансів, формування системи фінансової інклюзії, а також, особливостей створення та реалізації фінансових продуктів (рис. 1).

Комплексний тренінг є практичною складовою освітньої програми здобувача ЗВО економічних та фінансових спеціальностей з циклу фахової підготовки [1]. В свою чергу, психологія фінансів як навчальний курс виступає попередником комплексного тренінгу і дає розуміння поведінки споживача фінансової послуги, розробника і реалізатора фінансового продукту та дозволяє провести практичне застосування методів аналізу та оцінки фінансових відносин. Блоки комплексного тренінгу є його змістовими модулями як освітнього компоненту програми та навчального плану.

Блок 1 комплексного тренінгу дозволяє здобувачам в контексті поглибленого дослідження основних елементів фінансової інклюзії визначити місце та роль фінансової інклюзії у розвитку суспільства, склад і структуру системи фінансової інклюзії у суспільстві та економіці охарактеризувати елементи фінансової інклюзії та особливості їх розвитку в Україні.

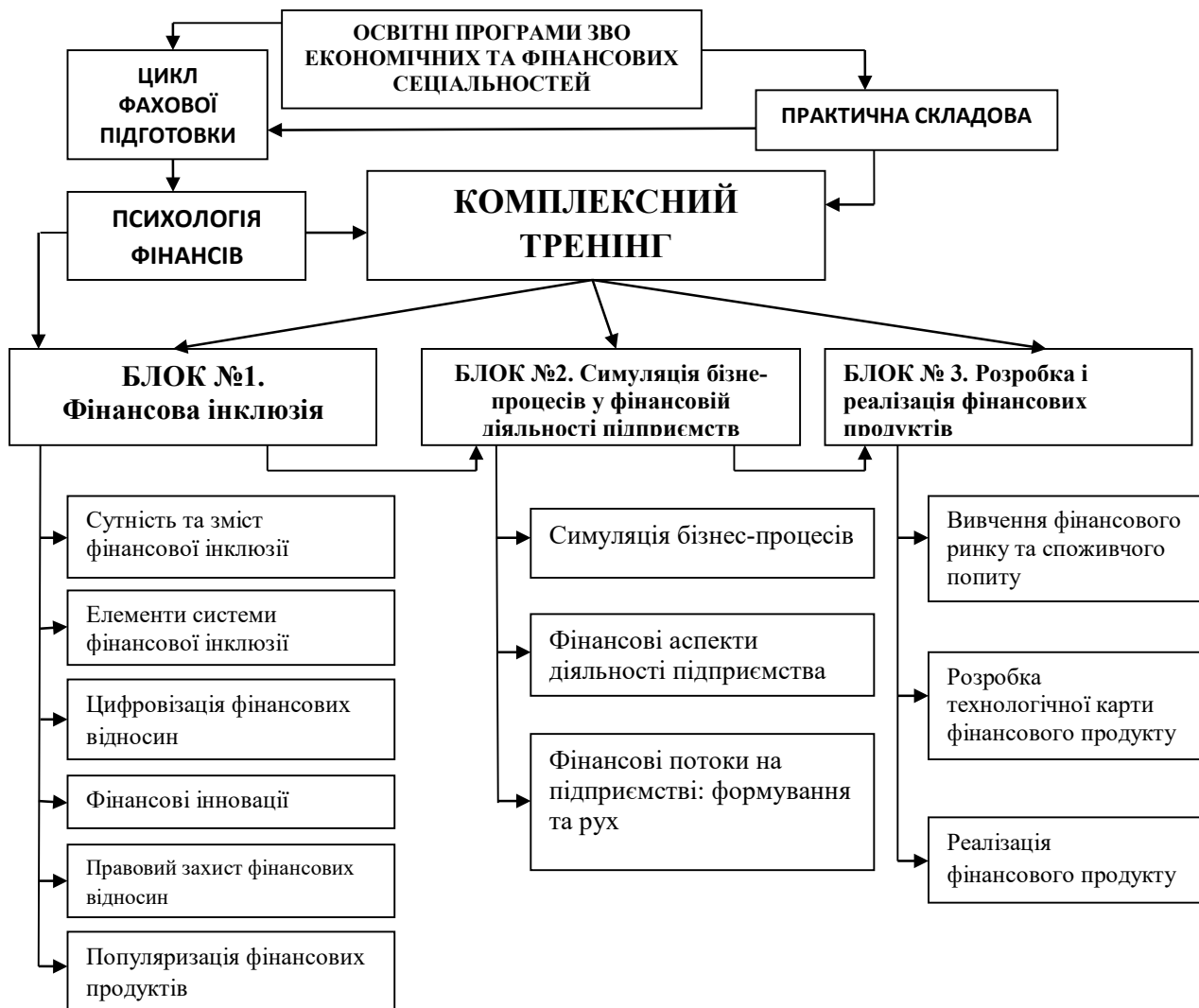

Рис. 1. Фінансова інклюзія у структурі комплексного тренінгу як компонента освітнього процесу*

*Примітка. Побудовано автором

Самостійна позиція здобувача вкрай важлива з точки зору окремих елементів фінансової інклюзії, а саме: чинників які впливають на цифровізацію економічних відносин, розвиток сучасних фінансових технології та модернізація фінансових продуктів, забезпечення якості фінансових продуктів, захист прав споживачів фінансових продуктів та проблеми підвищення рівня фінансової грамотності.

Результатом поетапної роботи у блоці 1 комплексного тренінгу доцільним є презентація власних думок здобувача, однак таку презентацію слід проводити як окремої програми. Так, наприклад, робота у малих групах буде доволі ефективною якщо за мету поставити формування програми підвищення фінансової грамотності або напрацювання комплексу рекомендацій щодо захисту прав споживачів фінансових продуктів. Глибина проблематики, перелік завдань та тривала дискусія між учасниками малих груп здобувачів дозволить дати оцінку сприйняття та засвоєння основних положень першого блоку.

На другому етапі практичного застосування положень фінансової інклюзії важливим є розуміння бізнес-процесів які відбуваються у реальній діяльності

суб'єкта господарювання. Відтак, формується комплекс завдань для наступного етапу тренінгу – блок 2 (змістовий модуль 2).

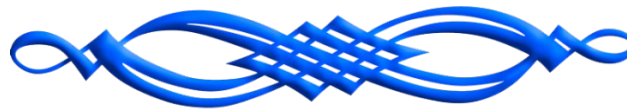
Знання, вміння і навички сформовані на першому етапі в результаті роботи над проблематикою фінансової інклюзії дозволять здобувачам самостійно змодельовати роботу підприємства симулюючи відносини між окремими підрозділами, між постачальниками та підприємством та між підприємством та його клієнтами.

Основною метою третього етапу тренінгу (блок 3, змістовий модуль 3) «Розробка і реалізація фінансового продукту» є отримання навичок у сфері організації маркетингової діяльності фінансової компанії з врахуванням всіх зовнішніх і внутрішніх факторів з метою забезпечення розробки і реалізації фінансових продуктів, що дозволяє максимально задовольнити потреби клієнтів, а відтак, отримати прибуток самій компанії.

Таким чином, освітні компоненти, що базуються на знаннях психології фінансів та вміннях і навичках застосування основних положень фінансової інклюзії складають основу сучасної фінансової, економічної та управлінської вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» URL: <https://kpd.edu.ua/vyshha-osvita/spetsialnosti/bakalavr/072-finansy-bankivska-sprava-ta-strahuvannya>

Марина Гончарук
студент ОС бакалавр
Науковий керівник: Любов Коваль,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

Процес формування облікової інформації має досить важливе значення в діяльності суб'єкта господарювання, особливо в умовах воєнного стану. Для цього має бути належним чином сформована облікова політика.

За сучасних умов ведення бізнесу, облікова політика виступає не просто внутрішнім документом окремого господарюючого суб'єкта, вона містить всі ознаки нормативного документа, що регламентує його обліковий процес, ви& ступає документом четвертого рівня системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку (стандартом економічного суб'єкта), призначення якого полягає у визначенні організації, порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності[1].

Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що

використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [2].

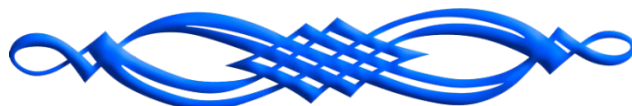
Повноваження формування положень облікової політики окремого бізнес суб'єкта покладається на працівників обліково фінансової служби (головного бухгалтера, головного економіста тощо), далі керівник (через наказ) затверджує даний документ. Окремо, слід акцентувати увагу, що від їх компетенції, фаховості та взаємних стосунків залежить результат імплементації розробленого документа у фінансово-економічну діяльність підприємства. Відповідним чином сформовані положення облікової політики в розрізі окремих компонент (ділянок обліку (необоротні активи, запаси, грошові кошти, дебіторська заборгованість, власний капітал, зобов'язання та ін.)) дозволять якісно організувати ведення бухгалтерського обліку, складання звітних форм власними силами, або через залучення аутсорсингових компаній (використання такої можливості звільняє підприємство від необхідності наймати співробітників, перевіряти їх професійний рівень та компетенцію) [1].

Формування облікової політики на підприємствах України визначає низку проблем. На сьогодні існують дві групи питань, які виникають безпосередньо при реалізації облікової політики. Перша група виникає при здійсненні вибору принципів, прийомів та методів бухгалтерського обліку із існуючої нормативної бази. Друга група питань пов'язана з відсутністю або нечітким формулюванням в нормативній базі вказівок щодо відображення в обліку і звітності окремих господарських ситуацій [3]. Така ситуація призводить до того, що облікові працівники, при формуванні елементів облікової політики, опираються на власний досвід, і самостійно формують певні складові облікової політики, щ не прописані у чинному законодавстві.

Формування облікової політики господарюючого суб'єкта представляє собою непростий процес, який вимагає наявності організаційних, технічних, кадрових можливостей. Він не закінчується після затвердження Положення про облікову політику, а реалізується впродовж всієї діяльності підприємства. Без розуміння методики ведення бухгалтерського обліку неможливо аналізувати показники діяльності за окремий проміжок часу, проводити порівняльний аналіз з результатами діяльності окремих бізнес суб'єктів [1].

Список використаних джерел:

1. Назаренко О. В., Лукаш Т. В. Формування окремих компонент облікової політики підприємства щодо дебіторської заборгованості. *Агросвіт*. 2021. № 12. С. 15–21. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.12.15
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Жук В. М. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку і їх вирішення. *Фінанси України*. 2009. №7. С. 100–113.

Крістіна Горбей

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Олена Подолянчук,

завідувач кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

к.е.н, доцент факультету обліку та аудиту

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ЇХ ОБЛІКУ

Будь-який суб'єкт господарювання для забезпечення виробничо-господарської діяльності повинен мати в наявності необхідні ресурси серед яких і основні засоби.

У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (ПСБО) «Основні засоби» приведено визначення: основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [3].

Досліджуючи наукові праці вчених [1, с. 666] спостерігаються різні визначення змісту основних засобів, проте їх об'єднують спільні критерії визнання основних засобів:

- матеріально-речова форма (матеріальний актив або матеріальний об'єкт);
- призначення (використання в господарській діяльності);
- строк корисного використання (експлуатації) більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [4, с. 206].

Залежно від натурально-речових ознак і функціональної ролі в процесі виробництва основні засоби підприємств поділяються на такі види:

- будівлі, тобто архітектурно-будівельні об'єкти, у яких основними конструктивними частинами є стіни та дах (виробничі корпуси (ферми), будівлі току, гаражі, лабораторії, а також складські та контрольні приміщення);
- споруди, до яких відносять водонапірні башти, паркани та огорожі, дороги, мости та інші інженерно-будівельні об'єкти, призначені для створення умов здійснення виробництва у процесі виконання технічних функцій, для яких вони призначені;
- машини та обладнання, включаючи силові й робочі машини та обладнання, передавальні пристрої та інші. Силові машини та обладнання виробляють енергію або перетворюють один вид енергії в інший (парові котли, парові, водяні і газові турбіни, електрогенератори, електродвигуни та інші). За допомогою передавальних пристроїв передається електрична, теплова та механічна енергія від машин-двигунів до робочих машин, а також передавання та транспортування рідких і газоподібних речовин від одного об'єкта до іншого

(повітряні й підземні лінії електричного, телефонного та телеграфного зв'язку, внутрішньогосподарські трубопроводи різних видів);

– вимірювальні прилади й устаткування, лабораторне обладнання, обчислювальна техніка;

– транспортні засоби, призначені для переміщення людей і вантажів;

– інструменти, зокрема, знаряддя ручної праці, і предмети, прикріплені до машин, які слугують для оброблення матеріалів, а також різні пристрої для зручного поєднання інструментів чи матеріалів з машинами;

– виробничий та господарський інвентар та приладдя, тобто предмети, які використовуються для полегшення виробничих операцій і обслуговування виробництва, а також обладнання для безпеки праці та інші основні засоби;

– офісна та побутова техніка, меблі [2, с. 107].

– тварини, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю;

– багаторічні насадження, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, а також плодоносні рослини;

– інші основні засоби [3].

Таким чином можна відзначити, що основні засоби визначають виробничу міць підприємств, характеризують їх технічну оснащеність, безпосередньо пов'язані з продуктивністю праці, механізацією, автоматизацією виробництва, собівартістю продукції, прибутком та вищим рівнем рентабельності. Саме тому правильно організований облік основних засобів має важливе значення в системі управління підприємством.

Методика обліку основних засобів включає сукупність елементів методу бухгалтерського обліку, кожен із яких буде характеризувати окремий метод (табл. 1).

Таблиця 1

Методика обліку основних засобів

Метод бухгалтерського обліку	Елемент
Метод первинного спостереження	Документація, інвентаризація
Метод вартісного вимірювання	Оцінка
Метод групування та систематизації	Подвійний запис, рахунки
Метод підсумкового узагальнення	Баланс, інші форми звітності

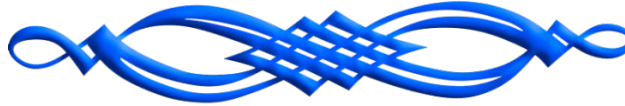
Джерело: авторська інтерпретація

Із наведеного дослідження випливає, що організований належним чином облік основних засобів дає можливість потенційним контрагентам оцінити масштаби діяльності підприємства, його потенційні можливості та перспектив розвитку.

Список використаних джерел:

1. Зінченко О.В., Кептя В.В. Методичний аспект обліку основних засобів та їх роль за сучасних умов господарювання. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 6 (17). С. 664-673.

2. Іщенко Я.П., Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік I: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020. 496 с.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України №92 від 27.04.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 18.01.2023).
4. Феофанова В.І., Антонова О.Д. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. №11 (87). С. 205-208.

Василь Дем'янишин

*д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль*

Василь Дем'янишин
аспірант

*Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль*

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ

Фінансові ресурси бюджетних установ є серцевиною фінансів цих установ, оскільки їх обсяг безпосередньо впливає на фінансові можливості розпорядників бюджетних коштів всіх рівнів. Під фінансовими ресурсами економічна наука розуміє всі грошові кошти, які зосереджені у грошових фондах будь-якого суб'єкта фінансових відносин. Від ефективності використання цих ресурсів залежить якість виконання бюджетними установами своїх статутних функцій та якість наданих ними публічних послуг. На ефективність такого використання впливає рівень організації управління фінансовими ресурсами.

Під управлінням фінансовими ресурсами бюджетних установ ми розуміємо сукупність методів, прийомів, функцій і повноважень, спрямованих на керування процесами формування, розподілу і використання цих ресурсів. Наука про управління виділяє чотири основні функції, які є одночасно й складовими управління: планування, виконання планів, бухгалтерський облік і контроль. Основним документом, який регулює механізм управління цими ресурсами є Бюджетний кодекс України [1], у якому розкрито підходи до планування фінансових ресурсів, їхнього розподілу, використання, бухгалтерського обліку і контролю, визначено найважливіші функції і повноваження учасників бюджетного процесу стосовно керування фінансовими ресурсами бюджетних установ на стадіях складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, а також у процесі складання і затвердження звітів про виконання бюджетів.

Розвиток управління фінансовими ресурсами загалом, та його складових, зокрема, є безперервним процесом. В Україні напрями розвитку механізму управління фінансовими ресурсами бюджетних установ визначені Стратегією модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 рр [2], Стратегією розвитку системи управління державними фінансами [3], Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки [4], Стратегією модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року [5], Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки [6].

Цими нормативними актами сформовано такі напрями розвитку управління: удосконалення планування ресурсів; модернізація процесу виконання планів формування і використання ресурсів; підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні фінансовими ресурсами у державному секторі.

Перший напрям, який регулює удосконалення планування фінансових ресурсів, передбачає розвиток макроекономічного і бюджетного прогнозування та стратегічного планування, модернізацію стратегічного бюджетного планування, застосування програмно-цільового методу бюджетування на всіх рівнях бюджетної системи України. У процесі реорганізації прогнозування, стратегічного і середньострокового планування буде розбудована система державного прогнозування й стратегічного планування як цілісна система з використанням специфічних інструментів і важелів, створені надійні середньострокові рамки для бюджетування, посилено обґрунтованість та підвищено якість планування фінансових ресурсів, особливо на місцевому рівні.

З метою підвищення ефективності використання фінансових ресурсів держави та суб'єктів господарювання, якості надання публічних послуг буде підвищено результативність процесу верифікації та моніторингу використання фінансових ресурсів, забезпечено обов'язкову оцінку ефективності бюджетних програм відповідно до оновленої методології.

Другий напрям, який спрямований на модернізацію процесів виконання планів формування і використання фінансових ресурсів, передбачає: модернізацію системи публічних закупівель; удосконалення управління державними інвестиціями; реформування бухгалтерського обліку в державному секторі, що сприятиме підвищенню якості й достовірності даних про рух фінансових ресурсів, які є основою для розробки управлінських рішень; розвиток системи внутрішнього і зовнішнього фінансового контролю.

Третій напрям розвитку управління фінансовими ресурсами включає: розширення прозорості фінансових планів усіх учасників бюджетного процесу; формування сучасної ефективної системи управління інформаційними технологіями у керуванні фінансовими ресурсами; динамічний розвиток цифрових технологій, які здатні забезпечувати ефективні та прозору систему управління державними коштами.

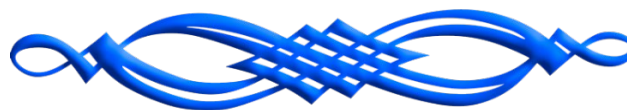

Використання на практиці єдиних ІТ-стандартів, формування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи управління державними коштами, перехід до запровадження електронних послуг, орієнтованих на споживача, виключення можливостей впливу людського фактора на обробку інформації, забезпечення надійного захисту інформації, що міститься в єдиній інформаційно-комунікаційній системі характеризують майбутню модернізовану систему управління фінансовими ресурсами держави, підприємств, організацій та установ державної й комунальної форм власності.

Загалом розвиток механізму управління фінансовими ресурсами бюджетних установ в умовах реформування системи управління публічними фінансами сприятиме побудові вітчизняної економічної системи на прогресивній основі відповідно до вимог європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 14.01.2023).
2. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 рр. Схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 р. № 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.01.2023).
3. Стратегія розвитку системи управління державними фінансами. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1.08.2013 р. № 774. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80#Text> (дата звернення: 14.01.2023).
4. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8.02.2017 р. № 142-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p> (дата звернення: 14.01.2023).
5. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 р. № 437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 14.01.2023).
6. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 14.01.2023).

Людмила Дриманова

аспірантка 2 року навчання

спеціальності 071 «Облік та оподаткування»

Науковий керівник: Наталія Здирко,

д.е.н., професор, декан факультету обліку та аудиту,

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Винищення лісових ресурсів, а також постійне зниження їх природного відтворення є однією з глобальних проблем сучасності. Важливою умовою збереження та раціонального використання лісових ресурсів є формування системи обліково-аналітичного забезпечення готової продукції підприємств лісового господарства. Особливістю обліку готової продукції підприємств лісового господарства є тривалий період вирощування лісових ресурсів. Також доцільно зазначити, що питання організації бухгалтерського обліку готової продукції в лісовому господарстві має значну кількість дискусійних моментів, оскільки широкий спектр об'єктів, методи оцінки, особливості документального оформлення та відображення інформації у формах фінансової звітності створюють відповідні складнощі, що в загальній сукупності може порушити належний рівень упорядкування облікового процесу.

Здійснення діяльності лісогосподарських підприємств має ряд особливостей, які впливають на організацію та методику обліку лісових біологічних активів та лісопродукції, а саме:

– створення біологічних активів здійснюється під впливом не тільки знарядь та предметів праці, робочої сили, але й природних умов;

– виробництво у лісовому господарстві переплітається з природним процесом відтворення, так як підприємства займаються вирощуванням лісових біологічних активів;

– сезонність лісового господарства зумовлена впливом природно-кліматичних умов, що вимагає нерівномірного використання техніки, робочої сили протягом поточного року;

– у лісовому господарстві значна тривалість виробничого циклу, яка може досягати від кількох місяців до багатьох років (наприклад, багаторічні насадження);

– тривалість виробничого циклу у лісовому господарстві вимагає організації та методики обліку не лише за окремими біологічними активами та їх групами, але й окремими процесами і видами робіт [1, с. 474-475].

Вважаємо, що узагальнюючим поняттям продукції лісового господарства доцільно вважати вилучені з лісу придатні для використання лісові ресурси, які призначені для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання.

Основною метою організації бухгалтерського обліку готової продукції в лісовому господарстві є своєчасне, правильне документальне оформлення операцій, пов'язаних із виробництвом, зберіганням, реалізацією готової

продукції, та узагальнення облікової інформації про цю компоненту оборотних активів у відповідних формах фінансової звітності, що в загальній сукупності забезпечить керівників (інших зацікавлених осіб) достовірним інформаційним ресурсом для прийняття ефективних управлінських рішень [2, с. 862].

Методологія бухгалтерського обліку в лісовому господарстві має бути обов'язково обґрунтована в обліковій політиці, елементи якої чітко ідентифікують не тільки методологічний контур, але й технічний та організаційно-управлінський.

Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про наявність та рух готової продукції підприємства призначений рахунок 26 «Готова продукція». Витрати на виробництво готової продукції узагальнюються на рахунку 23 «Виробництво».

Враховуючи той факт, що готова продукція в лісовому господарстві має особливу номенклатуру, у практичному аспекті доцільним є підвищення аналітики рахунку 23 «Виробництво». У такому разі слушною є пропозиція Т.А. Ковбаси про доцільність відкриття до рахунку 23 «Виробництво» наступні субрахунки:

- 231 «Лісозаготівля»;
- 232 «Столярне виробництво»;
- 233 «Роботи з лісовідновлення»;
- 234 «Промислове виробництво»;
- 235 «Допоміжні виробництва».

У складі цих субрахунків можуть відкриватися й аналітичні рахунки. Зокрема: 2311 «Лісорубні роботи», 2312 «Вивезення лісопродукції», 2313 «Складські лісозаготівельні роботи», 2331 «Лісогосподарські роботи», 2332 «Лісозахисні роботи», 2333 «Гідролісомеліоративні і лісоосушувальні роботи», 2334 «Лісокультурні роботи», 2335 «Протипожежні заходи» [3, с. 167].

У свою чергу Замула І.В., Шавурська О.В. враховуючи специфіку зазначеної галузі, вважають некоректним витрати на виробництво готової продукції обліковувати на рахунку 23 «Виробництво», адже процес вирощування таких активів перевищує один операційний цикл і становить 50-70 років [4, с.]. Отже, витрати на відтворення лісових ресурсів повинні бути відображені в складі витрат на формування довгострокових біологічних активів.

На нашу думку, основні проблеми обліку продукції лісівництва полягають у:

– недосконалості підходів до організації бухгалтерського обліку операцій з лісовими ресурсами та продукцією лісівництва. Діюча методика обліку вказаних операцій не дозволяє здійснити достовірну оцінку структури ресурсів підприємства, його ліквідності та платоспроможності відсутності науково обґрунтованого підходу до організації з лісокористування.

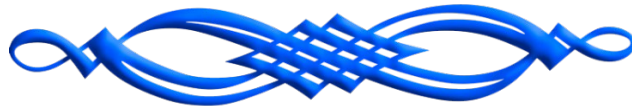
– недотриманні основних норм П(С)БО 30 «Біологічні активи» у питаннях методики методики обліку операцій з лісовими ресурсами та продукцією лісівництва. Недосконалість положень облікової політики призводить до зниження якості та повноти облікової інформації, що є також однією з причин невідповідності існуючої методики обліку лісових ресурсів стандартам бухгалтерського обліку.

– не забезпеченні користувачів фінансової звітності інформацією про операції з лісовими ресурсами та продукцією лісівництва, оскільки у звітності такі операції відображаються згруповано в складі оборотних запасів, зокрема у статті «Незавершене виробництво» [5, с. 30].

Отже, бухгалтерський облік готової продукції в лісовому господарстві характеризується складністю, оскільки є значна кількість видів продукції, яку можна віднести до складу готової продукції. Виходячи з означуваного, обліковий процес повинен бути організований на належному рівні з дотриманням вимог законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Суліменко Л.А., Киян А.В., Вітер С.А. Особливості обліку біологічних активів та продукції на підприємствах лісового господарства. *Young Scientist*. 2017. № 8 (48). С. 474-480.
2. Михайленко А.М., Гаркуша С.А. Облік готової продукції на підприємствах лісового господарства: особливості та ключові аспекти організації. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С. 861-866.
3. Ковбаса Т.А. Облікове забезпечення заготівельної діяльності підприємств лісового господарства. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 12 (2). С. 164-168.
4. Замула І.В., Шавурська О.В. Бухгалтерський облік операцій з лісокористування. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2014. Вип. 2 (43). С. 179-184.
5. Здирко Н.Г., Дриманова Л.М. Класифікація та оцінка продукції лісівництва для потреб бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 11-12. С. 26-31.

Ольга Завгородня
студент ОС бакалавр
Науковий керівник: **Марина Правдюк**,
к.е.н., доцент кафедри обліку та
оподаткування в галузях економіки
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Конкурентне середовище ринкової економіки стимулює роботодавців до підвищення ефективності праці найманого персоналу. Основним чинником який має вплив на покращення результатів праці є матеріальна мотивація, яка у випадку трудових відносин відображається через оплату праці. Для посилення матеріальної зацікавленості працівників роботодавці розробляють системи

преміювання, винагороди за підсумками роботи та інші форми матеріального заохочення.

У світовій економічній науці є чимало варіантів, які стосуються визначення поняття заробітної плати. Відомий англійський економіст Вільям Петті був першим хто у XVII столітті у своїй концепції, яка стала однією з класичних варіантів її тлумачення у економічній теорії - виділив заробітну плату як ціну праці. На його думку, величина заробітної плати це «природна ціна праці», рівень якої визначав фізіологічним мінімумом засобів існування найманого робітника та членів його сім'ї [1]. Вагомою є розробка теоретичних основ концепції розуміння заробітної плати як ціни праці А.Сміта та Д.Рікардо, де в основі дослідження закладено зведення заробітної плати до вартості робочої сили, при цьому велику роль відіграє співвідношення попиту та пропозиції, а в основі ціни праці лежить вартість засобів існування, які є необхідними для життя працівників та членів їх сімей. Подібна концепція прослідковується і у визначного представника класичної політичної економії Томаса Мальтуса, в основі якої закладено, що рівень заробітної плати визначається за рахунок мінімальної вартості засобів існування працівника, який має забезпечувати найоптимальнішу пропорцію між зростанням кількості населення і збільшенням виробництва предметів споживання [2].

Розрахунок оплати праці є відповідальною і трудомісткою роботою, яку необхідно виконувати за короткий термін між наданням інформації та виплатою робітнику. Тому заздалегідь підготовлений порядок обліку допоможе зекономити час. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 966 - XIV, для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації, розробляє структуру, призначає відповідальних за ведення бухгалтерського обліку, затверджує форми первинних документів, графік документообігу тощо [3].

Заробітну плату згідно зі ст. 1 Закону України «Про оплату праці» визначають як «винагороду обчислену, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства» [4].

Джерелом коштів на оплату праці працівників підприємств є частина доходу або інші кошти, які одержані від господарської діяльності. Якщо ж установи і організації фінансуються з бюджету, то такі кошти відповідно виділяються із відповідних бюджетів, з частини доходу від господарської діяльності та інших джерел.

Організація оплати праці здійснюється на підставі: законодавчих та інших нормативних актів; генеральної угоди на національному рівні; галузевих (міжгалузевих) територіальних угод; колективних договорів; грантів [5].

Основним джерелом доходів найманих працівників є і надалі залишатиметься заробітна плата [6, с. 40]. З одного боку, для переважної більшості людей заробітна плата є основним джерелом грошових доходів,

основою матеріального добробуту членів їх сімей, а з іншого, вона є суттєвою часткою витрат виробництва і є ефективним засобом мотивації працівників.

У сучасних умовах недостатньо лише забезпечити зацікавленість працівників у певних результатах праці, виникає необхідність у підвищенні саме ефективності праці.

Найважливішими завданнями організації обліку оплати праці є забезпечення у встановлені терміни проведення розрахунків з оплати праці (нарахування заробітної плати та інших виплат, розрахунок утримань), забезпечення своєчасності і правильності віднесення суми нарахованої заробітної плати і відрахувань на собівартість продукції, забезпечення контролю за дотриманням кількісного складу працівників, використанням робочого часу й додержанням трудової дисципліни, групування показники для цілей оперативного контролю та складання необхідної звітності, а також ведення розрахунків із бюджетом щодо утриманих податків і Пенсійним фондом щодо нарахування єдиного соціального внеску [7, с 763].

Розмір заробітної плати залежить від складності й умов виконуваної роботи, професійноділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства, установи, організації [8, с. 424].

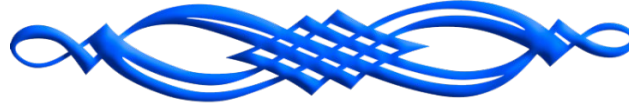
Бухгалтерський облік заробітної плати на підприємстві повинен забезпечити достовірний розрахунок заробітної плати кожному працівнику відповідно із кількістю і якістю витраченої ним праці, діючими формами й системами оплати праці; облік використання фонду заробітної плати з метою своєчасного виявлення резервів подальшого зростання продуктивності праці.

Висновки. Отже, в сучасних умовах облік заробітної плати займає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві. Для досягнення основних завдань обліку оплати праці виникає необхідність створення як найбільш зручного організаційного, кадрового та інформаційного забезпечення. Пропонується вдосконалити облік оплати праці шляхом: аналізу і вдосконалення наявної системи організацію документообігу; зміни системи оплати праці на більш орієнтовані на мотивації, запровадження гнучких форм та систем оплати праці.

Список використаних джерел:

1. Петти В. Экономические и статистические работы. М.: Соцэкгиз, 1940. 673 с.
2. Мальтус Т.Р. Опыт закона о народонаселении. М. 1895. 249 с.
3. Давидова К. Складаємо обліковий регламент на наступний рік. *Баланс*. 2008. № 99. С . 2 - 4
4. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Кодекс законів про працю : затв. Законом № 322-VIII від 10 грудня 1971, ВВР, 1971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/322-08>
6. Афанасієвська Т. В. Організація обліку та контролю розрахунків з оплати праці. *Управління розвитком*. 2014. № 11. С. 40-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_11_18

7. Каткова Н., Маслова К. Особливості обліку оплати праці в сучасних умовах та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2017. № 8. С.762-767
8. Пилипенко А. А. Організація обліку і контролю : підручник / А. А. Пилипенко, В. І. Отенко. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. 424 с.

**Світлана Кебал,
Інна Соболю**

*студенти ОПС «фаховий молодший бакалавр»
Науковий керівник: Федченко Світлана,
викладач економічних дисциплін
Машинобудівного фахового коледжу*

*Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
м. Дніпро*

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Бухгалтерський облік має провідне значення у фінансовому та економічному житті суспільства. Цікаво, що в університетах всього світу він визнається найважливішим предметом для студентів, які вивчають бізнес.

У ХХ ст. бухгалтери усвідомили, що половина труднощів у їх роботі пов'язана з тим, що вони не знають своєї справи, своєї науки, і тому звернулися до історії, яка дозволяє:

- відкрити багатовікові таємниці, бо бухгалтерські документи розкривають справжню історію;
- розкрити динаміку процесів, та описати їх закономірності;
- розглянути еволюцію методів і формування категорій;
- прослідкувати зміну загальних концепцій тощо.

З історичних облікових документів простежується, як поважали в давнину бухгалтерів і як цінувалась їх справа. Дослідження показали, що перші сліди розвитку обліку археологи знайшли в долинах річок Ніл, Тигр та Євфрат - відомих місцях стародавніх цивілізацій.

Кілька тисяч років тому люди навчилися виготовляти папірус. На сувоях, насамперед, відображали результати підрахунку залишку різних цінностей при інвентаризації. За часів Першої та Другої династій (3400 — 2980 до н.е.) кожні два роки проводилася інвентаризація рухомого і нерухомого майна. При Четвертій династії стало суттєвим щоденне виведення залишків і систематична реєстрація фактів господарського життя.

Якщо Єгипет був батьківщиною «рахівництва на вільних аркушах», то Вавилон став батьківщиною «обліку на картках» з м'якої і вологої глини у

вигляді пластинок, що приводило до того, що помилкові записи просто стиралися, і поняття виправлення даних не існувало.

Серед збережених документів переважають «наряди» на виконання робіт. Найбільший з них мав відомості про роботу 2533 осіб. Підсумок кожного рядка показував належну кількість зерна даному працівнику, колонки - величину витрат на обсяг робіт [1].

Цікаво, що Вавилон був першою країною, де виникло й спеціальне законодавство з обліку. Закони Хаммурапі (2200 — 2150 до н.е.) наказували: купцям - ведення самотійного обліку, храмам - державне рахівництво.

Професор Раймонд де Рувер у роботі «Як виникла подвійна бухгалтерія» стверджує, що подвійний запис зародився в Італії між 1250 — 1350 рр. Адже формуванню бухгалтерського обліку сприяв широкий розвиток торгівлі в таких великих італійських містах, як Флоренція, Мілан, Венеція та інших.

Вважається, що поняття «подвійна бухгалтерія» спочатку мало інший сенс, ніж зараз. Справа в тому, що збирачів податків зобов'язували ходити по домівках по двоє. Вважалося, що так буде менше спокуси привласнити що-небудь із зібраного. І кожен з них робив записи в окремій бухгалтерській книзі, контролюючи тим самим свого товариша. В даному випадку «подвійна бухгалтерія» мала на меті виключити можливість крадіжки.

Основоположником теорії бухгалтерського обліку вважається Лука Пачолі, італійський математик і філософ (1445 — 1517). Значний вплив у Середньовіччі мала книга «Трактат про рахунки та записи», видана у 1494 р. у Венеції. У своєму трактаті «Сума арифметики, геометрії, вчення про пропорції та відношення», опублікованому в 1494 р., Лука Пачолі запропонував упорядкувати систему обліку, який вівся століттями без всяких правил, виходячи з власного розуміння кожного господарюючого суб'єкта. У своїй книзі автор запропонував фіксувати надходження і витрати окремо один від одного. Ренесанс і зародження подвійної бухгалтерії [2].

Появу бухгалтерії тісно пов'язують також з Бенедетто Котрульї (1416 — 1469) купцем із м. Рагузи, який у 1458 р. написав книгу «Про торгівлю і досконалого купця» — перший літературний твір з бухгалтерського обліку.

Згодом у 1636 р. у Людовіко Флорі (1579 — 1647), інший італійський представник того часу запровадив терміни «дебет» і «кредит».

Значущим кроком була пропозиція французького бухгалтера Жака Саварі (1622 — 1690) про необхідність ведення як основних, так і допоміжних книг і сформулював один з основних постулатів: поділ рахунків на синтетичні і аналітичні, що деталізують інформацію про майно, зобов'язання і господарські операції.

Досліджуючи факти, можна визначити процес еволюції рахунків:

- спочатку з'явилися рахунки матеріальних цінностей;
- потім — рахунки грошових коштів;
- на наступному етапі — рахунки розрахунків;
- потім — рахунки фінансових вкладень;

- згодом - рахунки власних коштів;
- і нарешті, виникли результативні рахунки.

Кінець XIX – початок XX ст. ознаменувалися стрімким зростанням промисловості. У цей час у Німеччині виникає новий напрям – балансознавство, що обумовлено популяризацією балансу як основної концепції бухгалтерії. Важливо відзначити роль відомих німецьких юристів (Р. Рем, Р. Симон, Р. Штауб), завдяки чому були сформульовані основні вимоги до балансу: точність і повнота, що підвищило ступінь довіри до нього.

У XIX ст. активно починає розвиватися бухгалтерська справа в Україні. Після завершення Громадянської війни (1918 — 1921) роль професії бухгалтера дещо занепадає, стає не дуже престижною та й малооплачуваною. Ситуація змінилася після розпаду СРСР та орієнтації України на ринкові відносини, що спричинило цілий бум на цю посаду. Професія бухгалтера стає однією із найпрестижніших у країні.

Сучасні проблемні питання не обходять у публікаціях ні державні службовці (І. Белоусова, В. Пархоменко та інші), ні відомі науковці (Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, О.М. Петрук, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швець та багато інших).

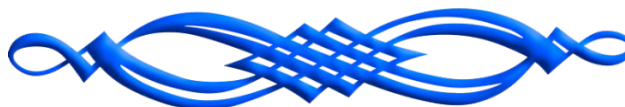
Слід зазначити, що відмінності фінансових даних та управлінської інформації пов'язані з тим, що дані бухгалтерського обліку покладені в першу чергу в основу податкового обліку та звітності підприємства. Таким чином, істотний вплив на бухгалтерський облік в Україні мають різні постійно мінливі думки податкових органів та основною функцією бухгалтерського обліку в Україні є фіскальна, і юридична форма незмінно має перевагу над економічною сутністю. В більшості випадків весь бухгалтерський облік зводиться лише до підрахунку податків та використанні різних податкових схем та очікує перехід від українських стандартів бухгалтерського обліку до українсько-«міжнародних» стандартів.

Що стосується фінансової звітності підприємств, то ще довго без аудиту, оглядової перевірки, або при намірі придбати компанію, дані української звітності не будуть давати зовнішнім користувачам повного та достовірного уявлення.

Отже ця наука настільки цікава, що потребує величезної уваги з нашого боку. І ще попереду нас чекають багато відкриттів стосовно неї.

Список використаних джерел:

1. Турищева Т.Б. Теорія бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] Режим доступу: https://stud.com.ua/23795/audit_ta_buhoblik/teoriya_buhgalterskogo_obliku
2. Ренесанс і зародження подвійної бухгалтерії [Електронний ресурс] Режим доступу: https://arm.naiuu.kiev.ua/books/sud_buh/files/Tema_3.pdf

Вадим Кирилюк

магістр

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

Михайло Сімашкевич

голова Кам'янець-Подільської райради

м. Кам'янець-Подільський

ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДОСВІДУ НІМЕЧЧИНИ У ВІТЧИЗНЯНУ СИСТЕМУ НАРАХУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні завжди було актуальною проблематикою вітчизняної податкової системи, адже єдиний соціальний внесок чинив значне податкове навантаження на бізнес. У грудні 2015 року Верховна Рада України проголосувала за зниження ЄСВ для роботодавців до 22%, що знизило податкове навантаження на фонд оплати праці зокрема та на бізнес взагалі. Разом з тим, в науковому середовищі та у суспільстві в цілому точаться дискусії щодо несправедливої частини цього податку, адже ЄСВ є однаковим у відсотковому вираженні (22%) для людей з різним розміром доходів, а це чинить непропорційний вплив на можливості громадян, які отримують мінімальну заробітну плату у 6700 грн і заробітну плату більше 100 000 грн. Так, громадяни, які отримують мінімальну заробітну плату після відрахування ЄСВ фактично перебуватимуть поза межею бідності, адже згідно з курсом долара на готівковому ринку розмір зарплати становитиме лише 128 дол США, а межа бідності, відповідно до розрахунків Світового банку, складає 150 дол. США на місяць. Відтак, в цілому відбувається відносне збільшення податкового навантаження на платників податків з низькими доходами.

Таким чином, варто звернути увагу на досвід Німеччини щодо використання прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб. Прогресивна система оподаткування Німеччини [1; 2] передбачає такі ставки податку на доходи фізичних осіб в Німеччині на 2022 рік:

- 14% на оподатковуваний дохід до 9 744 євро за рік;
- 42% на оподатковуваний дохід від 55 960 до 270 500 євро за рік;
- 45% на оподатковуваний дохід понад 270 500 євро за рік.

Вищезазначені ставки податку включають 5,5% солідарної надбавки, яка додається до верхньої ставки. Оподатковуваний дохід включає, серед іншого, заробітну плату та інвестиційний дохід. При розрахунку податку враховуються різні відрахування, такі як витрати, пов'язані з роботою, і допомога на дитину.

Ось кілька найпоширеніших відрахувань та їх лімітів:

- витрати, пов'язані з роботою - платники податків можуть відраховувати розумні витрати, понесені у зв'язку з їх роботою, такі як витрати на відрядження та витрати на професійну підготовку. Для цієї категорії не застосовують ліміти щодо відрахувань, однак витрати повинні бути підтверджені відповідними документами;

- пенсійні внески. Розмір пенсійних внесків, які можна відняти, обмежений певним лімітом, зокрема, на 2022 рік ліміт становить 48 000 євро для осіб у віці до 55 років і 54 000 євро для тих, хто старше 55 років;

- внески на медичне страхування. Сума внесків на медичне страхування, яка може бути вирахована, обмежена певним лімітом, у 2106 євро для платників єдиного податку та 4 212 євро для спільних подавачів;

- допомога на дитину. Розмір допомоги на дитину, який може бути вирахований, обмежений лімітом на 2022 рік у 7 728 євро на дитину;

- благодійні внески. Сума благодійних пожертв, які можуть бути вираховані, обмежена певним лімітом, який становить 20% оподаткованого доходу для пожертвувань, зроблених релігійним громадам та благодійним організаціям і 10% для пожертвувань, зроблених політичним партіям;

- збитки від самозайнятості або підприємницької діяльності. Немає обмежень на розмір збитків від самозайнятості або підприємницької діяльності, які можуть бути компенсовані оподаткованим доходом.

- відсотки за кредитами для домовласників. Сума процентних виплат за позиками, що використовуються для придбання або реконструкції основного місця проживання, яку можна відняти, обмежується певним лімітом, який на 2022 рік становить 24 000 євро для платників єдиного податку та 48 000 євро для спільних подавачів .

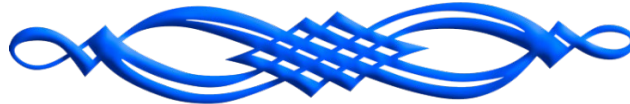
Наведені вище дані про основні аспекти регресивної системи оподаткування доходів фізичних осіб дають змогу зробити висновок про справедливий підхід до оподаткування фізичних осіб, адже в першу чергу в Німеччині створено умови для зниження відносного податкового навантаження на ті верстви населення, які отримують мінімальний дохід. Такі заходи, на наш погляд, дають змогу підтримати малозабезпечені верстви населення та забезпечити можливість задовольняти першочергові потреби для комфортного проживання. Велике значення, на наш погляд, має система відрахувань з доходу, який оподатковується податком на доходи фізичних осіб в Німеччині, адже все додаткове навантаження на сімейний бюджет у вигляді лікування, догляду за дитиною, виплатою відсотків, витрат на роботу виводиться з оподаткування, що збільшує неоподаткований дохід німецьких працівників.

Зважаючи на певні скандали щодо надмірного розриву заробітних плат та пенсій в Україні, а також відносно збільшення податкового навантаження на доходи фізичних осіб, які отримують мінімальну заробітну плату впровадження регресивної системи оподаткування є на часі. Більше того, важливим є те, щоб в умовах воєнного стану запровадити відрахування з доходу на виховання дітей, благодійні внески на підтримку армії, відсотки на побутову техніку, автомобілі та житло тощо. Такі заходи з одного боку дадуть змогу знизити податкове навантаження на фізичних осіб, а з іншого – збільшать споживчий попит та будуть одним із методів стимулювання споживання і виробництва в країні. Варто зауважити, що на сьогоднішній день для ФОПів сплата ЄСВ за себе є добровільною, однак вже з липня такі пільги будуть скасовані, тому впровадження прогресивної системи оподаткування дозволить розширити базу

оподаткування за рахунок збільшення податків для більших зарплат і, таким чином, призведе до збільшення доходів Пенсійного фонду України.

Список використаних джерел:

1. Germany Taxes. URL: <https://www.worldwide-tax.com/germany/germany-taxes.asp>
2. Blaufus, K., Hechtner, F., & Jarzembski, J. K. The Income Tax Compliance Costs of Private Households: Empirical Evidence from Germany. *Public Finance Review*, 2019. Vol. 47(5), pp. 925–966.

Інна Козут,

студент ОС магістр

Леся Кобзаренко,

студент ОС магістр

Науковий керівник: Олег Калмиков,

к.е.н., доцент кафедри фінансів

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ГРУПУВАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Необоротні активи довгий час виступали важливим об'єктом економічної науки серед вітчизняних науковців. У сучасних умовах господарювання необоротні активи відіграють визначальну роль, оскільки вони становлять вагомую частину майна будь-якого суб'єкта господарювання, забезпечуючи тим самим його виробничу діяльність [1].

У разі постіндустріальної економіки значення необоротних активів зростає. Ця балансова категорія має об'єднувати у собі необоротні економічні ресурси підприємств, які набувають ключову роль при створенні товарів. Якщо попередні історичні періоди більшості підприємств необоротні активи переважно використовувалися з метою управління, то економіці, заснованої на знаннях, вони починають грати роль активного виробничого ресурсу. Саме такі активи, що породжують дохід від звичайної діяльності, мають бути виділені у звітності. За аналогією з матеріальними необоротними активами, група активів, які мають матеріально-речовинну структуру, але використовуються іншим способом, можуть бути відокремлені категорією дохідних вкладень у нематеріальні цінності. Тоді у складі власне необоротні активи відобразатимуться активні невловимі фонди, що є джерелом прибутку підприємства. Тобто, за аналогією з основними засобами, у цій категорії, що відкриває баланс, повинні бути зосереджені засоби праці, що тільки мають нематеріальний характер. Обґрунтуванням цього підходу служить зростаюча роль нематеріальних продуктивних ресурсів у сучасній економіці. Третя група необоротних об'єктів, що є витратами, може враховуватися у складі витрат майбутніх періодів.

В діяльності підприємств особлива увага відводиться класифікації необоротних активів, адже сучасна система бухгалтерського обліку містить розбіжності у назві та визначенні засобів, під якими в економічній науці розуміють необоротні активи.

У відповідності до представленої згідно прийнятої НП(С)БО «Загальні вимоги до фінансової звітності» №1 нової форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» складовими необоротних активів є:

- нематеріальні активи,
- незавершені капітальні інвестиції,
- основні засоби,
- інвестиційна нерухомість,
- довгострокові біологічні активи,
- довгострокові фінансові інвестиції,
- довгострокова дебіторська заборгованість,
- відстрочені податкові активи,
- гудвіл,
- інші необоротні активи [2].

Даний перелік необоротних активів, який відображає НП(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» розміщений в частині «Активи» згідно Балансу (звіту про фінансовий стан підприємства) у розділі I «Необоротні активи». На нашу думку, з метою виконання таких управлінських функцій, які пов'язані з плануванням, аналізом, обліком і контролем, необоротні активи слід розглядати більш деталізовано з урахуванням класифікаційних ознак прийнятних для суб'єктів господарювання [2].

Класифікація необоротних активів, їх склад в балансах підприємств різних країнах світу, зокрема Молдови, Болгарії, Німеччини, Польщі відображено в табл. 1. Проведене дослідження та виявлені результати щодо класифікації необоротних активів в балансах підприємств Молдови, Болгарії, Німеччини, Польщі показали, що категорія «необоротні активи» є однією з найважливіших у господарській діяльності будь-яких суб'єктів господарювання, але в інших країнах їх ототожнюють з довгостроковими активами.

Таблиця 1.

Склад і групування необоротних активів в балансах підприємств різних країнах світу

Країна	Діюча назва щодо поняття «необоротні активи»	Склад необоротних активів
Молдова	Довгострокові активи	Нематеріальні активи Довгострокові матеріальні активи Довгострокові фінансові активи Інші необоротні активи
Болгарія	Довгострокові активи	Довгострокові матеріальні активи Довгострокові нематеріальні активи Довгострокові фінансові активи Відстрочені податки Торгова репутація Витрати майбутніх періодів

Німеччина	Довгострокові активи	Основний капітал Фінансові активи
Польща	Довгострокове майно	Нематеріальні цінності та права Речове довгострокове майно Фінансове довгострокове майно

Для правильної класифікації необоротні активи підприємств потребують ефективною та виваженою політики щодо їх управління. Мета щодо управління необоротними активами полягає у визначенні форм і методів фінансового управління, які виникають у процесі здійснення різних фінансових операцій [3].

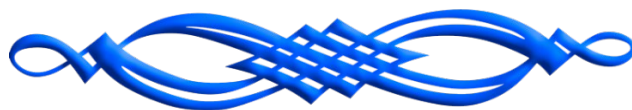
Ми пропонуємо до основних завдань управління необоротними активами віднести:

- визначення можливих форм оновлення основних виробничих засобів на простій та розширеній основі;
- визначення потреби в необоротних активах для збільшення обсягів виробництва;
- забезпечення ефективного використання раніше сформованих та нововведених основних засобів та нематеріальних активів;
- формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури.

Отже, з метою ідентифікації необоротних активів провідна роль належить класифікації та групуванню необоротних активів з урахуванням діючого Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу та зобов'язань та Інструкції № 291 та має ряд переваг для системи бухгалтерського обліку: реалізує на практиці принцип пріоритету економічного змісту над юридичною формою; забезпечує однакову методологію відображення матеріальних та нематеріальних ресурсів підприємства; служить більш обґрунтованому співвіднесенню доходів та витрат від різних видів діяльності; підвищує релевантність бухгалтерської звітності за рахунок зняття обмежень на визнання нематеріальними активами невиключних прав, а також за рахунок розмежування у звітності невловимих активів, що мають різний характер використання у діяльності суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Бурденко І. М. Фінансовий облік – 1: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2018. 85 с.
2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс]. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336>.
3. Нашкерська Г.В. Методологія і практика оцінювання у фінансовому обліку: [Монографія]. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 426 с.

Валентина Кожухар

аспірантка третього року навчання

кафедри бухгалтерського обліку

Науковий керівник: Наталія Правдюк,

д.е.н., професор, завідувачка кафедри бухгалтерського обліку

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ПЕРВИННИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА

Неодмінною частиною бухгалтерського обліку є первинний облік господарських операцій. Підприємства галузі садівництва ставлять перед собою суворі вимоги щодо якості облікової інформації для задоволення потреб користувачів різного роду економічній інформації для прийняття управлінських рішень. Тобто, отримана облікова інформація повинна бути, в першу чергу достовірною, вичерпною, повною та оперативною. Носіями такої інформації є первинні документи, що мають бути представленими на високому рівні.

Господарська діяльність підприємств галузі садівництва проводиться із здійсненням великої кількості операцій, які фіксуються в спеціально рекомендованих для цього документах. Первинні документи на підприємствах галузі садівництва являються носіями інформації про господарсько-економічне «життя» підприємницького формування, а первинний облік – це початкова стадія господарського обліку [1].

Продукція галузі садівництва є складовою ОЗ, тобто облік їх наявності та руху оформляють первинними документами для обліку ОЗ довільної форми з обов'язковими реквізитами первинних документів згідно зі статтею 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV [2], а з іншого боку, об'єкти садівництва продовжують бути ДБА, оскільки змін до облікових форм не внесли. Тому для обліку садів і виноградників потрібно керувати Методичними рекомендаціями щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах, затверджені наказом Мінагрополітики від 21.02.2008 № 73 [3].

Будь-яка господарська операція, що не знайшла своє відображення в первинному документі, але фіксується безпосередньо в бухгалтерському обліку є незаконною [1].

Основною ознакою за якою бухгалтерські первинні документи різняться між собою є їх суть або зміст. Зміст документа визначається фактом господарської операції, яка в ньому фіксується, а зміст господарської операції – це результат цілеспрямованої діяльності особи, яка складає первинний документ. Отже, первинний документ та господарська операція – це нерозривно пов'язані між собою економічні категорії [4].

На кожному підприємстві галузі садівництва автоматизований бухгалтерський облік передбачає собою введення електронного первинного документування господарських операцій. Таким чином, використання автоматизованого обліку вносить значні зміни в організацію первинного обліку, які полягають у наступному:

використання електронних носіїв первинної інформації і автоматичне складання первинних документів.

Дослідження організації бухгалтерського обліку виробництва продукції садівництва на підприємствах у Вінницькій області показали, що первинний облік у більшості з них ведеться автоматизовано, тобто спостерігається централізація обробки інформації за допомогою ЕОМ. На сьогодні автоматизація первинного обліку стає першочерговим завданням ефективної організації обліково-аналітичної роботи на підприємствах садівництва.

На нашу думку використання комп'ютерних документів, дозволить на високому рівні організувати оперативний первинний бухгалтерський облік виробництва, що забезпечить більшу ефективність облікової діяльності та одержання достовірних даних про операційну діяльність підприємств садівництва в короткі терміни. На рис. 1 представлено основні переваги ведення комп'ютеризованого первинного обліку виробництва продукції галузі садівництва.

Неодмінною умовою достовірності даних бухгалтерського обліку є правильне і якісне заповнення первинних документів. Насамперед, критерій якості оформлення документів визначається наявністю усіх необхідних реквізитів, заповнених відповідно з правилами введення бухгалтерської документації.

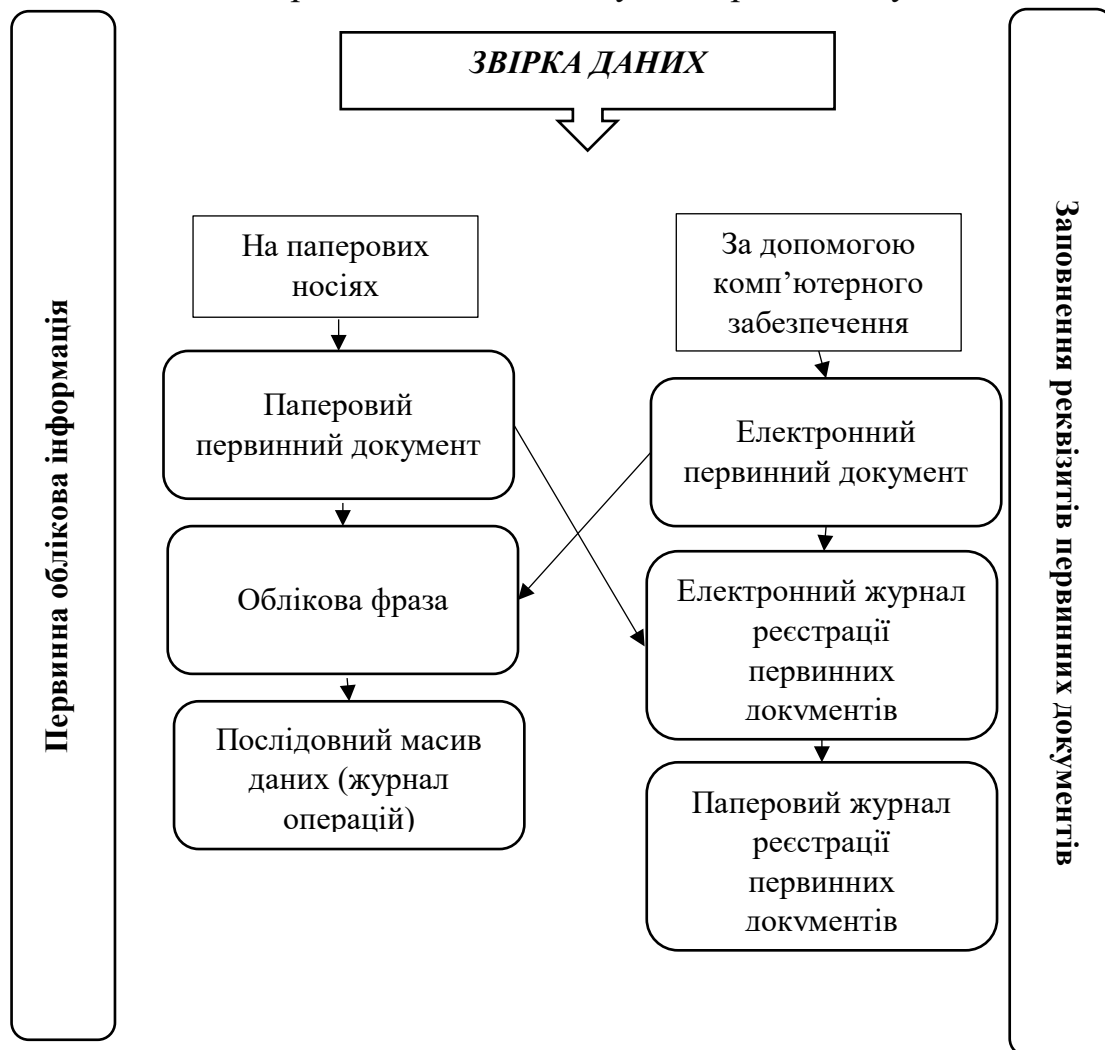

Рис. 1. Порядок ведення автоматизованого первинного обліку на підприємствах галузі садівництва

Джерело: сформовано авторами на основі [5]

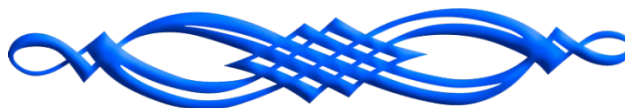
Обов'язковими реквізитами всіх документів на підприємствах садівництва, що містять інформацію про господарську діяльність підприємства є: назва документа (форми); дата і місце складання; назва підприємства, в якому складений документ; зміст, обсяг та одиниці виміру господарської операції; посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції та правильність її оформлення; особистий підпис (або інші дані) особи, яка брала участь у здійсненні господарської операції [4].

Відсутність хоча б одного з наведених обов'язкових реквізитів робить первинний документ юридично недійсним, а здійснену господарську операцію за ним – незаконною.

Отже, первинний документ – це основа інформації про господарську діяльність для організації та ведення управлінського обліку на підприємствах садівництва. Контроль за правильністю ведення первинного обліку виробництва здійснюється керівниками центрів відповідальності, де безпосередньо здійснюються витрати і складаються документи. Для ефективної організації облікової роботи первинний облік на кожному підприємстві садівництва має бути автоматизованим, що забезпечить зменшення трудомісткості обробки інформації та підвищить оперативність бухгалтерського обліку в цілому.

Список використаних джерел:

1. Бондур Т.О. Первинний облік виробництва продукції рослинництва та шляхи його вдосконалення. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/pervinni-oblik-virobnictva-produkcii-roslinnictva-ta-shlyahi-yogo-vdoskonalennya.html> (дата звернення: 24.01.2023).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 1999 р. № 996-XIV: станом на 10 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 24.01.2023).
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів: Наказ від 21.02.2008 р. № v0073555-08: станом на 06 січ. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0073555-08#Text> (дата звернення: 24.01.2023).
4. Сук Л.К., Сук П.Л. Організація документування господарських операцій та документообігу. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2007. № 18. С. 6-18.
5. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 522 с.

Тетяна Козаренко

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Марина Правдюк,

к.е.н., доцент кафедри обліку та

оподаткування в галузях економіки

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

СУТНІСТЬ ГРОШОВИХ КОШТІВ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Функціонування підприємства неможливе без використання фінансових ресурсів. Основне місце серед вказаної сукупності займають грошові кошти. «*Moneta est iustum medium et mensura rerum commutabilium, nam per mediae monetae, fit omnium rerum conveniens, et iusta aestimatio* — Гроші — справедливий посередник і засіб придатних для торгівлі товарів, бо за посередництва грошей проводиться зручна і надійна оцінка всіх речей» [1, с. 64].

Таке призначення і значення грошей у людському суспільстві було визначено у римському праві, і навряд чи це можна заперечити — з моменту свого виникнення гроші виступають елементом та інструментом платіжного механізму. Узагальнену їхню функцію вчені-економісти визначають певні дію чи «роботу» грошей щодо обслуговування руху вартості у процесі суспільного відтворення, хоча питання про функції грошей є одним з найбільш дискусійних у теорії грошей [2, с. 35].

Гроші відносяться до тих особливих категорій, які завжди були найбільш актуальними в економічній думці, так як в процесі грошового руху найбільшою мірою проявляються і реалізуються інтереси суб'єктів ринку. Через гроші, їх функції кожен індивідуум реалізує свої потреби, тому грошова система і визначає взаємозв'язок між виробництвом, обміном, розподілом і споживанням.

За свою історію людство використовувало різноманітні види грошей. В одних народів роль грошей виконували хутро і шкіри, в інших – зерно чи худоба. Це були переважно продукти масового виробництва, що відігравали вирішальну роль в економіці народів. Для того, щоб стати грошима, товар повинен мати специфічні властивості: бути довговічним, подільним і рідкісним. Найбільш ідеально цим вимогам відповідали благородні метали, з яких карбувалися монети. Сьогодні монети відійшли на другий план, а головну роль стали відігравати паперові та банківські гроші. Ця тема є і сучасною в нашому житті, оскільки економічна система поповнюється все новими видами грошей, які прості в обігу і якоюсь мірою полегшують життя людини, роблячи її заможною в житті [3, с. 130].

В свою чергу можемо зазначити що вченими-науковцями поняття «гроші» трактується з різних поглядів, зокрема Александрова М.М., Кірейцев Г.Г., Маслова С.О трактують гроші як історична категорія, яка розвивається на кожному етапі товарного виробництва і наповнюється новим змістом, що ускладнюється із зміною умов виробництва [4]. В своїх працях Бутинець Ф. Ф. зазначає, що гроші –металеві або паперові знаки, що є мірою вартості при купівлі-продажу та виконують роль всезагального еквіваленту, тобто виражають вартість всіх інших товарів і обмінюються на будь-які з них[5].

Мочерний С. В визначає гроші – як специфічний товар, який виконує роль загального еквівалента (всезагальної обмінюваності), завдяки чому в ньому виражається вартість усіх інших товарів і встановлюються економічні відносини між суб'єктами господарської діяльності [6]. П.М. Герасим, І.Є. Давидович, П.Я. Хомич вдало зауважили, що крилатий вислів Луки Пачолі («Купець повинен вміти рахувати гроші, бо у того, який цього не вміє, вони розлітаються, як мухи» [7, с. 245]) повною мірою актуальний і сьогодні.

В процесі дослідження, розглянемо трактування поняття «грошові кошти» в нормативних документах. Так, зокрема, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (IAS 7) «Звіт про рух грошових коштів» визначає грошові кошти як готівку в касі та депозити до запитання [8]. Відповідно до Методичних рекомендацій з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банку та депозити до запитання [9].

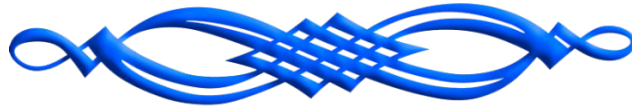
У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» грошові кошти визначено, як готівку, кошти на рахунках в органах Державного казначейства України, у банках та депозити до запитання [10].

Висновки. Проведений аналіз літературних джерел показав, що на сьогоднішній момент відсутній єдиний комплексний підхід щодо визначення сутності поняття «грошові кошти». Аналізуючи праці вчених економістів можемо зазначити, що усі вони мають різне трактування, але все ж таки розуміння досить подібне. Правильне розуміння сутності й економічного змісту грошових коштів та їх еквівалентів необхідне для правильного використання у господарській діяльності. Досліджено поняття «грошові кошти», що виступає вираженням вартості всіх товарів, як вид універсального товару, який є загальним еквівалентом.

Список використаних джерел:

- 1 Хоміцька З. М. Словник латинських юридичних висловів. 3-тє вид. Харків : Право, 2008. 272 с
- 2 Савлук М. І., Мороз А. М., Пуховкіна М. Ф. та ін. Гроші та кредит : підручник / за заг. ред. М. І. Савлука. Київ : КНЕУ, 2001. 602 с.
- 3 Василиків О.В. Гроші як економічна категорія. *Молодь і ринок*. 2012. № 7 (90). С. 130-134.
- 4 Александрова М.М. Гроші. Фінанси. Кредит: навч.-метод. посібник /М. М. Александрова, Г. Г. Кірейцев, С. О. Маслова. Житомир: ЖІТІ, 2002.224 с
- 5 Основи бізнесу: навч. посібник / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця, К. В. Романчук. 2-е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2004.364 с.
- 6 Мочерний С.В. Економічна теорія: навч. посібник / С.В. Мочерний. К.:ВЦ «Академія», 2002. 656 с.
- 7 Герасим П.М. Управлінський облік на підприємстві» (методика ведення): монографія / П.М. Герасим, І.Є. Давидович, П.Я. Хомин. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 270 с
- 8 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» URL: http://dipifr.info/lib_files/standards/ukr/standards_010109/IAS_7.pdf

- 9 Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006 р. URL:: <http://uazakon.com/big/text892/pg1.htm>.
- 10 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» від 28.12.2009 р. № 1541, зі змінами: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0103-10>.

Тарас Косюк

магістр

*НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

Віолета Гераймович

к.е.н., доцент,

кафедра маркетингу та міжнародної торгівлі НУБІП України

ВЕКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ КРАЩИХ ПРАКТИК ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Погіршення фінансового стану медичних закладів України внаслідок війни з Російською Федерацією зумовлює необхідність пошуку шляхів розширення фінансового забезпечення охорони здоров'я в умовах воєнного часу та повоєнної відбудови держави.

Одним із варіантів підвищення рівня фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні може бути збільшення видатків державного бюджету та впровадження платних медичних послуг. Однак, зменшення надходжень до державного бюджету внаслідок війни та зменшення купівельної спроможності широких верств населення України вимагає аналізу кращих практик фінансового забезпечення охорони здоров'я в Європі та, на цій основі, побудови власної ефективної системи фінансування медичних закладів.

Так, однією із найефективніших систем фінансового забезпечення охорони здоров'я в Європі вважається французька система, яка ґрунтується на основі базового національного плану медичного страхування, який називається «La Sécurité Sociale». Базовий національний план медичного страхування у Франції є універсальною та обов'язковою програмою, яка забезпечує доступ до медичної допомоги для всіх громадян. План фінансується за рахунок комбінації податків, внесків на соціальне страхування та державних субсидій і охоплює широкий спектр медичних послуг, включаючи відвідування лікаря, перебування в лікарні та ліки, що відпускаються за рецептом. Мета плану – забезпечити всім громадянам Франції доступ до якісної медичної допомоги, незалежно від рівня їх доходів. План адмініструється Національним фондом медичного страхування (СРАМ), а медичні послуги надаються мережею державних та приватних постачальників медичних послуг.

Окрім базового національного плану медичного страхування у Франції функціонує додаткова система медичного страхування «Complémentaire Santé»,

також відома як «компанії взаємного страхування». Вона забезпечує додаткове покриття витрат, не покритих базовим національним планом медичного страхування, таких як певні медичні процедури, перебування в лікарні та реабілітація. Покриття пропонується приватними страховими компаніями і не є обов'язковим, але багато громадян Франції вирішують зареєструватися в цих планах, щоб мати доступ до більш широкого спектру медичних послуг. Вартість додаткової страховки, як правило, ділиться між працівником і роботодавцем.

Таким чином, французька система фінансового забезпечення охорони здоров'я є комбінованою, адже фінансується як за рахунок державного бюджету та обов'язкових внесків на медичне страхування, так і приватною страховою програмою компанії медичного страхування. На наш погляд, система є досить ефективною, адже критичні аспекти розвитку охорони здоров'я фінансуються за допомогою держави, а поточне лікування – за рахунок обов'язкового медичного страхування. Обов'язкове медичне страхування дає змогу жителям Франції накопичити необхідний запас фінансових коштів для лікування при цьому Національний фонд медичного страхування, який акумулює кошти отримує можливість оперативно перерозподіляти фінансові ресурси як на лікування конкретних осіб, так і на програми медичного розвитку.

Окрім Франції, варто звернути увагу на механізм фінансування охорони здоров'я Німеччини, який також ґрунтується на поєднанні системи обов'язкового медичного страхування (SHI) та власних коштів пацієнтів. Більшість громадян Німеччини зобов'язані мати медичне страхування, або через роботодавця, або записавшись на державну програму SHI. Як роботодавці, так і працівники вносять свій внесок у вартість страхового покриття, при цьому внесок роботодавця обмежений законодавством. Державні програми SHI фінансуються за рахунок премій, зібраних з пацієнтів, а також додатковим фінансуванням, наданим урядом. Система SHI охоплює широкий спектр медичних послуг, включаючи відвідування лікаря, перебування в лікарні та ліки, що відпускаються за рецептом, і призначена для забезпечення загального доступу до якісної медичної допомоги. Крім того, приватне медичне страхування доступне для тих, хто хоче більш широкого покриття або не має права на участь у державній програмі SHI.

Як і у Франції, так і в Німеччині розвинута система обов'язкового медичного страхування, яке дає змогу накопичити кошти для придбання тих чи інших медичних послуг. Ефективність таких систем залежить від фінансової стабільності в країні, адже накопичення страхових внесків фактично не зазнають негативного впливу інфляційних процесів впродовж десятиліть, що не знижує купівельну спроможність застрахованих осіб та дозволяє їм отримати бажані медичні послуги.

Сполучене Королівство сформувало дещо відмінну систему фінансового забезпечення охорони здоров'я, адже Національна служба охорони здоров'я (NHS) в основному фінансується за рахунок загального оподаткування (в першу чергу за рахунок внесків на національне страхування) і є безкоштовною для всіх жителів Великобританії. Крім того, деякі медичні послуги, такі як лікування зубів і рецепти, обкладаються платою для тих, хто не звільнений. NHS працює як система з єдиним платником, що фінансується державою, з урядом, відповідальним за переговори про контракти з постачальниками медичних

послуг та встановлення загальної політики. Метою системи є надання комплексної, доступної медичної допомоги всім громадянам, незалежно від їх платоспроможності. Крім того, приватні варіанти охорони здоров'я доступні для тих, хто вирішив придбати додаткове покриття або послуги.

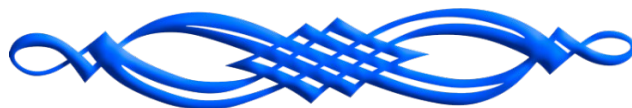
Зважаючи на суттєве зростання страхових ризиків в умовах війни, під час воєнного стану Україні досить важко буде побудувати систему обов'язкового медичного страхування, однак, на наш погляд, така система може стати одним із основних факторів збільшення фінансового забезпечення охорони здоров'я в найближчі роки, адже коштів державного бюджету внаслідок руйнування національної економіки буде не вистачати для підтримки медичних закладів. Сьогодні в Україні вже є створена Національна служба здоров'я України в рамках якої доцільно створити Фонд загальнообов'язкового медичного страхування. Враховуючи фінансові дисбаланси та волатильність вартості грошей в Україні, на наш погляд, вартість планів медичного страхування варто прив'язати до курсу долара США чи євро. Тобто страхові внески автоматично конвертувати в іноземну валюту і розміщувати кошти в державних казначейських облігаціях США, євробондах та інших цінних паперах міжнародного ринку грошей і капіталів за аналогією до золотовалютних резервів України. В такому випадку стане можливим збереження вартості страхових медичних внесків та дозволить отримати бажаний набір медичних послуг в майбутньому. При цьому Національна служба здоров'я України повинна контролювати якість надання медичних послуг. Іншим варіантом забезпечення якості медичних послуг стане можливість вільного вибору лікувального закладу пацієнтами, які безумовно обиратимуть найбільш якісний, що є на ринку.

Окрім загальнообов'язкового медичного страхування доцільно залишити в дії державне фінансування сфери охорони здоров'я за цільовим принципом. Наприклад: фінансування лікування важких хвороб типу ВІЛ/СНІД, рак, туберкульоз; фінансування складних операцій; фінансування соціально-вразливих категорій населення та пенсіонерів; фінансування первинної медицини для дітей тощо.

Перехідний етап до системи загальнообов'язкового медичного страхування та накопичення Фонду загальнообов'язкового медичного страхування доцільно розширити і затвердити вичерпний перелік платних медичних послуг у всіх медичних закладах України. Чітка і офіційна ціна медичної послуги дозволить мінімізувати рівень корупції в медичних закладах та підвищити якість медичного обслуговування і лікування. Пізніше, на основі встановлених платних послуг розраховуватимуться страхові виплати.

Список використаних джерел:

1. The French healthcare system. URL: <https://www.expatica.com/fr/healthcare/healthcare-basics/a-guide-to-the-french-healthcare-system-101166/>.
2. Health Insurance in Germany – The German Healthcare System. URL: <https://www.germany-visa.org/insurances-germany/health-insurance/>
3. The National Health Service in the United Kingdom. URL: www.nhs.uk.

Вікторія Макрушина,

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: Світлана Ганзюк,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та обліку

Дніпровський державний технічний університет

м. Кам'янське

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЇ БІЗНЕСУ В ГРУЗІЇ

Податкове законодавство в грузинській економіці базується на 6 фіксованих податкових ставках для фізичних осіб та корпорацій. Грузія залучає іноземних інвесторів за рахунок, насамперед, простоти оподаткування та гнучкості в бюрократії. Країна була обрана однією з десяти кращих країн світу за зручністю та простотою ведення бізнесу [1]. Податок на доходи фізичних осіб в Грузії визначається за місцем отримання доходу. Так, фізична особа, яка отримала доходи в Грузії, буде оподатковуватися саме в Грузії. Грузинська компанія з доходом в інших країнах також буде оподатковуватися в Грузії. Компанія вважається грузинською, якщо вона управляється в цій країні. Без управління в Грузії вона вважатиметься іноземною компанією. Грузинська компанія не оподатковується з прибутку (15%) при отриманні доходу та інвестуванні цих грошей у бізнес. При розподілі коштів (дивідендів) підприємство оподатковується і на прибуток у розмірі 15%, і податкові дивіденди у вигляді 5%. Це один із найбільших стимулів для грузинських компаній. Іншим стимулом для компаній у Грузії є те, що ПДВ (18%) сплачується лише після того, як компанія отримала дохід у розмірі 100 000 доларів США (у коробках) за останні 12 місяців. Крім того, Грузія має податкову угоду з більш ніж 45 державами, включаючи Ізраїль, щоб уникнути подвійного оподаткування та регулювати податкове законодавство між двома державами [2].

В таблиці 1 подано основні показники податкового навантаження Грузії у 2021 році.

Таблиця 1.

Податкове навантаження у Грузії в 2021 році, [3]

Вид податку	Ставка податку, %
ПДВ	18%
Прибутковий (об'єднаний соц. внеском) податок	20%
Податок на прибуток	15%
Податок на дивіденди	5%
Податок на майно	1%

Якщо порівняти податкове навантаження Грузії з Україною, то, наприклад, податок на прибуток в Україні становить 18%, що на 3% більше, ніж у Грузії. Ставка ПДВ на початку 2022 року в Україні також вища: 20% проти 18%.

Відкриття компанії в Грузії займає в середньому один день (якщо всі документи в порядку) і реєструється в Будинку Юстиції (Public Service Hall), тобто Залі державної служби. Щоб відкрити бізнес-рахунок для місцевої компанії, яка буде дочірньою компанією вашої компанії, потрібні документи,

підписані нотаріусом вашої країни та штамп апостиля, перекладені на грузинську мову та підписані нотаріусом у Грузії, а саме: свідоцтво про реєстрацію (завірене копія) компанії; статут материнської компанії; річний докладний звіт материнської компанії; декларація перших директорів материнської компанії; декларація про акції акціонерів материнської компанії; зареєстрований щорічний платіж, що підтверджує активність компанії [4].

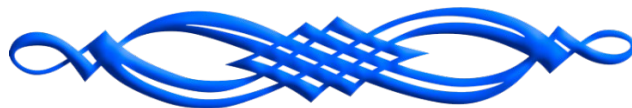
Після процесу реєстрації можна отримати ім'я користувача та пароль, які необхідно надати бухгалтеру для подання звітності в податкову компанію про доходи/витрати тощо. Потрібно також вирішити, чи потрібна пільга, яка дозволяє підприємствам почати сплачувати ПДВ (18%) лише після обороту понад 100 000 ларі за останні 12 місяців. Ще одна перевага, яку отримують компанії, полягає в тому, що до розподілу коштів (дивідендів) не сплачується 15% корпоративного податку на прибуток компанії [2].

Важливо також відзначити, що в останні роки Грузія була обрана як одна з 10 найпростіших і найзручніших країн для ведення бізнесу в світі. У Грузії немає обмежень на інвестиції іноземних громадян/компаній і немає особливих вимог чи податків для зовнішніх інвесторів. У разі купівлі нерухомості в Грузії угоду та реєстрацію в вищевказаній структурі можна здійснити тільки за паспортом. Бюрократичні вимоги дещо вищі, коли йдеться про відкриття банківського рахунку, необхідного для оплати майна та оплати рахунків (електрика, газ, вода тощо) [5].

Отже, сьогодні, коли в Україні досі тривають бойові дії, а бізнес шукає нові можливості для інвестицій, Грузію варто розглядати для себе як підприємцям так і просто громадянам з певними заощадженнями через культурні й ментальні подібності, а також через легкість ведення бізнесу та доступне оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Doing Business Comparing Business Regulation in 190 Economies, 2020 [Електронний ресурс]. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf> (Дата звернення 13.12.2022 р.)
2. Глобальні інфраструктурні проекти Грузії. Що змінить стратегічне становище Грузії на геополітичній арені: аналітичне дослідження експертів GEOLN.COM. [Електронний ресурс]. URL: <https://geoln.com/ua/invest-in-georgia/global-investment> (Дата звернення 03.12.2022 р.)
3. Макроекономічна статистика: Take-profit.org [Електронний ресурс]. URL: <https://take-profit.org/statistics/gdp/georgia/> (Дата звернення 04.01.2023 р.)
4. Реєстрація компанії в Грузії: юр. фірма «Результат». [Електронний ресурс]. URL: <https://rlf.com.ua/yak-zareyestruvaty-kompaniyu-v-gruziyi/> (Дата звернення 04.01.2023 р.)
5. Фатюха Н. Г. Стан і перспективи залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Сталий Розвиток Економіки*. 2014. № 3. С. 54-59. URL: Http://Nbuu.Gov.Ua/Ujrn/Sre_2014_3_11. (Дата звернення 04.01.2023 р.)

Людмила Маркевич

аспірант

Науковий керівник: Подолянчук Олена,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ОБЛІКОВО – АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Головна мета діяльності будь якого підприємства - максимізація отримання прибутку, тому основною складовою, яка впливає на його результат є витрати.

Музиченко Т. О. та Кулик Ю.О. зазначають, що витрати – це грошове вираження витрачених засобів виробництва в певний період часу, необхідних для здійснення підприємством своєї виробничої та комерційної діяльності [2].

Оформлення операцій первинними документами складає собою основу облікового процесу виробництва на підприємстві. Оскільки на законодавчому рівні досі не закріплені загально-методичні рекомендації щодо обліку витрат виробництва органічної сільськогосподарської продукції рослинництва, виникає необхідність самостійного формування пакету первинних документів на господарстві.

Первинні документи повинні забезпечувати потреби оперативного аналізу, внутрішнього контролю, містити інформацію для складання фінансової, управлінської та податкової звітностей. Разом з тим варто врахувати стандарти органічного виробництва, відповідно до чинного законодавства щодо виробництва, обігу й маркування органічної сільськогосподарської продукції рослинництва та специфіку технологій її виробництва. Традиційно облік витрат у рослинництві відображається за:

- роками виробництва (врожаю);
- культурами (групами культур);
- статтями витрат.

Специфіка виробництва органічної сільськогосподарської продукції обумовлює формування складнішої системи об'єктів обліку витрат. Землі на яких починає здійснюватись органічне виробництво повинні пройти «очищення» після виробництва на них рослин традиційним, не органічним шляхом. До періоду, поки землі не пройдуть відповідну сертифікацію, виробництво на них відбувається, здійснюється поліпшення родючості ґрунту виключно органічними добривами, проте продукцію не можна назвати органічно чистою, результат такого виробництва називають «продукцією перехідного періоду». Така технологічна особливість формує нові об'єкти обліку витрат органічного сільськогосподарського виробництва, які можна виокремити у 3 групи:

- витрати виробництва неорганічної продукції;
- витрати виробництва продукції перехідного періоду;
- витрати виробництва органічної продукції.

Пеньова О.В. у своїх наукових напрацюваннях пропонує різні методики обліку для поточних і капітальних витрат. Такі методики доцільно використовувати в обліковій системі відображення витрат на виробництво органічної сільськогосподарської продукції рослинництва. До поточних витрат при виробництві органічної сільськогосподарської продукції рослинництва можна віднести витрати по обробці ґрунтів, придбанню природних мінеральних препаратів, покупці екологічно безпечних препаратів по захисту рослин, боротьбі зі шкідниками і хворобами рослин, додаткові витрати, пов'язані з придбанням нових сортів насіння, витрати по переробці тощо. До капітальних витрат органічного агровиробництва доцільно відносити витрати на будівництво (облаштування) і обслуговування складів для зберігання органічної продукції, відстійників, сховищ, очисних споруд, облаштуванню буферних зон, (сортів прополки, апробація, очищення комбайнів після прибирання різних сортів, обробка насіння, витрати на зберігання) витрати по підвищенню ґрунтової родючості тощо [3].

Процес зберігання органічної продукції на складах має особливе значення. Зберігання органічної продукції здійснюється в приміщеннях, що відповідають вимогам, встановленим Кабінетом Міністрів України: зберігання органічної продукції має забезпечувати запобігання будь-якому змішуванню з традиційною продукцією, продукція рослинництва та тваринництва має зберігатися окремо[1].

До непрямих статей витрат варто віднести витрати з організації сівозміни, внесення добрив, які вносять не під конкретну культуру, витрати по сертифікації та контролю органічного виробництва, забір матеріалів для аналізів, витрати на утилізацію відходів тощо. Розподіл варто проводити відповідно до прямих витрат. Загальне групування прямих і непрямих витрат варто відображати в окремій відомості витрат на органічне сільськогосподарське виробництво.

Беззаперечно варто сформулювати данні для автоматизованої системи обліку. Доречно розробити коди витрат органічного виробництва, у яких перші дві цифри зазначають синтетичний рахунок, інші дві це вид органічного виробництва – субрахунок та місце виникнення витрат – аналітичний рахунок, далі кодується стаття витрат. Сформовані коди варто внести до первинних документів. Така автоматизація виробництва органічної сільськогосподарської продукції дозволить групувати інформацію практично у будь-якому розрізі [3].

Номенклатура статей витрат при виробництві органічної сільськогосподарської продукції рослинництва має враховувати специфіку її виробництва. Органічне агровиробництво вимагає підвищеного контролю за посадковим матеріалом, якістю та складом використовуваних добрив, умовами зберігання продукції на складах та інших супутніх виробничих процесів. На основі цього варто врахувати специфіку виробництва органічної сільськогосподарської продукції під час формування номенклатури статей витрат підприємства.

Музиченко Т.О. та Кулик Ю.О. наголошують, що облік за такими статтями витрат як насіння та посадковий матеріал, засоби захисту рослин, добрива, сировина та матеріали має здійснюватися в розрізі речовин і матеріалів,

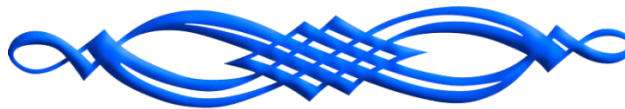

дозволені по технології для органічного сільськогосподарського виробництва. При формуванні статей витрат необхідно не тільки грамотно визначити їхню структуру, але також охарактеризувати склад кожної статті. Особливо це стосується специфічних витрат органічного сільськогосподарського виробництва[2].

Отже, використання в практиці обліку спеціалізованої номенклатури статей витрат дозволить розмежувати витрати, передбачені технологічними умовами органічного сільськогосподарського виробництва та дозволені законодавством, і витрати, щодо яких є певні обмеження. Це поліпшить інформаційне забезпечення контрольної та управлінської функції виробництва органічної сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 03.07.2019 № 2740 –VIII зі змін. та доповн. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19> (дата звернення: 18.01.2023).
2. Мазуренко Т.О., Кулик Ю.О. Особливості формування витрат на виробництво органічної продукції рослинництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/viewFile/15816/14396> (дата звернення: 18.01.2023).
3. Пеньова О.В. Облік виробництва екологічно чистої продукції рослинництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/oblik-virobnictvaekologichno-chistoї-produkcії-roslinnictva.html> (дата звернення: 18.01.2023).

Юлія Матеуш

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Любов Коваль,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ОБЛІК ДОХОДІВ В КОНТЕКСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Одним із найважливіших аспектів організації бухгалтерського обліку на підприємствах є розробка класифікації доходів, витрат і фінансових результатів, здатної максимально задовольняти інформаційні потреби користувачів [1, с. 79].

Відповідно до М(С)БО 18 «Дохід» та П(С)БО 15 «Дохід», дохід визнається тільки коли існує ймовірність надходження на підприємство економічних вигід, пов'язаних з операцією та можливість достовірної оцінки доходу [2].

Основна розбіжність між МСБО та НП(С)БО полягає у скороченій формі останнього. Тобто під час складання національних стандартів деякі аспекти були

повністю не розкриті, а саме:

1. НП(С)БО 1 «Дохід», на відміну від МСБО 18 «Дохід», не визнає доходом суми попередньої оплати, авансів у рахунок оплати продукції, суми завдатку під заставу або в погашення позики (якщо це передбачено відповідним договором), надходження від первинного розміщення цінних паперів.

2. У національних стандартах оцінка моменту, на який підприємство передає покупцеві істотні ризики та винагороди від володіння певним активом, вимагає детального вивчення обставин операцій для впевненості в передачі ризику.

Національні стандарти не задовольняють критерії визначення доходу після доставки клієнту товарів.

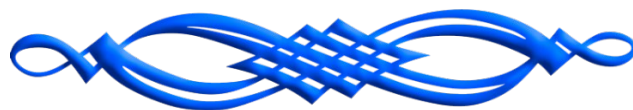
3. НП(С)БО 15 «Дохід» не регламентує ситуацію отримання готівки від реалізації до того, як здійснюється доставка товару або виконання послуг.

4. Проблема невідповідності НП(С)БО 15 «Дохід» до МСБО 18 «Дохід» проявляється у ситуації, коли товари продано з гарантією. Визнання доходу відбувається в день продажу за НП(С)БО, хоча існує ймовірність майбутніх витрат по гарантіям [3, с. 176-177].

Спільною рисою є те, що дохід оцінюється за справедливою вартістю. Дані порівняння міжнародних і національних положень обліку доходів і відображення їх у звітності дають змогу зробити висновок, що в МСБО більш конкретизовано певні положення, але й національний стандарт містить моменти, які, зокрема, зумовлені національними особливостями обліку [4, с. 72].

Список використаних джерел:

1. Кудіна О. М., Тютлікова В. В. Напрями удосконалення обліку доходів, витрат та фінансових результатів на підприємстві. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця : матеріали міжнарод. наукової конф.*, 31 трав.-1 черв. 2018 р. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 79-81.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене Міністерством фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
3. Федів Р.Є. Облік доходів від використання бюджетних коштів на виконання бюджетних програм. *Наукові записки. Сер.: Економіка*. 2009. Вип. 11. С. 172-180.
4. Осадча Г. Г., Пушкарьова М. В. Облік доходів у системі управління підприємством. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 6 (181). С. 71-75.

Олег Ногаль

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Марина Правдюк,

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДКЦІ ТВАРИННИЦТВА АГРОПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

В сучасних умовах глобалізації світової економіки, головною та найважливішою умовою сталого розвитку економіки країни виступають ідеї та знання, які в подальшому перетворюються у сучасні технології, новітні системи управління, тощо. Необхідність та спроможність виходу України на траєкторію сталого розвитку досить часто пов'язують з переходом до інноваційної-інвестиційної моделі розвитку вітчизняної економіки [1].

Зарубіжним досвідом доведено, що результативність інноваційної політики залежить від спроможності урядів країн правильно і своєчасно обирати механізми її реалізації з урахуванням зростаючої ролі знань, інновацій та творчості у суспільстві [2, с. 197].

Виклад основного матеріалу. Українські та зарубіжні вчені мають різні погляди на трактування розвитку. Французькі вчені І. Бернар та Ж.-К. Коллі дають таке визначення розвитку: «Развитие – процесс изменения структур общества, связанный с экономическим ростом». Економічний ріст не є простим збільшенням виробництва та підвищенням рівня життя, проте термін «розвиток» слід застосовувати для визначення тривалого процесу, що включає сукупність економічних та соціальних структур. Але, як указують автори, не може бути розвитку без росту і ріст не міг би здійснюватися без розвитку з урахуванням якісної оцінки об'єктивних факторів [3].

Д. Бел трактував нинішнє постіндустріальне суспільство як суспільство знання у подвійному розумінні: по-перше, джерелом інновацій дедалі більшою мірою стають дослідження та розробки; по-друге, прогрес суспільства, який вимірюється зростанням ВВП і зайнятості населення, тепер однозначно залежить від успіхів у сфері знань, тобто від прискореного розвитку науки та освіти, їх якісної модернізації [4]

Проте саме поняття «інновації» ввів у науку австро-американський економіст Й. Шумпетер (1883–1954). У праці «Теорії економічного розвитку» він підкреслює, що інновації, нововведення, підприємництво відіграють важливу роль [4]. Концепція інновацій включає п'ять необхідних передумов: - створення нового товару, з яким споживачі ще не знайомі, або надання товарам нової якості;

- створення нового методу виробництва, який ще не використовується у даній галузі виробництва;

- відкриття нового ринку незалежно від того, чи існував цей ринокраніше;
- відкриття нового джерела факторів виробництва незалежно від того, чи існували вони раніше;
- створення нової організації галузі [4]

На основі узагальнення наукових підходів до трактування сутності вважаємо, що інновації - це не просто нововведення, а нова функція виробництва, нові технології; принципово нові соціально корисні продукти харчування; особливий інструмент підприємництва; ідея, практика чи продукт, що сприймаються індивідом як нові, ознака яких полягає в обов'язковій наявності науково-технічної новизни та здатності до виробничого застосування; економічна необхідність, що усвідомлена потребами ринку.

Інноваційна діяльність агропромислових підприємств зосереджується безпосередньо у виробництві, зберіганні, транспортуванні та реалізації сільськогосподарської продукції, є його складовою частиною та набуває нового соціально-економічного сенсу. Даний тип економічного розвитку визначається запровадженням нових розробок та впровадження інновацій, використання досягнень науково-технічного прогресу, сучасних технологій управління розвитком виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами. Отже, головним завданням є розроблення сучасної науково-технічної політики, що включає найбільш ефективні організаційно-економічні напрями освоєння інновацій, інвестицій та подальшого нарощування науково-технічного потенціалу в економіці країни.

Інноваційні процеси в агропромисловому виробництві мають свою специфіку. Вони відрізняються різноманіттям регіональних, галузевих, функціональних, технологічних і організаційних особливостей. Згідно до вимог Податкового кодексу України [5], сільськогосподарським підприємством визнається підприємство, для якого: 1) виробництво сільськогосподарської продукції чи надання відповідних послуг є основною діяльністю; 2) частка виготовленої сільськогосподарської продукції (послуг) складає не менш 75% вартості товарів/послуг, реалізованих протягом року.

Інноваційно-інвестиційний розвиток виробництва продукції тваринництва формується під впливом багатьох об'єктивно заданих для даної країни факторів, включаючи її розміри, наявність природних ресурсів, географічне положення, особливості історичного розвитку галузі та форм підприємницької діяльності. Ці фактори виступають довгостроковими детермінантами швидкості наряду еволюції інноваційної активності. Саме тому для інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва і досягнення цілеспрямованих змін в інноваційній моделі слід мати необхідний рівень інвестицій та запас знань у сферах, які є основою зростання.

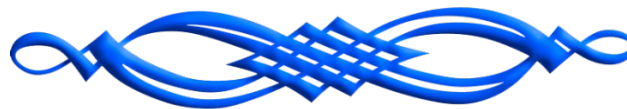
Інноваційно-інвестиційний розвиток виробництва продукції тваринництва формується під впливом багатьох об'єктивно заданих для даної країни факторів,

включаючи її розміри, наявність природних ресурсів, географічне положення, особливості історичного розвитку галузі та форм підприємницької діяльності.

Висновки. На нашу думку, інноваційно-інвестиційний розвиток виробництва продукції тваринництва - це здатність забезпечити надходження фінансових, майнових і немайнових активів, технічних, технологічних, комерційних та інших знань, організаційно-економічних змін, які впроваджуються в об'єкти різних видів діяльності для забезпечення конкурентоспроможності та ефективності виробництва продукції тваринництва. Інноваційно-інвестиційний розвиток зерновиробництва формується під впливом багатьох об'єктивно заданих для даної країни факторів, включаючи її розміри, наявність природних ресурсів, географічне положення, особливості історичного розвитку галузі та форм підприємницької діяльності. Ці фактори виступають довгостроковими детермінантами швидкості напряму еволюції інноваційної активності. Саме тому для інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва і досягнення цілеспрямованих змін в інноваційній моделі слід мати необхідний рівень інвестицій та запас знань у сферах, які є основою зростання.

Список використаних джерел:

1. Юрчук Н. П. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа реалізації концентрації сталого розвитку економіки України. *Агросвіт*. 2019. № 3. С. 53-61.
2. Федулова Л.І. Проблеми винахідницької діяльності в Україні: регіональний аспект. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 1. С. 197–204.
3. Бернар И. Толковый экономический и финансовый словарь. Французская, русская, немецкая, испанская терминология: 2 т. пер. с фр. М. Международные отношения, 1994. Т. 1. 784 с.
4. Белл Д. Третья технологическая революция и ее возможные социально-экономические последствия. М., 1990. 214 с.
5. Податковий кодекс України: затв. Верховною Радою України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Ilya Ognev

a student of Finance and accounting

Lublin Polytechnic

Sandra Rochka

a student of Branch Faculty in Cieszyn

WSB Academy

Scientific supervisor: Ljudmila Kushnir,

Candidate of Science in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance,

accounting and taxation named after S. Yury

Educational and rehabilitation institution of higher education

“Kamianets-Podilskyi state institute”

Kamianets-Podilskyi

REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF THE CORPORATE REPORTING: THE EUROPEAN EXPERIENCE

Disclosure of information on environmental, social and management aspects (ESG) in the activities of EU companies has recently become more and more relevant. Global and local impact of corporate activities (human rights, climate, air, soil and water pollution) are under close scrutiny civil society in the EU.

The European community and a significant number of leading domestic scientists, in particular, S. Legenchuk, I. Vyhivska, O. Hrytsak, G. Khomenko [6], Yershova N., Yefimenko T., Kostyrko L. [5], Kholyavka V. and Leshko H., examine the issues of essence, meaning and obstacles to development of corporate reporting.

Today, stakeholders in Europe (employees, local communities, non-governmental organizations, consumers and investors) increasingly turn to management and shareholders of the company, asking whether the introduction of their business is complete takes into account environmental and social factors, and whether governance structures (ESG) meet society's expectations [3]. Therefore, every day, the management of European companies faces the need for a quick response to information stakeholder requests and the problem of how exactly to highlight ESG aspects at reporting.

The first reports with non-financial indicators were made by European companies in the 70s of the last century. Over the past 5 years, almost 5,000 reports (800 enterprises) have been submitted in France, more than 7,000 reports in Germany (1280 enterprises), in Italy almost 5000 reports (700 enterprises), in Poland more than 480 reports (500 enterprises), in Sweden 351 enterprises submit non-financial reports (out of 864 registered enterprises) [4].

The foundation for the development of the non-financial component of corporate reports in the European Union is a number of regulatory documents: Directive on non-financial and miscellaneous reporting (2014/95/EU[2]), Accounting Directive (2013/34/EU [1]), Directive on obligations statutory audit (2006/43/EC), Global Reporting Initiative (GRI, 2013), Audit Regulation (537/2014) and Transparency Directive 2004/109/EC, which specify the main requirements that ensure the quality of corporate reporting and its application in the EU.

In 2021, the European Commission published a proposal for a Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), which will amend the existing Non-Financial Reporting Directive (2014/95/EU [2]). The revised directive will support the European Green Deal, a set of policy measures aimed at tackling the climate crisis. The 27 EU member states are expected to implement the new directive into national law by January 31, 2023.

The scope of the proposed directive will be extended to:

1) First, it will apply to all companies listed on regulated EU markets, with the exception of micro-companies. Small and medium-sized enterprises will have time to meet the requirements until January 1, 2026.

2) Second, it will apply to a «large enterprise» that is either an EU company or an EU subsidiary of a non-EU company.

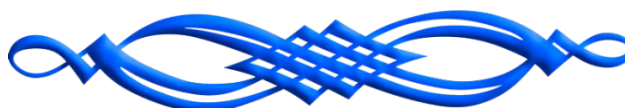
3) And thirdly, it will be applied to insurance companies and credit institutions regardless of their organizational and legal form.

In order to maximize the impact of corporate reporting and meet the information needs of all business stakeholders, the published proposals of the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) will require more disclosure on the fundamentals of the concept of sustainable development than ever before, possibly including information about their business models, strategies and logistics connections [7].

The publication of the proposal also provides for obliging companies to expand information when reporting, as well as verify it with external parties. There is constant development and improvement of regulatory support for the preparation of corporate reporting, expanding the field of influence and motivations from the European Union states. The EU is set to make non-financial disclosure mandatory for companies above a certain size, while other regions are going the voluntary route.

References:

1. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>
2. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014, amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>
3. Richard Baron (2014) The Evolution of Corporate Reporting for Integrated Performance URL: https://www.researchgate.net/publication/275038287_The_Evolution_of_Corporate_Reporting_for_an_Integrated_Performance

Владислав Одинець
студент ОС магістр

Оксана Цукренко
студент ОС магістр

Максим Невєров
студент ОС магістр

Науковий керівник: Людмила Яременко,
к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ЗВІТНОСТІ

Основною метою складання внутрішньої звітності суб'єктів господарювання є задоволення інформаційних потреб управлінців з метою оперативного реагування на зміни в показниках діяльності, що в подальшому надасть змогу контролювати, оцінювати та прогнозувати господарську діяльність суб'єктів господарювання. Така звітність характеризує сукупність економічних показників, які показують результати господарювання, виражені як у натуральній так і вартісній формах за визначений проміжок часу. Внутрішня звітність призначена лише для внутрішніх користувачів підприємства.

Наукові підходи щодо формування внутрішньої звітності висвітлюють в працях наступні вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, зокрема: Р.А. Алборов, К. Безверхий, Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Гуцаленко, В.В. Гливенко, В. А. Дерій, В.С. Лень, В.Ф. Палій, О.А. Подолянчук, І. Б. Садовська та інші. Проте їх дослідження зосереджені виключно на загальних аспектах організації та складання внутрішньої звітності.

Внутрішня бухгалтерська звітність – це звітність, яка складається бухгалтером-аналітиком і подається як адміністрації підприємства, так і менеджерам всіх рівнів управління. Основною метою складання внутрішньої звітності є надання оперативної релевантної інформації відповідно до вимог управлінського персоналу.

Відмінності внутрішньої звітності за цілями складання обумовлюються наступними факторами:

- різними користувачами та їх потребами;
- складом показників звітності та періодичністю її надання;
- принципами побудови показників, які ґрунтуючись переважно на даних управлінського обліку відображаються в фінансовій звітності.

Відмінності бухгалтерської звітності, в розрізі внутрішньої та зовнішньої звітності з урахуванням принципів побудови, періодичності, користувачів, відображено на рис. 1.

Рис. 1. Відмінності бухгалтерської звітності

Так, наприклад, Воронко Р. М. характеризує внутрішню звітність як одне із важливих джерел інформаційного забезпечення внутрішнього контролю підприємства, яка надає менеджерам необхідні дані для управління, виявлення відхилень та недоліків фінансово-господарської діяльності і формує важелі зворотного впливу на підконтрольні об'єкти [1, с. 86]. Хоча напрями використання цієї звітності в управлінні та внутрішньому контролі є неоднозначними, оскільки залежать від умов діяльності суб'єкта господарювання та управлінських традицій його керівництва.

Формування внутрішньої звітності здійснюється з урахуванням певних принципів та вимог до її змісту:

- структура внутрішньої звітності повинна відповідати одночасно завданням операційного, тактичного та стратегічного рівнів управління;
- підготовка форм внутрішньої звітності повинна базуватися на принципах адресності, оперативності, економічності, доцільності, порівнянності, зрозумілості, достатності, об'єктивності, точності;
- зміст управлінських звітів повинен забезпечувати інформаційні потреби внутрішніх користувачів-менеджерів різних рівнів управління для реалізації ними прогнозних, планових, контрольних і регулюючих функцій;
- внутрішня звітність підприємства повинна враховувати ієрархічність побудови системи обліку за центрами відповідальності, а саме: чим нижчий рівень, тим детальнішими мають бути показники діяльності структурного

підрозділу, і навпаки, чим вищий рівень, тим інформація, що представлена у звітах за цими показниками, стає більш узагальненою [3].

Розглядаючи змістовне наповнення внутрішньої звітності необхідними даними, варто виділити тематичні, комплексні та аналітичні управлінські звіти.

Тематичні звіти складаються коли виникає потреба отримати інформацію про найбільш вагомні показники, які характеризують основні напрями діяльності підприємства (обсяг виробництва продукції, втрати від браку, доходи від реалізації, величина запасів виробничих ресурсів, їх закупівель та витрачання на виробництво тощо). Для отримання даних про діяльність підприємства в цілому та його структурних підрозділів складаються комплексні управлінські звіти. Періодичність подання таких звітів визначається інформаційними потребами користувачів і може складати місяць, квартал, півріччя, рік чи, за потреби, інші часові інтервали.

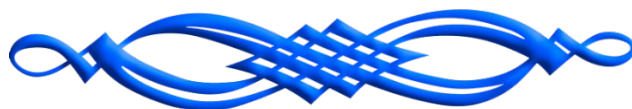
В комплексних звітах наводиться інформація про виконання планових завдань, види доходів і витрат, структуру реалізації готової продукції, стан ресурсного забезпечення виробничих процесів, рух грошових коштів та ін.

Аналітичні звіти надаються на вимогу управлінського персоналу і розкривають інформацію, яка показує причини і наслідки результатів діяльності підприємства за окремими напрямками роботи. Варто зазначити, що принцип аналітичності при складанні внутрішньої звітності вимагає розкриття не лише фактичних даних про діяльність центрів відповідальності, але також інформації про наявні відхилення фактичних показників від бюджетних. Це дає змогу виявити чинники, які зумовили ці відхилення та їх винуватців з метою здійснення подальших управлінських дій [2].

Отже, з метою формування повної і детальної інформації про витрати діяльності підприємства доцільно складати внутрішню звітність за центрами відповідальності (у розрізі відділів постачання, відділів виробництва та збуту), а на її основі – зведену внутрішню звітність підприємства, оскільки метою її складання є надання оперативної релевантної інформації відповідно до вимог управлінського персоналу.

Список використаних джерел:

1. Воронко Р.М. Управлінська звітність в системі внутрішнього контролю. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Міжнародний науковий журнал. 2016. Випуск 3. С. 85-95.
2. Кузнецова С.А. Управлінська бухгалтерська звітність: проблеми створення. Бухгалтерський облік і аудит. 2008. № 11. С. 15–24.
3. Хаймьонова Н.С. Внутрішня звітність у системі управлінського обліку. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 5. 2015.

Lubow Pawliczenko

student licencjat,

Olena Arepiewa

Uman Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia Pawła Tyuczyna

RACHUNKOWOŚĆ I KSIĘGOWOŚĆ PODATKOWA PODATKU DOCHODOWEGO: RÓŻNICE I SPOSOBY ICH ŁĄCZENIA

Reformowaniu gospodarki Ukrainy towarzyszą istotne zmiany w systemie gospodarczym, zwłaszcza w systemie własności, zarządzania i mechanizmach ekonomicznych. Zmiany te dotknęły również rachunkowość.

Tradycyjnie rachunkowość na Ukrainie była wyraźnie podporządkowana potrzebom dostarczania informacji na potrzeby sprawozdawczości podatkowej. W większości krajów zachodnich rachunkowość podatkowa od dawna jest oddzielona od rachunkowości.

Podsystem rachunkowości podatkowej musi dostarczać służbie podatkowej informacji o wszystkich rodzajach podatków i opłat (płatności obowiązkowe). Rachunkowość podatkowa to system obowiązkowych formularzy i sposobów wykazywania przez podatników wyników działalności gospodarczej lub innych przedmiotów, które są związane z ustalaniem zobowiązań podatkowych z tytułu odpowiednich podatków i opłat (obowiązkowych płatności). Biorąc pod uwagę fakt, że rachunkowość finansowa, zarządcza i podatkowa nie mają własnego przedmiotu i metody, a w teorii dotychczas sformułowano jedynie przedmiot i metodę rachunkowości, to rachunkowość podatkowa jest podsystemem rachunkowości [1].

Światowa praktyka ma kilka opcji łączenia rachunkowości i rachunkowości podatkowej, ale wszystkie opierają się na danych księgowych, chociaż w praktyce trudno jest określić opcję relacji między rachunkowością a rachunkowością podatkową, która jest stosowana w jednym lub drugim kraju.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami przedsiębiorstwa objęte powszechnym systemem podatkowym muszą prowadzić ewidencję księgową i podatkową. Spowodowane jest to odmiennym celem i ukierunkowaniem kalkulacji wyników biznesowych, które są realizowane w tych podsystemach rachunkowości. Rachunkowość odzwierciedla proces działania w taki sposób, że nie jest zapewniona realizacja funkcji fiskalnej państwa. W tym zakresie wprowadzono rachunkowość podatkową i ustalanie wysokości zobowiązań podatkowych wobec budżetu na podstawie przepisów podatkowych, które opierają się na odmiennym niż ekonomiczne podejściu [2].

Przy obliczaniu zysku księgowego powstaje rzeczywisty obraz kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Natomiast gdy zysk ustalany jest według metody przepisów podatkowych, płatnik nie otrzymuje rzetelnych informacji o wynikach działalności gospodarczej w zakresie przychodów, wydatków i wyników.

Analizując wyróżnione powyżej cechy, które są nieodłącznie związane z rachunkowością i rachunkowością podatkową, widać wyraźnie, że każda z nich jest regulowana przez inne akty prawne.

Rozliczanie podatku dochodowego kończy się nie tylko jego wyliczeniem, wypełnieniem deklaracji i wpłatą, ale także prawidłowym wykazaniem wyniku tych

operacji w sprawozdaniu finansowym.

Podmiotem podatku dochodowego jest zysk, który oblicza się poprzez pomniejszenie kwoty skorygowanego dochodu brutto o kwotę kosztów brutto oraz odpisów amortyzacyjnych.

Obecnie w rachunkowości wynik finansowy definiuje się jako różnicę między przychodami a wydatkami. Dlatego wstępne porównanie obu podejść daje wrażenie ich tożsamości, z tym wyjątkiem, że przy obliczaniu dochodu do opodatkowania kwota amortyzacji jest alokowana jako odrębny składnik.

To jednak tylko wstępne wrażenie. Rachunkowość opiera się na zasadzie memoriałowej, która stanowi, że przychody i koszty są ujmowane w rachunkowości i sprawozdawczości w momencie ich wystąpienia, a nie w momencie wypłaty środków pieniężnych oraz współmierności przychodów i wydatków, która polega na porównaniu dochodów wyłącznie z wydatkami poniesionymi w celu uzyskania tych przychodów [3].

W rachunkowości podatkowej datą wystąpienia przychodów i kosztów brutto jest, z pewnymi wyjątkami, data zdarzenia, które miało miejsce wcześniej.

Jeśli chodzi o dochód brutto, jest to albo data otrzymania środków (wszelkie inne rekompensaty), albo data wysyłki produktów (dostarczenie towarów, robót, usług); dla kosztów brutto jest to albo data wpłaty środków (dostarczenia innego odszkodowania) albo data odbioru produktów (towarów, robót, usług). Jest to główny powód późniejszej nietożsamości wskaźników zysku według dwóch rodzajów rachunkowości.

Efektom tych różnic są dwa niepowiązane ze sobą wyniki przedsiębiorstwa: zysk (strata) w rachunkowości oraz zysk (strata) jako przedmiot opodatkowania w rachunkowości podatkowej. Ze względu na różne algorytmy ich obliczania, firma będąca według sprawozdań finansowych nierentowna może płacić podatek dochodowy i odwrotnie.

Mechanizm wyświetlania kwot podatku dochodowego w rachunkowości reguluje Rozporządzenie o rachunkowości (standard) 17 „Podatek dochodowy”. Zgodnie z logiką leżącą u podstaw tego standardu, skoro występują jednocześnie wyniki finansowe obliczane dla celów rachunkowości podatkowej (zysk podatkowy) i dla celów księgowych (zysk księgowy), to podatek powinien być ustalany nie tylko od kwoty dochodu do opodatkowania, ale również od kwoty zysku księgowego [4].

Z uwagi na fakt, że do obliczenia przedmiotu opodatkowania wykorzystywane są dane rachunkowe i sprawozdawcze finansowe, podatnicy podatku dochodowego od osób prawnych są zobowiązani do składania Deklaracji za ustalone przez PKU okresy podatkowe (sprawozdawcze) wraz ze śródrocznym lub rocznym sprawozdaniem finansowym, niezależnie od wskaźników co znajduje odzwierciedlenie w takich sprawozdaniach finansowych [2].

W konsekwencji zasadnicze zmiany w przepisach podatkowych uniemożliwiły uzyskiwanie kwot należnych do zapłaty podatków bezpośrednio z rachunkowości, co świadczy o braku alternatywy dla wprowadzenia podsystemu rachunkowości podatkowej.

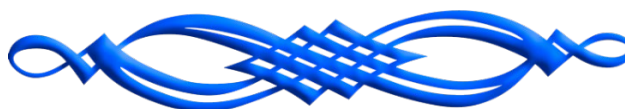
Dopiero odrzucenie wypaczonej procedury obliczania przedmiotu opodatkowania, a w szczególności powrót do stosowania zasady memoriałowej i

współmierności przychodów i kosztów, pozwoli położyć kres tej kwestii. Ustawodawstwo podatkowe powinno być tak dostosowane, aby ustalenie przedmiotu opodatkowania automatycznie, po dokonaniu drobnych korekt, wynikało z danych księgowych. Do tego momentu jesteśmy po prostu skazani na prowadzenie skomplikowanych i kosztownych ksiąg podatkowych.

Jednolitość kalkulacji składników niezbędnych do określenia przedmiotu opodatkowania pozwoli na stworzenie jednej bazy informacyjnej dla potrzeb rachunkowości i rachunkowości podatkowej. Ustandaryzowane jest również wypełnianie sprawozdań finansowych (Bilans, Sprawozdanie z wyników finansowych, Noty do rocznego sprawozdania finansowego) oraz deklaracji podatkowej (Deklaracja podatku dochodowego).

References:

1. Shkulipa L. (2020). Metodyka vyznachennia podatkovoho prybutku zghidno norm natsionalnoho zakonodavstva ta MSBO 12 «Podatky na prybutok» [The method of determining tax profit according to the norms of national legislation and IAS 12 "Income Tax"]. *Ekonomichnyi analiz*. V. 30. № 4. 182 – 194.
2. Skrypnyk S. V., Boiarova O. A., Demianyshyna O. A. (2022). Ochikuvannia biznesu vid novoi systemy opodatkuvannia [Expectations of business from the new taxation system]. *Ekonomika ta derzhava*. 1. 13 – 18.
3. Onyshchenko V. Poriadok narakhuvannia ta splaty podatku na prybutok pidpriemstv. URL: https://www.golovbukh.ua/article/7316-narahuvannya-podatku-na-pributok-provodki?gclid=Cj0KCQiAic6eBhCoARIsANlox8710ZMdZ_cqmhLZ6E0hfiWQAE5qTrK2SA3AOeOXTLf4OZ8v2cSa9caAr-pEALw_wcB
4. Demianyshyna O.A. Klymchuk V. R. (2017). Pravove rehuliuвання bukhhalterskoho obliku v Ukraini: praktyka, problemy i perspektyvy. Problemy obliku, audytu, analizu ta opodatkuvannia v umovakh hlobalizatsii ekonomiky: zbirnyk materialiv vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (25 May 2017, Kryvyi Rih). 489 – 493.

Olena Petrushka,
Ph.D. in Economics,
Associate Professor of Department of Finance named after S.I. Yuriy,
West Ukrainian National University
Ternopil

**ORGANIZATION OF STATE FINANCIAL CONTROL
IN GERMANY: EXPERIENCE FOR UKRAINE**

In Germany state financial control is carried out by the Federal Audit Chamber (Bundesrechnungshof) and regional (Land) audit chambers. Accounting Chambers of Lands operate in parallel with the Federal Accounting Chamber and are independent and control both budget financing and management of the economy of the federation

and federal objects of special importance, as well as the activities of state-owned enterprises and social insurance organizations that receive state subsidies. As a rule, members of accounting chambers are appointed by the legislative body of the relevant territory, and they are independent in matters of their activity.

The Federal Audit Chamber verifies the calculations, profitability and correctness of the budget, as well as verifies the report of the Federal Minister of Finance on all revenues and expenditures, on the state of state property and state debt for the current fiscal year, which is submitted by the federal government to the Bundestag and Bundesrat.

The Federal Audit Chamber performs federal financial management. Audits cover annual revenues and expenses in the amount of more than 600 billion euros. The Federal Audit Chamber costs taxpayers approximately 150 million euros, i.e. only about 0.05% of total federal spending. In turn, the recommendations of the Accounting Chamber led to savings and additional revenues from 1 to 2 billion euros per year [1].

The state financial control of the federal and state accounting chambers includes checking the correctness of accounting, the economic efficiency of all indicators, as well as compliance with legislation. For this purpose, the amounts indicated in the accounting books are compared with the reported data on budget execution. Another important function of the Federal Audit Chamber is to provide advice to institutions controlled by the Parliament. Most often, consultations of the Accounting Chamber are used by the Budget Committee of the Bundestag during the consideration of various legislative projects in the field of finance.

In German legislation, there is no definition of an internal control system, a risk management system for the public sector. The 1998 Law on Control and Transparency in Business (*Gesetz zur Kontrolle und Transparenz im Unternehmensbereich*), which obliged German organizations to create a risk management system, applies only to commercial organizations or organizations with partial state participation. Currently, there are separate regulations regulating the functioning of the risk management system and the internal control system. Despite weak legislation, many public sector organizations in Germany have put into practice elements of risk management and internal control. The absence of appropriate norms in the legislation leads to non-compliance with the unity of approaches to the organization of the internal control system in the budgetary sphere, at the same time it contributes to the individualization and uniqueness of the internal control system in each budgetary organization in accordance with its internal control needs and functioning features [2, p.106].

Thus, the control and audit system in Germany is built on the basis of principles and standards developed for the commercial sector. At the same time, the internal control system is usually based on the risk management model developed by the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO).

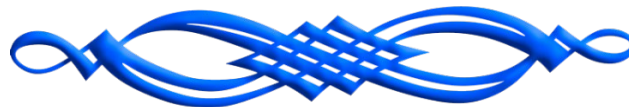
So, the analyzed examples show that in European countries there is a transparent hierarchical system headed, for the most part, by a higher control body that has the most powers and rights. Subordination and harmonization of the powers of other bodies, which in their activities are subordinate to the higher body in matters of financial control at the local level, are observed. The implementation of certain elements of financial control models of developed countries in the organization of

control in Ukraine will contribute to increasing its efficiency and achieving the goals of decentralization policy and European integration at the state and local levels [3].

Therefore, the transfer and further adaptation of the effective European experience of the model functioning state financial control opens new horizons in improving the quality and efficiency of the work of control bodies and the organization of an effective apparatus to provide the state with quality and timely information.

References:

1. Public Internal Control Compendium / European Commission. Second edition, 2020. URL: <https://ec.europa.eu/budget/pic/lib/book/UK/HTML/index> (access date: 25.01.2023).
2. Holoyadova T.O. International experience of the highest state financial control bodies of the USA, France, Great Britain, Germany and prospects for the development of state financial control in Ukraine. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. 2014. No. 11. P. 105–107.
3. Pikhotska O.M. Experience of OECD countries in the organization of state financial control. *Scientific notes of the Lviv University of Business and Law. The series is economical. Legal series*. 2022. Issue 34. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/download/627/576> (access date: 26.01.2023).

Вікторія Провізіон

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: **Любов Коваль,**

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

У теперішніх ринкових умовах у більшості підприємств не вистачає грошових активів, тому досить важливо володіти здатністю їх раціонального розподілу та використання. Для цього необхідно правильно організувати облік грошових коштів, постійно його вдосконалювати, а також вміти виявляти і вирішувати проблеми, що можуть виникати під час обліку операцій з грошовими коштами у касі та на рахунках у банку [1, с. 40].

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає грошові кошти як готівку, кошти на рахунках в банках і депозити до запитання [2]. Для обліку грошових коштів призначені рахунки 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках» та 33 «Інші кошти», що наводить інформацію про грошові документи, кошти в дорозі та електронні гроші. Тому до грошових коштів слід віднести також і кошти у дорозі та електронні гроші, що узгодить наповнення визначення з інформацією по визначених рахунках.

Окрім вище зазначених рахунків для відображення в обліку інформації про гроші використовують також рахунок 34 «Короткострокові векселі одержані» та 35 «Поточні фінансові інвестиції». Однак на цих рахунках відображається інформація про рух грошових потоків, а не грошових коштів, оскільки інвестиції можуть бути не тільки в грошовій формі, а й в натуральному вигляді. З огляду на вище зазначене слід чітко розмежовувати поняття «грошові кошти» та «грошові потоки». На нашу думку, грошові потоки є більш ширшим поняттям, оскільки включають інформацію і про грошові кошти суб'єкта господарювання.

З метою оптимізації облікової інформації слід звернутися до класифікації грошових коштів, що ляже в основу розробки робочого плану рахунків. Таким чином необхідно доповнити існуюче визначення грошових коштів, що більш повно буде розкривати їх сутність.

Проблеми обліку грошових коштів є досить важливим питанням, тому що від достовірності та оперативності обліку залежить уся фінансова діяльність та звітність підприємства. До наявних облікових проблем стосовно руху та наявності грошових коштів слід віднести:

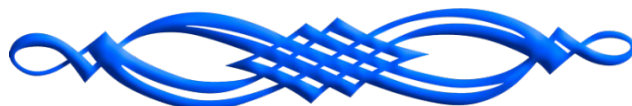
- 1) визнання та класифікацію грошових коштів;
- 2) правильне їх відображення у фінансовій звітності;
- 3) організацію контролю над процесом збереження та використання грошових коштів;
- 4) оптимізацію надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів;
- 5) повноту та своєчасність відображення в системі обліку рух грошових коштів [3, с. 423].

Одним із напрямків усунення зазначених проблем є удосконалення законодавчої бази, шляхом узгодження її окремих положень, а також через адаптацію до міжнародного законодавства. Окрім цього досить важливим є система внутрішнього управління грошовими коштами, що стартує від організації роботи з грошовими коштами та інформацією про них та веде до ефективного їх використання.

Подальші дослідження в даному напрямку є актуальними завжди, тому що зі зміною умов господарювання змін зазнають і умови використання грошових коштів, що в свою чергу впливає і на облікове відображення таких операцій.

Список використаних джерел:

1. Матківська Т.Я., Попович О.В. Проблеми та шляхи вдосконалення обліку операцій з грошовими коштами. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 7. С. 40-43.
2. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
3. Гнатенко Є.П., Гикава А.О. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 5. С. 421-424.

Дмитро Рибак

студент ОС бакалавр

Науковий керівник: Любов Коваль,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Бухгалтерська звітність — це система показників, що відображає результати господарсько-фінансової діяльності підприємств за попередній період (місяць, квартал, рік). Бухгалтерська звітність включає в себе податкову звітність, фінансову звітність, статистичну звітність і звітність для управлінського обліку. За своєю структурою бухгалтерська звітність – це таблиці, які структуровані за певним принципом і з врахуванням певних вимог [1].

Вести бухгалтерську звітність доводиться всім, хто займається бізнесом, виробництвом, надає послуги, заробляє гроші іншими способами. Щоб розібратися у всіх нюансах цієї роботи, потрібні спеціальна підготовка і постійний доступ до змін в законодавстві. Зазвичай веденням обліку бухгалтерської звітності займається бухгалтер. Коли одного фахівця не вистачає, організовується бухгалтерський відділ.

Бухгалтерська звітність – це дані, які показують фінансовий та майновий стан організації на певну дату.

За формами бухгалтерської звітності можна перевірити рух грошових коштів за певний період, оцінити результати діяльності організації та її фінансове становище в цілому. Форми бухгалтерської звітності стандартизовані, їх зміст, порядок заповнення та час здачі встановлені законодавством. У них інтегрується інформація, яка надходить з усіх видів обліку, щоб її можна було переглянути в придатному для аналізу форматі. Складена за певними правилами фінансова звітність необхідна, щоб зацікавлені особи могли оцінити ефективність і прозорість роботи підприємства або організації. Бухгалтерські звіти, крім керівників і власників компаній, цікавлять інвесторів, одержувачів дивідендів, контрагентів і фіскально-ревізійні державні органи [2].

Перш за все при формуванні і здачі звітності мають забезпечуватись такі умови як правдивість даних, своєчасність і систематичність її подання. За періодичністю складання розрізняють місячну, квартальну і річну звітність.

Звітність підприємств складається станом на кінець останнього дня звітного періоду — кварталу або року [1].

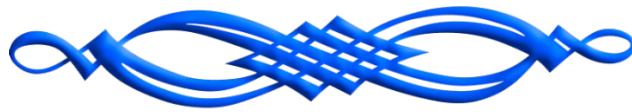
Регламентує вимоги і порядок здачі бухгалтерської звітності Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» (№ 996-XIV, від 16 липня 1999), а також Національні положення (стандартів) бухгалтерського обліку, нормативно-правові акти, що регламентують питання фінансової звітності [3].

Отже, на даному етапі розвитку підприємницьких структур домінантною моделлю інформаційного забезпечення системи управління залишається система бухгалтерського обліку, яка в підсумку продукує сукупність систематизованих

та групованих даних у форматі бухгалтерської звітності. Проте, зважаючи на багатогранність змісту інформаційних запитів управлінського персоналу, вдосконалення функціонування системи бухгалтерського обліку та процесу формування бухгалтерської звітності слід убачати у підвищенні їх управлінської спрямованості.

Список використаних джерел:

1. Бухгалтерська звітність. URL: https://viaduk.lviv.ua/buhgalterska_zvitnist/ (дата звернення: 26.01.2023).
2. URL: <https://buhgalteriya.com.ua/uk/shho-take-buhgalterska-zvitnist/>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

Рибаченко Максим
студент ОС бакалавр

*Науковий керівник: Наталія Правдюк,
д.е.н., професорка, завідувачка кафедри бухгалтерського обліку
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця*

ВИТРАТИ НА ЗБУТ У ПІДПРИЄМСТВАХ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ: КЛАСИФІКАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Визначена мета діяльності підприємства хлібопекарської галузі та забезпечення бажаного результату потребує здійснення відповідних витрат. Динаміка розвитку суспільства та реальність практичної діяльності, існуючі закономірності сучасної дійсності свідчать, що спочатку мають місце витрати, а потім результати, пов'язані з цими витратами. Відповідно, обсяг понесених витрат безпосередньо впливає на формування та обсяг фінансових результатів. Аналіз понесених витрат та одержаних фінансових результатів дає можливість здійснити оцінку ефективності діяльності підприємства хлібопекарської галузі.

Дослідники вважають, що для проведення ефективної маркетингової політики, визначення реалізаційних цін, які б повністю відшкодували понесені підприємством витрати та забезпечували необхідний рівень прибутку виникає необхідність в отриманні інформації про повну собівартість продукції, яка враховує собівартість реалізованої продукції та витрати періоду [1, с.113].

Процес збуту продукції займає особливе місце в діяльності кожного підприємства, зокрема і підприємств хлібопекарської галузі. Витрати на збут продукції потребують постійного планування, своєчасного обліку, контролю, а також аналізу, а цей процес може бути реалізованим лише у випадку чіткої класифікації та розмежування їх елементів. В іншому випадку певна їх частина може бути непродуктивною і негативно впливатиме на фінансовий результат діяльності підприємства.

З метою забезпечення раціональної організації обліку, визначення величини витрат і здійснення контролю за формуванням собівартості хлібопекарської продукції, важливе значення має науково обґрунтована класифікація збутових витрат.

Дослідження наукових джерел свідчить, що класифікація, в загальному понятті, – це один із методів пізнання та вивчення об'єктів. Її суть у розподілі досліджуваних об'єктів на класи на базі визначених загальних властивостей об'єктів та закономірних зв'язків між ними [2].

Класифікувати витрати на збут можна по-різному: наприклад, за їх функціональними підвидами, за статтями витрат чи за способом віднесення на об'єкт калькулювання (рис.1).

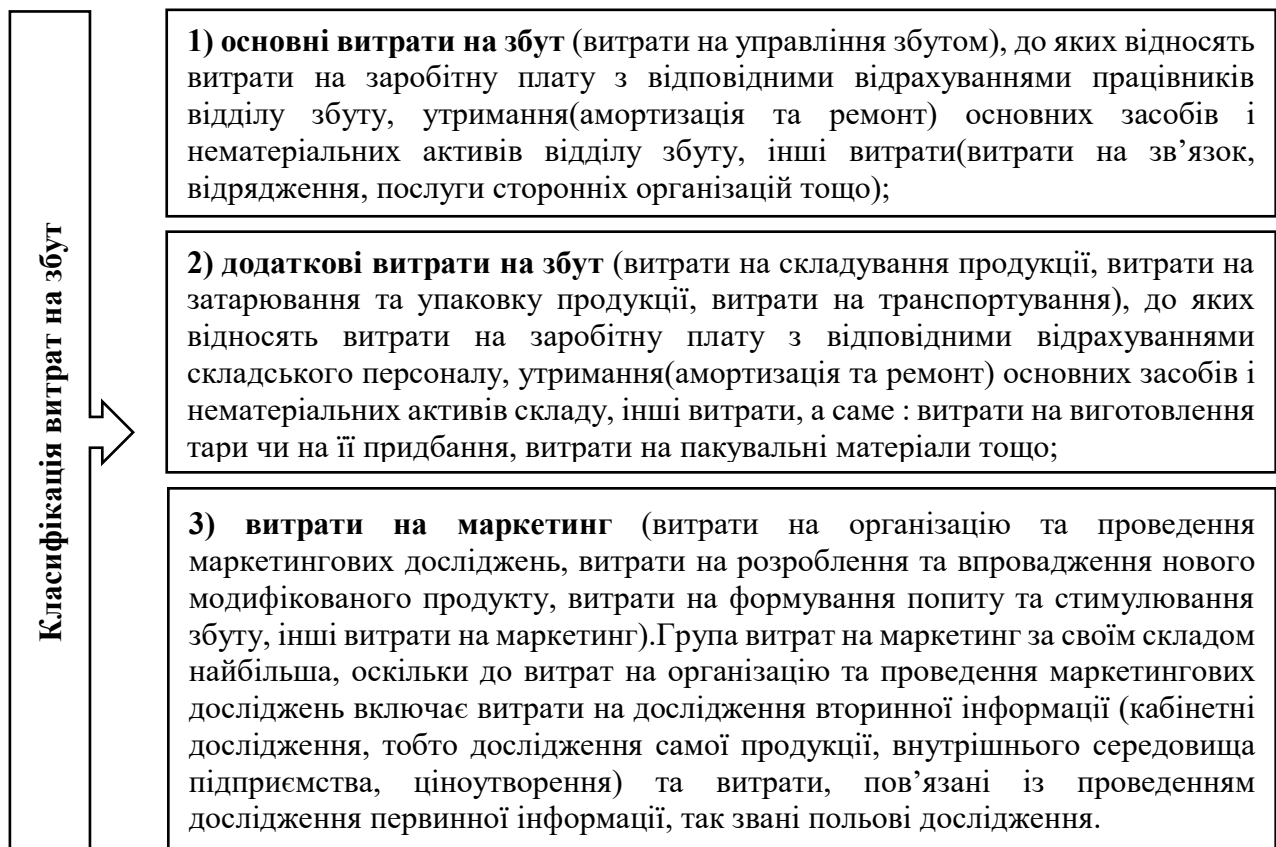

Рис.1 Класифікація витрат на збут

Джерело: сформовано автором на підставі [3].

Проте, класифікація витрат не вичерпується наведеним переліком, а є набагато ширшою. Багатогранність ознак, за якими групують витрати, зумовлена потребами, що постають перед користувачами такої інформації, щодо управлінських рішень менеджерами в пошуку резервів зниження збутових витрат підприємства.

Вважаємо, що класифікація витрат на збут на підприємствах хлібопекарської галузі, у першу чергу, має відповідати вимогам нормативно-правового регулювання обліку витрат на збут та необхідності оптимізації їх розміру. На такому підприємстві доцільно здійснювати їх поділ на основні витрати, допоміжні витрати та витрати на розвиток маркетингової товарної та

цінової політики щодо оновлення асортименту з обов'язковим відображенням в наказі «Про облікову політику підприємства» (рис.2).

На нашу думку, класифікація збутових витрат у підприємствах хлібопекарської галузі – науково обґрунтоване групування витрат за визначеними однорідними ознаками для цілей обліку, аналізу, контролю, планування та прийняття управлінських рішень стосовно процесу реалізації хлібопекарської продукції.

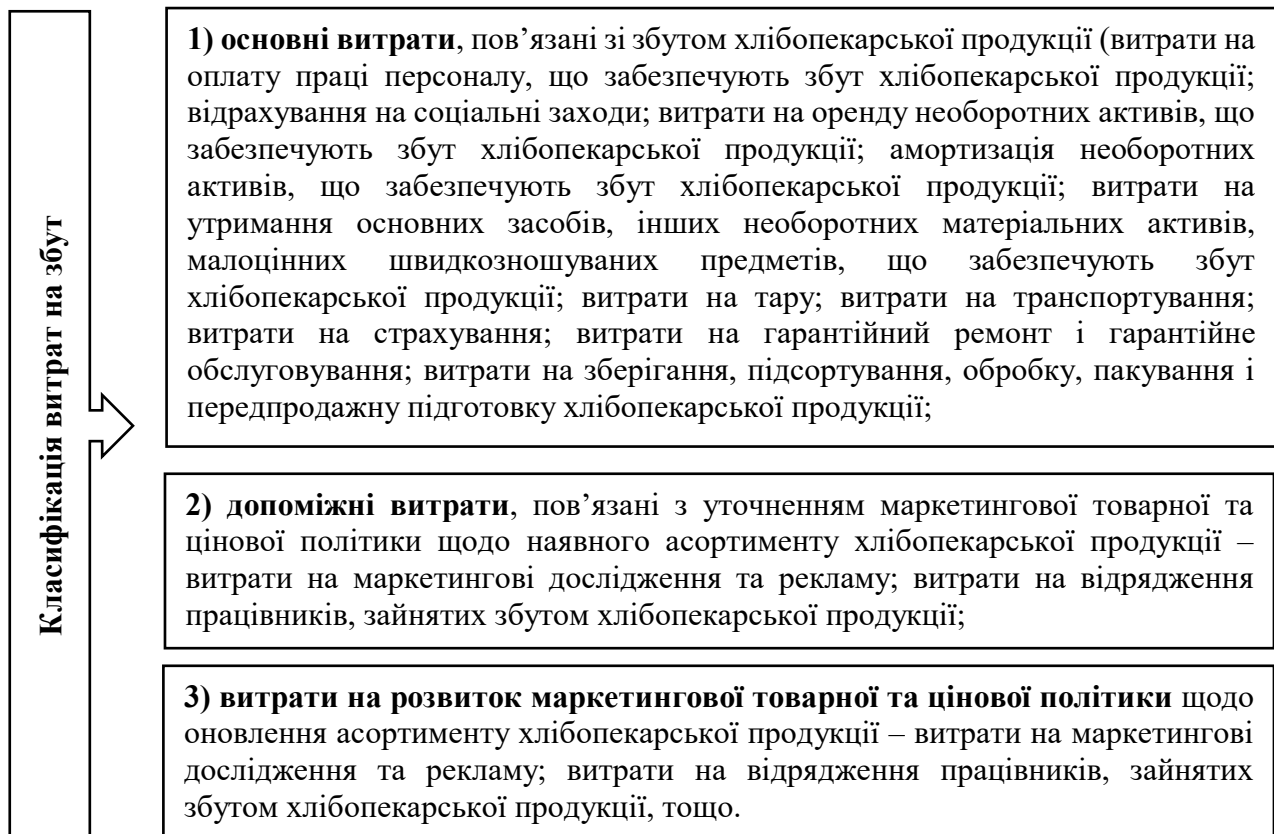

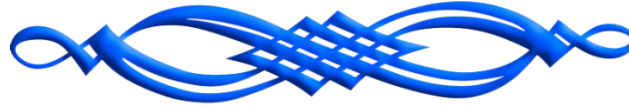
Рис.2 Класифікація витрат на збут у підприємствах хлібопекарської галузі
Джерело: сформовано автором на підставі опрацьованих джерел

На підставі опрацьованих наукових джерел [1-4], поділяючи думку науковців, вважаємо, що розробка економічно обґрунтованої класифікації витрат на збут у підприємствах хлібопекарської галузі є важливою передумовою забезпечення їх фінансової стабільності, конкурентоспроможності та економічного розвитку, допомагає визначити об'єкти витрат, організувати за єдиною методологією планування, облік, аналіз та поточний контроль, а отже – створити належний механізм управління такими витратами.

Список використаних джерел:

1. Правдюк Н.Л. Облікове забезпечення управління витратами на виробництво та реалізацію продукції садівництва. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2021. № 3 (57). С. 103-120.
2. Ільків Л.А. Класифікація витрат виробництва як необхідна передумова об'єктивного обліку і дієвого контролю. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/klasifikaciya-vitrat-virobnictva-yak-neobhidna-peredumova-ob-ektivnogo-obliku-i-diyovogo-kontrolyu.html>

3. Шиманська А. Класифікація витрат на збут промислового підприємства. Маркетинг в Україні. 2014. № 5. С. 24–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mvu_2014_5_9.
4. Поліщук І.Р. Управління витратами на збут відповідно до маркетингової стратегії підприємства: статистична оцінка та облікове забезпечення. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 9. 2016. С.832-836. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/169.pdf>

Андрій Роженко

аспірант 2-го року навчання

кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав

Богдан Нагай

студент ОС магістр

Науковий керівник: Людмила Яременко

к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

м. Переяслав

ОЦІНКА І ВИЗНАННЯ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Суб'єкти господарювання для забезпечення безперервності діяльності використовують різноманітні джерела фінансування, вагому частину яких складає позиковий капітал, зокрема кредиторська заборгованість, а саме, заборгованість перед постачальниками та підрядниками. Вона виступає джерелом більш дешевого порівняно із банківським кредитуванням короткострокового фінансування підприємств, що мотивує значне залучення цієї заборгованості будь-яким підприємством. З іншого боку, велика питома вага кредиторської заборгованості в структурі пасивів підприємства погіршує показники його ліквідності і платоспроможності, а несвоєчасне погашення заборгованості спричиняє сплату штрафних санкцій та псує імідж суб'єкта господарювання.

Існування та виникнення кредиторської заборгованості на підприємстві є об'єктивним явищем, яке, однак, не можна оцінювати однозначно – як позитивний чи негативний результат діяльності. Істотним фактом є те, що достовірна оцінка кредиторської заборгованості суттєво впливає на правильне відображення інформації в облікових регістрах та звітності, що в подальшому використовується користувачами інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Причому домінуюче значення відіграє принцип обачності, який передбачає застосування в бухгалтерському обліку різних

методів оцінки кредиторської заборгованості, які запобігають завищенню оцінки активів [2].

Система оцінювання в бухгалтерському обліку, зокрема оцінка кредиторської заборгованості, розглядається в багатьох наукових працях провідних вчених-економістів: Я.В. Соколова, Ф.Ф. Бутинця, Н.М. Малюги, В.М. Костюченко, С.Ф. Голова, І.Ю. Кравченко, Г.А. Ямборко, Л.І. Кулікової, С.Л. Берези, І. Власової, Г. Нашкерської та ін. Однак існують невирішені проблеми, що залишаються недостатньо розкритими в обліковому аспекті та потребують подальшого наукового дослідження.

У результаті проведеного дослідження ми пропонуємо перелік дій, які мусить вчинити кредитор для відображення в обліку грошової оцінки зобов'язань боржника, а саме:

- передача майна, виконання робіт, надання послуг;
- сплата грошових коштів;
- ухвалення рішення про розподіл прибутку та нарахування дивідендів;
- ухвалення рішення за умовами конкурсу та інших публічних обіцянок щодо виплати винагороди;
- визнання факту заподіяння матеріальної або моральної шкоди;
- нарахування податкових зобов'язань та зобов'язань за внесками (зборами) на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [1].

На основі критичного огляду існуючих літературних джерел стосовно системи оцінювання в обліку встановлено, що у сфері дослідження питань бухгалтерського обліку запропоновано три методи оцінки об'єктів бухгалтерського обліку:

- за собівартістю;
- за ринковою (або біржовою) вартістю;
- за номінальною вартістю [3].

Особливої уваги заслуговує розподіл концепцій оцінок Л.І. Куліковою. Яка виділяє економічну, юридичну та бухгалтерську оцінку.

Дотримуємося думки, що для застосування тих чи інших видів оцінки необхідно виходити з цілей та результатів, які бажають отримати користувачі бухгалтерської інформації. У зв'язку з традиційною розрізняють економічну, юридичну та бухгалтерську концепцію оцінок (табл. 1.).

Таблиця 1.

Види концепцій оцінок відповідно до бажаних цілей та результатів

Концепція оцінки	Суть
Економічна	Базується на принципах попиту та пропозиції, конкуренції, передбачення або очікування. Для реалізації цієї концепції важливе визначення майбутньої (дисконтованої) вартості об'єкта, що представлена поточною вартістю потоків доходу, які очікуються в майбутньому
Юридична	Базується на розв'язанні певних завдань, пов'язаних із відчуженням прав власності на майно підприємства або з виконанням господарської операції. В основі цієї концепції знаходиться визначення ринкової вартості об'єкта

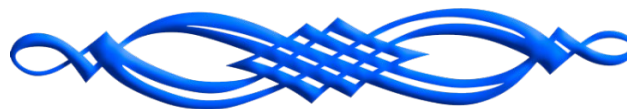
Бухгалтерська	Орієнтована на отримання повної, обґрунтованої, достовірної інформації про об'єкти бухгалтерського обліку в грошовому вираженні. Основною метою бухгалтерської оцінки є створення умов для об'єктивного розрахунку фінансових результатів діяльності підприємства. У зв'язку з цим бухгалтерській концепції оцінки найбільше відповідає історична (первісна фактична) вартість об'єкта, що зберігається постійно
---------------	--

Кредиторська заборгованість в бухгалтерському обліку по товарних операціях оцінюється аналогічно дебіторській заборгованості з використанням процедури зведення майбутніх платежів до поточної вартості. До уваги беруться терміни можливих платежів і ставка дисконтування [4].

Отже, необхідність дослідження поняття, економічної сутності, оцінки і визнання кредиторської заборгованості та виявлення специфічних характеристик кредиторської заборгованості обумовлені тим, що розробка обґрунтованої та ефективної стратегії управління кредиторської заборгованості неможлива без вивчення особливостей її формування. При розгляді кредиторської заборгованості у сенсі слова її визначають як вартісну оцінку зобов'язань організації перед третіми особами, що виникли в процесі господарської діяльності та які підлягають сплаті чи стягненню у визначені терміни. До її складу входять короткострокові та довгострокові кредити банків (заборгованість за кредитами) та короткострокові поточні зобов'язання, які, на думку науковців є кредиторською заборгованістю у вузькому значенні.

Список використаних джерел:

1. Боденчук Л.Б., Кулікова С.М. Управління та аналіз кредиторської заборгованості в умовах пандемії. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. №4 (70). С. 30 – 35.
2. Міщук Є.В., Сідорова І.І. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 2. С. 54—57.
3. Мягих І. М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійності авіакомпаній України. Сталий розвиток економіки. 2013. №4 (21). С.255-262.
4. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки. 2016. Т. 18, № 2. С. 160—164.

Романюк Яна

студентка ОС бакалавр

Науковий керівник: **Надія Ціцька,**

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

Львівський національний університет природокористування

м. Дубляни

ОБґРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ У ВИРОБНИЧУ ПРАКТИКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ФОРМУВАНЬ, ЯК ІНСТРУМЕНТУ УНІФІКАЦІЇ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Фінансова звітність є основним джерело інформації про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів на підприємстві за звітний період. Через прагнення України вступити та реалізовувати свій потенціал в спільноті європейських країн виникає необхідність запровадження в національній практиці ведення обліку суб'єктів господарювання за МСФЗ.

Починаючи з 24 лютого 2022 року на території України іде війна з російською федерацією. Станом на 1 вересня 2022 року загальна сума прямих задокументованих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі склала понад \$127.0 млрд.

Найбільша частка у загальному обсязі прямих втрат належить житловим будівлям (39.7% або \$50.5) та інфраструктурі (27.7% або \$35,3 млрд.). Втрати активів бізнесу становлять мінімум \$9.9 млрд. і швидко зростають. Ще \$6.6 млрд. складають прямі втрати аграрного сектору внаслідок війни (рис.2). [1]

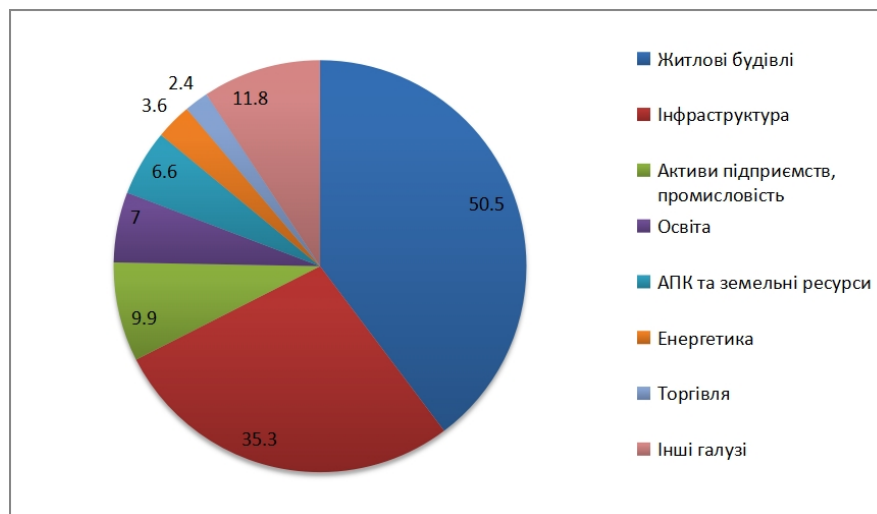

Рис. 2 Прямі втрати за типами майна, \$ млрд. *

*Джерело: Київська школа економіки

Аграрний сектор економіки має ряд переваг перед промисловістю за рахунок виняткової специфіки своєї діяльності і є одним із ефективних шляхів економічного розвитку України.

Для залучення іноземних інвестицій та капіталу з метою стабілізації і розвитку сільськогосподарських підприємств, слід досягти уніфікації та гармонізації у джерелах інформації щодо їх фінансового стану.

Одним із способів гармонізації публічної інформації на міжнародному рівні є запровадження МСФЗ. Відповідно до Регламенту Європейського парламенту і Ради ЄС від 19 липня 2002 р. №1606/2002 – міжнародні стандарти включають стандарти бухгалтерського обліку та звітності, які застосовуються у державах – членах Європейського Союзу [7].

Бухгалтерський облік за МСФЗ організований за принципом, на який поступово переходять всі країни світу. Підприємства, що використовують МСФЗ, користуються вищим рівнем довіри, що позитивно відображається на їхній репутації та конкурентоспроможності.

Впровадження МСФЗ дасть змогу запровадити та забезпечити доступність, зрозумілість, прозорість інформації про фінансовий стан підприємств (фірм, організацій) не лише українським, але й іноземним споживачам, допоможе уникнути додаткових трансакційних витрат пов'язаних з переоформленням фінансової звітності за вимогами МСФЗ, дасть змогу Україні розвинути свій економічний та торговий потенціал на міжнародній арені.

Процес складання фінансової звітності за МСФЗ є складним і трудомістким, оскільки має відповідну методику. Однак необхідність впровадження МСФЗ у вітчизняну практику підтверджується основними перевагами Міжнародних стандартів.

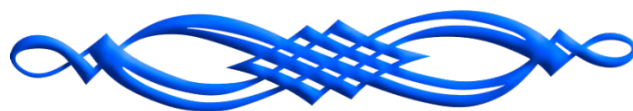
Фінансова звітність, складена за правилами МСФЗ, надає адміністративному персоналу детальнішу інформацію. На відміну від ПСБО у МСФЗ немає регламентованої форми звітів, а є лише перелік мінімальних рядків, що підлягають розкриттю. Доцільно відмітити, що звітність за МСФЗ включає в себе також складання і нефінансової звітності (звіти про корпоративну відповідальність). В них відображена інформація про цілі та напрями розвитку підприємства. Ці звіти показують не лише економічне, а і соціальна та екологічне становище підприємства.

Отже, запровадження МСФЗ для підприємств агросектору, є важливим кроком на шляху розвитку системи бухгалтерського обліку та післявоєнного відновлення економіки України. Ці зміни оцінюються лише з сильної сторони, так як позитивних аспектів є значно більше, ніж негативних. Зокрема через усунення національних розбіжностей для підвищення зіставності, прозорості та зрозумілості економічної інформації компаній; зменшення витратної складової під час підготовки фінансової звітності за різними стандартами; досягнення міжнародного визнання та отримання різного роду ринкових вигід. Доведено, що сфера можливостей для гармонізації є широкою і визначається націленістю на інтереси зацікавлених сторін. Основна перевага – інвестиційна привабливість підприємства, яка допоможе залучити в Україну валютні вкладення, сприятиме швидкому повоєнному відновленню економіки, подальшому розвитку та здійсненню діяльності на міжнародному ринку.

Список використаних джерел:

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 вересня 2022 року
2. Колісник В.Ю. Проблеми і перспективи складання фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів обліку та звітності. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/>.
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності: URL: <https://www.golovbukh.ua/>
4. МСБО (IAS) 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_020
5. Очеретяна О. В. Переваги здійснення бухгалтерського обліку за МСФЗ. *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність : збірник наукових праць XV (XXVII) Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14–15 березня 2019 р.).* – Київ, 2019. – С. 30-31.
6. Скоробогатова Н.Є. Наближення українського законодавства у сфері бухгалтерського обліку до норм законодавства ЄС // *Європейські інтеграційні процеси у XXI столітті: ключові тенденції, основні виклики та нові можливості: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26-27 березня 2018 р.).* - Київ: Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції. - 2018. - С. 487 -496.
7. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2013 р. № 911. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
8. Шкуліпа Л.В. Розвиток бухгалтерського обліку у вимірі міжнародних стандартів фінансової звітності та інноваційних технологій: методологія та практика: монографія. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В., ТПК «Орхідея», 2020. 616 с. URL: https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/juk/shkulipa_monogr_2020.pdf

Олена Собчук

*к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет*

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРЕНДИ

Розкриття інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти (ESG) в діяльності компаній ЄС (в значній мірі великий та середній бізнес) останнім часом стає все більш актуальним. Глобальний і локальний вплив корпоративної діяльності (права людини, клімат, повітря, ґрунт і забруднення води) перебувають під пильною увагою громадянського суспільства в ЄС. Спостерігаються позитивні тенденції в усвідомленні менеджментом та

керівництвом необхідності розширювати корпоративну соціальну відповідальність (далі – КСВ) відповідно до вимог суспільства.

Європейська спільнота, значна кількість провідних вітчизняних вчених (Легенчук С. Ф., Вигівська І. М., Грицак О. С., Хоменко Г. Ю., Єршова Н.Ю., Єфименко Т.І., Костирко Л. А., Холявка В.З. та Лешко Х.С.) та іноземних вчених (B. le Maire, Jozef Síkela, M. Chu, H. Binti Muhamad) досліджують питання сутності, значення та перешкод у розвитку корпоративної соціальної відповідальності сучасного бізнесу.

Досліджуючи європейські тренди щодо корпоративної соціальної відповідальності варто насамперед зазначити, що під даним поняттям розуміють бізнес-практику щодо досягнення соціальних та екологічних переваг поряд із фінансовими прибутками. Оскільки зацікавленість до компаній, які роблять добрі справи, зростає, європейські корпорації будь-якого розміру шукають шляхи впровадження екологічних практик у свій повсякденний бізнес [4].

До найпопулярніших трендів у сфері корпоративної соціальної відповідальності включають:

- підвищення прозорості (звичним явищем для великого бізнесу в ЄС є запити щодо більш детальної інформації щодо ведення бізнесу з дотриманням соціальної відповідальності [1]. Також прозорість є частково результатом постійно зростаючої, майже миттєвої доступності та попиту споживачів й акціонерів на те, що колись було комерційною таємницею. У рамках бізнес-моделі, яка передбачає КСВ, компанії надають більше інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти.

- інвестиції в екологічні технології - настали часи шаленого використання ресурсів без будь-якої звітності чи думки про поповнення. Зміна клімату продовжує бути одним з ключових питань у корпоративному світі. Європейська спільнота пропонує використовувати схему екологічного менеджменту та аудиту (EMAS) - це преміум-інструмент управління, розроблений Європейською Комісією для компаній та інших організацій для оцінки, звітування та покращення екологічної ефективності. EMAS відкрита для будь-якого типу організації, що прагне покращити свою екологічну ефективність. Він охоплює всі сектори економіки та послуг і застосовний у всьому світі [2]).

- залучення місцевої громади та працівників (навіть компанії, які працюють на глобальному рівні, визнають цінність місцевих ринків і ланцюгів постачання. Це не лише для того, щоб зменшити викиди вуглекислого газу, які можуть бути пов'язані з витратами на транспортування чи ланцюгом постачання, але й для залучення місцевих талантів і рішень. Багато компаній, які мають благодійні підрозділи, також віддають перевагу некомерційним партнерам, які працюють з місцевими лідерами і талантами, приносячи користь своїм місцевим громадам та прибуток для компанії. Участь у заходах місцевих громад не тільки приносить рекламні переваги, але й підвищує рівень задоволеності працівників [2].

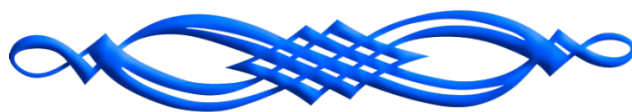
Корпорації, зацікавлені в КСВ, все частіше роблять пожертви місцевим некомерційним організаціям, фінансують будівництво шкіл, садочків в районах з низькими доходами і беруть участь у громадських питаннях, які впливають на те, де вони ведуть бізнес. Схвалені корпораціями волонтерські заходи, особливо під час свят, також є новою тенденцією КСВ, яка дозволяє працівникам волонтерити, робити позитивний внесок з мінімальними часовими зобов'язаннями.

- ініціативи щодо різноманітності та інклюзії. Оскільки проблема економічної нерівності висувається на передній план багатьох політичних дебатів, це питання все більше тисне на корпорації. Визнання нерівності в оплаті праці та економічного тягара, який несуть працівники, є новою тенденцією КСВ. Рівна оплата праці між чоловіками та жінками, вимірювання різниці в доходах між найбільш високооплачуваними та найменш оплачуваними працівниками компанії, а також забезпечення різноманітності персоналу стали ключовими пріоритетами найкращих компаній у світі. Ініціативи КСВ, такі як навмисний набір кандидатів зі складним економічним чи освітнім середовищем, зрештою розширюють можливості місцевих талантів, залучають різноманітні погляди та є тенденцією, яка буде продовжуватись [4].

Корпоративна соціальна відповідальність – це сучасна європейська вимога до ведення бізнесу. Дотриманням та поширенням цієї стратегії європейські компанії підвищують свою ділову репутацію та капіталізацію, завойовують довіру споживача та покращують свої конкурентні переваги на ринку.

Список використаних джерел:

1. Citation: Chu, M.; Muhamad, H.B.; Mustapha, M.B.; San, O.T.; Zan, F.; Jia, X. Research Trends in Corporate Social Responsibility and Innovation: A Bibliometric Analysis. Sustainability 2022, 14, 14185. <https://doi.org/10.3390/su142114185>
2. Corporate Social Responsibility: Tracking the Top Trends (2022) URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/011215/what-are-top-trends-corporate-social-responsibility.asp>
3. Council gives final green light to corporate sustainability reporting directive (2022) URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/28/council-gives-final-green-light-to-corporate-sustainability-reporting-directive/>
4. Августова О.О., Ромашко О.М., Кузьменко О.П. Корпоративне звітування: європейський досвід Бізнес-Інформ, 2022.№1 С. 74-82 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-74-82>

Галина Східницька
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Львівський національний університет природокористування
м. Дубляни

КАПІТАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАТИКИ У ФОРМІ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

Із динамічним розвитком економічних процесів в країні, зазвичай, пов'язують зміцненням фінансової спроможності усіх сфер економіки країни. У сучасних умовах господарювання, коли в державі діє військовий стан, запровадження якого було наслідком повномасштабного вторгнення росії на територію України, надзвичайно ускладнилися умови розвитку економіки нашої країни. У такий складний період держава намагається використати усі свої інструменти впливу для державного управління процесами та явищами, які сприяють наповненню державного та місцевих бюджетів України. Надзвичайно складно сьогодні знаходити необхідні фінансові ресурси, щоб не допустити кількісного зменшення малого та середнього бізнесу. Левова частка таких суб'єктів господарювання здійснювала підприємницьку діяльність у східних, північних та південних регіонах нашої країни, які в більшій мірі сьогодні знаходяться в окупації. Тому на даний час фінансово-економічний сектор України потребує значних фінансових ресурсів у формі фінансової допомоги наших сусідів та міжнародних світових організацій. Однак, однієї допомоги нам не достатньо, доцільно усіма можливими засобами сприяти розвитку і допомагати вітчизняному виробництву.

Однак, слід підкреслити, що на сьогодні не спостерігаємо стабільності у формуванні достатніх обсягів фінансових ресурсів у більшості вітчизняних підприємств. Не мало із них залучають додаткові фінансові ресурси, які змінюють структурне співвідношення між власними і залученими фінансовими ресурсами господарств. Це не є позитивним свідченням подальшого розвитку суб'єктів господарювання, позаяк порушується оптимальна структура їх власного капіталу, що в подальшому негативно відобразиться на кінцевих результатах їх операційної, фінансової чи інвестиційної діяльності. Така ситуація змушує господарства збільшувати обсяги матеріальних запасів чи може слугувати підставою для їх нестачі в частині оптимізації вхідних й вихідних грошових потоків. .

Допомогою у вирішенні цього питання може стати належна організація фінансового забезпечення операційної діяльності підприємства в частині використання особливостей та інструментів фінансового планування формування вхідних і вихідних грошових потоків. Їх капіталізація допоможе господарствам «втриматися на плаву» в умовах дії військового стану України.

В сучасному розумінні економічної категорії «капіталізація» виступає безперервний і системний процес діяльності господарства, в результаті якого є можливість тимчасово вільні фінансові ресурси накопичувати з метою подальшого залучення у виробничий процес для простого чи розширеного відтворення, вкладення в інвестиційні проекти чи інший напрям розподілу.

Капіталізація як процес є багатоплановим і різностороннім явищем, бо застосовувалася в різний період різними суб'єктами фінансових відносин у різноманітних формах подальшого прояву [1].

Сьогодні, коли доступним є різноманітний інвентар цифрових та технологічних інноваційних підходів та методів їх апробації для бізнесового середовища, головне призначення капіталізації проявляється у накопичення обсягів виробництва промислових масштабів. Такий механізм доцільно використовувати задля фінансово-економічного зростання суб'єктів ведення бізнесу через застосування інновацій економічного процесу, вдосконалення фінансового механізму в розрізі складових його реалізації стосовно управління конкурентним потенціалом господарств, а також зростання рівня капіталізації фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів. Таким чином, схилиємося до думки, що капіталізація може виступати інструментом поділу й використання частини чистого прибутку господарства, який може спрямовуватися задля створення сприятливих умов розвитку та процвітання такої бізнес-одиниці, а також вартістю обсягу активів підприємства чи узагальненою сумою акціонерного капіталу господарства тощо.

Маючи сформований належний рівень капіталізації фінансових ресурсів, господарство вільно може розвиватися, тим самим створивши основу для подальшого економічного зростання в наступних періодах. Така «фінансова подушка» у формі накопичених фінансових ресурсів допоможе функціонувати в умовах відкритого ринку та дії глобалізаційних процесів й виступає додатковою можливістю збільшення вартості капіталу на основі зростання ефективності ведення підприємництва та реалізації фінансово-економічного потенціалу.

Сьогодні є необхідність здійснювати процес управління розвитком підприємства в умовах високого рівня конкуренції із врахуванням раціональності у використанні наявних фінансових ресурсів, однак для утвердження себе в ринкових умовах ведення бізнесу, сучасним бізнес-одиницям потрібно ще й зосереджуватися на реалізації проєктів інноватики [2, С. 124-125]. Не достатнім є створення відповідних умов економічної та фінансової стійкості чи ліквідності господарства, а потрібно ще дбати про інноваційний розвиток такого підприємства, а це є можливим лише з достатнім рівнем капіталізації фінансових ресурсів. Таке розуміння має прийти через розуміння необхідності нарощення обсягів виробництва, тим самим збільшуючи рівень капіталізації наявних коштів підприємства [3, С. 239-245].

У процесі реалізації основ капіталізації фінансових ресурсів господарства, передусім, слід звертати увагу на управлінський аспект її забезпечення. Управління капіталізацією наявних фінансових ресурсів сприяє розвитку інноватики у господарстві, а відтак, і відіграє не останню роль у загальній системі управління його інформаційним середовищем. В процесі управління інноваційним розвитком господарюючого суб'єкта доцільно поєднувати використання фінансових, операційних, трудових і ін. ресурсів з метою забезпечення належної імплементації основ технологічного процесу та цифровізації економіки. Також доцільно вирішення цього питання перенести в площину інтеграції ресурсного потенціалу суб'єкта господарювання за допомогою кластеризації, яка сприятиме капіталізації його фінансових ресурсів. До особливостей кластерних утворень слід зарахувати те, що:

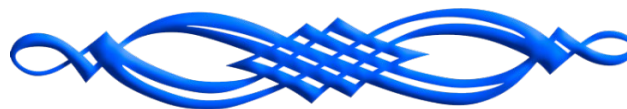
- наявність добросовісної конкуренції між усіма суб'єктами кластерних новоутворень;
- дозволяє оперативно ділитися досвідом діяльності передових господарств кластерного утворення й поширювати інформацію для того, щоб інші переймали прогресивний досвід;
- дає можливість зосередити виробничі потужності багатьох учасників таких утворень на невеликій за обсягом території, а це, в свою чергу, розширює ряд переваг кожного з них;
- взаємозв'язок між суб'єктами кластерів в частині виробництва продукції високої якості, яка б могла вільно конкурувати у внутрішньому й зовнішньому середовищах;
- сприяє залученню до конкретного кластерного об'єднання не лише суб'єктів малого та середнього бізнесу, але й господарство з прогресивною динамікою росту і розвитку, діяльність яких впливає на зміни внутрішнього та зовнішнього ринку і ін.

Синергетичний ефект кластерних утворень об'єднує підприємства через швидкий доступ до інформаційних ресурсів, зростання якості комунікації, професійних і фахових ознак ведення підприємницької діяльності, використання прогресивних технологій у виробничому та фінансовому просторах. Такий підхід сприяє трансформації фінансово-економічних ресурсів у інноваційні товари, роботи чи послуги і, як результат, призведе до зміцнення стратегії розвитку господарств такого об'єднання, стимулюватиме підвищення конкуренції між структурними одиницями кластеру та галузі. Економічний ефект від капіталізації фінансових ресурсів у формі кластерних структурних елементів може бути сформованим на основі отриманих знань та набутого практичного досвіду про внутрішній і зовнішній ринок, а також конкурентні переваги на недоліки кожного з них. Також важливу роль в цьому процесі відводиться створенням мотиваційних важелів для покращення якості трудових ресурсів бізнес-одиниць кластерного утворення.

Отже, автор роботи схильна до думки, що умови функціонування кластерних утворень сприяють інноваційному розвитку кожного учасника такого об'єднання.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Н. О. Концептуальні засади оптимізації структури капіталу вітчизняних підприємств. *Економічний простір* .2017. № 117. URL: file:///Us-ers/natalia/Downloads/ecpros_2017_117_16.pdf
2. Романенко Т. В. Шляхи удосконалення формування та використання фінансових ресурсів підприємств. *Наукові праці. Полтава, 2012. Економічні науки*, 2012. С. 248-252.
3. Східницька Г. В., Содома Р. І. Оптимізація процесу управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. *Вісник Львівського національного аграрного університету: Економіка АПК*. 2018. № 25. С. 124-131.

Людмила Чернега

здобувач ОС бакалавр

Науковий керівник: Інна Лепетан,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Наявність різноманітних виробничих запасів підприємствах вимагає ретельного їх обліку, що ускладнюється складними якісними характеристиками та умовами зберігання й використання. За таких умов уточнення методичних та організаційних процедур, які пов'язані з обліком руху виробничих запасів, набуває особливої актуальності у зв'язку із забезпеченням потреби у точній і достовірній інформаційній системі.

В Україні методичні засади обліку запасів регламентовано НП(С)БО 9 «Запаси», відповідно до якого запаси визначено як активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, а також утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, управління підприємством [2].

При формуванні облікової політики на рівні суб'єкта господарювання необхідно кваліфікувати усі матеріальні активи за різними категоріями, що обумовлює необхідність врахування особливостей формування матеріальних ресурсів та їх використання. А тому важливим елементом облікової політики виробничих запасів є відпрацювання аналітичного рівня робочого плану рахунків та побудова аналітичного обліку, що повинно базуватися на їх економічно обґрунтованій класифікації.

У виробничому процесі сільськогосподарських підприємств використовують велику кількість виробничих запасів, які включають: насіння та посадковий матеріал, добрива, засоби захисту рослин і тварин, корми, паливо та мастильні матеріали, запасні частини. Таким чином, при розробці робочого плану рахунків бухгалтерського обліку щодо виробничих запасів сільськогосподарських підприємств необхідно врахувати увесь асортимент і види перерахованих вище виробничих запасів з метою раціональної організації обліку їх руху та документування на складах.

Найбільш проблемним аспектом облікової політики виробничих запасів є питання вибору їх оцінки, яка може здійснюватися за трьома напрямками:

- 1) первісна оцінка запасів;
- 2) оцінка вибуття запасів;
- 3) оцінка запасів на дату балансу.

Придбані або створені виробничі запаси відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, яка залежить від шляхів надходження виробничих запасів.

Для відображення у фінансовому обліку відпуску виробничих запасів у виробництво, з виробництва, продажу та іншого вибуття діюче законодавство передбачає наступні методи оцінки вибуття запасів: ідентифікованої

собівартості, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів, нормативних затрат, ціни продажу. Вибір методу оцінки вибуття запасів здійснюється підприємством самостійно та затверджено Наказом про облікову політику підприємства.

Оцінка запасів на дату балансу здійснюється на підставі принципу обачності. Відображаючи вартість запасів у фінансовій звітності, слід використовувати меншу з двох оцінок: первісну вартість або чисту вартість реалізації запасів.

Оцінка за чистою вартістю реалізації проводиться підприємствами, які здійснюють продаж або виробництво продукції, яка може зіпсуватися або втратити первинну очікувану вигоду.

Окрім вище названих елементів облікової політики щодо виробничих запасів, існує ще низка положень, наявність яких є обов'язковою при формуванні облікової політики для потреб бухгалтерського обліку в частині запасів, а саме:

–робочий план рахунків, який містить синтетичні та аналітичні рахунки, для формування системи бухгалтерського обліку з метою відображення своєчасної та повної інформації в обліку та звітності;

–форми первинних облікових документів, що використовуються для відображення фактів господарської діяльності, для яких не передбачені типові форми документів, а також форми документів для внутрішньої облікової звітності;

–правила документообороту та технології обробки облікової інформації;

–вибір методу оцінки запасів;

–організація аналітичного обліку руху товарно-матеріальних цінностей;

–визначення відповідальних за ведення первинного обліку на складах (коморах);

–затвердження посад, які відповідають за одержання та відпуск запасів;

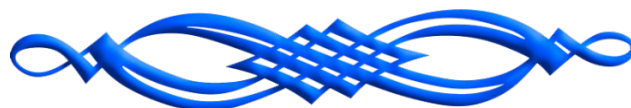
–формування складу інвентаризаційної комісії та встановлення термінів проведення інвентаризації;

–система внутрішнього контролю [1].

Таким чином, виробничі запаси займають значну питому вагу в структурі активів підприємства і є однією з найважливіших складових його оборотного капіталу. Велике значення у зв'язку із цим повинне приділятися точному й своєчасному обліку сировини і матеріалів. Необхідно приймати заходи щодо забезпечення строгого порядку прийому, зберігання й витрати сировини й матеріалів, впровадженню ефективних форм попереднього й поточного контролю за дотриманням кожним працівником, бригадою тощо установлених норм витрат сировини й матеріалів, інших ресурсів, а також за виконанням заходів щодо їхньої економії.

Список використаних джерел:

1. Коваль Л.В. Облікова політика щодо запасів. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 201/8. № 1. С. 101-110
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

Андрій Чуєнков

аспірант кафедри обліку і оподаткування

Науковий керівник: Світлана Король,

д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування

Державний торговельно – економічний університет

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ВАРТІСТЬ БІЗНЕСУ»: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД

Вартість бізнесу визначають для надання користувачам фінансового капіталу (інвесторам) інформації про поточний стан діяльності підприємства та формування стратегії його подальшого розвитку. Актуальність питання полягає в тому, що протягом двадцяти останніх років поняття «вартість бізнесу» або «вартість підприємства» переважно трактувалось з точки зору оцінки кількісних показників і не приділялася велика увага до значення якісних.

Проаналізувавши статтю І.В. Кривов'язюка [1], в якій науковець провів дослідження економічної сутності поняття «вартість підприємства» та навів хронологію його трактування різними науковцями за останні 20 років, можна прийти до висновку, що всі його визначення були схожі за своїм сенсом. Можна виділити такі основні підходи до трактування поняття вартості підприємства:

- це вартість усього майнового комплексу підприємства;
- це вартість усіх його активів;
- це вартість майбутніх грошових потоків;
- це грошове вираження результату діяльності підприємства;
- це вартість, за яку покупці готові придбати підприємство.

Також, в деяких визначеннях згадувалися нематеріальні активи, соціальна корисність підприємства та інтереси учасників ринку до цього підприємства, але якісні показники згадувалися не так часто.

На даний момент, акцент починає схилятися в сторону якісних показників. Інвесторів цікавить репутація підприємства на ринку, його відносини з клієнтами, рівень соціальної відповідальності підприємства та вартість бренду в цілому. У зв'язку з цим, останнім часом все частіше підприємства запроваджують в своїй діяльності інтегрований підхід ведення бухгалтерського обліку та складання інтегрованої звітності. Поступово поняття вартості бізнесу (вартості підприємства) набуває нового сенсу.

Згідно з Міжнародними основами інтегрованої звітності створення (International Integrated Reporting Framework), збереження й втрата вартості – процес, що виражається в збільшенні, зменшенні або перетворенні капіталів, обумовлений комерційною діяльністю та продуктами діяльності організації [2]. Проаналізувавши це визначення, бачимо, що до поняття вартості підприємства відносяться капітали що включають кількісні показники - фінансовий, виробничий та капітали що включають якісні показники - інтелектуальний, людський, соціально-репутаційний та природній капітали. Можна спостерігати розширення трактування сутності поняття «вартість бізнесу» або «вартість підприємства» через збільшення кількості якісних показників, які характеризують це поняття. Нижче наведені визначення кожного з капіталів, що

включають якісні показники, згідно Міжнародними основами інтегрованої звітності (табл. 1).

Таблиця 1

Види капіталів, що включають якісні показники

Вид капіталу	Визначення
Інтелектуальний	це засновані на знаннях нематеріальні ресурси організації, включаючи: <ul style="list-style-type: none"> - інтелектуальну власність, наприклад, патенти, авторські права, програмне забезпечення, права та ліцензії; - «організаційний капітал», наприклад, неявні знання, системи, процедури й правила.
Людський	це компетенції, здібності й досвід людей, а також їх мотивація до інновацій, в тому числі їх: <ul style="list-style-type: none"> - відповідність й підтримка моделі корпоративного управління організації, підходу до управління ризиками й етичних цінностей; - здатність розуміти, розробляти та реалізовувати стратегію організації; - лояльність й мотивація до вдосконалення процесів, товарів й послуг, включаючи їх здатність керувати, управляти й співпрацювати.
Соціально-репутаційний	це інститути й відносини всередині та між спільнотами, групами зацікавлених сторін й іншими об'єднаннями, а також здатність ділитися інформацією для підвищення індивідуального й колективного благополуччя. Соціально – репутаційний капітал включає: <ul style="list-style-type: none"> - спільні норми, а також загальні цінності й моделі поведінки; - створенні організацією відносини з ключовими зацікавленими сторонами, а також довіра й готовність співпрацювати, які організація прагне побудувати й зберігати з зовнішніми зацікавленими сторонами; - створенні організацією нематеріальні ресурси, пов'язані з брендом й репутацією; - соціальну ліцензію на діяльність організації.
Природний	це відновлювальні та невідновлювальні природні ресурси й процеси, які забезпечують організацію товарами або послугами, котрі сприяють минулому, теперішньому або майбутньому добробуту організації.

Джерело: розроблено на основі [2].

Інтелектуальний капітал такий як, наприклад, авторські права або програмне забезпечення, дають можливість створювати унікальні товари, роботи, послуги та можуть складати більшу частину від вартості бізнесу. До людського капіталу відносяться робітники, які є професіоналами в певній галузі та за відсутності яких може знизитися ефективність господарської діяльності й відповідно вартість бізнесу.

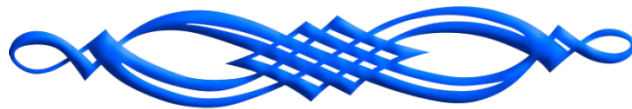
Одним з найважливіших показників, на які дивляться інвестори, – це стан соціально – репутаційного капіталу, тобто те, як підприємство взаємодіє з суспільством і всіма іншими зацікавленими сторонами. При вирішенні питання стосовно інвестування це може бути ключовим фактором, а якщо відносини з суспільством і репутація погіршаться, відповідно й вартість підприємства може різко зменшитися.

Крім того, все більшу увагу почали приділяти і природному капіталу. Природні ресурси тісно пов'язані з діяльністю підприємства, в деяких випадках від них залежать основні виробничі процеси на підприємстві, а це відповідно напряду пов'язано з формуванням вартості бізнесу. Проаналізувавши вище наведенні поняття можна зробити висновок, що всі перераховані капітали, які мають якісні показники, набувають велике значення для формуванні вартості бізнесу.

Висновок. Останнім часом для характеристики поточного стану діяльності бізнесу все більшого значення набувають якісні показники. Тому поняття «вартість бізнесу» починає змінювати свою сутність. Це є позитивним моментом, оскільки дає більш реалістичну картину при оцінці поточної вартості та стану діяльності підприємства. У зв'язку з цим представляє інтерес подальше більш глибоке дослідження сутності поняття «вартість бізнесу» на основі застосування інтегрованого підходу.

Список використаних джерел:

1. Кривов'язюк І.В., Бурбан О.В. Економічна сутність поняття «вартість підприємства» та детермінанти її зростання. *Економіка та держава*. 2020. № 10. С. 99–104.
2. Integrated Reporting Framework: веб-сайт. URL: <https://www.integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/> (дата звернення: 17.01.2023).

Юлія Шурман

студентка ОС магістр

Науковий керівник: Олена Подолянчук,

завідувач кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

к.е.н, доцент факультету обліку та аудиту

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ОБЛІК

Для здійснення виробничо-господарської діяльності суб'єкти господарювання використовують різні види ресурсів, в склад яких можна віднести матеріальні, фінансові, трудові, нематеріальні. Саме фінансові ресурси забезпечують безперервність процесів виробництва та реалізації продукції.

Дослідивши нормативно-правову базу обліку та економічну літературу за темою дослідження можна зауважити, що у більшості визначень поняття «фінансові ресурси підприємства» чітко не вказано (табл. 1).

Розкриття змісту категорії «фінансові ресурси»

Автор	Сутність
Коробов М.Я.	Фінансові ресурси підприємства – це його власні і позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу та перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства.
Рогова Е.М.	Фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і нагромадження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення й економічного стимулювання працівників.
Опарін В.М.	Фінансові ресурси – це сума коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства.
Майдуда Г.С.	Фінансові ресурси на відтворення основних засобів представляють собою грошові доходи та накопичення, що формуються на підприємстві у процесі його господарської діяльності за рахунок власних, залучених і позикових джерел та використовуються для відновлення активів підприємства з метою забезпечення ефективності його розвитку.
Зянько В.В., Фурик В.Г., Вальдшмідт І.М.	Фінансові ресурси підприємства – це грошові кошти та товарно-матеріальні цінності, які мають грошову оцінку і забезпечують процес господарської діяльності підприємства та задоволення його соціальних потреб.
Скрипник М.І., Григоревська О.О., Таран В.І.	Фінансові ресурси – це активи підприємства в частині грошових коштів, дебіторської заборгованості та фінансових інвестицій, а власний капітал, зобов'язання та інші активи підприємства тільки відображають як підприємство розмістило наявні фінансові ресурси, тобто куди вони були спрямовані на дату складання фінансової звітності.

Джерело: узагальнено автором за [1, с. 9; 4, с. 120; 5; 6]

Зробивши висновки з наведених визначень, можна сказати, що фінансові ресурси – це засоби, які акумулюються підприємством для забезпечення процесу розширеного відтворення шляхом трансформації їх в інші види ресурсів, а також для досягнення високих фінансових результатів. Вони являють собою сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні підприємств і є джерелом їх виробничого та соціального розвитку. Фінансові ресурси підприємства утворюються в результаті виробничо-господарської діяльності господарюючих суб'єктів шляхом отримання грошей за продані товари, вироблені ними, а також мобілізації коштів на фінансовому ринку [3, с. 612].

Таким чином можна стверджувати, що фінансові ресурси чітко прописані в плані рахунків в частині необоротних активів (клас 1) і коштів, розрахунків та інших активів (клас 3). Тобто вони безпосередньо знаходять своє відображення на рахунках бухгалтерського обліку та відносяться до активів підприємства. Зокрема, в частині необоротних активів (довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість та інші активи) та коштів, розрахунків

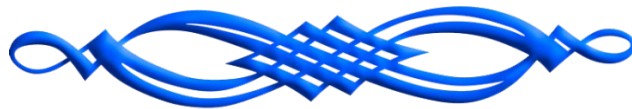
та інших активів (каса, рахунки в банках, інші кошти, поточні фінансові інвестиції, розрахунки з покупцями та замовниками, розрахунки з різними дебіторами).

Для облік фінансових ресурсів необхідно використовувати наступні рахунки: 14 «Довгострокові фінансові інвестиції»; 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість»; 30 «Готівка»; 31 «Рахунки в банках»; 33 «Інші кошти»; 35 «Поточні фінансові інвестиції»; 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»; 37 «Розрахунки з різними дебіторами» [2].

Таким чином, відзначимо, що на формування фінансових ресурсів впливають різні фактори, як внутрішні так і зовнішні. Тому система обліку є джерелом надання інформації різним групам користувачів для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Зянько В.В., Фурик В.Г., Вальдшмідт І.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Ч. 1. Вінниця: ВНТУ, 2016. 126 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Finansi-pidpriyemstv-2016.pdf> (дата звернення: 19.01.2023).
2. Іщенко Я.П., Подолячук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік І: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020. 496 с.
3. Ксьондз С.М., Сапригіна О.В. проблеми формування фінансових ресурсів підприємств. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 611-615.
4. Лобачева І.Ф., Коцеруба Н.В., Поліщук Н.В. Економічний аналіз ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2022. Вип. 1 (30). С. 119-125.
5. Майдуда Г.С. Місце і роль бухгалтерського обліку у формуванні інформації для управління фінансовими ресурсами на відтворення основних засобів. *Ефективна економіка*. 2015. №10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/47.pdf (дата звернення: 19.01.2023).
6. Скрипник М.І., Григоревська О.О., Таран В.І. Фінансові ресурси як об'єкт бухгалтерського обліку: необхідність визначення. *Ефективна економіка*. 2016. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4944> дата звернення: 19.01.2023).

Юлія Юматов,

Вікторія Дзяма,

студенти ОС «Бакалавр»

Науковий керівник: Оксана Прокопишин,

к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Львівський національний університет природокористування,

м. Львів

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК МІЖНАРОДНА МОВА БІЗНЕСУ

Євроінтеграційні процеси в Україні вимагають від вітчизняних підприємств запровадження змін у сфері управління. Однією з основних складових, які характеризують підприємство і важливі для користувачів, є зрозуміла звітність.

Фінансова звітність підприємств різних країн має певні відмінності, зумовлені соціальними, економічними та політичними чинниками. Відмінності в підходах до змісту фінансових звітів значно ускладнювали аналіз інформації та прийняття рішень в умовах розвитку міжнародної торгівлі, транснаціональних корпорацій, глобалізації фінансових ринків [5, с. 148].

Тому більшість країн використовує Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), затвердивши їх законодавчо. При переході на ведення обліку за міжнародними стандартами розробка національних стандартів обліку не припиняється, а, навпаки, прискорюється. Національні стандарти повинні розкривати особливості методики обліку вітчизняних об'єктів з урахуванням принципів, що передбачені міжнародними стандартами.

Історія МСФЗ бере свій початок у 70-х рр. ХХ ст., і на сьогодні вони застосовуються у понад 160 країнах, що охоплює понад 98 % світового ВВП. МСФЗ здобули підтримку G20, Ради з фінансової стабільності (Financial Stability Board – FSB), Міжнародної організації регуляторів ринків цінних паперів (IOSCO), Світового банку та Міжнародного валютного фонду, Міжнародної федерації бухгалтерів (IFAC), Базельського комітету банківського нагляду та інших глобальних організацій. За заявою Фонду з МСФЗ, «стандарти служать суспільним інтересам, стимулюючи довіру, зростання і довгострокову стабільність світової економіки» [1].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ; англ. IFRS – International Financial Reporting Standards) – стандарти, що затверджуються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (англ. International Accounting Standard Board, скорочено IASB), яка розташована в Лондоні.

Цю систему стандартизації відносять до англо-саксонської традиції фінансового обліку. МСФЗ характеризуються як стандарти, що ґрунтуються на принципах (principles based standards), на відміну, наприклад, від прийнятої у США системи ГААП, яка визначається як стандарти, що ґрунтуються на правилах (rules based standards). Це означає, що стандартизація МСФЗ не ставить за мету деталізувати всі процедури та механізми фінансового обліку, у багатьох

випадках віддаючи перевагу довірі до професійної самостійності бухгалтерів, які при вирішенні багатьох питань мають покладатися на службове сумління та особисті професійні судження [2].

Складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за міжнародними стандартами передбачено ч. 2 п. 12-1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [3].

В обов'язковому порядку складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за міжнародними стандартами визначено для таких категорій підприємств:

- 1) підприємства, що становлять суспільний інтерес;
- 2) публічні акціонерні товариства;
- 3) підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення;

4) підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабміном – відповідно до п. 2 Порядку подання фінансової звітності, затвердженого постановою КМУ від 28.02.2000 р. № 419 [4].

МСФЗ-звітність – це квиток у великий бізнес у майбутньому, престиж компанії, довіра партнерів, клієнтів та інших стейкхолдерів. Багато інвесторів вважає наявність звітності, складеної за МСФЗ, необхідною умовою надання фінансування (кредитів), оскільки така звітність надає достатній рівень впевненості в прозорості та надійності показників компанії [1].

Однією з переваг складання МСФЗ-звітності є надання інформації користувачам про ефективність роботи найнятого керівництва, що дозволяє ухвалювати правильні кадрові рішення. Дуже важливо, що МСФЗ – це стандарти раціонального бізнесу і вони допомагають приймати зважені управлінські рішення, будувати ефективний управлінський облік, наближений до бухгалтерського, та розуміти керівництву і власникам реальний стан своєї компанії [1].

Якщо власниками підприємства є, зокрема, іноземці, то для них подання звітності також повинно здійснюватися в МСФЗ-форматі з метою розуміння ними фінансового стану й результатів діяльності підприємства.

МСБО 1 «Подання фінансової звітності» визначає, що повний комплект фінансової звітності з міжнародних стандартів охоплює: звіт про фінансовий стан на кінець періоду; звіт про сукупний дохід за період; звіт про зміни у капіталі за період; звіт про рух грошових коштів за період; примітки, що включають стислий опис суттєвих облікових політик та інші пояснення; звіт про фінансовий стан на початок найбільш давнього порівняльного періоду, в якому підприємство застосовує облікову політику ретроспективно або здійснює ретроспективне коригування статей фінансової звітності, або коли воно перекласифіковує статті своєї фінансової звітності [2].

Можна сказати, що бухгалтерський облік є своєрідною мовою бізнесу. Фінансова звітність за МСФЗ цю мову перетворила на міжнародну. Внаслідок

глобалізації ринків капіталу, зростання взаємозалежності економік різних країн через взаємні інвестиції, стандарти МСФЗ в сучасному глобальному світі стали такою ж буденністю, як смартфони, комп'ютери, мобільний зв'язок та Інтернет.

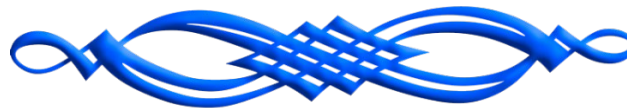
Суб'єкти, що складають звітність за МСФЗ, мають значно більші можливості в залученні додаткових джерел капіталу й партнерів по бізнесу, що сприятиме забезпеченню економічного зростання і процвітання. Використовуючи МСФЗ, суб'єкти отримують доступ до інформації щодо фінансового стану потенційних партнерів, що допомагає в їх виборі.

Головна умова ефективного господарювання й залучення інвестиційних ресурсів – відображення в системі бухгалтерського обліку повної і достовірної інформації, яка необхідна користувачам.

Загалом, підприємствам з метою переходу на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності доведеться повністю гармонізувати свою роботу згідно з міжнародними нормами і пройти ще тривалий шлях адаптації.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності: розширення можливостей для залучення фінансування та інвестицій у бізнес. URL: <https://business.diaa.gov.ua/>.
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV із змінами і доповненнями від 12.05.2011 р. № 3332-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова КМУ від 28 лют. 2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Shypina S. V. International Experience disclosure statement in IFRS financial statements. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. № 17(4). С. 147-150. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17\(4\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(4)_38).

Альона Яхно

здобувач ОС бакалавр

Науковий керівник: Інна Лепетан,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

В умовах ускладнення економічних відносин, постійних змін в економіці та підвищення вимог до бухгалтерського обліку є необхідність у перегляді й удосконаленні облікової методології відповідно до вимог сучасності. Низка закордонних і вітчизняних вчених вказують на важливість проведення досліджень, спрямованих на визначення ролі, місця, значення, удосконалення обліку та управління нематеріальними активами. На сьогодні актуальним є проведення досліджень, які сприяють забезпеченню стабільності й розвитку діяльності вітчизняних фірм і корпорацій та пов'язані з розвитком облікової методології, у т. ч. в частині нематеріальних активів. Крім того, запорукою якісної фінансової звітності, яка відповідатиме вимогам користувачів і дійсно буде доречною при прийнятті зважених управлінських рішень, є використання кращих облікових політик.

На сьогоднішній день законодавчо-нормативні документи в Україні містять декілька визначень поняття «нематеріальні активи», які відрізняються один від одного ступенем деталізації (рис. 1).

Для розробки облікової політики необхідно враховувати вище перераховані нормативно-правові акти залежно від застосованої підприємством концептуальної основи та прописати вибір з усіх альтернатив, що і буде ядром облікової політики.

Таким чином, облікова політика в частині нематеріальних активів – це опис обраних підприємством рішень з низки альтернатив, передбачених стандартами (НП(С)БО чи МСФЗ), щодо визнання, оцінки, подання та розкриття інформації про нематеріальні активи, а також інших аспектів, що визнані суттєвими.

Об'єктами, які можуть бути визнаними нематеріальними активами відповідно до національних положень є об'єкти за п'ятьма групами, а саме: права користування природними ресурсами; права користування майном; права на комерційні позначення (торгові марки, комерційні найменування); права на об'єкти промислової власності (наприклад, винаходи, моделі, промислові зразки, ноу-хау тощо); авторське право та суміжне із ним право; інші нематеріальні активи [2].

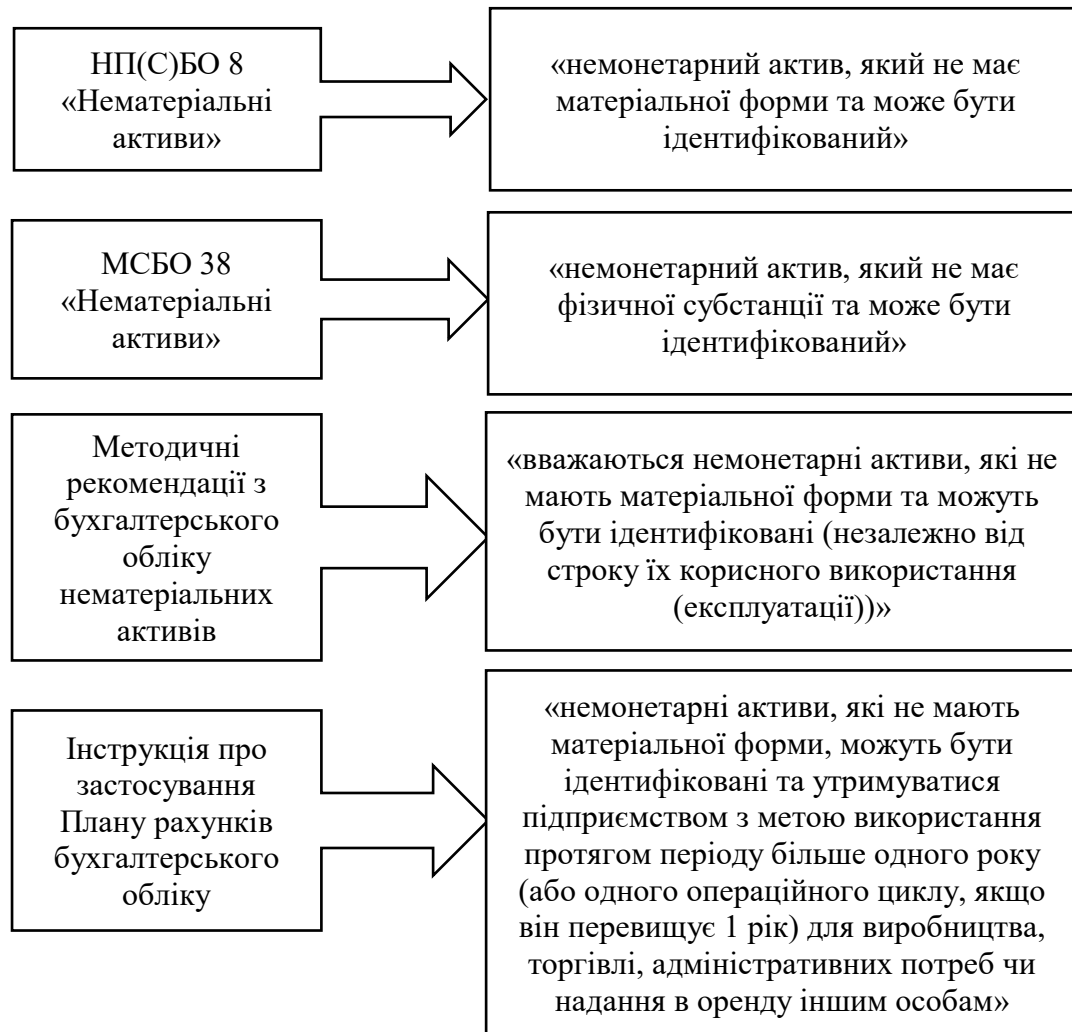

Рис. 1. Визначення нематеріальних активів у законодавчо-нормативній базі України

Джерело: [3]

І.М. Лепетан, аналізуючи формування облікової політики в частині нематеріальних активів, наголошує на необхідності розкриття таких питань: умови збільшення первісної вартості об'єктів; порядок визначення ліквідаційної вартості; групи (класифікація) нематеріальних активів для їх переоцінки; порядок встановлення терміну корисного використання нематеріальних активів; порядок застосування методики визначення суми втрат від зменшення корисності; порядок відображення результатів переоцінки нематеріальних активів у регістрах аналітичного обліку [1].

В.В. Ясишена виокремлює такі напрями розкриття інформації в обліковій політиці щодо нематеріальних активів: рахунки нематеріальних активів для відображення в робочому плані рахунків; оцінка після первісного визнання; підходи до визначення строк корисного використання; метод нарахування амортизації; визначення ліквідаційної вартості; графік документообігу об'єктів нематеріальних активів. Крім цього, автор обґрунтовує доцільність розкриття в обліковій політиці елементів управлінського обліку нематеріальних активів та особливостей ведення податкових розрахунків [4].

На нашу думку, елементами облікової політики щодо створення та використання нематеріальних активів є визнання та оцінка нематеріальних активів, строки корисного використання та амортизація нематеріальних активів (рис. 2).

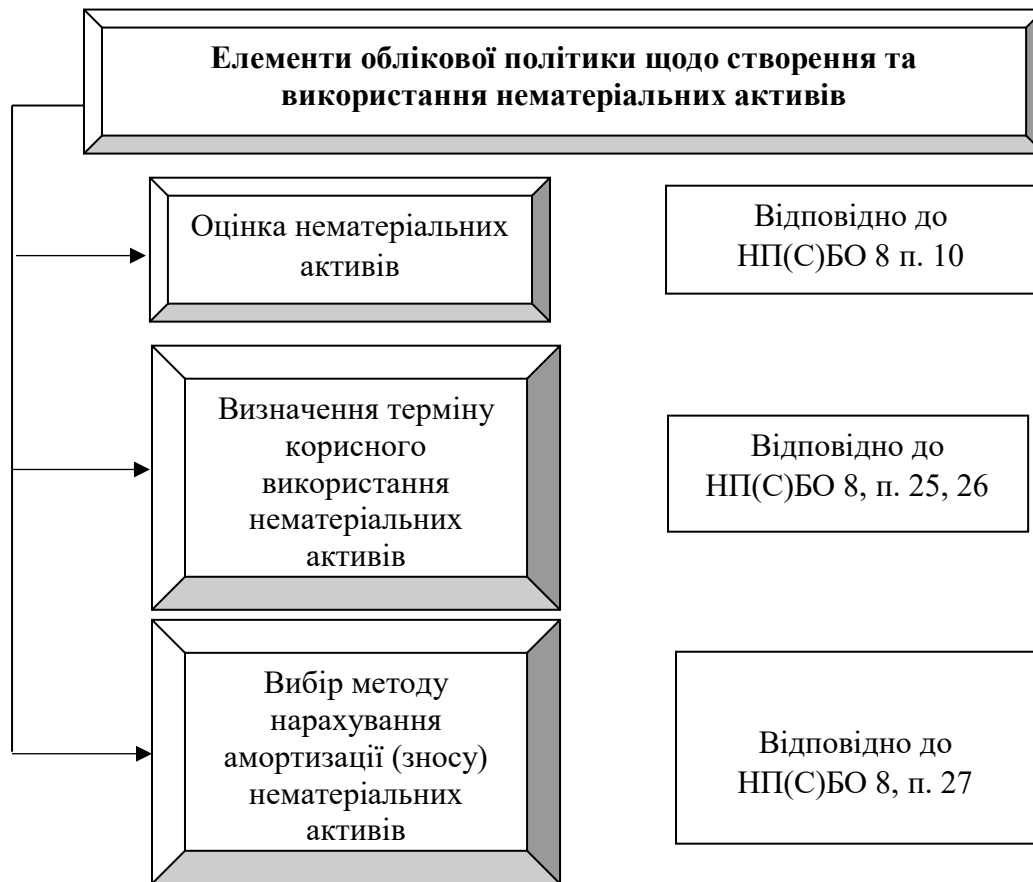
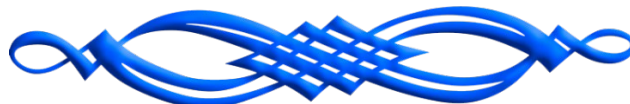

Рис. 2. Елементи облікової політики щодо нематеріальних активів

Таким чином, удосконалення облікової політики в частині нематеріальних активів пов'язуємо з наведенням в ній самостійних рішень підприємства (тобто тих, що не регулюються стандартами) щодо розкриття інформації про нематеріальні активи в широкому розумінні цього поняття.

Список використаних джерел:

1. Лепетан І. М. Визнання нематеріальних активів у обліковій політиці підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 12 DOI: 10.37332/2309-1533.2019.5-6.21
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
3. Рубанов Д. П. Удосконалення законодавчо-нормативного забезпечення обліку нематеріальних активів. Молодий вчений. 2021. № 2 (90). С. 272-276 DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-2-90-54>
4. Ясишена В. В. Основні аспекти формування облікової політики нематеріальних активів підприємств. Інноваційна економіка. 2019. № 5-6. С. 149-157. DOI: 10.37332/2309-1533.2019.5-6.21

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

*Розвиток фінансів, аудиту,
бухгалтерського обліку та оподаткування:
реалії часу*

*II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція студентів,
аспірантів та молодих вчених пам'яті
видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія*